

આ ગ્રંથ મઝ્ઝવાનું ઠેકાણું :—

વકીલ મોહનલાલ હિમચંદ—પાદરા (ગુજરાત.)

વડોદરા—શિયાપુરામાં, હુહાણામિત્ર સ્ટીમ પ્રેસમાં, વિઠ્ઠલમાઈ આશારામ ઠક્કરે
તા. ૧-૧૦-૧૯૧૯ ના રોજ પ્રગટકર્તા માટે છાપી પ્રસિદ્ધ કર્યું.

નિવેદન.

શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર સૂરિજી ગ્રંથમાઝાના ઓગણપચાશમા મળકા તરીકે શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર પ્રથમ ભાગ છપાયા પછી દોઢ વર્ષે આ શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર ઘીજો ભાગ ચહાર પડે છે. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી મહારાજના તમામ ગ્રંથો એકત્ર કરી છપાવવાની યોજના જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગર સૂરિજીની પ્રેરણાથી અને ઉપદેશથી ક્યારે અને કેવી રીતે થઈ, તેમજ કયા ગ્રંથો કયાંથી કેવી રીતે મળ્યા તે સર્વે હકીકત શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર પ્રથમ ભાગની પ્રસ્તાવનામાં વિગતવાર જણાવેલી હોવાથી તે ફરીથી અગે જણાવેલ નથી. પ્રથમ ભાગની ૫૦૦ નકલો છપાવી હતી તેમાંથી જૈન પુસ્તક મંડારો તથા સાહાય્ય કરનાર વિગેરેને મેટ આપવામાં ૧૫૦ નકલો તેમજ વેચાણમાં ૨૦૦ નકલો મઠી એકંદર ૩૫૦ નકલો રખી છે જો કે માગણીઓ ઘણીજ આવે છે છતાં નકલો થોડી હોવાથી ઉપયોગ પ્રમાણે આપવામાં આવે છે.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર ઘીજા ભાગનાં એકંદર પૃષ્ઠ ૧૨૦૦ ના આશરે છે અને તેની પળ ૫૦૦ નકલો છપાવી છે, ગ્રંથનું કદ ભારે થવાથી ત્રણસો નકલો વે કડકે વાંચવામાં આવી છે તે વેંકી પહેલા કડકામાં વિચારસાર ગ્રંથ અને વાકીના ગ્રંથો ઘીજા કડકામાં આવ્યા છે. વાકીની ૨૦૦ નકલો આલી વાંચવામાં આવશે જે પુસ્તકાલયો વગેરેને આપવામાં ઉપયોગી થશે.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર ઘીજા ભાગમાં જે જે ગ્રંથો છપાયા છે

તેની વીગતવાર યાદી અનુક્રમણિકા ઉપરથી વાંચકો જોઈ શકશે. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર પ્રથમ ભાગની પેઠે આ વીજો ભાગ પણ જૈનો તેમજ જૈનેતરોને અત્યંત ઉપયોગી થઈ પડે તેમ છે. યુરોપીય વિગ્રહના સમયમાં આ ગ્રંથ છપાવવામાં આવેલો હોવાથી સસ્તી મોઢવારીના લીધે કાગળો-છપામણી-ગંધાઈ વગેરેનો છૂટલો થયો સ્વર્ચ થયો છે કે છુટ નક્કલની પડતરકી. રૂ. ૬-૦-૦ ના આશરે થાય છે તેમજ કદ વર્ગી જવાથી બે કડકે ચાંબેલ છે છતાં તેની કીમત માત્ર રૂ. ૩-૮-૦ રાશી છે. બે કડકા સાથેજ આપવામાં આવશે.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર પ્રથમ ભાગ તથા વીજા ભાગમાં મદદ કરનાર જૈન દ્રહરપોનાં નામ નીચે પ્રમાણે:—

- ૧૫૦૧ શા. મહોદ્યાલ નાથાભાઈ-પાદરા.
 ૨૦૦ શા. મહોદ્યાલ નરોત્તમદાસ-ભુ (પાદરા)
 ૨૦૦ શા. દાદેશભાઈ ભગવાનદાસ-કાર્વાટા (ચોરસદ)
 ૧૦૧ શ્રીપુત્ર શ્રેષ્ઠી અમરચંદ્રજી ચોયરા ચાલુચર (મુર્શિદાબાદ)
 ૩૧ શ્રીપુત્ર શ્રેષ્ઠી સુબર્ણચંદ્રજી ચોયરા " "
 ૬૧ " " જગતપતિસિંહજી હુમટ " "
 ૫૧ " " હમ્મચંદ્રજી માહટા " "
 ૨૫ " " મુન્યાચંદ્રજી મુગ " "
 ૧૮૬ શા. દેવચન્દ્ર છોટાચાટ-પાદરા
 ૨૫૦ શા. મુન્યા ચન્દ્ર શા. વૃન્દાચાટ કદાનદામની વિચરા દુટોચા
 (યટોચા)
 ૧૦૧ શા. મુન્યા ચન્દ્ર શા. હીમચંદ-પાદરા
 ૨૫૦ શા. મુન્યા ચન્દ્ર શા. હીમચંદનાં પત્ની "

- १०० शा. लक्ष्मीचंद लालचंद-बडु (पादरा)
 १०० बाइ चंथल शा. दामोदर कल्याणदासनी विधवा ॥
 ८९ घेन मणी शा. प्रेमचंद दलसुखभाइनी भाणेज. पादरा
 ८० शा. केशवलाल लालचंद बडोदरा-मामानी पोळ
 ७५ शा. केशवलाल नरोतमदास बडु (पादरा)
 ७५ बाइ आधार शा. गोरवनभाइ हीराचंदनी विधवा अंगु-
 टण (डभोइ)
 ५० शा. रतनचंद लावाजी. कावीटा (चोरसद)
 ४१ शा. भाइलाल चुनीलाल. पादरा
 २५ वकील नंदलाल लहुभाइ. पादरा
 २५ बाइ सांकळी ते शा. मणीलाल चुनीलालनी विधवा. पादरा
 २० एक गृहस्थ तरफ्यी पादरा
 १० शा. श्रीकमलाल वजटाल राजली (डभोइ)
 ३५ शा. मुलजी पीतांबरदास मुजपुर (पादरा)
 ५ बाइ रुक्षमणी शा. दलसुखभाइ प्राणजीवनदासनी दीकरी
 पादरा
 ५ बाइ डाही ते शा. छोटालाल छगनलालनी विधवा. पादरा
 २०० बाइ आदीत शा. मथुरभाइ ईश्वरदासनी विधवा. मुजपुर
 १६ शा. भाणेकलाल धरजीवनदास. पादरा
 १५० गाम वेजलपुरना जैनशाळाना ज्ञान खातेयी हा. शा.
 छगनलाल लक्ष्मीदास
 ७५ दाहोदना शा. हेमचंद हरजीवनदास.
 ५० शेठ वीरचंदभाइ कृष्णाजी. माणसावाळा
 १२५ गाम गंभीराना ज्ञानखातेयी
 ७५ शा. रवचंद आशाराम. गंभीरा

૫૧	શા. હીરાચંદ કેશવજી	ગંમીરા
૨૫	શા. અંબાલાલ આશારામ	"
૨૫	શા. માણેકલાલ કેશવજી	"
૧૦	શા. જેચંદ કેશવજી	"
૧૧	શા. પ્રેમચંદ દલસુખભાઈ	પાદરા
૧૦	શા. નગીનલાલ મોતીલાલ	"
૧૦	શા. હીરાલાલ લલુભાઈ	"
૧૦	બાઈ પરસન તે વઠીલ દલપતભાઈ લલુભાઈની વિધવા પત્ની,	
૧૦	બાઈ સમરત તે શા. કસ્તુર દીપચંદનાં સૌ. પત્ની	"

૩૩૨૦

૧૦૧ ડ. શ્રી સુમતિ સાગરજી મહારાજના ઉપદેશથી હા.
પીથાલાલ મુંબઈ.

૧૫ શ્રીયુત્ સાલમચંદ ગુલેઝા વીકાનેસ્વાલા, બેંગલોર.

શ્રીમદ્ જૈનાચાર્ય બુદ્ધિસાગર સૂરિજીણ શ્રીમદ્નાં પુસ્તકો સુધારવામાં-પ્રસ્તાવના લખવામાં-તેમજ બંને ભાગતુ કામ પુરુ થતાં સુધી દરેક પ્રસંગે ઉપયોગી સૂચનાઓ આપવામાં જે આત્મભોગ આપેલો છે તે ઉપકારનો વડલો કોઈ રીતે વઝી શકે તેમ નથી પુટલુંજ નહીં પણ આ કાર્ય તેઓશ્રીના સ્વાસ્થ ઉપદેશ અને પ્રેરણાથીજ ઉપસ્થિત થયું હોવાથી આ કાર્યથી જૈન સમાજને તથા મને પોતાને જે લાભ થયો છે તે સર્વના નિમિત્તમૂત તેઓશ્રીજ છે તેથી તેઓશ્રીનો જેટલો ઉપકાર મારીણ તેટલો ઓછો છે.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી મહારાજનાં પુસ્તકો મેઝવી આપવામાં જે જે મુનિ મહારાજાઓ તથા અન્ય ગ્રહસ્થોએ મદદ કરેલી છે તેમજ જે જે ગ્રહસ્થોએ દ્રવ્ય સ્થાય કરી છે તેમનો અને મારા સહાધ્યાયી યંત્ર માણેકલાલ વરજીવનદાસ, મંગલભાઈ લક્ષ્મીચંદ (વહુ) પ્રેમચંદ દલગુલ્શનભાઈ તથા માહુલાલ ગુનીલાલ વગેરે જેમણે આ કાર્યમાં ઘણી મદદ કરી છે તે સર્વનો પ્રથમ ભાગમાં ઉપકાર માનવામાં આવેલો છે તેમજ આ બીજો ભાગ છપાવી પૂર્ણ કરતી વખતે પણ પરીચી ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી મહારાજના ગ્રંથો બહાર પાડનાર અમો તેમજ આ કાર્યના મુખ્ય ઉત્પાદક શ્રીમદ્ સુદ્ધિસાગર સુરિજી મહારાજ એ સર્વે મોટા ભાગે તપગચ્છના છે. છતાં શ્રીમદ્ના ગુણાનુરાગથી તેમના ગ્રંથો છપાવવામાં અહોભાગ્ય મानीએ છીએ તેજ પ્રમાણે સ્વસ્ત્ર ગચ્છના મુનિરાજો તથા શ્રાવકો શ્રી તપગચ્છના મુનિઓ ઉપર ગુણાનુરાગી થી તેમના ધનાવેલા ઉત્તમ ગ્રંથો બહાર પાડી યંત્રે ગચ્છશાહી પારપર સહકારથી પ્રયત્ન કરશે તો જૈન કોમને ધનો લાભ થશે.

સં ૧૯૭૫ ના વૈશાખ સુદિ ૬ ના દીવસે પાદરામાં શ્રી શાંતિનાથજી મહારાજના દેરાશરના ઘ્વજા દંટારોપણ મહોત્સવના વરયોદમાં જૈનાધાર્ય શ્રીમદ્ સુદ્ધિસાગરસુરિજી મહારાજના ઉપદેશથી શ્રી કલ્પસૂત્ર, મહોપાધ્યાય શ્રીયશોરિજયજી મહારાજના ગ્રંથો તથા શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર ભાગ પડેલો તથા શ્રી આનંદધનપદ ભાવાર્થ સંગ્રહ એ ગ્રંથોને લેઈ ચતુર્માસ પુર્વક રચામ

एक हाथी उपर बैसवानो चढावो बोलतां वहुना शा. मणी-
लाल लक्ष्मीचंदे मारे रकमनो चढावो बोली श्रीमद् देवचंद्र
पहेलो भाग लेइ हाथीपर बैठेला. आ उपरयी श्रीमद्ना ग्रंथो
प्रत्येनो अपूर्व भक्तिभाव जणाइ आवे छे. जैन कोममां पूर्वा
चार्येना ग्रंथो खरेखर आगमोनी पेठे मनाय छे. श्रीमद्ना
बन्ने भागो छपावीने बहार पडवायी अमोने घणोज आनंद
थयो छे. आ ग्रंथोमां शुद्धि कर्या छतां जे मुलो रही गप्ली
जणाशे ते बीजी आवृत्तिमां सुवारी ठेवामां आवशे.

श्रीअव्यात्म ज्ञान प्रसारक मंडळ तरफयी घणां पुस्तको
पडतर किंमते अने केटलांक पडतरयी पण ओछी किंमते
बहार पाडवामां आवे छे. माटे आ संस्थानी कदर करनार सखी
ग्रहस्थो मंडळ तरफयी पुस्तको छपाववामां सहाय करशे
तो मंडळ वचारे उत्साहयी एयी पण वचारे उपयोगी कार्य
बजावशे.

बीजी आवृत्ति छपावता पहेलां आ ग्रंथो संबंदी जे जे
महाशयो योग्य सूचनाओ करशे तो बीजा प्रसंगे ते उपर
પૂરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

इत्येवं ॐ अर्ह शान्तिः३

मु० पादरा-आश्विन }
शुकेल २ सं. १९७५ } वकील मोहनलाल हीमचंद

ध्रीमद् देवचंद्र भाग २.
(विभाग पहलो.)
अनुक्रमणिका.

विषय.

१ विचारसार ग्रंथ.
पीठिका.

गुणस्थानोमां मूल प्रकृतिबंध स्थान.
" उत्तर प्रकृतिबंध.

कइ प्रकृतिनो केटला गुणस्थान सुषी बंध (अथवा
मिन्नमिन्न प्रकृतियोमां गुणस्थानावतार.)

गुणस्थानोमां मूल प्रकृत्युदय.

" उत्तर प्रकृति उदय.

" मूल प्रकृति उदीरणा स्थान.

" मूल प्रकृति सत्ता स्थान.

" उत्तर प्रकृति सत्ता.

" १४ जीवभेद.

" गुणस्थान.

" १५ योग.

" १२ उपयोग.

" ६ हेतुपा.

" ४ मूलबंध हेतु.

" ५७ उत्तरबंध हेतु.

पृष्ठ

१

१६

१८

२५

३३

३४

४९

५२

५३

६३

६५

६७

७१

७३

७५

७६

૨૫	કપાપ.	૭૯
૨૬	અલ્પ બહુત્વ.	૮૧
૨૭	૫ મૂલ માવ.	૮૬
૨૮	૫૬ ઉત્તર માવ.	૮૮
૨૯	૨૬ સાન્નિપાતિક માવના માંગા.	૯૯
૩૦	૫૬૩ જીવમેદ.	૧૦૧
૩૧	૭ સમુદ્ધવાત.	૧૦૭
૩૨	૧૬ દ્યાન.	૧૦૯
૩૩	૨૪ દંડક.	૧૧૫
૩૪	૩ વેદ.	૧૧૫
૩૫	૫ ચારિત્ર.	૧૧૬
૩૬	૮૪ લાખ જીવયોનિ.	૧૨૦
૩૭	કુલ કોડિ.	૧૨૨
૩૮	૪૭ ઘ્રુવગ્રંધિ પ્રકૃતિ.	૧૨૨
૩૯	૭૩ અઘ્રુવગ્રંધિ પ્રકૃતિ.	૧૨૪
૪૦	ઘ્રુવોદયિને અઘ્રુવોદયિ પ્રકૃતિ.	૧૨૫
૪૧	ઘ્રુવસત્તાક ને અઘ્રુવસંત્તાક પ્રકૃતિયો.	૧૨૮
૪૨	સર્વચાતિ-દેશચાતિ-ને અચાતિપ્રકૃતિયો	૧૩૦
૪૩	પુણ્ય-પાપ-પરાવર્તમાન-અને અપરા- વ૦ પ્રકૃતિયો.	૧૩૫
૪૪	શ્લેષવિપાકાદિ પ્રકૃતિયો.	૧૪૧
૪૫	આઠ કર્મનાં વંધાદિ સ્થાન અને માંગા.	૧૪૯
૪૬	૪૨ આસ્રવ મેદ.	૧૮૩
૪૭	૫૭ સંવર મેદ.	૧૯૦
૪૮	૧૨ નિર્જરા મેદ.	૧૯૮

- " ४ बंध भेद.
 " ग्रंथकर्तारिणी प्रशस्ति.
 २ विचारसार प्रकरण.

चासठ मार्गणानां नाम तथा स्वरूप.

६२ मार्गणामां गुण स्थान

" मूल प्रकृति बंध.

" उत्तर प्रकृति बंध (ओघतः)

" कया मूल कर्मनी केटली प्रकृति-
 योनो बंध ?

" मूल प्रकृति उदय स्थान.

" उत्तर प्रकृति उदय (ओघतः)

" मूल प्रकृत्युदीरणा.

" उत्तर प्रकृत्युदीरणा (ओघतः)

" ८४ लाख जीवयोनि.

" कुल कोटीनी संख्या.

" जीवयोनि विभजना कुलकोडि विभजना.

" मूल प्रकृति सत्ता स्थान.

" उत्तर प्रकृति सत्ता (ओघतः).

" { १४ जीव भेद.

{ १४ गुण स्थान.

१५ योगतुं स्वरूप,

६२ मार्गणामां १५ योग.

" १२ उपयोग.

" ६ छेदवा.

२०४

२०७

२१३

२१५

२२२

२३१

२३२

२६१

२६२

२६३

२६४

२६५

२६७

२६८

२७५

२८२

२८७

२९२

२९८

४	मूळबन्ध हेतु	} बन्ध तत्त्व	२९९
५७	उत्तरबन्ध हेतु		३००
४२	आश्रय तत्त्वना मेद.		३०७
५७	संवर तत्त्वना मेद.		३१४
१२	निर्जरा तत्त्वना मेद.		३१८
	अल्प बहुत्व.		३१९
५	मूल भाव.		३३०
५३	उत्तर भाव.		३३१
२६	साम्निपातिक भांगा (भावना).		३४३
५६३	जीव मेद.		३४५
७	समुद्घात.		३४८
१६	चार ध्यानना पाया.		३४९
२४	दंडक.		३५३
३	येद.		३५७
४७	घुवबन्धि प्रकृतियो.		३५८
७३	अघुवबन्धि प्रकृतियो.		३६०
२७	घुवोदयि प्रकृतियो.		३६१
९५	अघुवोदयि प्रकृतियो.		३६२
१३०	घुव सत्ताक प्रकृतियो.		३६३
२८	अघुव सत्ताक प्रकृतियो.		३६३
५	चारिख.		३६५
२०	सर्वेवानि प्रकृतिबन्ध.		३६६
२५	देशवानि प्रकृतिबन्ध.		३६७
७५	अवानि प्रकृतिबन्ध.		३६८
४२	गुण्य प्रकृतिबन्ध.		३६९

"	८२ पाप प्रकृतिबंध.	३
"	{ २९ अपरावर्तमान प्रकृतिबंध.	३७
"	{ ९१ परावर्तमान प्रकृतिबंध.	३७
"	क्षेत्र विपाकादि (४) प्रकृतियोनो उदय.	३७
	कर्मप्रकृतियोना बंधादि भांगानी विधि.	३८०
	६२ मार्गणामां कर्मप्रकृतियोना बंधादि भांगा.	३८७
	विचारसार प्रकरणनो उपसंहार.	४२४
	विचारसार ग्रन्थमां गुणस्थान उपर अवतारंल	
	९६ द्वारनी विगत.	

१० बंधद्वार (मूळ प्र० बंध०-उत्तर	८ मूळभाव-उत्तरभाव-मित्र-
प्र० बंध०-८ मित्रकर्माहकबंध)	भाव ५-सामिपातिक भाव.
१० उदयद्वार (१० संख्या	२ ५६३ जीवभेद (मूळभेद-
बंधवत्).	उत्तरभेद)
२ उदीरणाद्वार (मूळ-उत्तर).	४ उत्तरमिलने.
१० सत्ताद्वार (१० संख्या	१ समुद्घात (८)
बंधवत्)	४ ध्यान (४)
१ जीवभेद (१४).	१ दंडक (२४)
१ गुणस्थान (१४).	१ वेद (३)
१ योग (१५).	१ योनि (८४)
१ उपयोग (१२).	१ कुल कोटि
१ लेदया (६).	६ ध्रुवबंधि-अध्रुवबंधि-ध्रुवोदधि-
२ मूळबंध हेतु-उत्तरबंध हेतु.	अध्रुवोदधि-ध्रुवसत्ताक-अने
४ मित्रबंध हेतु चतुष्क (४).	अध्रुव सत्ताक प्रकृतियो
१ अल्प बहुत्व.	६ सर्ववाति-देशवाति-अवाति
	प्रकृतियो

४ पुण्य०पाप-परावर्त्तमान-ने	४ आस्रव-संवर-निर्जरा-वं-
अपरावर्त्तमान प्रकृतियो	वतत्वना भेद
४ क्षेत्रविपाकादि प्रकृतिभेद ४	१६ द्वार.
८ आठकर्मना भागा	

ॐ अहंनमः
प्रस्तावना.

महोपाध्याय श्रीमद् देवचन्द्रमहाराज अने
तत्कृत पुस्तको.

ज्ञानदर्शनधारिण-व्यक्तान्पाय योमिने
धीमते देवचन्द्राय, संयनाय नमोनमः ॥ १ ॥
द्रष्टावुद्योगमीनार्यो, घनाधारमपालकः
देवचन्द्रसमः साधु, सर्वाङ्गीनो न हृदये ॥ २ ॥
वाचकस्य महाराजी, सर्वज्ञोपकारकः
संपत्ति यस्य सद्गुण्य, सत्त्वबोधः प्रजायते ॥ ३ ॥
आत्मोद्धारार्थं यस्य, स्तवनेषु प्रदश्यते
विधिवतापनयानां, पूर्णशान्तिप्रदायकम् ॥ ४ ॥
आनन्दधनगीतार्थ-पदमन्त्रपूजकः
गणेश्वरनरेनय, समः कोऽपि न योगिताद ॥ ५ ॥
आत्मज्ञमाप्नरशरी, शास्त्रोद्यानविहारयान्
पञ्चनशास्त्रपाठोद्यो, स्नानं कर्षन्नि मञ्जनाः ॥ ६ ॥
मिद्वान्नसारदधो यो, गुणावरागिदोषः
माध्यस्थं ययमशिते, तस्मै नित्यं नमोनमः ॥ ७ ॥
गुर्जरोपाय भोग्ये, मेदपाटेय मालदे
लाटदेरोय पत्रादे, महदेरो स्वपादनः ॥ ८ ॥

विहाराश्चकृतानैके, लोकानां बोधहेतवे
 ज्ञानिने देवचन्द्राय, पूर्णप्रेम्णा नमोनमः ॥ ९ ॥
 संमूत अन्तरात्मा य, आत्मानुभववेदकः
 अप्रमत्तदशायोगी, जिनेन्द्राणां प्रसेवकः ॥ १० ॥
 श्रुतागमप्रलीनाय, भक्ताय ब्रह्मरागिणे
 चिदानन्दस्वरूपाय, सर्वसंवस्यरागिणे ॥ ११ ॥
 ध्यानसमाधिस्तथाय, विश्वबन्धाय साधवे
 श्रीमते देवचन्द्राय, पूर्णप्रीत्या नमोनमः ॥ १२ ॥
 जैनसंवस्यसेवायै, सर्वस्वार्पणकारिणे
 श्रीमते देवचन्द्राय, शुद्धान्मने नमोनमः ॥ १३ ॥
 भारत जैनसंघे यः, प्रादुर्भूतो महामुनिः
 मोहतमो विनाशेन, देवचन्द्रो हि भास्करः ॥ १४ ॥
 शीतलः सर्वलोकानां-मान्तरशान्तिकारकः
 क्षमापृथ्वीसमा यस्य, गर्भीयं सागरोपमम् ॥ १५ ॥
 धैर्यं मेरुसमं यस्य, गंगावन्निर्मलं मनः
 तस्मै श्रीदेवचन्द्राय पूर्णप्रीत्या नमोनमः ॥ १६ ॥
 कायोधर्ममयो यस्य, वधश्च विश्वपावकम्
 मन आत्मनि संलग्न मात्मार्यजनः प्रभो सदा ॥ १७ ॥
 तस्मै श्रीदेवचन्द्राय, त्यागिने धर्मरागिणे
 नमः श्रीविश्वपूज्याय, विश्वकल्याणकारिणे ॥ १८ ॥
 भावमेघस्वरूपाय विशोपग्रहकारिणे
 नमः श्रीदेवचन्द्राय सिद्धान्तपासाभिने ॥ १९ ॥
 सर्वगच्छेषु मातृस्थं, यस्य सत्यं प्रतिष्ठितम्
 तस्मै श्रीदेवचन्द्राय, पूर्णप्रीत्या नमोनमः ॥ २० ॥

સ્વપરગચ્છ માધ્યપરખ્યં, યસ્ય જ્ઞાનેન શોભતે
સર્વં ગચ્છતમ ! ધીમહ ! દેવચન્દ્ર નમોઽસ્તુતે ॥૨૧॥

તપાગચ્છીય સાયુમિઃ સાર્થ મંત્રી પ્રવર્તકઃ
આદશો દેવચન્દ્રોઽમૃત્ સર્વ સાયુ શિરોમણિઃ ॥૨૨॥

દેવચન્દ્રઘૃત ગ્રન્થાન, સ્તુતેઽહં ભક્તિભાવતઃ
ઝમ્નસાગરા યથ, વિદ્યન્તે સુસ્વચારકાઃ ॥ ૨૩ ॥

ગુણાનુરાગયોગેન, દેવચન્દ્રમહામુને.
સ્તુતિઃકૃતાતપાગચ્છે, બુદ્ધિસાગરસુરિણા ॥ ૨૪ ॥

ગુણિનાં ગુણરાગેણ, વ્યક્તાભવન્તિ સદ્ગુણાઃ
દોષાસ્ત્યાજ્યા ગુણાઘ્રાટ્યા ભાષતે બુદ્ધિસાગરઃ ॥૨૫॥

ધીમહ્ દેવચન્દ્ર મુનિરાજ.

ધીમહ્ દેવચંદ્ર મુનિરાજે સ્વસ્તગચ્છના શ્રી દીપચન્દ્રજી સાયુ પાસે દીક્ષા લીધી હતી. તેઓ શ્રી જૈનશ્વેતાંબર કોમમાં અતિપ્રસિદ્ધ મહાત્મા તરીકે વર્ણનાય છે. તપાગચ્છીય વિશ્વવંદ્ય સર્વગીતાર્ય શિરોમણિ શ્રી યશોવિજયર્જી ઉપાધ્યાય (ઘાઘક) ના તેઓ પૂર્ણ રાગી હતા, અને તેથી તેમણે શ્રી જ્ઞાનસાર ગ્રન્થપર જ્ઞાનમંજરી નામની ટીકા કરી છે. શ્વેતાંબર જૈનધર્મમાં પૂર્વે ધોરાડી ગચ્છો હતા. હાલ તો પાંચ છ ગચ્છો વિદ્યમાન જણાય છે. જે ગચ્છમાં જે દીક્ષા લે તે ગચ્છના તે મુનિ કહેવાય છે અને પછી તે મુનિ તે ગચ્છના આચારોને પાઠે છે અને તે સમાચારીને તથા પોતાના પૂર્વજોને પ્રસંશે છે. ધીમહ્ દેવચંદ્રજી મહારાજે સ્વસ્તગચ્છને સ્વસ્ત્ર ગચ્છ

તે ત્વમ્ભગ સ્વતાસ થવા આવ્યો છે. આ ઉપરથી ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં દ્રવ્યાનુયોગનાં પુસ્તકોની મહત્તા સર્વ લોકો જાણી શકશે. ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં દ્રવ્યાનુયોગનાં પુસ્તકોથી સકલ જૈનકોમને એક સરસો લાભ મળે છે તેમજ જૈનેતર પ્રજાઓને પણ એક સરસો લાભ મળે છે. અનુપ્ર ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી વિશ્વમાં પોતાના સદ્વિચારો વહે વ્યાપક છે. ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીએ સ્વાસ સ્વસ્તર ગચ્છની મિત્ર માન્યતાઓને સ્થાપન કરવા કોઈ ટેકાને ઉઘેસ્ય કર્યો નથી તેનું કારણ એ છે કે તેમને આત્મજ્ઞાન થયું હતું. અવ્યાત્મજ્ઞાની મહાત્માઓ અમુક ગચ્છની અમુક ક્રિયાધારની મેદતાને ઘટગી રહેતા નથી અને તેથીજ સ્વાસ મુક્તિ છે, એમ માનતા નથી તેથી તેઓ મુખ્ય આત્માની મુક્તિના ઉદ્દેશ માટે ટરે છે અને ઘોળે છે. એ પ્રમાણે ધ્રીમદ્ની આત્મદૃષ્ટિ હોવાથી તેઓ સ્વસ્તર ગચ્છના છતાં નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ સર્વ ગચ્છોમાં રહેનાર સમભાવીઓની મુક્તિ માનનાર હતા તેથી આથી જૈનકોમને તે પ્રિય થઈ પડે એમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. સ્વસ્તર ગચ્છમાં આજ સુધીમાં જે જે આચાર્યો મુનિયો થયા છે તેઓએ ઘણા ગ્રન્થો લખ્યા છે છતાં ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની પેઠે દ્રવ્યાનુયોગના જ્ઞાન માટે તથા અવ્યાત્મજ્ઞાન માટે આટલાં પુસ્તકો લખ્યાં હોય એવી વ્યક્તિ જણાતો નથી તેથી સ્વસ્તર ગચ્છમાં સર્વથી પ્રથમ નંચરે ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી આવે છે. ધ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજની પેઠે કોઈએ આત્મ સંબંધી ઉદ્ગારો નિકાઝ્યા નથી તેથી દેવચંદ્રજીએ જે કામ કર્યું છે અને જૈનકોમની આગલ જે વાસ્તો મૂક્યો છે તેથી જૈનકોમ તેમની અનૂળ છે એમ કહ્યા વિના ઘાટનું નથી. આવા મહાપુરુષના આત્માની કેટલી વર્ધી ઉન્નતિ

તે લગભગ સ્વભાસ થવા આવ્યો છે. આ ઉપરથી શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં દ્રવ્યાનુયોગનાં પુસ્તકોની મહત્તા સર્વ લોકો જાણી શકશે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં દ્રવ્યાનુયોગનાં પુસ્તકોથી સકલ જૈનકોમને એક સરસો લાભ મળે છે તેમજ જૈનેતર પ્રજાઓને પણ એક સરસો લાભ મળે છે. અતઃ શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી વિશ્વમાં પોતાના સદ્વિચારો વડે વ્યાપક છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીએ સ્વાસ્થ્ય સ્વચર ગચ્છની મિત્ર માન્યતાઓને સ્થાપન કરવા કોઈ ઠેકાણે ઉમેરવ કયો નથી તેનું કારણ એ છે કે તેમને આત્મજ્ઞાન થયું હતું. અવ્યાત્મજ્ઞાની મહાત્માઓ અમુક ગચ્છની અમુક ક્રિયાચારની ભેદતાને વલ્લભી રહેતા નથી અને તેથીજ સ્વાસ્થ્ય મુક્તિ છે, એમ માનતા નથી તેથી તેઓ મુખ્ય આત્માની મુક્તિના ઉદ્દેશ માટે લખે છે અને બોલે છે. એ પ્રમાણે શ્રીમદ્ની આત્મદૃષ્ટિ હોવાથી તેઓ સ્વચર ગચ્છના છતાં નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ સર્વ ગચ્છોમાં રહેનાર સમભાવીઓની મુક્તિ માનનાર હતા તેથી આવી જૈનકોમને તે પ્રિય થઈ પડે એમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. સ્વચર ગચ્છમાં આજ સુધીમાં જે જે આચાર્યો મુનિયો થયા છે તેઓએ ઘણા ગ્રંથો લખ્યા છે છતાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની પેઠે દ્રવ્યાનુયોગના જ્ઞાન માટે તથા અવ્યાત્મજ્ઞાન માટે આટલાં પુસ્તકો લખ્યાં હોય એવી વ્યક્તિ જણાતો નથી તેથી સ્વચર ગચ્છમાં સર્વથી પ્રથમ નંબરે શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી આવે છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજની પેઠે કોઈએ આત્મ સંબંધી ઉદ્ગારો નિકાઢ્યા નથી તેથી દેવચંદ્રજીએ જે કામ કર્યું છે અને જૈનકોમની આગલ જે વારસો મૂક્યો છે તેથી જૈનકોમ તેમની અનૂળી છે એમ કહ્યા વિના પાટનું નથી. આવા મહાપુરુષના આત્માની કેટલી ઘણી ઉત્તિ

જિનઆણારંગી વગેરે શબ્દોથી વચ્ચાળ્યો છે તેની સાથે કહેવું
 પડે છે કે તેમણે તપાગચ્છ વગેરે ગચ્છોની કોઈ પણ ગ્રંથમાં
 નિન્દા કરી નથી. ઉપોદ્ધાત કર્તા લેખકને શ્રીમદ્નાં પુસ્તકો
 પૈકી આગમસારનો પરિચય થયો. મેહસાણામાં સં. ૧૯૫૪ ની
 સાલમાં શ્રીમદ્ રવિસાગર ગુરુમહારાજ સાહેબની સેવામાં રહેવાનું
 થયું હતું. તે વખતે આગમસારનું પ્રથમ વાંચન થયું અને ત્યારથી
 દ્રશ્યાનુયોગની રુચિ વધી તથા આત્મજ્ઞાનની રુચિ વધી. લગભગ
 સોવાર આગમસાર ગ્રંથ વાંચ્યો, તથા નયચક્રસાર વાંચ્યો, તેમજ
 ચોવીંશી વાંચી તેથી જૈનતત્ત્વજ્ઞાનની પૂર્ણ શ્રદ્ધા થઈ. અધ્યાત્મ-
 જ્ઞાનની શ્રદ્ધામાં આનંદવનર્જી ચોવીંશી તથા શ્રીમદ્ આનંદવનનાં
 પદો ઉપયોગી થયાં, તેવી રીતે દ્રશ્યાનુયોગના જ્ઞાનમાં શ્રીમદ્
 દેવચંદ્રજીનાં પુસ્તકો ઉપયોગી થયાં તેથી તેમનાં પુસ્તકો વાંચવાની
 જિજ્ઞાસા વધી અને તેથી સાથુ જીવનમાં શોધખોળ કરી
 ઘણાં સારાં પુસ્તકો વાંચ્યાં. ચાલ જીવોને જૈન તત્ત્વજ્ઞાન થવામાં
 શ્રીમદ્નાં પુસ્તકો અત્યંત ઉપયોગી છે એમ જણાયું, તેમજ તેમનાં
 પુસ્તકોને વાંચવાની જિજ્ઞાસા ધારણ કરનારા જૈનકોમમાં ઘણા
 જૈનો માલુમ પડ્યા તેથી છેવટે સ. ૧૯૬૮ ની સાલમાં પાં-
 દરામાં વૈશાખ માસમાં વઘ્નિલ મોહનલાલ હિમચંદ વગેરેની
 સમક્ષ તેમનાં સર્વ પુસ્તકો ઉપાવરનો નિશ્ચય કર્યો, અને
 તે નિશ્ચયને વઘ્નિલ મોહનલાલ હિમચંદ વગેરે છીલી લીધો-
 મુશ્વાક વઘ્નિલ મોહનલાલ હિમચંદે ઉપાડી લીધો. તેમણે
 દેશ પરદેશમાં અનેક સાગુઓ, સાલીઓ, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કાઓપર અનેક પત્રો લખી તથા જાતે જડ પુસ્તકોની શોધ
 કરીને ઉપાવર પ્રપન્ન કર્યો છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રનો પ્રથમ
 માગ સ્વહાર પડ્યો તેના પર જૈનોએ ગુચ્છાટ કરી દર્શા અને

તે લગભગ સ્વસ્થ થવા આવ્યો છે. આ ઉપરથી શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં દ્રવ્યાનુયોગનાં પુસ્તકોની મહત્તા સર્વ લોકો જાણી શકશે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં દ્રવ્યાનુયોગનાં પુસ્તકોથી સકલ જૈનકોમને એક સરસો લાભ મળે છે તેમજ જૈનેતર પ્રજાઓને પણ એક સરસો લાભ મળે છે. અતઃ શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી વિશ્વમાં પોતાના સદ્વિધારો વહે વ્યાપક છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીએ સ્વાસ્થ્ય સ્વસ્થ ગચ્છની મિત્ર માન્યતાઓને સ્થાપન કરવા કોઈ ટેકાળે ઉઘેરવ કર્યો નથી તેનું કારણ એ છે કે તેમને આત્મજ્ઞાન થયું હતું. અવ્યાત્મજ્ઞાની મહાત્માઓ અમુક ગચ્છની અમુક ક્રિયાચારની મેદતાને વળગી રહેતા નથી અને તેથીજ સ્વાસ્થ્ય મુક્તિ છે, એમ માનતા નથી તેથી તેઓ મુખ્ય આત્માની મુક્તિના ઉદ્દેશ માટે લયે છે અને થોભે છે. એ પ્રમાણે શ્રીમદ્ની આત્મદૃષ્ટિ હોવાથી તેઓ સ્વસ્થ ગચ્છના છતાં નિશ્ચયનયની અપેક્ષા સર્વ ગચ્છોમાં રહેનાર સમભાવીઓની મુક્તિ માનનાર હતા તેથી આવી જૈનકોમને તે પ્રિય થઈ પડે એમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. સ્વસ્થ ગચ્છમાં આજ સુધીમાં જે જે આચાર્યો મુનિયો થયા છે તેઓએ ઘણા ગ્રંથો લખ્યા છે છતાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની પેઠે દ્રવ્યાનુયોગના જ્ઞાન માટે તથા અવ્યાત્મજ્ઞાન માટે આટલાં પુસ્તકો લખ્યાં હોય એવી વ્યક્તિ જણાતી નથી તેથી સ્વસ્થ ગચ્છમાં સર્વથી પ્રથમ નંબરે શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી આવે છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજની પેઠે કોઈએ આત્મ સંબંધી ઉદ્ગારો નિકાળ્યા નથી તેથી દેવચંદ્રજીએ જે કામ કર્યું છે અને જૈનકોમની આગળ જે વારસો મૂક્યો છે તેથી જૈનકોમ તેમની અનુળી છે એમ કથ્યા વિના ચાલતું નથી. આવા મહાપુરુષના આત્માની કેટલી ઘંધી ઉત્તતિ

થઈ છે તેનો સ્વાલ તે દેશને પ્રાપ્ત કરનારને આવી શકે તેમ છે. તેમના જેવી જેઓની દશા ન હોય તેઓ મહે પિસ્તાલીશ આગમના જ્ઞાતા હોય તોપણ તેઓ તેમને પિછાળી શકે નહીં. આવા મહાન્ મહાત્માનું જીવનચરિત્ર જાણવાની જરૂર છે.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રના બાહ્યજીવન ચરિત્ર માટે દેશપરદેશમાં અનેક પત્રો લેવાવી ઘણી શોધો કરાવી પરંતુ હજી સુધી તેમનું જીવનચરિત્ર પ્રાપ્ત થયું નથી પૃથ્થે હવે તેમના સંબંધી કિંવદંતીઓ વગેરેથી તેમના જીવન પર અજવાલું પાડવા નીચે પ્રમાણે પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રમહારાજની જન્મમૃત્તિ, ગૃહસ્થાવાસ.

ફેટલાક વૃદ્ધ પુરુષોના કહેવા પ્રમાણે શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની જન્મમૃત્તિ ગુર્જરા (ગુજરાત) છે એમ જણાય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની પ્રથમમાં પ્રથમ કૃતિ સં. ૧૭૪૩ ની સાલમાં બનેલી અષ્ટપ્રકારી પૂજા અને એકવીશ પ્રકારી પૂજા એ છે. એ બે કૃતિયો તે વલતની ગઢગથુ ગુજરાતી ભાષામાં છે. ગુર્જર ભાષાના સાક્ષરો જો ઘણા લક્ષ્ય રાસીને ધાંધશે તો તેમને ગઢગથુ શબ્દવાચી ગુજરાતી ભાષા સમજાયા વિના રહેશે નહીં. શ્રીમદ્ મહાત્મા દેવચંદ્રજીનો ગ્રાહ્યગના કુટુંબમાં અગર ધનિકમાં ઉચ્ચ કુટુંબમાં જન્મ થયેલો હોવો જોડે. અષ્ટપ્રકારી અને એકવીશ પ્રકારી પૂજા ગુજરાતમાં રહેલી જણાય છે. એનંત્ર શ્રીમદ્નો જન્મ ગુજરાતમાં છે. તેમણે ગુજરાતમાં શ્રીમદ્ જ્ઞાનમાગરજી ઉપાધ્યાય પાસે અભ્યાસ કરેલો હતો. શ્રી જ્ઞાનમાગરજી પ્રાયઃ અંધગણમાં થયા હોય એમ જણાય છે. તેમને સં. ૧૭૪૩ ની સાલમાં પ્રથમ અષ્ટપ્રકારી પૂજા

રચી તે વસતે તેમની ઓઢામાં ઓઢી વીશ બાવીશ વર્ષની ઉમર હોવી જોડે. પૃથ્લે તેમનો જન્મ સં. ૧૭૨૦ ની સાલ લગભગ હોવો જોડે, અને દીક્ષા સં. ૧૭૩૨ લગભગમાં હોવી જોડે. યુ પ્રમાણે હોય તો તે જમાનામાં તે દીક્ષા લીધા બાદ અગિયાર વર્ષે અને જન્મથી ત્રેવીશ વર્ષે ગ્રન્થ રચનાને સમય થપ્પડા હોવા જોડે, તેમનો ગૃહસ્થાવાસ લગભગ બાર વર્ષનો હોવો જોડે.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીમહારાજની દીક્ષા.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીને દીક્ષા આપનાર સ્વત્તર ગચ્છીય શ્રી દીપચંદ્રજી ઉપાધ્યાય હતા. સ્વત્તર ગચ્છમાં જિનચંદ્રસુરિ થયા તેમના પુણ્યપ્રધાનોપાધ્યાય થયા. તેમના શ્રી સુમતિસાગરોપાધ્યાય થયા. તેમના રાજસાગર ઉપાધ્યાય થયા. તેમના જ્ઞાન ધર્મપાટક થયા. તેમના શિષ્ય રાજહંસ અને દીપચંદ્ર ષષ્ઠે શિષ્ય પાટક થયા. તેમાં શ્રીમદ્ દીપચંદ્રના શિષ્ય શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર પાટક થયા. દીક્ષા લીધા બાદ તેઓ લગભગ ગુજરાતમાં, કાઠિયાવાડમાં અને છેવટે મારવાડમાં વિચર્યા હોય એમ જણાય છે. તેથી તેમનો ગુજરાતી ભાષા પર સારો કાબુ જામ્યો હતો. સં. ૧૭૬૬ ની સાલમાં તેઓ પંજાબમાં મુલ્તાનમાં ધ્યાન ચતુષ્પદી બનાવી. તોપણ તેને ગુજરાતી ભાષામાં બનાવી, તેજ તેમની ગુજરાતની જન્મભૂમિને માટે અને ગુજરાતમાં ૨૦ વર્ષ લગભગ રહ્યા યુ પૂરવાર કરી આપે છે.

વિહાર-ગુજરાત, મારવાડ, પંજાબ.

ગુજરાતથી વિહાર કરી મારવાડમાં તેઓ ધોમાસાં કર્યા અને ત્યાંથી જેસલમેર થઈ પંજાબદેશ તરફ વિહાર કરેલો જણાય છે. પંજાબદેશમાં તે વસતે જૈનચિકીત્સોની ધની સંરક્ષા હોવી જોડે, પાછળથી ત્યાં જૈન દ્વંદ્વક સાહુજોનો પ્રવેશ પડેલો

હોવો જોડે. તેમણે સં. ૧૭૬૬ ના વૈશાખમાં વ્યાનદીપિકા ચતુષ્પદી (મુલ્તાનમાં) અને ૧૭૬૭ ના પોષ માસમાં હિન્દી માપામાં દ્રવ્યપ્રકાશ સત્રેયા છંદમાં (વિકાનેરમાં) બનાવ્યો. તે ઉપરથી તેમનો વિહાર પંજાબ અને સરહદ સુધી થયેલો હોવો જોડે. પંજાબ તરફથી વિહાર કરી સિંચ વગેરે થઈ મોટાકોટ મોટમાં તેઓ ચાતુર્માસ કરેલું જણાય છે. મોટાકોટમાં તેમણે સં. ૧૭૭૬ માંના ફાગણ માસમાં તેમના સહાયક મિત્ર હુર્ગાદાસને માટે આગમસારની રચના કરેલી છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રના મોટાકોટમાં હુર્ગાદાસ કેવી રીતે મિત્ર હતા તેપર અનેક વલ્પનાઓ થાય છે. જે શ્રાવકો સાચુઓને મિત્ર તરીકે માની વર્તે છે તે અપેક્ષા કરવાપિ મિત્ર લરૂપા હોય યા અન્ય કારણથી, તેનો નિર્ણય હાલ થઈ શકે તેમ નથી. મારવાડમાંથી તેઓ વિહાર કરીને અનુક્રમે ગુજરાત તરફ આવેલા જણાય છે. સં. ૧૭૯૬ માં જામનગરમાં (નરાનગરમાં) કાર્તિક સુદિ પૂરને વિચારસાર અને કાર્તિક સુદિ પંચમીએ જ્ઞાનમંજરી પૂર્ણ કરી છે. પૃષ્ઠે સં. ૧૭૭૬ થી પછી ૧૭૯૬ માં ગુજરાત તરફ આવેલા અને ગુજરાતમાં રહેલા સિદ્ધ થાય છે. સં. ૧૭૭૦ પછીથી તેઓશ્રી પં. જિનવિજયજીને મળ્યાવરા પાટળ આપ્યા થાદ સં. ૧૭૭૫ પશ્ચાન્ મોટાકોટ મોટમાં ગયા હતા.

શ્રીદેવચંદ્રજીનું તપામચ્છના પં. જિનવિજયજીને તથા

દશમવિજયજીને પ્રખ્યાસ કરાવ્યો.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહાગજ સિદ્ધાંતના જ્ઞાતા હતા. શ્રીસ્વામિવિજયજીએ પોતાના શિષ્ય જિનવિજયજીને વિશેષાદ્વયક ધર્મક્રમ માટે પાટળમાં ઘોળાવ્યા હતા. (સં. ૧૭૭૦ ઈ. ૧૭૪૧ સુધીમાં) તેની સમ્પૂર્ણ નીચે પ્રમાણે—

(९)

धीज्ञानविमलसूरिजी कन्है वांची भगवती खास,
महाभाष्य अमृत लखो देवचन्द्रगणि पास ॥

जिनविजयजीना शिष्य उत्तमविजयजीए दीक्षा लीवा. बाद
गुरुनी साये सं. १७९९ मां पादरामां चोमासुं क्युं हुं.
सं. १७९९ ना भावण सुदि १० दशमे पादरामां तेमना गुरु
जिनविजयजी देवगत थया, त्थार बाद ग्रामानुग्राम विहार करता
तेमणे भावनगरमां चोमासुं क्युं त्यां श्रीमद् देवचंद्रजीने अम्प्रास
करवा माटे बोलाव्या हता. ते संवंची पं. उत्तमविजयजीना
निर्वाणरासमां नीचे प्रमाणे छ्खेल छे—

इम अनुक्रमे वचतां यकां रे लोल, हुवा अष्टादश वर्ष रे
खरतर गच्छमांदि थया रे नामे श्री देवचंदरे ॥
जैनसिद्धांत क्षिरोमणि रे लोल, धैर्यादिक गुणरुन्द रे ॥ ८ ॥

देशना जास स्वरूपनी रे लोल, ते गुरुना पदपद्म रे
वंदे, अमदावादमां रे लोल, पूजाशा निःछन्न रे ॥ ९ ॥

ते गुरुनी धाणी गुणी, हरक्यो चित्त कुमार
ज्ञानाम्पास करु हवे, तुम्ह पासे निर्धार ॥ १ ॥

इंगित आकारे करी, जाणी तेह सुपात्र
ज्ञानाम्पास कराववा, कीचो तेहने छात्र ॥ २ ॥

श्राविका रामकुंवर तिहां, धर्मो अति गुणवंत
गुरुवचने, ते कुंवरने, अतिशय सहाय करंत ॥ ३ ॥

हवे कुंवर नित्य २ भणे, प्रकरण जैननां सार, टलना;
दंडक ने नवतत्त्वजी, जाण्या जीवविचार, टलना ॥ १ ॥

ત્રણલોકની દીપિકા, સંગ્રહણી સુવિચાર, લલના
 ભાષ્ય ચૈત્ય ગુરુ વંદના, વર્ણ પંચસાણ પ્રકાર, લલના ॥૨॥
 ક્ષેત્રસમાસ સોદામણો, સિદ્ધ પંચાશિકા નામ, લલના
 સિદ્ધદંડિકા તિમ વલી, ચતુસરણ અતિ જમિરામ, લલના ॥૩॥
 કર્મગ્રન્થ અર્થે કર્યા, કમ્મપયડી મુક્તપાઠ, લલના
 પંચસંગ્રહ મુખ ગ્રન્થમાં, વિવર્યો કર્મ જે આઠ, લલના ॥૪॥
 કાલવિચાર અંગુલ વલી, વનસ્પતિ તિમ જાણ, લલના
 દર્શનપાઠી સિત્તરી, કર્તા પુહતું નાણ, લલના ॥૫॥
 સ્વંડ પુદ્ગલ તિમ વલી, નિગોદ છત્રીશી જેહ, લલના
 ઘલિય વિચાર પંચાશિકા, નિજ અમિલાપરે તેહ, લલના ॥૬॥
 શ્રુતિ સહિત વાંચે સવે, તે ગુરુને ઉપકાર, લલના
 મંગજાલ મુખ વદુ મળે, રહસ્ય તે આગમ અપાર, લલના ॥૭॥
 સત્તમંગી નય સાત જે, ઘલિય નિલેપની વાત, લલના
 તિનમંગીપણે ગ્રહે, કેતા કહું અવદાત, લલના ॥ ૮ ॥
 હમ કરતાં હવે અન્યદા, ગુરુજી કરે વિહાર, લલના
 સુરતવંદર આવિયા, સાથે તેહ કુમાર, લલના ॥ ૯ ॥
 શબ્દશાસ્ત્ર તે શહેરમાં, મળિયા યત્ન અપાર, લલના ॥

પાટણ શહેરના વાણિયા, કચરા કીકા નામ
 આવી સુરતમાં રહ્યા, સુંદર જેહતું ધામ ॥ ૧ ॥
 મુખ્ય પ્રાકૃત જોરો થયો, લહી ક્ષેત્રાંતર યોગ
 મનચિંતે સફલો કરુ, લક્ષ્મીનો સંયોગ ॥ ૨ ॥
 આવી ગુરુને વિનવે, કરશું તીરથ જાવ
 પઠિત પુરુષ જો કોડુ દિયો, તો દ્યોય સફલી વાત ॥૩॥
 ગુરુ પળ તેહ કુમારને, જાણી ધનુર મુજાણ
 તત્ત આગ્રહ્યી આપિયો, લક્ષ્ણરૂપ નિવાન ॥ ૪ ॥

श्री उत्तमविजयीजीए भावनगरमां चोमासुं कर्णु ते वखते तेमणे श्रीमद् देवचन्द्रजीने बोलावीने अग्यास कर्णो तेनी साक्षी रासमां नीचे प्रमाणे छे—

भावनगर आदेगे रूखा भविहित करे मारा लाल
तेडाव्या देवचंद्रजीने हवे आदरे मारा लाल
वांचे श्री देवचंद्रजी पासे भगवती मारा लाल
पद्मवणा अनुयोगद्वार, वली शुभमति मारा लाल
सर्व आगमनी आज्ञा दीर्घी देवचंद्रजी मारा लाल
जागी योग्य तथा गुणगणना वृन्दजी मारा लाल
तिहां कुंवरजी लाया भक्ति घणी करे मारा लाल
कचराकीका संघ छेइ इण अवसरे मारा लाल
श्री सिद्धाचल यात्रा करवा आविया मारा लाल
गुरुजी पण सिद्धाचल साथे सिद्धाविया मारा लाल ॥

श्रीमद् श्रीदेवचंद्रजी पाटणमां १७७५ शुची हता पश्चात् ते मोटाकोट मरोट (मारवाड) मां चोमासुं रूखा पश्चात् ते सं. १७७८ मां पाछा गुजरातमां अमदावादमां आव्या हता. ते वखते उत्तमविजयजी निर्वाणरासना आधारे—श्री उत्तम-विजयजीए संसारीपणामां अठार वर्षनी उमरे एटले जन्म १७६० अने १७७८ नी सालमां अमदावादमां उपर प्रमाणे—रासमां गणाध्या प्रमाणे ग्रन्थोनो अग्यास कर्णो हतो. अमदावादमां १७७८-७९-८० लगभग चोमासां थपां होय एम संभवे छे. श्री देवचंद्रजी पासे पूजाशाने भणावतां रामकुंवर आविकाए सारी सहाय करी हती. श्रीमद् देवचंद्रजीए अमदावादी विहार करी खंभात, वडोदरा, पादरा, भरुच थइ सुस्त

વિહાર કર્યો અને તે સાથે ધુંવર પુંજાગા હતા. સુરતમાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની પાસે પુંજાશાળ વ્યાકરણાદિ અમ્યાસ કર્યો અને તે વચ્ચે પાટળયી વ્યાપાર કરવા આવેલા સંઘવી કચરા કીકાળ સુરતયી સંઘ કાઠ્યો ત્યારે શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની આજ્ઞાયી પુંજાશાને સાથે લીધા. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીણ સુરતમાં ચાર પાંચ ધોમાસાં કર્યા હોય છતાં જાણાય છે. પુંજાશાહે સં. ૧૭૯૮ માં શ્રી જિનવિજયજીની પાસે અમદાવાદમાં દીક્ષા લીધી અને તેમનું નામ ઉત્તમવિજયજી પાડ્યું. ત્યાંથી ગુરુ શિષ્યે પ્રેમાપુરમાં ધોમાસું કર્યું ત્યાંથી સુરત જઈ સં. ૧૭૯૯ માં પાદરામાં ધોમાસું કર્યું. સં. ૧૭૯૯ ની સાલમાં પાદરામાં ભગવતીમૂલ્ય વાંચતાં પં. જિનવિજયજીણ શ્રાવણ સુદિ દશમે દેહોત્સર્ગ કર્યો. જ્યાં તેમના શરીરને અગ્નિદાહ દેવામાં આવ્યો છે ત્યાં તઢાવના કાંઠે દેરી કરવામાં આવી છે. શ્રી ઉત્તમવિજયજીણ સં. ૧૮૦૩ માં ભાવનંગરમાં ધોમાસું કર્યું. ત્યાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી પાસે ભગવતી પત્રવળા અનુયોગદ્વાર વગેરે સુત્રો ધાર્યા અને શ્રી દેવચંદ્રજીણ સર્કલાગમો વાંચવાની તેમને આજ્ઞા કરી. સં. ૧૮૦૩ માં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી ભાવનગરમાં હતા, પશ્ચાત્ સુરત ગયાં અને કંચરા કીકાના સંઘની સાથે શશુંજયની યાત્રા કરવા માટે આવ્યા, તે વચ્ચે ભાવનગરયી ઉત્તમવિજયજી પણ સિદ્ધાંચલની યાત્રાણુ એક સંઘમાં મેળા ગયા. સં. ૧૮૦૪ માં શ્રી દેવચંદ્રજીણ સિદ્ધાંચલની યાત્રા કરી તે સંઘનીના સ્તવનમાં નીચે પ્રમાણે લખાણ છે.

સંવતં અઢારં ચિહોતર વરસે, સિત મૃગસિર તેરસિયે
શ્રી સુરતયો ભક્તિં હરખયી, સંઘ સહિત જહસિયે ॥

વપરા કીવા જિનર મત્તિ, રુપચંદ્ર ગુણવંતજી
 શ્રી સંપને પ્રમુજી મેઝાવ્યા, જગપતિ પ્રથમ જિણંદ ॥
 જ્ઞાનાનન્દિન વિમુવન ચંદિત, પરમેશ્વર ગુણમીના
 દેવચંદ્ર પદ પામે અશ્મુત, પરમ મંગલ ટપલીના ॥

ઉપર પ્રમાણે શ્રીમદ્ કરે કરે સ્થાનકે વિહાર કર્યા
 અને ઘયાં ઘયાં ધોમાતાં કર્યા તે જણાવ્યું. શ્રીમદ્નો વિહાર
 ગુજરાત, કાઠિયાવાડ, લાટ, મારવાડ, સિન્ધ, પંજાબ વગેરે
 દેશોમાં થયેલો છે. તેમજે તપાગચ્છના સાવુઓને અમ્યાસ
 કરાવ્યો એમ શ્રી જિનવિજયજી અને શ્રી ઉત્તમવિજયજી
 પંચાસના નિર્વાણની સિદ્ધ થાય છે.

યાત્રાઓ.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીએ અનેક તીર્થોની યાત્રાઓ કરી છે
 એમ તેમના ગ્રંથો અને સ્તવનો પરથી જણાય છે. દ્રવ્યાનુયોગી
 આત્મજ્ઞાની શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી વ્યવહાર અને નિશ્ચયની શ્રદ્ધા
 વાળા અને તે પ્રમાણે વર્તવાવાળા હતા. તેમજે સિદ્ધાચલ તીર્થ
 કે જે સર્વ તીર્થ ક્ષિતોમણિ કહેવાય છે તે તીર્થની ધર્મીવાર યાત્રા
 કરી હતી. તેઓ સં. ૧૮૦૪ માં મુરતના સંવત્રી કચરા કી-
 કાના સંવત્રમાં ગયા હતા. ત્યાર બાદ તેમજે વિહાર વા યાત્રા
 કરી એવા ઉદ્દેશો મઠી આવતા નથી. તેમજે ગિરનાર પર્વત
 પર રહેલ શ્રી નેમિનાથની યાત્રા કરી હતી. એમ ગિરનાસ્તી
 રત્નપરથી જણાય છે. ગુજરાતથી મારવાડ તરફ જતાં તારંગાજી,
 કુંભારીયા, ગાવુજી, દેલવાડા વગેરે તીર્થોની યાત્રા કરેલી હોવી
 જોઈએ. તેઓ સિન્ધની સરહદ પર મોટાકોટ મરોટ સુધી ગયા
 હતા તેથી મારવાડ, કચ્છ અને સિન્ધની આગુચાણનાં જિન-

મંદિરોની યાત્રા કરેલી હોવી જોઈએ. તેઓશ્રીનું મુલ્તાનમાં ઘોમાસું કર્યું હતું તેથી ત્યાંના તીર્થોની યાત્રા કરેલી હોવી જોઈએ. સં. ૧૭૬૬ નું ઘોમાસું વિકાનેરમાં કર્યું હતું. ગુજરાતમાં પાટણ, અમદાવાદ, સંભાન, મુગ્ધ, માવનગર, લીંવડી, પાલીતાણા વગેરે સ્થળે ઘોમાસાં કર્યાં હતાં તે તે સ્થળોની પ્રતિમાઓની અને આજુબાજુના ગામો શહેરોનો જિનપ્રતિમાઓનાં દર્શન કરેલાં હોવાં જોઈએ.

ઉપદેશ-પ્રતિષ્ઠા.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનો દીક્ષા પર્યાય લગભગ ૭૧ પોળોસો વર્ષનો હોવો જોઈએ. ૧૭૩૨ લગભગમાં દીક્ષા અને સં. ૧૮૧૦ લગભગમાં નિર્વાણ અને બાર વર્ષનો ગૃહવાસ, એમ આશરે ગણતાં હમર લગભગ નેવું વર્ષની હોય તેમ અનુમાન થાય છે, તેથી તેમનો દીક્ષા પર્યાય પોળોસો વર્ષ લગભગનો ગણતાં તેટલા વર્ષમાં તેમણે અનેક ગામ શહેરોમાં ઉપદેશ આપેલો જણાય છે. તેઓ ઉપદેશ દેવામાં ઇચ્છા હોવા જોઈએ, એમ તેમના ગ્રંથો ઉપરથી અવગોચર થાય છે. મારવાડ, પંજાબ વગેરે દેશોમાં યત્ર વિહાર કરીને તેમણે તે સમયમાં જે બોધ આપીને આત્મભોગ આપ્યો છે તેથી જૈનકોમની જે સંરક્ષા થઈ છે તેનો હાલ રૂપાલ આવવો મુશ્કેલ છે. તેમણે સં. ૧૭૯૪ માં શંત્રુજય પર્વત પર પ્રતિષ્ઠા કરી છે. એમ શિલાલેખથી જણાય છે. એમ શ્રીચુત મોહનલાલ દલિચંદ જણાવે છે. તેમજ તેમના ગુરુની સાથે સં. ૧૭૮૮ માં શંત્રુજય પર કુંથુનાથજીની પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે તેઓ હાજર હતા તથા સિદ્ધાચલ પર સમવસરણની પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે હાજર હતા. તથા અમદાવાદમાં સહ-

રૂપણાની પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે હાજર હતા. તથા હીંબડીમાં દેરા-
સના મૂલ નાયકની વે બાજુ વે દેરીઓની પોતે પ્રતિષ્ઠા
કરાવી હતી.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની મહત્તા-વિદ્વત્તા.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજ જૈનાગમોના પારંગામી હતા. તેમણે અનેક ગામના શ્રાવકોણ પુછેલા પ્રશ્નોના ઉત્તરો આપ્યા હતા. પ્રશ્નોત્તર નામનો ગ્રંથ તે વાચકની સાક્ષી પૂરે છે. તે સમયના વિદ્વાનોમાં તેમની પ્રતિષ્ઠા અને વિદ્વત્તા સારી રીતે શુદ્ધિ પામી હતી. સ્વતંત્ર ગચ્છમાં તે વચ્ચે તેમના સમાન કોઈ વિદ્વાન્ હોય છતાં તે સમયના ગ્રંથોથી અવલોકનાં અવશેષો નથી. તપાગચ્છના સંવેગી સાધુઓમાં તેમની મહત્તા હતી. પોતાની મહત્તા વધે છતાં ગુણો તેમનામાં હતા. તપાગચ્છના સંવેગી મુનિઓ પૈકી મહાન્ શ્રી લિનવિજયજી અને પં. શ્રી ઉત્તમવિજયજી જૈનાના તેઓ ધર્મશાસ્ત્ર પાઠક ગુરુ હતા. સં-વેગી પક્ષ તે સમયમાં ધારિત્રમાર્ગ સુધારક હતા. તેમના હૃદયમાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીના ગુણો રહ્યા અને તેમના ગુણો શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીના હૃદયમાં રહ્યા અને તેથી સંવેગી ક્રિયો દ્વારક સાધુઓની પુષ્ટિ થઈ. તેથી શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજની ઘણી પ્રતિષ્ઠા વધી. તેમના સમયમાંજ તેમની મહત્તા-પ્રતિષ્ઠાનો આસ્વા ભારતમાં રહ્યાતિ પ્રસરી. તેમની સર્વ ગચ્છોમાં મહત્તા વધવા લાગી. શ્રીમાન્ પન્ન્યાસ પદ્મવિજયજી કે જેઓ દિસ્તાલીશ હજાર ગાથાઓના રચનાર પદ્મદ્રહ તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા છે તેમણે શ્રી ઉત્તમવિજયજીના નિર્માણ રાસમાં તેમના સમાનશાલમાં

સ્વતંત્ર ગચ્છ માંદે થયા તે નામે શ્રી દેવચંદ્ર રે

જૈનસિદ્ધાંત શિરોમણિ રે લોલ.

ધૈર્યાદિક ગુણવૃન્દ રે, દેગના જાસ સ્વરૂપની રે લોલ ॥

ઇત્યાદિ શબ્દોચી શ્રીમદ્ દેવચંદ્રની વિદ્વત્તાની અને સાચુ તરીકેની મહત્તાની સ્તુતિ કરી છે. તપાગચ્છમાં સંવેગી પક્ષમાં શ્રી પદ્મવિજયજી પન્ન્યાસની ઘણી પ્રતિષ્ઠા છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજનો શ્રી પદ્મવિજયજી૫ સંસારીપણામાં તથા સાચુપણામાં સમાગમ કરેલો હતો અને તે સમયમાં તે મહા વિદ્વાન્ ગણાતા હતા તેનો જાતિ અનુભવ કયો હતો તેથી તેમણે શ્રીમદ્ દેવચંદ્રને જૈનસિદ્ધાંત શિરોમણિ એવા પદથી નિવાજ્યા છે, તથા ધૈર્યાદિક ગુણના વૃન્દ તરીકે પ્રશંસ્યા છે, તથા જેની દેશનાસ્વરૂપની અર્થાત્ આત્મસ્વરૂપને પ્રકાશનારી છે, એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સ્વરેખર અનુભવ કરીને કહ્યું છે. સંવેગ પક્ષી ગુણિશેખર શ્રીમદ્ પં. પદ્મવિજયજી જેવા મહા વિદ્વાન્ અને ગુણાતુરાગી૫ શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની પ્રતિષ્ઠા, મહત્તા અને વિદ્વત્તાની રૂયાતિ કરી છે. ઉપાધ્યાય શ્રી દેવચંદ્રજીને એક પૂર્વજ્ઞાન હતું, એમ શ્રી જ્ઞાનસારજી૫ આ ગ્રન્થના પૃષ્ઠ ૧૦૪૩ માં જણાવ્યું છે, તથા તે આત્મજ્ઞાની વક્તા હતા. એમ સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે. ઇત્યાદિ અનેક રીત્યા શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની મહત્તાની સિદ્ધિ થાય છે. તેથી હવે તત્સંબંધી વિશેષ લેખવાની જરૂર જણાતી નથી.

સમકાલીન જૈન સાયુઓનું અને શ્રીમદ્ દેવચંદ્રનું પરસ્પર મિલન.

અઢારમા સૈકાના મધ્યભાગમાં આસી જૈન કોમમાં અને ભારતદેશમાં મહાપ્રસાર વિદ્વાન્ તરીકે શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયજી તપાગચ્છીય પ્રસિદ્ધ છે. અર્વાચીન કાલમાં તેમના

જેવા કવિ, ભક્ત, જ્ઞાની, કર્મયોગી મહાત્મા અલ્પ
 દ્રશ્યે વા નદિ. તેઓ જૈનકોમમાં સર્વમાન્ય ધર્મચરિત્ર ગી
 હતા. સર્વ અનુયોગોના તે ગીતાર્ય હતા. તેમના સમાગમ
 શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી આઘ્યા હોય એમ જણાય છે ઉપાધ્યાય
 સં. ૧૭૪૫ લગભગ મુઘી જીવના હતા. ઉપાધ્યાયના સમા
 ગમમાં આઘ્યાયી તેમનું આત્મજ્ઞાન તરફ લક્ષ્ય ગણું હોય
 એમ અનુમાન થાય છે અને તેથી તેમણે જ્ઞાનસારપર જ્ઞાનમં-
 .જરી ટીકા લખી શ્રીમદ્ યશોવિજયજીની વિચારમાઝાની પુદ્ધિ
 કરી જણાય છે. પાટણમાં શ્રીમદ્ જ્ઞાનવિમલસુરિ સાથે શ્રીમદ્
 દેવચન્દ્રનો સમાગમ થપ્પો ભગવતી વંચાણું હતું અને તે સાલ
 જીને શ્રીજ્ઞાનવિમલસુરિ ભગવતી વંચાણું હતું અને તે સાલ
 લગભગ શ્રીજિનવિજયજીને શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજીપુ વિશેષાવરૂપક
 વંચાણું હતું તેથી પાટણમાં ઘણે વિદ્વાનોનો સમાગમ થપ્પો
 હોવો જોઈએ. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી અને શ્રી જ્ઞાનવિમલસુરિ
 ઘણે મઠી આનન્દધન ધોવીશીનાં છેદાં ચે સ્તવનો રચ્યાં
 હતાં. શ્રીમાન્ આનન્દધનજીના સમયમાં તેઓશ્રી વિદ્ય-
 માન હતા પરંતુ આનન્દધનજીની સાથે સમાગમ થયો હોય
 માનવાને સચલ કારણો મઠ્યાં નથી. શ્રીમદ્ યશોવિજય-
 જીને શ્રીઆનન્દધનજીનો સમાગમ થયો હતો અને તેથી કુ-
 યજીની દૃષ્ટિ પશ્ચાન્ અન્યાત્મજ્ઞાન તરફ વર્તે હતાં. કો
 રત્નજી ઘગેરે મુનિરાજો શ્રીમાન્ના સમાગમ હતા.
 નામ મિત્ર ગચ્છના સાધુઓનું પરસ્પર નિમિત્ત થતા
 તેઓનું પટનપાટન.
 કાલમાં સમાગમના મુનિયો અને મહાત્માઓ
 પટનપાટના મુનિયો પાસે પુદ્ધિ થતા હતા.

સાવુઓ પાસે અમ્યાસ કરતા હતા. સોઝમા સૈકા કરનાં અઢારમાં સૈકાનાં મધ્યકાલમાં પરસ્પર સિદ્ધ ગચ્છીય સાવુઓમાં ગુણા-નુરાગ વૃદ્ધિ પામ્યો હતો. અઢારમા સૈકાના મધ્યકાલમાં સ્વર્ગત ગચ્છ અને તપાગચ્છના મૂરિપ્રજ્યો સંવસહિત જ્યારે સિદ્ધાચલ યાત્રા કરવા જતા હતા ત્યારે તેઓ ધંધુકામાં (શ્રીમદ્ કલિ-કાલ સર્વજ્ઞ હેમચંદ્રની જન્મમૂમિમાં) મઝ્યા ત્યારે બંને ગચ્છનાં આચાર્યોમાં ઘણો રાગ થયો અને બંને ગચ્છના આચાર્યોનાં શ્રાવકોણુ લુહણાં કર્યાં તેમાં બે લાખ રૂપૈયાની ઉપજ થઈ. બંને ગચ્છમાં તે વચ્ચે પટનપાટન અરસપરસ ચાલતું હતું. શ્રી દેવચંદ્રજીણુ અનેક પુસ્તકો રચ્યાં છે તેની નીચે પ્રમાણે યાદી આપવામાં આવે છે—

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીઋત્ કૃતિયો.

પુસ્તકનું નામ.	રચ્યાનો સંવત્.	કયા ગામમાં.
૧ અષ્ટપ્રકારી પૂજા.	૧૭૪૩
૨ એકવીશપ્રકારી પૂજા.	"
૩ ધ્યાનદીપિકા ચતુષ્પદી.	૧૭૬૬ વૈ.વ. ૧૩	મૂલતાન પંજાબ.
૪ દ્રવ્યપ્રકાશ.	૧૭૬૭ પો.વ. ૧૩	ત્રિકાનેર, ચોમાંસું સં. ૧૭૬૬ હું કર્યા બાદ
૫ આગમસાર.	૧૭૭૬ પા. સુ. ૩	મોડાકોટ મરોટ.
૬ નયચક્ર.	
૭ વિચારસાર.	૧૭૯૬ કા. સુ. ૧	નવાનગર (જામનગર)
૮ જ્ઞાનમંજરી ટીકા.	" " ૫	"
૯ વિશવિહરમાનવીશી	પાલીતાણા.
૧૦ સિદ્ધાચલ સ્તવન.	૧૮૦૪ મા. સુ. ૧૩	"

- ૧૧ મુમુક્ષુવરવિદિનો ટપો.
 ૧૨ પાંચ કર્મમન્યનો ટપો.
 ૧૩ ત્રિધામનમા (મધોત્તમ)
 ૧૪ મધોત્તર.
 ૧૫ મધ્યમેંધ.
 ૧૬ પ્રતિમા પુષ્પગીર્ણિ.
 ૧૭ મુખાવ્યવસ્થા અભિરમ.
 ૧૮ અભિરમમાના. (માધ: ૧૭૪૨)મા મીઠી.
 ૧૯ વર્તમાન ચોવીઝી. વડોના કહેવા પ્રમાણ.
 ૨૦ અર્ધાન ચોવીઝી પંચાદશી.
 ૨૧ સ્નાત્તજા.
 ૨૨ નરપદ્મજા ઉપાઝા.
 ૨૩ વીરનિર્મળજા મારનની દાઝી. મારનમાળા.
 ૨૪ સાલિનમરન અને મેનો ટપો.
 ૨૫ મારીપોવીઝી પંચાદશી પદ્મનાભન રતન.
 ૨૬ સીમરસિન રતન.
 ૨૭ દીપા પીત્ત રતન તપ.
 ૨૮ બસનમા આદિ લિખનરતન.
 ૨૯ હાલ પદ રતન.
 ૩૦ સમરસાળ રતન.
 ૩૧ વંશધાતુ.
 ૩૨ સરસવતી રતન.
 ૩૩ અલિખનરતન તોલ.
 ૩૪ મન રત્ન.
 ૩૫ સિદ્ધિ રત્ન.

૩૬ ગિરનાર સ્તુતિ.

૩૭ વીશસ્થાનક સ્તુતિ.

૩૮ જ્ઞાનવહુમાન સ્તુતિ.

૩૯ }
૪૦ } સિદ્ધાચલ સ્તવન
૪૧ }

૪૨ બહી સાધુ વન્દના.

૪૩ અષ્ટપ્રવચન માતાની સજ્જાય.

જામનગર.

૪૪ પ્રભંજનાની સજ્જાય.

લીંવહીમાં.

૪૫ હંદળગ્રામિની સજ્જાય.

૪૬ સમક્ષિતની સજ્જાય.

૪૭ ગજસુકુમાલની સજ્જાય.

૪૮ પંચેન્દ્રિયવિષય ત્યાગ પદ.

૪૯ }
૫૦ } ઘ્રણ કાગલ-લેખેલ પત્રો.
૫૧ }

૫૨ સાધુસ્વાધ્યાય તેનાપર જ્ઞાનસારનો ટિપ્પો.

૫૩ સદ્ગ્રામ.

૫૪ સાધુની પંચભાવના.

જેસલમેરમાં.

૫૫ (આનંદઘનજીની ચોવીશીમાં
જ્ઞાનવિમલજી અને દેવચં-
દજી વત્તે મેગા ચડ્ બનાવેલાં
૨૩-૨૪ વે સ્તવનો).

૫૬ આજકો લાહો લીંજીપુરે કાલ
કોને દીઠી છે. (પ્રાયઃ દેવ-
ચંદ્રજીકૃત જણાય છે.)

પરસ્પરના ગ્રન્થોમાં સાક્ષીઓ.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીકૃત લે લે ગ્રન્થો-કૃતિયો ઉપલબ્ધ થઈ છે તે ઉપર પ્રમાણે જણાવી છે. ભવિષ્યમાં લે લે ઉપલબ્ધ થશે તે તે જણાવવામાં આવશે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીણ પોતાના ગ્રન્થોમાં ઘાચક યશોવિજયજીના ગ્રન્થની સાક્ષી આપી છે. તેથી તેઓ ગુણાતુરામી હતા એમ સહેજે સિદ્ધ થાય છે તેમજ તેમણે શ્રીમદ્ આનન્દચનજી કે લે અર્વાચીનકાલના અન્ન-સ્મજ્ઞાનોદ્ધારક હતા, તેમના વધનોની પણ પોતાના ગ્રન્થમાં નામ આપી છે તેથી તે કાલમાં તપાગચ્છીય શ્રીમદ્ આનન્દચનજીના વિધારો આરતી જૈનકોમમાં જલદી પ્રસરી ગયા હતા એમ સિદ્ધ થાય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીના ગ્રન્થોના પૂર્ણરામી શ્રી યશોવિજયજી (અમીકુવજી) હતા. તેમણે નવતત્ત્વ ગ્રન્થોમાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીકૃત ગ્રન્થની સાક્ષી આપી છે. પદ્મગુપ્તાચાર્યો અને સાયુઓ પોતપોતાના ગ્રન્થોમાં શ્રી દેવચંદ્રજીના સાક્ષીઓ આપ્યા વિના રહેતા નહોતા.

ઘણ મુનિઓની એક વૃજા.

આ ઘસલે તપાગચ્છ અને સતગુરુના ગ્રન્થોમાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીકૃત ગ્રન્થોના સાક્ષીઓ સામે ધોને ગણવામાં આવે છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીકૃત ગ્રન્થોમાં માન્યતાઓના મેરોને ઉપસાધન કરવા હતા. નતિ માના અત્યાપકો સામે પ્રતિમા સિદ્ધિને લેવાને કારણે એક સરસી રીતે યુરોપી મિશનરોને તે ગ્રન્થોમાં શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયકૃત ગ્રન્થોમાં નવા વિમલમુરિકૃત નવપદ અર્થે શ્રી દેવચંદ્રજીકૃત ગ્રન્થોમાં

ઉદાઘા રૂપ સ્તુતિ એમ ગ્રણેની સ્વપના મેળી કરીને તે
સરસર તરાગન્જના સર્વ જૈનો એક સરસી રીતે પૂજ
લામ છે અને મલિન્યમાં સંતીને પૂજામાં અમેદપણે વેને
માટે નરસર પૂજા મળાવવાની વ્યવસ્થા કરી હતી. તે વ્યવસ્થા
હાલ પણ નરસર પૂજા નર્મીને પ્રસિદ્ધ છે અને મેનાંપર એ
વ્યવસ્થા પૂજા મળાને છે ત્યારે એજ નરસરની પૂજાને મુલ્ય
મળાને છે. જ્ઞાનમાં જેટલી પૂજાઓ મળાવવામાં આવે છે તે
પોંચક વ્યવસ્થાવાળી નરસર પૂજા જેટલી ઉત્તમ અને સ
મર્પિતર ગણાય છે તેટલી કોઈ ગણાતી નથી.

શ્રીમદ્ના પ્રચાર અન્યોના દષ્ટાંતો.

શ્રીમદ્ દેખાડીજન અન્યત્મમીનાની જૈનોમાં ઘણી રૂપ
છે. મગસરના ગેવ દિન્દુમોના પ્રસિદ્ધ છે તેમ મેના
જૈનોમાં અન્યત્મમીના પ્રસિદ્ધ છે. અન્યત્મમીના પર એક
કુશીનગરી (ગમીનગર) નો દો છે, અને વીંગી શ
ભાગીનો દો છે તથા સોતી દો છે તે સુધીમાં શ્રી મો
નરસરની મહત્ત્વા છે. ગાયો દો વીંગી માગમાં છ
સાના અન્યો છે તમા વના ગાય છે તે ગણાય ન
શ્રીમદ્ જન સાદા સાધાવ વા શ્રીમદ્ જાનમાળી મો
સર દિન્દુમો દો મો છે તમા શ્રી દેસર મદાગ
નર જૈન જૈન દો એમ શ્રીમદ્ જાનમાળીનું ગણાયું
છે જાનમાળી મોમોના મહત્ત્વા અને વીંગી જૈનો તે
જાનમાળી દિન્દુમો દોમોના મહત્ત્વા દો. તેમની
જાનમાળી મોમોના દો જૈનો છે તમા જાનમાળી
જાનમાળી મોમોના દો જૈનો છે. તેમની શ્રી દે

ટ્રી માટે ઉત્તમ અભિપ્રાય દર્શાવ્યો છે અને તેમની સાથે રચાવ્યા પર ટૂંકો પૂરીને ગુણાનુરાગ દર્શાવ્યો છે. તેઓશ્રી શ્રી દેવચંદ્રજીના સમાગમમાં આધ્યા હોય તો ના કહેવાય નહીં.

શ્રીમદ્ની આત્મદશા.

શ્રીમદ્ના ગ્રંથો પરથી તેમની આત્મદશા ઉચ્ચ પ્રકારની હતી એમ અનુભવાય છે. તેમણે પોતાના કોઈ ગ્રંથમાં કોઈના પ્રતિ ક્લેપના ઉદ્ધારો દર્શાવ્યા નથી. વ્યવહારમાં સ્થિર હતા તેમજ નિશ્ચયમાં વિશેષ સ્થિર હતા. તેમણે પોતાના સ્તવનોમાં પ્રમુ ભક્તિ પ્રસંગે સ્વાસ ઉદ્ધારો કાઢ્યા છે. કોઈ પણ મક્ત હૃદયના ઉદ્ધારો કોઈ પણ રીતે જગત્ આગલ રહુ કરે છે. હૃદયના ઉદ્ધારોમાં કૃપિમતા હોતી નથી પરંતુ નૈસર્ગિક આત્મ-દશાના ઉભરાઓ હોય છે. કવિની કવિતા એ કવિના હૃદયનો આરીસો છે. ભક્તની સ્તવના યજ્ઞ ભક્તનું હૃદય છે. જ્ઞાનિના ગ્રંથો એ જ્ઞાનિનું અમ્પતર લીવન છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનું બાહ્ય જીવન તથા આધ્યાત્મિક જીવન ઉચ્ચ પ્રકારનું હતું. અપ્રમત્ત દશામાં તેઓ વારંવાર રમણ કરતા હતા. પ્રમત્ત દશા કરતાં અપ્રમત્ત દશામાં તેમનું આત્મજીવન રસમય બની રહેતું હતું. અપ્રમત્ત ગુણસ્થાનકમાં શુદ્ધદશાની અનુભવ લહેરોમાં તેઓ મગ્ન રહેતા હતા. આત્માના સુખનો અનુભવ રસ પીધાથી તેમને બાહ્ય વિષયરસ તે રસ તરીકે ભાસતો નહોતો. આત્માનો શુદ્ધ-અનુભવ આનંદરસ થયા વિના, બાહ્ય કામનો રસ નષ્ટ થયા વિના અન્તર્મુખ વૃત્તિ થતી નથી. આત્મા પોતાના સ્વભાવમાં દેહા-ધ્યાસના નાશ પૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરે છે ત્યારે આત્મસુખનો અનુભવ આવે છે ત્યારે શરીર, વસ્ત્ર, નામરૂપનું માન મૂલાય છે. અર્થાત્

તેમાં અહંમત્ત્વ બુદ્ધિ નષ્ટ થાય છે અને અપ્રમત્ત દશામાં પ્રવેશ થાય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીને એવી ઉત્તમ આત્મજ્ઞાન દશા પ્રગટ થઈ હતી, અને એવી દશામાં અવધૂત બનેલા હતા તેથી તે પ્રસંગે જે ઉદ્ધાર વહાર પડેલા છે તેમાં આત્મદશાની ખુમારી નીતરી છે તે તેમના ઉદ્ધારવાળાં સ્તવનોથી વાચકો સહેજે સમજી શકે તેમ છે. નામરૂપનો અહંભાવ ટઠ્ઠયો હતો. દેહ છતાં તેમણે વિદેહ દશાનો અનુભવ કર્યો હતો. લીંબડીના ઉપાશ્રય પાસે દેરાસરમાં એક ઝોપરામાં તેઓશ્રી ધ્યાન ધરતા હતા એમ ત્યાંના વૃદ્ધ શ્રાવકો જણાવે છે. મોઝાકોટ મરોટમાં તેઓશ્રી ગ્રથે ગ્રંથ ગ્રંથ વા કલાકોના કલાકો પર્યંત આત્માના શુદ્ધોપયોગમાં તત્ત્વીન થઈ આત્મસમાધિમાં મગ્ન રહેતા હતા. તેમણે સત્ત્વિકલ્પધ્યાન સમાધિ ઉપરાંત નિર્વિકલ્પક સમાધિનો રસ ઊંધો હતો અને તેઓ દેહ છતાં દેહાતીત દશામાં અસ્વંન ઉપયોગ પાળે રહ્યા હતા. તેથી તેઓએ શુદ્ધોપયોગના તાનમાં સ્તવનોમાં આત્મદશાનો રસ રેઢ્યો છે. જેટલા પ્રમાણમાં આત્મ દશા પ્રગટી હોય છે તેટલા પ્રમાણમાં ઉદ્ધારો પ્રકટે છે. જેટલું આત્મામાં પ્રગટ્યું છે તેટલી જ્ઞાંતરી શબ્દોદ્ધારા વહાર પ્રકાશે છે. દરેકના પોતાના શબ્દોમાં તેના વિચારો હોય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં ગુસ્ત્રકો ઇંજ તેમનું આન્તરજીવન છે. શાસ્ત્રજીવનની ઘેટામાં તો પ્રારંભ યોગે વિચિત્રતા હોય છે. જ્ઞાંતરી આન્તરજીવનનો તેથી જુદા પ્રકારનું હોય છે. શાસ્ત્રજીવન તે શરીર, વાણી અને કર્મના ભોગથી મિશ્રિત હોય છે અને આત્માનિક જીવનનો ઉપયોગ રૂપ હોય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનાં શુદ્ધ નાટ્યયોગના જેવું ચાત્રમાં રાગ દેખાતી અપરિણામી જીવન હતું એમ તેમના સ્તવનોથી જણાય છે.

श्रीमद्ना प्रमुना स्तवनोमां आत्मदशाना उद्गारो छे तेमांयी
संश्लेषयी केटलाक नीचे प्रमाणे जणाववांमां आवे छे—

आरोपित सुख भ्रम टल्यो रे, भास्यो अन्यायाथ
समर्थो अमिलार्पीणणो रे, कर्ता साधन साध्य ॥अ०॥
ग्राहकता स्वामिन्वना रे, व्यापक भोक्ता भाव
कारणता कारजदशा रे, सकल ग्रंथं निज भाव ॥अ०॥

प्रभु दरिण महामेहतणे प्रवेशमें रे
परमानन्द सुभक्ष धयो मुज देशमें रे ॥ १ ॥
तिन भुवन नायक शुद्धात्म तत्त्वामृतस वृद्धं रे
सकल भविक लीलाणी मारु मन पण सुद्धं रे ॥आ० २॥
मनमोहन जिनवरजी मुजने, अनुभव प्यालोदीयो रे
पूर्णानन्द अक्षय अविचलरस, भक्ति पवित्र यह पीथोरे ॥आ० ३॥
ज्ञानमुखा लालीनी ल्हरे, अनादि विभाव विसायों रे
सम्यग्ज्ञान सहज अनुभवरस, शुचि निजबोध समायोंरे ॥आ० ४॥

जिनगुण रागपरागयी रे, वासित मुज परिणाम रे
तजरो दुष्ट विभावना रे, सरसो आत्म काम रे ॥
जिन भक्तिरत चित्तने रे, वेधकरस गुण भ्रम रे
सेवक जिनपद पामगे रे, रसवेधिन अय लेम रे ॥
नाथ भक्तिरस भावयी रे, तृण जाणुं पर देव रे
चिन्ताभणि सुरतरुथकी रे, अधिकां अरिहेत सेव रे ॥
परमात्म गुण स्मृतिथकी रे, फलदयो आत्मराम रे
नियमा कंचनता लहे रे, लोह ज्युं पारस पाम रे ॥

શ્રીમદ્નો ભક્ત દશા.

શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજી પરમાત્માના જ્ઞાની ભક્ત હતા. તેમણે ધોવીશ તીર્થકોની પૂર્ણ પ્રેમથી સ્તવના કરી છે. તેમણે હૃદયના પૂર્ણ ભાવથી વાસ્તવિક પરમાત્માના ગુણોનું વર્ણન કર્યું છે. તેમની ભક્તિમાં સ્વતા અને પરમાત્માની પ્રભુતાનું દૃશ્ય છે. પરમાત્માની ભક્તિ-પ્રાર્થના કરતી વચ્ચે પોતે હૃદયને જરા માત્ર છદ્મસ્થ રાખતા નથી. પ્રમુની ભક્તિમાં નામરૂપની અહંતા વિસરી જાય છે તેમજ પ્રભુને મઝવા માટે અનેક આશામય સુરમ્ય ભાવનાઓને હૃદય આગળ રાખી કરે છે. પોતાની મોહદશા ન હોવા છતાં તેને મોટી કરીને દાસ ભાવે પ્રભુને પોતાને દોષી તરીકે જણાવે છે. પોતાના બનાવેલાં સ્તુતિ પદો-માંથી સંક્ષેપથી નીચે પ્રમાણે અષ્ટાશ્વં આવે છે:—

તાર હો તાર પ્રભુ મુજ સેવક ગણી
જગનૂમાં પૃથ્વું સુજસ લીજે.
દાસ અવગુણ મર્યો જાણી પોતાતણો
દયાનિધિ દિનપર દયા કીજે. તાર૦ ॥ ૧ ॥

રાગદ્વેષે મર્યો મોહ વૈરી નહ્યો,
મોહની રીતિમાં ઘણું રાતો
ક્રોધવશ ધમવમ્બો શુદ્ધગુણ નવીરમ્બો
મમ્બો મવમાંદિ હું વિષય માનો. તાર૦ ॥ ૨ ॥

આદર્યું આધરણ લોક ઉપચાર્યો
શાસ્ત્ર અમ્યાસ પળ કાંડ કીધો
શુદ્ધ શ્રદ્ધાનવણ આત્મ અવલંબ વિશ્વ
વેદવો કાર્ય તેજે કો ન સિદ્ધ્યો. તાર૦ ॥ ૩ ॥

सहेजे प्रगट्यो निज परमाव विवेकजो,
 अन्तर आत्म ठह्यो साधन साववे रे लोल;
 साध्यालंबी थइ ज्ञायकता छेकजो,
 निज परिणति थिर निज धर्यसे ठवे रे लोल ॥
 त्यागीने सवि परपरिणतिरस रीजजो;
 जागी छे निज आत्म अनुभव इष्टता रे लोल ॥
 सहजे छूटी आस्रवभावनी चाल जो,
 जालम ए प्रगटी संवर शिष्टता रे लोल ॥
 बंधना हेतु जे छे पापस्थान जो,
 ते तुज भक्ते पाभ्या पुष्ट प्रशस्ता रे लोल ॥
 व्येयगुणे बल्यो पूरण उपयोग जो,
 तेह्यी पामे ध्याता व्येय समस्तता रे लोल ॥
 जे अति दुस्तर जलधि समो संसार जो,
 ते गोपद सम कीचो प्रभु अवलंबने रे लोल ॥
 जाण्यो पूर्णानन्द ते आत्मपास जो,
 अवलंब्यो निर्विकल्प परमात्म तत्त्वने रे लोल ॥

भास्यो आत्मस्वरूप अनादिनो विसर्प्यो हो लाल
 सकल विभाव उपाधियकी मन ओसर्प्यो हो लाल
 सत्ता साधन मार्गमणी ए संचर्प्यो हो लाल
 दानादिक निज भाव हता जे परवशा हो लाल
 ते निज सन्मुख भाव ग्रही लही तुज दशा हो लाल
 क्षापोपशमिक गुण सर्व यया तुज गुणरसी हो लाल
 सत्ता साधन शक्ति व्यक्तता उद्गसी हो लाल
 हवे संप्रण सिद्धतणी शी वार छे हो लाल
 देवचन्द्र जिनराज जगन आधार छे हो लाल

શ્રીમદ્દનો ભક્ત દશા.

શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજી પરમાત્માના જ્ઞાની ભક્ત હતા. તેમણે ધોવીશ તીર્થકરોની પૂર્ણ પ્રેમયી સ્તવના કરી છે. તેમણે હૃદયના પૂર્ણ ભાવયી વાસ્તવિક પરમાત્માના ગુણોનું વર્ણન કર્યું છે. તેમની ભક્તિમાં લલુતા અને પરમાત્માની પ્રમુતાનું દર્શ્ય છે. પરમાત્માની ભક્તિ-પ્રાર્થના કરતી વચ્ચે પોતે હૃદયને જરા માત્ર છદ્મસ્થ રાખતા નથી. પ્રમુની ભક્તિમાં નામરૂપની અહંતા વિસરી જાય છે તેમજ પ્રમુને મઢવા માટે અનેક આશામય સુરમ્ય ભાવનાઓને હૃદય આગળ રાખી કરે છે. પોતાની મોહદશા ન હોવા છતાં તેને મોટી કરીને દાસ ભાવે પ્રમુને પોતાને દોષી તરીકે જણાવે છે. પોતાના બનાવેલાં સ્તુતિ પદો-માંથી સંક્ષેપથી નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવે છે:—

તાર હો તાર પ્રમુ મુજ સેવક ગણી
જગત્માં ઇચ્છું સુજસ લીજે.
દાસ અવગુણ ભર્યો જાણી પોતાતણો
દયાનિધિ દિનપર દયા કીજે. તાર૦ ॥ ૧ ॥

રાગદ્રેષે ભર્યો મોહ વૈરી નહ્યો,
મોહની રીતિમાં ઘણું રાતો
શ્રોવણ ધમધમ્યો શુદ્ધગુણ નવીરમ્યો
ભમ્યો મધમાંદિ હું વિષય માત્રો. તાર૦ ॥ ૨ ॥

આદર્શ આચરણ ટોક ઉપચારથી
શાસ્ત્ર અમ્યાસ પણ કાંઈ કીધો
શુદ્ધ શ્રદ્ધાનવણ. આત્મ અવલંબ વિણ
તેહથી કાર્ય લેજે કો ન સિદ્ધયો. તાર૦ ॥ ૩ ॥

સ્વામી ગુણ ઓલસી સ્વામીને જે મજે
 દર્શન શુદ્ધતા તેહ પામે
 જ્ઞાનચારિત્ર તપ વીર્ય ઉદ્ધાસથી
 કર્મ જીતી વગે મુક્તિ ધામે. તાર૦ ॥ ૫ ॥
 જગત્ વરસલ મહાવીર જિનવર મુળી
 ચિત્ત પ્રમુ ચરણને શરણ વાસ્યો
 તારજો ગ્રાપજી વિરુદ્ધ નિજ રાક્ષસ
 દાસની સેવના રચે જોશો. તાર૦ ॥ ૬ ॥

ભક્ત જો તનુ પાંચડી, આવત નાથ હજૂર લાલરે-
 તો હોતી ચિત્ત આંચડી, દેવત નિત્ય પ્રમુનૂર લાલરે
 દેવ જશા દર્શન કરો ॥

ગાસન ભક્ત જે સુરવરા, વિનવું શીષ નમાય લાલરે
 રૂપા કરો મુજ ઉપરે, તો જિન વન્દન થાય લાલરે. (દેવ)
 પૂર્વ વિરાધના, શી કીધી ણે જીવ લાલરે.
 અવિરતિ મોહ ટલે નહીં, દીઠે આગમ દીવ લાલરે. (દેવ)
 इत्यादि

તે સમયની સ્થિતિ અને સુધારણાનો યોધ.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રના સમયમાં પણ ગાંડરીયા પ્રવાહ
 જેનો વર્તતા હતા. તલ્લાવમાં પાણી હોય છે તો ઊંલ
 છે. તેમ કોઈ જમાનો આવો નથી હોતો કે જેમાં સર્વ
 જ્ઞાનીઓ હોય વા સર્વ લોકો અજ્ઞાનીઓજ હોય.
 ધોની સાથે અજ્ઞાનીઓ હોય છે અને અજ્ઞાનીઓની સાથે

જ્ઞાનીઓ હોય છે. ભક્તો હોય છે ત્યાં અભક્તો પણ હોય છે. દુનિયાના જીવો રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણ યુક્ત હોય છે. જીવોને કર્મપ્રવૃત્તિ નધાવે છે. કેટલાક જીવો એકાંત ક્રિયાવાદી હોય છે. કેટલાક શુષ્ક જ્ઞાનવાદી હોય છે, જ્ઞાન ક્રિયાભ્યાંમોક્ષઃ જ્ઞાન અને ક્રિયા એ ઘેરી મુક્તિ છે એમ માનનારા દુનિયામાં રત્નની પેટે અલ્પ મનુષ્યો હોય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજ ઉપદેશક હતા તેમજ જૈનોની ધર્મ દશાના નિરીક્ષક હતા. જૈનોને ઘોષ પમાડીને ધર્મના સ્થિર કરનાર હતા. તે વચ્ચેના જૈનોમાં તે વચ્ચે શાહુલ્ય ક્રિયાજડદશાતું હતું તેથી ક્રિયાજડમનુષ્યો ગાડરિયા પ્રવાહે સમજ્યા વિના પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયાઓને માની પશ્ચાન્ આત્મજ્ઞાન તરફ રુચિ ધરાવના નહોતા અને આત્મજ્ઞાની મુનિરાજોની મહત્તા અવગોચર શક્તિમાન્ થયા નહોતા. સર્વ કાલમાં એ પ્રમાણે બને છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી જૈનશાસન પ્રવૈનક હતા. આસી દુનિયાના મનુષ્યો જૈનતત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી છે તો ઘડુ સારુ પૃથ્વી ભાવનાવાળા હતા. તે વચ્ચેના અજ્ઞાની વ્યવહારવાદીઓની શાહુલ્યતા હતી. આત્મજ્ઞાન રસિક અલ્પ મનુષ્યો તે વચ્ચેના હતા તેથી તેઓ ચંદ્રવાદુ જિનના સ્તવનમાં નીચે પ્રમાણે ઉદ્ધારો કાઢે છે.

દ્રવ્ય ક્રિયા રુચિ જીવડા રે, ભાવ ધર્મ રુચિ હીન;
ઉપદેશક પણ તેહવા રે, શું કરે જીવ નવીન રે.

ચન્દ્રાનનજિન. ૩

તત્ત્વાગમ જાણંગ તર્જી રે, ઘડુ જન સમ્મન જેહ;
મટ હઠીજન આદર્યો રે, મુશુરુ વઢાવે તેહ રે. ચન્દ્રાનન ૦ ૪

આણા સાધ્ય વિના ક્રિયા રે, લોકે માંયો રે ધર્મ;
 દંશનનાળ ચરીત્તનો રે, મૂલ ન જાણ્યો મર્મ રે. ચન્દ્રાનન૦ ૬
 ગચ્છકદાગ્રહ સાચવે રે, માને ધર્મ પ્રસિદ્ધ;
 આતમગુણ અકષાયતા રે, ધર્મ ન જાણે શુદ્ધ રે. ચન્દ્રાનન૦ ૪
 તત્ત્વ રસિકજન થોડલા રે, બહુલો જન સંવાદ;
 જાણો છો જિનરાજી રે, સવલો પુહ વિવાદ રે. ચન્દ્રાનન૦ ૭
 इत्यादि

ए प्रमाणे तत्कालीन धर्मीओनी दशानुं वर्णन कर्युं छे. लोकोने श्रीयशोविजयजी उपाव्याये ते वखतमां शिखामण रूप सख्त चाबखा लगाव्या छे ते प्रमाणे श्रीमद् वाचक देवचंद्रजीए सख्त चाबखा लगाव्या नयी. तेमणे तो जे करुं छे ते घणुं मर्यादामां शिखामणरूपे करुं छे परंतु लोको पर तेनी घणी सारी असर थइ छे अने भविष्यमां थशे.

श्रीमद् कर्मयोगी महात्मा.

आजकाल जे आत्मज्ञानीओ देखाय छे तेमांनो मोटो भाग शुष्क ज्ञानीओनो बनेलो होय छे. आत्मानुं सम्यग्-ज्ञान प्राप्त कर्या विना शुष्कज्ञानीपणुं प्राप्त थाय छे अने तेयी वाचकज्ञानी तरीके उपहासने पाव थाय छे. कोटारुं-दीना भावना भाववात्राला शेठनी पेठे बनीने जेओ कहेवा प्रमाणे वर्तता नयी तेओ पोते तरी शक्ता नयी अने अन्योने तारी शक्ता नयी. क्रिया विनानुं शुष्कज्ञान कंड करी शक्तुं नयी. टोक्कि शाखो पैफा भगवद्गीतामां श्रीकृष्णे अर्जुनने कर्मयोगी थवा माटे सारी रीते उपदेश आप्यो हतो

કંડ કરવું નહીં અને ઘેસી રહેવું. લાંબી લાંબી વાતો કર્યા કરવી. સ્વપરતું ધ્યેય થાય એવાં કાર્યો કરવાં નહીં એવી સ્વપરતું કલ્યાણ થતું નથી. ધ્યવહારમાં રહીને સ્વાધિકારે યોગ્ય ધર્મપ્રશસ્તિ કર્યા વિના આત્મજ્ઞાન, ઇંદાની પેટે કાણું રહે છે વા કાચા પારાના જેવું રહે છે. શુભ પ્રશસ્તિ, સેવા, પરમાર્ય કાર્યો ઘેરે કાર્યો કર્યા વિના કોઈને આત્મજ્ઞાનની પશ્વતા થઈ નથી અને યશ નથી. વાતો કર્યાંથી ઘડાં થતાં નથી. તેમ શાસ્ત્રોમાંથી આત્મજ્ઞાનનું સ્વરૂપ ઘાંચું પટલા માથથી આત્મજ્ઞાની યજ્ઞાતું નથી. દેવ, ગુરુ, ધર્મની ભક્તિ કરવાથી અને સ્વાધિકાર પ્રશસ્તિથી પ્રશ્ન થતાં આત્મજ્ઞાન પરિણામ પામું કે નહીં તેનો અનુભવ આવે છે. સેવા કર્યા વિના આત્મજ્ઞાન જે છે તે આત્મામાં પરિણમતું નથી. દેશ સેવા, કુટુંબ સેવા, ગુરુજન સેવા, પ્રમુ ગુરુ ભક્તિ, સમાજ સેવા, જાદેર ઉપદેશ પ્રશ્તિ, અનેક ગ્રંથોની રચના, ઘેરે શુભ કર્મો કરવાથી અધ્યાત્મશાસ્ત્રોદ્ધાર ઘાંપેશું આત્મજ્ઞાન સ્વરેસર આત્મજ્ઞાનરૂપે પરિણામ પામે છે. શ્રીમદ્ દેવ-ચંદ્રજીપ્ દીક્ષિત થયા બાદ પોતાના ગુરુ શ્રીદીપચંદ મહારાજની મન ઘાળી કાપાથી સેવા ઉઠાવી હતી. ધર્મવિદ્યા ગુરુ શ્રી જ્ઞાનસાગરજીની પૂર્ણ પ્રેમથી સેવા કરી હતી. તેઓ ગુરુકુલમાંથી છૂટા પડ્યા નહોતા, ગુરુકુલસભામાં રહીને તેમને પરંપરાસદિત જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. શાસ્ત્રજ્ઞાના થતાં પોતાની કનતા પૂજા ઘઘારવા માટે ગુરુની શ્રદ્ધા પડ્યા નહોતા. ધર્મવ્યવહારની શુભાધરણાઓનો તિરસ્કાર કર્યો નહોતો. નિષ્કપ-જ્ઞાનમાં પરિપૂર્ણ થયા ત્યાં શુષ્કજ્ઞાની બન્યા નહોતા. પ્રતિમા સ્તંભરૂપભાવપૂજા, તીર્થયાત્રા, વિહાર, પ્રતિક્રમણાદિ શુભ

ધર્મ-ક્રિયાઓનો ત્યાગ કર્યો નહોતો. ગામોગામ ફરીને તથા દેશોદેશ ફરીને ધર્મોપદેશ આપીને તથા ગ્રંથો લખીને કર્મ-યોગીની પદવીને તેમણે શોભાવી છે. સાધુઓ, સાધ્વીઓ, શ્રાવકો અને શ્રાવિકાઓને ધર્મશાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરાવી ધર્મ પ્રવૃત્તિમાં જીવન ગાળી આદર્શ કર્મયોગીનું જીવન પાઠ્યની દુનિયા માટે મૂકી ગયા છે. લગભગ ૭૦-૭૫ વર્ષ સુધી જ્ઞાની કર્મયોગીનું સાધુ જીવન ગાળી તેઓએ જૈન ધર્મની પૂર્ણ સેવા કરીને જૈન કોમની અપૂર્વ સેવા બજાવી છે તે તેમના ગ્રંથો રહેશે ત્યાંસુધી જૈનોને ઉપકાર કર્યા કરશે. શ્રીમદ્ જેવા કર્મયોગીઓથી જગત્માં ધર્મની જાહોજલાલી વર્તે છે. શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય, શ્રીમદ્ વિનયવિજયજી ઉપાધ્યાય અને શ્રી દેવચંદ્રજી મહારાજ જેવા જ્ઞાની કર્મયોગીઓએ અઢારમા સૈકાની જાહોજલાલી દીપાવી છે અને હાલ પણ તેમના શાસ્ત્રરૂપ અક્ષર દેહોથી જૈન કોમમાં જાહોજલાલી વર્તી રહી છે અને ભવિષ્યમાં વર્તે.

શ્રીમદ્નો શિષ્ય સમુદાય.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજના શિષ્યમૂલ સાધુઓ અને સાધ્વીઓ હતા કે નહીં તેનો હજુ સુધી ચોક્કસ નિશ્ચય જણાયો નથી. મહા પ્રભુતાત પુરુષોની પાઠ્યની સંતતિ તેવા પ્રવાહની હોતી નથી. કાંતો દેવતાની પાઠ્ય કોપલા જેવું થાય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજની પાઠ્ય તેમની સતતિ પરંપરા વધી નથી. શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયના શિષ્ય સાધુઓ હતા પણ તેમની પરંપરા વધી નથી. શ્રીમદ્ આનન્દ-ધનજીની પાઠ્ય સાધુ શિષ્યો નહોતા. તેઓની પાસે ઉપદેશ

શ્રવણ કરનારા શ્રાવક શિષ્યો તો યથા હોય છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી પ્રતિ શોધિત શ્રાવક સમુદાય અનેક દેશોમાં હતો તેમના શ્રાવકોએ તેમની ચનાવેલી અઘ્યાત્મગીતાને સુવર્ણના અક્ષરે લખાવી હતી. તેમના રાગી શ્રાવકોએ તેમના ગ્રંથોનો સર્વ દેશમાં પ્રચાર કરી દીધો હતો એ તેમની ગુરુભક્તિની ઉત્તમતા હતી. શ્રીમદ્ના શ્રાવકો સિદ્ધાંતોના શ્રોતાઓ હતા અને તેથી તેઓ અનુભવી ચંપા હતા. શ્રીમદ્ દેવચંદ્રના સાથે શિષ્ય થયા હોત તો તેઓ કોઈ ઠેકાણે કંઈ પણ લખ્યા વિના રહ્યા ન હોત. કદાપિ તથા પ્રકારના થયા નહીં હોય. અથવા તેમની દશાએ કોઈ શિષ્ય કરવો તેમને લાયક દેખાયો નહીં હોય इत्यादि અનેક કલ્પનાઓથી ચોક્કસ નિષ્ણપ કરી શકાય નહીં.

શ્રીમદ્નું નિર્ધાન અને નિર્ધાનસ્થાન પાર્લીનાણા.

સંવત્ ૧૮૦૪ સુધી તો તેઓ હયાત હતા એવું તેમના ચનાવેલા સિદ્ધાચલના સ્તવન પરથી માલુમ પડે છે. તે વચ્ચે તેઓ લગભગ ૮૪ વર્ષની ઉમર લગભગના હોવા જોડે પછીથી સ્થિરવાસની આવશ્યકતા જણાઈ હોય એમ અનુમાન થાય છે. સં. ૧૮૦૪ થાદ સિદ્ધાચલ પાર્લીનાણામાં સ્થિરવાસ કરેલો હોવો જોડે. પાર્લીનાણામાં સ્થિરવાસ કરીને તીર્થસ્થાનમાં સમાધિમરણ કરવાને એવા મહાપુરુષ ઇચ્છે તેમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. સિદ્ધાચલ પર્વત પર અનેક મુનિઓએ અનસન કર્યા છે, શુદ્ધાવસ્થામાં જેવા ચલ્લીણ થાય છે. પાંચે ઇન્દ્રિયોતું જ્ઞાન વઝ ઘટે છે, મનની વિચારશક્તિ ક્ષીણ થતી જાય છે અને વિહાર થઈ શક્તો નથી, સુવા-

વસ્થાનો પેઠે ઉપદેશ આપી શકાતો નથી અને ગ્રન્થ રચના
 વગેરેની પ્રવૃત્તિ મન્દ પડી જાય છે. શ્રીમદ્ની પદ્માવસ્થાએ
 પૂર્વોક્ત સ્થિતિ થાય પુ સંભવિત છે. પદ્માવસ્થામાં છેવટે
 પરમાત્માનું સ્મરણ અને આત્માના શુદ્ધોપયોગનું સ્મરણજ થઈ
 શકે છે. શ્રીમદે સિદ્ધક્ષેત્રમાં પરમાત્માનું સ્થાન ધરવામાં તદ્દય
 ગ્રન્થ હું. તેઓ શરીર, નામ, જાતિ, આદિ સર્વ બાહ્ય
 વસ્તુઓમાં આમત્તિ વિનાના થયા હતા. આત્માના શુદ્ધોપયો-
 ગના તામેનામાં સફલીન રહેતા હતા. અંતે સમાધિ મરણ
 પ્રાપ્તિનોય ન પાવંતિ ॥ અભયજીગોને મરણકાળે સમાધિ-
 મળ્ય પ્રાપ્ત થયું મળી. જેમણે પોળોસો થઈ સગમગ આત્મ
 જ્ઞાનોપગોગ, આત્મસ્થાન, આત્માનું વિનયન, મનન, અને
 આત્મ સમાધિમાં ગાઢમાં હોય તેને મરણ થયેને નિશ્ચિ-
 ત્વામાં સમાધિમળ (પંડિત મરણ) થાય એમાં કંઈ આશ્ચર્ય
 નથી. શ્રીમદે અનાદિ મનન જ્ઞાનરૂપ આત્મજીવનમાં મનને
 મન થઈ હું અને બાહ્ય દ્રવ્ય વસ્તુઓમાં સમગ્રેગરિણામની
 મુક્ત થયા હતા. આત્મા અને પરમાત્માના ઉપયોગ વિના તેઓ
 હૃદયમાં અન્વ કંઈ વિચાર પ્રગટાવતા નહોતા. કર્મવોગી હતા
 નહીં. મળ્ય રમ્ભે શારીરિક મુક્ત મદેરામાં જગમાય કાચ
 રમ્ભ નહોતા. તેઓ મુક્તિ મળ્ય થાયને હતા અને તેઓ
 અનેક મુક્તિને આશીર્વાદ મળી હતા તેવી તેઓને આત્મ-
 ના મુક્તિને મળી મળી નહોતી. શ્રીમદ્ બાહ્ય મધ્યમાં હતા
 મળ્ય મળ્ય આત્મ મુક્તિને મળી મળ્યના આત્મ મળી મળી.
 મળ્ય મળ્ય અને મળ્ય મળ્ય મળ્ય મળ્ય આત્મ મળ્ય મળ્ય
 મળ્ય છે મળ્ય મળ્ય તેઓ મળ્ય મળ્ય, શુદ્ધોપયોગમાં
 મળ્ય મળ્ય. મળ્ય મળ્ય મળ્ય મળ્ય મળ્ય મળ્ય મળ્ય મળ્ય

ધણી મન્દતા કરી હતી. આત્માના શુદ્ધ પરિણામમાં રહેતાં અને આત્માને ભાવતાં છતાં તથા અરિહંતશરણ, સિદ્ધશરણ, સાધુશરણ અને કેવલિ પ્રજ્ઞા ધર્મશરણ યુ શરણને અંતરમાં પરિણમાવી પરમેષ્ઠિ મહામંત્રનું ધ્યાન ધરતાં છતાં ગ્રાહ્ય પ્રાણોનો ત્યાગ કરી તેઓ શુભગતિ ભજનારા થયા. આત્માના અનુભવમાં રહીને શરીરનો સંયોગ દૂર કર્યો. ધન્ય છે એવા આત્મજાની મહાપુરુષને ધન્ય છે, તેમના જીવનને ધન્ય છે, તેમના શરીરને આવકોષ્ટ વિધિપૂર્વક અગ્નિ સંસ્કાર કર્યો. તેમના મરણના સમાચારથી આસ્વા ભારતમાં જૈનકોમમાં ધણો સ્વેદ પ્રગટ્યો પણ ભાવિભાવ આગલ્ય કોડનું કંડ ચાલતું નથી એમ જાણી અંતે જૈનો તેમના ગુણોનું સ્મરણ કરવા લાગ્યા અને તેમની પાછલ તેમના ચિરંજીવ અક્ષર દેહરુપ ગ્રંથોનું અવલંબન છેવા લાગ્યા. સંસારમાં ધર્મજ શરણભૂત છે. પોતાની સાથે દુનિયાની કોઈ વસ્તુ આવતી નથી. મોહથી જીવો આત્મ-ભાન મૂલીને અંતે જન્મ હારી જાય છે. ધોમડુ શ્વેત વસ્ત્ર-ધારી હતા. જ્ઞાન વૈરાગ્ય ભાવના ભાવનામાં પૂક્કા હતા. રવંડન, મંડન, વાદવિવાદ, વિકથા વગેરે જેથી આત્મ કલ્યાણ વા સંઘ કલ્યાણ ન થાય તેનાથી દૂર રહેતા હતા. તપશ્ચર્યા આદિથી ધીમદે આત્મજ્ઞાનની પરિપક્વતા કરી હતી તેથી તેમનું સમાધિમરણ થયું હતું. તેઓ કોઈની કદાપિ નિન્દા કરતા નહોતા. કોઈના અવર્ણવાદ બોલતા નહોતા. તેમને સ્વગચ્છ વા પરગચ્છ સંવંધી મત્વરથ દશા હતી. તેમણે સાધુ દશાનું અનુભવ ગમ્ય વર્ણન કર્યું છે તેમાંથી કેટલાક ઉદાહરણો નીચે પ્રમાણે આપવામાં આવે છે—

જગત્તમે સદા સુખી મુનિરાજ પરિભાવ પરિણતિ કે ત્યાગી,

जागे आत्म स्वभाव निजगुण अनुभव के उपयोगी:

जोगी ध्यान जहाज ॥

निर्भय निर्मल चित्त निराकुल, विलगे ध्यान अग्यास
देहादिक ममता सवि वारी, विचरे सदा उदास ॥ अ ॥

भावे साधनं जे एक चित्तयी रे, भाव साधन निजंभाव
भावसिद्ध सामग्री हेतु ते रे, निस्संगी मुनिभाव ॥ साधक ॥

हेय त्यागयी ग्रहण स्वधर्मनो रे, करे भोगवे साव्य.
स्वस्वभावरासिया ते अनुभवे रे, निजसुख अग्याबाध ॥ साधक ॥

निःस्पृह निर्भय निर्मम निर्मला रे, करता निज सांभ्राज
देवचन्द्र आणाये विचरता रे, नमिये ते मुनिराज. ॥ साधक ॥

हवे वाचको श्रीमद् देवचन्द्र महाराजना शरीरने देखी शके
तेम नयी परंतु हाल तो तेमना आत्माना प्रतिबिम्बरूप तेमना
सद्बुद्धिचारोनां दर्शन स्पर्शन करी शके तेमछे. तेमनी संगनमां रहेला
मनुष्योने धन्य छे. तेवा अव्यात्मज्ञानी बैरागी गीतार्थनो
एक घडीनो वा अर्ध घडीनो समागम खरेखर कोटि अप-
राधोनो नाश करी शके छे. पुस्तको करतां संत महात्मानो
प्रत्यक्ष समागम खरेखर अननगुण लाभकारी छे. एवां ज्ञानी
साधुओने तेमना जीवनकालमां पूर्वभवना संस्कारी अल्प
मनुष्यो ओळखी शके छे. कारण के ते समयना केटलाक
दुर्जनो तेमना समागममां आवनाराओने दोष दृष्टियी विपर्यय
दशावाळा करी भूके छे. हवे तो तेमना अभावे तेमनां
पुस्तको तेमना आत्माना ज्ञान बैराग्य मुगंधियी वाचकोने
लाभ आपे छे.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનો મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં કેવલી
તરીકે અવતાર.

શ્રીમદ્ અવ્યાત્મજાની, આત્મશુદ્ધોપયોગી દેવચંદ્રજી
મહારાજ હાલમાં મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં કેવલી તરીકે વિચરે છે
અને અનેક મનુષ્યોના મુખે કિંવદન્તી તરીકે શ્રવણ કર્યું છે.
સાંભળવા પ્રમાણે શ્રીમદ્ના રાગી અવ્યાત્મજાની શ્રાવકે પાટ-
ળમાં મહાત્મ તપ કર્યું હતું. તે તપના પ્રભાવે ભુવનપતિ દેવે
તેમને સાક્ષાત્ દર્શન આપ્યું તે વચ્ચે તે શ્રાવકે ભુવનપતિ
દેવને શ્રીમદ્ કંઈ ગતિમાં ગયા છું પ્રશ્ન કર્યું તેના ઉત્તરમાં
દેવે કહ્યું કે શ્રીદેવચંદ્રજી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં જન્મ્યા છે અને
હાલ કેવલજાની તરીકે વિચરે છે અને અનેક ભક્ત જીવોને
દેશના દેશ તારે છે. અમદાવાદમાં સારંગપુર તક્ષીયાની
પોલમાં આત્મજાની ધ્યાની પરમ શ્રેયશ્રી શ્રી મણિચંદ્રજી
નામના યતિ-સાધુ હતા. તેમણે આત્મરામેરું મુનિરમે
વગેરે અપરં શ્રેયશ્રમય સદ્ગુણો, પદ રચ્યાં છે તેઓ
મહાત્મપરવી ધ્યાની હતા. તેમના તપ પ્રભાવે તેમની પાસે
ઘરણેન્દ્રે સાક્ષાત્ દર્શન દીધું અને મણિચંદ્રજીને શાના પુચ્છી
મણિચંદ્રજીને કોટ, રક્તપીનનો મહાભયંકર રોગ હતો, તે દ-
ર્શી પીડાના હતા. દેવે મણિચંદ્રજીને ચંદ્રાન માગવાનું કહ્યું
પરંતુ શ્રીમણિચંદ્રજીએ કંઈ માગ્યું નહીં. તેમનો રોગ ટાલવા
વિનંતિ કરી પણ તેમણે ના કહ્યું અને કહ્યું કે તે રોગ મોગ-
વ્યા વિના છુટકો નથી, કર્યાં કર્મ ઉદયમાં આવે છે, તેનું
લેહેનું રોગ મોગવ્યાને આપવું જોઈએ. પ્રાચ્યકર્મ તો તીર્થંકર
મહાત્મને પણ મોગવ્યા પડે છે નો મારે પણ મોગવ્યા જો-
ઈએ કે જેથી પરમવ્રતમાં કર્મનું લેહેનું રહે નહીં. શ્રીમણિ

ચંદ્રજીપૂ. ધરેણેન્દ્રદેવને શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની ગતિ વિષે પુછ્યું ત્યારે ધરેણેન્દ્રે કશું કે શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજી હાલમાં વિદેહક્ષેત્રમાં કેવલી તરીકે વિચરે છે. શ્રીમદ્ આનન્દવનની ગતિ વિષે પુછ્યું ત્યારે કશું કે તેઓ ઇકાવતારી છે એમ શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય સંબંધી પુછ્યું હતું, તેનો ઉત્તર ઇકાવતારી તરીકે આપ્યો હતો. એક શુદ્ધ શ્રોતા શ્રાવકે અમને એ પ્રમાણે કિંવદન્તી પરંપરાથી ચાલતી આવેલી કહી હતી. આ પ્રમાણે કિંવદન્તીઓ અત્ર જણાવી છે. કલકત્તામાં રહેનાર અધ્યાત્મજ્ઞાની સુશ્રાવક હીરજીભાઈપૂ પણ ઉપરના ભાવ વાળી એક કિંવદન્તી કહી હતી પણ તેનો વિસ્તાર ધાય તેવી અત્ર લખી નથી.

શ્રીમદ્ના ચમત્કારો.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીના ચમત્કાર સંબંધી અનેક કિંવદન્તીઓ સાંભળવામાં આવે છે. કાશીવાળા મંડલાચાર્ય શ્રીપાલચન્દ્ર-મુરિ મહાવિદ્વાન થઈ ગયા છે તેમના સમયમાં તેમની સાથે વિષ્ણુનાર પૈંથી વર્ણના એક શુદ્ધ યતિજી અમને સંતારીપણામાં વિજ્ઞાપર તાલુકે આજોલ ગામમાં મળ્યા હતા તેમણે અનેક ચાતો કરી હતી. તે કહેતા કે મારા ગુરુ નેશું વર્ણના હતા તે વચ્ચે મેં ચાલ્યાવળ્યામાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર સંબંધી ચાતો સાંભળી હતી. મં. ૧૯૫૨ ની સાલમાં અમારું 'થે ગર્વ' ગુર્ધી આજોલમાં ચાર્મિક અગ્નિમાળ કરાવવા માટે મંવના આગ્રહથી રહેવાનું થયું હતું તે પ્રસંગે શ્રીમદ્ની શોધીશી વગેરે કંટાણ કરી હતી. શુદ્ધ યતિજી વગેરેપૂ આજગુર્ધી કરેલી કિંવદન્તીઓ નીચે પ્રમાણે લખવામાં આવે છે. શ્રીમદે ત્યારે દીક્ષા

લીધી હતી ત્યારે તે ચાલ્યાવસ્થામાં હતા. તે ઇક વચ્ચે કાઠસગમાં હતા ત્યારે ઇક ભયંકર સર્પ આવ્યો અને ધ્રીમદ્ ના શરીર પર ઘટ્ટવા લાગ્યો. શરીર પર ઘટ્ટીને તે ધ્રીમદ્ ના ચોછામાં બેટો. તે ધ્રુવે આજુબાજુના સાધુઓ ગભરાવવા લાગ્યા તો પણ ધ્રીમદ્ જરામાત્ર ચલાયમાન થયા નહીં, ધ્રીમદે કાઠસગ પાચો ત્યારે તે સર્પ પુત્કાર કરતો ચોછામાંથી ઉતર્યો અને સામો બેટો. ધ્રીમદે તેને સમના માવનાં ઘણો વચ્ચાં તે તેણે મરનક ઢોલધીને સાંભળ્યાં. આવી સ્થિતિને દેખીને ધીજા સાધુઓ ચરા હૃદયથી ધ્રીમદ્ ના ધૈર્યની પ્રસંશા કરવા લાગ્યા અને કહેવા લાગ્યા કે ધ્રીમદ્ માં આત્માની નિર્ભયદશા પ્રગટ થઈ છે. તેઓ ચાલ્યાવસ્થામાં ઇક દિવસમાં ઘસે શ્વેતો મુલે કરતા હતા અને તે વિસરી જતા નહોતા.

ધરણેન્દ્રનું ધ્યાનમાં સાંભળવા માટે પ્રાત્નગના રૂપે આવાગમન.

ધ્રીમદ્ મારવાડમાં મોટાકોટ મરોડમાં ચોમાસું રહેલા હતા તેમની દેશના આત્મચરુપની હતી. દરોજ ધ્યાનમાં સર્વ દર્શનના લોકો આવતા હતા અને આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરતા હતા. તેમના ધ્યાનમાં ઇક શુદ્ધ બ્રાહ્મણ જેવો મનુષ્ય આવતો હતો તેની કોઈને ચાલ પડતી નહોતી. ધ્રીમદ્ મહોપાધ્યાય ધર્મોદિજયજી શ્રુત જ્ઞાનસારનું દરોજ ધ્યાન કરવામાં આવતું હતું. ધ્રીદેવચંદ્રજી મહારાજ તેનું અનુભવ પૂર્વક ડંડા ઉતરીને ધ્યાનમાં કરતા હતા. તેથી ધોનાધોના આત્માઓમાં જ્ઞાનસત્ ઉત્ક્રાંત જનો હતા. તેઓ શુદ્ધ બ્રાહ્મણ પણ આનંદથી ઉદ્વિગ્ન થઈ જનો હતા. તે ચોલ્લો નહોતો

તેમજ વ્યાસ્યાન પૂર્ણ-ધ્યાન ચાર કયાં જતો હતો તેની કોઈને સમજણ પડતી નહોતી, એક વચ્ચે રાત્રી પૂ. તે બ્રાહ્મણ ઉપા-
ધ્યમાં આવ્યો અને શ્રીમદ્ને વન્દના કરી બેઠો તે વચ્ચે
અન્ય સાયુઓ પણ જાગતા હતા. શુદ્ધ બ્રાહ્મણે જણાવ્યું કે
હું ધરણેન્દ્ર છું. તમારી આત્મસ્વરૂપની દેશના મેં ચાર માસ
સુધી સાંભળી. આ વચ્ચે ભરતશ્રેણમાં તૌર્યકરની પેટે આત્મસ્વરૂ-
પ્યાત્મ્યા કમે છો તેવી હું ઘણો પ્રસન્ન થયો છું. ધરણેન્દ્રે
શ્રીમદ્ને કેન્દ્ર માગવાનું કહ્યું ત્યારે શ્રીમદે કહ્યું કે અનંત
દુઃખનો નાશ કરનાર અને અનંત સુખને પ્રગટાવનાર આત્માના
શુદ્ધોપયોગ વિના મારે અન્ય કોઈ વસ્તુની યાદના રહી નથી.
ધરણેન્દ્રે આવી સાંભળીને તેમને ધન્યવાદ આપ્યો. ધરણેન્દ્રે સર્વ
માનુષ્યોને પોતાની પ્રતિભા ધ્યાન માટે એકદમ ઉત્તર યૈકિય શરીર
પ્રગટ કરી દર્શાવ્યું તેવી સંપત્તિ આંત્રો અંજાદ ગઈ અને ઉપા-
ધ્યમાં ભજનારે ભજનારું થઈ ગયું. આવી સાયુઓને શ્રીમદ્
દર્શન મહાત્મ્ય છે અને તેમનાં ચળન આગત્ય છે. પૂર્વો
વિશ્વ યયો. મહાત્માઓ દેશનાઓને આરાધના નથી નો પણ
દર્શનથી તેમની પામે આવે છે. અવ્યાત્મ જ્ઞાની મહાત્માઓમાં
જનક પ્રકાશની ચરિત્રો પ્રકટે છે તેમાં કેન્દ્ર આશ્રય નથી.

વિદ્યાર્થીન થઈ પડે શાળાં.

શ્રીમદ્ એક વચ્ચે પંજાબ તાલુકા વિદ્યાલયમાં જતા હતા.
વૈષ્ણવો જ્યાં જતા હતા તેમની પાસેથી પૂ. તેમની પાસેથી પૂ.
વિદ્યાલયમાં જતા હતા. તેની વચ્ચે જ્યાં જતા મહાપોને તે
જ્યાં જતા હતા, શ્રીમદ્ જ્યાં વિદ્યાલયમાં જતા હતા. તેમને
કેટલાક એકાદ વચ્ચે નો પણ તેઓ જતા જતા નહીં.

अने कहेवा लाग्या के मारे सर्व जीवोनी साथे मैत्री भाव-
 यपो छे माटे भय नयी, तेओ ज्यां सिंह बैठो त्यां थड-
 जवा लाग्या. आं वखते साथे आवो प्रसंग देखी गृहस्थो पण
 आव्या हता. पेला सिंह पासे श्रीमान् आवी पहोंच्या. श्रीम-
 इने देखी सिंह बराडा पाडी उठ्यो अने श्रीमदनी पासे
 आव्यो अने तेमना पगे पडी सामो उभो रह्यो. श्रीमदे
 वेने-शांत क्यों पछी ते चाल्यो गयो. पाछळ आवनारा
 गृहस्थो तो आयुं देखी आश्चर्य पाम्या अहिंसायां प्रनि-
 टायां धैरत्यागः आ महान् सूत्र वचन खरुं पड्युं.

जामनगरमां जैन देरासरनां ताळां लोढ्यां.

एक वखत जामनगरमां मुसल्मानोतुं साम्राज्य घची गयुं
 हुंतुं. एक जैन देरासर हतुं तेनी मूर्तिपोने भोंपरामां संताड-
 वामां आवी हवी, मुसल्मानोए जयराइयी तेनो कबजो छेह
 मस्जीद तरीके तेनो उपयोग क्यों हतो. केटलाक वर्ष सुधी
 जैनोए आ बायत सहन करी छीची पण पाछे तेमनुं जोर
 ओछुं थतां अने हिन्दु राज्यतुं जोर वधतां जैनोए राजा
 आगळ फारियाद करी, पण जैनोतुं कंइ वच्युं नही. बाह्ययी
 अने अंतरयी ते जैन देरासर हतुं एम त्यांनी अटार वर्ण
 कबुल करवी हवी पण धमत्कार विना नमस्कार थाय नही
 एवी रिपति थड पडी. एवामां श्रीमद् देवचन्द्रजी महाराज
 विहार करता करता त्यां आवी पहोंच्या. तेमजे राजानी स-
 मस्त जैन देरासर सिद्ध करवा प्रयत्न क्यों अने मुसल्मानोए
 मस्जीद सिद्ध करवा प्रयत्न क्यों छेवटे राजाए एवो टराव
 क्यों के देरासरने ताळां टगाववामां आवे अने ले पोतना

પ્રમુખનાં નામે પ્રાર્થના કરી ઉંઘાડે અને ઉંઘડે તેને તેનો કં-
 વર્જો સાંપવામાં આવશે, આ પ્રમાણે ટરાવં કરીને ફકીરોને પહેલી
 તંક આપી, ફકીરોએ હુદાનાં નામે કુરાન વાંચી પ્રાર્થના કરી
 પળ મૂલ જૈન દેરાસર હતું તેથી તાંઠાં તૂટ્યાં નહીં. પછીયી
 શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીનો વારો આવ્યો તેમણે જિનેન્દ્ર પરમાત્માની
 સ્તુતિ કરીકે તડાક દેડને તાંઠાં તૂટીને હેઠાં પડ્યાં પશ્ચાત્
 ઇંદ્ર શ્રાવકોએ રાંજાને મોંયરું જે ગુપ્ત હતું તે દેખાડ્યું અને
 તેના દ્વારનાં તાંઠાં પણ જિનેન્દ્ર પરમાત્માની સ્તુતિયી તૂટી
 ગયાં અને તેમાંથી ઘળી મૂર્તિયો નીકળી તે પાંછી વિધિપૂર્વક
 દેરાસરમાં સ્થાપન કરવામાં આવી. શ્રીમદ્વના ચમત્કારો દેહીને
 જામનગરનો રાજા અને પ્રજા હુશ થઈ ગઈ અને જૈન ધર્મની
 પ્રસંશા સર્વ પ્રસરી. શ્રી કૃપાચંદ્રસૂરિજી વગેરે સાયુઓ અને ઇંદ્ર
 શ્રાવકોના મુખથી આવી વાત સાંભળી હતી તે અત્ર લખી છે
 જ્ઞાનીધ્યાની મહાત્માઓ સ્વયં ચમત્કાર રૂપ છે. આત્માની
 અનંત શક્તિ છે. આત્માની જેઓ ઉપાસના કરે છે તેઓ
 પરમાત્માની પેઠે શક્તિઓ ફોરવી બતાવે છે ॥ અહો અનન્ત-
 ધીર્યોઽપમાત્માવિશ્વપ્રકાશકઃ ત્રિલોક્યચાલયત્યેવ ધ્યાન-
 શક્તિપ્રભાવતઃ ॥ (જ્ઞાનાર્ણવ) અનંત ધીર્યરૂપ આત્મા છે
 અને વિશ્વનો પ્રકાશક છે. તે ધ્યાનશક્તિ પ્રભાવે જળ લોકને
 ઘલાવવા શક્તિમાન છે.

સિદ્ધાચંલપર કાગડા આવતાં યંધ કર્યાં.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી ઘળી વસ્ત્ર સર્વ તીર્થ શિરોમણિ સિ-
 દ્ધાચંલ તીર્થની યાત્રા કરવા જતા હતા. સિદ્ધાચંલમાં તેમણે
 વિહરમાન વિશી રવી હતી. તેમણે સિદ્ધાચંલની અનેક યાત્રાઓ

સ્ત્રી દ્વારા. પ્રાગ્મલિંગેન્દ્ર મોતહી. પૃસ્ત
 પ્રમાણે સિદ્ધાપલ આદીશ્વર ભગવાન આગળ
 દીપચંદ્રજી મહારાજની સાથે ઘણી યાત્રાઓ વ
 પ્રાગ્લના યોગે સિદ્ધાપલતીર્યપર વાગદાઓ આવ
 મહામભારત દના તેઓ ધારંવાર શાંતિનાથ મ
 દાઓનું આવાગમન બંધ કરતા દના. તેકે તેકે
 પ્રક મહાત્મા જૈન કોમમાં પ્રગટી નીકળે છે
 ધર્મની પ્રમારના કરે છે. ક્ષીમદ દેવચંદ્રજીના વા
 ચલપર વાગદાઓ આવરા લાગ્યા દના. તેવી જ
 અને અન્ય કોમમાં ડનીદનો અપ લાગ્યો. રાજ્ય
 પ્રસંગ આવવાનો હોય છે, વા કુષ્ઠાટ પદશનો હોય
 તથા મહારોગ પાટી નીકળવાનો હોય છે ત્યાર તપ
 રાજ્યની પટ્ટી પવાનો પ્રસંગ આવે છે ત્યારે સિદ્ધાપ
 વાગદાઓ આવે છે. લે ભારીભાર વનશનો હોય તેન
 મિત્ત વિન્દો પ્રગટ્યા કરે છે. લે વાકે લે વનશનું લે
 લે વન્યા કરે છે. અનિદ નિમિત્તોથી અનિદ થાય છે. શ. ૧૧
 વા માદ માતમાં વિજાપુર પાસે વસોદા ગામના જૈન દે
 પર વિજી સ્ત્રી અને પ્રનિષા પર પથ વિજી સ્ત્રી લે
 પુક માતમાં ત્યાંના દાકોર શાઓટથી સુરજમજી ર
 પામ્યા. આવા અનિદસુદર વિન્દોથી લોકો અપ વાને લે
 નિમિત્તશાસ્ત્ર સાથ પડે છે. જૈન કોમમાં સિદ્ધાપરના દાગ
 દાઓના આવાગમનના લખાણની સંખ્યા ૩૨. બેઠા, હિન્દોની
 દાનિ, આમોવાનોની પટ્ટી વગેરે દાકોરો ધરા લખ્યા. કોમ
 દેવચંદ્રજી મહારાજ સુરવના વપરા લોકોના સરખાં ર.
 ૧૮૦૪ માં સિદ્ધાપલ આવ્યા. મહંમદ વર્માને જૈન સંઘની

વિનંતિયી તેમણે સિદ્ધાચલ પર્વતપર આદીશ્વર .ભગવાનની હંકમાં શાંતિલાઘ મળાવ્યું અને પર્વતની ચારે તરફ શાંતિ જલની ધારા દેવરાવી તેથી કાગડાઓ આવતા બંધ થયા. તેથી જૈન કોમમાં આનંદ શાંતિ પ્રસરી અને અનીષ્ટ ઉપદ્રવનો નાશ થયો. શ્રીમદ્ યશોવિજયજીએ તથા જ્ઞાનવિમલસૂરિએ પ્રસંગોપાત્ત અનેક ચમત્કારો બતાવ્યા છે. પ્રસંગ વિના અમુક મહાત્મામાં અમુક શક્તિ છે તે માલુમ પડતી નથી. મહાત્માઓ કંઈ જાદુગરની પેઠે વાદીની પેઠે खेल કરી બતાવતા નથી તેમના આત્મામાં જે કંઈ સિદ્ધિયો ઉત્પન્ન થાય છે તેની તેઓને પણ માલુમ પડતી નથી .પરંતુ પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે તેઓ પણ જાણી શકે છે.

તેમણે મારવાડમાં સંઘ જમળ પ્રસંગે ગૌતમ સ્વામિના ઘ્યાનથી એક હજાર શ્રાવકો જમે વેટલા જમળમાં આઠ હજાર શ્રાવકોને જમાડવાની મંત્રશક્તિ વાપરી હતી. તેમને સિદ્ધાંતોનો તીક્ષ્ણ ઉપયોગ હતો. અનેક પ્રકારની અવધાન શક્તિઓ તેમનામાં સ્ત્રીલી હતી પરંતુ તેઓ તે કોઈની આગળ પ્રસંગ વિના જણાવતા નહોતા. હાલનો પેઠે તે પ્રસંગે મહાત્માઓ અવધાનોના खेलો કરતા નહોતા. જૈનોમાં વા હિન્દુઓમાં જેટલી અવધાન શક્તિ સ્ત્રીલે છે તેટલી પાશ્ચાત્ય લોકોમાં સ્ત્રીલતી નથી. તેઓ જ્યાં ચોમાસું કરતા. અગર પવારતા ત્યાં લોકોમાં શાંતિ પ્રસરતી હતી તેમનામાં વચન-સિદ્ધિ પ્રગટી હતી. તેઓ વૈરી મનુષ્યોના વૈરનો સહજમાં ઉપદેશ આપી નાશ કરતા હતા. ગચ્છોના સંડનમંડનમાં તેઓ પડતા નહોતા. તેથી સર્વ ગચ્છવાળાઓને તેઓ પ્રિય થઈ.

વસ્તુ જ્ઞા. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રની ઉપાસના અને શ્રીમદ્
 દાનવજયંતી મહાત્માની આર્વાચિક વિચાર કેન્દ્રિત તેમને
 ઉપદેશ થતો તેઓ જાણતા હતાંના અનિશ્ચિત અનુભવી થયા
 હતા તેથી તેમને જેમના મેલો નિગૂણજ્ઞાનનો પ્રદાન કરવાને શક્તિ
 થતી હતી. તેમના જ્ઞાનના ધાર્મિક સ્વરૂપો જ્ઞાન ત્રીવ
 હોવા છોડે. જ્ઞાનના સ્વરૂપ જ્ઞાન શુદ્ધિ અને જ્ઞાન
 ધર્મના સ્વરૂપો નથી, તેમજ અવિદ્યાજ્ઞાન પર જ્ઞાન લાગતો
 જ્ઞાનો અવિદ્યા જ્ઞાનના વાત છે. તેઓને જ્ઞાની પ્રાપ્તિ થઈ શકે
 તેમના આત્માને મમત્કાર થાય.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર મહાત્માના રાષ્ટ્રીય ગ્રંથોમાં સાર.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રની ઉપાસના આગમોમાંના સારમાંના સાર
 છે. તે ઉપાસનાનો શરૂઆત છે તેનો સાર માત્ર રાષ્ટ્રીય
 દાનવજયંતી રજાના થઈ છે. ઉપાસનાજ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન, જ્ઞાન
 જ્ઞાન અને જ્ઞાનજ્ઞાન તો તેઓના જ્ઞાનોમાંની જ્ઞાનો જ્ઞાનો
 થઈ છે. તેમના જ્ઞાનોમાંના સારોનો શરૂઆત તત્ત્વજ્ઞાનની ઉદ્ધ-
 થતી થાય છે તેમના જ્ઞાનોમાંના જ્ઞાનો પૈકી આગમજ્ઞાન, નિષ્ક-
 ર્ણ અને વિષ્ણુજ્ઞાન જે જ્ઞાન જ્ઞાનો તો જ્ઞાન તત્ત્વજ્ઞાનની
 થઈ છે. જે જ્ઞાન જ્ઞાનોનો શરૂઆત પૈકી અવિદ્યાના શરૂઆત
 થઈ આગમોમાં પ્રવેશ થાય છે અને સર્વ આગમોનો સાર
 પૈકી શરૂઆત છે. અવિદ્યાજ્ઞાનનાગમનો પાર નથી પરંતુ તેમાં પ્રવેશ
 થઈ શકે જે જ્ઞાન જ્ઞાનો ધર્મ ઉપયોગી છે. પ્રવેશ નામનો
 તેમનો જ્ઞાન શરૂઆત અવિદ્યાજ્ઞાનની શરૂઆત છે તેથી મનનીય
 છે. અનેક જ્ઞાનજ્ઞાનો થઈ શકે પ્રવેશ જ્ઞાનમાં થઈ શકે
 પ્રવેશના ઉત્તરાર્ધનો અવિદ્યા થઈ શકે તેમ છે. શ્રીમદ્ના ગ્રંથોની

ક્રિયા વાંચતી તકારો સંવંધી પ્રશ્ન કે ઉત્તર નથી લેવી
 સર્વે ગદ્યનાં જૈનો માટે પ્રશ્નોત્તર ગ્રંથની ઉપયોગિતા એક
 સરખી રીતે સિદ્ધ થે છે. વાંચકો જો સ્થિર ચિત્તથી પ્રશ્નો-
 ત્તર ગ્રંથનો અભ્યાસ કરશે તો તેઓ તત્ત્વજ્ઞાનમાં ઉંડા
 ઉતરી શકશે. અવ્યાત્મજ્ઞાનમાં ઉંડા ઉતરવા માટે શ્રી જ્ઞાન-
 સાર ગ્રંથ પર લખેલી જ્ઞાનમંજરી ટીકા અપૂર્વ છે. આત્મ-
 જ્ઞાન સંવંધી જૈનોમાં ભગવદ્ગીતાથી પણ કોઈ મહાન્ સત્યથી
 ભરેલો ગ્રંથ હોય તો જ્ઞાનસાર ગ્રંથ છે તેના પર શ્રીમદ્
 ટીકા રચીને પોતાના અવ્યાત્મજ્ઞાન સંવંધી વિચારોને જીવંત
 મૂકી ગયા છે. અર્વાચીનકાલમાં જ્ઞાનસારની મહત્તા, ઉપયોગિતા
 સર્વથા પ્રચાર પામી છે. જૈનોના સર્વે ફીરકાઓમાં જ્ઞાનસાર
 ગ્રંથ વંચાય છે. અવ્યાત્મજ્ઞાનીઓનું જ્ઞાનસારગ્રંથ સ્વરેખા
 જ્ઞાનન્દમય હૃદય છે તેના પર ટીકા રચીને શ્રીમદે જ્ઞાન-
 સારની મહત્તામાં વૃદ્ધિનો પ્રકાશ પાડ્યો છે. શ્રીમદ્ ઉપા-
 ધ્યાય દ્વિરોમણિ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયના છેલ્લામાં છેલ્લો
 અવ્યાત્મ જીવનરસનો ફારો જેમાં વણ્યો છે તે ગ્રંથ સ્વરેખા
 જ્ઞાનસાર છે અને શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી મહાસાજની છેલ્લી જાદ-
 ગીનો અવ્યાત્મ જ્ઞાનરસનો જીવંતો ફારો જેમાં વણ્યો છે તે
 ટીકા સ્વરેખા જ્ઞાનસાર પત્ની જ્ઞાનમંજરી ટીકા છે. પછી
 જેમાં અધ્યાત્માનન્દરસ મીઠાશ સંવંધી શુ પુચ્છવું. સર્વે ફીર-
 કાના જૈનો પછી અવાજે જ્ઞાનસાર અને જ્ઞાનમંજરીની સુગંધી
 માટે માથું ધુળાવી પ્રદંશા કરી નાચે શ્રદે છે. સંસ્કૃત
 ભાષામાં જ્ઞાનમંજરી ટીકા છે તેમાં શબ્દ પાંડિત્ય કરતાં
 ભાવ ઘણો ભરેલો છે તે વાચકોને મહેજે રામજારો. શ્રીમદ્ની
 રચિત ધોરીપીઠામાં જ્ઞાન અને ભક્તિનો જા જલજાદુ આવે છે.

તેમનો સ્તવનોને દરેક ગચ્છવાળા મુરો કરે છે અને પ્રમુની પ્રતિમા આગળ ગાય છે. વીંઝમી સદીમાં ગચ્છકદાગ્રહોનું મમત્વ ધીમે ધીમે વિટય થતું જાય છે અને લે કોઈ ગચ્છની માગમારી કરે છે તેના તરફ જોનો દયાની લાગણીથી દેશે છે. દેવચન્દ્ર ધોવીશીનો જોનો અમ્પાસ કરે છે. તેમના સર્વ ગ્રન્થોનો અમ્પાસ કરનાર કોઈ પણ મનુષ્ય પકડો જોન બની શકે છે અને તે ગાટરીયા પ્રવાહમાયી મુક્ત થઈ જ્ઞાનપ્રવાહ તરફ ઘટે છે. તેમના ગ્રન્થોમાં પદ્મદ્રવ્ય, નવનત્ત્વ, કર્મધ્યાત્મ્યા, સાતનય, સાતભંગી, અનેકપદ્મ, આગમ વ્યાખ્યાન, આત્મતત્ત્વ-સ્વરૂપ, ઘગેરે સર્વ વાચનોનું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. ઇર્કદર રીતે વહીવું તો તેમના ગ્રન્થોમાં જ્ઞાનયોગ, કર્મયોગ, ભક્તિયોગ, ઉપાસનાયોગ, ઘગેરે સર્વ યોગોનું સ્વરૂપ આવ્યું છે અને તેથી તેમના ગ્રન્થો સ્વરેસ્વર વાચકોપર સારી અંસર કર્યા વિના રહેતા નથી. તેઓ સનાનન જોન માર્ગોપાસક હતા. તેમના ગ્રન્થો ઇર્કદર રીતિવું આગમો, પ્રકરણો અને પૂર્વાચાર્યોના ગ્રન્થોને અનુસરીને રચાયેલા છે તેથી તેઓ પૂર્વ પરંપરાના માર્ગે ગતિ કરીને જોનધર્મ પ્રવર્તક હતા. તેમણે જોનશ્વર પ્રતિમાને પુષ્પ ઘડાવવાના પાટોને આગમના આધારે દર્શાવ્યા છે તેમાં ઘડી ઘડી છે કે તેમણે મગજની સમતોલતા સ્તોદ્ર નથી. તેમના શબ્દોમાં મધુરતા, સ્નેહતા અને આકર્ષતા છે તેમણે પોતાના ગ્રન્થોમાં અસમ્ય શબ્દો ઘગેરેથી કટોસ્તા આવવા દીધી નથી. તેમના હૃદયમાં શું ચારિત્ર્ય હતું તે તેમના ગ્રન્થો બતાવી આપે છે. તેમણે ગ્રન્થો રચવામાં પાંડિત્યનું અમિમાન દેખાય ઇવો ઇકે શબ્દ વાપર્યો નથી. લોકોને જોનધર્મના તત્ત્વોને કેમ સારી રીતે વોધ થાય ઇજ દર્શિ, ધ્યાનમાં;

રાંત્રીને ગ્રંથો લખ્યા છે તેથી તેમાં તેમણે શબ્દલાલિત્ય પાંડિત્ય-
 કે પ્રૌઢતા તરફ લક્ષ્ય જ દીધું નથી. જૈનધર્મનું તત્ત્વજ્ઞાન
 શું છે તેની દિશા દેખવી હોય વા તેની જ્ઞાંત્રી કરવી હોય
 તો તેમના ગ્રંથોનો ગુરુગમ પૂર્વક અભ્યાસ કરવાની જરૂર
 છે. તેમના બનાવેલા વિચારસાર ગ્રંથમાં આગમોમાં આવેલી
 સર્વ વાતોને અનુક્રમે ગોટવી વર્ણવી છે તેથી તે કર્મગ્રંથ
 વગેરેમાં આવેલા વિષયો ઉપરાંત ઘણા વિષયોથી ભરપૂર છે.
 પાકેલી કેરીનો કોઈ રસ કાઢી છે તેવી રીતે તેમણે જૈન-
 શાસ્ત્રોમાંથી રસ કાઢીને આગમસાર, નયચક્ર, વિચારસાર વગેરે
 ગ્રંથો રચ્યા છે. પહેલા ભાગમાં અને દ્વિતીય ભાગમાં આવેલા
 ગ્રંથોને વાંચકો જો સાચંત ધાંત્રી જશે તો પછી અમારું
 લખવું વ્યાજબી છે એમ ગુણાનુરાગી સજ્જનોને બરાબર સમજાશે.
 જૈનધર્મ તત્ત્વજ્ઞાનથી ભરેલા તેમના ગ્રંથોની જેટલી પ્રશંસા
 કરીએ તેટલી ન્યૂન છે. તેમાં એકંદર રીતે જૈનશાસ્ત્રોનો પ્રાયઃ
 ઘણો સાર આવી ગયો છે.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની સંસ્કૃત ભાષા તથા ગુર્જર ભાષાની વિદ્વતા.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજે સંસ્કૃત ભાષામાં અને ગુર્જર
 ભાષામાં જે જે ગ્રંથો લખ્યા છે તેથી તેમની ભાષા વિદ્વતા
 કેવા પ્રકારની હતી તેનો વાંચકોને-વિદ્વાનોને સહેજે સ્પષ્ટ
 આવી શકે તેમ છે. ઘાઠ જીવોને સમજાવવા માટે તેમણે
 સંસ્કૃત ભાષામાં બહુ સરલતાએ લખાણ કર્યું છે. જેમ બને
 તેમ ભાષાની ક્ષિપ્રતા, પ્રૌઢતા દુરવગાહતા થવા દીધી નથી.
 દ્રવ્યાનુયોગના વિષયમાં સામાન્ય સંસ્કૃત ભાષા જાણનારાઓ

પણ તા તેજ શકે તેવો પ્રયત્ન કરેલો દેખાય છે. દ્રવ્યાનુ-
 યોગના દ્રવ્યો રચનામાં પર્વાધાર્ષણ પણ ક્ષિપ્તતા વાપરી નથી
 તેથી તેઓના દ્રવ્યોમાં થાલ જીવોને પણ સટેજે પ્રવેશ થઈ
 શકે છે તેથી તેમને દ્રવ્યાનુયોગના દ્રવ્યોમાં તેઓની ઈચ્છાને
 અનુકરણ કર્યું છે. જ્ઞાનમંજરી ત્રીજા વિચારમા ત્રીજાવિધો
 તેમને સંસ્કૃત ભાષામાં દ્રવ્યો રચવા માટે જુઓ ત્રીજા જાતિ
 પત્તનાર્થની પ્રશ્નિ કરી જૈનશ્રોમણી ભારે સેવા ઉઠાવી છે,
 અને સંસ્કૃત સાહિત્યની શક્તિ કરી છે. અદારમાં સંસ્કૃતમાં
 પદ્ય વાપરક શિરોમણિ ગીતાર્થે યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય તથા
 ધીમાન્ વિનય વિજયજી ઉપાધ્યાય, ધીમાન્ માનવિજયજી
 ઉપાધ્યાય, ઘોરે સંસ્કૃત ભાષાના મહાન્ પંડિતોનું અનુકરણ
 કરીને તેમને યથાશક્તિ પ્રશ્નિ કરી છે. કેટલાક આધુનિક
 સંસ્કૃત ભાષાજ્ઞાનુચિતોનો પૂરો મન છે કે ધીમદ્ દેવચ-
 ન્દ્રજી સંસ્કૃત ભાષાના મૌઢ વિદ્વાન્ નહોતા. અમો તેમના
 વિચારોમાં સુવારો છૂટો મૂકીએ છીએ કે-ધીમદે દ્રવ્યાનુ-
 યોગના મહાન વિષયોને સાદી સંસ્કૃત ભાષામાં થાલજીવોને
 સમજાવવા પર રાસ લક્ષ્ય દીધું છે તેથી તેઓ પૌઢ
 સંસ્કૃત ભાષા વાપરી નથી, તેમજ ભાષાદ્વારા ચિદ્રતા દેખાડવા
 તરફ તેમનું બિલકુલ લક્ષ્ય નહોતું. આત્મજ્ઞાનિમહાત્માઓ
 ભાષાને શળગાર સજાવવા તરફ લક્ષ્ય દેતા નથી, તેઓ તો
 ભાષા દ્વારા હૃદયનો આત્મિક આવ જણાવે છે. કવિમાં અને
 જ્ઞાનીમક્તમાં ભાષાના શળગાર પરલે તપાસત રહ્યા કરે છે.
 કવિ ભાષાને શળગાર સજાવવાની ઉપાસના કરે છે અને જ્ઞાની
 આવરસનો ભોગી હોવાથી તે પોતાનું વક્તવ્ય સાદી ભાષામાં
 જણાવી શકે છે. પોતાના વિચારોને થાલજીવો પણ સમજે

રાસ્ટ્રીને ગ્રંથો લંઘ્યા છે તેવી તેમાં તેમણે શબ્દલાઠિત્ય પાંડિત્ય
 કે પ્રૌઢતા તરફ લક્ષ્ય જ દીધું નથી. જૈનધર્મનું તત્ત્વજ્ઞાન
 શું છે તેની દિશા દેખવી હોય વા તેની જ્ઞાંસી કરવી હોય
 તો તેમના ગ્રંથોનો ગુરુગમ પૂર્વક અભ્યાસ કરવાની જરૂર
 છે. તેમના બનાવેલા વિચારસાર ગ્રંથમાં આગમોમાં આવેલી
 સર્વ વાક્યોને અનુક્રમે ગોટવી વર્ણવી છે તેવી તે કર્મગ્રંથ
 વગેરેમાં આવેલા વિષયો ઉપરાંત ઘણા વિષયોથી भरપૂર છે.
 પાકેલી કેરીનો કોઈ રસ કાઢી છે તેવી રીતે તેમણે જૈન-
 શાસ્ત્રોમાંથી રસ કાઢીને આગમસાર, નયચક્ર, વિચારસાર વગેરે
 ગ્રંથો રચ્યા છે. પહેલા ભાગમાં અને દ્વિતીય ભાગમાં આવેલા
 ગ્રંથોને વાચકો જો સાધ્યંત વાંચી જશે તો પછી અમારું
 ટરારું ધ્યાનથી છે એમ ગુણાનુસારી સજ્જનોને થરાવ સમજાશે.
 જૈનધર્મ તત્ત્વજ્ઞાનથી ભરેલા તેમના ગ્રંથોની જેટલી પ્રશંસા
 કરીએ તેટલી ન્યૂન છે. તેમાં ઇકંદર રીતે જૈનશાસ્ત્રોનો પ્રાયઃ
 ઘણો સાર આવી ગયો છે.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની સંસ્કૃત ભાષા તથા

ગુર્જર ભાષાની વિદ્યા.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજી મહારાજે સંસ્કૃત ભાષામાં અને ગુર્જર
 ભાષામાં જે જે ગ્રંથો લખ્યા છે તેવી તેમની ભાષા વિદ્યતા
 કેવા પ્રકારની હતી તેનો વાચકોને-વિદ્વાનોને સહેજે હ્યાલ
 આવી શકે તેમ છે. શાસ્ત્ર જ્ઞાનોને સમજાવવા માટે તેમણે
 સંસ્કૃત ભાષામાં ઘટ્ટ સમ્યક્તાયુ ન્યાય કયું છે. જેમ બને
 તેમ ભાષાની ક્ષિપ્તતા, પ્રૌઢતા હલગાહતા થવા દીધી નથી.
 દ્રષ્ટાદ્યોગ્ના વિષયમાં સામાન્ય સંસ્કૃત ભાષા જાણનારાઓ

પણ તમ જેઠ શકે તેથી પ્રયત્ન કરેલો દેખાય છે. દ્રવ્યાનુ-
યોગના દ્રવ્યો રચનામાં ધર્વાધાર્યોં પળ ક્રિષ્ણના ચાપરી નથી
તેથી તેઓના દ્રવ્યોમાં ચાલ જીવોને પણ સદેહે પ્રવેશ થઈ
શકે છે તેથી તેમણે દ્રવ્યાનુયોગના દ્રવ્યોમાં તેઓની મીઠીન
અનુકરણ કર્યું છે. જ્ઞાનમંજરી ટીકા ત્રિચામ્મા મીઠાદિથી
તેમણે સંસ્કૃત ભાષામાં દ્રવ્યો રચના માટે શુભે ગથા શક્તિ
પત્તનીયંની પ્રશ્નિ કરી જૈનશ્રીમની ભારે સેવા ઉઠાવી છે,
અને સંસ્કૃત સાહિત્યની વૃદ્ધિ કરી છે. અશ્વત્થા સંક્રામાં
ધણ યાચક શિરોમણિ મીઠાર્થે યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય તથા
ધીમાન્ વિનય વિજયજી ઉપાધ્યાય, ધીમાન્ માનવિજયજી
ઉપાધ્યાય, ઘરોરે સંસ્કૃત ભાષાના મહાન્ પંડિતોનું અનુકરણ
કરીને તેમણે યથાશક્તિ પ્રશ્નિ કરી છે. કેટલાક આશુનિક
સંસ્કૃત ભાષાજ્ઞમુનિવરોનો છો મન છે કે ધીમદે દેવચ-
ન્દ્રજી સંસ્કૃત ભાષાના મૌઢ વિદ્વાન્ નહોતા. અમો તેમના
વિચારોમાં સુધારો છૂટલો મૂકીએ છીએ કે-ધીમદે દ્રવ્યાનુ-
યોગના ગહન વિષયોને સાદી સંસ્કૃત ભાષામાં ચાલજીવોને
સમજાવવા પર સ્વાસ્થ્ય લક્ષ્ય લીધું છે તેથી તેઓ મૌઢ
સંસ્કૃત ભાષા વાપરી નથી, તેમજ ભાષાદ્વારા વિદ્વત્તા દેખાડવા
તરફ તેમનું બિલકુલ લક્ષ્ય નહોતું. આત્મજ્ઞાનિમહાત્માઓ
ભાષાને શળગાર સજાવવા તરફ લક્ષ્ય દેતા નથી, તેઓ તો
ભાષા દ્વારા હૃદયનો આત્મિક ભાવ જણાવે છે. કવિમાં અને
જ્ઞાનીમક્તમાં ભાષાના શળગાર પસંદ તપાવન રચા કરે છે.
કવિ ભાષાને શળગાર સજાવવાની ઉપાસના કરે છે અને જ્ઞાની
ભાષાસનો મોળી દોઢાથી છે પોતાનું વક્તવ્ય સાદી ભાષામાં
જણાવી શકે છે. પોતાના વિચારોને ચાલકો પણ સમજે

પૃથી સાદી ભાષામાં અવતારવા તરફ ભક્તોનું સ્વાભાવિક લક્ષ્ય
 રહે છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજ જ્ઞાની ભક્ત હતા, તેથી
 તેમની પાસેથી સંસ્કૃત પ્રૌઢ ભાષામાં કેટલાક આશુનિક વિદ્વા-
 નોની દૃષ્ટિ પ્રમાણે બનેલા ગ્રંથોની આગ્રા રાખી શકાય નહીં
 તે બનવા યોગ્ય છે. તેમના ગ્રંથોને પાછળથી ગોવર્ધામાં
 નહીં આવેલા હોવાથી તથા અશુદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરનાર લઢિયા
 ઓ પાસે લેવાયેલા હોવાથી તેની શુદ્ધિ કરવામાં પ્રયાસ પડે
 તે સ્વાભાવિક છે અને તેથી પ્રયાસ થતાં પણ જે જે અશુ-
 દ્ધિઓ રહી હોય તે ઘીઝી વચ્ચે સુધારીને છપાવવાની જરૂર
 છે. સંસ્કૃત ભાષાના ગ્રંથોની પેઠે તેમણે પ્રાકૃત ભાષામાં
 પણ વિચારસારાદિ ગ્રંથો રચ્યા છે. તેમની પ્રાકૃત ભાષા પણ
 સરલ અને સુગમ અવગોવાયા પછી વાચકો અનુભવ કરતાં
 સહેજે સમજી શકશે. સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતની પેઠે ગુર્જર ભા-
 ષામાં તેમણે ગ્રંથો રચ્યા છે. ગુર્જર ભાષાપર તેમનો સારો
 કાબુ હતો. દ્રવ્યાનુયોગના ગહન વિષયોને તેમણે ચોવીશી,
 વીશી વગેરે પદ્ય ગ્રંથોમાં સારી રીતે ગુંથ્યા છે કે જે વિ-
 ષયો પહેલાં ગુર્જર ભાષામાં કોઈએ ગુંથ્યા નહોતા. શ્રીમદે
 ચોવીશીપર જાતે ટ્યો ભર્યો છે અને તેથી તેમણે જૈનકોમ પર
 દ્રવ્યાનુયોગના જ્ઞાનનો સરલતાથી લાભ આપવા માટે ઘણો ઉપ-
 કાર કર્યો છે. ગતિ કરતાં સ્વલન થાય એ સ્વાભાવિક નિ-
 યમ છે. તે ન્યાયે શ્રીમદ્ના સંસ્કૃત ગ્રંથોમાં ભાષા દોષ રહી
 ગયો હોય તો તેમના આશયો અને ઉપકારોને ધ્યાનમાં લેઈ
 વિદ્વાનો ક્ષંતવ્ય ગણે એમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી. દોષ દૃષ્ટિથી
 જોતાં જ્યાં ત્યાં દોષો દેખાય છે અને ગુણદૃષ્ટિથી દેખતાં
 જ્યાં ત્યાં ગુણો નજરે આવે છે. સજ્જનો ગુણોને દેખે

છે. જ્ઞાનિયોની પ્રવૃત્તિ સ્વરેશ્વર સજ્જનોના લાભાર્થે હોય છે તે પ્રમાણે શ્રીમદ્ની ગ્રંથ રચનાની પ્રવૃત્તિપર લક્ષ્ય રાખીને તેમની ભાષા વિદ્વત્તા સંબંધી લક્ષ્ય ધારણું જોડાઈ. આત્માર્થીઓ સ્વાભાવિક ધર્મ પર લક્ષ્ય રાખે છે. શ્રીમદે ગુર્જર ભાષામાં ગદ્યપદ્ય ગ્રંથો રચીને ભાષા જ્ઞાનની વિદ્વત્તાની પણ મહત્તા સ્વરેશ્વર જનસમાજ આગળ બનાવી આપી છે. વાચકો ભાષાની દૃષ્ટિ પણ તેઓના ગ્રંથોમાંથી ઘણો લાભ ઉઠાવી શકશે. સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ગુર્જરભાષામાં રચાયેલા તેઓના ગ્રંથોમાંથી સજ્જનો ઘણો લાભ ઉઠાવી શકશે. સંસ્કૃત પ્રાકૃત અને ગુર્જરભાષામાં ગ્રંથો રચીને વિશ્વની ભાષા સાહિત્યની વૃદ્ધિ કરવામાં પોતાની તરફથી તેમણે સારો ફાલો આપ્યો છે, તેથી તેમની સેવા પ્રવૃત્તિ તરફ માનની લાગણીથી જૈનેશ્વર કોમ પણ દેશે જેમાં કંઈ આશ્ચર્ય નથી અને જૈનો તેમને પૂજ્ય ઉપકાર દૃષ્ટિથી દેશે અને મધ્યસ્થ મનુષ્યો તથા જિજ્ઞાસુઓ તેમના ગ્રંથોમાંથી ઘણો સાર લેવી શકે એ બનવા યોગ્ય છે.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની કવિત્વશક્તિ.

શ્રીમદે કવિત્વશક્તિનો ભક્તિમાં વ્યય કર્યો છે. ભક્ત લોકો કવિત્વશક્તિને ભક્તિના રૂપમાં પરિણમાવે છે. તેઓ અનેક રૂપકોથી પ્રમુખ વર્ણન કરે છે. શ્રીમદે ઉપમાલંકારોને પ્રમુખભક્તિના રૂપકોમાં પરિણમાવ્યા છે. તેમણે આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિ મેળવે પ્રમુખની રૂપકભક્તિમાં પરિણમાવ્યો છે તે નીચે મુજબ:—

શ્રીનમિજિનવર સેવ, ધનાવન ડનમ્પો રે ॥ ૫૦ ॥

દીર્ઘાં સિધ્ધા રાવ, ભવિક ચિત્તયી ગમ્પો રે ॥ ૫૦ ॥

शुचि आचरणा रीति ते, अग्र ववे वडां रे ॥ अ० ॥

आतम परिणति शुद्ध, ते बीज झकूकडा रे ॥ बी० ॥१॥

वाजे वायु, सुवायु, ते पावन भावना रे ॥ पा० ॥

इन्द्र धनुष्य त्रिकयोग, ते भक्ति एकमना रे ॥ भ० ॥

निर्मल प्रभुस्तव घोष, ज्युं ध्वनि धन गर्जनारे ॥ व्य० ॥

तृष्णा शीष्मकाल, ते तापनी तर्जना रे ॥ ता० ॥२॥

शुभ लेश्यानी आलि, ते वग पंकति बनी रे ॥ व० ॥

श्रेणि सरोवर हंस, वसे शुचि गुणमुनि रे ॥ व० ॥

चउगति मारग बन्ध, भविक निजवर रखा रे ॥ भ० ॥

चेतन समता संग, रंगमें उमह्या रे ॥ रं० ॥३॥

सम्यग्दृष्टि मोर, तिहां हरखे घणुं रे ॥ ति० ॥

देखी अद्भूत रूप, परम जिनवरतणुं रे ॥ प० ॥

प्रभु गुणनो उपदेश, ते जलधारा वही रे ॥ ज० ॥

धर्मरुचि चित्त मूमि, मांहे निश्चल रखी रे ॥ मां० ॥४॥

चातक श्रमण समूह, करे तव पारणो रे ॥ क० ॥

अनुभव रस आस्वाद, सकल दुःख वारणो रे ॥ स० ॥

अशुभाचार निवारण, तृण अंकूरता रे ॥ तृण० ॥

विरतितणा परिणाम, ते बीजनी पूरता रे ॥ बी० ॥५॥

पञ्च महाव्रत धान्य-तणां कर्षण वव्यां रे ॥ त० ॥

साध्यभाव निज थापी, साधनताप सव्यां रे ॥ सा० ॥

क्षायिक दर्शन ज्ञान, चरण गुण उपन्या रे ॥ च० ॥

आदिक बहुगुण शस्य, आतम घर नीपना रे ॥ आ० ॥६॥

प्रभु दर्शन महामेह-तणे प्रवेशमें रे ॥ ता० ॥

परमानन्द-सुभक्ष, थयो मुज-देशमें रे ॥ थ० ॥

દેવચન્દ્ર જિનચન્દ્ર-તળો અનુભવ કરો રે ॥ ત૦ ॥

સાદિ અનન્તોકાલ, આતમ સુખ અનુસરો રે ॥ આ૦ ॥૭॥

શ્રીમદ્ગુની ઉપમા આપવાની આધ્યાત્મિક કાવ્યશક્તિ ઘટ
રસ છે. ઘાઘા ભાવોને આધ્યાત્મિક રૂપમાં ગોટવીને જન-
માજને તે તરફ ઘાઘવા તેમજે કાવ્યશક્તિનો ધર્મમાર્ગમાં
પ્રદુપયોગ કર્યો છે. શ્રીમદ્ યજ્ઞોત્તિજયજી ઉપાધ્યાય, શ્રીમદ્
ધેનપત્રિજયજી ઉપાધ્યાય ઘગેરેની કાવ્યશક્તિ અત્યંત પ્રશસ્ય
છે. શ્રીમદે પણ આલંકારિક કાવ્યશક્તિનો આધ્યાત્મિક ભાવ
આગટ કરી દર્શાવ્યો છે. તેમનો દ્રવ્યાનુયોગનો વિષય હોવાથી
આલંકારિક કાવ્યશક્તિનો ઘણો ઉપયોગ ઘણો જણાનો નથી,
પોણ જૈન સમાજ આગલ ભક્તિ સ્તવનરૂપે જેટલી પ્રસારી
છે તેવી પૂર્ણ સંતોષ મળી શકે તેમ છે. તેમજે આ
સ્તવનમાં હાર્દિક વિષયને સારી રીતે ઘટાવીને અધ્યાત્મજ્ઞાનનો
આકાશ કર્યો છે માટે તેમની જેટલી સ્તવના કરીએ તેટલી
મૂલ છે. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજીના આત્મામાં ગુણોનો શુભિશ્વ-
રોત્થા ઘણો હતો તે તેમજે સહજોદ્રાસ્યી આ સ્તવનમાં જણાવી
છે. શ્રીમદ્ દ્રવ્યાનુયોગના સર્વ વિષયોમાં વશલ હતા.
આત્મા અને પરમાત્માના ગુણોમાં આધ્યાત્મિક રૂપરોપી
અન્તરમાં પરિણામ પામતા હતા અને તેવી આન્તર શુદ્ધજીવન
અપ્રમત્ત દશારૂપ હતું તે તેમના આધ્યાત્મિક ભાવથી સ્પષ્ટ
જણાય છે.

તે સમયની અને જાલના સમયની પરિસ્થિતિનો વિવેક.

શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર મહારાજના સમયમાં જૈનનિષ્ઠજ્ઞાન પ્રધાન
ની સ્થિતતા હતી. યજ્ઞોત્તિમાં વરાગ્ય ત્યાગમાં શૈલિત્ય પ્રધાન

પામતું હતું. સંવેગી સાહુઓ પણ શ્રીપૂજ્ય આચાર્યોની આજ્ઞા પ્રમાણે ચોમાસું કરતું વગેરે પ્રવૃત્તિ કરીને તેમની આજ્ઞામાં રહેતા હતા. તે સમયમાં જ્ઞાન માર્ગ કરતાં ક્રિયા માર્ગમાં ગાડરીયા પ્રવાહનું જ્યાં ત્યાં જૈનોમાં પ્રાધાન્ય પ્રવર્તતું હતું. અવ્યાત્મજ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન જેવા વિષયોમાં સાહુઓ પણ વિશેષ જ્ઞાની નહોતા. તથા વધુ જન સમ્મત કેટલાક આચાર્યો વગેરેને જૈનો જેટલા પ્રમાણમાં માનતા હતા તેટલા પ્રમાણમાં શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીને ઓઠ્ઠાચા માટે જૈનો લાયક નહોતા. સ્વતંત્ર ગચ્છના આચાર્યો, યતિયો વગેરેની સાથે શ્રીમદ્ દેવચંદ્રજીની વિચાર માન્યતા મળતી આવતી હોય તેમ સર્વાંશે જણાતું નથી, છતાં તેઓ ઉદાર વિચારાચારથી સ્વપરગચ્છીય સાહુઓની સાથે વર્તતા હતા. તેઓ શ્વેત વસ્ત્રવારી હતા. તે જમાનાના તે સુધારક સંવેગી પક્ષી સાહુઓને ઉત્તેજન આપનારા હતા. સર્વ જૈનોમાં એકચતુર વાતાવરણ ફેલાવવા તેમણે યપશક્તિ પ્રયત્ન કર્યો હતો. પરસ્પર ગચ્છોની ક્રિયામત મેદોથી ઉપપન્ન થતી કલેશની ઉદીરણને શમાવનાર હતા. જૈનોમાં અનેક મનમેદથી થતા ક્લેશોથી જૈનોની પડતી થાય છે, પૃથ્વી દીર્ઘ દૃષ્ટિથી તેમણે પોતાના ઉદ્ધારો પ્રગટ કર્યા છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજના સમય કરનાં હાટના સમય કંઈ વિશેષ સારો નથી. તે વચ્ચેના તેમણે કાટેલા ઉદ્ધારો હાલની સ્થિતિને પણ ટાળી પડે છે, છતાં દાહ આગુવાગુના શુભ પ્રગતિપ્રદ સંપોગો ઘણા અનુકૂળ છે, ફક્ત તે પ્રમાણે યતનનારા મુનિયો વિશેષ પ્રમાણમાં પ્રગટવાની અરૂર છે. શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજે પોતાના દ્રવ્યોમાં અમુક રાગના ગચ્છના અધ્યક્ષના સામ્રાજ્યમાં દ્રવ્યો લક્ષ્યા પૃથુ લક્ષ્યું નથી તેથી

તેઓ તે વચ્ચેના સ્વસ્ત્ર ગચ્છીય પટ્ટધર આચાર્ય સાથે
પૂર્ણ સંબંધી હતા કે નહીં તે વિચારવા યોગ્ય છે. તેમણે
આત્માનો જ્ઞાન રસ અનુભવ્યો હતો, ધર્મપ્રવૃત્તિ વાળા અને
સંસારપ્રવૃત્તિથી વિરુદ્ધ હોવાથી તેઓ નિવૃત્તિ માર્ગના યોગી હતા.
તેમના પણ વિરોધીઓ હતા છતાં પણ તેમના ઉત્તમ વિચારો
જૈનસમાજમાં જલ્દી પ્રસારી હતા.

શ્રીમાન્ દેવચંદ્રજી મહારાજના ગ્રંથો પરથી અને તેમના
જીવનપરથી ગ્રહવા યોગ્ય શિક્ષણ.

શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર મહારાજના ગ્રંથો અને તેમના ચરિત્ર
પરથી પ્રત્યેક મનુષ્યે શિક્ષણ ગ્રહણ કરવું જોઈએ, પણ આ
લેખનો મૂળ ઉદ્દેશ છે. તેમના ગ્રંથો અને ચરિત્ર પરથી
આધ્યાત્મિક શક્તિઓ સ્પીલવવાની જરૂર છે. સમાનભાવ અને
તત્ત્વજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવા માટે તેમનું જીવન ઘણું ઉપયોગી
છે. જૈન કોમે આત્મજ્ઞાન તરફ વળવું જોઈએ અને વ્યક્તિ
સ્વાતંત્ર્ય તથા સંવસ્થાતંત્ર્ય પ્રગટ કરવું જોઈએ. અધ્યાત્મ
જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ વિના વિશાળ વિચારો અને મતસહિષ્ણુતા પ્રગ-
ટવાની નથી. તેમની પેટે વ્યવહારનયનું અવલંબન ગ્રહી પ્રવૃ-
ત્તિધર્મ યાને સેવાધર્મ સ્વીકારી કર્મયોગી બનવું જોઈએ. શ્રાવિ-
કાઓની પ્રગતિ કરનાર ધાર્મિક કેલ્ચરનીનો પ્રચાર કરવો
જોઈએ. જડ ક્રિયાત્રાદી અને શુષ્કજ્ઞાની ન બનવું જોઈએ.
તેમની પેટે પૂર્વ પુરુષોના વિચારાચારોને માન આપી વર્તવું
જોઈએ અને જો, અસત્ય લાગે તેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ પણ
કદાચહી ન બનવું જોઈએ. કર્મયોગ અને જ્ઞાનયોગ એ બંને
સ્વીકારી સ્વાદ્વાદી બનવું જોઈએ. સાધુઓ અને સાધ્વીઓ વીશર્મી.

સદીમાં તેમની પેઠે પ્રગતિ કરવી જોડે. ગચ્છનાં નામે નકામા
 છેશની ઉદીરણા કરનારા વિવાદો અને ફાવડાઓ કરીને જૈન
 કોમની શક્તિયોનો નાશ ન કરવો જોડે. તેમની પેઠે ઉચ્ચવિહારી
 બનવું જોડે. અન્ય ગચ્છીયોની સાથે મૈત્રી, પ્રમોદ, માધ્યસ્થ
 વગેરે માવનાઓને આચારમાં મૂકી વર્તવું જોડે. જ્ઞાનરુચિ
 ધારણ કરીને ગાડરિયા પ્રવાહમાં તળાતા ચંચ થવું જોડે.
 મિત્ર મિત્ર ગચ્છીય સાહુઓમાં પરસ્પર ગચ્છક્રિયાદિ મતમેદ છતાં
 જૈન કોમનાં સાર્વજનિક પ્રગતિકર કાર્યોમાં એક્ય ધારણ કરવું
 જોડે. સમદૃષ્ટિની સાથે પરસ્પર સમવર્તી બનવું જોડે. ગમે
 તે ગચ્છના સાહુ પાસેથી જ્ઞાન ગ્રહણ કરવું અને સત્ય તે
 તે મારું પુરો નિશ્ચય કરી પ્રવૃત્તિ જોડે. સર્વ ગચ્છના
 સાહુઓનો સંચ એક સ્થાને મેગો કરીને જૈન કોમની
 અગ્નિના રહે પણ ઉપાયો હસ્તમાં ધરવા જોડે. આંતરજીવન
 વિક્રમાવસારમાં આત્મભોગ આપવાનું શિક્ષણ ગ્રહવું જોડે.
 તેમની પેઠે વસ્ત્ર, ભેજક અને જ્ઞાની બનવું જોડે. જૈન
 કોમના કોડ પળ ફિરકાની નિન્દા ન કરવી જોડે અને
 • સર્વ ફિરકાઓની સાથે મૈત્રીભાવ ધારણ કરી મળતી થાપનોમાં
 પ્રેરણા ધારી વર્તણૂક કાર્યો કરવા જોડે. હવે તો સુદૃઢ
 જૈનો, દૃષ્ટિગગનો ત્યાગ કરીને જૈનોની સંખ્યા થવે અને
 જૈન ધર્મનો ફેલાવો થાય તેવા ઉપાયોમાં ભોગ
 આપવો જોડે. જૈન તત્ત્વજ્ઞાનનો ફેલાવો થાય પણ ઉપાયો
 દેવાનો સમય જો વૃદ્ધામાં આવશે તો જૈન કોમની અસ્તિ-
 ત્વાનાં દૃઢ આગ્રહનો સંભવ છે. માટે સમગ્ર સંજો સમયની
 સિન આંત્ર મંયોગોને અનુકૂળ કરી લેવા જોડે.

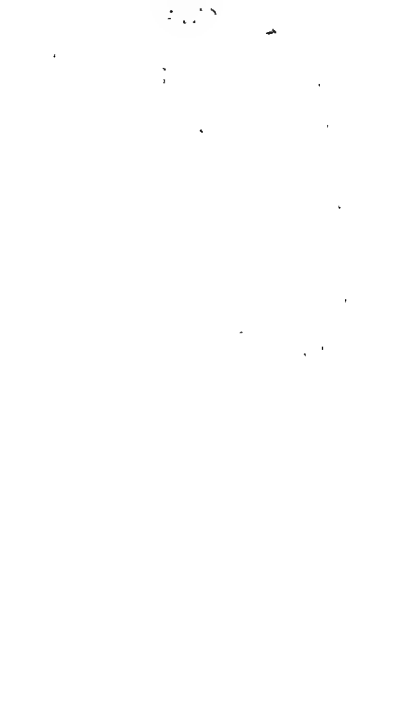
उपसंहार.

ઉપર પ્રમાણે શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી ઉપાધ્યાયના ગ્રન્થો અને તેમના ધરિત સંબંધી યત્નકિંચિત્ પ્રસ્તાવના યથાશક્તિ જૈન સમાજ આગળ રજુ કરીને જૈન સંઘની સેવા કરતાં હિંદુસ્થ દૃષ્ટિથી જે કંઈ દોષ વગેરે થયા હોય તેની જૈન સંઘ આગળ ક્ષમા માગું છું. મિથ્યા હુષ્કૃત દડું છું. જૈન સંઘની સેવા કરતાં જે કંઈ સ્વલ્પન થાય તે જૈન સંઘે ક્ષમણું જોડે. છેલ્લે તપાગચ્છીય હોવા છતાં આત્મભાવે—જૈનધર્મ સમાન ભાવે શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજીના ગ્રન્થોની પ્રસ્તાવના લખી છે. ગમે તે ગચ્છનો મનુષ્ય પોતે જૈન હોવાથી જૈનધર્મની સમાન ભાવે આરાધના કરીને મુક્તિપદ પામે છે. ઢાઢાં, પાંચડાં, પતરાંને વઢગવાના જુદા જુદા મતમેદોમાં મન્યસ્થ બની વૃક્ષમાં ઘટેતા સજીવનરસ મળી લક્ષ્ય આપવાની જરૂર છે. સર્વ જૈનોના હૃદયમાં જૈનદેવ ઇક છે તો પછી મેદભાવથી ક્લેશ કરવાની કંઈ જરૂર નથી. છેલ્લે (મૂંઢે બુદ્ધિસાગરને) વ્યવહારથી તપાગચ્છીયમાન્યતાની શ્રદ્ધા છે અને તપાગચ્છની સમાચારી માન્ય છે પરંતુ તેથી અન્ય ગચ્છોની સમાચારી પર દ્વેષ નથી. હું મારી તપાગચ્છની સાબુ ક્રિયાદિની સમાચારીમાં વ્યવહારે ધર્તી અને નિશ્ચયનયથી સમભાવે શુદ્ધાત્મમાં રમી ઇકાગ્રતાથી લીનતા પામી મોક્ષ પામું તેમ અન્ય ગચ્છીય જૈનો પણ તેમના ગચ્છની સમાચારીને મનની ઇકાગ્રતા, લીનતા કરવા સાથે નિશ્ચયનયથી સમગ્ર રમે તો મોક્ષ પામે પૂર્વી મારી સાપેક્ષનયયુક્ત માન્યતા છે. જૈનાગમો, પ્રકરણો, પૂર્વાચાર્યોના ગ્રન્થો, પરંપરા અને સમાચારી વગેરેમાં સાપેક્ષપણે મૂંઢે પૂર્ણ શ્રદ્ધા છે. અસં-

સ્વયયોગો સ્વરેસર મુક્તિ પામવાને માટે હેતુઓ છે. સાપેક્ષપણે ગમે તે યોગની આરાધના કરતાં મુક્તિ છે પૂર્વી મારી શ્રદ્ધા છે અને પૂ પ્રમાણે ઉપદેશ છે, લેસકને સમ્યગ્દષ્ટિયી જૈનાગમો અને મિધ્યાશાસ્ત્રો, સમ્યક્ત્વરૂપે પેરિણમે છે પૂર્વી નન્દિસૂત્રની માન્યતા પ્રમાણે વિચારપ્રવૃત્તિ છે. જૈનાગમોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને વ્યવહારનયની વર્તવામાં આવે અને નિશ્ચયને હૃદયમાં ધારવામાં આવે તોજ મુક્તિની પ્રાપ્તિ થાય છે. પૂર્વો ઉપદેશ સત્ય છે. વ્યવહારનયનો ઉચ્છેદ કરતાં જૈન સંઘ અને ધર્મનો ઉચ્છેદ થશે માટે કોઈપૂ ધર્મ વ્યવહારની ઉત્પાપના ન કરવી જોઈપૂ. સાવ્યધિંદુ લક્ષ્યમાં રાહીને સાપેક્ષપણે સાધનોવચ્ચે ધર્મની આરાધના કરવી જોઈપૂ. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી મહારાજના ગ્રન્થો સુધારતાં ઘણી શુદ્ધ પ્રતિયો મળી નથી. વિચારસાર માટે તો ધીજી પ્રતિયો મળી નથી, તેથી હજી તેમાં ઘણી અશુદ્ધિઓ રહી ગઈ છે તે સાધન સામગ્રી મળતાં ધીજી આશ્તિમાં સુધારો કરી શકાશે, યથા શક્તિ મૂલોને સુધારવા પ્રયત્ન કર્યો છે, છતાં જે કંઈ સ્વચ્છના રહી ગઈ હોય તેને અન્ય પંડિતો પ્રસંગોચિત સુધારો પૂર્વી પ્રાર્થના છે. જૈન ગ્રન્થો સ્વરેસર જૈન મંથની મીન્વત છે તેમાં સુધારવા યથાશક્તિ મેં ભાગ લીધો છે અને અન્ય સજ્જનો પણ સુધારવા ભાગ લેશે પૂર્વી પ્રાર્થના છે. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી મહારાજના પુસ્તકો છાપવામાં પાદરાવર્તી સુશ્રાવક વર્તીલ મોહનટાલ દિમચંદે તનમનઘનથી પ્રયત્ન કર્યો છે, તેમજે સર્વ ગ્રન્થો મેળા કરવામાં અનેક પત્રો છાપ્યા, તથા અનેક સ્તંભે ગમન કરી અનેક મહાશયો પાસેથી ગ્રન્થો મેળવ્યા, મંદાગેના માત્રીકો પામે જાને જડ ગ્રન્થો મેળવ્યા, અનેક મુનિઓ અને શ્રાવકો સાથે વચ્ચાવહાર કર્યો, શ્રીમદ્

જીવનધરિત શોધવા તેમણે સાધુઓ સાત્ત્વીઓ પર અનેક પત્રો લખ્યા. શ્રીમદ્ના ગ્રન્થો છપાવવામાં છ સાત વર્ષ સુધી અર્થેડ અથાગ પ્રયત્ન સેધ્યો તેથી તેમને ધર્મલાભપૂર્વક અનેકશઃ ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે. શ્રીમદ્ના બન્ને ભાગો છપાવીને તેમણે જૈનશાસનની અને જૈનોની સારી સેવા બજાવી છે. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર મહારાજના બન્ને ભાગો છપાવવામાં મુખ્યતાપ્ તેમનો ભાગ છે એમ જૈન કોમને જણાવવા માટે યે શબ્દો અત્તવશમાં આવ્યા છે. હટેલના ઉપાધ્યયમાંથી શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર-જીનાં પુત્રકોને કાઢી આપનાર જ્ઞવેરી ભોળીલાલ તારાચંદને ધન્યવાદ ઘટે છે. ચાલુચર (મુર્શિદાબાદ નિવાસી) જ્ઞવેરી અમરચન્દ્રજી ચોપરાપ્ શ્રીમદ્નાં પુસ્તકોની યાદી આપવામાં તથા અન્ય પુસ્તકો મોકલી આપવામાં ઘણી સાહાય્ય કરી છે. પાદરા નિવાસી સુધ્યાચંક માણેકલાલ, તથા પ્રેમચંદભાઈ તથા મંગલભાઈ લક્ષ્મીચંદ વગેરેપ્ પુસ્તકો છપાવવામાં સાહાય્ય કરી છે માટે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે. પ્રવર્તક કાન્તિવિજયજી પં. લાભવિજયજી પં. દાનવિજયજી વગેરેને પુસ્તકો આપવા માટે ધન્યવાદ ઘટે છે. શ્રીમદ્ના ગ્રન્થો જૈન સંઘના કલ્યાણ માટે યાઓ, એમ હુચ્છી પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવામાં આવે છે. અહં ૐ શાન્તિઃ મુ. પાદરા-નવધરી જૈન ઉપાધ્યય જ્ઞાનમંદિર. સંવત્ ૧૯૭૫ આશ્વિન શુક્લ દ્વિતીયા.

તપાગચ્છાંય સ્નાગરજાગ્વીય જૈનાચાર્ય બુદ્ધિસાગરમૂરિણા
પ્રસ્તાવના લિખિતા.

शैवाचार्य श्रीमद् युक्तिसागरसूत्रि ग्रन्थमाश्रमां प्रकट
 ध्येयता ग्रन्थो तथा तेमना अन्यत्र प्रकट ध्येयता
 ग्रन्थान्नी यादी.

	पृष्ठ संख्या	किंम
१ भजन संग्रह भाग १ लो	२००	०-
१ क. अत्पात्म व्याख्यानमाला	२०६	०-
२ भजन संग्रह भाग २ जो	३३६	०-
३ भजन संग्रह भाग ३ जो	२१९	०-
४ समाधिशनक (अमदावादवाळा शेठ जगाभाई दलपतभाई)	३४०	०-
५ अगुभव परिशिष्टी	२४८	०-
६ आत्ममदीप	३१५	०-
७ भजन संग्रह भाग ४ थो	३०४	०-
८ परमात्म दर्शन	४३२	०-१२
९ परमात्म ज्योति	५००	०-१२
१० तत्त्वविन्दु	२३०	०-
११ गुणानुरागकुटक विवेचन (आ. २)	२४	०-
१२ भजन संग्रह भाग ५ मो	१९०	०-
१३ सौर्ययात्रातुं विमान (आ. २)	६४	०-
१४ अत्पात्म भजन संग्रह	१९०.	०-
१५ गुरु बोध	१७२	०-
१६ तत्त्वज्ञानदीपिका	१२४	०-
१७ गटुलीसंग्रह	११२	०-
१८ ध्रावक धर्मस्वरूप भाग १ लो (आ. ३)	४०	०-
१९ ध्रावक धर्मस्वरूप भाग २ जो (आ. ३)	४०	०-
२० भजनपदसंग्रह भाग ६ टो	२०८	०-१२

૨૧ વચનામૃત (લઘુ) વર્કીલ મોહનલાલ દિમચંદ તરફથી મેટ		
૨૨ વચનામૃત (મોટું)	૩૦૮	૦-૧૪
૨૩ યોગદીપક	૨૬૮	૦-૧૪
૨૪ જૈન ઐતિહાસિક રાસમાલા	૪૦૮	૧-૦
૨૫ આનન્દવનપદ ભાવાર્યસંગ્રહ	૮૦૮	૨-૦
૨૬ અવ્યાત્મશાન્તિ (આ. ૨)	૧૩૨	૦- ૩
૨૭ મજનપદ કાવ્યસંગ્રહ ભાગ ૭ મો	૧૫૬	૦- ૮
૨૮ જૈનગર્મની પ્રાચીન અને અર્વાચીન સ્થિતિ	૯૬	૦- ૨
૨૯ કમારગાન ચરિત (હિન્દી)	૨૮૭	૦- ૬
૩૦-૩૪ મુગ્ધસાગર ગુરુ ગીતા શ્રી મયાસાગરજી ચરિત શ્રી નેમિસાગરજી ચરિત. રવિ- સાગરજી ચ૦ મુગ્ધસાગરજી ચ૦	૩૦૦	૦- ૪
૩૫ વૈદ્યવિષયક (ત્રિતીયાવસ્થા) [વર્કીલ મો. દિ. પાદરા]	૨૪૦	૦- ૪
૩૬ વિજ્ઞાન ગુનાંત	૯૦	૦- ૪
૩૭ ગાંધમતી કાવ્ય (મુગ્ધસાગર)	૧૯૬	૦- ૬
૩૮ પ્રતિજ્ઞાપાત્ર	૧૧૦	૦- ૫
૩૯-૪૦-૪૧ જૈનગચ્છમનપ્રવંચ. સંઘપ્રગતિ. જૈનગીતા.	૬૧૫	૧- ૦
૪૨ જૈન ધાતુપ્રતિમા લેખગ્રંથ	૬૨૪	૧- ૦
૪૩ ચિત્રદર્શી	૧૬૪	૦- ૮
૪૪ દિવ્યલોકનિવૃદ્ધ	૫૭	૦- ૨
૪૫ દિવ્યલોકનિવૃદ્ધ	૪૮	૦- ૮
૪૬-૪૭ દર્શિક શબ્દસંગ્રહ નવા વચનપુસ્તક ભાગ ૧ લો	૯૭૬	૨-૦
૪૮ અરુન સંગ્રહ ભાગ ૮ મો વચનપુસ્તક	૯૦૪	૨-૦

૧૫. વર્તમાનકાલ સુધારો (ભજન ભાગ ત્રીજામાં છપાયો છે)
 ૧૬. પરમત્રદ્વા નિરાકરણ (ભજનસંગ્રહ ભાગ ૪ માં)
 ૧૭. બુદ્ધિપ્રકાશ ગાયનસંગ્રહ ભાગ ૧ લો (મણિલાલ વાઢીલાલ સાળંદ)
 ૧૮. બુદ્ધિપ્રકાશ ગાયન સંગ્રહ ભાગ ૨ જો (અમદાવાદ સંભવ જિન મંડલ)
 ૧૯. શ્રીમન્ત સરકાર સયાજીરાવ ગાયકવાડની આગલ આપેલું ભાષણ.
 ૨૦. આનન્દમૌક્તિક પ્રસ્તાવના (શંભુજય રાસની પ્રસ્તાવના)
 [સુ. દે. લા. ફં. પુ. ૩.]
 ૨૧. ષોડશક પ્રકરણની પ્રસ્તાવના (દેવચંદ લા. પુસ્તોદ્ધાર ફંડ).
 ૨૨. ગુરુગીતા (સંસ્કૃત) [છપાઈ ગઈ છે.]
 ૨૩. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર પ્રસ્તાવના (શ્રીમદ્ દેવચન્દ્ર વીજા ભાગમાં)
 ૨૪. ચોવીશી (સાળંદ બુદ્ધિસાગર સમાજ)
 ૨૫. અવ્યાત્મગીતા.
 ૨૬. આત્મસ્વરૂપ. (વિજાપુર મં.)
 ૨૭. તત્ત્વપરીક્ષા વિચાર.
 ૨૮. ગુરુ માહાત્મ્ય (અમદાવાદ આંગલીપોલ જ્ઞાનમંડારમાં)

નહી છપાયલા.

ઊપરના ગ્રન્થો મઝયાનાં ટેકાણા :—

પાદરા—વકીલ મોહનલાલ હિમચંદભાઈ

મુંવાડ—અવ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મંડલ. ધંપાગલી હા. શેઠ
 લલ્લુભાઈ કરમચંદ દલાલ.

„ મેવઝી હીરઝી ચુકસેલર—પાપચુની.

પુના—શેઠ વીરચંદભાઈ કૃષ્ણાઝી

વિજાપુર (ગુજરાત)—ઝૈન મિત્રમંડલ હા. શા. મોહનભાઈ
 જેડીગીભાઈ.

સાળંદ (ગુજરાત)—શા. આત્મારામ હેમચંદ

૧ દેવચંદ્ર મધ્યમ ભાગ	૧૦૨૮	૨-૦
૨ કલ્પદોગ	૧૦૧૨	૨-૦
૩ ગોમંથવદશાન	૧૧૨	૦-૮
૪ આત્મસદૃશકાલિદાન	૧૬૮	૦-૧૦
૫ શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભાગ બીજો	૧૨૦૦	૨-૮

૬ ચંદ્રેશ્વરકૃતિ (આપાંતર ઉપાધે છે)

૭ પુસ્તક

ખાંધદુ પુસ્તિકાગણપતિદુન અન્યથા ઉપાધર્મ પુસ્તકો.

૮ શ્રી રંગગાગાડી પરિચ અને ગોવર્ધનનાથક દ્વ-પ (ચોરંગ
ચંદ્રાચલ તાલુકા, માધાનીપોલ)

૯ આત્મસદૃશકાલિદાન (ગુણગી) સમાધિનાથના મેળો સંધાપો છે

૧૦ આત્મસદૃશકાલિદાન (સંગૃહીત દૃષ્ટ શ્લોક ૧૮૨) આત્મસદૃશ
મેળો ઉપાધે છે

૧૧ જ્ઞાનદીપિકા (ગુણગી) મહાનસંદર્ભ પાંચમા ભાગ મેળો
સંધાપો છે-ઉપાધે છે.

૧૨ પુજાસદર્શ (અદ્વૈતકાંડ અને વાસ્તુક પૂજા) સાષ્ટ-શુદ્ધિસાગર
સમાજ. ૦-૨-૦

૧૩ શ્રી પદોચ્ચય નિર્ગુણ (સાદિય પરિપત્ત-ચોરંગ) ૦-૪-૦

૧૪ પદાનરિધાર (ભારતનાર-આત્માનન્દ સમા)

૧૫ જૈન ધર્મ અને યોગિન ધર્મનો મુકાબલો (ધી રૈન પ્રેસીડી
સોમાદ્યા મુપાદ)

૧૬ શિવામળિ (સાળદ)

૧૭ વાપાવિક્રમ નિષેધ (સાળદ)

૧૮ તત્ત્વચિંતાર } જ્ઞાનમસારક મંડલ. મુપાદ-જાગેરી વજાર.

૧૯ તત્ત્વચરુપ } આત્મસદૃશકાલિદાન (સાળસાવાળા રોડ વીરધંદભાડ કૃષ્ણાગી) નેટ
મટે છે.

૨૦ પેનનશક્તિ (મહાન ભાગ શીજામાં ઉપાધે છે)

मध्येयमिध्यादृष्टिरेवोच्यते. तस्य भगवति सर्वज्ञप्रत्ययनाशात् ॥ यदुक्तं ॥
 यमरकरं पिङ्गं, जो न रोएइ सुत्तनिद्रिटं, सेसंरोयंतोविहु, मिच्छ
 ईहीजमालिवेत्ति ॥ किंपुनर्भगवदहं दमिहितसकलजीवाजीवादिवरतु-
 त्त्वविकलइति, अयमुपशमसम्यक्त्वलाभलक्षणंसादयति अपनय-
 त्यासादनं, अनंतानुग्रंथिकपायवेदनं, अत्रपृषोदरादित्वाद्यशब्दलोपः
 कृद्बहुल"मितिकर्तयेनद् सतिह्यस्मिन् परमानंदरूपानंतसुखफलदोनि-
 त्यसतरुपीजमूतऔपशमिकसम्यक्त्वलाभो जवन्यतः समयमात्रेणो-
 क्यतः पद्मिरावलिक्वाभिरपगच्छतीति तत्सहस्रादनेन वर्ततइतिसा-
 दादनः सम्यग्आधिपर्यस्तादृष्टिर्जिनप्रणीतवरतुप्रतिपत्तिर्यस्य स सम्यग्
 ष्टिः सासादनश्चासौसम्यग्दृष्टिश्चसासादनसम्यग्दृष्टिस्तस्यगुणस्थानं
 सासादनसम्यग्दृष्टिगुणस्थानं । तत्रसम्यक्त्वलक्षणरसास्वादनेन वर्तत-
 तिसास्वादनः यथाहि भुक्तश्रीरात्रविषयव्यलीकचित्तः पुरुषस्तद्व-
 नकाळे क्षौरात्ररसमास्वादयति तथैवोपिमिध्यात्वामिमुखतयासम्य-
 क्तस्योपरिव्यलीकचित्तः सम्यक्त्वमुद्रमन् तद्रसमास्वादयति ततः स-
 सासौसम्यग्दृष्टिश्च तस्यगुणस्थानं सासादनसम्यग्दृष्टिगुणस्थानं ।
 तच्चैवंभवति इहगंभीरापारसंसारमव्यमव्यासीनोजंतुर्मिध्यात्वमस्य-
 मनंतान् पुद्गलपरावर्तान् अनंतदुःखलक्षणाननुभूयकथमपि तथा
 इत्यत्वपरिपाकवशान् गिरिसरिदुपलबोलनाकल्पेनानाभोगानिवर्त्ति-
 यथाप्रवृत्तिकरणेन करणपरिणामोऽत्रेतिवचनादध्यवसायविशेषरूपे-
 णापूर्वजानिज्ञानावरणीयादिकर्माणि सर्वाण्यपिप्ल्योपमासंख्येयभा-
 न्यूनैकसागरकोटिस्फितिकानि कतोति अनांतरे जीवस्यकर्मजनितो-
 न्तरागद्वेषपरिणामः कर्कशानिबिडाचिरप्ररुद्रशुषिलवक्रग्रंथिवत्तुर्भ-
 षोऽभिन्नपूर्वाग्रंथिर्भवति, तदुक्तं, तीण्वि थोवमित्तो, खवीपेइत्यंनरं
 मेजीवरस, हवइदुअभिन्नपुवो, गंटीएवंजिणाविति ॥१॥ गंठित्तिगुदु-
 वेओ, करकडवणरुडिगुडिगंधिड, जीवरसकम्मजणिओ, घणरागदोस-

धमलाभव्याख्या कर्मग्रंथेषु न क्षयोपशमनिषेधश्च औपशमिकस्य च
 अंतर्मुहूर्तस्याभ्युपशान्ताद्वायां परमनिषिद्धाभकल्पायां जघन्यतः समय-
 शेषाया मुत्कृष्टतः षड्वावलिक्काशेषायां सत्यां कस्यचिन्महाविमिषेको-
 र्थानकल्पोऽनन्तानुचंच्युदयो भवति तदुदये चासौ सात्वादनसम्यग्दृष्टि-
 गुणस्थाने च तदे. उपशमभ्रेणिप्रतिपत्तितो वा कश्चित्सासादनत्वं याति त-
 द्दुत्तरकाले चावदयं मिथ्यात्वोदयादसौ मिथ्यादृष्टिर्भवति. तथा सम्यक्त्व-
 मिथ्यादृष्टिर्स्यासौ सम्यग्मिथ्यादृष्टिस्तस्य गुणस्थानं सम्यग्मिथ्यादृष्टि-
 गुणस्थानं, इहानंतरामिहितविधिनालब्धौपशमिकत्वेन मदनकोद्व-
 र्थानीयं मिथ्यात्वमोहनीयं कर्मशोधयित्वा विधाकरोति ॥ तद्यथा ॥
 शुद्धमर्धविशुद्धमशुद्धं चेति स्थापना ० ० ० तत्र त्रयाणां पुंजानां मध्ये य-
 दार्धविशुद्धः पुंज उदेति तदा तदुदयात्पावर्ज्यावस्यार्द्धविशुद्धं जिनम-
 णीततत्त्वध्वजानं मिश्रवेमन्ययेनानिर्द्धाररूपं भवति तेन तदासौ सम्य-
 ग्मिथ्यादृष्टिगुणस्थानमंतर्मुहूर्तकालं स्पृशति तत ऊर्ध्वं अवदयं सम्य-
 कत्वं मिथ्यात्वं वा गच्छति ३ तथा विरतिविरतं क्लीबेक्तमत्ययस्तरपुनः
 सावधयोगप्रत्याख्यानं तत्र जानाति नाभ्युपगच्छति न तत्पालनाय यतवे
 इति त्रयाणां पदानां अष्टाभंगा ५५५ एतेषु घत्तुर्पुंभंगेषु मिथ्यादृष्टि-
 ज्ञानित्वात् शेषेषु ॥ ५५१ ५५१ सम्यग्दृष्टिज्ञानित्वात् सप्तत्य-
 शुभंगेषु नारय विरतं समरती ५॥ विरताऽप्रादित्यप्रत्ययः चर-
 मभंगे तु विरतिरस्तीति यद्वा विरमतिस्मसावचयोगेभ्यो निवर्तते स्मेति विर-
 तः कर्तारिक्तप्रत्ययेन विरतोऽविरतः स चासौ सम्यग्दृष्टिश्च अविरतसम्य-
 ग्दृष्टिरिदमुक्तं भवति यः पूर्ववर्णितौपशमिकसम्यग्दृष्टिः शुद्धदर्शनमो-
 हपुंजोदयवर्ती क्षयोपशमिकसम्यग्दृष्टिर्वाक्षीणदर्शनसप्तकक्षायिकस-
 म्यग्दृष्टिर्वापरममुनिप्रणीतां सावधयोगविरतिसिद्धिं सौधाव्यारोहणानि-
 श्रेणिकल्पां जानन्नप्रत्याख्यानकषायोदयविव्रततच्चात्राभ्युपगच्छति न-
 च तत्पालनाय यतत इत्यासावविरतिसम्यग्दृष्टिरुच्यते तस्य गुणस्थानं

अविरतसम्पद्दृष्टिगुणस्थानं ॥ उक्तंच ॥ वंचंअविइहेउं, जाणंतो-
रागदोसदुरकंच विइसुहं इहंतो, विइकाउंअ असमत्थो ॥ १ ॥

एसअसंजयसम्मो, निंदितोपावकम्मकरणंच ॥
अहिगयजीवाजीवो, अचलियदिठीचलियमोहो ॥

तथासर्वसाधनयोगस्यदेशेयकत्रतविषयेसूत्रसाधनयोगादौ
सर्वविषयातुमतिवर्जसाधनयोगांतेविरतंविरतिर्यस्यासौदेशविरतः सर्व-
साधनविरतिः पुनरस्यनास्ति प्रत्याख्यानावरणकपायोदयात् सर्वविर-
तिरूपं प्रत्याख्यानं आवृण्वंतीति प्रत्याख्यानावरणाः ॥ उक्तंच ॥

संमदंसणसहिओ, गिण्हंतोविइमप्पसत्तीए ॥
एगवयाइचरमो, अणुवयमित्तत्तिदेसजइ ॥ १ ॥

देशविरतस्यगुणस्थानं देशविरतगुणस्थानं ५ तथासंछयतिस्म
सम्पदुपरमतिस्म संयतः 'गत्यर्थात्कर्मति' क्तः प्रमाद्यतिस्म संयमयो-
गेषुसीदतिस्म क्तप्रत्ययेप्रमत्तः यद्वाप्रमदनं-प्रमत्तं ॥ प्रमादः सचमदि-
राविषयकपायनिद्राविकथानामन्यतमः सर्वेवाप्रमत्तमस्यास्तीतिप्रमाद-
वान् अत्रादिभ्यइत्यअप्रत्ययः प्रमत्तश्चासौसंयतश्चप्रमत्तसंयतस्तस्यगुण-
स्थानं प्रमत्तसंयतगुणस्थानं. विशुद्धाविशुद्धिप्रकर्षापकर्षकृतः स्वरूप-
भेदः ॥ तथाहि ॥ देशविरतिगुणापेक्षया एतद्गुणानां विशुद्धिप्रकर्षोऽ-
विशुद्धप्रकर्षश्चअप्रमत्तसंयतापेक्षयातुविपर्ययः एवमन्येष्वपिगुणस्था-
नेषुपूर्वोत्तरापेक्षया विशुद्धविशुद्धिप्रकर्षापकर्षयोजना द्रष्टव्या ६ न प्रम-
त्तोऽप्रमत्तः यद्वा नास्ति प्रमत्तमस्यासावप्रमत्तः सचासौसंयतश्चतस्यगुण-
स्थानं अप्रमत्तसंयतगुणस्थानं ७ अपूर्वमभिनवंप्रथममित्यर्थः क-
णं, स्थितिघात १ रसघात २ गुणश्रेणि ३ गुणसंक्रम ४ स्थि-
तिबंधानां ५ पंचानामर्थानां निवर्तनं यस्यासौऽपूर्वकरणः तथाहि

इदं तन्माणा या ज्ञानावरणीयादिकर्मस्थितिस्तरया अपवर्तनाकरणेन
खंडनमर्त्याकरणं स्थितिधान उच्यते, रसस्यापि मूलीभूतस्य सतोऽपवर्त-
नाकरणेन खंडनमर्त्याकरणं रसयात उच्यते, एतौ दावपि पूर्वगुणस्थानेषु-

नाकरणेनावतारिरस्यदलिकरपांतमुहूर्ततन्माणा मुदयक्षणादुपरिक्षिप्रतरक्ष-
पणाय प्रतिक्षणमसंख्येयगुणवृक्षाविरचनं गुणभेदिः स्थापना एतां च
पूर्वगुणस्थानेषु अविशुद्धत्वात्कालतोद्वाधीयसीदलिकरचनामाभिर्य-
द्वाधीयसी च दलिकस्यापवर्तनाद्विरचितवान् ॥ इदं तु नाम च विशु-
द्धत्वादपूर्वाकालतोऽस्वतरांदलिकस्यविरचनामाभिर्यपुनः पृथुतरांबहु-
तरदलिकस्यापवर्तनाद्विरचयतीति. तथाव्यमानशुभमकृतिष्वव्य-
मानाशुभमकृतिदलिकस्यप्रतिक्षणमसंख्येयगुणवृक्षाविशुद्धिवशात्पणं
गुणसंक्रमस्तमप्यसाविहापूर्वकरोति, तथास्थितिकर्मणामशुद्धत्वात्मा-
गद्वाधीयसीदलिकवान् इदं तु नामपूर्वाविशुद्धत्वादेव हस्वीयसीवज्जाति, अ-
यं चापूर्वकरणोद्दिष्टा अपरुउपशमकश्चक्षुषणोपशमतार्हत्वादेवमुच्यते-
राज्याहं कुमाराजवतपुनरसोक्षपयति, उपशमयति वा तस्मिन् गुणस्थानं
अपूर्वकरणगुणस्थानं. एतच्च गुणस्थानप्रपन्नानंतरवर्तिनो नानाजीवान-
पेक्ष्यसामान्यतोऽसंख्येयलोकाकाशप्रदेशप्रमाणान्यव्यवसायस्थाना-
नि भवन्ति, कथं पुनस्तानि भवन्ति ? इति विनेयजनानुग्रहार्थं विशेष-
तोपि प्ररूप्यते, इदं तावदिदं गुणस्थानकमेतमुहूर्तकालप्रमाणं भवति.
तत्र च प्रथमसमये प्रपन्नाः प्रपद्यन्ते, प्रपत्स्यन्ते च तदपेक्षया जघन्यादी-
न्युत्तरांतान्यसंख्येयलोकाकाशप्रदेशप्रमाणान्यव्यवसायस्थानानि ल-
भ्यन्ते. प्रतिपत्तृणांबहुत्वादव्यवसायानां च विचित्रत्वादिति भावनीयं.
ननु यदि कालत्रयापेक्षा क्रियते तदेव गुणस्थानकं प्रतिपन्नानामनंता-
व्यवसायस्थानानि कर्मान्न भवन्ति ? अनंतजीवस्य प्रतिपत्तश्चादनं-

दयरूपो यस्य सोऽयं ब्रह्मसंपरायः । सोऽपि द्विधाऽप्युपशमकश्च
 यति उपशमयति वा लोभमेकमपीति कृत्वानस्य गुणस्थानं ब्रह्मसं-
 परागुणस्थानं ॥ १० ॥ तथाऽद्यते केवलज्ञानं केवलदर्शनं-
 चात्मनोऽनेनेति उद्भूतज्ञानावरणदर्शनावरणमोहनीयांतरायकर्मोदयः ।
 सवितस्मिन् केवलस्यानुत्पादान् । तदपगमानंतरं चोत्पादानुद्भूतनि-
 ति हवीति उद्भवः । सच सरागोऽपि भवतीत्यतस्तद्व्यपच्येदार्थवीतरा-
 गग्रहणं वीतो विगतो रागोऽभायालोभकृपायोदयरूपो यस्य स वीतरागः
 स्यात्सौन्दर्यध्वनीनरागउद्भवः सच शीणकृपायोऽपि भवति । त-
 स्यापि योत्तरागोपरमात् । अनस्तद्व्यपच्येदार्थोपशान्तरूपाय ग्रहणं
 कयाशिषेत्यादिदंडकथानुहिंसार्थः । कथंति कथंति च परपरमस्मिन्
 प्राणिन इति कथः संसारः कथमयते गच्छंते भिर्जतव इति कथायाः प्रो-
 धादयः उपशांता उपशमिता विद्यमानाण्यसद्व्यपच्येदार्थोपशान्तो-
 दयायोग्यत्वेन व्यवस्थापिता कथाया येन स उपशांत कथायः सथासां-
 वीतरागउद्भवध्वेति उपशांत कथाय वीतरागउद्भवः तस्य गुणस्थान-
 मिति प्राग्वत् । तत्राविरतसम्यग्दृष्टेः प्रभृत्यनंतानुबंधिनः कथाया
 उपशांताः संभवति उपशमभ्येष्टारं भेदं नंतानुबंधि कथायानुदिरितो-
 देशविरतः प्रमतोऽप्रमतोऽसत्पदमप्य दर्शनमोहादितस्मिन् उपश-
 मयति । तदुपशमानंतरं प्रमत्ताप्रमतगुणस्थानरूपवृत्तिगतानि कृ-
 त्वा ततोऽपूर्वकरणगुणस्थानोत्तरकालमनिरतिशयसंपरायगुणस्थाने
 धारय मोहनीयस्य प्रथमं ननु संकरोदमुपशमयति ततः स्वीयेदं ततो-
 हारयत्परतिशोकभयदृग्गुणारूपं पुनरुपशमयति ततः पुरुषयेदं
 ततोऽपुनरुपशमत्पराख्यानादख्यत्पराख्यानादख्योऽप्योऽनंतः सज्जलन-
 क्रोधं । ततोऽपुनरुपशमद्वितीयोऽनंतः सज्जलनमानं न चोदु-
 पद्वितीयोऽनंतः सज्जलनमाया ततोऽपुनरुपशमद्वितीयोऽनंतोऽनंतो-

[illegible]

ध्यवसायधारां नातोहतितेन आदुल्येन एकामेवश्रेणि कृतोतिक-
 श्चिन् प्रतिपतितोऽपि तीजर्वायंविशुद्धोपयोगान् पुन.श्रेणिमाते
 हतितेन अल्पत्वात्कल्पभाष्येनाधिकृतमिति ॥ ११ ॥ तथा-
 क्षीणा अभावमापन्ना कपाया यस्य स क्षीणकपायः तत्रानतानुबंधि-
 कपायान् प्रथममविरतिसम्यगदृष्ट्याद्यममत्तानगुणस्थानेपुक्षपयितु-
 मारभते ततोमिष्ट्यात्वंमिधसम्यक्त्वं ततोऽमत्याख्यानानावरणानूक-
 पायानशक्षपयितुमारभते तेषुचाद्वक्षपितेप्येयानिविशुद्धिवशादनसल
 एवसमानाद्विचिक्र, नरकाद्विक्र, निर्यगद्विक्र, जातिशतुष्ट, आनयं,
 उद्योतं, स्थावरं, साधारणमितिप्रकृतिषोडशकक्षपयति । तस्मिन्क्षीणे-
 कपायादृश्यक्षपितशेषक्षपयति । ततो नपुसकवेद, स्त्रीवेदं, द्वास्या
 दिषद्विक्रं, पुंवेदं, ततोसंन्यलनयोभमानमायाःक्षपयति मृताश्चमृ.सी-
 रनिरतिशयसंक्षमसंपरायगुणस्थानेक्षपयति । संन्यलनलोभमृ.म-
 संपरायगुणस्थाने इतिक्षपकश्रेणिः । तदेवमन्वेष्टपिगुणस्थानेपुक्षी-
 णकपायमपदेक्ष.संभवति । अपिक्वियतामपिकपायाणांक्षीणत्वात्
 तस्तद्वयवच्छेदार्थवीतरागमद्वेष्ट.क्षीणकपायवीतरागमद्वेष्टोच्छेदो-
 प्यस्ति । तद्वयवच्छेदार्थउद्गममद्वेष्ट.उद्गमवे च मद्वेष्टकृतेसारागम-
 यच्छेदार्थवीतरागमद्वेष्टसधोपशान्तकपायोप्यस्ति । तद्वयवच्छेदार्थक्षी-
 णकपायमद्वेष्ट. इत्यनेनक्षीणकपायवीतरागउद्गममद्वेष्टगुणस्थानेक्षी-
 ॥ १२ ॥ तथायोगोवीर्यशक्तिरत्नसाहः पराजयइतिप्रपादा. सध-
 मनोवातापलक्षणावरणभेदादिस्र संज्ञा लभते । मनोयोगोऽध्वचो-
 गः कामयोगोऽति तय.धोक्तं कर्ममृ.सी" परिणामात्तद्वयवच्छेद-
 योऽप्यलक्ष्यनामनिग । कदाचित्मास.धुष्टप्य येसावसमाकृत्यपएते
 ॥ १॥ तत्रभगवतोमनोयोगोमनः पर्याप्तानिभिरवततरमुतादिभिरा-
 मनसादृश्यसतोमनसावेदनावे हि भगवत्प्रयुक्तानि मनोद्वयवच्छे-
 मनः पर्याप्तानेनावधिज्ञानेन सपरमनिष्ठा च वे विवक्षितवत्साक-
 ५५

रान्ययानुपपत्त्यालोकस्वरूपादिब्राह्ममयमभिगच्छन्ति । वागयोगो धर्म-
देशनादौ काययोगो निमेषोन्मेषचक्रमणादौ । ततो अनेन योगत्रयेण स-
ह वर्तते इति सयोगी सर्वादेरिन्द्रप्रत्ययः केवलज्ञानं केवलदर्शनं च विद्य-
ते यस्य ॥ केवली सयोगी चासौ केवली च सयोगी केवली तस्य गुणस्या-
नं सयोगी केवली गुणस्थानं ॥ १३ ॥ न विद्यन्ते योगाः पूर्वोक्ता य-
स्यासावयोगी । कथमयोगित्वमसावुपगच्छतीति चेदुच्यते, स भग-
वान् सयोगी केवली जवन्यतो तमुद्धर्त्तमुकृष्टतो देशोनां पूर्वकोटिविद्वत्यक-
श्चित्कर्मणां समीकरणार्थं समुद्घातं करोति यस्य वेदनीयादिकमायुषः
सकासादधिकं भवति सकरोति समुद्घातं अन्यस्तु न करोति यदाहुः
श्रीमदार्यदयामपादाः पन्नवणायां । सवेविणं भन्ते केवली समुग्धायंगच्छद्
गोपमा नो तिण्ठे समद्वे जस्सा आऊण्णतुल्लाहं बंधणे हि ठिईइयम-
वोवगाहिकम्माहं से न समुग्धायंगच्छद् ॥ १ ॥

अगंतूणसमुग्धाय, मणंता केवली जिणा ।

जरमरणविप्पमुक्ता, सिद्धिं वरगइंगया ॥ २ ॥

समुद्घाताधिकारे वक्ष्यामः भवोपग्राहिकर्मक्षपणाय ले-
ह्यातीतं शुक्लमत्यन्ताप्रकंपपरमनिर्जराकारणं व्यानप्रतिपित्तुयों-
गनिरोधार्यमुपक्रमते । तत्र पूर्ववाद् रसाययोगेन वाद् रसनोयोगं निरु-
णद्धि ततो वाग्योगं ततः सूक्ष्मकाययोगेन वाद् रसाययोगं तेनैव सूक्ष्म-
मनोयोगं सूक्ष्मवाग्योगं च सूक्ष्मकाययोगं तु सूक्ष्मक्रियमनिवृत्तिशुक्ल-
व्यानं ध्याययन्स्वावृष्टमेनैव निरुणद्धि अन्यस्यावृष्टं भनीयस्य योगांतर-
स्य तदा सत्त्वात् तद्ध्यानसामर्थ्याच्च तदनोदरादिविवरूपेण संकुचित-
देहत्रिभागवर्त्तिप्रदेशो भवति । तदनंतरं समुच्छिन्नक्रियमप्रतिपाति शुक्ल-

[illegible]

गुणसेवीं पृथ्व्यं पुराकर्मम् । समपुंसमपुत्रविउं । कमेणसञ्चंतिहिं कर्मम् ॥ ९ ॥ उज्जुसेवीपडिन्नो, समइपपुसंतरंअफुसमाणो । एगसम-
एणसिज्झइ । अहसागारोवउत्तोसो ॥ १० ॥ इतितस्य गुणस्थानम-
योगिकेवल्लिगुणस्थानमिति व्याख्या ॥ तानि सभावानानि चतुर्दश-
गुणस्थानानि । एतेषुगुणस्थानेषुवंवादीनि कर्मभंगांतानिद्वाराणि
आगमानुसारतः लिख्यन्ते । तत्रप्रथमं बंधद्वारं तस्यांतरद्वाराणिमूलबं-
धोत्तरबंधगुणस्थानेषुमिन्नमिन्नकर्मप्रकृतिबंधलक्षणानि दश एवमुदय-
स्यापि दश उदीरणायाः निर्विशेषत्वात्तद्वएवद्वारेषुवंसत्ताया दश एवं-
द्वारिंशद्द्वाराणितथागुणस्थानेषुजीवभेदानि १ तथागुणस्थानानि २
तथागुणस्थानेयोगद्वारं ३ उपयोगद्वारं ४ लेश्याद्वारं ५ एवंसत्-
तिंशद्द्वाराणि ततः द्विविधहेतुरूपमूलहेतुद्वामुत्तरहेतुद्वारं मित्रहेतु-
द्वारकचतुष्कं एवंषट्द्वाराणिमिलनेत्रिचत्वारिंशद्द्वाराणि ॥ १ ॥

ट्वार्यः—प्रणम्यशासनाधीशं, वीरं स्याद्वाददेशकं

विचारसाराग्रन्थस्य, ट्वार्यः संप्रतन्पते ॥ १ ॥

नमस्कार करीने जिन क० वीतराग प्रत्ये गुणठाणां १४
ने विषे इतला द्वार कहीस । मूलबंध ८।७।६।५ ए च्यार स्था-
नक छे । उत्तरबंध १२० एकसोवीस वेहनी आठ कर्मनी जूदी
जूदी ८ द्वार एतले दशद्वारबंधना । इम मूलउदय १ उत्तरउदय
२ वली आठ कर्मनो उदय । एवं १० इम मूलउदीरणा १
उत्तरउदीरणा २ इम सत्ताना दश द्वार । मूलसत्ता १ उत्तरसत्ता
१ आठ कर्मनी सत्ताएवं ३४ द्वार पछे गुणठाणे जीवभेद ३५
पछे गुणठाणे गुणठाणा ३६ पछे गुणठाणे योग १५ द्वार ३७
पछे गुणठाणे उपयोग १२ कहेवा ३८ द्वार पछे गुणठाणे
लेश्या ६ कहेवा, ३९ पछे गुणठाणे मूलहेतु ४ कहेवा पछे

उत्तरहेतुसमुच्चय पछे च्यार हेतु तेहनांमि ६ द्वार एवं ८५
द्वार ॥ १ ॥

अप्पवहुभावजीयभेय, समुग्घायाज्ञाणदंडगा
वेआजोणीकुलकोडीओ, बंधुदयसंतधुवअधुवा ॥२॥

टीका—ततोऽल्पबहुत्वंगुणस्थानेषु एवं चतुश्चत्वारिंशत्ततः
मूलभावोत्तरभावप्रतिभिन्नस्वभावसांनिपातिकभावलक्षणाणि द्वाराणि
अष्टौमिलनेद्विपंचाशद्द्वाराणि ततः पंचशतत्रिपष्टिजीवमेदद्वाराणिमूल-
तोत्तररूपेद्वेद्वारेमिलनेचतुः पंचाशच्चत्वारिउत्तरमिलने ५८ द्वाराणि
ततः गुणस्थानेसमुद्घातलक्षणंप्रकोनपष्टितमद्वारं । ततोऽध्यानद्वारं ।
मूलोत्तरतः एवं निषष्टितं, गुणस्थानेषुदंडकमिधायकंद्वारंचतुषष्टि-
तमं ततोवेदद्वारंपंचपष्टितं । ततोपोनिद्वारंपदपष्टितं ततः कुलको-
टिरूपंसप्तपष्टितं ततः ध्रुवबंधोऽध्रुवबंधो ध्रुवोदयोऽध्रुवोदयो ध्रुवसत्ता
अध्रुवसत्तालक्षणाणि १४ द्वाराणि पुंवंगाथाद्वयेननिसप्ततिद्वाराणि ॥२॥

ट्यार्यः—पछे गुणटाणानो अल्पबहुत्व ४६ पछे गुणटाणे मूलभाव ? उत्तरभाव ५ भावमित्तपणे पछे सांनिपातिकभावना भांगा एवं ८ द्वार ५४ पछे जीवभेद पांचसोत्रेसठ तेहना द्वार ६ एवं साठ ६० द्वार पछे समुद्रघात ७ एवं द्वार ६१ पछे घ्यान ४ मूल तेहना पाया ? ६ कहीस्वू एवं द्वार ६३ पछे गुणटाणे दंडक २४ द्वार ६४ पछे गुणटाणे वेद एवं द्वार ६५ पछे गुणटाणे योनि लाख ८४ एवं द्वार ६६ पछे गुणटाणे कुलकोटी एक कोटी साहासत्ताण्खलाख एवं द्वार ६७ पछे ध्रुवंधी ? अन्रुवंधी ? ध्रुवउदयी ? अन्रुवउदयी ? ध्रुवसत्ता ? अन्रुवसत्ता ? एवं द्वार ६८ द्वार ७३ ॥ २ ॥

सवदरघाईअघाई, पुनपरावत्तइयरखित्ताई.
चउरोविवागभंगा, कम्माणं चैव दाराई ॥ ३ ॥

टीका—सञ्चेति सर्वधाति १ देशधाति २ अवाति लक्षणानि:
द्वाराणि त्रीणिततः पुण्यप्रकृति १ पापप्रकृति २ परावर्त्तमान ३ इतर
शब्देन अपरावर्त्तमानलक्षणानि सप्तद्वाराणि मिलनेअशीतिद्वाराणि
ततः क्षेत्रादिविपाकचतुष्टयरूपाणि चत्वारिद्वाराणिततः कर्माष्ट-
कस्यगुणस्थानेभंगप्रतिपादकानि अष्टीद्वाराणि एवंमिलनेद्विनवति-
द्वाराणि ॥ ३ ॥

व्याख्यः—पछे सर्वधाति एवंद्वार ७४ पछे देशधानि एवंद्वार
७५ पछे अवाति एवंद्वार ७६ पछे पुण्यप्रकृति ७७ इतरशब्दे
पापप्रकृति ७८ पछे परावर्त्त ७९ पछे अपरावर्त्त एवंद्वार ८० पछे
क्षेत्रविपाक ८१ भवविपाक ८२ जीवविपाक ८३ पुद्गलविपाक
एवंद्वार ८४ पछे गुणटोणे कर्मनाभांगा एवंद्वार ८ एवंद्वार ९०
चेवशब्दे गुणटोणे आस्रवभेद ९१ संवरभेद ९२ निर्जराभेद ९३
बंधनचूना भेद ९४ एवं चोराणद्वार गुणटोणे कहीस्युं ॥ ३ ॥

अपमत्तंतासत्तठ, मोस अपुववायरे सत्त,
बंधइळमुहुमोइग, मुवरिमाअबंधगअयोगी ॥ ४ ॥

टीका—चवोति चत्वारणगुणस्थानेआस्रवभेदाः संवरभेदाः
निर्जराभेदाः बंधभेदाविधानलक्षणानिचत्वारिद्वाराणि । एवंसर्वमिल-
नेषणवतिद्वाराणि गुणस्थानेवत्तइयानि । तत्रप्रतिपादकगुणस्थानगत-
कस्यप्रत्ययनाधिकारमुच्यते । दारशब्दार्थः वतिदारमेयंस्तस्यै तय-
तपुवजेया तयप्रत्ययबंधप्रतिपादकद्वारमुच्यते । तयप्रत्ययनाभिमुख्येन
तत् मुच्यतेनविप्यान्कादिभिर्हेतुभिर्नस्य नूतनस्य कर्मणोदानात्

रणादेर्ग्रहणमुपादानंलोलीभावकरणं बंधइत्युच्यते । तत्रमूलतो बंध-
स्थानानिचत्वारि तानि गुणस्थानकेषु निवेद्यते । तत्रमूलतः कर्मण-
अष्टकं । तत्रायुर्बन्धकोजीवअष्टविधबंधक आयुपस्त्वेकस्मिन्भवे एक-
वारमेवांतर्मुहूर्तप्रमाणं कालंबंधनान्, शेषकालंतुसप्तविधबंधकएवजीव-
तथासूक्ष्मः संपरायगुणस्थानकेध्यानविशुद्ध्यामोहनीयायुपीनवध्नाति,
तेनषड्विधबंधकएवसच अकषायीर्जावउपशान्तादिगुणस्थानत्रिके
वेदनीयस्यएकस्यैवबंधकः । अतोबंधस्थानानिमूलतश्चत्वारि । तत्रच
मिथ्यादृष्टिप्रभृतयोऽप्रमतांताः । सप्ताष्टौवाकर्माणिब्रूयाति आयुर्बन्ध-
कालेऽष्टौशेषकालंतुसप्त । मीसअपुत्रवापरेइति, मिश्रापूर्वकरणा-
निवृत्तिबादराः सप्तैवबंधंतितेपामायुर्बन्धाभावात्, तत्रमिश्रस्यतथास्वा-
भावात् इतरयोः पुनरतिविशुद्धित्वादायुर्बन्धस्यच घोलनापरिणाम-
निबंधनत्वात् बंधको ब्रूयाति । छसुहुमति सूक्ष्मसंपरायोमोहनीयायुर्व-
र्जानिषदकर्माणिब्रूयाति । मोहनीयबंधस्यचादरकषायोदयनिमित्त-
त्वात् । तत्रचतदभावात् आयुर्बन्धाभावस्त्वतिविशुद्धित्वादवसेयः ।
एगमुवरिमचि । एकंसातवेदनीयंकर्मोपरितनाः सूक्ष्मसंपरायादुपरि-
ष्टाद्वर्तिनउपशान्तमोहक्षीणमोहसयोगिकेवलिनोबध्नांति । न शेषकर्मा-
णितद्वबन्धहेतुत्वाभावात् । अबंधकः सर्वकर्मप्रपंचबंधरहितोऽयोगी-
श्वरगुणस्थानवर्चीसर्वबंधहेतुत्वाभावादिति ॥ ४ ॥

ट्वार्थः—कर्म आठ छे ते एक समे एक जीव आठ कर्म
बांधे अथवाआउपो न बांधे तो सात कर्म बांधे. ते वली आऊपो
मोहनीए बें न बांधे तो २ बंधाई. पछे एकसाता बांधे इम च्यार
बंधना थानक छे. ते मिथ्यात्व ? सात्वादन २ अविरतिसमकित
? देशविरति ? प्रमत्त ? अप्रमत्त ? ए छ गुणद्वये सीम सात
बांधे अने आऊखो बांधे तेवारे आठ बांधे. तथा थोजे मिश्रगु-

गुणटोने तथा आठमं अर्धकृष्णगुणटोने तथा नवमं अनिरुतिगु-
णटोने आऊखो न बांधे । तिज मातकर्म बांधे तथा दशमा
सूक्ष्मसंसारय गुणटोने आऊखो ? मोहनीय विना दोष छ कर्म बांधे.
वे न बांधे. उपस्थो इग्यारमो चाम्मो तेगमो ए तिन गुणटोने एऊ
वेदनी कर्म बांधे. तथा अयोगी गुणटोने कोड कर्म बांधे नहीं
अबंधक छे सही ॥ ४ ॥

वीसहियसयबंधे, ओहेमिच्छेत्तत्तरससयं तु ।

सासाणेइगहियसय, मीसे चउसत्तरीबंधो ॥ ५ ॥

टीका - उक्तागुणम्यानेगुमूलबंधम्यानयोजना । सांप्रतंगुण-
स्थानेषु उत्तरप्रकृतिबंधनिरूपकंद्वारमुच्यते । वीसहियति ५ बंधे-
ओधतः सामान्यतः विंशत्यधिकशतवच्यते, तत्रजानाधरणीयपंचकं,
दर्शनावरणीयनवकं । वेदनीयद्विविधं । मोहनीयपञ्चविंशतिमेद ।
मिश्रमोहनीयसम्यक्तमोहनीयस्यबंधाभावात् । बंधे तुमिध्यात्वमोह-
नीयस्यैवबंधात् । मिध्यात्वदलिकानामेवविशुद्ध्याशोधितानामिश्रमो-
हसम्यक्त्वमोहरूपपुञ्जभवनात् । तथाचोदयात् तेनोदयेष्वभवनात्
न बंधे, तेन । षड्विंशतिरेववध्नाति । आयुश्चतुर्भेदनामकर्मणः अधि-
कशतप्रकृतिप्रमाणस्यबंधनपंचदशकसंघातनपंचकस्यबंधाभावात् ।
शरीरनामकर्मबंधेष्वग्रहणात् । वर्णादिविंशतेः वर्णगंधरसस्पर्शस्य
एकैकग्रहणे चत्वार्येववध्नाति । तेनषोडशकाग्रहणेशेषानाम्नः सप्त-
षष्टिरेवबध्यते । एकजीवस्यैकसमये एकमेवेदंवाक्यं । कालांतरेजी-
वांतरेवर्णादिविंशतिरेव बंधसंभवात् ओघेचवर्णादीनांचतुर्णाग्रहणं-
त्वध्यामोदार्थमितिगोत्रस्यद्वौ । अंतरायस्यपंचएवंसर्वमिलनेओघतो-
विंशत्यधिकमेकशतं च बंधेभवति । तदेवंविंशशतंतीर्थकराहारकादिक-
वर्जं मिच्छे मिध्यात्वे, सत्तरससयंति, सप्तदशाधिकशतं सप्तदशशतबंधे-

भवतीति। अथमदाभिप्रायः तीर्थस्त्रनामनायसम्बन्धस्य गुणानुगयोग-
रूपायमवर्तिनिमित्तमेवच्यते । आह्वारकक्षासंगोपांगलक्षणद्विक-
अप्रभत्तयतिसंघेयसमानयादियोगरूपायमवर्त्या दध्यते ॥ यदुक्तं ॥
क्षिरशर्मस्यर्षादः प्रत्येकं नमत्तगुणनिमित्तं नित्यपरमजमेण आहार-
मिति मिथ्यादृष्टिगुणस्थाने उभयभावात् । पुनरप्रवृत्तिपरजनं क-
नशेषेपुनः समदशान्तिमिथ्यादृष्टिभिर्नृभिर्बध्यते । तेन हेतुचतुष्ट-
यसंज्ञायाम् मिथ्यात्वेन द्वयमन्वना मत्तदशानमरुयासर्वा अपिमि-
थ्यादृष्टिमायोग्या । किन्तु मिथ्यात्वमायोग्याः षोडशनाधमिथ्यात्ववि-
गमेगच्छतिनाधेमाः १ नरकगति, २ नरकानुपूर्वा, ३ इति नरक-
विकं, १ पृथ्वीय, २ द्वादीय, ३ त्रीतीय, चतुरिन्द्रियजातिचतुष्कल-
क्षणं जातिचतुष्कं । १ स्थाय, २ मृक्ष्य, ३ अपर्याप्त, ४ साधारण,
लक्षणं स्थायचतुष्कं । आनन्ददृष्टेदृष्टं नृपसकरोदः मिथ्यात्वमिति-
पूता षोडशमृत्तयः मिथ्यादृष्टिगुणस्थाने एव संवमायाति मिथ्यात्व-
प्रत्ययत्वादेतासां नोत्तरम् । सारसादनादिषु मिथ्यात्वहेत्वभावाद् । प्रा-
यो नरकाद्यन्तःशुभ्रयाधमिथ्यादृष्टिर्वच्यन्तेति । तेन समदशशताद्
पूर्वोक्तषोडशापगमेशेषनेकोत्तरं प्रवृत्तिशनमेव सारसादने संवमायाति ।
सासाणे, सारसादने, एगहियसयं पृथग्विक्रान्तं संवमकृतीनां अस्ति, मी-
सेति । मिथ्यामिथ्यानिगुणस्थानके चतुर्गन्धस्पर्शसप्ततिबंधो रंधत्वेन अस्ति
१ तिर्यग्गति, २ तिर्यगानुपूर्वा, ३ तिर्यगायु, लक्षणानि पर्यविकं
१ निदानिद्रा, २ प्रचलाप्रचला, ३ स्थानद्विलक्षणं स्थानाद्वि-
त्रिकं । १ दुर्भग, २ दुःस्वर, अनादेयलक्षणदोर्भाग्यनिकं ३ अनंतानु-
बंधिद्रोय, १ मान, २ माया, ३ लोभ, ४ लक्षणं अनंतानुबंधिच-
तुष्टं । १ न्यग्रोध, २ सादि, ३ वामन, ४ कुब्ज, ५ लक्षणं-
मव्यसंस्थानचतुष्कं । १ कृपमनाराच, २ नागच, ३ अर्धनाराच,
४ कीटिका, लक्षणं मव्यसाहनचतुष्कं, नीचगौरं । १ उद्योतं, २

टीका—सम्मेति ६ सम्यक्त्वाभिधानेतूपेणुणस्थाने आयुर्बधात्
मनुष्यायुः १ देवायुः २ एतद्विकृतसम्यक्त्वानुगप्रवृत्त्याच तीर्थ-
करनाम वज्राति, इत्यनेनपूर्वोक्तचतुःसप्ततितीर्थकरनामआयुर्द्वयमे-
लनात् सम्यग्दृष्टिगुणस्थानेसप्तसप्ततिप्रकृतीनां बंधोभवति तत्रति-
र्थगमनुष्याःसम्यग्दृष्टयःदेवायुरेवबध्नान्ति। नारकादेवाश्चसप्तसम्यग्दृष्टयः
मनुष्यायुरेवबध्नान्ति। देसेति, देशविरतिलक्षणेपंचमेगुणस्थानके वज्र-
पभनाराचसंहनन १ नरगति १ नरानुपूर्वा २ नरायु ३ लक्षणं-
नरविकं द्वितीयेकपाये अप्रत्यारूपानक्रोध १ मान २ माया ३
लोभ ४ चतुष्कं ४ औदारिकशरीरांगोपांगलक्षणऔदारिकद्विकं
एतासांदशप्रकृतीनामविरतिसम्यग्दृष्टैःअंतोभवति । अत्रव्यंतेनो-
त्तरप्रेत्यर्थः अपमनामिमायः द्वितीयकपायांस्तावत्तदुदयाभावान्नवधा-
ति । कपायाद्यनंतानुबंधिवर्जवेद्यमानाएवव्यंते । जेवेष्टेवबंधइ
इतिवचनात् । अनंतानुबंधिनस्तुचतुर्विंशतिसत्कर्मनंतवियोजकोमि-
थ्यात्वंगतोबंधावलिकामात्रकालंअनुदितान्बध्नाति ॥ यदाहुः ॥ सप्त-
तिटीकायां ध्रामलयगिरिपादाः इहसम्यग्दृष्टिनासताकेनचित्प्र-
थमतोऽनंतानुबंधिनोविसंयोजिता एतावतेवसविभांतो न मिथ्या-
त्वादिक्षयायसउद्युक्तवान् तथाविद्यसामग्र्यभावात् । ततःकालांत-
रेणमिथ्यात्वंगतःसन्मिथ्यात्वप्रत्ययतोमूयोप्यनंतानुबंधिनोबध्नाति ।
सतोबंधावलिकायाःयावन्नाद्याप्यतिरामति तावत्तेषामुदयंविना-
बंधइति । नरविकंमनुष्यवेद्यं प्रथमसंहननं औदारिकद्विकं मनुष्यति-
र्थवेद्यंदेशविस्तारमादिषुदेवगतिवेद्यमेवबध्नाति नान्यत्तेनासांदश-
प्रकृतीनामविरतिसम्यग्दृष्टिगुणस्थाने अंतः । ततएतत्प्रकृतिदश-
कंपूर्वोक्तसप्तसप्ततेरुपनीयते । ततोदेशविस्तेअंतोदेशेसप्तपट्टिर्बध्यते ।
ततस्तृतीयकपायाणांप्रत्यारूपानावरणक्रोध १ मान २ माया ३
४ लोभानां देशविस्तेअंतस्तदुत्तरतेषामुदयाभावान् । अनुदितानां-

चावंधात् पृतघ्नप्रकृतिचतुष्कंपूर्वोक्तसप्तपट्टेरपनीयते । ततः दे-
 वटिपमत्ते, इतिप्रमत्तेप्रमत्तसायुलक्षणेपट्टेगुणस्थानकेविपश्चिन्ध्यते ।
 इतिततःशोकःअरतिःअस्थिरअशुभअयशःअसातमित्येताःषट्प्रकृतयः
 प्रमत्तांतेउच्छिद्यन्ते ततःकश्चिज्जीवःपूर्ववद्वायुःअयायुयोऽवंधकोदेवा-
 युरपिनवन्नाति । तेनसप्तापगमे आहारकद्विकस्यअवंधोभवति ।
 अप्रमत्तपरिणामेनैवाहारकस्यवंधात् तेन यःप्रमत्तेदेवायुर्वधमारभते
 सअप्रमत्तेगतोपिदेवायुर्वन्नाति आयुष्कस्यतुवोलनापरिणामेनवंध-
 नात् । सवद्धमानायुःअप्रमत्तेप्यागच्छेत् सदेवायुवन्नन्प्रकृतिपदकमेवो-
 च्छेदयति । तस्यशेषाःसप्तपंचाशत्भवन्ति । योदेवायुर्वन्नातिसप्तक-
 मुच्छेदयति । तस्यषट्कपञ्चाशत्भवन्ति । अस्याहारकद्विकंवंधे-
 भवति अयमप्राशयः अप्रमत्तयतिसंवंधिनासंयमविशेषेणाहारकद्विकं
 बध्यते । तच्चेहलभ्यते । इतिपूर्वापनीतमप्यत्राक्षिप्यते । ततः
 सप्तपंचाशत् पुनराहारकद्विकं क्षेपेणकोनपट्टिः षट्पंचाशत् आहा-
 रकक्षेपे अष्टपंचाशद्भवन्ति । सप्तमेऽप्रमत्ताख्येगुणस्थानकेइति ।
 अपुष्पे, अपूर्वकरणाभिधानेऽष्टमेगुणस्थानकेभागसप्तकं तत्रप्रथमभा-
 गेअष्टपंचाशत् ब्रूयाति । ततः निद्राद्विकस्यनिद्राप्रचलालक्षणस्यां-
 तोभवत्यत्रनोबध्यते नोत्तरवापिउत्तरवंधवाव्यवसायस्थानाभावात् ।
 उत्तरेष्वप्ययमेवहेतुस्तुसरणीयः । ततः परंपट्पंचाशत्भवन्ति । पंच-
 सुभागोष्वित्यर्थः । तत्रपंचभागानां समत्वेनावैकभागोविवक्षितः ।
 ततः त्रिंशत्प्रकृतीनामतोभवतिइत्याह । देवद्विकंदेवगतिदेवानुपूर्वी-
 लक्षणं । पंचेंद्रियजातिः ३ प्रशस्तविहायोगतिः ४ वसनवक्त्रवस १
 वादर २ पर्याप्त ३ प्रत्येक ४ स्थिर ५ शुभ ६ सुभग ७ सुस्वर
 ८ आदेयलक्षणं ९ वैक्रियाहारकतेजसकर्मगलक्षणंशरीरचतुष्टयं ४
 वैक्रियाहारकांगोपांगलक्षणंउपांगद्वयंसमचतुरस्रसंस्थानं १ निर्माण १
 जिननाम २ अशुक्लवृ १ उपवात १ परावात १ श्वासोच्छ्वासः १

लक्षणं वर्ण ? गंध ? रस ? स्पर्श ? लक्षणमित्येतासांविंशत्प्रकृ-
तीनांव्यपगमेअपूर्वकरणस्यचरमेभागेशेषाः षड्विंशतिप्रकृतयोबंधे-
लभ्यन्ते ॥ ६ ॥

ट्वायं:—तथा देवासु ? नरासु ? जिननाम ? ए तिन
लेडिं तेवारे सत्तोतेर बांधे । तेमांयी मनुष्य ३ बीजी चोकडी
यापनी ४ वज्ररूपभनाराचसंधेण ? औदारिक २ काडीए तेवारे
विशिरति गुणटाणे सडसठ बांधे, तेमांयी श्रीजी चोकडी कयाय-
काडीए तेवारे प्रमत्तगुणटाणे तेसठ बांधे तेमांयी सोगमोहनी ?
रति ? असाता ? अधिर ? अगुभ ? अजस ? ए ड
इं अने आहारक भेलीइं तेवारे अप्रमत्त गुणटाणे ए गुण-
गुणसठि बांधे अने देवताना आऊखानो बंध न बांधे
आहारक २ भेलीये न्यारे अटवन्न थाये ॥ तथा अटवन्न
गणाना भाग सात छे ॥ ते पहिले भागे अटवन्न छे
१ ? प्रज्ञा ? एवं वे काडीये तेवारे बीजे बांधे इहे
उडे भागे छप्पन्न छप्पन्न बांधे ॥ तेनांयां हेरुह ३
१ ? शुभ ? हायागति ? समचउरंस ? वज्रज ? इहे
तेजस ? कार्मण ? वैक्रिय उपांग ? अहन्त उपांग
अगुरुलघु ? उपधात ? उन्नत ? अन्न ?
माण ? ए तीस बांधे नही तेवरं अन्न उन्नत
बीस बांधे ॥ ६ ॥

वीस, इगेगहीणं च अहन्त उपांग
गोमि, बंधानाचं अहन्त उपांग
पूर्वकरणस्यदानं अहन्त उपांग
मृत्तिचतुष्टयं अहन्त उपांग

द्वाविंशतिः सचानिवृत्तिवादप्रथमभागे भवन्ति । अनियद्वाति । अनिवृत्तिकरणारूपनवमगुणस्थानकस्य प्रथमभागे पूर्वोक्तद्वाविंशतिबंध एकैकहीनोवाच्यः तत्र प्रथमभागांते पुरुषवेदस्य छेदः ततो द्वितीयभागे एकविंशतेर्बंधः द्वितीयभागांते संज्वलनक्रोधस्य छेदः ततस्तृतीयभागे त्रिंशतेर्बंधः चतुर्थभागांते संज्वलनभाषायाः छेदः ततः पंचमभागे ऽष्टादशानां बंधः तदंते च अनिवृत्तिवादस्याप्यंतः ॥ अनिवृत्तिवादरचनसमये संज्वलनलोभस्याप्यंतः । ततः दशमे सूक्ष्मसंपरायके गुणस्थानके सप्तदशप्रकृतीनां बंधो भवति । सूक्ष्मसंपरायस्यांते ज्ञानावरणपंचकं । दर्शनावरणचतुष्कं । यशोनाम उच्चैर्गोत्रं पृताः षोडशप्रकृतयः छिद्यन्ते । ततः । निसु । विषु, उपशांतमोह ? क्षीणमोह २ सयोगिकेवलीलक्षणेषु विषुगुणस्थानेषु एकं सातवेदनीयं प्रकृतिं वदति । प्रकृतिप्रदेशरूपा एव कपायहेत्वभावात् । न स्थितिरसयोर्बंध । इति सातस्य केवलयोगप्रत्ययस्य त्रिसामायिकस्य तृतीये ऽवस्थानाभावान् । इति भावः । आह च भाष्यसुधांभो निधिः । उवसंतखीणमोहा । केवललिणोपगविहबंधंते । पुण्डुसमठियस्स । बंधगा न उणसंपरायस्तस्ति, अजोगम्मि, अयोगि केवल्लिगुणस्थाने योगाभावात् । ततो ऽबंधका-अयोगिकेवलिनः ॥ उक्तंच ॥ सैलेसीपडिवन्ना । अबंधगा हुंतिना-यद्वा । अयोगिगुणस्थाने बंधस्याभावः ” अणंतोयति । अनंतस्य बंधा-भावस्य न अंतो न क्षय इति बंधाभावः । अंतरहित इति उत्तरप्रकृतिबंध-उक्तो गुणस्थानेषु ॥ ७ ॥

ट्वार्थः—तेमांयी हास्य ? रति ? भय ? दुर्गच्छा ? ए च्यार काढीइं तेवारे अनिवृत्तिवादर नवमुं गुणठाणुं तेहने पेहळे भागे बावीस बांधे. पळे पुरुषवेद काढीए तेवारे बीजे भागे २? बांधे. पळे संज्वलनोक्रोध काढीए तेवारे बीजे भागे २० बांधे.

पछे संज्वलनोमान काढीइं तेवारे चोथे भागे १९ बांधे. पछे संज्वलनीमाया काढीइं तेवारे पांचमे भागे १८ बांधे. तेमांयी संज्वलनोलोभ काढीइं तेवारे दशमा सूक्ष्मसंपरायगुणट्याणे सत्तरप्र-
कृतिनोबंध छे. तेमायी ज्ञानावरणी ५ दर्शनावरणी ४ अंतराय ५ उच्चैर्गोत्र १ जसनामकर्म १ ए सोल काढीए तेवारे इग्यारमे उप-
शांतमोह गुणट्याणे एकसातावेदनीज बांधे. शारमे रीणमोहे एक-
सातावेदनी बांधे. तेरमे सधोर्गीकेबलीगुणट्याणे एकसातावेदनी बांधे.
ए तीन गुणट्याणे साता एकज बांधे. चउदमे अयोगी केबलीगुणट्याणे
बंधनो अभाव छे ते अनन छे ए अबंधपणानो अन छेहडो नयी,
ए जीव सदा अबंध होवे हेतुने अभावे बंधनो अभाव छे. ॥७॥

नाणंतरायदसंगं, उच्चागोयंचसायजसनामं ।
दंसणचउसुहुमं जा, वंधइतिवायमंदाय ॥ ८ ॥

टीका—अय ज्ञानावरणादीनां कर्मणां मित्रमित्रगुणस्थानेषु बंध
सद्भावदर्शयन्नाह । नाणंतरायेति । ८ ज्ञानावरणीयपंचकं अंतराय-
पंचकंमिदं दशकं । उच्चैर्गोत्रं च पुनः यशोनाम । दंसणचउति ।
दर्शनावरणीयचतुष्कं । पृताः प्रकृतयः । सुहुमंजति । सूक्ष्मसंपराय-
गुणस्थानकं पादद्वयाति । तत्र किं सर्वत्र तुल्य एव बंध इति शंकापनो-
दार्थमाह ॥ तिवायमंदायति तद्वंधकाध्यवसायानां तीव्रत्वे पृतासांती-
व्रपृवबंधः । पुनस्तद्वंधकाध्यवसायानां मंदत्वे मंदपृवबंधः । तत्र भावना
प्रथमे मिथ्यात्वे गुणस्थाने अशुभाध्यवसायानां तीव्रत्वान् ज्ञानावरणीया-
द्यशुभप्रकृतीनां तीव्रोबंधः । सम्यग्दर्शनादिगुणेषु मंदमंदतरमंदतमा-
शुभाध्यवसायात् मंदमंदतरमंदतमपृवबंधः । सातादीनां तु शुभानां-
प्रकृतीनां मिथ्यात्वे शुभाध्यवसायमंदत्वात् मंदपृवरसबंधः । ततस्ती-

संपरायंयावत् पूर्वमुक्तएवकषायनमित्तकत्वात् । गोत्रकर्मणिनीचे-
गोत्रंसास्वादनंयावदेवब्रूनाति नोत्तरत्र, अनंतानुबन्धुदयाशुद्धसंक्लेश-
जन्यत्वात् । उच्चगोत्रंतुसूक्ष्मसंपरायंयावत् पूर्वमुक्तमेववेदर्नापद्वये
असातवेदर्नायंमिध्यात्वतः प्रमत्तंयावद्ब्रूनाति । प्रमादप्रत्ययत्वात्
ततः परं प्रमादाभावात् सातवेदर्नायंतु कषायं सूक्ष्मसंपरायंयावद्ब्रूनाति ।
अकषायवेदर्नायंतु सपोषिकेवल्लिचरमसमयांतंब्रूनाति योगास्त्रवत्त्वात्
इति ॥ ९ ॥

टिप्पणः—दर्शनावरणं कर्मनी नव प्रकृतिछेत्ते मध्ये धीणर्द्धी
तीन (त्रिक) पहिले धीजे ए आदितुंग कहेतां वे गुणटाणे बांधे ।
निद्रा ? प्रचला ? एवे प्रकृति पहिल्यायी आटमा पर्यंत । आटमाना
पहिला भाग सूधी बांधे । शेष दर्शनावरणं चार दशमाना अंत
सूधी बांधे । ते पहिली गाथा मध्ये कळो छे. गोत्रकर्मनी प्रकृति
२ ते मध्ये नीचगोत्रसास्वादन जा कहेतां मिध्यात्वसास्वादन ए वे
गुणटाणे बांधे. पट्टी न बांधे. उच्चगोत्र दशमा सूधी बांधे, तथा
वेदर्नानी २ प्रकृति ते मध्ये असातावेदनी पहिल्यायी मांडी छट्टा
प्रमत्तगुणटाणा सूधी बांधे पळे न बांधे, सातावेदर्नाकरकषायदशमा
सूधी बांधे, अकषायीसाता तेरमा सूधी बांधे ॥ ९ ॥

मिच्छेआउचउगं, सासाणे निरयहीणतिगबंधो ।
मीसे न आऊवंधो, समत्ते देवनरवंधो ॥ १० ॥

टीका—आयुः कर्मणिचतुष्कारे तत्र मिध्यात्वआयुश्चतु-
ष्कंब्रूनाति एव, जीवणकस्मिन्समयेएकमेवायुर्ब्रूनाति । तथापि बहु-
जीवापेक्षयातुआयुश्चतुष्टयकंसद्भावएव नरदेवायुषः शुभत्वेपिमिध्या-
त्वेद्रव्यक्रियाप्रशस्तलेदयावशाद्वंधः मिध्यात्वानंतानुबंधिविपाकात् द्र-

व्यक्रिया अत्यन्तं समग्रा एव कर्तोति । तस्य ग्रहीते अमिश्रहीतत्वात् सास्वादनं
नरकायुर्न वद्नाति । मिथ्यात्वप्रत्ययत्वात् । तदभावे च तद्वन्धाभावात् ।
मिश्रे मिश्राख्ये गुणस्याने आयुषः बन्ध एव न भवति, मिश्रे मरणाभावात् ।
सम्यक्त्वे देवायुषो मनुष्यायुषश्च बन्धः प्रशस्तपरिणतेर्मुख्यत्वात् उक्तं
स्थितिर्यगादिगतिहेतुत्वात् सम्यक्त्वे प्राप्ते च आस्रवानां मांघत्वाद्वा शु-
भायुर्बन्ध इति ॥ उक्तं च ॥ सम्मदिद्वीर्जावो जडविहुपावंसमायरे किंचि,
अप्पोसिहोइ बंधो जेणननिं बंधसं कुणई ॥ १० ॥

टिप्पण्यः—मिथ्यात्वगुणगुणेषु च्यारे आऊखानो बंध छे. जेवा
परिणाम होय तेवा बंधाये, अने सास्वादनगुणगुणाने विषे एक
नरकनो आऊखो न बंधाई, अने बीजां तिन आऊखां ते किहां
तिर्यचनो मनुष्यनो अने देवतानो ए बंधाये. मिश्रगुणगुणेषु कोइ
आऊखो न बंधे मिश्रमध्ये मरवो नथी. मध्यस्थपरिणाममाटे.
अथवा मिश्रनो स्थितिकाल अंतर्मुहूर्तनो छे तेहथी आऊखानो
बंधकालनो मुहूर्त मोटो छे ते माटे. हवे समकितगुणगुणेषु देवतानो
तथा मनुष्यनो आऊखो बंधे बीजा २ आयु न बंधे. ते मध्ये
देवता तथा नारकी समकित मनुष्यायु बंधे । तिर्यच तथा मनुष्य
समकित देवतानो आऊखो बंधे ॥ १० ॥

देसाइतिग देवाउ, बंधई सेसया न बंधंति ।

मोहे छवीस मिच्छे, नपुंमिच्छविहीणसासाणे ॥ ११ ॥

टीका—देशविरतितः समारम्य अप्रमत्तं यावत् देवायुष एव बंधः
प्रशस्तपरिणामस्य प्रावज्यात् । अपूर्वकरणादिषु शुद्धपरिणामप्राव-
त्वेन नायुषः बंध इति तेन शेषकाः अपूर्वकरणतोऽयोगिके वलिपर्यताः
आयुर्कर्मबंधका न भवन्ति । मोहनीयकर्मणि प्रकृत्यशविशतिलक्षणे
मिश्रमोहनीयं सम्यक्त्वमोहनीयं बंधेनाग्नि । यतः मिथ्यात्वदृष्टि-

पाएकादशव्यंते पंचदश न व्यंते. अपमत्तदुगति-अप्रमत्तेअपूर्व-
करणे दुसोगति-अरतिशोकद्विकंतेनविनानवप्रवृत्तीनांवंधोभवति ।
शेषानवप्रकृतयःव्यंते । संज्वलनचतुष्कं ४ हास्यचतुष्कं ४ पु-
रुषवेदंप्रवंध ॥ १२ ॥

ट्वार्थः—तथा मीसदुगे कहेतां मिश्रगुणठाणे समकित
गुणठाणे अनंतानुबंधी ४ स्त्रीवेद न बांधे एटले बार कषाय, हा-
स्यादि ६ पुरुषवेद ए ओगणीस बांधे. मोहनीकर्मनी सात नबांधे
देशविरतिगुणठाणे वीजी चोकडी अप्रत्यारुयांनी क्रोध १ मान
२ माया ३ लोभ ४ ए न बांधे. एटले वे चोकडीनी आठ हा-
स्यादि ६ पुरुषवेद १ ए पनर बांधे. मोहनीनी प्रमत्त गुणठाणे
वीजी चोकडी प्रत्यारुयांनी क्रोध १ मान २ माया ३ लोभ ४
ए न बांधे. मोहनीकर्मनी तथा अपमत्तदुगे कहेतां अप्रमत्त तथा
अपूर्वकरण ए वे गुणठाणे शोक १ अरति १ एवे विना संज्वलना
४ हास्य १ रति २ भय ३ दुगंठा ४ पुरुषवेद १ ए नव बांधे
वे गुणठाणे ॥ १२ ॥

हासचउहीणनवमे, सुदुमाओ अवंधगा उ मोहस्स ।
नामेमिच्छेचउसद्धि, सासाणे एगपद्मासा ॥ १३ ॥

टीका—हासति हास्यचतुष्कं ४ हास्यरति २ भयगुणसा
२ लक्षणाः प्रकृतयः हीयंते इतिहास्यचतुष्कंहीनेनवमेअनि-
वृत्तिशरदरगुणस्थानेशेषाः संज्वलनचतुष्कंपुरुषवेदमएते पंच व्यंते ।
अनिवृत्तिशरदरस्यअनोसंज्वलनचतुष्कंपुरुषवेदाभावेपुश्मतांपरापरस्यप-
लः मोहनापस्यबंधो न भवति । बंधइछ मुदुमो एग इति पडसिति व-
चनान् । नामेनि नामकर्षणः मिथ्यात्वेचतुःपांश्चप्रकृतयोव्यंते । ती-

र्थकरनामाहारकशरीराहारकांगोपांगवयवर्जएतत्प्रकृतित्रयसम्यग्दर्शनचारित्रानुगचेतनावीर्यस्यप्रशस्तकषाययोगपरिणामेन बंधात् । तदभावेचात्र न बंधः सासाणे-सास्वादनेद्वितीयगुणस्थानेनरकगति १ नरकानुपूर्वी २ एकेंद्रियजाति १ द्वीन्द्रिय २ त्रीन्द्रिय ३ चतुरीन्द्रिय-जातिचतुष्टयं ४ स्थावर १ सूक्ष्म १ साधारण १ अपर्याप्तरूपं १ स्थावरघतुष्कं ४ सेवार्त १ हुंडकं १ आतप १ एतन्नयोदशप्रकृतीनांसास्वादनेबंधो न भवति । शेषाएकपंचाशत्प्रकृतयो बध्यन्ते ॥ १३ ॥

टिप्पण्यः—ह्यास्यादि च्यार विना नवमे गुणग्राणे पांच प्रकृति संज्वलना च्यार ४ पुरुषवेद १ ए पांच बांधे. सूक्ष्मसंपराययी मांडी उपरला सर्व गुणग्राणा मोहनीकर्मना अवंधक छे. दशमाधी उपरांत मोहनीकर्म न बांधे. हवे गुणग्राणे नामकर्मनी प्रकृति कहेंछे. मिथ्यात्वगुणग्राणे आहारकद्रिक २ जिननामविना घोस-द्वनो बंध छे. सास्वादनगुणग्राणे तेर नामकर्मनी निकली एटले एकावन रही गति ३ जाति पंचेन्द्रिय १ शरीर ४ उपांग २ संघयण ५ छेवग्राविना संस्थान ५ हुंडकविना, वर्णादि ४ आनुपूर्वी ३ नरकविना, विहायोगति २ पराघातादिक ६ ब्रसादिक १० अस्थिर ६ ए एकावन्न बांधे ॥ १३ ॥

छसगदुगदुगइगइग, अहीयातीसाअपुब्वकरणंज्झा ।
इगइगनवमेदसमे, सेसा नामं न बंधन्ति ॥ १६ ॥

टीका—उ सगति १४ मिश्रनाम्नःषट्त्रिंशत्प्रकृतयो बध्यन्ते । तिर्यग्द्रिकं २ दुर्भगत्रिकं ३ मध्यसंहननचतुष्टयं ४ मध्यसंस्थान चतुष्टयं-४ अशुभविहायोगतिः १ उद्योतः १ एताः पंचदशप्रकृतयःसास्वादनांत्यंतर्नीताः तेनशेषाः षट्त्रिंशत्प्रकृतयोबध्यन्ते ।

ताःषड्विंशत् जिननामसंयुक्ताः सम्यक्त्वेसप्तविंशत् वक्ष्यन्ते । तथा देशविरतीमनुध्यद्विकं औदारिकद्विकं वज्रक्रयभनाराचसंहननवर्जनाम्नः द्वाविंशत्प्रकृतयोवक्ष्यन्ते । प्रमत्तेऽपिताण्वद्वाविंशद्वक्ष्यन्ते । अप्रमत्तेचअस्थिरद्विकंअयशः एतेत्रयःप्रसज्यन्ते आहारकद्विकमिलनेएकविंशद्वक्ष्यन्ते । अपूर्वकरणेपिएकविंशत्वक्ष्यन्ते । उद्गति पद सगइति सप्तदुगइतिद्विकंपुनर्द्विकं इगति एकः पुनः इगति एकः । एभिःअधिकाविंशत् अपूर्वकरणंयावत्वक्ष्यन्ते । तथा मिश्रषड्विंशत् सम्यक्त्वेसप्तविंशत् । देशविरतीद्वाविंशत्, प्रमत्तेद्वाविंशत्, अप्रमत्तेएकविंशत्, अपूर्वकरणेएकविंशत् प्रकृतयोवक्ष्यन्ते । अपूर्वकरणांतेविंशत्पद्यपगमे नवमे अनिश्चितिवादारूपेगुणस्थानं एकां यशोनामकर्मरूपांप्रकृतिवद्भानि । दशमे सूक्ष्मसंपरायेप्येकाएवबंधेभवति । शेषाउपशान्तमोहाद्याः नामकर्म न वक्ष्यन्ते । एकस्यसातवेदनोपस्यबंधनगंभवान् ॥ १४ ॥

टिप्पण्यः—मिश्रगुणठाणे नामकर्मनी उत्तीस बांधे. पत्रनीकली ते केही तिरिदुग २ दुर्भंग ३ मध्यसवयण ४ मध्यसंस्थान ४ अशुभविहायोगति १ उद्योत १ ए पत्र न बांधे । तथा समकितगुणठाणे जिननाम बांधे. सडतीस बांधे. देशविरति गुणठाणे वतीस बांधे. मनुध्यदुग २ औदारिकद्विक २ वज्रक्रयभनाराच १ ए पांच नीकली तथा प्रमत्तगुणठाणे पण वतीस नामकर्मनी बांधे तथा सातमे गुणठाणे अस्थिर १ अशुभ २ अजस ३ ए तीन काडीइं आहारकद्विक २ मेलीइं एउळे एकतीस प्रकृति बांधे. आठमे गुणठाणे इकतीस नामकर्मनी बांधे. पछे तीस नीकली तेवारे नवमे दशमे गुणठाणे एक जसनाम बांधे । शेष इग्यारमे, चारमे, तेरमे, चउदमे गुणठाणे नामकर्मनी प्रकृति बांधे नहीं. हेतु अभाव माटे ॥ १४ ॥

आमुहुमं अठण्हं, उवसमखीणम्मि सत्तमोहविणा ।
चउचरिमदुगवेइई, अघाइकम्माइ नियआइं ॥१५॥

टीका—इति देवचंद्रगणि विरचितायांस्वोपज्ञविचारसारटीका-
यां वंधाधिकारः वंधाधिकारमेनं विरुण्वता यन्मयार्जितं पुण्यं इह कर्म वं-
धमुक्तोलोकः सर्वोपितेनास्तु । सांप्रतमुदयाधिकास्तत्रमूलतः उदय-
स्थानानि त्रीणि अष्टौ सप्त चत्वारि तानि गुणस्थाने संभाव्यते । आमुहु-
मंति । सूक्ष्मसंपरायगुणस्थानक्रममिष्याप्युदये अष्टावेव कर्मप्रकृतयो-
भवंति । अयमर्थः मिष्यादृष्टिगुणस्थानक्रमारम्य सूक्ष्मसंपरायं यावदु-
दये अष्टावपि कर्माणि प्राप्यंते, उवसम उपशांतमोहलक्षणे । खीणंति
क्षीणमोहलक्षणे गुणस्थाद्वये मोहं विना मोहनीयं वर्जयित्वा सप्तकर्माणि
उदये भवंति मोहनीयस्योपशांतत्वावर्क्षीणत्वाद्वा, चरमद्विकेसयोगि-
केवल्ययोगिकेवलिरूपे गुणस्थानद्वये उदये च तस्रोऽवातिकर्मप्रकृतयः
प्राप्यंते घातिकर्मचतुष्टयस्य रक्षीणत्वात्, निअयाइति, निजकानि स्व-
कृतानि नान्यनृकृतं कर्म अन्येन भुज्यते ॥ उत्तंच ॥ पंचमांगे से नूणं-
भंते ते अत्तकडाइं कम्माइं वेयंति ? । परकडाइं कम्माइं वेयंति ? गो,
अत्तकडाइं वेयंति नोपरकडाइं वेयंति ॥ १५ ॥

टिप्पणी—सूक्ष्मसंपराय दशमा गुणटाणा सुधी आउकर्मनो
उदय छे. उपशांतमोहगुणटाणे क्षीणमोहगुणटाणे सातकर्मनो
उदय छे. मोहनीयकर्मनो उदय नयी. चरीम छेइले तेरमे चउदमे
गुणटाणे चार कर्म अवाती. वेदनी १, आउखो २, नाम ३,
गोत्र ४, ए चार वेदे अण्णतितेस्युकाहिइं जे आत्माना ज्ञानादिक
गुण ते कारणकार्य वे धर्म छे. ते माटे ते गुणने घात करे ते
घाती कर्म कहीइं अने अव्यावाधादिक चार गुण ते कार्यरूप
छे तेहने आवरे ते अवाती कहीइं ॥ १५ ॥

ओहेमिच्छेद्योण, दुवीससनरङ्गारअहोयसयं ।
मीसेसयंचसम्मं, चउसयसगसीइ वेसम्मि ॥१६॥

टीका—अपोत्तरोदयप्रवृत्तयोगुणस्थानेषु क्रियते, (उच्यन्ते) ओ-
हेमिच्छेइत्यादितत्र कर्मगुणानां यथामित्यनिश्चानां उदयसमप्रामा-
नां यद्रिपाकेनानुभवेन नन्दनं ॥ उदय उच्यते । ओने सामान्ये मि-
थ्यात्वे धीजेचिद्वितीये साम्बादने दिविंशत्यभि कंशनं मिथ्यात्वे मत्तदा-
धिकंशनं सास्वादने एकाधिकंशनं उदये प्राप्यते तत्र यथोक्तमेकंशनं दि-
त्यधिकप्रकृतीनां सम्यक्त्वमोहमिश्रमोहमिलने द्वाविंशत्यधिकंशनमु-
दये प्राप्यते । सम्यक्त्वमोहविपाकस्तु सम्यक्त्वं शुद्धनच भ्रद्धानलक्ष-
णमोहयति शंकावृत्तिचारेण मोहयति ईषन्मलिनं करोतीति सम्य-
क्त्वमोहः मिश्रमोहः मिश्रमिथ्यात्वं सम्यक्त्योभयरहितं च मोहः
मिश्रमोह इति मिथ्यात्वे सप्तदशशतं उदये भवति । मिश्रमोहनायं ?
सम्यक्त्वमोहनायं ? जिननाम ? आहारकादिक २ एतासांपंचा-
नां उदयो मिथ्यात्वेनास्ति । इदमवहदयं मिश्रोदयस्तावत् सम्यग्मिथ्या-
दृष्टिगुणस्थानेषु भवति । सम्यक्त्योदयस्तु अविरतसम्यग्दृष्ट्यादौ उद-
यो भवति । आहारकादिकोदयः प्रमत्तादौ, जिननामोदयः सप्रेमिकेव-
ल्यादौ भवति । तदिदं प्रकृतिपंचकं द्वाविंशतिशतादपनीयते ततो मिथ्या-
दृष्टिगुणस्थाने सप्तदशशतं भवतीति सूक्ष्मविकं सूक्ष्म अपर्याप्तसाधारणरू-
पं अतः पंचमिथ्यात्वं च एतत् प्रकृतिपंचकस्य मिथ्यात्वे अंतो भवति ।
अयमवशयः सूक्ष्मनाम्न उदयः सूक्ष्मैर्केन्द्रियेषु अपर्याप्तनाम्नः सर्वेष्व-
पि अपर्याप्तेषु साधारणनाम्नोऽनंतवनस्पतिषु आतपनामोदयस्तु वादर-
पृथिवीकायिषु एव पर्याप्तेषु एव न चैतेषु स्थितो जीवः सास्वादनत्वं लभते ।
नापि पूर्वप्रतिपन्नस्तेषूपपद्यते । नयापिन तस्यातपनामोदयस्तत्रोत्प-
न्नमात्रस्यासमाप्तशरीरस्यैव सास्वादनत्ववचनात् समाप्ते च शरीरे तत्रा-

सम्यक्त्वे अविरतिसम्यक्त्ववृद्धौ गुणस्थाने मिश्रमोहोदयो न भवति ।
 तेन शेषाः नवनवतिः तत्र सम्यक्त्वमोहनीयं गानुपूर्वीचतुष्टयं अत्र उद-
 ये प्राप्यते ततः सर्वजीवापेक्षया सम्यक्त्वे चतुर्विंशतं उदये प्राप्यते ।
 तत्र उपशमक्षयिकसम्यक्त्वे सम्यक्त्वमोहनीयस्योदयो न भवति । सम्य-
 क्त्वमोहस्यातिचारहेतुत्वात् । पुनर्योश्च निरतिचारत्वात् न सम्यक्त्वमो-
 होदयः । क्षयोपशमसम्यक्त्ववृत्तां सम्यक्त्वमोहनीयोदयो भवति प्रति-
 पन्नसम्यक्त्वः पूर्ववद्वायुः अभिनयं वा यथा कालं कृत्वा चतुर्गुणं गतिगुण-
 च्छति तस्यानुपूर्वी उदयो अंतराले भवति । तेन चतुरधिकं शतं चतुर्थगुण-
 स्थाने उदये प्राप्यते । सगर्सी इति अप्रत्याख्यानात्पराणाश्चत्वारः क्रोय-
 मानमायालोभाः मनुजानुपूर्वीतिर्यगानुपूर्वी वैक्रियशरीरं वैक्रियांगोपांगं-
 देवगतिदेवानुपूर्वीदेवायुः नरकगतिनरकानुपूर्वीनरकायुः दुर्भगं ज-
 नादेयं अयश्च इत्येतासां सप्तदशप्रकृतीनां अविरतिसम्यग्दृष्ट्यां तात्तु उद-
 यं प्रतीत्य छेदो भवति । तत इमाः सप्तदशप्रकृतयः पूर्वोक्तचतुःश-
 तादपनीयं शेषासताशीतिर्देशविस्ते उदये भवति इदमवतात्पर्यं द्विती-
 यकथायोदये हि देशविरतिलाभपूर्वनिषिद्धः यदागमः । वीपकसायाण-
 दये, अपञ्चक्रवाणनामधेज्जाणं । सम्मदंसणलाभं, विरपाविरपं न्दुल-
 हंति ॥ १ ॥ नापि पूर्वप्रतिपन्नस्यापि आनुपूर्वी उदयस्तु परभवादिसम-
 येषु विष्वपांतरालगतावुदयसंभवः सच यथायोगं मनुजतिरश्वां वर्षाष्ट-
 कादुपरि शात्संभविषु देशविस्त्यादिगुणस्थानेषु न संभवति । देवद्विकं-
 नरकद्विकंच देवनारकवैद्यमेवनचतेषु देशविस्त्यादेः संभवः । वैक्रिय-
 शरीरवैक्रियांगोपांगनाम्नस्तु देवनारकेषु दयस्तिर्यग्मनुष्येतु प्राचुर्येणा-
 विरतिसम्यग्दृष्टयंतेषु यस्तु उत्तरगुणस्थानेष्वपिकेषां चिदागमे विष्णु-
 कुमारस्थूलभद्रादीनां वैक्रियद्विकस्योदयः श्रूयते । स चोत्तरवैक्रियत्वाद-
 न्ननविवक्षितः गुणस्थाने योगगणनायां हेतुगणनायां तु विवक्षित-

एरुभंगमनादेयद्विकमित्येतत्तुतिस्त्रः प्रकृतयोदेशरित्यादौगुणप्र-
त्ययान्नोदयंतइत्येतार्जिरित्येव्यच्छिद्यंतेइतिङ्गसिति ॥ १६ ॥

ટકાર્થ:—હવે ઉત્તરપ્રકૃતિનો ઉદય ધરુદમે ગુણટાણે કહે છે તે મળ્યે ઓઘે એકસોચાવીસ છે. જ્ઞાનાચરણી ૫ દર્શનાચરણી ૧ વેદની ૨ મોહની ૨૮ આઝગ્વા ૪ નામકર્મનીસડસદ્દી ૬૭ મોષ ૨ અંતરાય ૫ એ એકસોચાવીસનો ઉદય છે. મિધ્યાત્વગુણટાણે મિશ્રમોહનાં ૧ સમક્તિમોહનાં ૧ જિનનામકર્મ ૧ આહારક ૨ એ પાંચ કાર્દાઈ તેવારે મિધ્યાત્વે એકસો સત્તરનો ઉદય છે અને સારવાદનગુણટાણે મુપમ ત્રીન આતપ ૧ મિધ્યાત્વ ૧ નરકાનુપર્વિ ૧ એ ૬ કાર્દાઈ તેવારે એકસો ડગ્યારનો ઉદય છે મિશ્રગુણટાણેઅનંતાનુચંધી ૪ સ્થાપર ૧ જાતિ ૪ આનુપર્વિ ૩ એ ચાર કાર્દાઈ મિશ્રમોહનાંબેલીં તેવારે એકસોનોઉદય છે, તથા સમક્તિગુણટાણેમિશ્રમોહનાં ૧ કાર્દિયે અને સમક્તિમોહનાં ૧ આનુપર્વિ ૪ તે બેલીં તેવારે એકસો ધ્યારનો ઉદય છે તે મળ્યેયી દેવચિક ૩ નરકચાક ૩ વૈક્રિયપુમ ૨ મનુષ્યાનુપર્વિ તિર્પચાનુપર્વિ ૧ વીર્જી ઘોઝડિ ૪ હુર્મગ ૧ અનાદેય ૧ અજસ ૧ એ સત્તર કાર્દાઈ તેવારે દેશચિરતિ ગુણટાણે સત્યાસી પ્રકૃતિનો ઉદય છે. ॥ ૧૬ ॥

इगसोछगदुगसयरी, छसटिसठीयइगुणसठीअ
उवसंतंताखीणे, सगपणपन्नाउ वेयंति ॥ १७ ॥

टीका—यमचान् उपशान्तमोहं यावन् एकाशीतिः प्रमत्ते
छगसपरिति षट्सप्ततिः अप्रमत्तेदुगसपरिति द्वासप्ततिः अपूर्वकरणेछ-
सटित्तिपरपष्टिः । अनिरुतौ सटियत्तिपष्टिः । सुद्धमसंपराये एकोन-

पथिः । उपशान्तमोहेपुत्रं गोजनीयं । इयमत्र भावना । निर्वन्नातिः
 तिर्यगायुः नोन्मैगोत्रं उद्योतं च नृत्तोपाः कृपायाः प्रत्यक्षानाम-
 रणाश्चन्वारः कोचमानमापातोभा पृते प्रशोसताशीतेर्मव्यादपनीयते ।
 तदा प्रमते आहार कशरीर आहार कंगोपागलक्षणपुगलप्रश्रयान् पृष्ट-
 शीतिरुदये भवति । इदमत्र इदय । तिर्यग्निति तिर्यगायुपीति तिर्यग्वे-
 द्येपुवते पुचदे शविरतां नान्ये रगुणस्थानानि वयंते नोत्तराणां पुतरणु
 तदुदयाभावः । नोन्मैगोत्रं नुनिर्वर्गतिस्वाभाष्यान् । ध्रुवादयिकेन परा-
 वसते । ततश्च देशविरत्यापि तिरश्चो नोन्मैगोत्रोदयोऽस्य रमनुजे पुपुनः
 सर्वस्य देशविरता देगुमिनो गुणप्रत्ययादुन्मैगोत्रमोदोति । उत्तरमनां चै-
 गोनोदयाभावः उद्योतनामस्य भावस्तिर्यग्वयंते पुचदेशविरतां नान्ये र-
 गुणस्थानानि नोत्तराणि । उत्तरेण तदुदयाभावः यद्यपि पतिर्विक्रियेपु-
 द्योतनामोदेति । उत्तरदेहे च देवज इति वचनात् तथापि स्त्रलपत्वादि-
 ता केनापि कारणेन पूर्वाचार्येन विवक्षितं इत्यस्माभिरपि न विवक्षितं
 भंगाधिकारे विवक्षितमपि तृतीयकयायोदये द्विचारिप्रलाभ एव न भवति ।
 उक्तं च ॥ श्रीपूज्यैः । तद्वयकसायाणुदए । पञ्चस्वाणावरणनामधे-
 ज्जाणं । देसिकदेसविरहं । चरितलंभन उलहंति ॥ १ ॥ इत्येता अष्टौ-
 प्रकृतयः पूर्वोक्तसप्तार्शातेरपनीयंते शेषा एकोनार्शातिः । तत आहा-
 रक्युगलं क्षिप्यते यतः प्रमत्तयते राहारक्युगलस्योदयो भवति इति एका-
 शीतिः । ततः निद्रानिद्रा १ प्रघलाप्रचला २ स्त्यानद्विरूप-
 त्रिकं आहारक्युगलं एकार्शीतिरिदं पंचकमपनीयते शेषाः षट्सप्तति-
 रप्रमत्ते उदये भवति ।

त्वात् अप्रमत्तेन संभव

प्रमत्तेष्वविविक्त्युर्व्यप्रमत्तेपि आहारकोदयी एव व्रजति तथापि केनापि-
 कारणेन औदारिकोदयमुख्यत्वेन नांगीकृतमिति आहारकापचयौदा-
 रिकोपचयीचाप्रमत्त इति वचनात् । क्रियमाणं कृतमिति मूत्रोक्तत्वा-

नाधिकृतंयोगाधिकारेत्वधिकृतमेव । सम्यक्त्वमोहनीयं अर्द्धनाराच-
कीलिकासेवात्तलक्षणंसंहननत्रिकं पूर्वोक्तायाः षट्सप्ततेरपनीयते-
शेषाद्वाप्ततिः अपूर्वकरणेउदयेभवति । भावार्थस्तुसम्यक्त्वमोहे-
क्षपितएवधेणिद्वयमारुह्यते इति अपूर्वकरणादौ तदुदयाभावः ।
अंतिमसंहननत्रयोदयेतुधेणिमारोहमेवनक्षयते । तथाविधविशुद्धे-
रभावान् परिणामविशुद्धिध्वीर्व्याहृत्याद्भवतिवीर्याहृत्यंघसंहन-
नकारणेनतस्मान् अंतिमसंहननानांमांघातूनतादृक्वीर्योद्धासइति ।
हास्यादिषट्कोदयमाभित्थापूर्वकरणेएवभवति । तेनापूर्वकरणादे
पुत्रांतः तेनानिश्चिस्तरणेहास्यादिषट्कहीनंभवति । तेनपदपष्टि-
रनिश्चिवादरेउदयेभवति । वेदत्रिकंस्त्रीवेदनपुंसकवेदपुरुषवेद-
लक्षणंसंज्वलनत्रिकं क्रोध १ मान २ मायालक्षणं ३ एतासां-
षण्णामनिश्चिवादरेछेदोभवति । तत्रस्त्रियाः धेणिमारोहंत्याः स्त्री-
वेदस्यप्रथममुच्छेदः ततः क्रमेणपुंवेदस्यनपुंसकस्यसंज्वलनत्रय-
स्यच, पुंसस्तुभेणिमारोहतः प्रथमपुंवेदस्योच्छेदः ततः क्रमेणस्त्रीवेद
पुंवेदस्य संज्वलनत्रयस्योच्छेदः पुंवेदस्यतुभेणिमारोहतः प्रथमं पुंवे-
दोच्छेदः ततः स्त्रीवेदपुंवेदस्यसंज्वलनत्रयस्योच्छेदः एतत्प्रकृति-
षट्कंपूर्वोक्तपदपष्टेरपनीयते शेषा षष्टिः सूक्ष्मसंपरायेउदयेभवति अत्र-
चतुर्यलोभांतः इयमेकाप्रकृतिपष्टेरपनीयते शेषाउपशांतमोहेपुकोन-
पष्टिरुदयेभवति । ततः ऋषभनाराच १ नाराच २ संहननद्वयंपुंउपशांत-
मोहेभवति । प्रथमसंहननेनैवज्ञपकधेण्यारोहात् तेनमूलतएवसं-
हननद्वयाभावेर्क्षागमोहस्यसप्तपंचाशत्तुउदयेभवति ततः निद्रा १
प्रचटालक्षणनिद्राद्वयाभावे २ र्क्षागमोहस्यचरमसमयेपंचपंचाशत्
उदयेभवति । अपरेपुनराहुः उपशांतमोहेनिद्राप्रचल्लघोरुच्छेदः ।
पंचानामपिनिद्राणांबोलनापरिणामेभक्त्युदयः क्षपकाणांत्वतिविशुद्ध-
त्वान्ननिद्रोदयसंभवःउपशमकानांपुनरुत्पत्तिविशुद्धत्वात्त्वादपीति १७

ટકા—પ્રમત્તગુણટાણે નિર્વેગ્માનિ ? નિર્વેગાનુ ? નાર્વે-
ર્માન ? ઉગ્રોન ? તીર્ઝાં ચોરુડીં ઇંણુ ખાટુ સુડીં અને આહાર-
રુદુગમેલિયે નેવારે પ્રમત્તે રૂંચ્યાસીનો ઉદય છે. અપ્રમત્તગુણ-
ટાણેવી પુઢની રૂં આહારક ૨ નો ઉદય કાઢીં નેવારે ઇંદુત્તનો
ઉદય છે. તિહાં સાતમે ગુણટાણે રંતુ અવિહારે પોગાધિહારે આ-
હારક શરીર કપો છે, અને ઉદયમે ના કપો છે. તે નમો આહાર-
ક લલ્લિય પ્રમત્તે કરે અપ્રમત્તે ન કરે, નિગે વ્યવહારનયે કર-
વાને અભાવના છે. પંચગમ્યનયે આહારક શરીર ઉદય છે.
અપૂર્વકરણે સમસ્તિમોહીની ત્રીન સંઘણ કાઢીયે તેવારે ચતુત્ત-
નો ઉદય છે. નવમે ગુણટાણે હાસ્યાદિક છ કાઢિયે તેવારે છા-
સીનો ઉદય છે. નેમાંવી સંજ્વલ રૂં વેદ રૂં પૃ ૬ કાઢીયે તેવારે
સૂક્ષ્મસંપરાયે સાટનો ઉદય છે. નેમાંવી સંજ્વલનો લોભ કાઢીં
તેવારે ઉપશાંતમોહગુણટાણેદ્વગુણસાટનો ઉદય છે. ચારમે ગુણ-
ટાણે ક્રપભનારાચ ? નારાચ ૨ પૃ કાઢીયે તેવારે પહિલે ભાગે
સત્તાવનનો ઉદય છે પછે નીદ્રા ૨ કાઢીં તેવારે વીજે ભાગે
પંચાવનનો ઉદય છે. ॥ ૧૭ ॥

વાયાલસયોગમ્મિ, વારસપયડી અયોગીચરમંતે ।

વેયઈંઉઈરણાય, અયોગીવિંણુસવ્વગુણઠાણે ॥ ૧૮ ॥

ટીકા—તથાક્ષીણમોહાંતેજ્ઞાનાવરણ ૫ દર્શનાવરણચતુષ્ટયં ૪
અંતરાયપંચક ૫ મપનીયતેતદારોમૈકચત્વારિંશત્તીર્થકરનામોદયાચ
તત્પ્રક્ષેપેદ્વિચત્વારિંશત્ સયોગિકેવલિનિભવતિ તતઃ સયોગિકેવ-
લ્યંતેઔદારિકદ્વિકં ૨ અસ્થિરદ્વિકં ૨ સ્વગતિદ્વિકં ૨ પ્રત્યેકવિકં
૨ પદસંસ્થાનાનિ અગુરુલુચતુષ્કં અગુરુલુ ૧ ઉપવાત ૨ પરા-

घात २ उच्छ्वास ४ लक्षणं वर्णचतुष्कं वर्ण १ गंध २ रस
 ३ स्पर्श ४ लक्षणं निर्माणं १ तैजसशरीरं १ कार्मणशरीरं
 १ वज्रक्रापभनारीचसंहननं १ दुःस्वरं १ सुस्वरं १ सातासातयो-
 रेकरतरत् कस्यचित्सातोच्छेदेऽसातंतिष्ठति कस्यचित्असातोच्छे-
 देसातं च तिष्ठति इति त्रिंशत्प्रकृतीनां छेदे ततः अयोगिकेवल्लिनि द्वा-
 दशप्रकृतयः उदयेभवन्ति, प्रसन्निकं ३ मनुष्यद्विकं २ पंचेन्द्रियजाति
 १ जिननाम १ उद्योगोच्चं १ सुभगत्रिकं ३ एकावेदर्नायप्र-
 कृतिः १ एवं द्वादश अयोगिचरमांते व्यञ्ज्यन्ते । इत्युदयाभावे नि-
 र्कमेतेति प्रसंगागतमुदीरणास्वरूपं लिख्यते । उदयावस्थाऽप्रसा-
 नां सत्तागतानां धर्मीयानां वीर्यकरणेनाकृष्य उदयत्वेन नीयते सा
 उदीरणा ॥ उक्तंच कर्मप्रकृतौ “जंकरणेषु कुट्टीय । उदये दिग्दर्श उ-
 दीरणापसा” इतिवचनात्, सा च ओषतोद्वाविंशत्यधिकंशतंभवति । त-
 त्रमिथ्यात्वे सप्तदशाधिकंशतं सास्वादने एकादशाधिकंशतं । मिथ्ये शतं-
 सम्यक्त्वे चतुरधिकंशतं देशे सप्ताशीतिः प्रमत्ते एकाशीतिः तत्राप्रमत्ते
 उदये(स्वप्नादि)वीणज्जिविकं ३ आहारकाद्विकं २ लिख्यते, उदीरणायांतु
 एतत्पंचकं वेदनीयद्विकं मनुजायुः, उदीरणा तु संक्लेशेन भवति ततः
 परं संक्लेशाभावान् प्रकृतिप्रयं नोदीरयति तेन त्रिसप्तशुदीरणा-
 भवति । ततः संहननत्रिकं सम्यक्त्वमोहनीयं एतच्चतुष्कापगमे ए-
 कोनसप्ततिरेवंप्रकृष्यपहारे सयोगिकेवल्लिनि एकोनचत्वारिंशदुदीरणा-
 भवति । सयोगिचरमांते सर्वत्रासोदीरितत्वान् । अयोगिगुणे उदयपूव
 नोदीरणा एवं अयोगिनंविनातदुदीरणा नोदीरणाज्ञातव्या ।
 अत्रपंचशीतिसत्कर्मापि स्तिबुद्धसंभवेण संक्रम्यक्षपयति इतिशेषः
 ॥ १८ ॥

उपार्थ—ज्ञानावरणी ५ दर्शनावरणी ४ अंतराय ५ ए
 चउद काडीये वीर्यकरनामनेछिवे तेशरे सयोगीकेवलीगुणटाणे

ળમોહાંતે એવ ક્ષાપિકચારિત્રવિશુદ્ધ્યાપ્તવાનયોઃક્ષયોદ્દૃષ્ટઃ । ધીયેત્તિ
 દ્વિતીયે દર્શનાવરણીયાસ્થ્યે કર્મણિ પ્રકૃતિનવકં પ્રમત્તે પ્રમત્તગુણસ્થાન-
 કંયાવત્તુદયેભવતિ । અનેકર્જાવાપેક્ષં સૂત્રં તુએકજીવમાશ્રિત્યદર્શના-
 વરણીયેચતુષ્પંચએવમુદયસ્થાનદ્વયં એવં પ્રમત્તાંતંયાવત્તુસ્થાનદ્વિત્રિકં
 ઉદયેસંભવતિ । યદ્યપિસ્થાનદ્વયુદયેપરિણામાશુદ્ધત્વંતયાપિનગુણસ્થા-
 નાભાવઃ પારતંથ્યાત્કરિદંદ્રોત્પાતકશિષ્યસ્યસંધાનિષ્કાસનં । નતુ-
 ગુણસ્થાનકાભાવે કિંતુ સ્થાનદ્વયુદયેકદાચિત્પૂર્વધરાદિથુતવ્રતાંધ્યા-
 ઘાતાયભવતિ તદયંમપનયદિતિ । અપ્રમત્તપ્રથમસમયતઃ ક્ષીણમોહ-
 સ્ય દ્વિચરમસમયંયાવત્ સ્થાનદ્વિત્રિકહીનં નિદ્રા ૧ પ્રચલા ૨ દ્વયં-
 દર્શનચતુષ્કં ચ એવંપદપ્રકૃત્યુદયોભવતિ । ચડતિ, દર્શનાવરણચતુષ્કં
 ક્ષીણમોહસ્યચરમસમયેઉદયોભવતિ । ભાવનાચપૂર્વભાવિતૈવ ॥ ૧૯ ॥

ટિપ્પણ—ગુણટાણે ઉદીરણા નથી, સત્તા પંચ્યાસી છે. તેસ્તિ-
 બુકસંક્રમે બાર મધ્યે સંક્રમી સ્વપે છે, હવે આટકર્મનો ભિન્ન ઉદય
 વિહરે છે. સ્ત્રીણમોહગુણટાણા સુધી પાંચ પાંચનો ઉદય છે.
 જ્ઞાનાવરણી તથા અંતરાયનો બારમાગુણટાણા સુધી ઉદય છે.
 પીજા દર્શનાવરણી કર્મનો પ્રમત્તગુણટાણા સુધી નવપ્રકૃતિનો
 ઉદય છે. અપ્રમત્તથી માંઢી બારમાગુણટાણાના પ્રથમભાગ સુધી
 દર્શનાવરણી ॥ પ્રકૃતિનો ઉદય છે, યીણઙ્ગાત્વીન નથી. બારમાને
 છેહુલે ભાગે દર્શનાવરણી ધ્યાનનો ઉદય છે. તેરમે ચડમે
 દર્શનાવરણીનો ઉદય નથી ॥ ૧૯ ॥

છપણદુગદુગઅહિયા, વોસાઅઠારચડદસ દુગંમ્મિ ।
 તેરસસગડગઉદયો, સુહમંજા મોહણીજસ્ત ॥ ૨૦ ॥

અપમોહનીયપ્રકૃતીનાં ઉદયો ગુણસ્થાનેદિશદ્વાહ, ઉપણતિ

छद्मति, पञ्चअधिकाविंशतिमिथ्यात्वमोहनीयस्योदयस्तत्रसम्पत्त्वमोह-
 मिश्रमोहोदयः स्वस्वस्थानेष्वभवति तेन मिथ्यात्वकषायपोडशकं नो-
 कषायनवकं मिथ्यात्वमोहश्चपञ्चविंशतिप्रकृत्युदयोऽनेकजीवापेक्ष-
 याभवति । एकजीवापेक्षया उत्कर्षतः प्रकृतिदशकमेवोदेति । पणत्ति,
 पञ्चाधिकाविंशतिः पञ्चविंशतिः सास्वादने उदये भवति । मिथ्यात्वो-
 दयश्चमिथ्यात्वेष्व नोत्तरत्र, दुग्दुग्गति-द्विकद्विकअधिकाविंशतिः ।
 इत्यनेन द्वाविंशतिभिरेव विंशतिरेव अविस्तसम्पत्त्ये उदये भवति ।
 तत्र अनन्तानुपंषिचतुष्टयं सम्पत्त्वमोहमिथ्यामोहं विना द्वाविंशतिरुद-
 येभिरेव भवति । अनन्तानुपंषिचतुष्टयमिथ्यात्वमोहमिश्रमोहोदयं वि-
 ना शेषाद्वाविंशतिः सम्पत्त्ये उदये भवति । अत्रास्ति-देशविरतो अ-
 प्रत्यारूपानचतुष्टयमन्तरेण शेषा अष्टदशमोहनीयप्रकृत्युदयः उदये भवति ।
 प्रत्यारूपानसंज्वलनाष्टकं नोकषायनवकं सम्पत्त्वमोहनीयं च एता
 उदये भवन्ति । प्रमत्ते प्रत्यारूपानावरणचतुष्टयहीनं प्रकृतिचतुर्दशकमु-
 दये भवति । अत्रैकस्याख्ये गुणस्थाने सम्पत्त्वमोहं विना त्रयोदशप्र-
 कृत्युदये भवन्ति । अनिरुतिनादरे हास्यपदकोदयाभावे शेषाः सप्त उ-
 दये भवन्ति । अत्रैकस्याख्ये हास्योदयसंभवस्तु निमित्तालंनत्वा नृत्ता-
 निमित्तं हास्यतायां द्वयोर्दयः प्रशस्तोपि हास्यसंज्ञायेष्वभवति । ए
 पदकमपि भावनीय अनिरुतिवादरे तु शुक्लव्यानव्यापकस्यान्त्यरू-
 पवर्त्तननुरूपवर्त्तननन्दकाश्रतायां महानन्दपूव ननु द्वयः । आनन्दद्वय-
 योः कः प्रतिविशेषस्तत्राह, आत्मोपयोगयोगोद्भागरूपः द्वयः । आ-
 त्मोपयोगस्वभावविश्रान्तिमुखानुभवलक्षण आनन्दश्च, द्वयः हास्य-
 रूढदयमहाप्यान्, पश्चात्तापश्च अगतिशोकोदयमहाप्यान् । शेषास्त-
 र्द्वयः त्रयोदशमहाप्यान् भयोद्रेगः । प्रशान्त-गुणस्यामाहाप्यान् त्रयोद-
 शमन्दशान्त-अप्रशान्ते प्रशान्तः एवं सर्वभावनोप, शान्त-स-
 शनन्तप्रपत्त्ये उदये भवति, इत्येव-संज्ञानुलोभादयमेव ।

પિસુક્ષ્મમુદયેભવતિ । इयमत्रभावना सूक्ष्मसंपराये किट्टीकृतानंत-
भागसूक्ष्मलोभदलिकानामुदयोऽस्तितद्विपाकध्ववसायानामत्यंतसू-
क्ष्मत्वात् नव च नगोचरीभवन्ति । अनुभवगम्याएवश्रुतज्ञानाधार-
ध्याग्रावलंबकत्वात् श्रुतज्ञानस्यद्रव्यश्रुताधीनत्वात्द्रव्यश्रुताभिमुख-
त्वंचऔदयिकाधीनंइतिमोहनीयस्योदयः सूक्ष्मसंपरायंपात्रदेवनपरतः
उपंशांतमोहादिषुमोहोदयाभावात् ॥ २० ॥

ટર્કાર્થ:—મોહનીકર્મની પ્રકૃતિનો, મિધ્યાત્વગુણટાણે વીસનો
ઉદય છે. મિધ્મમોહની ? સમકિતમોહનીનો ઉદય નથી. સાસ્વાદન-
ગુણટાણે મિધ્યાત્વમોહની વિના પંચવીસનો ઉદય છે. મિથ્થગુણટાણે
અનંતાતુંબંધી ૪ સમકિતમોહિની ? મિધ્યાત્વમોહિની ૬ પૂછ
વિના ચાવીસનો ઉદય છે. સમકિતગુણટાણે ચાવીસનો ઉદય છે.
દેશવિરતિગુણટાણે અપ્રત્યાખ્યાની ચાર વિના અઢારનો ઉદય
છે. પ્રમત્તગુણટાણે પ્રત્યાખ્યાની ચોકડી વિના ૧૪ નો ઉદય
છે. સાતમે અપ્રમત્તગુણટાણે પણ ૧૪ નો ઉદય છે. આઠમે
ગુણટાણે સમકિતમોહિની વિના ટેરનો ઉદય છે. અને નવમે અ-
નિવૃત્તિત્રાદરગુણટાણે હાસ્ય છ વિના સાતનો ઉદય છે. સૂક્ષ્મ-
સંપરાયગુણટાણે યુક્ત લોભસંજ્વલનનો ઉદય છે. ઇગ્યારમે ચારમે
ઠેરમે મોહનીકર્મની પ્રકૃતિનો કાંઈ ઉદય નથી અમોહી છે. ॥૨૦॥

चउ उदओआइचउगे, देसेदुगसेसयंन्मि (सेसएसु)

इगउदओ ॥

उस्सवेयणीस्सय, उदओ दुणंतुसवत्थ ॥ २१ ॥

ટીકા—ચઉડઓ—સૂક્ષ્મકર્મણિ આદિચતુષ્કે મિધ્યાત્વ-
સાસ્વાદનમિધ્યાત્વસાસના ઉપ-
સ્થિતિજ્ઞાણે પ્રથમગુણસ્થાનચતુષ્કે ચઉ-

દનાદિષુ ઇગપણપજ્ઞા ઇતિ ઇગપજ્ઞા એકપંચાશત્ મિથ્થે નામકર્મપ્રકૃતયઃ
 ઉદયેસંતિ, સ્થાવત્નામકર્મ જાતિચતુષ્કંશેપાતુપૂર્વાધિકં ચ મિથ્થેનોદયઃ
 કારણભાવનાચપૂર્વવત્, સમ્યક્ત્વે આતુપૂર્વાધિચતુષ્કોદયરતેનપંચપંચાશ-
 હુદયઃ સંભાવ્યતે, હુગટાણેસિ દ્વિકગુણસ્થાનકેદેશવિસતિપ્રમત્તાસ્થ્યે ગુ-
 ãરસ્થાનદ્વયેચતુશ્ચત્વારિશત્નામકર્મપ્રકૃત્તાનામુદયોભવતિ તત્રદેવદ્વિકન-
 રકદ્વિકમતુજાતુપૂર્વાધિતિર્યંગાતુપૂર્વાં પૃતાસાંચઅવિરતોસત્યામુદયાન્વે-
 ક્રિયસ્યસહજસ્યાવિસ્તૌપુરોદયાત્, ઉત્તરત્રૌક્રિયસ્યકારણેનાગ્રહીતત્વાત્
 હુર્ભગધિકંગુણપ્રત્યયાજ્ઞોદયઇતિ પ્રમત્તેષતિર્યંગાતિઉદ્યોતરૂપંપ્રકૃતિ-
 દ્વયંતિર્યંગુમુરુપવેદ્યંચનાપનીતં તથાપિઆહારકદિકોદયાત્ચતુઃ ચત્વા-
 રિશદેવપ્રકૃત્તાનામુદયોક્તેયઃ। અપમાયેતિ-અપ્રમાદલક્ષણેસત્તમેગુણસ્થા-
 નેઆહારકદિકહીનાનાંદ્વિચત્વારિશત્પ્રકૃત્તાનામુદયોભવતિ આહાર-
 કોદયશ્ચાપ્રમત્તપર્યંતં દેત્વધિકારેદદ્દેષોઽપિલબ્ધ્યુદયોત્કર્ષાભાવાત્ના-
 ધિકૃતઃ તત્કારણંચકેવલિનોવિદંતિ, અંતિમસંહનનયિકાભાવેઽપૂર્વક-
 રણાણુપશાંતમોહાંતેષુચતુર્ણગુણસ્થાનકેષુનવમિરધિકાર્થિશત્નવાધિ-
 કર્ત્ત્વિશહુદયેભંનિ ॥ ૨૨ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—હવે નામકર્મની પ્રકૃતિગુણટાણે કહે છે. મિથ્યાત્વ-
 ગુણટાણે આહારક જિનનામ વિના ઘોસટિનો ઉદય છે, તથા સા-
 સ્વાદનગુણટાણે સૂક્ષ્માધિકઆતપ ૧ નરકાનુપૂર્વિ ૧ એ પાંચ
 વિના ઓગણસાટનો ઉદય છે. મિશ્રગુણટાણે સ્થાવર ૧ જાતિ ૪
 આનુપૂર્વી ૩ વલિ કાઢીઈ તેવારે એકાવત્તનો ઉદય છે. એકાવત્તમાં
 આનુપૂર્વી ૪ મેલીયે તેવારે સમક્તિગુણટાણે પંચાવત્ત પ્રકૃતિ નામ-
 કર્મની ઉદયે છે તે મલ્લેયી વેદ ૨ નરક ૨ વૈક્રિય ૨ મનુષ્યા-
 નુપૂર્વી ૧. તિર્યંગાનુપૂર્વી ૧ હુર્ભગ ૧ અનાદેય ૧ અજસ ૧
 ઇગ્યાર વિના ચૌવાલીસના ઉદય છે. પાંચમે દેશવિરતિ ગુણટાણે

છે. છટે પ્રમત્તગુણઠાણે તિર્થચર્નાગતિ ? ઉદ્યોત ? ૧ વે નાકલે
અને આહારક મેલે, इहां पण चौमालीस नामकर्मनी प्रकृतिनो
उदय છે. સાતમે અપ્રમત્તગુણઠાણે આહારક ૨ દુગવિના વેતાલીસ
પ્રકૃતિનો ઉદય છે, छेहलां संवयण ३ काढिये पटले ओगुणचा-
लीस प्रकृतिनो नामकर्मनी आठमे तथा नवमे इग्यारमे ए च्यार
गुणठाणे उदय છે ॥ ૨૨ ॥

સગતીસસ્વીળમોહે, અડતોસસયોગિ નવઅયોગંમિ ।
નામુદયો ગોયંમ્મિ, જાદેસિદુગમ્મિગમિયરે ॥ ૨૩ ॥

ટીકા—સગતીસત્તિ-સત્ત્વઅધિકાર્વિશ્વત્ત્વત્રિવિશત્ શ્લીણેશ્લીણ-
મોહેઉદયત્વેનભવતિ । ક્ષપકશ્રેણિપ્રારંભશ્ચપ્રથમસંહનનવત એવતેન-
સંહનનત્રિકાભાવાત્ । સત્ત્વત્રિશદુદયઃશ્લીણમોહેભવતિ । તીર્થકર-
નામોદયેક્ષિતેઅષ્ટાવિંશદુદયેનામપ્રકૃતયઃ સયોગિગુણસ્થાનકેઉદયેભ-
વંતિ । અયોગિકેવલિનિ ચતુર્દશગુણસ્થાનકે ન ચ નામકર્મપ્રકૃતયોવે-
દ્યંતે । અગ્રશૈલેશીકરણે ધનીમૂતત્વાત્શરીરાધુદયાભાવએવતેનનાવન-
વનામપ્રકૃતીનાંચર્જાવિપાકિત્વાત્ આત્મપ્રદેશેષુતત્તદ્દલાનાંસન્નિક-
ર્ષાત્ તદ્વિપાકશ્ચામૂર્ત્યાદિગુણરોધલક્ષણસદ્ભાવાદ્વગંતઃપ્રયતિ નામોદયો
એવં પ્રકારેનામ્નઉદયોજ્ઞાતવ્યઃ । ગોયમિતિ મોચેકર્મણિ જાદેસંતિ-
યાચત્તુદેશવિરતિગુણસ્થાનકંતાવાદ્દિકંચઘૈઃનીચૈર્લક્ષણંગોચદ્વિકંઉદયે-
સંભવતિ । इतरेषु प्रमत्तादारम्यअयोगिकेवलिपर्यतेषु गुणस्थानकेषु
इगति एकंउच्चैर्गोत्रंएवोदयः गुणवत्तांनीचत्वंनास्त्येय हारेकेशीप्र-
मुखेषुउच्चैर्गोत्रोदयएवदेवादीनांपूज्यत्वात् । स्वयंचासंकोचात् नीचै-
र्गोत्रोदयीस्वयमेवसंकुचतेवर्गद्वेषेदुगंठाचद्वेषप्रत्यया न तेषांनीच्चैर्गो-
त्रोदय एवज्ञेयम्॥इति देवचंद्रगणिविरचितायांस्वोपज्ञविचारसारीटीका-

વિચારસારગ્રંથસ્વરૂપી.

ઉદયાધિકારવ્યાખ્યાકરણે વિજ્ઞાપિતં ચ શ્રીપૂજ્યઃ
મકો જનઃ ॥ ૨૩ ॥

મત્તે ખપભનારાચ ૧, નારાચ ૨, પૂ વે
ઝડવાસ પ્રકૃતિનો ઉદય પીળમોહ ગુણટાળે છે.
ગુણટાળે તીર્થકરનામ મેલીફં તેવારે આડવીસનો
અયોગી ગુણટાળે પ્રસ ૩ શુભા ૩ મનુષ્ય-
જાતિ ૧, જિનનામ કર્મ પૂ નવનો ઉદય છે.
ઉદય ગુણટાળાને વિષે કહ્યો. ગોત્રકર્મનો દેશ
ગા સૂચી વે ગોત્રનો ઉદય છે. છટાવી પછે પૂ-
ઉદય છે. પૂટલે ઉદયનો અધિકાર કહ્યો. ॥ ૨૩ ॥

તતંતા, સગદ્વમી(સમી)સદ્દઆઝવેયાવિના ॥
તાઈ તઓ, છપંચસુદુમોપણુવસંતો ॥ ૨૪ ॥

અવમૂલોદીરણાગુણસ્થાને વિભજયાદ ૧ તવડીરણા-
પદ્યઅષ્ટોત્તપદ્મપંચદયં તનોધ્યતે ઉદંતિ ક્ત્યાદિ ૨૪
ધ્રણંચ કર્મપ્રવૃત્તિ જંકરણેણુદિયા ઉદપુ દિજ્જેપુ ઉદરણા-
નિભાગા ૧ ચત્રકર્મતાપ-
૨૧

દેવેનધઉદયાવલિજ્ઞાસાંદંવાસિ...
ઉદયાવલિજ્ઞાસાંદંવાસિ...
રિદ્ધિદંદિહિતો કમાયત્તદિપૂર્ણ અસદીર્ણં વા યોગસંજેયકરણે
નાકદિપઉદયાવલિયાપવેસજંડીરણસિ સાપપુરિયા તદયા
સુદીરણારિખુડીરણાઅણુમાનોદીરણાપ્રદેશોદીરણાષ પૂકર-
ધામૂલપ્રવૃતિવિપદાઉત્તરપ્રવૃતિવિપદાષ અવમૂલસુદીરણાવસતઃ
૪૯

नयी ते माटे आठनी उद्दीरणा छे अने अप्रमत्तादिकवीन गुणटाणे वेदनी कर्म तथा आउखानी उद्दीरणा नयी जे ए कर्मने उद्दीरणा संकेश परिणामे छे ते माटे सानमायी आगळे वेदनी कर्मनी उद्दीरणा न करे उदयावली कांडे आणी मुख्या छे. ते' उदय आवे छे. सूक्ष्मसंपत्ताय गुणटाणे पहिले भागे छनी उद्दीरणा छे, पछे मोहनी कर्मनो उदय एक आवलि शेष रहि तेवारे पांचनी उद्दीरणा छे. इग्यारमे गुणटाणे पांचनी उद्दीरणा ॥२४॥

पणदोखीणदुजोगी, णुदीरगअयोगीसंतमोहं जा ॥
अडंसगखीणअमोहा, चउचरिमदुगेयसंतंसा ॥२५॥

टीका—पणदोखीणति २५ क्षीणमोहोअनंतरोक्तानि पचकं' माण्युदीरयतितानिधतावदुदीरयतिया इन्नानावरणदर्शनावरणान्तरा-
याण्यावलिक्काशेषाणिभवन्ति आवलिक्काशेषेतुद्वेएव नामगोत्रलक्षणेक-
र्मणीउदीरयति दुजोमिति द्वैकर्मणीनामगोत्राख्ये योगामनोनाक्षाप-
लक्षणाविद्यंते परमयोगीइत्यनेनसयोगीकेवल्युदीरयति धातुदयाभा-
वानूनमूलतः अघातिपुवेदनीयायुषोस्तुदीरणापूर्वोक्तकरणादेवनभवति
अंतोद्वेएव “णुदीरगअयोमिति” अयोगीकेवलीनकरत्याणुदीरकः
योगवीर्यावरणवीर्याभावात् इत्युक्तानूलोदीरणा उत्तरोदीरणा तु
ओवतद्वाविशत्युत्तरशतंमिध्यात्ये सप्तदशाधिकंदानंसात्त्वादेने एकाद-
शाधिकंदानं' सम्यक्त्वे धनुरधिकशतंदेशे समासीतिः प्रमत्ते-
एकासीतिः अप्रमत्तेपीण्दीविशहातद्विवेदनीयाद्विक्रमनुजापुर्वजंरो-
पविसप्ततिः उदीरयतिअपूर्वत्येकीनसप्तति रनिश्चिदादरोविपष्टिः
सूक्ष्मेतत्तपंचाशन् उपसांतपदपंचाशन् क्षीणमोहप्रथमभागेधनुः
पंचाशन्' द्विधरमत्तमयेद्विपंचाशन् सयोगिकेवल्लिनिधनुर्दशापग-

ક્ષપકઞ્ચેનિગતઘ્વતત્રચારિત્રમોહગતૈકવિશતિ પ્રકૃતિઉપશમનાતઉપ-
શમધેનિગતઃ તેષામેવક્ષપણાન્ ક્ષપકઞ્ચેનિગતઃ દ્વયોરપિજોવયો
ર્થેતુર્તાત્રમંદસ્પાતિરસત્રંચરૂપોભેદોનતુપ્રકૃતિત્રંચભેદઃ ઉદયોદીર-
ણાયાંનભેદઃ સત્તાયાંપ્રકૃતિભેદાન્મિત્તાધિકારસ્તત્રસ્વલ્પત્વાત્પ્રથમ-
મુપશામિક્ષનામેવોચ્યતે ॥ ૨૫ ॥

ટિપ્પણી—ચારમે સ્ત્રીણ મોહગુણટાંજે પહિલે ભાગે પાંચ
મૂલ કર્મની ઉદીરણા છે. પછી જ્ઞાનાવરણી ? દર્શનાવરણી ?
અંતરાય ? એ ત્રીન કર્મની આવલિકા શેષ ઉદય થકાં ઉ-
દીરણા નયી તે માટે નામ ? તયા ગોત્ર ? ની ઉદીરણા
છે । એ તેરમે સયોગી ગુણટાંજે નામ ? તયા ગોત્ર ? ની
ઉદીરણા છે । અયોગી ગુણટાંજે ઉદીરણા નયી, જે કારણે
અજોગી ગુણટાંજે કરણ વીર્યનો અભાવ છે અને ઉદીરણા
તે કરણ વીર્યથી થાયે તે માટે ઉદીરણા નયી । હવે સત્તાનો
અધિકાર કહે છે ॥ રૂઘ્યારમા પુણ ટાણા પર્યંત મૂલ આઠ
કર્મની સત્તા છે । સત્તા આઠ કર્મની છે, સ્ત્રીણ મોહ ગુણ-
ટાંજે મોહની કર્મની સત્તા નયી, તેણે સાત કર્મની સત્તા છે.
તેરમે ચતુર્થમે ગુણટાંજે વેદની ? તયા નામ ? ગોત્ર ?
આકુષો ? એ ધ્યાર કર્મની સત્તા છે ॥ ૨૫ ॥

અહચત્તસયંસંતા, ઉવસંતં તાવિજિણ્ણવીયત્તદ્દય
ઉવસમસમત્તીણં, ઉવસમસેહી પવન્નાણં ॥ ૨૬ ॥

ટીકા—અહચત્તેતિ ૨૬ નિધ્યાદિગુણસ્થાનાત્પ્રભૃતિઉપ-
શાંતમોહગુણસ્થાનંયાવદદ્વચત્વારિંશદધિકંશતંસત્તાયાંભવતિ વિજિણ્ણ-
ત્તિ વિગતંજિનનામપસ્માત્તદ્વિજિનંજિનનામ વિરહિતંતદેવાદ્વચત્વારિં-

इगचत्तससयसंता, खायगसमत्तसंतसेढीणं ॥

अडतीससयनवमे, खवगसेढीपवन्नाणं ॥ २७ ॥

टीका—अथवाक्काधिसंयोजितानुबंधिचतुष्कस्तत्प्रत्यय-
जन्यनरकतिर्यगायुषोरबंधकः यद्देवार्थुर्मनुजायुषिवर्तमानः क्षयो-
पशमसम्यक्त्वचारिनवशाद्द्वाहारकादिरुपशमभ्रेणिमारोहति तस्य-
तिर्यगायुर्नरकायुस्नंतानुबंधिचतुष्टयं लक्षणप्रकृतिपदकरहितं शेषं द्वि-
त्वारिंशदानं सत्तायां प्राप्पते ॥ यदुक्तं बृहत्कर्मस्तवभाष्ये ॥ अणतिरि-
नारपरहीअं वायालसयं वयाणसंतम्मि उवसामगससपुच्चा तियदि-
शुद्धमोवसंतम्मि । १ । यः कधिजीवः क्षयोपशमसम्यग्दृष्टिः
विशुद्धान्यवसायमलेनकास्यापवादमार्गसापेशोपियथार्थशुद्धतत्त्वभाव-
धर्मकार्योत्सर्गभ्रदानुभवलीनः तत्रैकामतामासवीर्येणक्षयीकृतानुबं-
धिचतुष्कमिध्यात्वमिश्रसम्यक्त्वमोहलक्षणसत्तकस्तस्योपशमभ्रेणिग-
तस्यापि एकचत्वारिंशदन्तं सत्तायां भवति यावदुपशान्तमोहगुणस्थान-
कंतायत्क्षायिकसम्यक्त्वोपशमभ्रेणिस्थानां जीवानामेव भवति अथवा
पूर्ववत्वायुः पश्चानृक्षयोपशमीभूयक्षायिकसम्यग्दृष्टिर्भवति तस्य सत्तक-
क्षये एकचत्वारिंशदन्तमेव सत्तायां यः पुनः मनुष्यः क्षपकभ्रेण्यारो-
हानुद्धुलस्तस्य नरकतिर्यग्देवायुषः सत्ताभावान् वेद्यमाउनरायुस्त-
त्सत्ताकपूर्वतेन अविरतिगुणस्थानात् दर्शनसमकायुस्तु (सूद) याभा-
वात् अनिश्रुतित्रादप्रत्यममार्गायावत् अष्टत्रिंशत्शतं सत्तायां भवति
॥ २७ ॥

ट्यार्यः—जे जीव पहेलां क्षयोपसमकित होइं ते जीवने
परिणामनि विशुद्धता थाये । अनंतानुबंधी ४ मिध्यात्व मो-
हिनी १ समकित मोहिनी १ मिश्र मोहिनी १ एवं सात
प्रकृति क्षय करे । तेहने एकसो एकताजीसनी सत्ता थाये

તે ચોથાવી માંડી ડગ્યારમા પર્યંત ૧૪ ની સત્તા હોયે, એ જીવ ક્ષાયિક સમકિર્તી ઉપસમશ્રેણિ છે તેહને ઇંમ હોયે. ઇંમ ક્ષપક શ્રેણિ પઢિવજ્યા જીવને પ્રથમથી નારકી ? તિર્યચ ? દેવતા ? ની ગતિના આઠપાં ટાલે, તેવાર પંછી અનં-
તાનુબંધી ૪ દર્શન મોહિની ૩ એવં દશ રૂપાવે તેવારે ચો-
થાવી માંડી નવમા ગુણ ટાળાના નવ ભાગ છે. તેહને પ-
હિલે ભાગે એકસો અડતોસની સત્તા છે. ઇહાં કોઈ પૂછે
જે તાંન સત્તા નો કોઈ જીવને ન હોઈ તો રૂપાવે કિહાંથી ?
તેહનો ઉત્તર જે પરિણામે આઠપાનો બંધ થાયે એહવા પરિ-
ણામની યોગ્યતા ટાલે તેહની ક્ષેપણા ગવેપી છે, વીજે ભાગે
એકસો બાવીસની સત્તા છે, તીજે ભાગે એકસો ચડની સત્તા
છે, ચોથે ભાગે એકસો તેરની સત્તા છે, પાંચમે ભાગે પુ-
એકસોચારની સત્તા છે, છઠે ભાગે એકસોઠની સત્તા છે, સાતમે
ભાગે એકસોપાંચની સત્તા છે, આઠમે ભાગે એકસોચારની સત્તા
છે નવમે ભાગે એકસોત્રીસની સત્તા છે ॥૨૪॥

દુસયંમુહુમેસ્વીણે, ડગસયંનવનવૈસત્તપયડીઉ ॥

પણસી(હ)મયોગીઅયોગી, તેરસસ્ત્રવીઉણસિજ્ઞંતિ૨૯

ટીકા—દ્વિતાયભાગેતુસ્યાચર ? મૂહમદ્વિકં ૨, તિર્યંગતિ
૧, તિર્યંગાનુર્વોલ્લક્ષણંદ્વિકં નમ્કગ્નિનરકાનુર્વોલ્લક્ષણં ૨, આત્-
પોયોતદ્વિક ૨, મ્યાનદ્વિક ૩, પૂર્વેન્દ્રિયજાતિયતુષ્કં ૪,
માધારણનામલક્ષણંપ્રવૃત્તિપોડ્શકર્ત્રિયંનરકગ નિર્નેમિત્તિકંસંઘાપાં-
શ્ચોદતે સ્તદ્દ્વાવિંશત્તન્મતાયાનરતિ તૃતીયભાગેઅપ્રત્યારૂપાનપ્રત્યા-
રૂપાનકથાપાશ્ચંક્રીયંતે તદાચતુર્દશત્તન્મતાયાંભરતિ નમુમદ્વો૧

क्षीणेप्रयोदशंशतंसत्तायांनूयेभागेभवति ततः स्त्रीवेदक्षयेपंचमेभा-
गेद्वादशंशतंसत्तायांभवति ततोद्वास्यपदक्षयेपष्टे भागेषडधिकंश-
तंसत्तायांभवति ततः पुरुषवेदक्षयेसप्तमेभागेपंचाधिकंशतंभवति-
सत्तायां ततः संज्वलनक्रोधेक्षीणेअष्टमेभागेचतुरधिकंशतंभवति-
सत्तायां ततः संज्वलमानाभावेनवमेभागेअधिकंशनसत्तायांभ-
वति पुरुषप्रतिपत्तेरयंकमः अथस्त्रीप्रारंभिकातत्रप्रथमंनपुंसकवेदनत-
पुरुषवेदंततोद्वास्यपदकंततः स्त्रीवेदंअथनपुंसकः प्रारंभकस्तनोऽसौ
अनुदीर्णमपिप्रथमस्त्रीवेदंक्षपयति ततः पुरुषवेदंततः पदकनतो-
नपुंसकवेदं ततः संज्वलनत्रिकं इत्येवंक्रमतोज्ञेयं अनिशृत्पंसमये-
संज्वलनमायाक्षुपेदशमेसूक्ष्मतंपरायाख्येगुणस्थाने द्वयधिकंशतंस-
त्तायांभवति क्षपकस्यैकादशेअगमनात् क्षीणेक्षीणमोहाख्येगुणस्था-
नेसंज्वलनलोभस्यद्व्यंशमसंपरायांतेक्षयणादेकाधिकंशतं प्रथमेभागे-
क्षीणमोहेभवति ततोनिद्राद्वयंक्षयंगतेक्षीणमोहस्यद्वितीयेभागेनव-
नवतिःसत्तायांभवति क्षीणमोहेचरमसमयेज्ञानावरणीयपंचकमंतराय-
पंचकंदर्शनावरणचतुष्टयंक्षुपयित्वासयोषिकेवर्लीगुणस्थानेपंचासीति-
सत्कर्माभवति अयोगिद्विचरमसमयेयावत् पंचासीतिसत्तायांभवति
अयोगिचरमसमयात्पूर्वसमयेद्वासप्ततिः क्षुपयतितापूवदर्शयति देव-
द्विकंदेवगतिदेवानुपूर्वीलक्ष्णंस्वर्गोतिद्विकं शुभाशुभविहायोगातिरू-
पंगंधादिकंस्पर्शाष्टकंवर्णपंचकं रसपंचकंतनुपंचकं बंधनपंचकं संचा-
तनपंचकं संहननपदकं संस्थानपदकं आस्थिरपदकं अगुरुलघु ?
उपवात ? पराघात ? उच्छवास ? निर्माण ? पंचकं अ-
पर्याप्तनामप्रत्येकत्रिकं पांडुगत्रिकं मातासातरूपं एकतरंवेदनीयं
गुस्वरंनैर्घर्गोत्रमितिद्वासप्ततिंक्षीयते ततोऽयोगिचरमसमयेप्रयोदश-
सत्तायांभवति मतांतरेमनुजानुष्वर्यपिअत्रैवक्षीयते अयमनुजानुपूर्वी
कर्मणःभिन्नोदयोनास्ति स्तिबुकसंक्रमरयापिअत्राभावात् प्रदेशवेद-

નાભાવેચાક્ષયાત્ અતઃ તતોર્પૂર્વમેવમનુજત્રિકંચશઃ આદેયંસુભગં-
જિનનામઉચ્ચૈર્ગોત્રપંચેન્દ્રિયજાતિઃ સાતાસાતયોરેકતરંવેદનીયંપુતાસ્ત્ર-
યોદશ મનુષ્યાનુપૂર્વ્વામંતરેણદ્વાદશચરમસમયેક્ષપયિત્વાસિદ્ધિંપ્રાપ્નો-
તિર્જીવઃ અધ્યયમમૂર્ત્તાસ્વંઙાધ્યાવાવાત્પંતિકૈકાંતિકનિર્ઘ્નનિરામયલ-
ક્ષણાભિતિ ॥ ૨૮ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—સૂક્ષ્મસંપરાયગુણટાણે એકસોવેની સત્તા છે, સ્ત્રીજ-
મોહગુણટાણે ચારમે પહિલે ભાગે એકસો એકની સત્તા છે તેહને
નિદ્રા ૨ ગયે નવાણુંની સત્તા વીજે ભાગે છે । જ્ઞાનાવરણી ૫
દર્શનાવરણી ૪ અંતરાય ૫ એ સ્વપ્ને તેવારે તેરમે તથા ચડદમે
ગુણટાણે પંચાસીની સત્તા છે તે ચડદમાના છેલ્લા બે સમય
રહે તેવારે ચૈત્તેર પ્રકૃતિ સ્વપ્ને તેવારે છેહલે સમયે તેર પ્રકૃ-
તીની સત્તા રહે તે તેર પ્રકૃતિ અપોગીચરમસમયે સ્વપાવિને
સિદ્ધ થાયે ॥ ૨૮ ॥

સ્ત્રીજાસંતંસા નાળા, ચરણંતરાયપંચ ।

વેયળીયગોઅકમ્મે, દુગદુગસંતાઅયોગિંતા ॥૨૯॥

ટ્રીકા--અથસત્તાસ્વામિત્વમાદ્ ॥ સ્ત્રીજાઇતિ ૨૯ સ્ત્રીજ-
મોહગુણસ્થાનકંયાવનુજ્ઞાનાવરણાંનરાયપંચકંસત્તાયાંભવતિ વેદનીય-
ગોચાર્યંદ્રિકંદ્રિકંસત્તાયાંઅયોગિગુણસ્થાનકંયાવદ્ભવતિ પ્રથમભા-
ગાંતર્પૂર્વકસ્યસત્તાભવતિ ॥ ૨૯ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—સ્ત્રીજમોહ ચારમા ગુણટાણાસીમ જ્ઞાનાવરણીની પાંચ
પ્રકૃતિની સત્તા છે, અંતરાયનાં પાંચ પ્રકૃતિની સત્તા છે, વેદની
કર્મનાં બે પ્રકૃતિની સત્તા છે, મોતકર્મની બે પ્રકૃતિની સત્તા

યોગેષ્વરસંતંતા, નવસ્વગાણંતુવાયરાઓછગં ।
 યોગેષ્વરસંતંતા, મોહેઅડવીસડવસતે ॥૨૯॥
 ટોંકા— યોગેષ્વરસંતંતાઈતિ દ્વિતીયેદર્શનાવરણીયાસ્વેરુર્મણિ-
 તમોહાંતંનવાપિપ્રકૃતીનાંસત્તાભવતિ ક્ષપકાનાંતુજાનેશતે-
 ગપર્યંતંનવાનામપિદર્શનાવરણપ્રકૃતીનાંસત્તાભવતિ પ્રયન-
 યોગેષ્વરગમાવસરેસ્થાનદ્વિતીયાભવેતતઃ પરંક્ષીણમોહપ્રયમ-
 તુદર્શનાવરણીયસ્વપદ્મપ્રકૃતીનાંસત્તાભવતિ ક્ષીણમોહસ્વપ-
 નાવરણીયચતુષ્ઠ્યર્થભવસત્તાયાંભવતિ “ક્ષીણમોહસ્વપ-
 નો” ઇતિવચનાત્ તત્ત.પરંદર્શનાવરણીયસત્તાનભવતિ અથ
 યઃ સત્તાસ્વામિત્વમુચ્યતેમોહનાયેકર્મણિઉપશમસમ્યક્ત્વો-
 વતઃ ઉપશમશ્રેણિગતસ્યઉપશાંતમોહગુણસ્થાનકંપાવત્
 કૃતયઃ સત્તાયાંસંભવંતિ કૃત્તનિપુંજપ્રવાનઘાટઃ અદૃ-
 ક્ષિવમંથિભેદકાલેપ્રથમકૃત્તનિપુંજીક્ષેપશમંગમ્યસ્ત્વં-
 પુંજીતુઉપશમસમ્યક્ત્વંલભતે ઇનિસિદ્ધાંતાઽઽઃ કર્મ-
 પુંજીઅકૃત્તનિપુંજીર્જાવોમિપ્રથમંઉપશમંસાધકત્વમે-
 ॥ ૩૦ ॥
 યોગે દર્શનાવરણી કર્મો ઉપશમશ્રેણિને ઉપશાંત-
 નવર્ણી સત્તા છે । ક્ષપકશ્રેણિને નવમા ગુણ-
 મો સોલ પ્રકૃતિ સ્વરૂપે તેવારે યોગધી તોન
 પ્રકૃતિના સત્તા રહે છે. દર્શન ૪ નિશ્ચ ૨
 પદિલે માગે દર્શનાવરણી ઈર્ણી સત્તા છે
 ૫૯

વીજે ભાગે નિદ્રા ૨ ક્ષય કરે તેવારે દર્શનાવરણી ચ્યારની સત્તા છે. વારમાને અંતે દર્શનાવરણી ૪ સત્તા રખે છે. મોહનીકર્મની ઉપસમસમક્તિ ઉપસમચારિત્રીયાને ડગ્યારમા ગુણટાણા પર્યંત અઠાવીસની સત્તા છે. ॥ ૩૦ ॥

અવિરઈસમત્તાઓ, ઇગવીસંડવસમંમ્મિસંતંસા ॥
 રવગમ્મિયઇગવીસં, તેરસવારસઇમારંચ ॥૩૧॥

ટીકા—અવિરયેત્યાદિ વાઙ્મતિપશ્ચાંતરેઙ્મ્યમેનક્ષાયિકસમ્યક્ત્વે ઉપસમશ્રેણિસ્થસ્યઅવિરતસમ્યગ્ગુણસ્થાનકાત્ આરમ્બપ્રકાદશંયાવત્દર્શનસપ્તકંવિનાપ્તકવિંશતિમોહપ્રકૃતિનાંસત્તાભવતિ રવગમ્મિ ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વક્ષપકશ્રેણિસ્થસ્યપ્રથમમનંતાનુચંધિચતુષ્કદર્શનત્રિકેક્ષાણેઅવિરતસમ્યક્ત્વગુણસ્થાનતોડપ્રમતંયાવત્મોહર્નાયસ્યેકવિંશતિઃ સત્તાયાંભવતિ તતોકષાયાષ્ટકેક્ષાણેડનિવૃત્તિવાદરતૃતીયભાગેમોહર્નાયસ્યત્રયોદશસત્તાયાંભવંતિ તતોનપુંસકેક્ષાણેદ્વાદશસ્ત્રીવેદેક્ષાણેપ્રકાદશ ॥ ૩૧ ॥

ટિપ્પણ્ય—તથા ક્ષાયિકસમક્તિતી ઉપસમશ્રેણીને ચોથા અવિરતિ ગુણટાણાચી માંડીને ડગ્યારમા ઉપશાંત મોહ ગુણટાણા પર્યંત ચાર કયાય નવનો કયાય પૃક્ત્રીસની સત્તા છે. ઉપસમ-ભાવે મોહર્નાની પ્રકૃતિનો ઉદય નથી તેવારે પરસત્તાથી કાઢી નસકે ૫ રીત છે । હવે ક્ષપકશ્રેણીને પ્રથમથી અનંતાનુચંધી ૪ દર્શનમોહિની ત્રીન રખે તેવારે પૃક્ત્રીસની સત્તા છે. પછી આઠ કયાય રખે તેવારે તેરની સત્તા છે, પછી નપુંસસ્ત્રેદ રખાવે તેવારે ચારની સત્તા છે, પછી સ્ત્રીવેદ રખાવે તેવારે ડગ્યાર પ્રકૃતિ મોહર્નાની સત્તા છે. ॥ ૩૧ ॥

પંચપચડતિદુગ્ગ. સંતટાંણાણિમોહસંતંમ્મિ ॥

સુદુમંજજાડકમ્મે, ચડસંતાઅપમત્તંજા ॥૩૨॥

ટીકા—દારક્યદરક્ષણેપચ પુરુષદેદક્ષણેચત્ત્વઃ સંજ્વલનલો-
ભરપક્ષણેનિસ્સ. સંજ્વલનમાનસ્રણેદ્રો સંજ્વલનમાયાક્ષણેપ્પકા સં-
જ્વલનલોભપ્રકૃતિનિઘ્રણેનતાભાવોમોહમ્મસુઃમતંપગપંધારન્ મોહ-
નીપતતાક્ષાણમોહાદાનુનૈરેતિ સત્તાસ્થાનાનાનિમોહસત્તાયાંમૂઃમતં-
પગપંધારવદુત્તિસચ્ચઃઆપુ. કર્મણિઅપ્રમત્તપાવન્ ધનુર્ણમપિસત્તાભ-
વનિ પૂર્વરૂપેક્ષણેનિ ॥ ૩૨ ॥

ટીકા—પછે દારક્યાદિક સ્વપાત્રે તેવારે મોહિનીને પાંચ
પ્રકૃતિની સત્તા છે, તે મળ્યેયો પુરુષદેદ સ્વપાત્રે તેવારે મોહિ-
નીની ધ્યાત પ્રકૃતિની સત્તા છે, પછી સંજ્વલનો મોઢ સ્વપાત્રે
તેવારે આટમે ભાગે ત્રીન પ્રકૃતિની સત્તા છે, તે સંજ્વલનોમા
થે પ્રકૃતિની સત્તા છે પછી સંજ્વલની માયા સ્વપાત્રે તેવારે
દશમે મૂઃમ મપ્પાચ ગુણટાણે એક લોભની સત્તા છે.
દશમાને અંતે તે પિણ સ્વપાત્રે તે અમોહી થાયે પુ. દશમા
ગુણટાણા પર્યંત ક્ષપકધ્રેણિરાટાને મોહિની કર્મની સત્તા
છે, ચારમો ગ્ગણમોહી છે. આઠરવા કર્મની અપ્રમત્ત ગુણટાણા
પર્યંત ધ્યાસ આઠરવાની સત્તા છે, પૂર્વ આઠરવો શાંચ્યો હોય
તેભાટે ઉપશમત્રેણે જીવને ધ્યાત આઠરવાની સત્તા કહી તે
યોગ્યનાની છે, ઉપશમત્રેણિવાટા પૂર્વ આઠરવો શાંચી પછી
ધ્રેણિ ચઢે ॥ ૩૨ ॥

ઘડદુગ્ગસંતંતા, સ્વીણાઓપ્પગસંતનામંમિ ।

તિનવર્હુવસંતંતા, અસીહસવગ્ગેનવઅયોગિ ॥૩૩॥

ટીકા—તતઃપરંઉપશમશ્રેણ્યાંવર્તમાનાનાંકેપાંચિજીવાનાંપ્રવ-
ચદાયુષાંએકાદશંયાવન્ચતુર્ણામપિસત્તાભવતિ મિત્રજીવાપેક્ષમિદં-
વાક્યં અથવાકાશ્રિતમનુષ્યોદેવાયુર્વત્ત્વાઉપશમશ્રેણિમારોહતે તસ્યમુ-
જ્યમાનંમનુજાયુરભિનવત્રદ્રદેવાયુરિતિદ્વયોઃસત્તાભવતિ પુનર્યઃઔપશ-
મિકસમ્યગ્દર્શનીઅથદ્વાયુરેવોપશમશ્રેણિમારભતે તસ્યમુજ્યમાનનરા-
યુગ્રવસત્તા(યાં)ભવતિ સ્વીણાઓહ્નિશ્નાપિકસમ્યગ્દર્શનીક્ષપકશ્રેણિમા-
રોહતિતત્સ્યેકમેવમનુજાયુઃસત્તાયાંભવતિ નામ્મિતિ નામકર્મણિઉપશમ-
શ્રેણિસ્પસ્યઉપશાંતમોહંયાવન્ અનેકજીવાપેક્ષયાગ્નિનગ્નિઃસત્તાયાંપ્રા-
પ્યતેક્ષપકશ્રેણિમારુદ્ધસ્યનવમગુણદ્વિતીયભાગેત્રયોદશનામપ્રકૃતિશ્ચયે
અશીતિરેવસત્તાયાંયાવદયોગિદ્વિચરમસમયેતાવદ્રવતિ અયોગિધરમ-
સમયેનવનામપ્રકૃતીનાંસત્તાભવતિ તતસ્તાસાંશ્ચયેજીવઃસિધ્ધતિસકલ-
પ્રવેશપુદ્ગલકર્માશ્લેષરહિતએવભવતિ ઇતિશ્રદેવચંદ્રગણિવિરચિતાયાં-
સ્વોપજ્ઞવિચારસારટીકાયાંસત્તાધિકારઃ સત્તાકર્મવ્યાख्याકરણેજીવસ્વ-
ભાવવિજ્ઞાનેસત્તાકર્મવિમુક્તાઃ ભવંતુજીવાઃ સદ્ગૈનાઃ ॥૩૩॥

ટિપ્પણ્યઃ—ચારે આઝઁખાની સત્તા મિત્ર જીવ અપેક્ષાયે હોયે
આઝઁખા વાંધ્યા વિના ઉપશમ શ્રેણિ માંડે તેહને એક વર્તમાન
મનુષ્યાયુ સત્તામાં હોયે એ રીતે પણ હોઈ ક્ષપકશ્રેણિ જીવને
ધોધાયી માંડી ચડદમા પર્યંત એકજ મનુષ્યાયુ સત્તામાં હોય
હવે નામ કર્મની સત્તા ગુણટાણે કહે છે ઉપશમશ્રેણિની અ-
પેક્ષાઈ સામાન્ય અનેક જીવને નામ કર્મની ગ્રાણં પ્રકૃતિ સત્તામાં
છે અને ક્ષપકશ્રેણિને નવમા ગુણટાણાના પહિલા ભાગ પર્યંત
ગ્રાણુની સત્તા છે પછી વીજે ભાગે સોલ્લખપાવે તેવારે તેર
નામ કર્મની રૂપે તેવારે તેરમા ગુણટાણા પર્યંત એસીની સત્તા
છે પછી ચડદમાને છેહલે ભાગે તિઝંતરખપાવે તેવારે અયોગી
તેને છેહલે ભાગે નવની સત્તા રહે છે ॥૩૩॥

सबजीयटाणमिच्छे, सगसासाणेपणअपजसन्निदुगं ।
सम्मेसन्निदुविहो, सेसेसुसंज्ञीपजत्तो ॥३४॥

टीका—अथगुणस्थानेषुर्जावस्थानानिकल्प्यन्ते इहशुहुमवापरे
मिदीवितिचउअसत्तिपंचेदि अपजत्तापजत्ता कमेणचउदसजीअ-
टाणा १, इहारिमज्जागतिसेद्वेपय्याख्यापांतंग्रहनयेन एगेआया इ-
तिपुक्कपुवजावनेशेमव्यव्याख्यायांविगृह्णनगमआसत्तव्यवहारनयेन-
चतुर्दशर्जावस्थानानिकेनक्रमेणेनिचेदित्थाह सुधमयादीकेद्रियाद्विनि-
चतुरसंसंज्ञिसंज्ञिपंचेद्रियाद्वितिसप्तपत्तेसप्तअपर्याप्तपर्याप्तनेदाद्यतुर्दशपू-
कंस्पर्शनलक्षणमिद्रिपंचेपांतेपुंक्रियाः पृथग्यमेजोवायुवनस्पतयः तेच
प्रत्येकंद्वयामुदयाः यादराध्वनयदुधम नामकमोदयात्सुक्ष्माः सकल-
लोकस्यापिनः यादरनामकमोदयाद्यादरास्तेथलोकप्रतिनिमित्तदेशव-
र्तिनः द्वेस्पर्शनगमनलक्षणेन्द्रियेणुपांतेर्द्वान्द्रियाः कृमिपृतरकादयः
त्राणिस्पर्शनरसनघ्राणरूपाणिर्द्वाद्रियाणिवेपांतेत्रांद्रियाः कुंघुमत्कूणयूका-
दयः चत्वारिस्पर्शनगमनघ्राणचक्षुर्लक्षणाणिर्द्वाद्रियाणिवेपांतेचतुरिन्द्रिया
ममरमाक्षिकामशकशक्षिकादयः पंचस्पर्शनरसनघ्राणचक्षुः धोत्रलक्ष-
णानिर्द्वाद्रियाणिवेपां ते पंचेन्द्रिया मत्स्यकलभसारसुरनारकमनुष्यादयः
तयतिपंग्मवृत्त्यपंचेन्द्रियाद्विविधामंज्ञिनः असंज्ञिनश्चतस्रंसंज्ञानंसंज्ञा
भूतभवद्वाविभावस्वभावपर्यालोचनंदीर्घकालिसिसंज्ञायासासंज्ञावि-
द्यन्ते वेपांतेसंज्ञिनः त्रिंशद्भ्रमणादिरूपमनोविज्ञानभाजइतियावत्
तद्विपरीताः सत्तसंज्ञिनोमनोविज्ञानविकलादित्यर्थः पृथेचप्रत्येकंद्वि-
धापर्याप्तकाअपर्याप्तकाश्च पर्याप्तिनामपुद्गलोपचयजः पुद्गलग्रहणप-
रिणमनहेतुशक्तिविशेषः साचविषयभेदानुषोढा आहारपर्याप्तिः
शरीरपर्याप्तिः उच्छ्वासापर्याप्तिः भाषापर्याप्तिः मनःपर्याप्तिरिति-

तत्रययालोमादिआहारमादायस्वलरसरूपनयापरिणामयति साआहार-
 रपर्याप्तिः ययारसीमूतमाहारंशरीरतया परिणामयति साशरीरपर्याप्तिः
 येचपुद्गलाः शरीरतयापरिणमय्यइंद्रियाकारसहायनयापरिणामयतिसा
 शरीरपर्याप्तिः ययाउदयानुगतिविशेषयापुनरुद्भवासप्रायोग्यव-
 र्गणादलिक्रमादाय उच्छ्वासरूपतया परिणमय्यालंब्य च मुंचति-
 साउच्छ्वासपर्याप्तिः ययानुभाषायोग्यवर्गणाद्रव्यंगृहीत्वाभाषात्वेन-
 परिणामय्यालंब्यवचनरूपनयामुंचतिसाभाषापर्याप्तिः बापुनर्मनोयो-
 ग्यवर्गणादलिकंगृहीत्वामनस्त्वेनपरिणमय्यालंब्यचिन्तनध्यापारंकृत्वा-
 मुंचति सामनः पर्याप्तिः एताश्चयथाक्रममेकेन्द्रियाणां विकटासंज्ञिनां-
 तथासंज्ञिमांचतुः पंचषट्संख्याभवन्ति स्वसंयोग्यपर्याप्तिपरिसमाप्तौ-
 पर्याप्तकाः तदपरिसमाप्तिविकल्पास्तेऽपर्याप्तकाः तेऽपर्याप्तकाद्विधा-
 लब्ध्याकरणैश्चयेचाहारशरीरेन्द्रियपर्याप्तिनिष्पाद्यमियंते तेलद्विऽप-
 र्याप्तका येचाहारशरीरेन्द्रियाणिनिष्पादिनानि शेषाः स्वयोग्याः
 पर्याप्तयः निष्पादयिष्यंतितेकरणापर्याप्तका इतिसञ्जवर्जावट्टाणमिच्छे
 इत्यादिसर्वांनिजीवस्थानानिचतुर्दशाऽपिमिथ्यादृष्टिगुणस्थानकेभवंति
 सगति सप्तजीवस्थानानिसास्वादनैभवति पंचापर्याप्ताः वादरेकेन्द्रि-
 याऽपर्याप्ताः द्वान्द्रियाऽपर्याप्ताः त्रीन्द्रियाअपर्याप्ताः ३ चतुरिन्द्रियाअ-
 पर्याप्ता असंज्ञिपंचेन्द्रियाअपर्याप्ता ५ संज्ञिद्विकंसंज्ञिअपर्याप्तपर्या-
 म्लक्षणं केतवापर्याप्तकाश्चेहकरणापर्याप्तकाद्रष्टव्या ननुलब्धिअपर्या-
 प्तकास्तेषुभध्येसास्वादनसहितस्योत्पादाभावात् भावनाचकाश्चिदेवा-
 दिगतोर्जीवः प्रथमं पृथिवीकायादिकं आयुर्ज्वाततः परं ग्रंथिमेदसं-
 भवं उपशमसम्यक्दर्शनमवाप्पसासादनगतआयुः क्षये एकैन्द्रियोभ-
 वति तस्योत्पत्तिकाले संभाव्यते विकलेन्द्रियासंज्ञिनांतुतिर्यग्मनुष्य-
 तस्तथैवमृतस्य संभाव्यते सम्ये अविरतिसम्यग्दृष्टिगुणस्थाने तर्ज्जिद्वि-
 विधोऽपर्याप्तरूपोद्रष्टव्यः इहापर्याप्तकरणापेक्षयाक्षीयो नतुलब्ध्यप-

याप्तकः सम्यग्दृष्टिर्भवतिशेषेषुमिध्रदेशविरत्याद्ययोगिपर्यन्तेपुगुण-
स्थानकेषुसंज्ञीपर्याप्तलक्षणमेकंजीवस्थानंप्राप्यते इन्द्रियाख्यानानि
गुणस्थानकेषुजीवस्थानानि ॥ ३४ ॥

टिप्पण्यः—हृवे गुणठाणाने विने जीवना भेद कहे छे. मि-
ध्यात्व गुणठाणे सर्वे यउद भेद जीवना छे. साग्यादन गुणठाणे
अपर्याप्तो पांच चादर अपर्याप्तो १, चंद्रोअपर्याप्तो १, नंदोअप-
र्याप्तो १, पौरिंद्रीअपर्याप्तो १, असंज्ञीपंचंद्रोअपर्याप्तो १, ए
पांच अने संज्ञीपंचंद्रोअपर्याप्तो १, तथा संज्ञीपंचंद्रो पर्याप्तो
ए वे एवं तान जीवना भेद छे. साग्यादन गुणठाणे ते जा-
णवां सहि. थोवे समकित गुणठाणे संज्ञी पंचंद्रो पर्याप्तो तथा
अपर्याप्तो ए वे जीव भेद छे तथा देशागति प्रभते १ अ-
प्रभतअपूर्वकरण, अनिशति यादरः सुधमसंयगय. उरभानमोह
क्षीणमोह सयोगीगुणठाणे अयोगीकेरडी ए अग्या गुणठाणे
१ पंचेन्द्रियपर्याप्तो जीवभेद छे.

सद्यगुणठाणमजे, सनामगुणठाणगंचनेयवं ।

अज्यवसायमसंखा, सुहुमंताइगेगपउचरिमे ॥ ३५ ॥

टीका—संप्रतिगुणस्थानकेपुगुणस्थानान्याह ॥ सद्यगुणठा-
णंति ॥ ३५ ॥ सर्वेषुगुणस्थानकेषुमज्जेस्थानामेतिस्वरसंज्ञेनाम-
रचनामएवगुणस्थानकं रचनामगुणस्थानकं “नेअव” ॥ १-पमि-एवं-
यतोमिध्यात्वेमिध्यात्वे एवगुणस्थानकं “सासाऽने” सासाऽनेव-
गुणस्थानकं मिधेमिधमेवगुणस्थानकं एवसंज्ञेयव “सुमुमिति”
सुधमसंपरायंयावत् प्रत्येकं एकरुमिधमगुणस्थानके निजने-स्वरसं-
सारजीवजीवतरीवनमभेदसंज्ञासंज्ञासंज्ञासंज्ञाः पक्षिणमनेराज्य-दे-

યાઃ સંસ્ખ્યાતીતાજ્ઞેયાઃ તત્રમિથ્યાત્વેપિતીવ્રમંદાદિભેદેનઅસંસ્ખ્યેયાઃ પરિ-
ણામાઃસંતિ એવંસાસ્વાદનેપિસમ્યક્ત્વપ્રતિપાતતઃ પ્રથમસમયેઅલ્પાઃ
સંલ્કિષ્ટાદ્વિતીયસમયેવિશેષતઃ સંક્લિષ્ટાઃ તૃતીયસમયેવિશેષતરસંક્લિષ્ટા-
જ્ઞેયાઃ નોવિશુદ્ધાભવંતિ શેષેષુગુણેષુસંક્લિષ્ટા અપ્પસંસ્ખ્યેયાવિશુદ્ધા
અપ્પસંસ્ખ્યેયાભવંતિ સંયમસ્થાનાનામપિઅસંસ્ખ્યેયત્વં કપાયશ્વયોપ-
શમતઃ સંયમશ્રેણિતઃ જ્ઞેયં । સંયમસ્થાનેચારિત્રાવિભાગાનાંપદસ્થાન-
પતિત્વંવિજ્ઞેયં, સ્થાનાનાંચતુઃસ્થાનિકત્વમેવસૂક્ષ્મસંપરાયંયાવત્ ઉ-
પશાંતમોહર્ક્ષાણમોહસયોમિઅયોગિગુણેચારિત્રસ્યેકૈકમેવાધ્યવસાય-
સ્થાનંમોહોદયાભાવાત્નાધ્યવસાયમેદઃ ઉક્તંચભગવત્પ્રયાં “નિર્ગંધાણં-
એગેસંજમટાણેસળાયાણંએગેસંજમટાણે ” એવેવચતુર્ણિજરાસ્થાના-
નિઅનેકાનિપ્રતિસમયમસંસ્ખ્યેયગુણનિર્જરાધિકત્વાત્ પ્રતિગુણસ્થાન-
કસ્ય “અસંસ્ખગુણનિજ્ઞરાજીવા” ઇતિવચનાત્ ॥ ૩૫ ॥

ટિપ્પણ:-સર્વ ચઉદ ગુણઠાણાને વિષે પોતાના નામનો
તેહજ એક ગુણઠાણો પામીયે, જે કારણે મિથ્યાત્વમાં મિથ્યાત્વ
ગુણઠાણો, સાસ્વાદનમાં સાસ્વાદન ગુણઠાણો, એવં સર્વજ્ઞ જાણવો.
અને એક એકે ગુણઠાણે તીવ્રમંદમંદતરતીવ્રતર પરિણામભેદેઅ-
ધ્યવસાય અસંસ્ખ્યાતા જાણવા. એક મિથ્યાત્વ ગુણઠાણો પિણ
મિથ્યાત્વની તીવ્રમંદતા અનેક પ્રકારની છે. સાસ્વાદનમે પિણ
તીવ્ર મંદતાનો પ્રતિસમયીમેલે એક સમયના અધ્યવસાય અસં-
સ્ખ્યાતા છે. કપાયના તીવ્રમંદતા ક્ષયોપશમયી છે તે જાતાઈ
કપાયનો ક્ષયોપશમ છે તાંસુધી અધ્યવસાયનો પણ મેદ છે.
એતલે દશમા ગુણઠાણાપર્યંત અધ્યવસાય અસંસ્ખ્યાતા છે. તરત-
મયોગ છે તે વર્ડી છટાણ વર્ડીયા છે । ડગ્યારમાર્થી માંડી ઉપરલે
ધ્યાર ગુણઠાણે મોહનો ઉદય નથી તેમાટે ચારિત્રનો એક

अव्यवसाय छे । निज्जरा थानकमे अनेक भेद छे, पंचारि-
त्रना थानकनो भेद नयी ॥ ३५ ॥

मिच्छिदुगिअजय(वि)योगा, हारदुगुणाअपुवपणगेओ।
मणवयउरलंसविउवि, मिसिसविउव(वि)दुगदेसे।३६।

टीका—अथगुणस्थानकेषुयोगातिरूपयत्नाह । मिच्छिदुगति ३६॥
योगाः पंचदश्या तत्रमनोयोगश्चतुर्धा सत्यमनोयोगः असत्यमनो-
योगः सत्यामृषामनोयोगः असत्यामृषामनोयोगः तत्पररूपं चेदं “स-
ञ्चाहीयासंतामिह संतो गुणापयठावातश्चित्रीयामोसामीताजानदुभ-
(य)सहावा ? अणहिगयाजाना गुविगुच्छुगिया केवल्लिअसममोसा प-
वंवागयोगोपिचतुर्धाद्रष्टव्यः । काययोगः सत्य आशरिक आशरिक-
मिध्रं, वैक्रियं वैक्रियमिध्रं, आहारकं आहारकमिध्रं, कर्मणं घतन आशरि-
ककाययोगस्तिर्यग्मनुष्ययोः तपोरंघापयामयो रंशरिकमिध्रकाय-
योगः वैक्रियकाययोगोदे अनारक्योरिनिर्यग्मनुष्ययो वैक्रियलक्षितमनोः
वैक्रियमिध्रकाययोगोऽपर्यामयो रं अनारक्योरिनिर्यग्मनुष्ययो रं वैक्रि-
यरपारंभकालेपरित्याग कालेचआहारकंचतुर्दशपूर्वविदः आहारकमि-
ध्रकाययोगः आहारकरयप्रारंभसमवेपरित्याग कालेचकर्मणकाययो-
गोऽष्टप्रकारकर्मविकाररूपः शरीरचेष्टाररूपानंतरालगतावृत्तिप्रथ-
मसमवेकेवल्लिसमुत्पातसमवेचयोगररूपंरत्नतः तत्रार्थटीकानो-
ल्लिख्यते. वीर्यांतरायक्षयोपशमजनितेनपर्यायेणात्मनः संबंधयोगः॥
तत्रवीर्यप्राणोत्साहपराक्रमचेष्टाशक्तिसामर्थ्यादिशब्दराष्ट्रः जप-
यापुननयेनवीर्योवीर्यांतरायक्षयोपशमजनितेनपर्यायमिति योगः तत्र-
कापादिभेदत्रिविधः तत्रकायः शरीरमात्मनोवाचिनीयः पुद्गलद्रव्य-
घटनः स्थविररपदुर्बलरचराभ्यांलंनपाहि कालिरद्विषमेष्टपदाह करन-
योगाज्जीवरपरीर्यपरिणामशक्तिः सामर्थ्यकाययोगः क्वाचित्तप-

દ્વિક ૨ કાર્મણ ૧ શેષ ૧૩ છે. આહારક ૨ વે નહીં વે
છટે ગુણઠાણે મુનિને હોયે, વીજાને ન હોયે, અપૂર્વકરણ્ય
માંડી ૫ ગુણઠાણે સ્વાળમોહ પર્યંત નવયોગ પાંચીયે. મનના
૪ વચનના ૪ એક ઔદારિક ૫ નવયોગ છે. પછે મિશ્ર ગુણ-
ઠાણે ૫ નવ મલ્યે વૈક્રિય ૧ મેલીઈં તેવારે ૧૦ યોગ છે.
इहां वैक्रियमिश्रनो अभाव છે, જે અપર્યાપ્તો અવસ્થાપુ મિશ્ર
ગુણઠાણો ન હોયે અને વૈક્રિયલઘ્વિ નવિ કરે તેહને પણ
મિશ્ર ગુણઠાણે લઘ્વિ કરે તે ગવેષી નથી, વિઝલ્વિઆહારગે
ઝલમિસ્સે ઇતિવચનાત્ ॥૩૬॥

સાહારં(ગ)દુગપમત્તે, તેવિઝવાહારમીસવિણુઇયરે ॥
કંમ્મુરલદુર્ગંતાઈમ, મયવચણસયોગિનઅયોગી॥૩૭॥

ટીકા—સાહારગદુપમત્તેત્યાદિ ૩૭ । પૂર્વોક્તપંચૈકાદશયોગા-
સાહારકદ્વિકાઆહારકાહારકમિશ્રયુક્તા સ્વયોદશમત્તેભવંતિ, ઔ-
દારિકમિશ્રકાર્મણાભાવસ્તુપૂર્વવદેવતેષુવૈક્રિયમિશ્રાહારકમિશ્રવિના-

ઔદારિકદ્વિકંઔદારિકમિશ્રલક્ષણંઅંતાદિમમનસીસત્ય ૧ અસત્યા-
અમૃષારૂપૌમનોયોગૌ એવમેવસત્ય ૧ અસત્યાઅમૃપાલક્ષણૌવા-
ચ્યોગૌધેતિસપ્તયોગાઃ સયોગિકેવલિનિભવંતિ કાર્મણૌદારિકંમિશ્રંતુ-
સમુદ્ધાતાવંસ્થાયામિતિન અયોગિતિ નનૈવપ્રકોપિયોગઃ અયોગિકે-
વલિનિઙ્ઠિતિઉક્તાગુણસ્થાનેષુયોગાઃ ॥૩૭॥

ટવાર્ય:—દેશવિરતિ ગુણઠાણે વૈક્રિય મિશ્ર મેલીયે તેવારે
૧૧ યોગ છે, મનના ૪ વચનના ૪ ઔદારિક ૧ વૈક્રિયદ્વિક

२ ए इग्यार योग होये. प्रमत्त गुणटाणे आहारव
नेलीइं तेवारे तेर योग पांमीये. प्रमत्त गुणटाणे ते
वैक्रिय मिथआहारक मिथ ए वे काढीये तेवारे सानमे
गुणटाणे इग्यार योग होये; जे कारणे अप्रमत्त साधु लब्धी
नहीं तेम भगवतीसुनमां कयुं छे, मायी विउवतिनो अमा
यति ए वचन छे अने तेरमे सयोगी गुणटाणे कर्मण
औदारिकमिथ २ औदारिक २ मनना २ सत्यमनोयोग
असत्यामृषामनोयोग इम वचनात् २ ए सानयोग पांमीये
मध्ये कर्मण ? औदारिकमिथ ? ए वे योग समुद्रपा
करतां पांमीये अने अयोगी गुणटाणे योग नयी, योगनोगे
कतपो छे. ॥३७॥

तिअक्षाणंदुदंसाइमेदुगे, अजयदेसिनाणदंसतिगं ॥
तेमिसिमीससमणा, जायाइकेवलदुगंतदुगे ॥३८॥

टीका—अनुनातेवेवोपयोगानमिधातु कामआह “ निआता-
णति । ३८। त्रयाणामज्ञानानांसमाहारं यज्ञानमन्यज्ञानधुताज्ञान-
विभंगज्ञानरूपं द्वयोर्दर्शनयो. समाहारोद्विदर्शनं पञ्चुदर्शनाधधु-
दर्शनरूपमित्येते पंचोपयोगा मिथ्यादृष्टिसारवादनयोर्भवति न-
शेषाः “ वैद्विपरसदोनाणाइंकहलभंति भणइसातायणंपइच्चतस्तज-
पञ्जत्तगरसदोनाणाइं इतिप्रज्ञापनापेक्षया सातादनेज्ञानंमृदेसंमन-
मपिकर्मग्रंथानिप्रायेणसारवादनस्यमिथ्यात्याभिमुखत्वादनंतावुसंधि-
रुपायोदयेयथार्थोपयोगमलीमसत्त्वेन तज्जिग्वनस्यज्ञानस्यपिपरी-
मसत्त्वादज्ञानरूपताइति । अग्रधिदर्शनाभावरक्षविभंगेइतिविधितुसंय-
तानात् वपरीत्येनसामान्यावशोपरहितत्वात् । जीशनिगमे । विभंदि-

નાંઅવધિર્દર્શનગ્રહણેપ્યત્રનિપેદસ્તેનપંચૈવોપયોગાઃ સમ્યક્સ્વવિસ્ત્ય-
 ભવાદ્દનશેષાઃ તથા અયતે અવિસ્તસમ્યગ્દૃષ્ટૌ દેશે દેશવિસ્તૌ નાણ-
 દંસણતિગંતિ” મતિશ્રુતાવધિરૂપં જ્ઞાનત્રિકં ચક્ષુઅચક્ષુઅવધિર્દર્શન-
 રૂપંદર્શનત્રિકં એવં પદુપયોગા નશેષાઃ સર્વવિસ્ત્યભાવાત્ એતેપુષ્પ-
 હુપયોગામિથ્રે અજ્ઞાનસદિતાદૃષ્ટ્યાઃ તત્રસમ્યગ્દૃષ્ટિતઃપતિતાનાંઆ-
 સન્નામ્યાસતઃ જ્ઞાનચાહુલ્યંચમિધ્યાત્વતોમિથ્રત્વંગતાનાંઆસન્નામ્યા-
 સતૌ અજ્ઞાનચાહુલ્યંદૃષ્ટિતેનજ્ઞાનાજ્ઞાનેમિત્રજીવાપેક્ષયાગૃહીતેત્રસ્તુત-
 સ્તુસમ્યદ્દેપ્રેવજ્ઞાનંપ્રમાણંનિઃસંશયત્વાત્ । અત્રવિભંગેઅવધિર્દર્શનંતત્
 જીવામિગમાપેક્ષયા “સમણાજયાદ્વિતિ”ઈતિયત્યાદીનાંઈત્યનેનપ્રમત્તા-
 પ્રમપૂર્વકરણાનિવૃત્તિચાદરસૂક્ષ્મસંપરાયોપશાંતમોહશ્ચાણમોહલક્ષણેષુસં-
 પ્તગુણસ્થાનકેષુમનઃ પર્યવયુક્તાઈતિસસત્પયોગાઃ જ્ઞાનચતુષ્કદર્શન-
 ત્રિકરૂપાભવંતિકેવલજ્ઞાનકેવલદર્શનલક્ષણોપયોગરૂપંઉપયોગદ્વયંઅં-
 તિમદ્વિકેસયોગિકેવલીઅયોગિકેવલીલક્ષણચરમગુણસ્થાનકેદ્વિકેમ-
 વતિ નશેષા અત્રમત્યાદિજ્ઞાનાનાંવસ્તુસ્વરૂપાત્ આત્મનિકેવલજ્ઞાન-
 કાલેપિમત્યાવરણાદીનાંક્ષયાત્ તદ્જ્ઞાનાનામપિનિરાવરણત્વમવનાત્
 મત્યાદીનાંમપિસર્વંતયાપિ સવિતુરુદયેતારકાદીનાંસત્ત્વેપિતત્પ્રભાવાત્
 તૈવેવકેવલજ્ઞાનસ્યપ્રકટમત્યાદિપ્રવૃત્ત્યભાવાત્ “નદ્દુઃખમિહાઉમત્થિપુ-
 નાણેકેવલનાણેઉવજ્ઞાદ્” ઇત્યાગમવાક્યાત્વ્યવહારત્યેનછાદ્ધસ્થિક-
 જ્ઞાનાભાવઃતત્પ્રવૃત્ત્યભાવાત્ ॥ ૩૮ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—હવે ઉપયોગ વાર ગુણઠાણે કહે છે. આદિમ બે
 ગુણઠાણે મિધ્યાત્વ સાસ્વાદનુ એ બે ગુણઠાણે ત્રીન અજ્ઞાન બે
 અચક્ષુચક્ષુદર્શન એ પાંચ ઉપયોગ છે. પ્રથમ બે ગુણઠાણે અ-
 વિરતિ સમક્રિત ? તથા દેશવિરતિ એ બે ગુણઠાણે જ્ઞાનત્રિક
 ૩ દર્શન ૩ પદ્ધિયા એ છ ઉપયોગ છે. મિથ્ર ગુણઠાણે મિથ્રિત

उपयोग छे. ले जीव तेह समकितयी पडि मित्रे आवे तेहने
पूर्वाभ्यास माटे ज्ञान होये, ले मिथ्यात्वयी आवे तेहने अ-
ज्ञान होये अने यति आदीदेइ छट्ठायी शरमा गुणटाणा पर्यंत
मनःपर्यायज्ञान भेलीये एतले चार ज्ञान, तीन दर्शन, ए सात
उपयोग होये. अंतदुग तेरमे चऊदमे गुणटाणे केवलदुग कहेतां
केवलज्ञान ? केवलदर्शन ? ए बे उपयोग होय. ॥३८॥

छसुसद्वातेऊतिगं, इगछसु सुकाअयोगिअलेसा ।
इगचउपणतिगुणेषु, चऊतिदुइगपञ्चओवंधो ॥३९॥

टीका—उपयोगाउक्ता, अनुनागुणस्यानकेष्वेवदेदयाअभिधि-
त्सुराह ॥ छसुसद्वाते ॥ ३९ ॥ पदसुमिध्यादृष्टिास्वादनमिध्या-
विरतदेशविरतप्रमत्तलक्षणेपुसर्वाः पदपिठ्ठ्या ? नील २ कापोत
३ तेजः ४ पद्म ५ शुक्ल ६ छेदयाभवंति। बंधस्वामि अविरत-
सम्पत्त्वंयावदेवपद छेदयाउक्ताः साधप्रतिपद्यमानकापेक्षया, तेउ-
तिगं तेजःपद्मशुक्लछेदयालक्षणनिकं इगिति एकास्मिन्नप्रमत्तेभवति
विशुद्धत्वात्पदसुअपूर्वकरणादिसयोमिपर्यतेपुशुक्लापूर्वभवति अयोगि-
चि अयोगिनः योगरहितत्वेनसिद्धा अध्ययोगिनएवेतिवेअछेदया-
छेदयारहिता छेदयाद्योगप्रभवा तेननयोगरहितानां इहछेदयानांप्र-
त्येकमसंख्येयानिलोकाकाशप्रदेशप्रमाणान्यध्यवसायस्थानानि ततो-
मदाध्यवसायापेक्षयाशुक्लछेदयादीनामपिमिध्यादृष्ट्यां कृष्णछेदया-
दीनामपिप्रमत्तगुणस्यानकेपिसंभवोनविरुध्यते इतितदेवमुक्तागुण-
स्थानकेषुछेदयाः सांप्रतंबंधेतवोवक्तुमारभते मूलहेतवोचत्वारः मि-
ध्यात्वं अविरातिः कथायाःयोगाश्च तत्रमिध्यात्वं अययार्थावबोधपूर्व-
कतच्चनिर्धाररूपंतच्चपंचमकारं अभिगृहेणेदं एव दर्शनं शोभनं-

सुरविरतिकपाययोगलक्षणेस्त्रिभिः प्रत्ययैः ज्ञानावरणादिकर्मवन्नाति
 यद्यपिदेशेरगुलप्राणातिपातविषयाविरतिरस्ति तथापि स्वल्पत्वात्नेह वि-
 वक्षिता सर्वविरतावेव सर्वपाऽविरत्यभावइति पत्राति पंचगुणस्थान-
 के पुममत्तापूर्वकरणानि इति वादरगृह्यमत्तपरापलक्षणे पुर्वाप्रत्ययैः कपा-
 ययोगाभिरूपीयस्य स द्विप्रत्ययो बंधो भवति इदमुक्तं भवति मिथ्या-
 त्वाविरतिदेतुद्वयस्यैतेष्वभावात् शेषेण कपाययोगप्रत्ययद्वयेनामीप्र-
 मत्तादयः कर्मवन्ति इति यावत् तथात्रिपु उपशांतर्ज्ञानमोहतपोवि-
 केव छिलक्षणे पुगुणस्थानके पुपूकपूवयोगलक्षणः प्रत्ययो परत्यसपूक-
 प्रत्ययो भवति एषु त्रिपुगुणस्थानेषु योगप्रत्ययपूवकर्मवन्नाति ताना-
 येदनीयारूपं तदपि द्विस्तामपिकप्रकृतिप्रदेशलक्षणाद्विविधं बंधं करोति ।
 योगापवादपूतं छिद अणुभागं कताया ओइनिवचनान् अपोमिगुणे
 हेत्वभावात् बंधाभावइति ॥ ३९ ॥

टिप्पण्यः—हवे गुणटाणे छेदया कहे छे. गुणटाणे मिथ्या-
 त्वयी मांडी छटा पर्यंत छ छेदया छे. तानमे अपमत्त गुणटाणे
 तेजो ? पत्र २ छल्ल ए तीन छेदया छे. आटमायी तेरमा
 पर्यंत छ गुणटाणे एक छल्ल छेदया छे. अयोगी गुणटाणे
 छेदया नयी छेदया ते योगपरिणाम छे ते योग नयी ते भाडे
 अयोगी ने छेदया नयी ते योग बिना होये नही. हवे बंध
 हेतु कहे छे. तिहां मूळ बंधहेतु ब्यार छे । मिथ्यात्व ?
 अविरत ? कपाय ? योग ? ए ब्यार हेतु छे । ते हवे
 गुणटाणे कहे छे. एक मिथ्यात्व गुणटाणे ब्यार बंध हेतु छे.
 पली सात्त्वादन ? निप्र ? आश्रय ? रेणुविरति ? ए ब्यार
 गुणटाणे अविरति ? कपाय ? योग ? हेतु ए तीन छे ।
 पछी पत्र रुतेनां पांच गुणटाणे प्रमत्त ? अपमत्त ? जग-
 ७५

करण ? अनिवृत्तिवादर ? सूक्ष्मसंपराय ? ए पांच गुणगणे
कषाय तथा योग ए वे बंध हेतु छे । पछी तीगुणेषु कहेतां
तीन गुणगणे उपशान्तमोह ? क्षीणमोह ? सयोगीकेवली ?
इणे तीने एक योग प्रत्ययीयो बंध हेतु छे ॥ ३९ ॥

पणपन्नपन्नति(य)छहीय, चत्तगुणंचत्तछचउदुगवीसा।
सोलस(दस)नवनवसत्त, हेउणोनउअयोगन्मि॥४०॥

टीका—अथ गुणस्थानेषु उत्तरहेतुनाह ॥ पणपन्नपन्नेत्यादि-
मिथ्यादृष्टौ आहारकशरीर आहारकमिश्रलक्षणमिश्ररहिताः शेषाः
पंचपंचाशद्वेतवः संति तेचामीपंचमिथ्यात्वं अविरतिद्वादशं कषाय-
पंचविंशतिः योगास्त्रयोदश सास्वादनेपंचमिथ्यात्वोनाः पंचाशद्वे-
तवो भवन्ति मिश्रेष्विचत्वारिंशद्वंधहेतवो भवन्ति औदारिकमिश्रवैक्रिय-
मिश्रलक्षणमिश्रद्विकंकर्मणशरीरं अनन्तानुबंधिनस्तैर्विनाइयमत्र भा-
वना “नंसम्ममिच्छोकुण्डकालमिति” वचनात् सम्यग्मिथ्यादृष्टौ परलो-
कगमनाभावात् औदारिकमिश्रवैक्रियमिश्रकर्मणं अनन्तानुबंध्युदया-
भावात् अनन्तानुबंधिचतुष्टयं नास्ति । अतएतेषु सप्तसु पूर्वोक्तायाः
पंचाशतोऽपनीतेषु शेषास्त्रिचत्वारिंशद्वंधहेतवो मिश्रे भवन्ति । अविर-
तौ च परलोकगमनसंभवात् पूर्वोपनीतमौदारिकमिश्रवैक्रियमिश्रकर्म-
णंच पूर्वोक्तायां त्रिचत्वारिंशत्तुनः प्रक्षिप्यते ततो अविरतेष्वद्विचत्वा-
रिंशद्वंधहेतवो भवन्ति “गुणचत्तेति” देशे देशविरतौ एकोनचत्वारिंश-
द्वंधहेतवो भवन्ति, असासंयमरूपां अविरतिं औदारिकमिश्रकर्मणं अमत्या-
ख्यानचतुष्टयं चेति तत्र त्रयसासंयमंतु ब्रह्मचरकचूर्णैस्त्वस्य संकल्पजत्र-
साविरतिगमात् गृहि गामशक्यपरिहारत्वेन शक्यपरिहारत्वेन सत्स्या-
रंभजत्रसाविरता तथापि न विवक्षिता कर्मणोऽदारिकमिश्रोस्तु विग्रहः

रूपर्यासावस्थायांचदेशवित्पभावाजसंभवतः द्वितीयकषायस्याप्य-
 भावद्वयान् उक्तंचावदयकनिर्युक्तौ पीयकसायाणुदए अपसृक्त्वा-
 णावरणनामधेज्जाणं देशविरुद्धंनउल्लंघंति ? तदभावेपुवतरप्रावुर्भावि-
 ततः एतेसप्तपूर्वोक्तायाः षट्चत्वारिंशतोऽपनीयंते ततएकोनचत्वा-
 रिंशद्वंधहेतवः शेषाः देशविरुद्धेभवंति तयापहृविंशतिबंधहेतवः प्र-
 मत्तेभवंति इदमत्रहृदयं प्रमत्तगुणस्थाने एकादशधाअविरतिः प्र-
 त्पारूपानावरणचतुष्टयंचनसंभवति आहारकद्विकंचलव्युपयुक्तस्य-
 संभवतिअतःपूर्वोक्तायाएकोनचत्वारिंशतः पंचदशकेऽपनीतेद्विकेच-
 तप्रमक्षितेषाहृवशतिबंधहेतवः प्रमत्तेभवंति, तयाऽप्रमत्तस्यलव्य-
 नुपजीवनेनाहारकमिध्वैकियमिधलक्षणद्विकरहिताश्चतुर्विंशतिबंधहे-
 तवो अप्रमादेगुणस्थानकेभवंति, अपूर्वकरणेपुनः सैवचतुर्विंशति-
 वैकियमिधलक्षणद्विकरहिताद्वाविंशति बंधहेतवोभवंति एतेपूर्वो-
 क्ताद्वाविंशतिः हास्पत्यरतिशोकभयनुगुप्तालक्षणरहिताः षोड-
 शअनिष्टतिशारेसंभवन्ति तेएवषोडशवेदधिकंस्त्रीपुंनपुंसकलक्षणंसं-
 ज्वलनधिकंसंज्वलनबोधमानमायालक्षणंतेनविनादशबंधहेतवः सूक्ष्म-
 संपरायेभवंति तेएवदशलोभरहितानवबंधहेतवः उपशांतभोदेक्षीण-
 मोहेचभवंति कषायोदयरहितत्वमेवानयोः तयौदारिकद्विकंकार्मणं-
 सत्यमनोयोगअसत्याअमृषामनोयोगः सत्यवचनयोगः असत्याअ-
 मृषावचनयोगः एवंसप्तहेतवः सयोषित्रयोदशमेसंभवन्ति भावनाच-
 औदारिकतनुवर्तमानंऔदारिकमिधंतुकेवलिसमुद्वातांद्वितीयपष्टसप्त-
 मसमये कार्मणंतुसमुद्वातावसरेतृतीयचतुर्थपंचमेमनोयोगावलंब-
 नंतुमनःपर्यवज्ञानानांक्षेत्रांतरस्थितानांरूपप्रधानांउत्तरदानकालेवा-

દ્વાર્ય:—હવે ગુણઠાણે ઉત્તર હેતુ છે તે કહે છે, તે મલ્લે
 મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે તે મિથ્યાત્વના ૫, મેદ છે, અવિરતિના ૧૨
 મેદ છે, કષાયના ૨૫ મેદ છે, યોગના ૧૫ મેદ છે, પૂર્વ
 સર્વે સત્તાવન મેદ છે. તે મલ્લે મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે આહારક ૨
 આહારકમિશ્ર નવી તેણે પંચાવન હેતુ છે ॥ ૫ મિથ્યાત્વ ૧
 અવિરતિ ૧૨, કષાય ૨૫, યોગ ૧૨. સાસ્વાદન ગુણઠાણે
 પંચાસ હેતુ છે, પાંચ મિથ્યાત્વ નવી, વાર અવિરતિ, પચવીસ
 કષાય, ૧૨ યોગ પંચાસ હેતુ છે. મિશ્રગુણઠાણે અનંતાનુબંધી
 ૪ ઔદારિકમિશ્ર ૧ વૈક્રિયમિશ્ર ૧ કાર્મણ ૧ ૫ સાત કાઢીં
 તેવારે અવિરતિ ૧૨, કષાય ૨૧, યોગ ૧૦, ૫ તેતાલીસ બંધ-
 હેતુ છે. ચોથે સમક્ષિત ગુણઠાણે ઔદારિકમિશ્ર ૧, વૈક્રિયમિશ્ર
 ૧, કાર્મણ ૧ ૫ ત્રીન મેલીયે પૂતલે અવિરતિ ૨૨, કષાય
 ૨૫, યોગ ૧૨, ૫ છેતાલીસ બંધહેતુ છે. પાંચમે ગુણઠાણે
 અપ્રત્યાખ્યાનીયા ૪, વ્રસનિઅવિરતિ ૧, ઔદારિકમિશ્ર ૧, કાર્-
 મણ ૧, ૫ સાત કાઢીં તેવારે ઓગુણચાલીસ હેતુ છે. અવિ-
 રતિ ૧૧, કષાય ૧૨, યોગ ૧ છે, છઠ્ઠે પ્રમત્તગુણઠાણે અવિ-
 રતિ ૧૧, પ્રત્યાખ્યાનીયા ૪, ૫ ૧૫ કાઢીં તેવારે આહારક
 ૨ મેલીયે તેવારે છવીસ હેતુ છે. તેર કષાય ૧૨ યોગ, સાતમે
 ગુણઠાણે આહારકમિશ્ર ૧ ૫ ૨ કાઢીયે તેવારે ચોવીસ બંધહેતુ
 છે. આઠમે ગુણઠાણે વૈક્રિય ૧, આહારક ૧ ૫ ૨ કાઢીયે
 તેવારે ચાવીસબંધ હેતુ છે. નવમે ગુણઠાણે દ્વાસ્ય ૩ કાઢીં
 તેવારે મોઝ હેતુ છે. પછી દસમે ગુણઠાણે ત્રીન કષાય ત્રીન
 વેદ કાઢીયે તેવારે દસ બંધહેતુ છે. પછી લોભ કાઢીયે તેવારે
 રૂપારમે ચારમે નવ બંધહેતુ છે, તેરમે ગુણઠાણે સાત યોગના
 હેતુ છે, નવા અજોર્ગગુણઠાણાને ત્રિયે હેતુબંધ કોઈ નથી ॥૪૦॥

मिच्छेपणमिच्छता, अविरइसमत्तवारअविरइओ ।
देसेतसवहहीणा, योगापुर्व्विबनेयद्धा ॥ ४१ ॥

टीका—अप्रवीर्यस्यशरीरपर्याप्तिः भाषापर्याप्तिः मनः पर्याप्तिः
उदयेनगृहीततद्गुणावलंबित्वंकायवाग्मनोधोगादिति चेतनावीर्या-
दीनामिध्यात्वकषायेन्द्रियविषयोदयव्याप्तानां तन्मया प्रवृत्तिः मिध्या-
त्वादिहेतवः क्षयोपशमीमूनचेननावीर्यादीनां उदयाभिनप्रवृत्तानां-
हेतुत्वव्यपदेशः मिध्यात्वादीनां कृतीनां त्वोदयावतसम्पग्दर्शना-
दिरूपाणां उदयत्वव्यपदेशः यादृक्कायोदयस्तावस्थित्यनुभागबंधी
पावद्यागप्रवृत्तिस्तावत्प्रकृतिप्रदेशबंधौ ॥ उक्तं च ॥ योगापयडि-
पपुसंठिई अण्भागंकसायाओ इतिमिच्छति मिध्यात्वेपंचमिध्यात्व-
मेदाः नोपरितनेपुगुणेपुद्गादशअविरतयःअविरतसम्यक्स्वयावतूलभ्यंते
देशविरतिगुणेप्रसवधाहिताएवादशअविरतयः प्राप्यंते नोपरिगुणे-
ग्रयोगाः पूर्व्वगुणत्वाकेषुउक्तास्तद्देवज्ञातव्याः ॥ ४१ ॥

उभयार्थः—मिध्या ष गुणटाणे पांच मिध्यात्व छे, पछी
मिध्यात्व नयी. अ. १ तसमवीत गुणटाणेसीम बार अविरति छे.
देशविरति भावकपणो प्रगटे, भूटप्राणातिपात विरमणवत लीधो
तेहने वसनी हिता नयी इग्या छे. उह्यायी पछी अविरति
नयी, योग ते पूर्व्व कछा छे तिम जाणया ॥ ४१ ॥

आइदुगेपणवीसं, अणुविणुइगवीसमीससम्मंमि ।
देसेसत्तरवियविणु, तिअविणुतेरसगुणतिगंमि॥४२॥

टीका—कषायागुणेषुविभज्यताह आइदुगेति॥४२॥अवि-
द्विकेमिध्यात्वसास्वादनलक्षणेगुणत्वात्तद्वयेपंचविंशतस्पर्शकषायाः—

સ્તે તથા વિશેષમ્બસ્ત્રોષઅનંતાનુવંધિયતુષ્પદિતાપૃથ્વિશ્વિતપઃ
 ક્ષાપાભરતિ રેશે રેશમિતાલ્લેસસદશકાયાઃ પ્રિલીયાઅપ્રવા-
 સ્વત્ત્વકોદશાનમાપાલોભરિતાસ્ત્રયોદશકાયાઃગુણતિગમ્યિતે ગુ-
 નાનેકેવન્ત્તાપ્રમત્તાદંશકલ્પચક્ષુષેમેતિ ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—આદિ ચે ગુણકાણે પચમીસ કાપ છે. વિષ
 ગુણકાણે નવમી સમક્ષિત ગુણકાણે અનંતાનુંકેરી ચ્વાર વિના
 વૃક્ષિત કાપ છે. રેશમિતિ ગુણકાણે ત્રીજા અપ્રવાસ્યાની
 પોદકેરી તથા મત્તર કાપ છે. ત્રીજી પોદકેરી વિના તેર કાપ
 કદી ગાળે માત્રે ત્રીજ ગુણકાણે છે ॥ ૪૨ ॥

મંડુકામાન ભેદમ, વેવસાગલ્પતિ(ક્ષોણ)દ્વગમુચ્ચમો
 યો દુઃખનાશ્ચોગા, સંયમગુણાપતિતિ રમના ॥૪૩॥

અર્થ—મંડુકામાદીત નામે અતિ પ્રિયવારે મર્માન માદુરપ-
 ર્થક હૃદયના મત્તર, રેશમિતિ ક્ષાપાભરતિ રેશીન દ્વગમિત વૃક્ષિત
 રેશમિતિ તથા અનંતાનુંકેરી રેશમિતિ ગુણકાણે ત્રીજા અપ્રવાસ્યાની
 પોદકેરી તથા મત્તર કાપ છે. ત્રીજી પોદકેરી વિના તેર કાપ
 કદી ગાળે માત્રે ત્રીજ ગુણકાણે છે ॥ ૪૩ ॥

માળાભ્યાંપ્રાપ્તાસ્તથાત્કર્ષતઃ અસંસ્વેયાઃ કથંનભવંતિતત્રોચ્યતેનૈ-
વંચતઃ પ્રતિપચમાનકાનાંજવન્યતઃ એકંસમયં ઉત્કૃષ્ટતઃ અષૈસમયા-
એવપ્રતિપચમાનકાઃ પ્રાપ્યંતે નાપરેતતઃ જવન્યતપ્રકઃ ઉત્કૃષ્ટતઃ
સંસ્વેયાઅસંસ્વેયાઃ સમયાઅંતરંભવતિ “વર્તીસ” ઇત્યાદિ ગાથા વ્યા-
સ્થાનેસિદ્ધદંડિકાસિદ્ધપ્રાપ્તવિશેષણવત્યાદિપુણ્યં તેનાઅસંસ્વેયાપ-
વર્જીવાનાંસંસ્વેયઈતિ । એતદ્ધોત્કૃષ્ટપદાપેક્ષયોક્તમન્યથાકદાચિદ્વિ-
પર્યયોપિદૃષ્ટ્યઃ કદાચિત્સ્તોકાઃ ક્ષીણમોહાઃ બહવસ્તુપશાંત-
મોહાઃ કદાચિત્ક્ષીણમોહાએવનોપશાંતાઃ કદાચિદ્વપશાંતાએવન-
ક્ષીણાઃ અનયોઃ સાંતત્વાદિતિજ્ઞેયંતથાતેમ્યઃ ક્ષીણમોહેમ્યઃ સકા-
શાત્ ॥ ૪૩ ॥

ટ્યાર્થઃ—હાસ્ય પદક વિના નવમે અનિવૃત્તિ શ્રાદર ગુણઠાળે
સાત કપાય છે. વેદ ૩ સંજ્વલન ત્રીન ઉદયમાંથી ગયા પૃથ્લે
દશમે ગુણઠાળે એક કપાય છે. પછી કપાયનો હેતુ અભાવ
છે. હવે ગુણઠાળે અલ્પ બહુત્વ કહે છે; સર્વથી ઉપશાંતમોહ
ગુણઠાળે વર્તમાન જીવ ધોડા છે, જે ૫ ગુણઠાળે એકસમયે
ઉત્કૃષ્ટ ચોપન જીવની પ્રવેશના છે. તેમાટે તેહથી ક્ષીણમોહી
જીવ સંસ્થાતગુણા છે. જે રૂઢાં ઉત્કૃષ્ટ પ્રવેશના એકસોભાટની
છે. તેને ગુણઠાળે પ્રાપ્ત જીવ તથા પેસતા જીવ ૫ રીતે છે. ॥૪૩॥

સુહમાનિયદિઅપુલા, સમઅહિયા સેણિયુગલસુવિસુદ્ધા
ઝવસામગાકિલટા, જીવાલભ્ભંતિતિગુણેસુ ॥૪૪॥

ટીકા—મૂક્ષસંપરાપાનિવૃત્તિશ્રાદરાપર્વકરણવર્તિનોર્જીવાવિશે-
પાર્શ્વ સ્વસ્થાનેપુનાશ્વિત્યમાનાસ્ત્રયોપિસમાસ્તુલ્યાઈતિકથનિત્યાહ-
પુપુર્જાજ્ઞાસ્ત્રિપ્રકારલભ્યંતે તેચત્રેણિયુગલાઃત્રેણિયુગલસ્થાનોપશમ-

શ્રેણિસ્વાઃ ક્ષપકશ્રેણિસ્થાશ્ચસુવિશુદ્ધાઃ ઇતિશ્રેણિમારોહમાણાઃ નિર્મલનિર્મલતરપરિણામત્વાત્ સુવિશુદ્ધાઽચ્યંતેપુનઃ ઉપશામકાઃ ક્લિષ્ણઃ સંક્લિષ્ટમાનાઃ પ્રતિપતન્તોપ્યવપ્રાપ્યંતે, ઉપશાંતમોહતઃ પ્રતિપાતોદ્વિવિધઃ ઉપશાંતાદ્વાક્ષયાત્ તદ્વપ્કાદશતઃદશમેદશમાત્રવમેનવમાદશમેષ્વંચયાનુક્રમંચતુર્યેતતઃ સાસ્વાદનેતતઃ પ્રથમેત્રજતિયસ્તુઆયુઃક્ષયાત્પતતિસેવકાદશેમૃતઃ ચતુર્યમેત્રસ્પૃશતિ નાન્યં । ઇતિપ્રતિપત્તેઅપિઉપશામકાર્જીવાઃ લભ્યંતે એતેષુત્રિપુગુણસ્થાનેષુ ઇતિ; નનુઅધિકોક્તાઃત્રિપ્રકારત્વેનકયંનસંસ્થેયગુણાઃ યતઃઅષ્ટોચરશતંક્ષપકાઃ વિશુદ્ધાઃ ચતુઃ પંચાશદુપશામકાઃ વિશુદ્ધાઃ; પુનઃ સંક્લિષ્ટમાનાઉપશામકાઅપિભવંતસ્તદ્વિદ્વિગુણત્વેનસંસ્થેયગુણાઃ સંભવંતિ તત્કથમધિકાઈતિઉચ્યતે ઉપશામકાઃ પતંતઃ નસર્વે ક્રમેણપતન્તિ કેચિદુપશાંતેઆયુઃશ્ચેતૂર્યગુણંત્રજતિતેએતેષુનપ્રાપ્યંતે અતોદ્વિગુણત્વભાવાત્ અધિકૈત્રયુક્તા ॥ ૪૪ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—તેહથી મૂશ્મસંપરાય તથા અનિશ્ચિત્તિવાદર તથા અપૂર્વકરણં એ ત્રીન ગુણટાણે વર્તમાનજીવ તેહથી એતલે સ્ત્રીજ-મોહથી એ ગુણટાણે માંહોમાંહે સમ છે, અધિકાર છે એ ગુણ-ટાણે ઉપશમશ્રેણિ ચઢતાં તથા પડતાં પામીયે છે, માંહોમાંહે સમ છે ઘરાઘર છે ઉપસમશ્રેણિ ચઢતાં ક્ષપકશ્રેણિ ચઢતાં એ વે તે શું વિશુદ્ધજીવ કહીયે જે નિર્મલપરિણામ છે, ઉપશમશ્રેણિ પડતાં એ ગુણટાણે વર્તમાનજીવ પણ સંક્લેષી કહીયે જે શક્તિ પલટે માટે એ ત્રીન ગુણટાણે એ રીતે જીવ પા-
મીયે. ॥ ૪૪ ॥

યોગિઅક્તઃ પામત્તદયરે, સંસ્વગુણાદેસસાસણામીસા ।

અવિરદઅયોગીમિચ્છા, અસંસ્વચરોદુવેળંતા ॥૪૫॥

ટીકા—ઇતિતેમ્યઃ સુક્ષ્માદિમ્યઃ સયોમિકેવલિનઃ સંસ્થાન-
ગુણાસ્તેષાં કોટિપૃથક્ત્વેનલભ્યમાનત્વાત્ પ્રતિપદ્યમાનકાસ્તુઅષ્ટો-
ત્તરંશતં અસિમન્નેવપ્રાપ્યમાણત્વાત્તેમ્યોદ્યરતિપ્રતિયોગિનઃ પ્રમત્તાઃ
સંસ્થેયગુણાઃ પ્રનાદવંતોનિર્ગથાઽવહઃ કોટિસહસ્રપૃથક્ત્વેનપ્રાપ્યમા-
ણત્વાત્, પ્રમત્તંયદ્વત્સંશિકર્મમૂમિજમનુષ્યાણામેવયોગ્યત્વાત્ સંસ્થે-
યગુણત્વંતેમ્યઃ દેશવિસ્તાર્જાઽઅસંસ્થેયગુણાસ્તિરશ્ચામપ્યસંસ્થાના-
નાંદેશવિરતિભાવાત્ તેમ્યઃ સાસ્વાદનાઅસંસ્થેયગુણાઃ અત્રકદાચિ-
ત્સાસ્વાદનાઃ સર્વથેવનભવંતિ યદાભવંતિ તદાજવન્યતઃ एकोद्वीच-
उत्कर्षतस्तुदेशविरतेभ्योप्यसंस्थेयगुणा. ચતસૃપુગતિપુપ્રાપ્યમાણત્વાત્
અત્રોપશમધ્વેનિતઃ પ્રતિપતિતાપેક્ષયાત્વસંસ્થેયત્વાસંભવસ્તથાપિ-
ગ્રંથિભેદસંભવોપદમાત્પતંત્રોઽસંસ્થેયાભવંતિ, इदं कर्मग्रंथवृहद्गीकातो-
ज्ञेयं તેમ્યોપિમિશ્રાઅસંસ્થેયગુણાઃ સાસ્વાદનાદ્વાયાઉત્કર્ષતઃ પદા-
વલિકામાપ્રતયાસ્તોકત્વાત્મિશ્રાદ્વાયાઃ પુનરંતર્મુહૂર્તપ્રમાણતયાપ્રમુ-
તત્ત્વાત્ તેમ્યોપ્યસંસ્થેયગુણાઅવિસ્તસમ્યગ્દૃશ્યઃ તેષાંગતિચતુષ્ટયે-
પિપ્રમુતતયાસર્વકાલસંભવાત્ તેમ્યોપ્યયોમિકેવલિનઃ ભવસ્થાભવ-
સ્થભેદમિદ્વાઅનંતગુણાઃ સિદ્ધાનામનંતત્વાત્, ભવસ્થાયોગિનસ્તુક્ષી-
ણમોદ્દતુલ્યાएवतेभ्योऽनंतगुणामिष्यादृश्यः સાધારણવનરપર્તિસિ-
દ્ધેમ્યોપ્યનંતગુણત્વાત્ તેષાંચમિષ્યાદૃષ્ટિવાદિતિ તદેવમમિહિતં-
ગુણસ્થાનવર્તિર્જીવાનામલ્પચદૃત્વમ્ ॥ ૪૫ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—તેહૃથા યોગી તેરમા ગુણટાણાનાર્જીવ સંસ્થાતગુણા
છે તેહૃથા ઇતર કદેતાં પ્રમત્ત ગુણટાણાનાર્જીવ સંસ્થાતગુણા
છે ए सर्व गुणटाणे सन्नियापर्याप्ता मनुष्य जीव पामीये छे, તે
સંસ્થાતગુણા છે તેમાટે તેહૃથા દેશવિરતિ અસંસ્થાતગુણા છે,
तिर्यच मनुष्य ए २ गतिना जीव पामीये छे, તેહૃથા સાર્વા-

દન ગુણઠાણે જીવ અસંખ્યાતા છે, એ ચાર ગતિમે પામીયે તેહથી મિશ્રગુણઠાણે વર્તમાન અસંખ્યાતગુણા છે, જે કારણે સાસ્વાદનથી મિશ્રમૂઘે રહેવાનો કાલ ઘણો છે, તેહથી અવિરતિ સમક્તિ ગુણઠાણે વર્તમાન જીવ અસંખ્યાત ગુણા છે, જે એહનો ઉત્કૃષ્ટકાલ વાસઠિ સાગરોપમ છે, તેહથી અયોગીજીવ અનંતાગુણા છે જે સિદ્ધ અયોગી છે તે માંહે ગણ્યા છે, તેહથી મિધ્યાત્વજીવ અનંતગુણા છે, જે નિગોદીયા સર્વ મિધ્યાત્વ તે સર્વ ગણ્યા છે, એ છ મધ્યે ચાર સંખ્યાતગુણા છે, અને બે બોલ અનંતા છે. ॥ ૪૫ ॥

તિગપણચતિગભાવા, તિઅડ ઇગ દોગુણેસુમુલિહા ॥
અન્નાણસ્સયઉદઓ, તિગ વાર ગુણંમિમયભેયા ॥૪૬॥

ટીકા—इहेदानीभावानांस्वरूपंकथयन्नाह ॥ भावाइतिभवनलक्षणाः जंतोः परिणतिविशेषास्तेमूलतः पंच सान्निपातकस्तुसंयोगजन्यत्वात् उत्तरोपिष्यारूपाभेदज्ञापनार्थपष्ठउक्तः उपशमश्चापिकक्षायोपशिकमौदयिकपारिणमिकाश्चपंच षष्ठःसान्निपातिकइतितत्रउपशमनंउपशमः कर्मणोऽनुदयवस्थाभस्मपटलच्छन्नामिवत् मोहनीयस्यकर्मणः विपाकप्रदेशरूपतयाद्विविधस्यापिउदयस्योपशमनंउपशमः द्विविधः, दर्शनचरणभेदात्तत्रानंतानुबंधिचतुष्टयदर्शनमोहविकस्योपशमनाहुपशमसम्यक्त्वं अत्रकेचित् अनंतानुबंध्युदयाभावतोऽंशतश्चारित्र्यप्राकट्यमिच्छंति तदसत् अनंतानुबंधिचिगमेतुचारित्र्यचिरेण चारित्र्यचारित्र्यमोहप्रकृतौगृहितं तच्चात्मनः स्थैर्यव्यवसकारित्वान्नगर्ह्यारपिधानवद्वोधकत्वाच्चचारित्र्यमोहोपशमनाहुपशमचारिमिति तथानस्यात्पंताऽत्ययः क्षयः चातिकर्मप्रकृतीनांयद्वपश्-

स्तुनः विशेषधर्मावबोधक दर्शनसप्तकक्षयेक्षायिकंसम्यक्त्वं तत्त्व-
 रुचिरूपनिरतिचाररूपंचारित्रमोहनीयक्षयेक्षायिकंचारित्रं सत्प्रवृ-
 त्तिरूपस्वयमैकस्वरूपपरितरास्वभावावुभवत्क्षणमप्रतिपातिचारित्रं-
 दानांतरायादिक्षयेक्षायिकदानादिकपंचमकारंदानादिस्वरूपंतुविशेषा-
 वदयक्तोक्षेयं उदीर्णानांक्षयः अनुदीर्णानांतुपशयः तेननिर्वृत्तः
 क्षयोपशयः भावनाचयतस्तवाप्युदितंक्षीणंअनुदितंचोपशांतमित्य-
 चेच्यते क्षयोपशमेमुदयोप्यस्तिप्रदेशतयाकर्मणोवेदनावुज्ञानात् न-
 त्सीगुणविधातायभवातिविष्णुःकवेदनंतुनास्येति, उपशमेतुप्रदेशकर्म-
 नावुभवति क्षयोपशमेतुप्रदेशवेदनसद्भावः तेनक्षयोपशमेननिर्वृ-
 क्षायोपशमिकोभावः तस्यभेदाजष्टादश, ज्ञानचतुष्टयंअज्ञानत्र-
 निप्रयं क्षयोपशमिदानादिपचकं क्षयोपशमसम्यक्त्वं देशविरतिः
 वेरतिः क्षायोपशमिकाद्वयेवमष्टादश क्षयोपशमसम्यक्त्वादयोहि-
 तकर्मकृतिप्रदेशोदयेनसातिचारताभवाति कर्मणामुदयेननिर्वृत्तं
 येकंतश्च एकविंशतिप्रकारं अत्रामणसिद्धतादिसंयमलेसाकपा-
 भा मिडमित्यधोच्यते कर्मणामष्टानांद्वाविंशतंमृदुदयोदष्टः
 विंशतिप्रकारेकयंसगृहीतइत्युच्यते अज्ञानग्रहणात् ज्ञान-
 णदर्शनमोहनीयानांसंग्रहः गतिग्रहणात्शेषनामगोत्रवेदनी-
 क्षितानि भवधारणकारणत्वादेयांकर्मणामितिर्लिङ्गग्रहणात्
 शोपीदयिकस्यासिद्धत्येसंग्रहः, ननुचकर्मप्रकृतिभेदानां-
 त्रशतंप्रकृतिगणनयाप्रसिद्धमाम्नायेनचतस्रलेदयाः परि-
 तत्कथमुच्यतेवक्ष्यतेनामकर्मणिमनः पर्याप्तिनामपर्याप्ति-
 योयेनमनोयोग्यानुद्गलान्आदायचित्तयतितेचमन्यमा-
 तद्वक्तृणान्मनोयोगउच्यतेमनोयोगपारणामलेदयाः

स्यजावरणरोधः अत्यन्तावबोधरूपं ज्ञानं तद् औदयिकभावेन
व्यंतेन ज्ञानाणस्तद्वृत्तिजज्ञानस्योदयः निगुणमि निगुणमिध्यात्व
स्वादनमिध्रलक्षणेपुजस्ति केचिन् पुनः केचिन्सुखमन्याख्याकरण
शलाः क्षीणमोहपर्वते ज्ञानस्योदयमिच्छन्ति ज्ञानावरणादर्शनाव
णकर्मोदयार्तं यावत्ज्ञानदर्शनपेननाशंतावन् अज्ञानांशकेवलज्ञा
नप्राकट्येपुवसर्वचेतनाप्राग्भावस्तनस्तेनार्वाकजज्ञानसंभवइतिदि
गुण्यजनसंभवेति तच्चतेपामेवममइति मयनेजति नैगमनयमते
सम्यग्ज्ञानेजातेक्षायोपशमिकज्ञानरयविपर्यासाभावान् सम्यक्त्वेना
ज्ञानंइति एवमूतमतेतुसर्वथाज्ञानावरकपटलाभापुवजज्ञानाभाव
इतिस्वर्यंउल्लम् ॥ ४६ ॥

ट्कार्यः—हवे भाव कहे छे तिह्रां मूल भाव पांच छे
उपशम भावना २ भेद छे उपशमसमक्ति, उपशमधारिष क्षा
यिकभावना १ भेद छे. क्षायिकसमक्ति १ क्षायिकधारिष १
केवलज्ञान १ केवलदर्शन १ क्षायिकदानादि ५ लक्ष्यक्षयोप
शम भावना भेद १८, उपयोग १० धान,दिलाल्धि ५ क्षयोप
शमसमक्ति १ देशविराति १ सर्वविराति १ एवं १८ औदयिक
भावना भेद २? अज्ञानजसिद्धत्व १ असंयम १ तद्व्या ६
कषाय ४ गति ४ वेद ३ मिध्यात्र १ एवं २? पारिणामिक
भावना भेद ३ अभ्यत्व १ अभ्यत्व १ जीवत्व १ एतेषाम् उत्तर
भावना भेद ४ यथा. हवे गुणटाय मूल भाव कहे छे. मिध्यात्र
१ सारवादन १ मित्र १ ए तीन गुणटाय क्षयोपदय १ उ
दय १ पारिणामिक १ ए ३ भाव छे समक्तिनपां कांही ५
ग्यारमा पर्यन्त आठ गुणटाय पांच भाव छे. एक क्षीणमोह
उपशम विना चार भाव छे. तयोर्गी केदय अयोगी केदय

रयआवरणरोधः अत्यन्तावबोधरूपंअज्ञानं तत्तुऔदयिकभावेज्ञात-
 स्यन्तेनअज्ञानरसइतिअज्ञानरयोदयः तिगुणाम्मि त्रिषुमिध्यात्वसा-
 स्वादनमिध्वलक्षणेपुजस्ति केचित् पुनःकेचित्सूक्ष्मध्याख्याकरणकु-
 शलाः क्षीणमोहपर्यन्तेअज्ञानस्योदयमिच्छन्ति ज्ञानावरणादर्शनावर-
 णकर्मोदयात्तु यावत्तुज्ञानदर्शनचेतनांशंतावत् अज्ञाणतच्चकेवलज्ञा-
 नप्राकट्येएवसर्वचेतनाप्राग्भावस्ततस्तेनार्वाकअज्ञानसंभवइतिदि-
 गुपटअनसंप्रमंति तद्यतेपामेवप्रमइति मयभेअति नैगमनयमते-
 सम्यग्ज्ञानेजातेक्षायोपशमिकज्ञानरयविपर्यासाभावात् सम्यक्त्वेना-
 ज्ञानंइति एवंमूतमतेतुसर्वथाज्ञानावरकपटलाभावेएवअज्ञानाभाव-
 इतिस्वर्यंऊह्यम् ॥ ४६ ॥

ट्यार्यः—हवे भाव कहे छे तिहां मूल भाव पांच छे
 उपशम भावना २ भेद छे उपशमसमकित, उपशमचारित्र क्षा-
 यिकभावना ९ भेद छे. क्षायिकसमकित ? क्षायिकचारित्र ?
 केवलज्ञान ? केवलदर्शन ? क्षायिकदानादि ५ लब्धिक्षयोप-
 शम भावना भेद १८, उपयोग १० दानादिद्विधि ५ क्षयोप-
 शमसमकित ? देशविरति ? सर्वविरति ? एवं १८ औदयिक-
 भावना भेद २ ? अज्ञाणअसिद्धत्व ? असंयम ? लेश्या ६
 कषाय ४ गति ४ वेद ३ मिध्यात्व ? एवं २ ? पारिणामिक
 भावना भेद ३ अभ्यत्व ? अभ्यत्व ? जीवत्व ? ए तेपत्त उत्तर
 भावना भेद थया. हवे गुणटाणे मूल भाव कहे छे. मिध्यात्व
 ? सारवादन ? मिश्र ? ए तीन गुणटाणे क्षयोपशम ? उ-
 दय ? पारिणामिक ? ए ३ भाव छे समकितयो मांडी इ-
 ग्यारमा पर्यंत जाठ गुणटाणे पांच भाव छे. एक क्षीणमोहे
 उपशम विना च्यार भाव छे. सयोगी केवली अयोगी केवली

ગુણટાળે ક્ષાયિક ? ઔદયિક ? પારિણામિક ? ઇ ત્રીણ
ભાવ છે. ઔદયિક ભાવનો મેદ જે અજ્ઞાન કેદ આચાર્ય તો
ત્રીણ ગુણટાળા સીમ માને છે. કેટલાપુરુષ આચાર્ય જ્ઞાનાવર્ણી
દર્શનાવર્ણીનો ઉદય તેહને અજ્ઞાન કહે છે. તે માટે ચારમા
ગુણટાળાસીમ એહનો ઉદય માને છે. જે ક્ષીણમોહને અંતે ઇ
સ્વપ્ને. અજ્ઞાન રે લીધા તે ક્ષયોપશમભાવના મેદ છે, તે વિપ-
ર્યાસયુક્ત જાણના અને ઔદયિક મત્તે જે અજ્ઞાન તે જે અ-
જાણ્યો ભાવ રહ્યો તે જ્ઞાનાવર્ણીના ઉદય તેહનો મેદ ઔદયિક
ભાવમાં કહ્યો છે. ॥ ૪૬ ॥

ચડદુગદુગપણચડતિગ, ત્રીસાત્રીસાસગઠદુગવીસા ।
વીસગુણવીસતેરસ, ચારસભાવા ગુણટાળે ॥ ૪૭ ॥

ટીકા—અધગુણસ્થાનેપુઉત્તરવિપચાશદ્વેદાન્યયાયોગવિભજ્ય-
ન્નાદ ॥ ચડદુગતિ અત્રત્રીસાડનિપદાનુસંધયઃ ચડત્રીસાઈતિ-
પ્રથમેમિધ્યાત્વેગુણસ્થાનકેચતુસ્ત્રિંશદ્વેદાભાવાનાંભવંતિ અવશ્યો-
પશમસ્યઅજ્ઞાનત્રિકં ચક્ષુર્દર્શનદ્વયં ઇતિપંચક અવધિદર્શનં વિ-
શંગેઅધિકૃતમપિકર્મશ્રેયે નાધિકૃતં અજ્ઞાનહુદંસાઆદ્યમદુગેઈતિવચ-
નાત્ દાનાદિલઘ્વિપંચકં એવં ૧૦ દશઔદયિકસ્યૈકાવિંશતિઃ
પરિણામકસ્યત્રયોપિએવંચતુસ્ત્રિંશદ્વેદામિધ્યાત્વેભવતિ “દુગત્રીસતિ”
સાસ્વાદનેદ્વાવિંશદ્વેદાઃ ભાવાનાંક્ષયોપશમસ્ય તે એવં દશ ૧૦ ઔદ-
યિકસ્યમિધ્યાત્વરહિતાવિંશતિઃ ૨૦ પારિણામિકસ્ય અભવ્યત્વરહિતૌ-
દ્વૌઅભવ્યત્વંમિધ્યાત્વએવસંભવાત્ એવંદ્વાવિંશતિઃ પુનઃ દુગતિસતિ
મિશ્રેદ્વાવિંશતૌત્તાએવસાસ્વાદનેનોક્તા અત્રકેચિત્મિધ્યાત્વસ્યાતેમિશ્રો-
દયેન ત્રયોસ્ત્રિંશદિચ્છન્તિ તદપિસમ્મત, તથાપિગાથાયાંમિશ્રમોહસ્ય-

संग्रहात् नेह व्याख्यातकेचित् ते मीसिमीसइति वचनमाहंय सत-
 त्रिंशद्देहाः मिथे वदन्ति, तदप्यपेक्ष्यमेव यतः श्रुतसम्यग्दर्शनानां-
 नज्ञानं नादंस्तण्डिलमिति उत्तराध्ययनवाक्यान्नेयं, अतोद्वाविंश-
 द्देदाएव अद्वितसम्यग्दर्शनगुणे "पञ्चर्तासति" पञ्चविंशद्देहाः भा-
 वानां, तत्रोपशमसम्यक्त्वं ? क्षायिकसम्यक्त्वं ? क्षयोपशमेतुक्षयो-
 पशमसम्यक्त्वं ? ज्ञानवयं दर्शनवयं ६ दानादिलब्धपञ्चकंडानि-
 द्वादश १२ अज्ञानमिध्यात्वरदितापूकोनविंशतिरादधिकरय, अभ-
 द्यस्वहीनैर्द्रापाणिणामिकरय, पुरंपंचविंशद्देदाभवंति. अत्रोदविके-
 मिध्यात्वस्वरथानेकेष्वित्सम्यक्त्वमोहोदपक्षिर्पनि तदपिसम्मतमिति
 देशविरतिगुणे "चउर्तासति" चतुस्त्रिंशद्देदाभवंति, तत्रोपशमसम्यग्-
 दर्शनं ? क्षायोपशमस्य द्वादश ता एव देशविरतिमिलनेन योदशजी-
 दधिकरय, देवगतिनरकगत्यपगमेसप्तदशपारिणामिकरय, द्वाइतिप्रमते
 "तिगतीसति" प्रमत्तेयस्त्रिंशद्देदाभावाभावंति, तत्रपूर्वास्तायाः
 चतुस्त्रिंशतः देशविरति रसंयमंतिर्यग्गतिश्चापनीयते पुनः मनः
 पर्यवज्ञानं सर्वविरतिः क्षिप्येते तदत्रयत्रिंशद्देदाः प्राप्यंते, अप्रमत्तेइति-
 तथाऽप्रमत्तेसप्तमेगुणस्थानेविंशद्देहा भावानां, अचकृष्णानीलकापोत-
 इतिषेडयायमाभावात्तेनविंशदिति, सगृह्यउगरीसति सप्त तथा अंशो
 पदान्विंशतिसंबंधः इत्यनेन अपूर्वकरणेसप्तविंशतिः भावभेदाइति,
 अयतेजःपद्मकेडयाक्षयोपशमापगमेसप्तविंशतिः, उपशमधारिषेक्षिप्रे
 अष्टाविंशतिः, कर्मप्रकृतिकारस्तु उपशमधारिषंउपशान्तमोहेपूर्वइ-
 ष्टति, पारिवर्तोदनीप्रमृतीनांवेद्यमानानांनोपशमः विनुभेणाइ-
 पिउपशमरूपवृद्धीतइति, आरविभंग्यांतु कृष्टेइतिस्थापान्, उपशा-
 मस्तुउपशान्तइतिप्रहृतेनवृद्धीतंनदपिदेशमाप्रमिति, दशनेमृत्सं-
 पत्तायगुणस्थाने "दुगरीसति" द्वाविंशतिर्भेदाभावाभावंति,
 यत्रध्वेदविकसंज्वलनविक्रयानुदयेदोषा द्वाविंशतिर्भवंति, तत्रो-

पशमं द्विविधं शायिकं दर्शनं ? क्षयोपशमस्य ज्ञानचतुष्टयं दर्शनत्रिकं सर्वविगतिः । दानादिपञ्चकंडनिययोदशद्वौपारिणामिकौ मनुष्यगति-संज्वलनलोभशुक्लेषया सिद्धत्वरूपा औदयिक इति द्वाविंशतिः, उप-शानमोहे तु लोभकषायशायोपशमिकसर्वप्रसूयभावान् विंशतिभेदाभ-वंति, क्षीणमोहे “ गुणव्यसति ” एकोनविंशतिः भावानां भेदाभ-वंति, ते च उपशांतोक्ताः विंशतेः उपशमभेदद्विक्रमपगमे शायिकचारि-त्रेक्षिते भवंति, स योगिगुणस्थानके “ वेरसति ” त्रयोदशभेदाः भावानां भवंति, ते च नव शायिकोद्भवाः मनुष्यगतिः ? शुक्लेषयाऽसिद्धत्वं च औदयिकं जीवत्वं च पारिणामिकमिति त्रयोदश यतः प्रज्ञाप-नायां केवलिनः किंभ्याः किंवा अभव्या इति प्रश्ने नो भवानो अभवाद्-त्युक्तत्वादिनि, अयोगिगुणस्थानके चारसत्तिद्वादशभावाः भवंति शुक्लेषया पगमात् अलेष्यत्वेन चास्येति, सिद्धानां तु शायिक भेदाः जीवत्वं पारिणामिकमिति दशभावा भवंति यद्यपि शायिकभावभेदनव-केतुचातिकर्मक्षयसमुत्थानामेव गुणानां ग्रहणं तथाप्यवातिक्षयसमु-त्थानां तथाशेषसंकरादिगुणानां तु पारिणामिके एव संग्रह इति पञ्चसंग्रह-टीकाशय इति व्याख्याताश्रुणे पूर्यभावभेदाः ॥ ४७ ॥

टिप्पण्यः—मिथ्यात्व गुणठाणे चोत्तीस भाव छे. क्षयोपश-मना १० औदयिकना २१ पारिणामिकना ३ सात्वादन गुण-ठाणे वर्त्तीस भाव छे. क्षयोपशमना १० औदयिकना मिथ्या-त्वना विना २० पारिणामिकना अभव्यपणा विना २ एवं ३२ मिश्रगुणठाणे वर्त्तीस भाव छे, क्षयोपशमना १० औदयिकना २० मिथ्यात्व विना पारिणामिकना २ अभव्य विना, समकित गुणठाणे पांवीस भाव छे. उपशम समकित १ शायिक सम-कित १ क्षयोपशम समकित १ ज्ञान ३ दर्शन ३ दानादि ५ औदयिकना अज्ञान १ मिथ्यात्व १ विना ओशुणीस, पारिणामिक

૨ એવં પાંચાસ ભાવ છે. દેશવિરતિ ગુણટાણે ચોત્રીસ ભાવ છે. ૫ પાંચાસમાંથી ઔદયિકની ગતિ ૨ નીકલી ક્ષયો-પશમનો દેશવિરતિ ૧ મેલત્રીયે પૂર્વ ચોત્રીસ છે. છઠે પ્રમત્ત ગુણટાણે તેત્રીસ ભાવ છે. દેશવિરતિ ૧ અસંપન્ન ૧ તિરિ-ગતિ ૧ ૫ ત્રીન નિકલ્યા મનઃપર્યવજ્ઞાન સર્વવિરતિ ૫ એ મેલ્યા તેવારે તેત્રીસ, અપ્રમત્ત ગુણટાણે થીસ ભાવ છે. છેલ્લા ત્રીન નીકલી, તથા અપૂર્વકરણ ગુણટાણે સત્તાવીસ ભાવ છે, તેજો ૧ પદ્મછેલ્લા ૨ નીકલ્યા ક્ષયોપશમ સમક્રિત ૧ ૫ એક નીકલી તેવારે સત્તાવીસ છે. તેમલ્લે ઉપસમચારિત્ર ૧ મેલીયે તેવારે નવમે ગુણટાણે અટારીસ ભાવ છે. રૂઢાં કમ્મપપદિમધ્યે ઉપ-શમચારિત્ર રૂપારમેજ ગવેરુપો છે. પછે વેદ ૩ સંજ્ઞલ્લમ ૩ ૫ છ કાઢ્યા તેવારે દશમે ચારીસ ભાવ છે. રૂપારમે ગુણ-ટાણે થીસ ભાવ છે. રીણમોહ ગુણટાણે ઉપશમના ૨ કાઢીયે ક્ષાયિકચારિત્ર ૫ એક મેલીયે તેવારે ઓગળીસ ભાવ છે. સયોગિ ગુણટાણે ક્ષાયિકના નવ મતુપ્યગતિ ૧ રૂઢછેલ્લા ૧ અસિદ્ધત્વ ૧ જીવત્વ ૫ તેર ભાવ છે. અયોગિ જ્ઞાનમે ગુણટાણે રૂઢ-છેલ્લા વિના ૧૨ ભાવ પામીયે, સિદ્ધ જીવને ક્ષાયિકના નવ, જીવણો પારિણામિરનો ૫ દશ ભાવ છે. ૫ દશમે આરમ્ભર્મ છે ૫ ગુણટાણે ભાવ વડા ॥ ૪૭ ॥

સમ્મત્તાઓ પંચસુ, ઉવસમસમતિગેસુચરણયુ(ત્રુ)અં,
સમ્માઈ(યણ)સુસંતેપુણ, ચાયગસમત્તના હંતિ॥૪૮॥

ટીકા—અપગુણરથાનેપુઆનાંરગાદિત્વમુચ્યતે સમ્મત્તાઓ-
હતિ સમ્યક્ક્રયાત્પંચમુઅપૂર્વકરણપર્યંતેપુગુણરથાનેપુ ઉપશમ-

सम्यग्दर्शनं प्राप्यते " तिगेषु " त्रिकेषु नवमेदशमेष्टकादशे
 "चरणयुतं" उपशमचारित्रयुतं, इत्यनेन उपशमदर्शनं उपशमचारित्रं
 एवंभेदद्वयं प्राप्यते पुनः सम्यग्दर्शनादि उपशममोहं यावत् क्षायिकं
 सम्यग्दर्शनं भवति यश्चैकचत्वारिंशत्सत्ताकस्तस्य क्षायिकं सम्यक्त्वं
 प्राप्यते इति ॥ ४८ ॥

गुण.	भावाः	उप.	क्षयो.	क्षायि.	औद.	पारि.
मि.		०	१०	■	२१	३
सा.		०	१०	०	२०	२
मि.		०	१२	०	१९	२
अ.		१	१२	१	१९	२
दे.		१	१३	१	१७	२
प्र.		१	१४	१	१५	२
ऽप्र.		१	१४	१	१२	२
ऽपृ.		१	१३	१	१०	२
ऽनि.		२	१३	१	१०	२
स.		२	१३	१	४	२
उ.		२	१२	१	३	२
क्षी.		०	१२	२	३	२
स.		०	०	९	३	१
अ.		०	०	९	२	१

टिप्पण्यः—संत कहेतां उपशमधेनिवृत्तने समकितयी मांडा
 इग्यारमा गुणटाणा पर्यंत कोईक जीवने क्षायिकसमकितपणे
 जे एकसो एकनालीस सत्तावालो जीव श्रेणि उपशमचारित्रे

मांडे तेहने क्षीणमोहगुणटाणे क्षायिकसमकित, क्षायिकचारित्र
ए वे भेद क्षायिकमां पामीये एट्ठे क्षायिकसमकित क्षायिक-
चारित्र छे ॥ ४८ ॥

खीणेसम्मंचरणं, नवमेदसमेदुगंङ्गंभयणा ।

नवनवचरिमदुगम्मि, खायगभेया समुद्दिष्टा ॥ ४९ ॥

टीका—“खीणेसम्मंचरणंइति” क्षीणक्षीणमोहगुणस्थानेक्षायिकं
चारित्रंप्राप्यते, नवमेअनिवृत्तिवादरे दशमेमूक्ष्मसंपगये क्षायिकभाव-
स्यद्विकंसम्यस्त्यचारित्रलक्षणंवदंति केचित्पुनर्क्षायिकंसम्यक्त्यमेव-
वदंति, एवंभवतिभजनाचसाअपेक्षाभेदएवंज्ञेयः “चरिमदुगम्मि” चर-
मद्विकेतयोगिकेवल्लिअयोगिकेवल्लिगुणस्थानेनवनवक्षायिकभेदाउक्ताः
वीतरागेणेति ॥ ४९ ॥

ट्यार्थः—नवमे दशमे गुणटाणे क्षायिकता कोइक आचार्य
क्षायिकसमकित ? क्षायिकचारित्र ए वे भेद माने छे । अने
कोइक आचार्य क्षायिक समकित ? एक भेद माने छे एट्ठवी
भजना छे । चरिमदुग कहेतां छेहठे वे गुणटाणे तेरमे तथा
चउदमे गुणटाणे क्षायिकता नव भेद पामीये ए सर्व क्षायि-
कता भेद बद्धा ॥ ४९ ॥

परिणामगस्सभेया, मिच्छे तिगसेसयंमिदुगचेव ।

अभवत्तविहीणंपुण, चरिमदुगेएगजीवत्तं ॥ ५० ॥

टीका—परिणामगस्सेति परिणामस्यभेदामिच्छेइति मिच्छ्यात्वे
“तिगति” त्रिकंजीवत्तवभ्यत्तवभ्यत्तरूपास्वयोभेदाः प्राप्यतेनेनेदु-
सारवादनमारभ्यक्षीणमोहपर्यंतपु “दुगति” द्विदशमेदशानवभ्यत्तव-

रूपं अभव्यत्वेनहीनंरहितंद्विकंप्राप्यते “चरमदुगति” चरमद्विके त्रयो-
दशगुणस्थानकेचतुर्दशगुणस्थानकेच जीवत्वमस्तिभव्यत्वंतुसिद्धि-
गमनयोग्यत्वं तच्चारित्रनिष्पन्नंतेननभव्यत्वं अभव्यंतुपूर्वमेवनास्ति
अतोर्जीवत्वमेव, भव्याभव्यत्वस्वरूपंतुभगवतीमूत्रेजयंतीप्रश्नेचभव्य-
त्वंनकर्मजमिति. ॥ ५० ॥

टिप्पण्यः—पारिणामिकभावना भेद तीन છે તે મલ્લે મિથ્યા-
ત્વગુણઠાણે પારિણામિકના ત્રીન ભેદ છે. સાસ્વાદનથી માંઢી
ક્ષીણમોહ પર્યંત પારિણામિકના બે ભેદ છે । અભવ્યપણો નહી ।
અભવ્યપણો મિથ્યાત્વગુણઠાણેજ હુલે । ચરિમ છેહલે બે ગુણ-
ઠાણે ઇકજીવપણો છે ભવ્યપણો તિહાં ઢલ્લો યોગ્યતા નીપન્યા
પછી કહેવાયે નહી ॥ ૫૦ ॥

મીસેપણલક્ષીઓ, અન્નાણંદંસણદુગંચપદમદુગે ।
ઓહીદંસણજુત્તં, મીસે નાણાઈભયણા ॥ ૫૧ ॥

ટીકા—મીસેપણલક્ષીઓઈતિમિથેનામ ક્ષાયોપશમિકેભાવેપણ-
લક્ષીઓપંચલઘ્યયઃ દાનલાભભોગોપભોગવીર્યરૂપાઃ “અન્નાણતિ”અ-
જ્ઞાનત્રયં મત્સજ્ઞાનશ્રુતાજ્ઞાનવિભંગલક્ષણં “દમદુગતિ” દર્શનદ્વિક ચ-
ધુરચધુર્દર્શનદ્વયંચ પ્રથમદ્વિકેમિથ્યાત્વસાસ્વાદનલક્ષણેગુણસ્થાનદ્વયે-
પ્રાપ્યતે “મીસેતિ” મિથ્રગુણસ્થાનેનાણાઈ જ્ઞાનાનિભજનાતઃ ભજના-
તુમિવ્યાત્વાન્ મિથ્રભાગસ્યાજ્ઞાનં, સમ્યક્ત્વાત્ મિથ્રભાગસ્યજ્ઞાનં,
અવકેચિન્નવિભંગેદર્શનમિચ્છંતિ, તદાશયંદીપયજ્ઞાહ “ઓહીદંસણગુન”
ઈતિ અવધિ, દર્શનેનયુક્તમિતિ । અવધિદર્શનંભવતિ ઇતદ્ધ્યનમ-
મતાવિષ્કરણાર્થનોક્તં ક્તુર્જાવામિગમાદિરતિનદ્ધિયેતિ માત્રનાય
વાતુચર્મારંધ્રેનતુમ્યગદર્શનિનામેવજ્ઞાનંભાષ્યકારેણાપિઉક્તમહા-

विरुद्धानामज्ञानं शुद्धयदावतामेवज्ञानं, मिथोदयस्तुसाम्यदर्शन-
गुणरोधकएवअतोमिथेऽज्ञानमेवेति ॥ ५१ ॥

टिप्पणी—भीसे कहेंतां क्षयोपशमभावना भेद ते मत्वे पांच
लक्ष्य, अज्ञान प्रज्ञ ३ दर्शन २ ए दश भेद मिथ्यात्व १ तथा
सात्त्वादन ए प्रथम “दुग्ग” वे गुणटाणे पार्मार्थे. मिथ्यगुणटाणे
जे समस्तिनयी पडतो मिथ्ये आवे तो अवधिदर्शन छेनो आवे
तेहने अवधिदर्शन कहीये, अने मिथ्यात्वयी मिथ्ये आवे तेहने
अवधिदर्शन नही, अने मिथ्यगुणटाणे ज्ञाननो भजना छे ।
पोष्यायी धांजे आवे तेहने ज्ञान कहीये, पहिलायी प्रीजे
आवे तेहने अज्ञान कहीये, ए अज्ञानमांनि परिपाठो छे, पं-
भद्राशुद्ध विना भाष्यकार प्रमुख अज्ञानज्ञ माने छे । मिथ-
मोहनीयनो उदय दर्शन गुणने रक्षिथा रोके छे, तेमाटे ज्ञाननी
भजना छे ॥ ५१ ॥

दंसगनाणतिगंपण, लक्ष्मीओमीसगंचसम्मत्तं ।

धारस्सअविरईसम्मे, देसजुआदेसविरयंमि ॥ ५२ ॥

टीका—“दंसनाणतिगमित्यादि अविरइसम्मे” अविरतिसम्यक्त्वे
द्वादशक्षयोपशमभावभेदाः प्राप्यंते, तेषामीदर्शनविरुद्धधुरधुरवधि-
दर्शन लक्षणं “नाणनिगं” ज्ञानविकं मानिभूतावधिज्ञानलक्षणं
“पणलक्ष्मीओ” इतिपंचदानादपोलम्बयः “भीसगंच” मिथ्यकंमिथ्या-
रूपक्षयोपशमसाम्यक्त्वं एवंद्वादशक्षयोपशमभावभेदाः प्राप्यंते,
तेएवद्वादशभेदादेशयुक्तादेशविरतियुक्तादेशविरतापंचमेगुणस्थानके
वयोदशभेदाः क्षयोपशमस्यप्राप्यंते ॥ ५२ ॥

टिप्पणी—ओवे समस्तिगुणटाणे दर्शन तीन चक्षुदर्शन १

अचक्षुदर्शन १ अवधिदर्शन १ ज्ञान ३ दानादिलब्धि ५ क्षयो-
पशमसमकित ए अविरति समकित गुणटाणे चार भेद क्षयोपशमना
होवे, देशविरति गुणटाणे जे चार कड्या तेमां देशविरति भेलीये
तेवारे १३ तेर भाव पामीये ॥ ५२ ॥

देसविणुसव्विरइ, मणनाणजुआपमत्तजुअलम्मि ।
सम्मविणा य अपुवे, अनियट्टिचउम्मिचरणविणा ५३।

टीका—“देसविणुत्ति”देशविरतिविनासर्वाविरतिमनःपर्यायज्ञान-
युताः प्रमत्तेऽप्रमत्तेचतुर्दश क्षयोपशमभावभेदाः प्राप्यन्ते, सम्यग्दर्श-
नइतिक्षयोपशमसम्यग्दर्शनं विनाअपूर्वत्रयोदशक्षयोपशमभावभेदाः
प्राप्यन्ते, अनिवृत्तिगुणस्थानतः “चउम्मि” अनिवृत्तिवादादसूक्ष्मसं-
परायोपशान्तमोहक्षीणमोहलक्षणेषुक्षयोपशमचारित्र्यविनाद्वादशभेदाः
क्षयोपशमभावस्यप्राप्यन्ते, कर्मप्रकृतौतुनचमेदशमेगुणस्थानेक्षयोप-
शमचारित्र्यमिच्छति, ततः क्षयोपशमभावोनप्राप्यतेइति ॥ ५२ ॥

स्वार्थः—देशविरति काढीये सर्वविगनि भेलविये । बली
मनपयंज्ञान भेलविणु तेवारे प्रमत्त गुणटाणे अप्रमत्त गुणटाणे
ए वे गुणटाणे क्षयोपशमना चउद भेद छे. अपूर्वकरण गुण-
टाणे क्षयोपशमतनकित विना तेर भेद पामीये, अनिवृत्ति गुण-
टाणादी मांडी च्यार गुणटाणे क्षयोपशमचारित्र्य विना चार भेद
छे. कम्मपयडीमन्वे दशमा गुणटाणापर्यंत क्षयोपशमचारित्र्य
मान्दो छे. ॥ ५३ ॥

मिच्छेद्गयोसंपुण, सासाणतिगेअमिच्छउदयस्स ।
सत्तरसदेसविरण, गुरनिरयअग्गाणरहिआओ ॥५४॥

टीका—अथौदयिकं विभजयन्नाह ॥ मिच्छेद्गर्वागं पुण्ड्रति ।
मिच्छेदपिष्यात्वेपुर्वाविशानिभेदाः औदयिकस्य प्राप्यन्ते, पुनःसाम्या-
दननिकेसास्वादनमिथाविरानिसम्यक्त्वे “अमिच्छति” मिष्यात्वरहिता
“उदयरसेति” औदयिकस्य भावस्यविशानिभेदाभवन्ति, पुनर्वाक्यंतुद्वा-
दशमं गुणस्थानं यावत् अज्ञानस्योदयः संगृह्यते तन्मन्तुनः मुख्य-
त्वेन अज्ञानस्यापगमे अविरतसम्यक्दर्शने एकोनविशानिरेवप्राप्यन्ते
देशविरते पंचमगुणस्थानके सप्तदशभेदा औदयिकस्य प्राप्यन्ते, सुरादिति
देवगतिनिरयेति नरकगति अज्ञानरहिताः ॥ ५४ ॥

ट्यार्षः—हवे औदयिकभावना भेद कहे छे. मिष्यात्व
गुणटाणे एकवीस भेद छे. औदयिक भावना २१ छे, सास्या-
दनयी तीन गुणटाणे मिष्यात्व विना २० भेद पामीये, सम-
कित गुणटाणे ज्ञान विना ओगणीस छे, इमज भेद जणाव-
वाहुं वचन छे. देशविरति गुणटाणे सत्तर भेद पामीये, देव-
गति १ नरकगति १ अज्ञान १ ए तीन मिष्यात्वे ए प्यार
नयी, ए वली भतभेद देखाव्यो छे. ॥ ५४ ॥

तिरिअविरयाओहीणा, पमत्तिअपमत्तिलेसत्तिगहीणा ।
अदुलेसापुवदुगे, अवेअतिकसायसुहुमच(उ)ओ ॥ ५५ ॥

टीका—तिरिअविरयाओति तिर्यग्गति १ अविरतितः
हीनारहिताः पंचदशभेदा औदयिकस्य प्रमत्ते प्राप्यन्ते अप्रमत्ते लेस-
तिगति लेस्याप्रिकद्धीनाः कृष्णनीलकपोतरहिता द्वादश औदयि-
करयभेदाः प्राप्यन्ते, “सुहुमंति” सूक्ष्मसंपरायलक्षणे गुणस्थानके दे-
दयिककरायनिकारहिताः चञ्चलि चत्वार औदयिकभावभेदाः प्राप्यन्ते
॥ ५५ ॥

ત્યાર્થઃ—નિર્યચનીગતિ ૧ અસયમ ૧ ૫ વે કાર્દાયે તે-
વારે પ્રમત્તગુણટાણે પદ્મ મેદ ઔદયિકના છે, અપ્રમત્ત ગુણ-
ટાણે કમ્પનીલકાપોત લેશ્યા નીન કાર્દાયે તેવારે ઔદયિકના
૧૨ મેદ છે. યે લેશ્યા, તેજો નવા પદ્મ કાર્દાયે તેવારે આટમે
નવમે દશ મેદ છે. ઔદયિકના વેદ ૩ કયાય ૩ કાર્દાયે
તેવારે સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણટાણે ઔદયિકના ચ્યાર મેદ છે. લો-
ભકયાય ૧ અસિદ્વપ્પો ૧ મનુષ્યગતિ ૧ શુદ્ધ લેશ્યા ૫ ચ્યાર
છે. ॥ ૫૫ ॥

उवसंततिगेअलोभा, लेसविणादोअयोगीगुणठाणे ।
मिच्छतिगेसन्निवाईय, चउङ्ग(इगचउ)वारसऊज-
यतिन्नि ॥ ५६ ॥

टीका—उवसंतति उपशांतयिके उपशांतमोहसपोषिके-
लिलक्षणेगुणस्थानयिके अलोभति अलोभालोभरहिताः प्रय-
औदयिकस्यभावभेदाःप्राप्यन्ते. लेसविणति लेश्या शुद्धलेश्यां विना
तद्रहितौ द्वौएवभावभेदौ औदयिकस्यायोगिगुणस्थानेप्राप्यन्ते,
इत्युक्त्वाऔदयिकभावभेदागुणस्थानेषु, सांप्रतंसान्निपातिकभेदानि-
रूप्यन्ते, तत्रयद्यौपशमिकादिभावानांपंचानामेकसांयोगिकाः पंचभं-
गाभवन्ति, तेचसंयोगाभावान् नसान्निपातिकेभावे द्विकादिसंयोगजा-
भंगास्तेसान्निपातिकभावेसंगृह्यन्ते तेचषड्विंशतिर्भवन्ति तत्रद्विकसंयो-
गेअक्षसंचारणया दशभंगालभ्यन्ते, तेचामी १२।१३।१४।१५।२३
२४।२५।३४।३५।४५ रूपाः त्रिकसंयोगेपिदश तेचामी । १२३।
१२४।१२५।१३४।१३५।१४५।२३४।२३५।२४५।३४२।एवं
... भवन्ति, चतुष्कसंयोगाः पंचभंगाभवन्ति तेचामी।१२३४।

સાસ્વાદનનિત્ર ૩ એ ત્રિન ગુણટાને સાન્નિપાતિકના દુઃખ
 ઉત્તર દ્યાર ભાંગા પાનિયે, ક્ષયોપશન ઔદયિકપારિણામિ ૨
 એ ત્રીનનો એ ભાંગો તે દ્યાર ગતિમાં ગણતાં ચાર ભાંગ છે.
 અવિરતિ ગુણટાને ચાર ભાંગા સાન્નિપાતિકના છે. ક્ષયોપશન
 પારિણામિક ૨ ઔદયિક ૩ એક ભાંગો અથવા ક્ષયોપશન
 ઉપશન ૧ પારિણામિક ૧ ઔદયિક એ દ્યાર ભાગનો પૃથ્વી
 ભાંગો અથવા ક્ષયોપશન, ક્ષાયિક, પારિણામિક, ઔદયિક ૩
 દ્યાર ભાગનો ત્રીજો ભાંગો એ ત્રીન ભાંગા દ્યાર ગતિમાં છે
 તેને દ્યાર ભાંગા છે ॥૧૬॥

छगदेसिपमलदुगे, तिगअपुवचऊदोदो ॥
खोणाइतिगेइग संभवि, (व)भंगायविश्रेया ॥५५॥

नौका—देशदेशान्तरितिक्षणेपचमेगुणध्यानेमहात्मा। ११

[illegible]

१२३५।१२४५।१३४५।२३४५। हृदयवैरंजयेयाः पंचरसोदि-
कस्त्येकएक।१२३४५। एवंरूपः, एवंरसः, एवंरसिंशानिभगरेणुपदंभगाः
जीवेपुमाप्येते नपरे. मेघातीसं असंभविणोद्व्यागमराह्यान् तत्रैव-
द्विकसंयोगोयथाक्षयिकपारिणामिकलक्षणः द्वौनिकसंयोगोद्विंशत-
योपशमौदयिकपारिणामिकलक्षणः, मिथ्यादृशां चतुर्गतीनां क्षा-
यिकौदयिकपारिणामिकलक्षणः, केवलतिनां भवस्थानां द्वौचतुर्गतीनां योगी-
तमउपशमक्षयोपशम औदयिकपारिणामिकलक्षणः, प्रथमचतुर्ग-
तिपुञ्जादिकक्षयोपशम औदयिक पारिणामिकलक्षणोपिचतुर्गतिपु-
पंचकसंयोगिकस्तुक्षयिकसम्यग्ज्ञोपशमपारिणामिकेनोपशमधंष्याह-
द्वतां तत्रगाथाचतुर्थरुमंस्नवे चउचउगईसुर्मासग परिणामुदपृदि-
घउसुखपृहि उवसमशृणुहिवाचउ केवलपरिणामुदपृदं १ ॥ यय
परिणामेसिद्धानराणपणजोगुवसमसेदीप इत्यादिज्ञेय, द्विभंगक्रमे-
णक्षयिकसम्यग्दर्शनस्यचतुर्गतिवैनिर्दिष्टं, मिथ्यानिगति मिथ्या-
दिषिके मिथ्यात्वसाध्यादनमिथ्यलक्षणेगुणस्थानाधिकं धृष्टोभगएकः
क्षयोपशमौदयिकपरिणामलक्षणः सचचनसृष्टगतिपुमाप्येते तनउत्त-
राक्षतुर्भगाज्ञेयाः चारसति अपते आदितेसम्यग्दर्शनाक्षेगुणाद्या-
नकेमूढाः तिग्नित्तित्रयोभगाः क्षयोपशमौदयिकपारिणामिकलक्षणः
प्रथमः उपशमक्षयोपशमौदयिकपरिणामलक्षणोऽतितीयः अथोप-
.....
.....
चतुर्गतीनां द्वादशभवंति ॥ ५६ ॥

टिप्पण्यः—उपशांतमोह गुणराणे रीजमोह तयोमी मृण-
राणे लोभ विना तीन भेद छे. औदयिकता अनं शुद्धिदया
विना ये भेद छे. अयोमी गुणराणे ये भेद छे, मिथ्याप्य

૧૨૩૫।૧૨૪૫।૧૩૪૫।૨૩૪૫। इत्येवंपंचज्ञेयाः पंचसंयोगि-
कस्त्वेकएक।१२३४५। एवंरूपः, एवंषड्विंशतिभंगकेषुषडैवभंगाः
जीवेषुप्राप्यन्ते नपरे, मेयावीसं असंभविणोइत्यागमवाक्यात् तत्रैको-
द्विकसंयोगोयथाज्ञायिकपारिणामिकलक्षणः द्वौत्रिकसंयोगिकौतत्रक्ष-
योपशमऔदयिकपारिणामिकलक्षणः, मिथ्यादृशां चतुर्गतीनां क्षा-
यिकौदयिकपारिणामिकलक्षणः, केवलिनोभवस्थानांद्वौचतुष्कसंयोगी
तत्रउपशमक्षयोपशम औदयिकपारिणामिकलक्षणः, प्रथमश्चतुर्ग-
तिपुञ्जायिकक्षयोपशम औदयिक पारिणामिकलक्षणोपिचतुर्गतिषु,
पंचकसंयोगिकस्तुज्ञायिकसम्यक्त्वोपशमचारित्रब्रह्मेनोपशमधेण्यारू-
ढतां तत्रगाथाचतुर्थकर्मस्तत्रे चउचउगईसुभीसग परिणामुदएहि-
चउसुखएहि उवसमजुएहिवाचउ केवलिपरिणामुदयखईए ? खय
परिणामेसिद्धानराणपणजोगुवसमसेर्वाए इत्यादिज्ञेयं, इतिभंगक्रमे-
णज्ञायिकसम्यग्दर्शनस्यचतुर्गतित्वंनिवेदितं, मिच्छतिगति मिथ्या-
दिविके मिथ्यात्वसास्वादननिश्चलक्षणेगुणस्थानविके मूलोभंगएकः
क्षयोपशमौदयिकपरिणामलक्षणः सचचतसृषुगतिषुप्राप्यते तेनउत्त-
राश्चतुर्भगाज्ञेयाः बारसचि अयते अविरतेसम्यग्दर्शनारूपेगुणस्था-
नकेमूढाः तित्तिस्तित्रयोभंगाः क्षयोपशमौदयिकपारिणामिकलक्षणः
प्रथमः उपशमक्षयोपशमौदयिकपरिणामलक्षणोद्वितीयः अयंचोप-
शमकदर्शनिनांज्ञायिकौदयिकक्षयोपशमपारिणामिकलक्षणः तृतीयः
ज्ञायिकदर्शनिनांप्रवेत्रयोमूलोत्तरास्तुचतुर्गतिषु एवेभवन्ति तेन-
चतुर्गतीनांद्वादशभवन्ति ॥ ५६ ॥

ટ્યાર્થઃ—ઉપશાંતમોહ ગુણટાળે સ્ત્રીમોહ સયોગી ગુણ-
ટાળે લોભ વિના ત્રીન મેદ છે. ઔદયિકતા અને શુદ્ધલેશ્યા
વિના ચે મેદ છે. અયોગી ગુણટાળે ચે મેદ છે, મિથ્યાત્વ

टीका—लोकान्तिकादितिलोकांतिकानव, पंचानुत्तरभेदाश्चतुर्दश-
तेपर्याप्ताअपर्याप्तभेदेनाष्टाविंशतिभेदास्तेसम्यक्त्वेएवभवन्ति न नि-
व्यात्ये, लोकान्तिकाधिकारिणोगृहीतव्यानशेषाः, लोकान्तिकपरिवार-
श्चज्ञातायां नङ्गिनायाध्ययने सामानिकात्मरक्षकादयोऽभिहिताः नवे
सर्वेसम्यग्दर्शनिनइति तथैवसास्वादनेचतुःशतभेदाजीवानामिति
तेचसप्तनैरयिकाः पर्याप्ताः तत्रापर्याप्तावस्थायांनसम्यक्त्वं, यतः सां-
स्वादनेनरकानुपूर्वीअनुदयानिरस्याणुपूर्विणुदयाइतिकर्मस्तववाक्यात्
निरियर्द्दगवीसं, तिर्यग्योनिजाएकविंशतिभेदाः सास्वादनेभवन्ति॥५९

द्वार्यः—लोकान्तिक नव तथा अणुत्तर ५ ए पर्याप्ता अ-
पर्याप्ता ए अष्टावीस भेद नयी । इहां लोकान्ति नव अधिप-
तिना लीया छे, परिवारतो एहनो धणो छे । ज्ञातामूत्रे कळो
छे. सामानिक आत्मरक्षकादिक छे. ते माटे समकितना सर्वने
भजना जाणीये छे, निश्चय तो जिनोवेत्ति, तिमहीज सास्वा-
दन. गुणठाणे च्यासे जीव भेद छे, नारकीना भेद सात पर्याप्ता
भेद छे अपर्याप्तावस्थाये सास्वादनपणो न होये जे माटे
नरकानुपूर्वीनो उदय सास्वादन मानयी ते माटे तिर्यचना एक-
वीस भेद छे ॥५९॥

चायरथावरतियगं, अपज्जत्तंवियलतिअंअपज्जत्तं ।

अमणापंचअपज्जा, समणापज्जाअपज्जाय ॥६०॥

टीका—चायरइति चादरस्थावरत्रिकंवादरपृथिवी अपर्याप्त ?
वादराप्कायापर्याप्त चादरप्रत्येकवनस्पतिकायापर्याप्तइतिभेदत्रयंसास्वा-
दनेभवति इयमत्रभावना अत्रकश्चित्संक्षिपंचेंद्रियः तिर्यग्नरामरभेदः
पूर्वमिथ्यात्वबलेनोत्सृवादिप्ररूपणाकरणेनचदैर्कोन्द्रियायुः पुनः कारण-

शान् । यथाप्रवृत्त्यादिकरणकरणेनग्रन्थिभेदेदृष्ट्वाल्लक्ष्योपशमसम्पद-
 र्शनः उपशमाद्वापावन् उपशमीभूयान्तेसारवादनमधिगम्यसारवादन-
 र्थाते अल्पतरकालावशेषेआयुःक्षयेभूत्वा स्वावगमिकेउत्पद्यते, तस्य-
 शरीरपर्याप्तावस्थतोऽर्वागृप्त्वसारवादनं हित्वा मिष्यात्त्वलभते, मनुष्य-
 तु पूर्ववद्वायुरतदा पश्चान्नृगंधिभेदसंभवेऽपि मन्त्रा उपशमं प्राप्य-
 तेतः सास्वादनेचायुषः क्षयंकृत्वा पूर्वैर्द्रियैर्लुप्यद्यतेनम्यापि भवति. त्रि-
 पलतिपं अजयचं विकलत्रिकं अपर्याप्तं सारवादनं मभवंति, अयं पतिपं-
 मनुष्यो वा पूर्ववद्वायुरपशमं प्राप्य पतनमारवादनं धृतः त्रिपलपुष्पद्यते-
 विकलानां तु शरीरपर्याप्तिरन्तरं मिष्यात्वं जति, अमणापंच अंतं शिपं-
 र्धेद्रियाः पंचजलचरश्चलचरस्तेषां भुजपरितरपरिक्रमा अपर्याप्तेषु प्रवि-
 कलवत्प्राप्यन्ते समणेति समनसो मनःसदिना एते जलप्रगदयः पंच-
 अपर्याप्ताः पंचपर्याप्तास्तेषु सारवादनं प्राप्यते अपर्याप्तपुंश्वपि भेदसंभ-
 वोपशमानूपतितः सारवादनं प्राप्य मृतरयसंशिष्टूपद्यमानरयमवति.
 पर्याप्तपुंश्वग्रन्थिभेदसंभवोपशमात्पतितेन सारवादनं प्राप्यते, पृथग्धा-
 वरत्रिकं अपर्याप्तं विकलत्रिकं अपर्याप्तं अंतं शिपंचकं अपर्याप्तं संशिष्टाक
 मिति एकविंशतिभेदाः त्रिपंचः सारवादनं प्राप्यते ॥ ६० ॥

टशार्थः—विगलतिन अपर्याप्तापृथ्वी १ अष्ट १ वनरपति १
 ए तिन धावर अपर्याप्ता ते बाहर छे ए तीन भेद छे. अंश ५
 अपर्याप्ता संशि ५ पर्याप्ता तथा अपर्याप्ता मिश्या दश ए दिश
 त्रिपंचता भेद पामीये. ॥ ६० ॥

मणुएसमणाभेदा, देवेनिदुइतइयनीसंमिन् ।

सगपणइगहोयसयं, पणतोईसंशिपञ्चता ॥ ६१ ॥

टीका—मनुष्यसमजा मनुष्याणां मध्ये तमयति मनःसदिना
 द्रव्यधिरं द्रव्यभेदानां सारवादनं प्राप्यते, देवे देवगतिभेदे दृष्टव्ये-

मिथ्यात्वत्रतुसप्ताधिकंशतंसास्वादनप्राप्यतेइतिसर्वमिलनेसास्वादनप्रा-
प्यते तथाचमिश्रेपर्याप्तभेदा एवप्राप्यते, तत्रसप्तभेदाः पर्याप्ताः
स्नप्रभायाः प्राप्यन्तेतिर्यग्भेदाः संज्ञिपर्याप्तकाःप्राप्यते ॥ ६१ ॥

टिप्पण्यः—मनुष्यना समणा कहेतां गर्भज मनुष्य अपर्याप्ता
पर्याप्ता २०२ भेद सास्वादन गुणठाणे पामीये. देवताना मि-
थ्यात्वनि पेरे अष्टाविश विना ११७ पामीए, सर्व मील्या
च्यारसें थया तथा हवे मिश्रगुणठाणे सात भेद नारकिना प-
र्याप्ता ७ ते तिर्यच पंचेद्रासंज्ञी पांच पर्याप्ता तथा मनुष्यना
एकसोएक भेद गर्भज पर्याप्ता देवता पंचपासी पर्याप्ता एटळे
एकसो अठाणुं भेद मिश्रगुणठाणे पामीये ॥ ६१ ॥

सम्मेसस्त्रीदुविहा, चउसय तेवीस माघवइपजा ।
देसेपणतेरिक्खा, पन्नरसाकम्मभूमिनरा ॥ ६२ ॥

टीका—सम्मेसन्निति सम्पत्त्वेसंज्ञिपंचेन्द्रियोद्विविधः पर्या-
प्तापर्याप्तभेदमिश्रः. चतुः शतचतुर्विंशतिप्रमाणस्तत्रमाघवतीना-
मतमापृथ्वीपर्याप्तभेदेनैवप्राप्यते । इत्यमुनाप्रकारेण त्रयोविंशत्यधि-
काः चतुः शतभेदाः प्राप्यन्ते । नैरयिकास्त्रयोदशतैरिश्वादश मानुषो-
द्भवाध्यधिकंशतद्वयं । अष्टानवत्यधिकमेकशतंदेवानां, एवंचतुः शतं-
त्रयोविंशत्यधिकंप्राप्यते । ननुपरमावर्गिकेषुकथंसम्पत्त्वमुच्यते । अ-
ग्रपूर्वसंगतिरुदेवताद्युपदेशेनप्राप्नोति इन्द्रकृतनंदीश्वरोत्सवादिदर्शन-
निमित्तमपिप्राप्यते । देसेति देशविशतिगुणस्थानकोविंशतिभेदाः प्रा-
प्यन्ते, द्विगतिप्रत्ययाः तिर्यग्मनुष्यगतिप्रत्ययाः तत्रदेशे विरताख्ये
पंचमे गुणस्थानके पंचतिरिक्खातिर्यग्योनिजाः संज्ञिपंचेन्द्रियाः
जलचराद्याः पंचपर्याप्ताः मनुष्यगतिसंभवाः पंचदशकर्मभूमिसंभ-
वानसमनुष्योद्भवाण्व २० विंशतिभेदाः प्राप्यन्ते ॥ ६२ ॥

टिप्पणी:—समकितगुणटाणे मूल भेद २ संक्षीपप्राप्ति अप-
प्राप्ति ए वेना उत्तर भेद च्यासेने चोवीस थावे ते मत्वे
सातमी नारकीना अपप्राप्ति १ भेद ए मत्वे समकित नही
पृष्ठे च्यासे तेवीस भेद छे. नारकीना १३ निरपचना
१० गर्भजमनुष्यना २०२ देयनाना १९८ पृष्ठे च्यासे तेवीस
पामीये, इहां कोइ पृष्ठे जे पामाधर्मिने समकित केम जडे ?
तिहां उत्तर जे कोइ पूर्वमंगलि देयनाने कारणे समकित पामे
छे, देशविरति गुणटाणे पांच भेद गर्भजतिर्ययना पर्याप्ता पन्न
कर्मभूमिना मनुष्यना पन्न भेद पर्याप्ताए वीस भेद पामीये
छीए. ॥ ६२ ॥

पन्नरसकम्मभूमि(या), नरभेयासेसपसुटाणेसु ।
समुग्घायायपमत्ते, केवलियज्जाह्वयंति ॥ ६३ ॥

टीका—पन्नरसेयादिपंचदशकर्मभूमिजा नरभेदाः पचभान-
रावतमहाविदेहारूपाः पंचदशनरभेदाः शेषेषुप्रसक्तदिपुनरगुण-
स्थानकेषुप्राप्यंते । संक्षिपंथेद्विधाः पर्याप्ताः कर्मभूमिजाएतत्तद्विनि-
सृजंते, इत्युक्तं गुणस्थानकेषुजीवभेदद्वारे । अप्यगुणस्थानेषुसमुद्भा-
तद्वारेप्रतन्यते । तत्रसमुद्धानाः सात, त्रिषण १ कताम २ मरणे ३
वेउविषे ४ तेजसे ५ अजाद्वारे ६ केवली ७ ससमुद्धानाउउउ-
मत्पाजिणेण्णे १ ससम्पत्त्यप्रसारेणउप्राप्येनदानः सीपेदावःपे-
नमागल्भंसमुद्धानः, ससम्पत्त्यप्रसारेणउप्राप्येनदानः येनन्यो-
पयोगादीनांवेदनीयापुरुद्वेनससमुद्धानः सप्रवक्तव्यं, नरवेदनान्तमु-
द्धानः वेदनीयकर्मोद्वेनसातागात्रयोरुभयोरप्युद्वेनवेननारवद-
भवति कथायसमुद्धानः धातवमोहोद्वेनससमुद्धानोद्वेनवेद-

नीयकर्मोदयेन दृष्टः, सचासाताविशिष्टविपाकेन, वैक्रियसमुद्घातः, वैक्रियशरीरनामोदयेन, तैजससमुद्घातः तैजसशरीरनामोदयेन, आहारकसमुद्घातः, आहारकनामोदयेन, केवलिसमुद्घातः वेदनीयनामगोत्रोदयेन, सयोगिप्रांते एव भवति समुद्वाया समुद्वाताश्च प्रमत्ते केवलिसमुद्घातवर्जाः पदमवांति ॥ ६३ ॥

ट्यार्यः—शेष छट्ठाया उपरले गुणग्राणे पन्नर कर्ममूनिता पर्याप्ता ए पन्नर भेद पामीये. बीजे क्षेत्रना उपन्या ते विरति धर्मनी प्राप्ति नहीं सामग्रीनो अभाव छे ते माटं जाणवुं. समुद्घात सात छे ते मव्ये प्रमत्त गुणग्राणे एक केवली समुद्घात नयी, शेष छ समुद्घात छे. वेदना १ कषाय २ मरण ३ वैक्रिय ४ तैजस ५ आहारक ६ ए छ पामीये. ॥ ६३ ॥

पदमेवीयचउत्थे, देसेअणहारमिसिदोचेव ।

केवलीयंचसयोगे, खीणअयोगामि नो हुंति ॥ ६४ ॥

टीका—प्रथमे मिथ्यात्वे द्वितीये सास्वादने चतुर्थे अविरतिसम्पत्त्वे अनाहारति आहारकसमुद्घातवर्जाः पंचसमुद्घाता भवन्ति आहारसमुद्घातस्तु चतुर्दशपूर्वधरस्यैव प्रमत्तगुणस्थानकस्यैव भवन्ति न शेषेषु । मीसति मिश्रे तृतीये गुणस्थानके द्वावेव वेदनीयकषायलक्षणौ समुद्घातौ प्राप्येते मिश्रमरणाभावात् न मारणांतिकं वैक्रियमिश्रयोगाभावात् वैक्रियं तेजस्तु तीव्रसंक्लिष्टपरिणामस्य भवति तीव्रसंक्लेशो न मिश्रस्य शेषं पूर्ववदेव । सयोगिकेवलिलक्षणं त्रयोदशमे गुणस्थाने, केवलीयं केवलिसमुद्घातलक्षणं सप्तमाष्टकपरिमाणं भवति । खिणति मोक्षारूपे द्वादशे अयोगिति अयोगिकेवलिलक्षणे चतुर्दशगुणे नो-

इतिनिषेधेभवति क्षीणेमरणाभावान्माग्यांतिकं मोहाभावात्तल्लक्ष्ण-
जीवनं, ध्यानारुद्धत्वात्तवेदनाकषायौ, उद्वेगस्यत्वान्नकेवलिसमुद्वातः
एवमयोगेषु ननुअयोगमरणं दृश्यतेनत्तदुपेक्षणमाग्यांतिकमितिअयो-
गेचेतनादाताभावान् भवक्षयेषु न मरणतमुद्वातः ॥ ६४ ॥

उपार्थः—यद्विले निव्यात्त गुणटाणे हवे चीजे सास्वादन
गुणटाणे, चोवे समकित गुणटाणे पांचमे देशविरति गुण-
टाणे, केवली समुद्वात तदा आहारक समुद्वात विना पांच
समुद्वात छे. २ नयी. आहारक समुद्वात चऊद पूर्वनि
होये, मिधगुणटाणे वेदनी, कषाय ए वे समुद्वात होवे. समोगी
गुणटाणे एक केवली समुद्वात छे. खीणमोह अयोगी केवली
गुणटाणे कोइ समुद्वात नयी. ॥ ६४ ॥

सैसैमरणं इकं, अद्वरुदायपदमपंचगुणे ।

अद्वतिगंधम्मचउगं, पमत्तिअपमत्तिधम्मचउ॥६५॥

टीका—शेषेषुअप्रमत्तादिषुउपशांतमोहपर्यतेषुएकंमरणंमरण-
समुद्वातंतल्लक्षणंप्राप्यते उपशांतरयआयुः क्षयेमरणंभवति, तेनतद्र-
वेपणात्केचिदप्रमत्तादिषुमरणंमन्यंतेनमारणांतिकसमुद्वातः ध्या-
नारुद्धत्वात् ॥ इत्युक्तं समुद्वातद्वारागुणस्थानेषु ॥ सांनतंध्यानद्वार-
गुणस्थानेषूप्रप्यते. अद्वरुदायत्तिनध्यानंचतुर्धाआर्तध्यानं १. रुद्ध-
ध्यानं २. धर्मध्यानं ३. शुद्धध्यानं ४. चेति ॥ उक्तंच ॥

अंधिरमज्झवसाणं, तंज्ञाणंजंचलंतपंचित्तं ।

तंदुज्झभावणाया, अणुप्पेद्दायाअवर्जिता ॥ १ ॥

अंतर्मुहूर्तप्रमाणकालमेकवचित्तावस्थानंध्यानंतेचलंतवित्तंअपवा
भावना अथवा अनुपेक्षा अथवा चिन्तामृतिः ॥ उक्तंच ॥

अंतोमुदुत्तमिच्चं, चिंतावत्याणमेवकथुम्भि ।

उउमत्याणंज्ञाणं, जोगनिगोहो जिणाणंतु ॥ २ ॥

अंतमुदुत्तं परतःचिंताभवति अपवा घ्यानांतंवाभवति पुनः
बहुवस्तुसंक्रमेसंतानोभवति ॥ उक्तंच ॥

अंतोमुदुत्तपरओ, चिंताज्ज्ञाणतंरंजुज्ज्ञादिसु ।

धिंरंपिदुज्ज्ञाचदुवा, सुसंक्रमेज्ञाणसंतानो ॥ ३ ॥

अतंरुदंधम्मं, शुज्ज्ञाणाइनत्यअंताइं ।

निग्घाणसाहुणाइ, भवकारणमदुरुदाइं ॥ ४ ॥

तत्रात्तं ध्यानं यत्तु यो अमनो ज्ञानां विषयगन्धितन रूपं प्रथमं अमनो ज्ञा
अमनोद्वराः शब्दादयस्तेषां विषयगन्धितनं रुदा एतेषां जंति अपरा शत्रु-
प्रमुखाणां सयोगेन द्विषयगन्धितनं रुदा एतेषां क्षय इत्यादि अनिशं-
योगे आनुगतिरामुद्रंतेता द्विषयगन्धितने उपयोगसंस्काराण्यं अमिनो-
दयोगताकां ध्यानं प्रथमं मनोज्ञविषयादिसं प्रयोगगन्धितारूप, त्रिती-
य रुदा रुदं सादृशः शब्दादयः मित्रादयः सद्वयंते एतन्निना रूपं साया-
नम्योपयोगताकां ध्यानं द्वितीयदृष्टविषयगन्धितारूपमुद्रं, तथा श-
रुद्विगोमप्रकटनेता द्विगमां धितारूपतृतीय, एतेषां गामे रूपं ज्ञाना-
रूपं गच्छति एतन्निना नम्यरूपं योगगन्धितारूपतृतीय, योगस्याप्यनिष्ठ-
त्वेन प्रथमनेदं एतां तां सन्ध्याणि अनिश शत्रुप्रमुखामित्रादयः एते-
योगाणां नम्यद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-
रुदंते विषयाणां नमिद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-
एतेषां योगे नम्यद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-
मोदो जेन नम्यद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-
मोदो जेन नम्यद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-
मोदो जेन नम्यद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-
मोदो जेन नम्यद्वारां गामादुत्तं एतेषां योगे मित्रादियान, तथा ध-

पमायपरो, जिणमणमयमणविरक्तो घट्टइअटम्मिज्झाणम्मि इत्यात्त-
स्वरूपं तच्चवधबंधनवहनमारणप्रतिव्यानं (प्रणिधानं) अतिक्रोधग्र-
ह्यस्तं निर्वृणंरुद्रंधोरंपरिणामंरुद्रध्यानंचतुर्विधं हिंसानुबंधि १ मृपानुबं-
धि १ चौपानुबन्धि १ परिग्रहक्षणातुबंधिरूपं तत्र हिंसाद्रव्यहिंसासाच
हिंसाकरणकारणानुमतिचित्तनैकाग्रतारूपमनन्योपयोगनारूपं प्रथमं
एवंमृपाभाषणोत्रिकरणैकत्वोपयोगतारूपं द्वितीयं चौपचित्तनैकत्वरूपं
तृतीयं परिग्रहमिलनरक्षणाधितातन्मयस्वरूपं तूर्यरुद्रं आद्ये लेश्या-
द्यरूपं, अस्पष्टिगानिमरणाभिलाषमरणेहापस्यव्यसनेद्वर्पनिर्दयत्वं-
परस्यकष्टकरणे, न अनुतापइत्यादीनिरुद्रध्यानस्वरूपं, धर्मध्यानं-
तस्यभावनाज्ञानदर्शनधारित्रैराग्यलक्षणानि । तत्रगाथा नाणेनि-
वशासोकुण्डमनोधारेणंचिसुद्धिच नाणगुणमुणीमुणियसारोतोब्भाइ-
मुणिमलमईओ ॥ १ ॥

संकाइदोसरहिओ, पसमधिज्झाइगुणगणोवेओ ।

होइअसंमृदमणो, दंसणसुइलाणम्मि ॥ २ ॥

नवकम्मअणायागे, शेरविणिज्जरंशुभायाणं ।

धारित्तभावाणाए, ज्ञाणमयत्तेणससमेई ॥ ३ ॥

सुविइयजगसम्भावो, निरसंगोनिम्भओनिरासोओ ।

वैरग्गभाविपमणो, ज्ञाणम्मिमुनिमलो होइ ॥ ४ ॥

इत्यादिभावनयाविशुद्धपरिणामः मुनिधर्मध्यानमवलंब्यते
धर्मध्यानरयालंबनानिवाचनाएलनापरिवर्तनाऽनुपेक्षालक्षणानि धर्म-
ध्यानभेदा, आज्ञाविषय, अपायविषय, विपाकविषय, संस्मान-
विषयलक्षणा स्तप्रमुनिपुणंअनाद्यनिधनंसर्वमूनहितंपयार्थभाव-
कथनरूपं अजितंअमितंमहार्थमहातुभावंमहाविस्तारंनिखणंजि-
नाज्ञापविदंनयभंगप्रमाणगहनंजिनागमंतदर्याचितनहेतूदाहरणादि-

स्तत्रैकत्वरूपं जिनाज्ञास्वत्वोपयोगैकत्वं प्रथमं धर्मध्यानं, कदाप्य-
 वबोधे जिनाज्ञास्वत्वा इति चिन्तनं, अणुवक्यपराणुगाहं परायणाजं-
 किणाजुप्पवराजिय रागदोषमोहानवहावा ईणोत्तेण ? इत्येकं-
 त्वरूपं प्रथमं, अपाया रागद्वेषकयायाः एते प्रमनयुज्यंते, भावनाच-
 नाहंविभावकर्त्ता नाहंविभावभोक्ता नाहंविभावधारः नाहंविभा-
 वरसिकः नाहंविभावपरिणामी, नचपुद्गलानां स्वामी नचाधारः नग्रा-
 हकः नव्यापको नोपुद्गलानां योगेमममुखं परकर्तृत्वमेव दुःखं यच्चा-
 नंतनिर्विकारस्वभावात् अन्यतूतनूनमम, एते रागद्वेषमिध्यात्वादयो-
 दोषा अपाया एव तेषां योगेममनस्यातव्यं इत्यादि चिन्तनैकाग्रतोपयोग-
 रूपं द्वितीयं । विपाकविचयश्च ज्ञानावरणादीनामष्टानां कर्मणां विपा-
 काज्ञानरोधादयः तेषां विषयश्चित्तनं ज्ञानावरणादीनां नाहंकर्त्ता नाहंभो-
 क्तानाहं, आदाता नाहंकर्मणासमृद्ध इत्युपयोगचिन्तनतन्मयत्वं तृतीयं-
 विपाकविचयारूपं, चतुर्थं लोकोक्तस्वरूपं ऊर्द्धावस्तिर्यग्लोकास्थान-
 चिन्तनं वस्तुतः स्वीयासंख्येयप्रदेशगुणपर्यायावस्थानपरिणमनचिन्त-
 नंतन्मयत्वं संस्थानविचयारूपं धर्मध्यानं किं बहुना सच्चवियजी शई पय-
 त्यवित्थरोवेयं सच्चनयसमूहमयं भाइज्जासमयसच्चं ? सच्चपमायवि-
 रया मुणओखीणोवसंतमोहाय । झायारोनाणधरा, धम्मज्झाणस्सनि-
 दिद्धा २ इत्यनेन धर्मध्यानध्यातारस्ते निर्ग्रन्था एव, अवदिग्पटाश्चतुर्थे-
 गुणस्थानके आज्ञाविचयारूपं धर्मध्यानमिच्छंति तदभिप्रायपरिज्ञा-
 नात् आज्ञांगीकारतद्भावनादयो भवंति आज्ञास्वरूपैकत्वोपयोग-
 स्थिरत्वमंतर्मुदूर्तप्रमाणं अनतानुबधिअप्रत्याख्यानप्रत्याख्यानक-
 पापोदयाभावे एव भवति नाहं इत्युक्तं धर्मध्यानस्वरूपं, शुक्लध्यानंतु-
 निर्मलशुभोपशमोद्भवव्यर्थः चेतनाप्रागल्भ्ये निमित्तावलंबनप्राप्त-
 स्वरूपोपयोगी स्वरूपैकत्वपरिणतस्य भवति पूर्वविदः आद्येशुके तच्च-
 तत्कालकृतज्ञानावरणीयशुभोपशमरूपभावश्रुतापेक्षुवचनद्रव्यश्रुता-

पेशः नोचेन्नरुदेवीमापतुपादिपुण्यमिचारः, तच्छुद्ध्यनंचतुर्धा-
 पृथक्त्ववितर्कसमविचाररूपंप्रथमं, एकत्ववितर्कअप्रविचाररूपंद्विती-
 यं, सूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिरूपंतृतीयं, व्युपस्तक्रियानिरुति र्चतुर्थं, त-
 थाद्ये द्वे उपशांतस्त्री गुरुपापयोर्भवतः, अत्रोपशांत स्त्री गुरुपापशब्देन-
 उपशमश्रेणिशुषपकश्रेणीप्राप्त्येवे एवंज्ञेयं ध्यानशतशशपादिति, तत्रा-
 त्मनःपुद्गलादिभ्यः मिश्रत्वेनस्वरूपोत्पादध्ययव्यौघपृथक्त्वचिन्नेन-
 स्वरूपगुणपर्यायपृथक्त्वचिन्नेनवितर्कभ्रुतज्ञानावलंबिविचारे अर्थ-
 व्यंजनयोगसंक्रांतिः, अर्थः पदार्थः जीवध्वंजनंतरम हाशकज्ञानादि-
 गुणव्यूहः तत्रयोगोमनसद्वक्त्वेनवाक्यकायचापटरोद्यतक्षणः तद्रूप-
 ध्यानंद्रव्यात्पर्यायेपर्यायात्तद्रूपेपूर्वसामान्यधर्मविशेषधर्मगुणपर्याययो-
 गपरावर्त्तनेन सविकल्पंविकल्पपूर्वकं भद्धानज्ञानस्वरूपैकत्वात् नेद-
 रत्नत्रयरूपंप्रथमंशुद्ध्यनं, अर्थपदार्थेध्वंजनेगुणपर्यायेपृक्त्वोपयो-
 गरूपंवितर्कारूपंभ्रुतालंक्नेनअविचारे उपयोगांतरासंक्रमणरूपंनिर्वि-
 कल्पंचतेनाविचारनिर्विकल्पत्वेनाभेदरत्नत्रयीरूपंद्वितीयं, एकत्ववि-
 तर्कअप्रविचारलक्षणंशुद्धंभवति, सूक्ष्मक्रियासूक्ष्मयोगचलनरूपात-
 स्यारोधककाष्ठेअप्रतिपातिरूपंतृतीयं, सर्वथासक्रियत्वंक्षेत्रांतरगमन-
 रूपक्रियारूपंचतुर्थंशुद्धिन्नक्रियानिरुतिरूपं चतुर्थं शुद्ध्यनं, एवं
 ध्यानस्वरूपं, तस्यगुणस्फानकेषुविभज्याह ॥ अदृष्टादितिप्रथमेपु-
 पंचसंख्यालक्षणेपुगुणेषु निध्यात्वात् देशविरतिपर्यतेषु आन्तरीक्षे-
 द्वेध्याने, आवदयकनिरुत्तौ, तदक्रियदेशविरया पनापपरसजवाणु-
 गज्ज्ञानं भवपमायमूलंज्ञेयवपयतेणं ? इत्यार्चध्याने इयकरणा-
 कारणाद्य मद्द्विसप्तमशुचितंयंचउज्ज्वेओ अविरतदेशासजजजयमग-
 मतेविअमदत्तं इतिरुद्राधिकरोमुनीनां धर्मध्यानानितिग्राह्यान्, त-
 त्त्वापेतुअप्रमत्तानांधर्मध्यानं, तस्यप्रतिपद्यमानकपेक्षयाअमनचे-
 धर्मध्यानमालंब्यपश्चात्पतन्प्रमत्तेपिक्रियत्कालंपावन्युधर्मध्यानीभवति,

તેન આર્ત્તચિકંધર્મચતુષ્કં પ્રમત્તે પ્રમત્તે ગુણસ્થાનકે ભવતિ, નિદાનાર્ત્ત-
સ્ય મુનીનામ સંભવાત્ અપ્રમત્તાસ્થ્યે સપ્તમે ગુણે ધર્મધ્યાનસ્યેવ ચત્વારો મેદા-
ભવંતિ ॥ ૬૫ ॥

ટિપ્પણ:—શોષગુણઠાણે પાંચને ત્રિપે પ્રમત્ત ? અપૂર્વકરણ
૨ અનિવૃત્તિવાદર ૩ સૂક્ષ્મસંપરાય ૪ ઉપશાંતમોહ ૫ ને ત્રિપે
એક મરણ સમુદ્ધાત છે ॥ હવે ગુણઠાણે ધ્યાન કહે છે ।
મિધ્યાત્વથી માંડી પાંચ ગુણઠાણા પર્યંત આર્ત્ત ? તથા રોદ્ર
? ૫ જે ધ્યાન છે, તેહના ૮ પાયા છે, આવશ્યક નિયુક્તે
મુનિ વિના ધર્મધ્યાનની મના છે. નિદાન આર્ત્તવિના ત્રીન મેદ
આર્ત્તધ્યાનના ચાર મેદ ૫ સાત મેદ પ્રમત્તગુણઠાણે ધ્યાનના
છે । અપ્રમત્ત ગુણઠાણે ધર્મધ્યાનના ચાર મેદ છે ॥ ૬૫ ॥

ચતુર્ધર્મ્મ એકસુક્કં અપુવિસેસંમિ ઇગસુક્કંચ ।

ચરિમે દુસુક્કચરિમા, હજ્જાણમેયા ગુણઠાણે ॥ ૬૬ ॥

ટીકા:—ચતુર્ધર્મ્મહત્યાદિ અપુવિસેસંમિ, અપૂર્વકરણે અપ્રમે-
ણસ્થાનકે ચત્વારો ધર્મધ્યાનસ્ય મેદાઃ, એકશ્ચ શુદ્ધધ્યાનસ્ય એવં પંચ મેદા-
ભવંતિ “સેસમ્મિ” શોષે અનિવૃત્તિવાદરમૂક્ષમસંપરાયોપશાંતમોહશી-
મોહસયોગિકે વલિ પર્યંતેષુ એકં શુદ્ધં ભવતિ, તત્રોપશાંતમોહં યાવત્ પૃથ-
ક્ત્વચિત્તર્કસપ્રવિચારરૂપં શીળમોહે એકત્વચિત્તર્કઅપ્રવિચારરૂપં પ્રાપ્યતે,
સયોગિકે વલિ ચરમભાગે યોગરોધકાલે આવર્જાકરણકે વલિ સમુદ્ધાત-
નંતરં સૂક્ષ્મક્રિયા અપ્રતિપાતિ પ્રાપ્યતે, ચરિમેત્તિ ચરમે અયોગિકે વલિ-
લક્ષણે, દુસુક્કંતિ દ્વૌશુદ્ધૌ ચરમૌ સૂક્ષ્મક્રિયાયુલ્લિન્નક્રિયાલક્ષણૌ દ્વૌશુ-
દ્ધમેદો ભવતઃ એવં ધ્યાનમેદાગુણસ્થાનકે જ્ઞેયાઃ ॥ ૬૬ ॥

ટિપ્પણ:—ચાર ધર્મધ્યાનના પાયા તથા એક પહેલો પૃથ-

क्त्ववितर्कसप्रविचारनाम ए पांच भेद ध्यानना अपूर्वकरण गुण-
ठाणे छे, शेष गुणठाणे एक शुद्धध्यान छे, नवमे दशमे अग्यारमे
शुद्धनो प्रथम पायो छे, झीणमोहे शुद्धनो बीजो पायो छे,
तेरमे शुद्धनो तीजो पायो छे, तेरमाने अंते छे, तेरमानी आ-
दिध्यान तथा ध्यानांतरिका छे, "चरिम" चौदमे शुद्धना छेहला
वे भेद छे, ध्यानभेद गुणठाणे इम कइया ॥ ६६ ॥

दंडकभेया सुगमा, वेयतिगजाववादरकसाओं ।

चरणे अविरईइफा, पढमचउठाणगे नेअ ॥६७॥

टीका—अथगुणस्थानकेषुदंडकभेदानाह दंडकभेदाः सुगमाः
सुशेयाः नेर्द्धया ? असुराई ?० पुढवाई ५ वेन्द्रिया ३ चेवं ग-
ध्यपतिरि ? नराणं ? वंतर ? जोइसिअ ? वेमाणी ? इत्येवं
घतुर्विंशतिदंडकास्तेमिष्यात्वेचतुर्विंशरपिभवंति सास्वादेनेतेजोवा-
युविनाभवतिद्वाविंशतिः, मिश्रेऽविरतसम्पक्त्वेपोडशपंचेंद्रियदंडकाः,
देशविरतिगुणस्थानकेतिर्यगुपंचेंद्रियामनुष्यपंचेंद्रिया, पृतौद्वौदंडकौ-
भवतः, प्रमत्तदयोगिपर्यतेषुपक्षेभ्यपंचेंद्रियाख्योदंडकोलम्पते,
वेदद्वारेवेदनिकंपुरुषनपुंसकत्वावेदलक्षणंयावद्वादरकपायइति अनिवृ-
त्तिवादरगुणंयावन् वेदधिकोदयः। मूर्क्षमसंपरायात् उपरिअवेदीपूवजीवः
वेदाद्विविधाः, द्रव्यवेदा भाववेदाश्चतुर्द्रव्यवेदालिगाकाररूपाः, भाव-
वेदाः पुरुषाणांरूपमिलापरूपः स्त्रीणांपुरुषामिलापरूपः पंडानांतूभ-
यामिलापरूपः, पुरुषादिषु तिणकुंफुमनगसाहसमानविषयदाहः स-
घनत्रमगुणस्थानकंपावदेव लिगाकाररूपस्तुसयोमिकेवल्लिपयंतंददयते,
त्तपाठश्चकर्मयथेवेदत्रिके, उपयोगदादशकथनेनद्रव्यलिगाग्रहणंकृत-
मिति, अभिलाषापेक्षयातुनवमंयत्नन्, ननुव्यानारूढस्यश्रेणिगतस्य-

कावेदोदयतानात्रामिलापरूपः, तत्कथं तत्रोच्यतेअत्रवेदोदयः नत्रिष-
यामिलापरूपः किंतुपुरुषेधैर्यरूपः, स्त्रीवेदस्यकिंचिद्वैदैन्यतारूपः,
नपुंसकस्यकिंचिदातुरतारूपएवज्ञेयः, वेदोदयाभावेतुतीव्रत्ववैदैन्यत्वा-
तुरत्वादयोनभवन्ति, उक्ताः वेदाः. संप्रतिचारित्र्यं कथयन्नाह,
चरणेति चारित्र्यं संप्रतिपक्षभेदग्रहणेन सप्तविधं, तद्यथा सामायिकं,
छेदोपस्थापनीयं, परिहारविशुद्धिः, सूक्ष्मसंपरायं, यथारूपातं,
देशविरतिः, अविरतिश्चतत्रसामायिकमिति सर्वसावद्ययोगविरति-
लक्षणंसामायिकं, तद्विशेषाएवछेदोपस्थाप्यादयोविशुद्धतराध्यवसा-
यविशेषाः, सावद्ययोगविरत्तेरेवतत्रयुत्पत्तिः, रागद्वेषविरहितः
समः, अथो गमनंसकलक्रियोपलक्षणमेतत्सर्वव्यक्रिया, साधोः अ-
क्तद्विष्टस्यनिर्जराफला, समस्यायः समायः समायमितिस्वार्थि-
कपुरु, समायेभवंसामायिकं, सामायेननिर्वृत्तंसमस्यव्यवहारस्त-
न्मयः समायः सप्रयोजनमस्येतिवासर्वत्रयथासिमेतेर्षेष्टक, तद्यथा-
मायिकं द्विप्रकारं, इत्येवकालंयावज्जीविकंच तत्राद्यप्रथमान्यनीर्थ-
करतीर्थयोः, प्रवज्याप्रतिष्ठावारोपितं, शस्त्रपरिज्ञान्यपनादिविदः
भदधतः छेदापस्थाप्यमयमारोपपरोविशिष्टतत्त्वाद्विस्तेः सामायिक-
व्यपदेशं जहाति, इत्येतद्वत्कालमव्यमनीर्थकृतांविदेहक्षेत्रवर्तिनां-
चदावज्जीविक प्रवज्याप्रतिपत्तिकालादारम्यमाणप्रमाणकान्वतिष्ठते,
प्रथमानिमनीर्थकद्विध्याणासामान्ययतिपर्यायछेदोविशुद्धतरसर्वसा-
वद्ययोगविन्नावस्थानविविक्ततरमहाप्रतारोपणछेदोपस्थाप्यमयम् ।
छेदोपस्थाप्यमेवछेदोपस्थाप्यं पूर्णपर्यायछेदेसतिउत्तरपर्यायेऽप्यप्या-
नछेदोपस्थापनं, नदतिष्ठितं, निगतिचारसातिचारभेदेन, नयशियस्य
निरतिष्ठान्नयोनविशिष्टाध्ययनविदः मध्यमनीर्थकशियोरायरोपम-
पददे, चरमनिर्वृत्तनोर्थेनक्षिप्याणांक्षिप्यत्वेनभयनेभरान्, मातिगान-
तुनन्ननुष्ठानस्यनुष्ठानागोपनेछेदोपस्थाप्यंमुभयर्थेनन. मातिगान-

परिहारिकल्पपृथक्कृतार्थपरिहारोवेत्यर्थः, परिहारस्तपोविशेषस्तेन-
विशुद्धपरिहारविशुद्धमिति, तदपि द्विधा, निर्विषयमानकं, निर्विष्टकायि-
कं च, तन्न निर्विषयमानकमासेव्यमानकं परिभुज्यमानकमित्यर्थः, निर्वि-
ष्टकायिकमासेवितमुपभुक्तं तत्सहयोगात्तदनुष्ठायिनोपि निर्विशमानका-
स्तालीत्येदं शक्तौवानिवेशः उपभोगो निर्विशमानकाः तत्तु उपभुजाना-
निर्विष्टकायिकाः कायोयैरिति परिभुक्तं तादृग्विधतपसः निर्विष्टका-
यिका इत्यर्थः परिहारविशुद्धिश्च तपः प्रतिपन्नानां नवको गच्छः, तत्र प-
रिहारिणश्चत्वारः, अनुपरिहारिणश्चत्वारः, कल्पस्थित एकपृथक्वाचना-
धार्यः, सर्वेपि भुताद्यतिसंपन्नास्तथापिरुच्या कल्पस्थित एकः कश्चिद्-
वस्थायते, तत्र ये कालभेदेन विदिततपोनुतिष्ठन्ति ते परिहारिणः निय-
ताचाम्लभक्ताः, स्वतनुपरिहारिणां ध्यामेचतुर्थपष्टाष्टमभक्तलक्षणं ज-
घन्यमध्यमोत्कृष्टं, क्रमेणैव शिशिरकालेषष्टाष्टमदशमानि जघन्यमध्यमो-
त्कृष्टानि, वर्षास्वष्टमद्वादशभक्तानि जघन्यमध्यमोत्कृष्टानि, पारणाका-
लेष्वाचाम्लमेव पारयन्ति, उक्तत्रिधानंतपः पण्मासंकृत्वा परिहारित्वं प्र-
तिपद्यन्ते, अनुपरिहारिणश्च परिहारिणो भवन्ति, तेषु पण्मासान् विदधते-
तत्तपः, पश्चात्कल्पस्थित इति, एवमेव परिहारविशुद्धसंयमोऽष्टादशभि-
र्मासः परिसमाप्तिमुपयाति परिसमाप्ते तु तस्मिन् पुनस्तदेवा किंचित् परिहा-
रतपः प्रतिपद्यन्ते, स्वशक्त्यपेक्षाः केचिद्वा भिनकल्पमपरेतु गच्छमेव-
विशन्ति, परिहारविशुद्धिकाश्च स्थितकल्पापूवप्रथमधरमतीर्थयोरेव नम-
ध्यमतीर्थेष्विति, सूक्ष्मसंपरायसंयमस्तु श्रेणिमारोहतः प्रतिपततो वा भ-
वति, श्रेणिरपि द्विप्रकारा उपशमिका, क्षायिका च, तत्रोपशमिका अनन्ता-
नुबंधिनो मिष्यात्वादित्रयं न पुंसकस्त्रीवेदौ हास्यादिपदकंपुंवेदः अप्रत्या-
ख्यानाः प्रत्याख्यानावरणः संज्वलनाच्चेति, अस्याधारं भकोऽप्रमत्त-
संयतः अपरेतु प्रवृत्तेऽविरतदेशप्रमत्ता विस्तानामन्यतमः प्रारभते, सचा-
नंतानुबंधिनधतुरोपिसमकमेव शमयति । अंतर्मुहूर्तेन ततो दर्शनचक्रं

ततोऽदुर्दीर्घपुमाज्जारोहणपुंसकवेदंततः स्त्रीवेदं योपिशारोद्वति माश्न-
 पुंसकवेदं ततः पुरुषवेदं तृतीयः प्रकृतिराधिरोहत्प्राद्वस्त्रीवेदंततः पुरु-
 षवेदंततोपिहास्यादिपटुंततः पुंवेदंततोऽप्रत्याख्यानप्रत्याख्यान-
 रूपौदोऽनोद्योततः संज्वलनक्रोधंशमयति, एवंद्वीमानोपश्चात्संज्व-
 लनमानं पुनर्द्वेमापेपश्चात्संज्वलनमायांपुनर्द्वीलोभोपश्चात् संज्वल-
 नकोलोभस्तस्यसंख्येयानिखंडानि हृत्वाक्रमेणचोपशमपाक्षमखंडन-
 संख्येयानिखंडानिकरोति, ततःप्रतिसमयमसंख्येयभागमुपशमयन्-
 समस्तमंतर्मुहूर्तेनशमयति, तांश्चासंख्येयभागान्शनयन्सूक्ष्मसंपराक्-
 संयमीभवति, सविशुध्यमानसूक्ष्मसंपरापीकथ्यते, अत्यंतविशुद्धान्-
 यसापीदशमगुणस्थानवर्त्तो श्रेण्यारोहेयवर्द्धमानविशुद्धान्यवसापकिशु-
 द्धतरं उपशान्तमोहाख्यंउपशान्तसर्वकथायं एकादशगुणस्थानकंलभते,
 सचोपशान्ताद्वाक्ष्येणप्रपतनपुनर्दशमंनूक्ष्मसंपरायंगुणस्थानंलभते, स-
 चहीयमानपरिणामत्वात् संक्षिद्रयमानसूक्ष्मसंपरापीकथ्यते इति, क्षा-
 यिकीतुश्रेणिमारोहन्प्रथममनंतानुबंधिनोमिध्यात्वमिश्रसम्यक्त्वानि-
 अप्रत्याख्यानप्रत्याख्यानवरणौनपुंसकस्त्रीवेदोहास्यादिपटुकुंवेदम् ।
 संज्वलनांश्चअस्यास्त्वारोहकः आविरतिदेशविरतिप्रमत्ताप्रमत्तविरता-
 नामन्यतमोविशुद्धमानाध्यवसायः सचानंतानुबंधिनोयुगपदेवक्षपय-
 त्यंतर्मुहूर्तेन ततः क्रमेणदर्शनाविकंततोऽप्रत्याख्यानप्रत्याख्यानार-
 णांश्चयुगपदेवक्षपयितुमारभते, तन्मध्यभागेत्वेषामिमाः षोडशप्रकृतीः
 क्षपयति, नरकतिर्यग्गतीएतदानुपूर्व्यौएकद्वित्रिचतुरिन्द्रियजातीः आ-

 ततोहास्यादिपटुकं, ततउदितंवेदंततः संज्वलनानामेकैकंक्रमेणक्षप-
 यति, सावशेषपूर्वसंज्वलनकपावेउत्तरंक्षपयितुमास्मते, सर्ववर्षपूर्वशेष-
 चोत्तरेणैवसहक्षपयति यावत्संज्वलनसंख्येयभागः तमपिअसंख्ये-

ત્રીપદશમભેદિણિકાદશગુણસ્થાનપ્રાપ્તઃ, અયંચક્ષીગમોદીપ્રવભવતિ,
 ત્વસંપન્નીભવતિ, તથાપુનરચંક્ષીગમોદીક્ષપિતરૂપાપોપિયથા-
 ન્નીભવતિ, યથાશબ્દાર્થેયથાસ્થાતઃસંપન્નોભવતિ, ભગવતાતપા-
 કપંચસ્થાતોમસિદ્ધઃયથાસ્થાત. સત્રૈકાદશગુણસ્થાનેઉપશાંત-
 દ્વાદશેક્ષીપ્તવાચકપાયાભાવઃ, પૂનસપોનિકેવલિજપોમિકે-
 પિયથાસ્થાતઃ, એવંપંચવિધચારિત્ર, અષ્ટવિધંકર્મચારિત્રીકરણા-
 લાક્રાદિભેદાઃ અપિઅન્તર્લોનાપૂર્વજોયાઃ, અનપ્રતિપક્ષસા-
 હિસામત્યાલ્યાનરૂપાદેશચિરતિઃ સર્વયાઅપ્રત્યાલ્યાનરૂ-
 પેભિઃ, એવંસત્ત્વભેદાઃ સંપન્નમાર્ગાણાદિત્યુક્તંચારિત્રસ્વરૂપં. તત્ત્વગુણ-
 વિભજમાહ, ધરણેચારિત્રેચારિયાધિકારેપ્રથમપદપુર્વગુણસ્થા-
 તિઃ અસંપન્નપૂરાસ્તિ ॥ ૬૭ ॥

—૪૩૬— સુગમ કહેવા, તિહાં નિમ્ન્યાત્વ ગુ-
 ના દડક છે, સાસ્વાદન ગુણટાણે તેજાઝ વિના
 પામીયે, નિમ્નગુણટાણે સોલ પંચેદીના ભેદ પામીયે,
 સોલ પામીયે, દેશચિરતિ તિર્વચ પંચેદિ મનુષ્ય
 દડક પામીયે, અને હજી ગુણટાણાંથી એક મનુ-
 મીયે. વેદ દ્વારે ચાદરસંપત્તાય પર્યંત ત્રીન વેદ
 ગુણટાણાંથી માંહી ઉપરલા પાંચ ગુણટાણા અ-
 ગાન ? ફેવલદશન ? એ ઉપયોગ ત્રીન વેદ
 યા છે, ચાદરવ્યર્નાલિંગની અપેક્ષાએ એ માન્યા
 મેલાપરૂપ તે માવવેદની અપેક્ષાએ નવ ગુણ-
 માર્ગાણાના ભેદ સાત ૭ સામાયિક ? છેલ્લો-
 ૧૧૯

पस्थापनीय २ परिहारविशुद्ध ३ सूक्ष्मसंपराय ४ यथाख्यात ५ देशविरति ६ अविरति ७ ए सात भेद तिहां पहिछे चार गुणठाणे अविरति एकज छे ॥ ६७ ॥

दरविरट्ठेसविरण, पमत्तिअपमत्तिचरणतिअगंच ।
सामाइयछेयंपुण, नियट्ठिअनियट्ठिगे नेयं ॥ ६८ ॥

टीका—देशविस्तीर्णचमेगुणस्थानके दरविरतिः दसईपद्विरतिः प्रसहिंसारूपादरविरतिर्भवति, प्रमत्तेनयाऽप्रमत्तेचरणतियगं चरणानां प्रिकंचरणप्रिकं सामायिकछेदोपस्थापनीयपरिहारविशुद्धिलक्षणंप्राप्यते, सामायिकंपुनः छेदइतिछेदोपस्थापनीयंचारित्रियुग्मंअपूर्वकरणे अनियट्ठी अनिवृत्तिकरणेभवति ॥ ६८ ॥

ट्वार्यः—अने देशविरति गुणठाणे एकज देशविरतिज छे. प्रमत्त १ अप्रमत्त २ गुणठाणे सामायिक १ छेदोपस्थापनीय २ परिहारविशुद्ध ३ ए तीन होये, अपूर्वकरण गुणठाणे तथा अनिवृत्तिकरण गुणठाणे सामायिक चारित्र १ अने छेदोपस्थापनीय चारित्र ए वे चारित्र होय ॥ ६८ ॥

सुहमेसुहमंचरणं, सेसेसु अहस्कायगंभवेचरणं ।
योगिलक्खाचुलसी, मिच्छेवीये अ गइतसगा ॥ ६९ ॥

टीका—सूक्ष्मसूक्ष्मसंपरायलक्षणे दशमेगुणस्थानके सूक्ष्मचारित्रं सूक्ष्मसंपरायलक्षणंचारित्रंभवति, शेषेषुउपशांतमोहक्षीणमोहसयोगिकेवल्लिअयोगिकेवल्लिलक्षणे चतुर्षुगुणस्थानके अहस्कायगं यथाख्यातलक्षणंचारित्रंप्राप्यते, इत्युक्तंचारित्रद्वारं, अथयोनिद्वारंअभिधित्सुराह तत्रयोनिरूपत्तिस्थानं तत्रयेजीवाःपूर्वभवायुषः

ક્ષપાન્અમિનવાયુરુદ્વેજઙગત્યાવક્રગત્યાવાજાગત્યપ્રપમસમયે યત્ર-
ઉત્પચતે તત્રચદ્વર્ણગંધરસસ્પર્શસંસ્થાનપરિણતાઃપુદ્ગલાઆહારત્વેન-
ગૃહ્ણંતિતસ્યજીવસ્યતદ્રપાયોનિઃ, વર્ણાદીનામમન્યતમપરાવૃત્તૌઅપરા-
યોનિઃ, એવંએકવર્ણાદિવર્ણાવિવર્ણચતુર્વર્ણપંચવર્ણાદિસંયોગેભંગાવર્ણસ્ય
૨૧ એકત્રિંશત્ ગંધસ્યત્રયઃ ૨, રસસ્ય એકત્રિંશત્ ૨૧, સ્પર્શસ્ય-
પદત્રિંશદુત્તરશતં ૧૨૬, સંસ્થાનસ્યએકત્રિંશત્, તેચપરસ્પરંગણિતાયો-
નિભેદાઃભવંતિ, તેચાહારપુદ્ગલાત્રિંશતિગુણાસ્તથાપિમુલ્યત્વેનગ્રાહ્યા-
હતિમુલ્યત્વેનવર્ણાદીનાંમેક્ત્વમેવભવતિ, એવંયોનયઃશીતોષ્ણાદિસં-
વૃતાદિસચિન્તાદિભેદાત્ચતુરશીતિપ્રમાણાઃસંતિ તાશ્ચેમાઃ, પુદ્ગલિદગ-
અગણિમારુઢ, ક્ષિત્તિઃસત્તયોગિલક્ષ્ણાઃ, દસપત્તેઽ તદ્ગુણં ચઽદસ-
લક્ષ્ણાયદ્વયરોમિં ?

દોદોવિગલનારય, તિરિદેવેચરચરલક્ષ્ણાં,
મણુપ્ચઽદસલક્ષ્ણા, સંસ્વાજોર્ણયાચુલસીઓ ॥ ૨ ॥

તદ્વમિધ્યાત્વેચતુરશીતિલક્ષણોનયઃ પ્રાપ્યંતે, ધીયેતિ દ્વિતીયેસાસ્વાદ-
નેઅગતિપ્રસક્તઃ-ગતિપ્રસક્તસ્તેજોકાયાવાયુકાપિકાસ્તદિરહિતાઃ સા-
ધારણરહિતાઃ શેષ ૫૬ પદ્મચાશઙ્ગલક્ષણોર્નાનાંપ્રાપ્યન્તે, લક્ષ્ણાચુલ-
સીમિદ્ધે ધીયગતસનિગોયવિણાઙ્ગિપાઠઃ ॥ ૬૧ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—સૂક્ષ્મસંપરાયગુણટાણે સૂક્ષ્મસંપરાયચારિત્ર હોયે, શેષ
દ્વયારમો વારમો તેરમો ચઽદમો એ ચારે ગુણટાણે પધારૂપાત
ચારિત્ર છે. હવે ચોરારૂ. ટાલ જીવાયોનિ કહે છે, મિધ્યાત્વ
ગુણટાણે ચોરારૂ ટાલ જીવાયોનિ છે, સાસ્વાદન ગુણટાણે તેઝ-
કાયની સાત ટાલ વાયુકાયની૫ ચઽદ ટાલ નયી, ચઽદ ટાલ
સાધારણની નયી ॥ ૬૧ ॥

मीसदुगेसुरनिरया, तिरिमणुपंचेद्रिसंभवाजोणी ।
देसेतिरियनराणां, सेसेसु मणुअयोणोओ ॥ ७० ॥

टीका—मिश्रसम्यक्त्वलक्षणेगुणस्थानद्विकेसुरयोनिः, निस्-
यत्ति नारकप्रत्ययायोनिः, तिर्यगृपंचेद्रियप्रत्ययायोनिः, मनुष्यप्रत्यया-
योनिः पद्मिंशतिलक्षायोनीनां प्राप्यंते, देसे देशविरताख्ये गुणस्थाने-
पुप्रमत्तादयो-
; अवपर्या-
प्तापर्याप्तसंमूर्छिमादीनां योनिभेदव्याख्याया अदृष्टत्वात् इहापि समुचिता-
व्याख्याता एवेति ॥ ७० ॥

ट्वार्थः—मिश्रगुणठाणे तथा समक्ति गुणठाणे पंचेद्रीप-
णानीच्यार लाख देवतानी च्यार लाख, नारकीनी च्यार लाख,
तिर्यचनी चउद लाख, मनुष्यनी पटली योनि होये, देशविरति
गुणठाणे च्यार लाख तिर्यचनी, चउद लाख मनुष्यनी होये,
शेष छठायी मांडी सर्व गुणठाणे मनुष्यनी योनि होये, योनि
ते वर्ण गंध रस फरसमया, जे गंध प्रथम समये आहार छेवे ते
योनि कहिये ॥ ७० ॥

कुलकोडीणं एवं (सु), ध्रुवबंधीमिच्छमाइठाणे सु ।
सगंचत्तछचत्तगुणयाल, दुगंचपणतीसदुगतीसं ॥ ७१ ॥

टीका—कुलकोटीनां अपि व्याख्या एवमेव योनि क्रमेणैव ज्ञेया,
कुलाश्च मित्रयो नौ अपि एककुलत्वं भवति, एकयो नावपि अनेककुलत्वं
भवति, गतं कुलकोटीद्वारं, अथ ध्रुवबंधिनीद्वाराण्याह, ध्रुवबंधी इत्यादि-
तत्र निजहेतुसद्भावे यासां प्रकृतीनां ध्रुवो अवश्यं भावी बंधो भवति ता ध्रुव-
बंधिन्यः, यासां च निजहेतुसद्भावे पि नावश्यं भावी बंधस्ता अद्रुवबंधिन्यः,

यत्तदादि, “नियतेतुमंभवेति, भवतिऽतोऽनेणहोमयवर्दीणं, संयोता-
अदुराजो धुताजनयमिज्जसंयाजो ॥१॥ ध्रुवंधिन्यध्वं यत्तपज्जेप-
कम्मा गुरत्तुनिमिगोयदायभवत्तुता मिच्छत्तसायावरणा विग्घंयुव-
संधित्तगपत्ता ॥१॥ तत्ररूपंधनुस्तेजसकर्मणागुरुत्तुनिर्माणो-
पयात्तानिहंसेनाननानमहूनयः, भवत्तुतामिध्यात्तं कपायः षोडश-
हंसेनापुत्रोन्नयित्तिमंडनीयमहूनयः, आरण्यानिज्ञानावरणपंचक-
दर्शनारणनवकः, नरुपाणिधनुर्दश विद्वमंतरावदानलाभभोगोपभोग-
यीर्षातरापलक्ष्मणंयधियमिधेयंननयत्तारिशदप्येतागुणस्थानारोहेयं-
धनिगोपेऽपिरत्तयत्तेतुत्तद्वारेज्जदयसंयानुत्तुवंधिन्य इति, मिध्यात्व-
मादियेतातेमिध्यात्तदयः तंशुनिध्यात्तददिपुस्थानेषु, मिच्छमाइटाणेसु-
इत्यनेनमिध्यात्तददिषुगुणस्थानेषुयत्तसंभवंचोदयं, तत्रमिध्यात्वे “स-
गपत्त” सत्तद्वारिशतध्रुवंधिन्यः संध्यंते द्वितीयेसास्वादानेमिध्यात्व-
संधाभावेपद्वारिशतध्रुवंधिन्योसंध्यंते, गुणपालदुगंधइत्यनेनमि-
ध्रुगुणस्थानकेसंयगुगुणस्थानकेऽनेनानुसंधिस्तयानाद्विभिरुमिध्यात्वा-
नांसंधापगमेपुत्रोन्नयत्तारिशदध्रुवंधिन्योसंध्यंते देशवित्तेअप्रत्या-
ख्यानाभावेपंधिदध्रुवंधिन्योसंध्यंते, प्रमत्तेप्रत्याख्यानकपायसंधा-
पगमेपुत्रोन्नयत्तारिशदध्रुवंधिन्योसंध्यंते ॥ ७१ ॥

तथायः—कुडरोडा पग प रीते, हवे ध्रुवंधिनी सडता-
लीस प्रवृत्ति छे, यत्तदि ४ तेजस १ कर्मण १ अगुरुत्तु
१ निर्माण १ ज्ञान १ दुगंज १ मिध्यात्व १ कपाय १
ज्ञानावरणी ५ दर्शनारणी १ अनरण ५ एवं सुडतालीस
ध्रुवंधी जालरी, मिध्यात्व गुणटोमे सडतालीस ध्रुवंधी बांधे,
सास्वादन गुणटोमे मिध्यात्व विना छेतालीस ध्रुवंधी छे,
मिध्रुगुणटोमे तया सभक्ति गुणटोमे प ये गुणटोमे
अनंतानुसंधी ४ धीणधी ३ मिध्यात्व १ प आठ न बांधे,

तेणे उगुणचालीस बांधे, देशविरति गुणगणे अप्रत्याख्यानी
 ४ न बांधे ते पांवीस, बांधे छठे गुणगणे प्रत्याख्यानी प्रकृति,
 ४ न बांधे तिणे इगतीस ध्रुवबंधी प्रकृति बांधे ॥७१॥

इगतीसंगुणतीसं, अट्टारसचउदसंचसुहुम्मंम्मि ॥
 अधुवायंधेसेसा, ध्रुवउदयामिच्छिसगवीसं ॥७२॥

टीका—अप्रमत्तेपि एकविंशत्ता एव ब्रह्मन्ते, अपूर्वकरणे निश्च-
 द्विकापगमे एकोनविंशत् ध्रुवबंधिन्यो ब्रह्मन्ते, नवमे अनिवृत्तिबा-
 दराख्ये भयजुगुप्सानवनाम प्रकृत्यपगमे ऽष्टादश ध्रुवबंधिन्यो ब्रह्मन्ते ।
 सूक्ष्मसंपराये संज्वलनाभावे चतुर्दश ध्रुवबंधिन्यो ब्रह्मन्ते, ततः परं ध्रुव-
 बंधिन्यो ब्रह्मन्ते, बंधबंध प्रकृतौ शेषा ध्रुवबंध प्रकृत्यपसरे शेषाः याः प्रकृ-
 तयस्ता अध्रुवाः ता अध्रुवबंधिन्यो ज्ञेयाः ताश्चेमाः, तण्वंगागिइसंय-
 यण जाइगइखगइपुव्विजिणुसासं, उज्झोपायवपरवातसवीसागोय-
 वेयणीयं १
 दारिकवैकि
 तत्वात्, उपांगानित्रीणि, आकृतयः षट्, संहनानि षट्, जातयः पंच, ग-
 तयश्चतस्रः, खगतिद्वयं, आनुपूर्व्यश्चतस्रः, जिननाम, धासोच्छासनाम,
 उद्योतनाम, आतपनाम, परावातनाम, वसदशकं, स्थावरदशकरूपं,
 त्रिसंविशतिरूपं, गोत्रद्विकं, वेदनीयद्विकं, हास्यादिचतुष्कं हास्यरति
 अरतिशोकलक्षणं, वेदत्रिकं, आयुश्चतुष्टयं एवं त्रिसंविशतिः अध्रुवबंध-

शत्, प्रमत्ते ऽष्टविंशतिः, अपूर्वकरणे प्रथमं विंशतिः, चरमे भागे षट्,
 अनिवृत्तिकरणे चतस्रः, सूक्ष्मसंपराये तिस्रः, उपशांते एका, क्षीणे एका,

सयोयिकेवलिलक्षणेएका, एवमुवचंभिन्नोवच्यंते, अत्रमुवचं अना-
द्यनंतभंगः, अभव्यानां अनादिसांतोभंगो, भव्यानां सादिसांतभंगः,
उपशांतंयावत्आरूढस्य घुवचंकाभावेपुनर्मिथ्यात्वंगतेसप्तचत्वारिं-
शद्वचंकरणेबंधोभवति, पुनः धेण्यारोहेतद्वचंयापगमेबंधोन, तेन-
सादिसान्तःभंगकोभवति, पुनरुवचंयप्रकृतिषुएकः सादिसांतःभंगः
प्राप्यते, निरंतरचंचात्वंकाळेसादिःचंचाभवेसांतःइतिभाष्यं, या-
सामध्युच्छिन्नस्तुसंततः स्वोदयव्यवच्छेदकालंयावदुदयस्ताद्वोदयाः,
यासांतुध्यवच्छिन्नोपुदयोमूयोपिप्रादुर्भवति तथाविधद्रव्यक्षेत्रकाल-
भावस्वरूपपंचविधहेतुसंबंधंप्राप्यताअद्वोदयाः, यदभाणि, अब्बु-
छिन्नोउदयो जाणंपयडीणनाधुवोदइआधुछिन्नो विहुसंभवइ जाण-
उदयाताओ ? तत्रद्वोदयाइमाः, निमिणधिरअधिरअगुरुअसुहअ-
सुहतेयकम्मचउवत्ता नाणंतरायदंसणमिछेद्वउदयसगवीत्ता ? तत्र-
निर्माणंअस्थिरस्थिरंअगुरुलघुशुभंअशुभंतेजसंकामेणंवेशरीरेवणादि-
चतुष्कंपृताद्वादशनामकर्मणः १२, ज्ञानावरणपंचकमंतरायपंचकं-
मिथ्यात्वंइत्येताःसप्तविंशतिः द्वोदयाज्ञेयाः, मिथ्यात्वस्यसांतत्वोदये-
पिद्वोदयस्तासांअनंतं कालमिथ्यात्वोदयेनैवसहवर्त्तमानात्, द्वोद-
योमिच्छि, मिथ्यात्वेसप्तविंशतिरपिअस्ति, सतिमिथ्यात्वेकस्यापिनोद-
यव्यवच्छेदः ॥ ७२ ॥

टिप्पणीः—सातमेपणइगतीस वांवे, आठमे गुणठणे निद्रा
२ दिना ओगणथीस वांवे. नवमे गुणठणे भय ? इगंडा
१ नव नामकर्मनी एइग्यार न वांवे. तेवारे अगार घुवचंची
वांवे. सूक्ष्मसंपराय गुणठणे संज्वलना ४ च्यार दिना चउद
घुवचंची वांवे. घुवचंचीयी कडतां शेव रही ते अद्वचंची जा-
णवी. ते इहां मिथ्यात्वे सिधेर अद्वचंची छे. सास्वादने

५५ छे, मित्रे ३५ छे, समकिते ३९ छे. देशविस्ते ३३ छे प्रमत्ते ३३ छे. अपमत्ते २८ अपूर्वकरणे प्रथम ३० पछे आठ ८ अनिवृत्ति ४ तथा सूक्ष्मसंपराये ३ उपशांतमोहे ? क्षीण-
मोहे ? सयोगि केवळि ? अयोगि केवळिये नयी. ॥७२॥ :

छद्मोसखीणंजा, सयोगीचारसधुवोदयापयडी ।

ओहोदओवसेसा, अधुवदया हुंतिपयडीओ ॥७३॥

टीका—सास्वादनादारम्यक्षीणमोहपर्यन्तं मिथ्यात्वरहिताः प-
ञ्चविंशतिः ध्रुवोदयालभ्यन्ते, क्षीणमोहांते ज्ञानावरणदर्शनावरणांतरा-
पक्षयात् सयोगित्रयोदशेगुणेद्वादशनामप्रकृतय एव ध्रुवोदयाउदयत्वे-
नप्राप्यन्ते अयोगिगुणे सर्वत्रापिअधुवोदयाउदयेवर्तते, तत्रयोदश-
कषायाणामध्येक्रोवादीनांचतुर्णानैकसमयंदयः, क्रोधोदयकालेमाना-
दीनामुदयाभावः, मानोदयकालेक्रोधादीनामुदयाभावः, यद्यपिवर्णपं-
चकेकृष्णादीनामध्यैएकस्यवर्णस्यनिरंतरोदयः तथापिअन्यतमवर्णो-
दयेनवर्णइतिसामान्यप्रकृतेध्रुवोदय एवंगंधादीनामिति, पुनः अधुवो-
दयाः पंचनवतिः, तत्रगाया धिरमुमिअरविणु अधुवबंधीमिच्छविष्णु-
मोहधुवबंधी निहोववायमीसं सम्मपणनवइअधुवुदया ? याअ-
धुवबंधिन्यः त्रिसप्ततिप्रकृतयः तासांमध्यात्स्थिरमस्थिरंशुभमशुभंइ-
तिप्रकृतिचतुष्टयंध्रुवोदयेगृहितत्वात्शेषाः एकोनसप्ततिप्रकृतयःअ-
धुवोदयाभवंति, मोहधुवबंधिन्यएकोनविंशतिस्तन्मध्येमिथ्यात्वस्य-
..... निद्रापंचकं उप-
..... अधुवोदयाव्य-
वच्छिन्नस्याप्युदयस्यपुनरुदयसद्भावादिति, यद्येवंमिथ्यात्वस्याप्यधुवो-
दयतांप्रयुज्यते सम्यक्त्वप्राप्त्यवच्छिन्नस्यापितदुदयस्यमिथ्यात्वग-
मनेपुनः सद्भावादिति अवोच्यते, यासांप्रकृतीनांयेषुगुणम्यानकेषु-

गुणप्रत्ययानोऽद्याप्युदयव्यवच्छेदो न विद्यते, अथ द्रव्यश्रेयकालाद्यपे-
क्षयात्तेष्वेव गुणस्थानकेषु रुदाचिदसा भवति यदाचित्तमवतिताप्य-
अमुत्रोदयाः, यथानिद्रायामिध्यात्वरुद्देशरम्यक्षीणमोहं पावदुदयोऽव-
श्यं प्रवर्तते, अथ च न सततमसी भवतीति मिथ्यात्वमनेदलक्षणं, यतस्त-
स्य यत्प्रथमगुणस्थानकेनाद्याप्युदयव्यवच्छेदस्तत्र संतनोदयः न रुदा-
चित्कः इति प्रबोदयेनेव तत्र येति ओषोदयन. प्रबोदयापहारेऽवशेषा अ-
मुत्रोदया. प्रकृतयो भवन्ति, तत्र मिथ्यात्वे तत्तदशाधि रुदानमोदोदयेतत्र-
सप्तविंशतिप्रबोदयास्तदपगमेशेषा भवन्ति, मिथ्यात्वे अमुत्रोदया भवन्ति,
एवं सास्वादनेपंचाशतिः, मिथ्येतुः सप्ततिः, सम्पत्त्वेऽष्टसप्ततिः, देश-
विरती एकपष्टिः, प्रमत्तेपंचपंचाशत्, अप्रमत्तेपंचाशत्, अपूर्वकरणे पद-
चत्वारिंशत्, अनिश्चितकरणे चत्वारिंशत्, मुहुर्मसंपराये यतुस्त्रिंशत्, उ-
पशांतमोहे वयस्त्रिंशत्, क्षीणमोहे एकत्रिंशत्, तथा चरमांते एकोनत्रिंशत्
सयोगिके रळि निमिदत्, अपयोगिके रळि निद्रादश, अमुत्रोदया उदयत्वे-
न ज्ञेयाः, इन्द्रियः, ३. ६ प्रबोदया मुद्रतिषु अनाद्यनंत अनादिसांतल-
क्षणी द्वीभंगकौ भवतः, तत्राभ्यानां गृताः सप्तविंशतिरप्यनाद्यनंतो-
दया एव, अभ्यानांतु अनादिका लीना अपि स्वस्वोदयव्यवच्छेदकाले अनु-
दयात् सांता इति, अमुत्रोदयानां प्रकृतीनांतु निरंतरं उदयाभावत् सा-
दिसांतता एव इत्येकभंगः ॥ ७३ ॥

टिप्पण्यः—हवे घृव उदयी सत्तावीस छे निर्माण ? अथिर
? अशुभ ? शुभ ? अगुरु ? अगुरु लघु ? तैजस ?
कार्मण ? वर्णादि ४ ज्ञानावरणी ५ दर्शनावरणी ४ अंतराय
५ मिथ्यात्व ? ए सत्तावीस प्रबोदयी मिथ्यात्वे छे. सास्वाद-
नयी मांडि रक्षीणमोह पर्यंत मिथ्यात्व विना छवीस प्रबोदयी
छे, सयोगी गुणटायणे नामकर्मनी बार ते प्रबोदयी छे. अयोगीमे

ધ્રુવોદયી નથી વારનો ઉદય છે અધ્રુવોદયીનો છે ઓવોદયી
ધ્રુવોદયી ચાલતાં શેષ રહી તે અધ્રુવોદયીની સંખ્યા જાણવી, તે
અધ્રુવોદયી પંચાશું છે ૯૫ તે મળ્યે મિથ્યાત્વે ૯૦ છે. સાસ્વા-
દને ૮૫ મિથ્યે ૭૪ સમકિતે ૭૮ દેશવિસ્તે ૬૧ પ્રમત્તે ૫૫
અપ્રમત્તે ૫૦ અપૂર્વકરણે ૪૬ અનિવૃત્તિકરણે ૪૦ સૂક્ષ્મસંપરાપે
૩૪ ઉપશાંતમોહે ૩૩ સ્ત્રીણમોહે ૩૧ ॥૭૩॥

તૈસહીયસયસંતા, ધ્રુવાઉવસંતમોહઠાળંજા ॥

સ્ત્રીણેઅસર્ગચરિમે, ચડસચરિસેસઅધ્રુવાઓ ॥૭૪॥

... ટીકા—અથસત્તાસ્વરૂપમુપદિશન્નાહ તૈસહીયેતિ તત્ત્વસંસારિણાંઅપ્રાપ્તસમ્યક્ત્વઃશુત્તરગુણાનાંસાતત્યેનચતુર્ગતિષુસદ્ભાવેનભવંતિ-તાધ્રુવસત્તાકાઃ, યાસ્તુકદાચિદ્ભવન્તિકદાચિદ્ભવંતરેનભવન્તિતાઅધ્રુવસત્તાકાજ્ઞેયાઃ, તથગાયા તસવત્રવીસસગતે અકમ્મધ્રુવબંધિસેસવેઅતિગં, આગદ્ગતિગવેયનીયં દુઝુઅલસગઝરલસાસચડ ? સ્વગદ્ગતિરિદુગતિપં-ધ્રુવસત્તાત્રસદશકંસ્થાવરદશકંચોભયમીલનેનયસર્વિશતિઃ વત્રવીસતિ, વર્ણપંચકગંધદ્વિકરસપંચકસ્પર્શાદિકમીલનેનવિશતિઃ, સગતેયકમ્મચિ, તૈજસકાર્મણસપ્તકંતૈજસશરિર ? કાર્મણશરીર ? તૈજસતૈજસબંધનં ? તૈજસકાર્મણબંધનં ? કાર્મણકાર્મણબંધનં ? તૈજસસંવાતનં ? કાર્મણસંવાતનં ? इतिતૈજસસપ્તકં ધ્રુવબંધિશેષેતિવર્ણચતુષ્કતૈજસ-કાર્મણશરીરાતુશેષાપૃકચત્વારિશતુધ્રુવબંધિન્યઃ, વેદવિકં આગદ્ગતિ-ગત્તિ આગિદ્સંવયણજાદ્ગતિ સંસ્થાનસંદનનજાતિસર્વમિલનેસપ્ત-દશ ? ૭ વેદનીયં સાતાસાતલક્ષણં દુઝુઅલતિ યુગંદ્વિકંહાસ્પરાતિ-અરનિશોકલક્ષણં, સગઝરલતિ ઔદારિકસપ્તકં, તથૌદારિકશરીરં ? ઔદારિકાંગોપાંગલક્ષણ ૨ ઔદારિકસંવાતનં ? ઔદારિક-બંધનં ? ઔદારિકતૈજસબંધનં ? ઔદારિકકાર્મણબંધનં ? ઔ-

आदिकतजसकर्मण्यंधनं ७ इति औदारिकसप्तकं, उद्युतचतुष्कं
 उच्छ्वास १ उद्योत १ जातप १ परावानलक्षणं १ सुखगति
 १ असुखगतिद्विकं २ तिर्यग्गतिरित्येकानुपूर्वोत्तरांशं तिर्यग्द्विकं २
 नीधैर्गोचरलक्षणं एतास्त्रिंशदुचराः शतसंख्याः प्रकृतयोर्व्यवसत्ताकाज-
 निधीयंते ध्रुवसत्ताकंचासांतम्यस्त्वलाभादर्वास्तुसंजीवेयुर्मदैवतज्ञा-
 नान्, अथानंतानुबंधिनां कथायाणामुद्भूतनसंभवाद्भ्रुवसत्ताकैवमु-
 च्यते, अतः कथं प्रवृत्तताकप्रकृतीनां त्रिंशदधिकशतसंख्यासंगठ्यते १ मेवं-
 चः यतोऽव्यसप्तम्यस्त्वाप्युत्तरगुणानामेव जीवानामेताद्विसंयोगो
 सर्वजीवानां अध्रुवसत्ताकता वा नवाप्तोत्तरगुणजीवानांचचित्पते,
 योऽनंतानुबंधिनां ध्रुवसत्ताकैवपदिवोत्तरगुणप्राप्तापेक्षया अध्रुवस-
 त्ताकक्षीक्रियते तदा सर्वां सामपि प्रकृतीनां स्यात्तातोऽनुबंधिनामेव
 सर्वा अपि प्रकृतयो यथास्थानमुत्तरगुणे पुनश्चाप्यवच्छेदमनुभ-
 वंति, ततोपशानध्रेणिगतस्यैकादशगुणस्थानं कथावत्तुविंशद-
 न्तं पुनश्चाप्यां प्राप्यते यद्यपि शायिकसम्यस्त्ववतांसतत्कादिशुष-
 त्तानेदोऽस्ति, तदपि गुणस्थाने सामान्यसत्ताधिकारे कथितत्वा-
 न्तः तथापि स्वबुद्ध्यावगंतव्यः, क्षीणे असद्वन्ति अष्टचत्वारिंशद-
 न्तसत्तापेक्षया मोहनीयपदविंशतिः निद्रापंचकं आयुस्त्रिकं प्र-
 मप्रकृतयः औदारिकतैजसबंधनं औदारिककर्मण्यंधनं औ-
 दस्यकर्मण्यंधनं तैजसकर्मण्यंधनं एताः पंचाशद्व्यवच्छि-
 न्तिः असीतिद्विंशदंशसत्ताध्रुवरूपा प्राप्यते, अष्टपंचाशदसत्तापे-
 क्षाः सत्तायां प्राप्यते, "धरिमे" प्रयोदशोऽष्टदशोऽष्टगुणस्थाने-
 तिः सत्तायां प्राप्यते. नगरथानोक्तजोयसत्तापेक्षया ध्रुवसत्ता-
 काजध्रुवसत्तागुणस्थानकेवक्तव्याः, अध्रुवसत्ताजष्टाविंशतिः
 वेदकस्यांगनी प्राप्यन्ते कर्यां प्राप्यन्ते ताजध्रुवसत्ताकाः,
 मोह १ निध्रमोह १ मनुष्यद्विकं २ देवद्विकं २ नरक-

द्विकं २ वैक्रियसप्तकलक्षणं, वैक्रियैकादशकं, जिननाम, आयुश्चतुष्टयं, आहारसप्तकं, उद्येगोत्रलक्षणाष्टाविंशतिः प्रकृतिसमूहरूपाअधुवसत्तारूपास्तवमिष्यात्वेऽष्टाविंशतिरप्यधुवसताः प्राप्यन्ते, जीवमेदापेक्षयासास्वादनेमिश्रेचजिननामरहिताः सप्तविंशतिः सम्यग्दर्शनात् उपशांतमोहयावत् अष्टाविंशतिरप्यधुवसत्ताकाः प्राप्यन्ते क्षीणमोहेसयोगिकेश्लययोगिकेवलिलक्षणेगुणस्थानत्रिके एकाविंशतिरधुवसत्ताकाः प्राप्यन्ते, एवंधुवसत्ताशेषाअधुवसताः प्रकृत्यप्यदिति, इत्युक्तंअधुवसत्ताद्वारं ॥ ७४ ॥

व्याख्यः—तथा २९ सयोगीये ३० छे. अयोगीये १२ अधुवोदयी जाणवी. धुवसत्ता एकसोतीस छे. ज्ञानावरणी ५ दर्शनावरणी ९ वेदनी २ मोहिनी २६ नामकर्मनी तिर्यचगति ४ जाति ५ औदारिक १ तैजसकर्मण ७ संवयण ६ संस्थान ६ वर्णादि २० विहायोगति २ तिरिआनुपूर्वि १ जिननाम कर्मविना प्रत्येक ७ प्रसदश १० धावर १० नीचगोत्र १ अंतराय ५ एकसोतीस १३० धुवसत्ता इग्यपत्ता गुणठाणा पर्यंत जाणवी, नवमाने बीजे भागे क्षपकध्रेणिने तेर नीकळे तेवारे नवमायी क्षीणमोहपर्यंत ऐसीनी सत्ता छे. क्षीणमोहे ऐसी, तेरमे चउदमे चहुत्तरी धुवसत्ता छे. मिष्यात्वे २८ सास्वादने २७ समकिते २८ अप्रमत्ते २८ अनिवृत्ति २८ सूक्ष्मसंपराये २८ उपशांतमोहे २८ क्षीणमोहे २१ सयोगिकेवली २१ अपोगि केवली २१ ए अधुवसत्ता जाणवी. ॥ ७४ ॥

मिच्छेविसममिच्छा, योपअणधीणत्तिविणुमीसदुगे ।
बीयतीअकसायहीणा, देसेपमत्त युअलंमि ॥७५॥

टीका—सांप्रतंसर्वचातिदेशचात्यघातिद्वारममिधितुराह
तनप्रथमंघातिलक्षणं, यथाआत्मनोज्ञानदर्शनचारित्रवीर्यलक्षणं गुण-
चतुष्टयं स्वरूपेणस्वकीयज्ञायकत्वद्वयत्वास्थिरत्वसामर्थ्यत्वलक्षणस्व-
कार्यस्वकारकं, तथाशेषाणांअध्यावाधादीनांआत्मगुणानांनिरावरण-
त्वकरणेकारणरूपमपितेनपूतद्वगुणचतुष्टयंप्रधानं शेषाअध्यावाधाद-
योगुणाः स्वरूपत्वेनैकावयवरूपा नान्यद्वगुणमाकट्टनेहेतुत्वमिति, अ-
तोज्ञानादीनांकारणकार्यरूपोभयधर्मवतांयातकानिज्ञानवरणदर्शना-
वरणमोहांतरापलक्षणानिचातिकर्माण्युच्यंते, शेषाणिवेदनीयायुर्नाम-
गोत्ररूपाणिअचातीन्यमिर्वीयंते, तत्रघातिषु याः प्राकृतयः उदिताः
स्वावयवगुणंसर्वआवृण्वंतिघातयंत्येवंशीलाः सर्वघातिन्योर्विशतिः भ-
वंति, याःप्रकृतयः उदिताः स्वावयवगुणंआवृतमपिदेशतः घातयंते-
देशतोविरातिगुणप्रत्ययादिनाक्षयोपशमं प्राप्यतद्वगुणमाकट्ट्यंलभंते
इत्येवंशीलाः देशघातिन्यः पंचविंशतिर्भवंति, तत्रसर्वघातिन्यः
केवलज्ञानावरणं केवलदर्शनावरणं पंचनिद्राद्वादशादिनाअनंतावृ-
ण्वंतिअप्रत्याख्यानप्रत्याख्यानवरणलक्षणाः कषायाः मिथ्यात्वंचेति-
विंशतिः, तनकेवलज्ञानावरणकेवलदर्शनावरणेक्षपकभेष्यादौप्रक्षीय-
माणस्थितिरसप्रदेशक्षयंयावन्नसर्वथाक्षयस्तावन्नगुणमागभावातिक्षय-
स्तावन्नगुणमागभावः, सर्वथाक्षये सकलविशेषावबोधसकलसामान्या-
वबोधरूपाकेवलज्ञानकेवलदर्शनलक्षणीभवतः, अतएवसर्वघातिन्यो
तथानिद्रापंचकानामप्युदयंअवबोधंसर्वथावातयन्तितेनसर्वघातिन्यः,
यद्यपिनिद्रापामपिस्वप्नादीनांदर्शनंतदपिनिद्रोदयशैथिल्येनैवोतिद्वाद-
शकषायाणांउदयोपिअनंतावृण्वंत्युदयः शुद्धचारित्रधर्मरुचिघातनरूपः,
प्रत्याख्यानकषायोदयस्त्वहिसकपरिणामघातरूपः, प्रत्याख्यान-
प्रायोदयः सर्वसावयवविरातिरूपपरिणमनघातरूपः, एतेयथाममंसर्व-
घातकत्वात्सर्वघातकाः, यत्पुनस्तेषांप्रबलोदयेपिअयोग्याहावि-

રમણંતપ્લમ્યતે, તત્રવારિવાહદશંતોવાચ્યઃ, સુહુવિમેદુદપ્ હોઈપહા
 ચંદમૂરાણમિત્યાદિજ્ઞેયં, અથવાનરકાદિવિપાકમયાદ્યદ્વિરમણંતર્ચંદ્રિ
 યસુખામિલાપે નૈવેતિતીવ્રલોભોદયપ્રવચ્ચાહ્યઃ, તયામિધ્યાત્વંતુજિનપ્ર
 ણીતતત્ત્વશ્રદ્ધાનસ્વરૂપંસમ્યક્ત્વંસર્વમપિહંતીતિસર્વવાતિ, યત્તુતસ્યપ્ર
 લોદયેપિમનુષ્યપશ્વાદિવસ્તુશ્રદ્ધાનંતરપિસ્યાદ્વાદોપયોગાભાવાત્ મિ-
 થ્યૈવેતિ ॥ ઉક્તંચ ॥ વિજ્ઞેષાવચ્યકે, સદસદવિસેસણાઓ ભવહેઝ-
 જહત્થિઓવલંભાઓ, નાણફલાભાઓ મિચ્છદિદ્વિસ્સઅન્નાણં ?
 ઇતિમિચ્છેવીસમમિચ્છાઈતિ ॥ મિચ્છેઈતિમિધ્યાત્વેવીસંવિશતિપ્ર-
 કૃતયઃ સર્વવાતિન્યોત્તરંવેસંતિ, અમિચ્છામિધ્યાત્વગ્રહિતાપ્કોનર્વિ-
 શતિઃ વીપત્તિ દ્વિતીયેસાસ્વાદનેત્તરંવેપ્રાપ્યન્તે, તાપુવપ્કોનવિશતિઃ
 અનંતાનુત્તરંવધિચતુષ્ટયસ્થાનદ્વિત્રિકંવિનાદ્વાદશસર્વવાતિન્યઃ મીસદુ-
 ગેતિ મિશ્રાવિરતિસમ્યક્ત્વલક્ષણેગુણસ્થાનદ્વિકેપ્રાપ્યન્તે વીયકસા-
 યહીણા દેસેઈતિસંત્રંચઃ દ્વિતીયકપાયહીનાઃ દેશવિરતેઽઘૌમર્વવાતિન્યઃ
 તીયકસાયહીણાપ્રમત્તયુગલેતૃતીયકપાયરહિતાશ્ચત્ત્રઃ પ્રકૃતયઃ પ્રમ-
 ત્તાપ્રમત્તલક્ષણેગુણસ્થાનદ્વયેપ્રાપ્યન્તે ॥ ૭૫ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—મિધ્યાત્વે વીસ સર્વવાતી છે, સાસ્વાદન ગુણટાણે
 મિધ્યાત્વમોહિની વિના ૧૯ સર્વવાતિનો વંધ છે, મિશ્ર તથા
 સમકિત ગુણટાણે અનંતાનુત્તરં ૪ થીણાદિ તિન વિના ચાર સર્વ-
 વાતી પ્રકૃતિનો વંધ છે, દેશવિરતિ ગુણટાણે ત્રીજી ચોકડી
 અપ્રત્યારૂપાનીયાની કાઠીયે પુટલે આઠ સર્વવાતિનો વંધ છે,
 પ્રમત્ત તથા અપ્રમત્ત પૃથ્વે ગુણટાણે સર્વવાતિ ૪ નો વંધ છે.
 કેવલજ્ઞાનાવરણી ? કેવલદર્શનાવરણી ? નિદ્રા વે પ ચ્યાર શબ્દ
 છે ॥ ૭૫ ॥

કેવલજુઅલાવરણં, અપુવ્વવીઅભાગઓઅનુહમજા ।
 દરધાઈમિચ્છેસદ્ધા, નપુંવિણાતેવિસાસાણે ॥ ૭૬ ॥

स्वयस्त्रिंशत्, अप्रमत्ते पुण्यप्रकृतयो ब्रह्मन्ते, ता एव देवायुरहिता अपूर्व-
करणे द्वात्रिंशद्ब्रह्मन्ते, अवगाथायां अष्टसुपदं अग्रेतनगाथायां गतम-
नुवर्तनीयं अष्टसुगुणस्थानकेषु अयं क्रमः ॥ ७८ ॥

टिप्पण्यः—सर्वघाती तथा देशघाती काष्ठतां शेष रही ते
अघाती प्रकृति सर्व गुणठाणे जाणवी. अघाती ७५ छे ते
मध्ये मिथ्यात्वे ७२ छे. सास्वादने २८ छे. मिश्रे ३९ छे.
समकिते ४२ छे. देशविरते ३६ छे. अप्रमत्ते ३४ छे. अपूर्व-
करणे ३३ छे. अनिश्चिन्नादरे ३ छे. सूक्ष्मसंपराये ३ छे.
उपशान्तमोहे १ छे. क्षीणमोहे १ छे. सयोगिके वल्लिये १ धांवे
छे इम उदयनो अधिकार जोई कहेंवो. उदयपिणे पुण्यतत्त्वना
भेद ४२ छे. सातावेदनी उंचगोत्र मनुष्यदुग २ देव २ पंचेन्द्रि
जाति १ पांचशरीर ५ तीनउपांग ३ वज्रक्रयभनाराचसंघयण
१ समचउंससंस्थान १ वर्णादि ४ अगुरुलुगु १ पराचात १
उसास १ आतप १ उद्योत १ शुभविहायोगनि १ निर्माण १
वसदश १० देवतानुआयु १ मनुष्यायु १ तीर्थचनुआयु १
तीर्थकरनाम १ ए वेतालीसमध्ये मिथ्यात्व गुणठाणे ३९
ओगणचालीस छे. जिनआहारक नयी. सास्वादन गुणठाणे
अडतीस छे. आतप नयी. मिश्र गुणठाणे चोतीस छे. तीन
आउखा नयी, उद्योत नयी. समकित गुणठाणे जिननाम तथा
आउखा वे मेलाय तिणे वे सडतीस छे. देशविरति गुणठाणे
इगतीस छे. अप्रमत्ते वेतीस छे. अपूर्वकरणे वतीस छे. ॥ ७८ ॥

अष्टसुतिगंचदोसु, तिमुसाय वंधसेसयापावे ।

चउवीससयंओहो, वज्राइगहामुहाअमुहा ॥ ७९ ॥

टीका—अष्टसुतिगंचइत्यादि अष्टसुगुणस्थानकेषु इति पदं सर्व-

ગાધાર્યા સંબંધિતં તિગંચદોસુતિ દ્વયોર્ગુણકયોવિષયેદ્વિચયનેવદુવ-
ચનમિતિપ્રાકૃત્વાત્, તિગં સાતવેદનીય ઉચ્ચૈર્ગોત્રમશોનામલક્ષણ-
પ્રકૃતિત્રિકં પુણ્યપ્રકૃતીનાંવચ્યતે । તિસુત્રિપુત્રપશાંતમોહક્ષીણ-
મોહસયોગિકેચલિલક્ષણેગુણસ્થાનત્રિકે “સાયાચંચતિ”સાતસ્યૈવંચંધઃ,
અયોગિસ્થાનેચંધાભાવાત્, તેસયાદત્તિશેષકાઃપુણ્યપ્રકૃતિગણનાંતરિતાઃ
પાપપ્રકૃતયઃ સર્વગુણેષુક્ષેપા સ્તથમિષ્પાત્વેષ્ચક્ષીતિઃ તાસુપંચદશા-
પસારે સાસ્વાદનેસપષ્ટિઃ, મિથેચતુશ્ચત્વારિશત્, સમ્પસ્ત્વેચતુશ્ચત્વા-
રિશત્, દેશચિરતૌષ્ઠત્વારિશત્, પ્રમત્તેપદ્વિશત્, અપ્રમત્તેત્રિશત્, અ-
પૂર્વકરણેપ્રથમનિદ્રાદ્વિક્ષપગમેઅઘાવિંશતિઃ, અનિદ્રતૌષ્ઠીપ્રકોનવિંશતિઃ,
મુક્તમત્પરાપેચતુર્દશદ્વિતિપાપપ્રકૃતિચંધક્રમસ્તથ અવપુણ્યપાપોભય-
મીલનેઓષેચતુર્વિંશતિશતંમિષ્પાત્વેપૃકવિંશતિશતં તદ્વર્ણાંદયોઘૂ-
હીતાઃ ગુભાસ્તયાઽગુભાઃ શુભલેષ્યાવાનગુમાનિવર્ણાંદીનિવદ્ધાતિ,
અગુભલેષ્યાવાનઅગુભવર્ણાંદીનિવદ્ધાતિ, તેનોભયગ્રહણંદતિજ્ઞેયં ૭૧।

ટિપ્પણ્યઃ—૫ આઠ ગુણટાણે પુણ્યપ્રકૃતિ ચાંધે તે કહી, નવમે
દશમે ગુણટાણે ત્રીન પુણ્યપ્રકૃતિ ચાંધે છે. સાતા ૧ જસનામ
૧ ઉંચગોત્ર ૧ ૫ ત્રીન છે, ત્રીન ગુણટાણે ડગ્યારમે ચારમે તેરમે
સાતાનો ચંધ છે. ૫ ચંધમાં પુણ્યપ્રકૃતિ ગણતાં શેષ રહિ તે
પાપ પ્રકૃતિ જાણવી. મિષ્પાત્વે ૮૨ સાસ્વાદને ૬૭ મિધગુણ-
ટાણે ૪૪ સમક્ષિત ગુણટાણે ૪૪, દેશચિરતિ ગુણટાણે ૪૦,
પ્રમત્ત ગુણટાણે ૩૬, અપ્રમત્ત ગુણટાણે ૩૦, અપૂર્વકરણ ગુણ-
ટાણે ૨૮ અઘાવીસ, અનિદ્રાચિરકરણ ગુણટાણે ૨૩ મુક્તમત્પરાય
ગુણટાણે ૧૪ પાપપ્રકૃતિ ચાંધે છે, ઉપરલે ગુણટાણે પાપપ્રકૃ-
તિનો ચંધ નથી, હ્રાં ક્રિને પુણ્યપ્રકૃતિ અને ક્રિને પાપપ્રકૃતિ
૫ વે મેલવતાં પૃક્તોચોવીસનો ઓવ ધાય છે, જે વર્ણાદિક

४ च्यार ९ शुभ ते पुन्यप्रकृतिमां गण्या छे. अशुभ. ते. पाप-
प्रकृतिमे गण्या ते माटे एकसो चोवीस प्रकृति थाय छे. ॥७९॥

नामधुवबंधिनवगं, दंसणपणनाणविग्घ(य)परंग्घायं।
भयकुछमिच्छसासं, जिणगुणतीसाअपरियत्ता ॥८०॥

टीका—अथापरावर्तद्वाख्यारूपानयन्नाह, तत्रयाः प्रकृतयः
अन्यस्याः प्रकृतेर्बंधं उदयंउभयंवाविनिवार्यस्वकीयबंधंउदयंउभयंवा-
दर्शयंतिताः परावर्तमाना यास्त्वन्यस्याः प्रकृतेर्बंधमुदयमुभयंवाअनि-
वार्यस्वकीयबंधमुदयमुभयंवाददर्शयंतिता. नपरावर्ततेइति कृत्वाअपराव-
र्तमानाउच्यंते, यत्प्रत्यपादि विणिवाणीयजागन्मृदं बंधमुदयंचअतप-
गइपु, साहुपरियनमाणी अणिवाग्नी अपरियत्ता ? नवप्रथमपराव-
र्तमाना. प्रकृतयस्नामि महनामधुवबंधिनवगइत्यादि नाम्ना-
धुवबंधिनवकं यणंचतुष्कंजसकामंणागुरुलघुतिमाणापवातलक्षणं,
दर्शनावरणचतुष्कंचशुरचशुरयधिकेवलदर्शनावरणरूपं, पणाणि पच-
नाणज्ञानावरणपंचकं, विग्वंतिअंतरायपंचकं परावातनामभयदुगाडा-
द्विक मिच्छेत्तिमिष्यात्यंधासोइच्छासनामकर्मजिननामपत्ताः एको-
नविंशत्प्रकृतयः अपरावर्तमानाभवंति । इत्येताः एकोनविंशत्प्रह-
नयः स्वयंभोदयोभयकालेनान्यस्याः प्रकृतेर्बंधमुदयमुभयंवाअनिरूप्य-
मवर्ततेइतोऽपरावर्तमानाइति ॥ ८० ॥

टिप्पणी—अथ ह्ये अपरावर्तमान प्रकृति कहे छे. नाम
धुवबंधी नव वर्णादिक ४ तेजस ? कामंण ? अगुरुलघु ?
निर्माण ? उपवात ? ए नर, दर्शनासगी ४ ज्ञानावरणी ५
अंतराय ५ कर्मप्रकृति ५ पगवान ? भय ? दुगाडा ? मि-
ष्यान्वभोदयो ? मासोसाय ? जिननाम ए २९ अपरावर्त

છે. ચંચમાં તથા ઉદયમાં કોઈકે નહિ તે ચંચ તથા ઉદય
આવતાં નવી પોતાપણે ચંચ તથા ઉદય આવે છે. તે ચંચ ત
ઉદય કોઈકની પ્રકૃતિનો રોકીને પોતાનો ચંચ તથા ઉદય થા
તે પરાવર્તમાન કહીજે, તેહથી इतर વીર્જી તે અપરાવર્તમાન
કહીજે. ॥ ૮૦ ॥

जिणविणुमिच्छिअमिच्छा, सासणमीसेसुसजिणस-
ममाई ।
पंचसुनाणविग्घं, दंसणचउनवगदसमंमि ॥ ८१ ॥

ટીકા—અપરાવર્તમાના ગુણસ્થાનકેષુવિભજનાહ । જિણ-
વિણ इत्यादि जिननामबंधविनामिध्यात्वेअष्टाविंशतिः परावर्तमाना-
बद्धन्ते, अमिच्छा मिध्यात्वबंधराहिताः सास्वादने तथा मिश्रगुण-
स्थानेसप्तविंशतिरपरावर्तमानाबद्धन्ते, सजिणस्ति जिननामसहिता-
स्ताएवअष्टाविंशतिः सम्यक्त्वादिपंचसुगुणेषुसम्यक्त्वदेशविरतप्रम-
त्ताऽप्रमत्तापूर्वकरणलक्षणेषु अपरावर्तमानाबद्धन्ते, ततःपरंज्ञानावरण-
पंचकं विग्धंतिविघ्ननाम अंतरायपंचकं दंसणचउत्ति दर्शनावरणीय-
चतुष्टयं, एताश्चतुर्दशअपरावर्तमानानवमेऽनिरातिकरणदेशमेवूस्म-
संपरायलक्षणेबद्धन्तेइति ॥ ८१ ॥

અર્થ—મિધ્યાત્વ ગુણટાણે જિન નામ વિના ૨૮ અપ-
રાવર્તમાન બાંધે છે. સાસ્વાદન ગુણટાણે નિધ્યાત્વ વિના ૨૭
અપરાવર્તમાન છે, મિશ્રગુણટાણે સત્તાવિસ ૨૭ બાંધે છે. સમ-
કેતવી માંડી પાંચ ગુણટાણે સમકિતે, દેશગિરતે, પ્રમત્તે, અપ્રમત્તે,
પૂર્વકરણે ૫ પુનાં ૫ જિનનામ નેટ્યંચે તેવારે ૨૮ પરાવર્ત

त्वारिंशत्, सम्पत्त्वे एकोनपंचाशत्, देश एकोनचत्वारिंशत्, प्रमत्ते-
पंचविंशत्, अप्रमत्ते एकविंशत्, अपूर्वकरणे त्रिंशत्, अनिवृत्तिकरणे ऽष्टौ,
सूक्ष्मसंपराये तिस्रः, उपशांतादिषु त्रिषु एकं सातमेव पुनः परावर्तमानानां-
बन्धकमदिति ॥८२॥

टिप्पण्यः—तनुआदिक आठआठ पिंड प्रकृति तनु ३ उ-
पांग ३ संस्थान ६ संययण ६ जाति ५ गति ४ विहायो-
गति २ आनुपूर्वि ४ वेद ४ हास्यादि ४, कषाय १६ उद्योत १
आतप १ गोत्र १ वेदनी २ निद्रा ५ व्रत १० धावर दस
आऊखा चार एडकांण परावर्तमान जाणवी मिथ्यात्वे नव्यासी
८९ सास्वादने ७४ मिश्रे ४७ समकिते ४९ देशविरते ३९
प्रमत्ते ३५ अप्रमत्ते ३१ अपूर्वकरणे ३० अनिवृत्तिकरणे ८
सूक्ष्मसंपराये ३ इग्यारमे १ बारमे १ तेरमे १ अयोगि अ-
बन्धक अपरावर्ते जे गाथा मांहे फही तेह टालतां शेष रही ते
परावर्तमान जाणवी, बांधे, हये विपाक चार कहे छे जे मच्चे
जे क्षेत्र आकाश तेह फिरतां उदय आवे ते क्षेत्र विपाकी ४
आनुपूर्वी छे ते मच्चे मिथ्यात्व गुणटाणे समकित गुणटाणे
च्यारे आनुपूर्विनो उदय छे ॥८२॥

मिच्छेसम्मेचउपुदि, निरयविणुवीयएआउचउ(चउरो)
देसेनरतिरिसेसा, मणुआमणुआउयेयगाभणिया ।८३।

टीका—अथविपाकद्वारं चितयन्नाह, तत्रविपाकः र्मफलानुभवः,
सचतुर्धातिरमयनं क्षेत्रविपाकाः आनुपूर्व्यध्वतसः, क्षेत्रमाकाशं तत्रैव-
विपाकउदयोयासांताः क्षेत्रविपाकाः आनुपूर्व्यध्वतसोनरकतिर्यन्तराम-
रातुपूर्वोत्क्षणापतस्तासांचतसृणामपि विग्रहगतावेशोदयोभवतीति ॥

उक्तं च बृहत्कर्मविपाके नरयोऽस्स उदं नरपुंवक्त्रेण गच्छ
नरयोऽणुपुव्वियाण, तहिं तदिअन्नं हिं नत्थिंति ॥१॥

एवंतिरिमणुदेवे, तं सुविक्त्रेण गच्छमांस्स
तेसिमणुपुव्वियाणं, तहिं उदयो अन्नं हिं नत्थिंति ॥२॥

ननु विग्रहगत्यभावेऽपि आनुपूर्व्याणामुदयः संक्रमकरणेन विद्य-
कथं क्षेत्रविपाकिन्यस्ताश्चतुर्गतिवतो जीवविपाकिन्यइत्यत्रो-
विद्यमानेषु संक्रमेयथातासांगतीनां विपाकस्तथाविपाकस्तथापि
तासां क्षेत्रविधानेन स्वकीयो विपाकोदयो न तथाऽन्यासामतः क्षेत्रवि-
न्यएवेति, तत्र गुणस्थाने क्रमेण विभज्यमाह, मिच्छेसम्मैइत्यादि
मिच्छेमिध्यात्वेसम्मैति सम्यक्त्वदर्शनलक्षणे गुणस्थाने च उच्यते
पुषित्ति आनुपूर्व्यः उदये प्राप्यंते, यीएत्ति द्वितीये सास्वादनारख्ये
स्थानके नरयविणु नरकानुपूर्व्या विनास्ति स्म आनुपूर्व्यः उदये प्राप्यं-
शेषेषु गुणस्थानेषु स्वप्रकृतिविपाकत्वेनानुपूर्व्या उदय एव नाम्नि, य-
अंतरालगती गुणस्थानविकस्यैव प्राप्यमाणत्वात्, ननु आनुपूर्व्या-
स्मितिबंधस्तु कथं वेद्यते, तत्राह प्रदेशोदयेन संक्रान्तोदयेनैवेति ग-
॥ उक्तं च ॥ कर्मप्रकृतिचूर्णो विवागमुज्जाएनिइएमेमापपसं-
तादयेण भुंजइति वचनात्. अथ भवविपाकस्वरूपकथयताह, त-
भवंति कर्मवशावर्तिनो अस्मिन् प्राणि तइति भवः नास्मादिपर्याय. स-
पूर्वापुर्णवच्छेदे विग्रहाद्यंतसल गनिमागम्योदिनस्य, यदाह भगवान्
सुधर्मास्वामी भगवत्प्रां, नेरुं पत्तेइएउरज्जइइति, तस्मिन्नेव भवेना-
वर्तिनस्य नारूपे विपाक उदयो विद्यते यामांताभरति तास्मिन् नर-
दिययामं भवं पूर्वभवस्य मानागामिभवेति पश्यते इति भावः ननु यथा-
युगादेशादिभवेऽवदं विपाकं भवति न तथा गतीनामप्यन्यन्ता अभिभावि-
पाकेन्यः प्राप्नुवन्ति, अतोऽप्यु- आपुर्पदयस्य भवस्य योऽपि नरं न-

वेद्यन्ते, तथाहि मोक्षगामिनः अक्षयगतः ७३-४०...
 यंयंति, अतो विमित्तस्वोदयभवं प्रतिगतीनां नियत्यभावात्तद्विपा-
 किन्यः, किंतु जीवविपाकिन्यप्येवमुक्ता आस्यं पिचत्वारिपूवविपाकिन्यः,
 गुणस्थानक्रमेण आउचउइति आयुश्चतुष्कं नरकायुस्तीर्णगायुर्नरायु-
 र्देवायुः चउओति चतुष्केमिथ्यात्वसास्वादनमिध्वाविरतिलक्षणे गुण-
 स्थानचतुष्के उदयः, प्राप्यते, तथा देसे देशविरतिलक्षणे गुणस्थानकेति-
 मण्यतितियं गायुर्मुत्तुप्यायुः प्राप्यते, शेषाः प्रमत्तादारम्य अयोयिकेवलि-
 धरमसमयं यावत्तन्मुत्तुप्यायुषः वेदकाभिताः सप्तकर्मप्रकृतीनामयाया-
 स्वस्वस्थित्यंतर्वर्तीन्येव ? यथाज्ञानावरणीयस्यो कृष्टास्थितिः त्रिशत्को-
 टाकोट्यसागराणां अयायाचमिश्रद्वर्पशतानि अयाधान्यूनः कर्मनिपेकः
 भावनाचपूतानि त्रिशद्वर्पशतानि त्रिशत्कोट्योऽष्टिसागरांतर्गतान्येवा-
 न्यानि साधि ११ नि आयुषस्तु देवनारकायुषोरुक्तास्थितिः प्रयस्त्रिशत्सा-
 गराः तेषु देवनारकभवदेद्या, अयायाचमनुप्यतिपंगुभत्रभिभागप्रमा-
 णाप्रयस्त्रिशत्सागरेभ्योऽष्टिसापूवेति रूपमित्युच्यते आयुषः अयायायां-
 प्रदेशवेदनं नास्तितेन मित्रापूव, शेषकर्मणांतु अयायायां प्रदेशोदयता-
 भवति तेनांतर्गतापूवेति तया आयुषः प्रदेशोदयोपिकमादिना तद्वे-
 प्वभवति अत्र आयुषोभवविपाक एवेति ॥८३॥

टिप्पणः—सास्वादन गुणद्वये नरकायुषोर्ध्विनो उदय छे नदी,
 शेष तिन आयुषोर्ध्विनो उदय छे, उपरांत सर्व गुणद्वये छे, आ-
 युषोर्ध्विनो व्यक्त विपाकोदय नवी तो योइ पूछे जे आयुषोर्ध्विनो
 यितियं पट्टो किहां भोगरे तेहनो उत्तर कम्मपयडीयी जे
 प्रदेशोदयपणे भोगरे अथवा गतिनामकर्म मज्जे संवसारी भो-

प्रत्येकमङ्गलार्थं गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ८४ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ८५ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ८६ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ८७ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ८८ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ८९ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९० ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९१ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९२ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९३ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९४ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९५ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९६ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९७ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९८ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ ९९ ॥
 अथ गङ्गायाः स्पर्शः परमार्थः ॥ १०० ॥

[illegible]

आय रनिमोयहीणं, दुग्तीसंभारणादितिथिगिगि ।
उरुदुग्तीणां देसे, छेत्ताहारजोयविणा ॥ ८५ ॥

[illegible]

उदय छे, ऋषभनाराच १ नाराच २ ए वे संवयण विना क्षीण-
मोह गुणटाणे तथा सयोगि गुणटाणे पुद्गलविपाकी चौवीस छे,
अयोगी गुणटाणे शरीरनो उदय नयी तेमाटे पुद्गलविपाकिनो
पण उदय नयी ॥ ८६ ॥

घणघाडुगोयजिणा, तसीयरतिगसुभगदुभगचउ-
सासं ।

जाइतिगजीयचिवागा, पणदुगसयरीपढमदुगे ॥ ८७ ॥

टीका—अयजीवविपाकिप्रकृतीराह घणघाडुति, घनयातिन्यः
सप्तचत्वारिंशन् ज्ञानावरणपंचकं दर्शनावरणनयकं मोहनीयमष्टाविं-
शनिधा अंतरायपंचया दुगोयतिगोयवेयणीयइतिगोयद्विकं वेदनी-
यद्विकं दुगोयशब्देनप्रकृतिचतुष्टयं गृह्यते जिननाम प्रसन्निकं प्रसादर-
पर्याप्तलक्षणं इतरचित्तरत्नस्थायारविकं स्थावरमूर्क्षमापर्याप्तलक्षणं
सुभगदुभगचउति सुभगचतुष्कं सुभगसुस्वरादेयपशः कीर्तिरूपं
दुर्भगचतुष्कं दुर्भगदुःस्वरानादेयायशो रूपं, सासंति उच्छ्वासं
जाइतिगचि जातिविकं जातिपंचकं गतिचतुष्कं स्वगतिद्विकं जाति-
निकशब्देनपृक्कादशप्रकृतयोगृह्यते इत्येताः अष्टसप्ततिप्रकृतयो जीव-
विपाकिन्यः जीवविपाकित्वं जीवगुणाज्ञानादयो आवृत्त्यतिष्ठंति यथा-
ब्रह्मास्तपापृककर्मवर्गणा उदयत्वेन भुज्यते वस्तुतस्तु शब्दभवपुद्गलवि-
पाका अपि जीवस्येव पारंपर्येणा तु गृह्यमुपचातं च कुर्वंति तेन जीवविपाका-
पुणेति मिथ्यात्वगुणस्थाने जिननामभिध्रमोहसम्यक्त्वमोहरहिताः पं-
थसप्ततिः जीवविपाके प्राप्यंते, सास्त्रादनेतापृग्भ्यामपर्याप्तमिथ्यात्वो-
दयरहिताद्रासप्ततिः जीवविपाका उदये प्राप्यंते ॥ ८७ ॥

टिप्पणी—हवे जीवविपाका कहे छे. घनयानि ४५ ते मत्वे

ए विष्णु ते उदयारस्या छे, तेमाटे मित्रमोहनीतमकिनोहनी
 २ भेलीवे एउठे ४७, गोत्र २ वेदनी २ जिननामरुमं १
 वसनीन ३ वस १ आदर १ पर्याप्त ३ इपर कहेनां इतर श्रे
 स्थार तीन स्यार १ गुरुम २ अर्याप्त ३ गुभग ४ गुभग
 १ सुसर २ आदेय ३ अस ४ दुर्भग ४ दुर्भग १ दुसर २
 अनादेय ३ अयश ४ तथा सास कहेनां आसोच्छास १ नाम
 रुमं १ जाइनिग कहेनां जानि ५ गति ४ रगनि २ पं ७८
 जीर्णपाक्ष छे. पुरात जावे अक्षाले बांध्या तेहुज उदयारो
 जावे छे, तेमाटे निहा मिथ्यात्त गुणराणे जिननाम १ मित्र
 मोहदनी १ ममकिन मोहिनी निना पट्योतेर जीर्णपाक्षीनो ऊ
 १७ छे. गामादन गुणराणे गुरुम १ अर्याप्त १ मिथ्यात्त १
 ए तीन निना कहुना जीर्णपाक्ष छे ॥ ८७ ॥

दुर्मि-रामद्वीपगणेश, गुणचक्षुःपञ्चननगुणचक्षा ।

निमः शुभं शुभं नमो भगवते, गजः शुभं शुभं नमो भगवते (गजः शुभं)

[illegible]

पस्त्रिंशत् सूक्ष्मसंपराये, ताएवसंज्वलनलोभरहिता द्वात्रिंशत् उप-
मोहे, ताएवद्वात्रिंशत् क्षीणमोऽहोवे, नाएवनिद्राद्विक्रानावरणपंच-
तरायपंचकदर्शनावरणचतुष्कमित्येव षोडशापगमेजिननानोदयेचर-
दशप्रकृतयः सयोगिकेवल्लिगुणस्थानके, ततअयोगिकेवल्लिगुणेएक-
दशजीवविपाकिन्यः उदयेप्राप्यंते इति, इत्युक्ताविपाकाः ॥ ८८ ॥

ट्कार्यः—मिथ गुणटाणे चासठ प्रकृति जीव विपाकी छे,
समकित गुणटाणे चोसठ प्रकृति जीव विपाकी छे, देशविरति
गुणटाणे पंचावन प्रकृति जीव विपाकी छे, प्रमत्त गुणटाणे वेंता-
उगुणपंचाश प्रकृति जीव विपाकी छे, अग्रमत्त गुणटाणे पिस्तालीस
लीस प्रकृति जीव विपाकी छे, अपूर्वकरण गुणटाणे उगु-
प्रकृति जीव विपाकी छे, नवमे अनिश्रुतिकरण गुणटाणे उगु-
णघालीस छे, सूक्ष्मसंपराये तेवीस छे, उपशांतमोहे बत्तीस छे,
सयोगिकेवल्लिने सत्तर प्रकृति जीव विपाकी उदये छे, अयोगिने
इग्यार जीव विपाकी उदय छे, बारमी प्रकृति आऊखो ते भव
विपाकी प्रकृति छे ॥ ८८ ॥

अद्वगचउचउरद्वगाय, चउरोयहुंतिचउवीसा ।
सोलसभंगानवमे, इगभंगोसुहमठाणंमि ॥ ८९ ॥

टीका—अधभंगाकम्माणमिति विरुणद्वाह गुणटाणे सुअद्वसुद्ध

विक्रमोहबंधटाणंतु, पंचाअनियाट्टिटाणेगु बंधोपरमोपरंततो ? मो-
हनीयसत्कबंधस्थानेषुमन्येएकैकबंधस्थानंमिथ्यादृष्ट्यादिपुनवसुगुण-
स्थानकेषुभवति, तद्यथामिथ्यादृष्टेर्द्वात्रिंशतिः, सास्वादनस्यै सत्रिंशतिः,
सम्यग्मिथ्यादृष्टेः सप्तदश, अविरतसम्यग्दृष्टेः सप्तदश, देशविरतस्यनयो-
दश, प्रमत्तापूर्वकरणेषु भंगपूर्वकानांनवनव, एतानिचद्वात्रिंशत्या-

दीनिनवपर्यंतानि स्थानानि, तत्र द्वाविंशतौ पदभंगा, एकविंशतौ चत्वारो भंगाः, सप्तदशत्रयोदशनवसुस्थानेषु द्वौ द्वौ भंगौ, पंचादीनां त्रयस्थानानां एकैकएव भंगकः त्रयस्थाने ज्ञातव्यः, तत्र पंचचतस्रस्ति स्रोद्वे एका प्रकृतिर्वचइति पंचस्थानानि अनिवृत्तिगुणस्थानके प्राप्यन्ते, अथ गुणस्थानेषु उदयस्थानान्याह तत्रोदयस्थानानि नव एकत्रे चत्वारि पंचपदसप्तअष्टौ नव दशएव नवस्थानानि तत्र गाथा—

सत्ताइदसओमिच्छे, सासायणमीसपुनबुद्धोसा ।

छाइनवअविरये, देसेपंचाइअट्टेव ॥ १ ॥

विरपुखओछसमीए, चउराईसत्तछच्चपुवम्मि ।

अनियट्ठिचापरेपुण, एकोवदुचेवउदयंसा ॥ २ ॥

एगसुद्धमसारागे, वेण्डवेयगाभवेसेसा ।

भंगाणंचपमाणं, पुव्वुदिट्ठेणनायच्चं ॥ ३ ॥

मिथ्यादृष्टासमादीनि दशपर्यंतानि त्रीणि पर्यंतानि चत्वार्युदयस्थानानि भवन्ति ॥ तद्यथा ॥ सप्तअष्टौ नव दशसास्वादने समादीनि दशपर्यंतानि त्रीणि उदयस्थानानि सप्तअष्टौ नव, एव मिथ्येपि त्रीणि उदयस्थानानि अविरतेषादीनि नवपर्यंतानि चत्वारि उदयस्थानानि पदसप्तअष्टौ नव इति चत्वारि, देसे देशविरताख्येषादि अष्टपर्यंतानि चत्वारि उदयस्थानानि पंचपदसप्तअष्टौ नव इति चत्वारि उदयस्थानानि, नया विरतेषापोषशभे-
द्रमतेनया अत्रमते चतुर्गादिसप्तपर्यंतानि चतुर्गादिसप्तपर्यंतानि चत्वारि उदयस्थानानि, उच्चपुच्छिमि अत्रमते चतुर्गादिसप्तपर्यंतानि त्रीणि उदयस्थानानि, अनिवृत्तिगुणस्थानके त्रीणि उदयस्थानानि, सु-
दमनगगोपुच्छमुदयस्थान, सोपागगानमोहादयो मोहोदयादिना सोपा-
अन्ते मुदयस्थानके पुमोहे भंगश्चतुर्विंशतिविभजनाह मिथ्यादृष्टादीनि

पूर्वकरणपर्यवसानेपुगुणस्थानकेषुप्रत्येकमष्टौअपूर्वकरणेचतस्रश्च
 दिचतुर्विंशतयोभवंति, तत्रमिथ्यात्वेअष्टौ सारवादानेचतस्रः, नि
 चतस्रः, चउद्गातिअविरतादिषुअप्रमत्तपर्यवसानेपुगुणस्थानेषुप्र
 कंचतस्रगुणाश्चभावयन्ति तत्रमिथ्यात्वेसप्तविंशदेषुकाचतुर्विंशति
 अपकीर्णार्ज्जावःअनंतानुबन्धिचतुष्टयमत्तान्. अप्रवर्तनाकरणेनउद्ग
 नयाव्यपवर्त्यप्रतिपत्तिनोमिथ्यात्वगत्. नरयगमविधउदयः, अन
 तानुबन्धिनांसत्तायाभावात्तुनउदयः. नरमिथ्यात्वंअप्रत्याख्यानवर्ण-
 प्रत्याख्यानसज्जलनक्रोधादीनामन्यतमेवयः.क्रोधादीनांरयाणांवेदा-
 नांअन्यतमोएकोवेदः. हास्यगतिपुगलारतिशोकपुगलयोग्यनग्नपु-
 गलंइत्येतासासमप्रवृत्तीनाउदयोदयः मिथ्यात्वे, अत्रहास्यगतिपुगले-
 ग्लोभंगः, साग्रागतिशोकपुगलेद्वितीयोभंगः, पुत्रभगद्वय वेदस्त्रिगु-
 णेनतेनभंगा पदभंगाः क्रोधसंभवाः, पदभगामानसंभवाः, पदभं-
 गा मायासंभवाः, पदलोभसंभवाः, पृथंचतुर्विंशतिभंगा. तत्रैवभंगा
 चतुर्विंशतिराक्रमोऽयमेवतरिभवेवसप्तके नवेवानुगुप्तायावाअनन्ता-
 नुबन्धिनिरावर्तिनोअज्ञानः इयः अत्रभयादीमायेकमेककाचतुर्विंशति
 प्राप्यते, इतितिस्रश्चविंशतयः, तथातरिभवेवसप्तकेभयगुप्ता
 योरपराभयानंतानुबन्धिनोयद्वागुप्तानंतानुबन्धिनो माक्षिमयोर्नशाना-
 मुदयः, अत्राप्येककारिमग्निरूपेभगानागुणवेदशक्तिःप्राप्यते, इतिति-
 स्रश्चविंशतयः, तथातरिभवेवसप्तकेभयगुप्ता-न्तानुबन्धिषुपुगपवृ-
 मक्षिनेपराशानामुदयः अत्रैकाभंगानांचतुर्विंशति, सर्वसत्त्वयामिथ्या-
 र्शोचतुर्विंशतयः, सारवादानेसप्तअज्ञानवर्णानिउदयस्थानानि, तत्रसा-
 र्वादानेऽनंतानुबन्धीउदयेनैवआगच्छति, अनंतानुबन्धसाद्विकषाचपु-
 र्यानामन्यतमेचत्वारः प्रोधादिकाः, प्रयाणावेदानामन्यतमोवेदः, इत्यो-
 गुगलयोग्यनग्नपुगलमित्येतायांसमप्रवृत्तीनांअष्टपुर.उदयः, अत्र-
 प्रागेवैवभंगानांचतुर्विंशतिरावर्ततेननुगुप्तायावावक्षिष्यामिअष्ट-

नामुदयः तत्र द्वे चतुर्विंशतीभयजुगुप्सयोः प्रक्षिप्तयोर्नवोदयः, अत्रैका-
 भंगानां चतुर्विंशतिः, सर्वसंख्यया सास्वादने चतस्रश्चतुर्विंशतयः, मिश्रेऽ-
 पिसप्तअष्टौनवत्रीणि उदयस्थानानि तत्र अनन्तानुबन्धिवर्जास्त्रयोऽन्यतमे-
 क्रोधादिकाः त्रयाणां वेदानां अन्यतमो वेदः द्वयोर्युगलयोरन्यतरत्तुगलं-
 पृताः सप्तभुवोदयाः, तत्रैकाचतुर्विंशतिः, ततोभयजुगुप्सायां वा प्रक्षि-
 सायां अष्टोदयः, अत्र द्वे चतुर्विंशतीभयजुगुप्सयोस्तु युगपत्प्रक्षिप्तयोर्नव-
 नां उदयः तत्रैकाचतुर्विंशतिः, सर्वसंख्ययामिश्रे चतस्रश्चतुर्विंशतयः
 अविरतसम्यग्दृष्टौ षड्सप्तअष्टौनवपर्याप्तानि चत्वारि उदयस्थानानि,
 तत्रानन्तानुबन्धिवर्जास्त्रयोऽन्यतमे क्रोधादिकाः, त्रयाणां वेदानामन्यत-
 मो वेदः द्वयोर्युगलयोरन्यतमत्तुगलं इति यण्णां प्रकृतीनां उदयोऽवि-

तुर्विंशतयः, तथा तस्मिन्नेव पञ्चके भयजुगुप्सयोर्भयसम्यग्मोहयोर्यु-
 प्सासम्यग्मोहयोर्युगपत्प्रक्षिप्तयोरष्टानामुदयः, अत्रापि तिस्रश्चतुर्विं-
 शतयः तथा तस्मिन्नेव पञ्चके भयजुगुप्सासम्यक्स्त्वमोहानां युगपत्प्रक्षिप्ता-
 नानां चानामुदयः अत्रैकाचतुर्विंशतिः, सर्वसंख्यया अविरतसम्यग्दृष्टव-
 र्णां चतुर्विंशतयः, देशविरतौ पञ्चषड्सप्तअष्टौ इति उदयाः तत्र प्रत्याख्या-
 नावरणसंज्वलनक्रोधादीनां अन्यतमो द्वौ क्रोधौ त्रयाणां वेदानामन्यतमो-
 वेदः द्वयोर्युगलयोरन्यतरत्तुगलमिति पञ्चानामुदयः देशविरतस्य शायिक-
 सम्यग्दृष्टेरापशमिकसम्यग्दृष्टेर्वा अत्रैकाचतुर्विंशतिः ततोभये वा जुगु-
 प्सायां वा सम्यग्मोहे वा प्रक्षिप्ते यण्णामुदयः अत्र तिस्रश्चतुर्विंशतयः,
 तथा तस्मिन्नेव पञ्चके भयजुगुप्सयोर्वा जुगुप्सावेदकसम्यक्स्त्वयोरपवाभ-
 यवेदकसम्यक्स्त्वयोर्युगपत्प्रक्षिप्तयोः समानामुदयः, अत्रापि तिस्रश्चतु-
 र्विंशतयः, तथा तस्मिन्नेव पञ्चके भयजुगुप्सासम्यग्मोहे क्षिप्ते अष्टानामु-
 दयः अत्रैकाचतुर्विंशतिः, सर्वसंख्यया देशविरता अष्टा चतुर्विंशतयः,

ततश्चमत्तेऽप्रमत्तेचक्षुःपंचषट्समइत्येतानि चत्वारि उदयस्थानानि, तत्र क्षायिकसम्यग्दृष्टे रौपशमिकसम्यग्दृष्टेर्वाप्रमत्ताप्रमत्तस्यमत्येकसंज्वलनक्रोधादीनामन्यतमएकः क्रोधादिः त्रयाणां वेदानामन्यतमो वेदः द्वयोर्युगलयोरन्यतरयुगलं इति चतसृणां प्रकृतीनामुदयः अत्रैकाचतुर्विंशतिः ततो भवेत्तु गुप्तायां वासम्यग्मोहे वाक्षिप्ते पंचानामुदयः अनतिस्रश्चतुर्विंशतयः भंगानां निमित्ते चतुष्के च भयजुगुप्तासम्यग्मोहयोः प्रक्षिप्तयोः षण्णामुदयः अनापिति स्रश्चतुर्विंशतयः तथा तस्मिन्नेव चतुष्के भयजुगुप्तावेदकसम्यक्त्वे क्षिप्ते सप्तानामुदयः अत्रैकाचतुर्विंशतिः सर्वसंख्यया प्रमत्तस्य अष्टौ चतुर्विंशतयः, एवमप्रमत्तस्याप्यष्टौ चतुर्विंशतयः अपूर्वकरणे च तस्रः पंचषट्समइत्येतानि त्रीणि उदयस्थानानि, तत्र संज्वलनक्रोधादीनामन्यतमएकः क्रोधादिः त्रयाणां वेदानां अन्यतमो वेदः द्वयोर्युगलयोरन्यतरयुगलं इत्येतासां चतसृणां प्रकृतीनामुदयोऽपूर्वकरणे द्वयः अत्रैकाचतुर्विंशतिः, ततो भवेत्तु गुप्तायां वा प्रक्षिप्तायां पंचानामुदयः अत्र द्वे चतुर्विंशती भयजुगुप्तायोर्युगपत्प्रक्षिप्तयोः षण्णामुदयः अत्रैकाचतुर्विंशतिः सर्वसंख्यया अपूर्वकरणे च तस्रश्चतुर्विंशतयः अनिश्चितादरे पुनः एको द्वौ वा उदयांशौ उदयभेदौ अनचतुर्णां संज्वलनानामन्यतमएकः क्रोधादिः त्रयाणां वेदानामन्यतमो वेदः इति द्विकोदयः, अत्र विभिन्ने द्वे चतुर्भिः संज्वलनेर्द्वादशभेदाः ततो वेदोदयस्य च द्वादशभेदोदयः स चतुर्विधो द्विविधबंधे एकविधबंधे माप्यते, तत्र यद्यपि प्राक्चतुर्विधबंधे चत्वारः त्रिविधबंधे चत्वारः अप्यनसामान्येन चतुस्त्रिद्वयैकबंधापेक्षया चत्वार एव भंगाविवक्ष्यंते ततो द्वादशभंगका अनिश्चितादराख्ये गुणस्थाने, इगभंगो सुदृढमद्राणाम्भिमतं पराये बंधाभावे एकं किं दृष्टं संज्वलनलोभं वेदयते, अत्रैकएव-

वीजो नवगुणी वरीये, इय मवंप कानां ८४७७ भांगा पावे,
ज्ञानावरणीना भागा २ छे. अंगयना भांगा २ छे पाचनो
नव पांचनो उदय पाचनी सत्ता ए विविध भांगो दशमा गुण-
टाणा पर्यंत छे. इत्याग्ने जग्ने गुणटाणे पांचनो उदय पांचनी
गता ए एक भांगो छे. ॥ ९२ ॥

मिच्छेपुणसासाणे, नवचउपणनवयबंधुदयसंता ।
मीसाइनियद्विओ, छचउपणनवयदुगभंगा ॥९३॥

टीका—अथदर्शनावरणीयभेगानुगुणस्थानकेपुदर्शपत्राह ।
मिच्छेपुणसासाणेइत्यादि मिथ्यात्वेपुनः सास्वादनेदर्शनावरणीपरयद्वी-
भर्गो, नवति नवानांप्रवृत्तीनांरंधः चतुर्णामुदयः नवानांसत्ताल-
क्षण.प्रथमोभेगः, तेषामेवजाज्ञानानिद्रोदये पंचानांमध्ये एकास्मिन्-
समये एकाप्यनिद्राउदयेभवति नंतरास्तेननवानांरंधः पंचानामुदयः
नवानांसत्तारूपः द्वितीयपुत्रभेगद्वयंप्रथमगुणस्थानद्वये प्राप्यते,
मिश्रादारम्यनिर्याद्विज्ञादप्रथमभागयावत्स्थानद्विनिकरंवाभावेप-
णामेवबंधः चतुर्णामुदयः नवानांसत्ता अथरापण्यांरंधः पंचानामु-
दयः नवानांसत्तापुनइभेगद्वयंलभ्यते ॥ ९३ ॥

टिप्पण्यः—दर्शनावरणीना मिथ्यात्वे तथा सास्वादने नव रंध
प्यार उदय, नव सत्ता ए एक तथा नव रंध पांच उदय नव
सत्ताए वीजो ए वे भांगा छे. मिश्र गुणटाणावी मांडी आ-
टमा गुणटाणाना प्रथम भाग मुधी १ च्यारनो उदय नव नवनी
सत्ता ए एक भांगो तथा छनो रंध पांचनो उदय नवनी सत्ता
ए वीजो भांगो ए वे भांगा छे. ॥ ९३ ॥

चउबंधतिगेचउपण, नवंसदुसुजुअल छ संता ।
उवसंतेचउ पण नव, खीणेचउदयछचउसंता॥९४

टीका—चउबंधतिगे इत्यादि अपूर्वकरणस्यषट्पंचाशद्वयं
कभागादारभ्य सूक्ष्मसंपरायपर्यंतं उपशमश्रेणिवतः चउबंधति, च
तुर्णाबंधः चतुर्णामुदयः नवंसति नवसत्तालक्षणः एकोभंग
अथवाचतुर्णाबंधः पंचानाबंधः नवसत्तालक्षणः द्वितीयः तिद्रो
दयस्तुघोलनापरिणामरूपः घोलनाचवीर्यस्पतीक्ष्णधारालक्षणप्रव
र्तनेकिंचित्पुनःपरावर्तलक्षणरूपापरिणतिः दुसुति नवमेदशमेवं
धोदयानांयुगलं चतुर्णाबंधः चतुर्णामुदयः पटसत्ता एषक्षपक
श्रेण्यारोहवतः भंगः, तथा उवसंते उपशांतेएकादशेशुणस्थाने-
चतुर्णामुदयः नवानांसत्ता अथवा नवानामुदयः नवानांसत्ताएत-
द्रूपोभंगकौप्राप्येते स्तीणति क्षीणमोहलक्षणेद्वादशेशचतुर्णामुदयः
पण्णांसत्ता अथवा चतुर्णामुदयः चतुर्णांसत्तारूपः एवंभंगद्वयं-
प्राप्यते, क्षपकाणामत्यंतविशुद्धतयानिद्राद्रिकस्यउदयाभावात् उद-
यभंगेषु संक्रान्तोदयस्यप्रकृत्यंतरभवनेननवगवेपणाप्रदेशोदयस्यापि
नमुख्यनाकचित्प्रदूषणमपिकारणिकम् ॥ ९४ ॥

टिप्पण्यः—आठमाना उपरला भागे नवमे दशमे ए तीन
गुणट्राणे च्यारनो उदय नवनी सत्ता ए भांगो उपशमश्रेणिमें छे
च्यारनो बंध च्यारनो उदय छनी सत्तानो भांगो नवमाना
तीजा भागयी जाणवो. इग्यारमे गुणट्राणे च्यारनो उदय नवनी
सत्ता अथवा पांचनो उदय नवनी सत्ता ए थे भांगा छे.
क्षीणमोह गुणट्राणे च्यारनो उदय छनी सत्ता अपरा च्यारनो
उदय च्यारनी सत्ता ए थे भांगा छे. ॥ ९४ ॥

चउच्छुदुक्षिसत्तमु, एगेचउगुणेषुवेयणियभंगा ।

गोपपणचउदोत्तिमु, एगट्ठं(सु)दुक्षिइफंम्मि ॥९५॥

टीका--अथ वेदनीयगोत्रभंगकान्गुणस्थानेषुदर्शयताह ।
 चउउमुह्यादिपुपदसुमिध्यादृष्ट्यादिपुममत्तसंपत्तपर्यतेपुगुणस्थानके
 पुमत्वेकंवेदनीयस्य प्रथमाध्वन्वारोभंगाः तेचेमेअसातस्यबंधः अ-
 सातस्योदयः सातासातेसत्ता १ सातस्यबन्धः असातस्योदयः
 सातासातेसत्ता २ असातस्यबंधः सातस्यउदयः सातासातेसत्ता
 ३ सातस्यबन्धः सातस्योदयः सातासातेसत्ता ४ एवंभंगचतुष्टयं-
 प्राप्यते तथाअप्रमत्तसंयन्नादिपुसपोषिकेवळिपर्यतेपुद्वीभंगकौ सात-
 स्यबंधः असातस्योदयः सातासातेसत्ता १ पुनः सातस्यबंधः सा-
 तस्योदयः सातासातेसत्ता पृथ्वभंगकद्वयंप्राप्यते, तथाएकस्मिन्नपोषि-
 केवळिनिचम्रागेभंगाः तेचेमेअसातस्योदयः सातासातेसत्ता
 १ सातस्योदयः सातासातेसत्ता २ एतौद्वौविकल्पौ अपोषि-
 केवळिनिचम्रागममपंशत्रयं प्राप्यते चरमसमयेतु असातस्योदयः
 असातसत्ता १ अथवा सातस्यउदयः सातसत्ता पृथ्वभंगद्वयं
 प्राप्यते द्विचरमसमयस्यसानंशीणंतस्यअसातंप्राप्यते यस्यअ-
 सातंशीणंतस्मसातंप्राप्यते गोपुत्तिगोत्रस्यपंचमेदामिध्यादृष्टौ तेचे-
 मेनीचंगोत्रस्यबंधोनीचंगोत्रोदयः नीचंगोत्रसत्ताएकोविकल्पः तेज-
 स्वायिकेपुत्रायुकायिकेपुलभ्यते तद्भवातुवृत्तेपुचाशेपजीवेपुमिध्या-
 दृष्टौ नीचंगोत्रस्यबंधः नीचंगोत्रोदयः उच्चनीचंगोत्रसत्ता अथवा
 नीचंगोत्रस्यबंधः उच्चंगोत्रोदयः उच्चनीचंगोत्रसत्ता अथवा उच्चंगो-
 त्रस्यबंधः नीचंगोत्रोदयः उच्चनीचंगोत्रसत्ता अथवा उच्चंगोत्रस्यबंधः
 उच्चंगोत्रस्योदयः उच्चनीचंगोत्रसत्ता एवंभंगपंचकंभवति तथा सा-

સ્વાદને પ્રથમ ભંગ વર્જ ભંગ ચતુષ્ચંપ્રાપ્યતે પ્રથમ ભંગ કંતે જોવાયુકાવિ
 યોસ્તદ્વક્તે પુત્રસાસ્વાદનાભાવાત્, તથા ત્રિગુમિશ્રાવિરતિદેગવિરતે
 ઉચ્ચૈર્ગોત્રચંધકૌદ્રૌભંગોભવતઃ મિશ્રાદયોદિ નીચૈર્ગોત્રનવદ્રોતિ અ
 ત્વાચાર્યાઃ દેશવિસ્તરસ્યપંચમપ્ત્રભંગાદેક ઉત્કંચ સામત્રેણંવયજા
 ઉચ્ચગોયસ્સુદઓહોઈ ઇતિવચનાત્ પુગદ્દમુપ્રમત્તસંયતપ્રમૃતિપુઅ
 સુગુણસ્થાનેપુપ્રત્યેકમેકેકોભંગઃ તત્રપ્રમત્તાત્સૂક્ષ્મસંપરાયપર્યંતં ઉચ્ચ
 ગોત્રસ્યચંધઃ ઉચ્ચૈર્ગોત્રસ્યોદયઃ ઉચ્ચનીચૈર્ગોત્રસત્તા ઉપશાંતમોહર્ષ
 ણમોહસયોગિકેવલિનિવંધાભાવાત્ પ્રત્યેકંઉચ્ચગોત્રસ્યોદયઃ ઉચ્ચની
 ચૈર્ગોત્રસત્તારૂપઃ વિકલ્પઃ “ દુન્નિદ્વક્તમિ ” એકસ્મિન્અયોગિકે
 વલિનિદ્વૌભંગોઉચ્ચૈર્ગોત્રસ્યોદયઃ ઉચ્ચનીચૈર્ગોત્રસત્તાઅયવિકલ્પઃ અ
 યોગિદ્વિચરમસમયંયાવત્ ચરમસમયેતુ ઉચ્ચૈર્ગોત્રસ્યોદયઃ ઉચ્ચૈર્ગોત્ર
 સત્તાઅપંદિતીયોવિકલ્પઃ નીચૈર્ગોત્રસ્યસત્તાદ્વાસપતિપ્રકૃતિપુર્ક્ષાણ
 ત્વાત્ ઇત્યુક્તેવેદનીયગોત્રે ॥ ૧૫ ॥

ટ્યાર્યઃ—વેદની કર્મના છ ગુણઠાણે ચ્યાર ભાંગા છે.
 અસાતાનો ચંધ ? અસાતાનો ઉદય ? સાતાઅસાતાની સત્તા ?
 અસાતાનો ચંધ ? સાતાનો ઉદય ? સાતાઅસાતાની સત્તા ૨
 તથા સાતાનો ચંધ સાતાનો ઉદય સાતાઅસાતાની સત્તા ૩
 સાતાનો ચંધ અસાતાનો ઉદય સાતાઅસાતાની સત્તા ૪ એ ચ્યાર
 છઠ્ઠા ગુણઠાણા પર્યંત છે. ઇહાં છઠ્ઠાને અંતે અસાતાનો
 ચંધ જાય છે તિણે સાતમાર્યા તેરમા પર્યંત સાત ગુણઠાણે સા-
 તાનો ચંધ સાતાનો ઉદય બેની સત્તા ? તથા સાતાનો ચંધ
 અસાતાનો ઉદય બેની સત્તા ૫ વીજો ૫ વે ભાંગા પામીયે
 છે. એક અયોગી ગુણઠાણે જચંધના ચ્યાર ભાંગા છે. અસાતાનો
 ઉદય બેની સત્તા ? સાતાનો ઉદય બેની સત્તા ૨ અસાતાનો

ચાર ભાંગા છે. ગોચકર્મના ભાંગા સાત છે. તિહાં નિષ્પાન્ને
 વંધ ભાંગા છે. નીચનો વંધ નીચનો ઉદય નીચનો સત્તા ?
 વંધ નીચનો ઉદય વેની સત્તા નીચનો વંધ ઉંચનો
 વંધ વેની ગત્તા ઉંચનો વંધ નીચનો ઉદય વેની સત્તા પૂ
 ભાંગા છે. સાસ્વાદન ગુગટાગે નીચનો વંધ નીચનો ઉદય
 ની સત્તા પૂ ભાંગો નથી તેજે ચાર ભાંગા છે, જે કારણે
 નસમક્તિન પડતો સાસ્વાદને આવે ઉંચગોચ બાંધી સત્તાક-
 આવે, સમક્તિની તે નાવે તો વંધ નથી, તિહાં તીજે નપા
 ગુગટાગે ઉંચ વંધના વે ભાંગા છે, જે કારણે સાસ્વાદનને
 વંધ ઢલ્યો છે, તેજે નીચ વંધના ત્રીન ભાગા ઢલ્યા,
 વંધ પૂહજ વે ભાંગા છે, છટાચી માંઢી દશમા પર્યન
 વંધ ઉંચનો ઉદય ઉંચની સત્તા પૂ પૂક ભાંગો છે,
 ચારમે તેરમે ઉંચનો ઉદય છે. વેની સત્તા પૂક ભાંગો
 અયોચિ ણગટાગે વંધના વે ભાંગા છે. ॥૧૫॥

ગચોસા, સોલસચીસંચચારછદોસુ ।
 તેસુફકં, મિચ્છાફસુ આઉપમંગા ॥૧૬॥

—સાંમતમાડુ. કર્મજોભંગશાદગુપ્તધનેપુદારાપમાહ ।
 સાદ્ય. દિઅવાડુ. કર્મજો. અદ્ય. વિશતિભગા ત્વશનરકડુ-
 ચડાપુષ્પઃ નારકડુરુદયઃ નારકડુઃ સત્તાત્તયઃ મધ્યમઃ
 ભંગજોતિર્મંગાડુરુદયઃ નારકડુરુદયઃ તિર્મંગાડુરુદયઃ
 વ્યત્તયેસારશાદનેમાપ્તે મતુપ્પાડુરુદય. નારકડુરુદયઃ
 સત્તા, પૂપતુમિષ્પાત્વેનારશાદનેજારિત્તયમાપ્તે .
 ૧૧૧

आयुर्वधकरणानंतरं नरकायुरुदयः तिर्यग्नरकायुः सत्ता, नरकायुरुदयः
 मनुष्यमनुष्यायुः सत्ता एतौ भंगकौ नारकस्य चतुर्षु गुणस्थानेषु प्राप्येते
 एते पंचनैरयिकायुर्भंगकाः, देवायुषोऽपि पंच, देवायुरुदयः देवायुः सत्ता
 त्रयमनुमानायुषां तिर्यगायुर्वधः देवायुरुदयः देवतिर्यगायुः सत्ता
 मनुष्यायुर्वधः देवायुरुदयः मनुष्यदेवायुः सत्ता बंधानंतरं देवायुरुदयः
 तिर्यग्देवायुः सत्ता, देवायुरुदयः मनुष्यदेवायुः सत्ता एवं पंच, तिर्य-
 गायुरुदयेन भंगका, स्तिर्यगायुरुदयः तिर्यगायुः सत्ता अपंचपंच-
 सुगुणेषु प्राप्येते, त्रयमनुमानायुषां नरकायुर्वधः तिर्यगायुरुदयः नरक-
 तिर्यग्सत्तारूपः मिथ्यात्वेऽप्यप्राप्येते, तिर्यगायुर्वधः तिर्यगायुरुदयः
 तिर्यग्तिर्यगायुः सत्तारूपस्तु मिथ्यात्वेऽप्यस्वादाने प्राप्येते, मनु-
 ष्यायुर्वधः तिर्यगायुरुदयः मनुष्यतिर्यग्सत्ता अपंचभंगः मिथ्यात्वेऽप्य-
 स्वादाने मुख्यतया प्राप्येते, सम्यग्दृष्टेस्तिरश्चोऽपि देवायुर्वधः तिर्यगा-
 युरुदयः सत्तालक्षणः मिश्रवर्जमिथ्यात्वादि देशविरतपर्यंतं प्राप्येते
 बंधानंतरं तिर्यगायुरुदयः नरकतिर्यग्सत्ता तिर्यगायुरुदयः तिर्यग्ति-
 र्यग्सत्ता तिर्यगायुरुदयः मनुष्यतिर्यग्सत्ता तिर्यगायुरुदयः देवतिर्य-
 गायुः सत्ता एते च त्वारोऽपि पूर्ववद्वायुषोऽपेक्षया पंचस्वपि गुणेषु प्राप्यन्ते
 एवं मनुष्यायुर्भंगानव, मनुष्यायुरुदयः मनुष्यायुः सत्तालक्षणः चतु-
 र्दशगुणस्थानेषु प्राप्येते, त्रयमनुमानानां नरकायुर्वधः मनुष्यायुरुदयः
 नरकायुर्भंगमनुष्यायुः सत्तारूपः मिथ्यात्वेऽप्यतिर्यगायुर्वधः मनुष्यायुरुदयः
 तिर्यग्मनुष्यायुः सत्तालक्षणभंगो मिथ्यात्वेऽप्यस्वादाने देवायुर्वधः मनु-
 ष्यायुरुदयः मनुष्यमनुष्यायुः सत्तारूपः भंगो मिथ्यात्वेऽप्यस्वादाने,
 देवायुर्वधः मनुष्यायुरुदयः देवमनुष्यायुः सत्तालक्षणभंगः मिश्रव-
 र्जमिथ्यात्वाद्यप्रमत्तपर्यंतं प्राप्येते इति अष्टाविंशतिभंगामिथ्यात्वेऽप्य-
 यमेव गुणस्थानेषु प्राप्येते, सास्वादानेऽप्यष्टाविंशतिभंगामिथ्यात्वेऽप्य-
 नरकायुर्वधलक्षणोद्भवाभंगा न नरकायुषोऽपि द्वयोर्मिथ्यात्वेऽप्येते उक्ते,

षडधिकाविंशतिः नित्रेणोडशभंगावध्यमानभंगानांद्वादशानामभा-
वात् वीसंच अविरतसम्पगदर्शने “ वीसंभंगा ” विंशतिभंगाः
कथमिति चेदुच्यते तिर्यग्मनुष्याणां प्रत्येकमायुर्वेधकाले येन रकाति-
र्यग्मनुष्यायुर्विषयास्त्रयोभंगाः यश्च देवनैरपि कृत्वाणां प्रत्येकमायुर्वेध-
कालेति रंगातिविषयः एकैकोभंगः ते अविरतसम्पगदृष्टेर्न संभवति
ततः शेषाविंशतिरेव भवति, देजविरतेद्वादशभंगाः, यतो देश-
विरतिस्तिर्यग्मनुष्याणां एव भवति, ते च तिर्यग्मनुष्यादेशविरता आयु-
र्वेधान्तो देवायुरेव च न्नन्ति न शेषमायुस्ततस्तिरस्त्र्यामनुष्याणां च प्रत्येकं प-
रभवायुर्वेधकालान् पूर्व एकैकोभंगः परभवायुर्वेधकाले पि देवायुर्वेधरूपः
एकैकोभंगः बंधोत्तरकालं तु घत्वारोभंगाः, चतुर्णामप्यायुषामन्ये-
अन्यतमं बद्ध्वा ततो देशविरतिं प्रतिपद्यते, तदपेक्षया घत्वारोभंगाः
प्राप्यन्ते, सर्वसंख्यया, द्वादश उशेऽमुत्तिद्रयोः प्रमत्ता प्रमतयोः प्र-
त्येकं पङ्क्त्याः, प्रमत्ता प्रमतसंपतादि मनुष्या एव भवन्ति बंधकालात्-
पूर्व एकः बंधकाले तु देवायुर्वेधरूपः एकः बंधोत्तरकालं तु घत्वारोपि-
एवं पदभंगाः, दोष उमुत्ति चतुर्षु अपर्व करणानि शक्ति करणशून्यसंपरापो-
पशांतमोहेषु गुणस्थानेषूपशमभ्रेणि न धिहृत्य प्रत्येकं द्वौ द्वौ भंगौ न यथा-
मनुष्यायुरुदयः मनुष्यायुः सत्ता, अथवा बद्धा पुपरतु मनुष्यायुरुदयः
देवमनुष्यायुः सत्ता लक्षण एव द्वौ भंगौ प्राप्येते एष विरूपः परभवा-
युर्वेधोत्तरकाल एते ज्ञायुर्न च न्नन्ति, अतिविशुद्धत्वात् पूर्ववद्वेधापि उ-
पशमभ्रेणि प्रतिपद्यते ते, देवायुष्ये च तान्यायुषितुक्तं कर्म मकृन्ती ति-
गुआउगेऽमुत्तिरेषु जेणसेऽतिनारुहद्, ततः उपशमभ्रेणि न धिहृत्य ए-
तेषु द्वौ द्वौ एव भंगौ पूर्ववद्वेधापि उ-
पशमभ्रेणि न धिहृत्येत्युक्तं क्षपकभ्रेण्यत्वे तेषां एकैकोभंगः मनुष्या-
युरुदयः मनुष्यायुः सत्ता लक्षण एव निरूपितं चायुः कर्मस्वरूपम् १६॥

यस्यार्थः—द्वे आउत्ता कर्मना भांगा गुण्यजने कहे छे.

મિથ્યાત્વ ગુણટાણે નારકીના ૫ દેવતાના ૫ તિર્યચના ૧
 અટાવીસ માંગા છે, સાસ્વાદન ગુણટાણે ઢવીસ માંગા છે
 મનુષ્યના તથા તિર્યચના નારકીવંધના ૨ માંગા નથી. મિથ્યા
 ગુણટાણે સોઠ માંગા છે. ચ્યારે ગતિમધ્યે વ્રધ્યમાન માંગા નથી
 ચાર વ્રધ્યમાન માંગા નથી. સમક્ષિત ગુણટાણે વીસ માંગા છે.
 ચ્યાર અવંધના ચ્યાર વાંધી રહ્યા પછી વ્રધ્યમાન ચ્યાર છે. જે
 દેવતા નારકી સમક્ષિત ગુણટાણે મનુષ્યાયુ વાંધે. તિરિ મનુષ્ય
 એક દેવાયુ વાંધે, સમક્ષિતીને નરકતિરિ આયુવંધ નથી. છટ્ટાયા
 માંઢી તેરમા પર્યંત ઉંચ વંધ, ઉંચ ઉદય, ઉંચ નીચની સત્તા,
 એ એક માંગો છે. એક અયોગી કેવલી ગુણટાણે અવંધના વે
 માંગા છે. સત્તા એ એક માંગો પામીયે જે કારણે ક્ષપકશ્રેણિ
 અવંધાયુ ચઢે પરં વંધાયુ ચઢે નહીં. દેશવિરતિ ગુણટાણે તિર્યચના
 છ મનુષ્યના છ એ ચાર પામીયે અવંધનો ૧ વ્રધ્યમાન એક
 દેવતાનો વાંધી રહ્યા પાછલ્યા ચ્યાર એવં ૬ તિરિગતિના છ
 મનુષ્યગતિના, છઠે તથા સાતમે ગુણટાણે મનુષ્યગતિના છ માંગા
 પામીયે તથા આઠમે નવમે દશમે ઇગ્યારમે એ ચ્યાર ગુણટાણે
 મનુષ્યાયુસત્તા મનુષ્યાયુઉદય. મનુષ્યાયુઉદયદેવ મનુષ્યાયુસત્તા એ વે
 માંગા પામીયે. કોઈક જીવ આઝખો વાંધે, ઉપશમશ્રેણિ ચઢે
 તથા ક્ષીણમોહ ગુણટાણે મનુષ્યાયુ ઉદયસત્તા એ એક માંગો
 પામીયે. જે કારણે ક્ષપકશ્રેણિ અવંધાયુ ચઢે પરંવંધાયુ ચઢે
 નહીં ॥ ૧૬ ॥

છનવચ્છંતિગસત્તા, દુગંદુગંતિગંદુગંતિઅદ્વચડુગં ।
 છચડુગંપણચડ, ચડુગંચડપણગણગચડ ॥૧૭॥

ટીકા—સાંપ્રતંનામકર્મસ્વરૂપંવિમજનાહ છનવચ્છંડિત્યાદિ-

रमिति तत्र त्रयोविंशत्यादिपुंभंगसंख्यामिष्यात्वप्रत्यपनिरूपणार्थं
माह ॥ गाथा ॥

चउपणवीसासोलस, नवचत्तालसयायवाणउई ।

यत्तीसुत्तरछाया, लसयामिच्छस्सवंवविही ॥ १ ॥

तयामिष्यादृष्टेर्नवउदयस्यानानि तत्रयापृक्त्रिंशतिः चतुर्विंशतिः
सप्तसहस्राणि सप्तशतानि त्रिसप्तत्यधिकानि तथाहिपृक्त्रिंशत्युदये
एकचत्वारिंशत्, तत्रैकेंद्रियाणामेव अन्यत्रचतुर्विंशत्युदयस्याभावात्,
पंचविंशत्युदयेद्वात्रिंशत् तत्रपृक्त्रिंशत्याणांसप्तवैक्रियतिर्यग्पंचेंद्रिया-
णामष्टौवैक्रियमनुष्याणामष्टौ देवानामष्टौ नारकाणामेकः एवंद्वात्रिं-
शत्षड्विंशत्युदयेषदशतानि तत्रैकेंद्रियाणां त्रयोदश १३ विकलेंद्रि-
याणां नव, तिर्यग्पंचेंद्रियाणांद्वेशतेएकोननवत्यधिके २८९ मनु-
ष्याणामपिद्वेशतेएकोननवत्यधिके ॥२८९॥ सप्तविंशत्युदयेपृक्त्रिं-
शत् तत्रपृक्त्रिंशत्याणांषट् ६ वैक्रियतिर्यग्पंचेंद्रियाणामष्टौवैक्रियम-
नुष्याणामष्टौ देवानामष्टौ नारकाणामेकः, अष्टाविंशत्युदये एकादश-
शतानिनवनवत्यधिकानि, तत्रविकलेंद्रियाणांषट्, तिर्यग्पंचेंद्रियाणां-
पंचशतानिषट्सप्तत्यधिकानि ५७६ वैक्रियतिर्यग्पंचेंद्रियाणांषोडश
१६ मनुष्याणांपंचशतानिषट्सप्तत्यधिकानि ५७६ वैक्रियमनुष्या-
णामष्टौ देवानां षोडश, नारकाणांपृक्, एकोनत्रिंशद्युदयेसप्तदश
शतानिएकाशीत्यधिकानि ॥१७८१ तत्रविकलेंद्रियाणांद्वादश, ति-
र्यग्पंचेंद्रियाणामेकादशशतानिद्विपंचाशदधिकानि ११५२ वैक्रिय
तिर्यग्पंचेंद्रियाणांषोडश १६ मनुष्याणांपंचशतानिषट्सप्ततिअधि-
कानिवैक्रियमनुष्याणामष्टौ ८ देवानांषोडश, नारकाणांपृक्, त्रिंशद्-

तिर्यक्पंचेन्द्रियाणामष्टौ ८ मनुष्याणामेकादशशतानि द्विपंचाशदधिकानि ११५२ देवानामष्टौ, एकत्रिंशदुदयेष्कादशशतानिचतुःपष्टम्यधिकानि ११६४ तत्रत्रिकलेन्द्रियाणांद्वादशः १२ तिर्यक्पंचेन्द्रियाणामेकादशशतानिद्विपंचाशदधिकानि ११५२ सर्वसंख्ययासप्तसहस्राणिसप्तदशशतानित्रिसहस्रधिकानि ७१७७३ मिथ्यादृष्टेः उदयभंगानिमिथ्यात्येददसचारधानानि तद्यथादिनवति रेकोननवतिः अष्टाशीतिः, अशीतिः, अष्टसप्ततिः, तत्रद्विनवतिश्चतुर्गतिरानामपिमिथ्यादृष्टीनामवसेया, यदापुनर्नरकेषुचदायुष्कोवेदकसम्पदृष्टिः सत्त्वीर्धरनामसहितः परिणामपरावर्त्तनेनमिथ्यात्वंगतः नरकेषुसमुत्पद्यते तदातस्यैकोननवतिरतमुहूर्तकालंयावदुत्पद्यते, उत्पद्येरुर्ध्वमंतमुहूर्त्तानंतरतुसोपिसम्पत्त्वंप्रतिपद्यते, अष्टाशीतिश्चतुर्गतिकानामपिमिथ्यादृष्टीनां१३दृष्टीनिरशीतिश्चपंचेन्द्रियेषुपथायोग्येदेवगतिप्रायोग्येनरक्तगतिप्रायोग्येचोद्बलितेसतिलभ्यते, पंचेन्द्रियभवाद्बुद्ध्याविकलेन्द्रियेषुतिर्यक्पंचेन्द्रियेषुमनुष्येषुदामध्येसमुत्पन्नानां सर्वपर्याप्तिभवाद्बुद्ध्वमप्यंतमुहूर्तकालं१३भ्यतेपरतोऽवश्यं वैक्रियशरीरादिबंधसंभवाज्जलभ्यते अष्टसप्ततिस्तेजोवायूनामनुष्यगतिमनुष्यानुपूर्य्योरुद्बलितयोः प्राप्यते, तेजोवायुभवाद्बुद्ध्याविकलेन्द्रियेषुतिर्यक्पंचेन्द्रियेषुवामध्येसमुत्पन्नानांअंतमुहूर्तकालंयावत्परतोऽवश्यंमनुष्यगतिमनुष्यानुपूर्य्योर्बंधसंभवात् तदेवंसामान्येनमिथ्यादृष्टेः अंधोदयसचारधानान्युक्तानि, संप्रतिसंवेधउच्यते, तत्रमिथ्यादृष्टेरज्ञोर्विंशतिर्ध्वनतः प्रागुक्तानिनशाप्सुदयस्थानानिसप्त(मे)दानिसंभवन्ति, केचन्मेकविंशतिपंचविंशतिसप्तविंश-

नघदेयाअपर्याप्तिवेन्द्रियप्रायोग्यंरज्जंनि तेषांनशोत्पादाभावात्, नापिनैरुपिहास्तेषांसामान्यनोप्येकेन्द्रियप्रायोग्यंवांसंभवान्, ततोऽव-

देवनैरपिकसत्कोदयस्यानमंगा न प्राप्यन्ते, सत्तास्थानानिपंचनय
 द्विनवतिः अष्टाशीतिः षडशीतिः वशीतिः अष्टसप्ततिश्चतुर्विंशतिः
 विंशति चतुर्विंशति पंचविंशति षड्विंशत्युदयेषुपंचापिसत्ता
 स्थानानि नवरं पंचविंशत्युदयेतेजोवायुकायि हानधिहृत्याष्टसप्तति
 प्राप्यते, षड्विंशत्युदयेतेजोवायुकायि हान् तेजोवायुमवाहुवृत्त्यवि
 कलेन्द्रियातिर्वरुणचेन्द्रियेषुनव्येसमुत्पन्नान् अधिहृत्याष्टाविंशत्येकोन
 विंशत् एकविंशद्वरुणेषुपंचसुअष्टसप्ततिवर्जानिशेषाणिप्रत्येकं चत्वारि
 चत्वारिसत्तास्थानानिसर्वसंख्ययासर्वाण्युदयस्थानानिअधिहृत्यत्रयो
 विंशतिबंधकस्यचत्वारिंशत्सत्तास्थानानि, एवंपंचविंशति षड्विंशति
 बंधकानामपिवक्तव्यं केवलनिहृद्देशाप्यात्मीयेषुसर्वेष्वप्युदयस्थाने
 पुनर्तमानपर्याप्तैकेन्द्रिययोग्यांपंचविंशतिं षड्विंशतिचब्रून्ति इत्य
 वसेयं, नवरंपंचविंशतिबंधेनादरपर्याप्तप्रत्येकस्थिरशुभदुर्भंगानादे
 ययशः कीर्तिअयशः कीर्तिपदैरष्टौभंगाः अवसेयाः नशेषा
 सूक्ष्मसाधारणपर्याप्तिषुमन्येदेवस्योत्पादाभावात्, सत्तास्थानभावन
 पंचविंशतिबंधेषड्विंशतिबंधेचप्रागिवकर्तव्या सर्वसंख्ययाचत्वारिंशति

एकोननवतिः अष्टाशीतिः षडशीतिः तत्रत्रिंशदुदयेचत्वार्यपितत्र
 प्येकोननवतिषोनामवेदकसम्पगृष्टिर्ब्रह्मतीर्थंकरनामा परिणामपरिव
 र्त्तनेनमिथ्यात्वेगतोनास्काभिमुखोनस्वगतिप्रायोग्यामष्टाविंशतिब
 ध्नाति, तमधिकृत्यवेदितव्यानिशेषाणि पुनस्त्रीणिसत्तास्थानान्यविशे
 षेणतिर्यग्मनुष्याणांपृक्त्रिंशदुदयेएकोननवतिवर्जानित्रीणिसत्तास्था
 नानिएकोननवतिर्हितीर्थकरनामसहिता नचतीर्थकरनामतिर्यगुसंभ
 व्रति सर्वसंख्ययाअष्टाविंशति(बंधे)सप्तसत्तास्थानानि देवगतिवर्जा-

शेषाभेवभवतित्रिंशतंविकलेन्द्रियतिर्यग्पंचेन्द्रियप्रायोग्यामनुष्यगतिप्रा-
योग्यांचक्षतोमिध्यादृष्टेः सामान्येननवापिप्राकृतनानिउदयस्था-
नानितद्यथाद्विनवतिः एकोननवतिः अष्टाशीतिः षडशीतिः अ-
शीतिः पदसप्ततिः तत्रैकविंशत्युदयेसर्वाण्यपिइमानिप्राप्यन्ते, त-
त्राप्येकोननवतिः ब्रह्मतीर्थकरनामानंमिध्यात्वंगतंनैरयिकमधिकृत्या-
वसेया द्विनवतिः अष्टाशीतिश्चदेवनैरयिकमनुजविकलेन्द्रियतिर्यग्-
पंचेन्द्रियैकेन्द्रियानधिकृत्यषडशीतिरशीतिश्चविकलेन्द्रियतिर्यग्पञ्चे-
न्द्रियमनुजैकेन्द्रियानधिकृत्यपरेदितव्या, अष्टसप्ततिरेकेन्द्रियतिर्यग्पंचे-
न्द्रियानधिकृत्यचतुर्विंशत्युदयेएकोननवतिवर्जानिशेषाणि पंचसत्ता-
स्थानानितानिचैकेन्द्रियानधिकृत्यवेदितव्यानि, अन्यत्रचतुर्विंशति-
रुदयस्थानाभावात् । पंचविंशत्युदयेपिषडपिसत्तास्थानानि तानि-
मयैकविंशत्युदयेभावितानितथैवभावनीयानि षड्विंशत्युदय एको-
ननवतिवर्जानिशेषाणि पंचसत्तास्थानानितानिप्रागिवभावनीयानि,
एकोननवतिस्तुनलभ्यते यतोमिध्यादृष्टेः सतः एकोननवतिः
नरकेषूत्पद्यमानस्यनैरयिकस्यप्राप्यते न शेषस्य नच नैरयिकस्य
षड्विंशत्युदयः संभवति, सप्तविंशत्युदयेअष्टसप्ततिवर्जानिशेषाणि
पंचसत्तास्थानानिप्रागिवभावनीयानि, एकोननवतिस्तुनलभ्यते यतो
मिध्यादृष्टेः सतः एकोननवतिर्नरकेषूत्पद्यमानस्यनैरयिकस्यप्राप्यते
नशेषस्यनचनैरयिकस्यषड्विंशत्युदयः संभवति, सप्तविंशत्युदये अ-
ष्टसप्ततिवर्जानि शेषाणिपंचसत्तास्थानानि तत्रैकनवतिः प्रागुक्तस-
पन्नैरयिकमधिकृत्यधिनवतिरष्टाशीतिश्चदेवनैरयिकमनुजविकलेन्द्रिय-
तिर्यग्पंचेन्द्रियैकेन्द्रियाणामातपोद्योतान्यतरसहितानांभवति, नार-
कादीनांवानचवेषामष्टसप्ततिस्तेषामवश्यमनुष्यद्विकचंयसंभवात् ए-
तान्येवपंचसत्तास्थानानि अष्टाविंशत्युदयेतत्रैकोननवतिर्द्विनवतिर-
ष्टाशीतिश्चप्रागिवभावनीया, षडशीतिरष्टाशीतिश्चविकलेन्द्रियतिर्य-

मनेन्द्रियमनुष्मानिहिन्योदिनकायाम होनाविशदुःखेनानिद्रा
 पन्मनास्थानानि भावनीयानि, विशदुःखेनानिद्राभावनानि
 द्वाशीनि पदोनिद्राशीनिहिन्योदिनकायाम होनाविशदुःखेनानिद्रा
 स्थानविहिन्योदिनकायानि, एकोनवन्ति पदमुपपन्नः, एतः स
 निष्कारणैः सतोत्पत्तौर्हन्नास्त्वोमेवम् अस्मिन्मने ह्यत्रास्ते
 नयनस्य हस्यानिशदुःखोदुग्धिः एकाविंशदुःखेनास्ते अस्मिन्मने
 यत्रिहोत्रेन्द्रियनिर्गन्तेन्द्रियानि अष्टद्वयानि, ममेकद्वयामिदं
 द्वेष्टोनाविशदुःखेनानिद्राभावनानि पदमुपपन्नः अस्मिन्मने
 निष्कारणैः सतोत्पत्तौर्हन्नास्त्वोमेवम् अस्मिन्मने ह्यत्रास्ते
 मनुष्यदेवगनिष्कारणैः सतोत्पत्तौर्हन्नास्त्वोमेवम् अस्मिन्मने
 प्रायोग्यावन्नः सामान्येनप्रागुक्तानि नोदयस्थानानि, एकोनवन्ति
 यज्ञानिपथमनास्थानानि, एकोनवन्तिमन्त्रकर्मणिर्गन्तेन्द्रियानि
 वंशभावाभगन्तानिपथमनास्थानानि, एकाविंशतिवन्तिवन्तिवन्ति
 विंशति पदविंशत्युदयेपुत्रागिवभावनीयानि, ममविशत्यष्टाविंशति ए-
 कोनविंशद्रूपेणपुत्रमृदयस्थानेषु अष्टसप्तनिर्वाणनिर्वाणैः कृपाणि
 रि २ भावनीयानि अष्टसप्तनिर्वाणैः कृपाणिप्रागुक्तमनुसङ्गोपे सर्व-
 संख्ययामिदं द्वेष्टः विंशतिवन्नः कृपाविंशत्सत्तास्थानानि मनुज-
 गतिदेवगतिप्रायोग्याविंशत्मिदं द्वेष्टः नवधमायानि मनुजगतिप्रा-
 योग्यादितीर्थकरनामसहितादेवगतिप्रायोग्यात्वाहाकृतीर्थकरनामस-
 हिताततः साकथंमिदं द्वेष्टः वंदोदयसत्तास्थानसंबंधः, सप्रतिसास्वा-
 दनस्यवंधोदयसत्तास्थानान्बुध्यते, तिगसत्तदुगति त्रीणिवयस्थानानि
 तद्यथाअष्टाविंशतिः एकोनविंशत्त्रिंशत्तत्राष्टाविंशतिर्द्वेधा देवम-
 तिप्रायोग्यानरकगतिप्रायोग्याचतत्र नरकगतिप्रायोग्या सास्वा-
 दनस्यवंधमायाति, देवगतिप्रायोग्यायाश्चवंधकास्तिर्गन्तेन्द्रियमनु-
 ष्याश्चतस्यां चाष्टाविंशतौवध्यमानायां अष्टौभंगाः तथासास्वादनाएके-

न्द्रियविकलेन्द्रियतिर्यग्पंचेन्द्रियमनुष्याः देवानैरयिकाश्चतिर्यग्पंचेन्द्रियप्रायोग्यामनुष्यप्रायोग्यांवाएकोनविंशतंब्रह्मतिनशेषां अत्रभंगाः चतुःषष्टिशतानि सास्वादनायदितिर्यग्पंचेन्द्रियप्रायोग्यामयवा मनुष्यगतिप्रायोग्यां एकोनविंशतंब्रह्मन्ति तथापि न दुंडसंस्थानसेवार्त्तसंहननंच चन्ति मिष्यात्वोदयाभावात् ततश्चतिर्यग्पंचेन्द्रियप्रायोग्यामेकोनविंशतंब्रह्मन्ति पंचमिः संस्थानैः पंचमिः संहननैः प्रशस्तामशस्त्रविहायोगतिम्यांस्थिरास्थिरशुभाशुभसुभगदुर्भगसुस्वरदुःस्वरादेयानादेयशोअयशोम्यांचभंगाद्वाविंशत्शतानिसर्वबंधस्थानसंख्ययाअष्टाधिकानिपण्णवतिशतानि ९६०८ अत्रभाष्य गाथा॥

अष्टसयाचउसट्टी, बर्त्तीससयायसासणेभेया ।

अष्टावीसाइसु, सबाणद्वहियछन्नुइ ॥ १ ॥

मुगमा, तपासास्वादनस्योदयस्थानानि सप्त तथा, एकविंशतिः चतुर्विंशतिः पंचविंशतिः षड्विंशतिः एकोनविंशत् विंशत् एकविंशत् तत्रएकविंशत्पुदये एकेन्द्रियविकलेन्द्रियतिर्यग्पंचेन्द्रियमनुष्यदेवानधिकृत्यवेदितव्या नरकेषुसास्वादनोत्पद्यते इतिष्ठत्वातद्विषयोएकोभंगः सइहनसंभवति किंतुशेषाएवतेचविकलेन्द्रियाणांद्वौद्वौइतिपदतिर्यग्पंचेन्द्रियाणामष्टौ मनुष्याणामष्टौ देवानामप्यष्टौ सर्वसंख्ययाएकविंशत्पुदयेद्वाविंशद्वंगाः चतुर्विंशत्पुदयेएकेन्द्रियेषुउत्पन्नमानस्यअनापिवाइरपर्याप्तकेनसहयशः कीर्त्ययशःकीर्त्तिम्यांद्वौद्वौभंगौतावेवसंभवतः नशेषाः, सूक्ष्मेषुअर्थातेषुसास्वादनस्योत्पादाभावात् अतएवविकलेन्द्रियाणां तिर्यग्पंचेन्द्रियाणां मनुष्याणां च प्रत्येकमपर्याप्तकेनसह य एकेकोभंगः सइहनसंभवति किंतुशेषपरावर्तेचविकलेन्द्रियाणां द्वौद्वौइतिपदतिर्यग्पंचेन्द्रियाणामष्टौ मनुष्याणामप्यष्टौ देवानामप्यष्टौ सर्वसंख्ययाएकविंशत्पुदयेद्वाविंशद्वंगाः चतुर्विंशत्पुदये एकेन्द्रियेषुमन्येउत्पन्नमानस्यअनापिवाइरपर्याप्तके-

नसहयशः कीर्त्ययशः कीर्त्तिभ्यांयौद्वौभंगौतावेवसंभवतः नशेषाः
 सूक्ष्मेषुसाधारणेषुतेजोवायुषुचमव्येसास्वादनस्योत्पादाभावात्, पंच-
 विंशत्युदयो देवेषुमध्येउत्पन्नमात्रस्यप्राप्यतेनशेषस्यतत्रचाष्टौभंगाः
 तेचस्थिरास्थिरशुभाशुभयशः कीर्त्तिअयशः कीर्त्तिपदैरवसेयाः ४६-
 विंशत्युदयोविकलेन्द्रिपतिर्यगंपंचेन्द्रियमनुष्येषुमध्येउत्पन्नमात्रस्यअत्रा-
 प्यपर्याप्तकेनसहयएकैकोभंगः नसंभवति, अपर्याप्तक्रमव्येसास्वादन-
 स्योत्पादाभावात् शेषास्तुसंभवन्ति तेचविकलेन्द्रियाणांप्रत्येकंद्वौद्वा-
 विंशतिपट्टतिर्यगंपंचेन्द्रियाणांद्वेशतेअष्टाशीत्यधिकेमनुष्याणामपिद्वि-
 शते अष्टाशीत्यधिकेसर्वसंख्ययापञ्चविंशत्युदयेपंचशतानिद्वयशी-
 त्यधिकानि ५८२ सप्तविंशत्यष्टाविंशत्युदयोनसंभवतः तौहिउत्प-
 न्यनंतरांतमुद्धूतंसतिभवति सास्वादनभावश्चोत्पन्नंतरमुत्कर्षतः किं-
 चिदूनपडावलिकामात्रं ततः एतौसास्वादनस्यनप्राप्यतः एकत्रिशदु-
 दयेदेवनैरयिकाणांस्थस्थानपर्याप्तानांप्रथमसम्यक्त्वात् प्रच्यवमानानां-
 प्राप्यते तत्रदेवस्यैकोनत्रिशदुदयेभंगाअष्टेनैरयिकस्यैकइति सर्वसं-
 ख्यया नव ९ त्रिशदुदयस्तिर्यगमनुष्याणांपर्याप्तानांप्रथमसम्यक्त्वात्
 प्रच्यवमानानांदेवानामुत्तरैक्रियेवर्तमानानांसास्वादनानां तत्रतिरशां
 मनुष्याणांचत्रिशदुदयेप्रत्येकंद्विपंचाशदधिकान्येकादशशतानि ११५२
 देवस्याष्टौसर्वसंख्ययात्रयोविंशतिशतानिद्वादशाधिकानि २३१२
 एकत्रिशदुदयस्तिर्यगंपंचेन्द्रियाणांपर्याप्तानांप्रथमसम्यक्त्वात् प्रच्यव-
 मानानांअत्रभंगाएकादशशतानिद्विपंचाशदधिकानि देवस्याष्टौसर्वसं-
 ख्ययात्रयोविंशतिशतानिद्वादशानि २३१२ एकत्रिशदुदयेप्रत्येकं
 द्विपंचाशदधिकानिएकादशशतानि ॥ गाथा ॥

वर्त्तासदुन्निअट्टय, वासीइसासायपंचनउदया

वारहिपावेवीसं, वावन्निआससाय ॥ १ ॥

स्थिरशुभाशुभयशः कीर्त्तयशः कीर्त्तिपदैस्वसेयाः शेषास्तुपरवर्त-
मानप्रकृतयः शुभाएवसम्यग्मिथ्यादृष्टीनां बंधमायांति, ततः शेषा-
भंगाः नप्राप्यंते, त्रिण्युदयस्थानानि तद्यथा एकोनविंशत्त्रिंशत् एक-
त्रिंशत् तत्रैकोनविंशतिदेवानाधिकृत्याष्टौभंगाः नैरयिकानाधिकृत्यैकः
सर्वसंख्ययानवविंशतितिर्यगंपंचेंद्रियानाधिकृत्यसर्वपर्याप्तिपर्याप्तयोग्या-
निद्विपंचाशदधिकानि एकादशशतानि मनुष्यप्रायोग्याप्येवंद्विपंचाशद-
धिकानि एकादशशतानि सर्वसंख्ययात्रयोर्विंशतिशतानि चतुरधिकानि
२३०४ एकत्रिंशदुदयेतिर्यगंपंचेंद्रियानाधिकृत्यतत्रभंगाद्विपंचाशद-
धिकानि एकादशशतानि सर्वोदयस्थानभंगसंख्ययाचतुर्ह्रिंशच्छता-
निपंचषष्ठ्यधिकानि ३४६५ द्वेसत्तास्थाने, तद्यथा द्विनवति-
रष्टाशीतिश्च, संप्रतिसंवेध उच्यते, सम्यग्मिथ्यादृष्टेरष्टाविंशतिः बंध-
कस्यद्वेउदयस्थानेतद्यथात्रिंशत् एकैकस्मिन्नुदयस्थानेद्वेसत्तास्थाने-
तद्यथाद्विनवतिरष्टाशीतिश्च एकोनविंशत्अत्रापिद्वेसत्तास्थाने तदेवं
एकैकस्मिन्नुदयस्थानेद्वेद्वेसत्तास्थाने इतिसर्वसंख्ययाषड्, संप्रति-
अविरतसम्यग्दृष्टेरैवोदयस्थानानि अभिधीयंते तिगच्छउत्ति त्रिणि-
बंधस्थानानि तद्यथा अष्टाविंशतिः एकोनविंशत् तत्रतिर्यगमनुष्या-
णांअविरतसम्यग्दृष्टीनांदेवगतिप्रायोग्यां बन्धतांअष्टाविंशतिः तत्राप्य-
ष्टौभंगाः अविरतसम्यग्दृष्टयोहितिर्यगमनुष्यानशेषगतिप्रायोग्यंच-
ब्रंति, तेननस्कगतिप्रायोग्याअष्टाविंशतिर्नलभ्यते, मनुष्याणांदेव-
गतिप्रायोग्यांतीर्यकरसहितांत्रततोएकोनविंशत् अत्राप्यष्टौभंगाः
अष्टाबुदयस्थानानि एकाविंशतिः षड्विंशतिः सप्तविंशतिः अष्टा-
विंशतिः एकोनविंशत् एकत्रिंशत्, तत्रैकविंशत्युदयेनैरयिकतिर्यगंपं-
चेंद्रियमनुष्यदेवानाधिकृत्यवेदितव्यः क्षायिकसम्यग्दृष्टेः पूर्ववद्वायु-
अविरतसम्यग्दृष्टिश्चापयांस्तकेपुनो-
त्पद्यते, ततोपर्याप्तवर्जाः शेषाभंगाः सर्वेपिवेदितव्याः, तेचपंचवि-

शान्तिः तपतिर्यग्येन्द्रियानधिकृत्याष्टौमनुष्यानाधिकृत्याष्टौ देवान-
 प्यधिकृत्याष्टौ नैरयिकानधिकृत्यैकः पञ्चविंशतिसप्तविंशत्युदयोदे-
 वान्नैरयिकान्नैरयिकतिर्यग्मनुष्यानाधिकृत्यावसेः, तन्नैरयिकः
 क्षापकिसम्यग्दृष्टिर्वादेवस्त्रिविधसम्यग्दृष्टिरणुक्तंचतुर्णां, पणवीसस-
 त्वीसो दयायदेवनेरुपयेउषिय तिरियमणुपपदम नेरुपाखड्यवे-
 यगसम्मदिद्वीदेशेतिविद्वत्सम्मदिद्वी तिभंगा अत्रसर्वेप्यात्मीया-
 आत्मीयाःसर्वेपिद्वष्ट्याः पदविंशत्युदयास्तिर्यग्मनुष्याणांक्षापिकवेद-
 कसम्यग्दृष्टानांचनिरश्चामीपशमिकसम्यग्दृष्टानांचतिरश्चाद्वाविंशतिस-
 त्कर्माणोवेदितम्याः, अष्टाविंशत्येकोनविंशत्युदयोन्नैरयिकतिर्यग्मनु-
 प्यदेवानांप्रकृतिशुद्धयस्तिर्यग्येन्द्रियाणांभंगाः आत्मीया २ दृष्ट्याः
 पत्वारिसत्तास्थानानि, तद्यथात्रिनवतिः द्विनवतिः एकोननवतिः
 अष्टाशीतिश्चतस्रोऽप्रमत्तसंपतोऽपूर्वकरणोवावीर्यकराहारकसहिता-
 मेवविंशतंचत्वारिंशदविरतसम्यग्दृष्टिर्देवोजातरतमधिकृत्यात्रिनवतिः
 अष्टाशीतिश्चतस्रोऽप्रमत्तस्त्राहारकंकृत्यापरिणामपरावर्त्ते, भिष्या-
 त्वमुपगम्यचत्सु गांगतीनामन्यतमस्यांगतौ उपपन्नस्तस्यतत्रतत्रगतौ-
 भूयोपिसम्यक्त्वं प्रतिपन्नयद्दिनवतिर्देवमनुष्येषुमन्येभिष्यात्वमप्रति-
 पन्नस्यापिद्विनवतिः प्राप्स्यतेएकोननवतिर्देवनैरयिकमनुष्याणांअवि-
 रतसम्यग्दृष्टानांतेद्विषयोपितीर्थकरनामोपार्जयंतितीर्थश्रुतीर्थकरनाम-
 सत्कर्माणोत्पद्यते इतितिर्यगद्दीनः अष्टाशीतिश्चतुर्गतिकानामवि-
 रतसम्यग्दृष्टानां, संप्रतिसवेद्युच्यते तत्राविरतसम्यग्दृष्टेरष्टाविंशति-
 बंधकस्यअष्टावप्युदयस्यानानि तानितिर्यग्मनुष्यानाधिकृत्यतत्रापि-
 पञ्चविंशतिसप्तविंशत्युदयोर्वाक्रियतिर्यग्मनुष्यानाधिकृत्य एकैकस्मि-
 न्नुदयस्थानेद्वेदेसत्तास्थानेतद्यथाद्विनवतिः अष्टाशीतिश्च एकोन-
 विंशत् द्विधादेवगतिप्रायोग्यामनुष्यगतिप्रायोग्याचतस्रदेवगतिप्रा-
 योग्यातीर्थकरनामसहितातांचमनुष्यापुवराधेति एतेषांउदयस्थाना-

नि सप्त तद्यथा ॥ एकविंशतिः पंचविंशतिः षड्विंशतिः सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशत् मनुष्याणां एकविंशत् भवति एकैकस्मिन्नुदयस्थाने द्वे सत्तास्थाने तद्यथा त्रिनवतिः एकोननवतिश्च मनुष्यगतिप्रायोग्यां चैकोनविंशतं वज्जन्ति देवनैरयिकाणां उदयस्थानानि पंचतद्यथा एकविंशतिः पंचविंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशत् त्रिंशत् देवानां पंचतान्येव यष्टु त्रिंशत् ? सा च उद्योतवेदकानामवगंतव्या एकैकस्मिन्नुदयस्थाने द्वे द्वे सत्तास्थाने तद्यथा द्विनवतिरष्टाशीतिश्च मनुष्यगतिप्रायोग्यां विंशतं विरतमसम्यग्दृष्टदेवानैरयिकाश्च वज्जन्ति तत्र देवानामुदयस्थानानि षट् तान्येव ते पु उदयस्थाने पु प्रत्येकं द्वे सत्तास्थाने त्रिनवतिरेकोनवतिश्च नैरयिकाणां उदयस्थानानि पंचते पु प्रत्येकं सत्तास्थानमेकोननवतिरेव तीर्थं कराहारकसत्कर्मणो नरके पूत्पादाभावात् तदेवं सामान्येन एकविंशत्यादिषु विंशत्पर्यं ते पु उदयस्थाने पु प्रत्येकं द्वे सत्तास्थाने त्रिनवतिरेकोननवतिश्च नैरयिकाणामुदयस्थानानि पंच तेषु प्रत्येकं सत्तास्थानमेकोननवतिरेव तीर्थं कराहारकसत्कर्मणो नरके पूत्पादाभावात् तदेवं सामान्येन एकविंशत्यादिषु विंशत्पर्यं ते पु उदयस्थाने पु सत्तास्थानानि प्रत्येकं चत्वारि तद्यथा त्रिनवतिः द्विनवतिः एकोननवतिरष्टाशीतिश्च एकविंशदुदये द्वे द्वे द्विनवतिरष्टाशीतिश्च सर्वसंख्यया विंशत् इति संप्रति देशविरतिः तस्य वंशादिस्थानान्गुच्यंते दुग्धक्षय उद्भूति देश

भंगाः तेष्वतीर्थं स हिता एकोनविंशत् सा च मनुष्यस्यैव त्रिंशत्स्तीर्थं कर्मसत्कर्म वंशाभावात् अथाप्यष्टाभगाः षड् उदयस्थानानि तद्यथा पंचविंशतिः सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशत् त्रिंशत् तद्यथा निचत्वारि वैक्रियानि यं मनुष्याणां अथ एकैको भगः निश्चामाद्यद्वयोरेकैको न्येति मयोन्तु श्रौतं सत्कर्मणां प्रशङ्कत्वा विंशत्सत्तास्थानानां

103

नविंशद्वंधकस्य, पंचस्वपि उदयस्थानेषु प्रत्येकंद्वे सत्तास्थाने तद्यथा त्रिन-
वतिरेको न नवतिश्च तत्राहारकसंयतस्य त्रिनवतिरेव तस्यैको न विंशद्वंध-
कस्य नियमस्तीर्थेकराहारकसद्भावात्, वैक्रियसंयतस्य पुनर्द्वे अपितदेव
प्रमत्तसंयतस्य सर्वेष्वपि उदयस्थानेषु प्रत्येकंचत्वारि २ सत्तास्थानानि
प्राप्यन्ते, इति सर्वसंख्यया विंशतिः इदानीमप्रमत्तस्य बंधादीन् युच्यंते
च उदुगधवत्ते अप्रमत्तसंयतस्य चत्वारि बंधस्थानानि तद्यथा अध्यात्रि-

तात्वेकविंशत् एतेषु चतुर्ध्वपि स्थानेषु भंगः एकैकपृथक् वेदितव्यः, अ-
स्थिराशुभापशः कीर्त्तानां अप्रमत्तसंयत्ताभावात् द्वे उदयस्थाने तद्यथा-
एको न विंशत् विंशत्, तत्रैको न विंशत् योनामपूर्वप्रमत्तसंयतस्तत्र आ-
हारकं वैक्रियं च निवर्त्य पश्चादप्रमत्तभावं गच्छति न स्य प्राप्यते, अत्र द्वौ भं-
गौ एको वैक्रियस्यापरआहारकस्य एवं विंशदुदयेऽपि द्वौ भंगौ स्वभावस्थ-
स्याप्यप्रमत्तसंयतस्य विंशदुदयो भवति तत्र भंगाश्चतुश्चत्वारिंशदधिकं-
शनं १४४ सत्तास्थानानि चत्वारि तद्यथा त्रिनवतिः द्विनवतिः एको न न-
वतिः अष्टाशीतिश्च संप्रतिसंवेद्य उच्यते, अष्टाविंशतिबंधरूपस्य दोरप्पु-
दयस्थानयोरेकैकं सत्तास्थानं अष्टाशीतिः, एको न विंशद्वंधकस्यापि द्वा-
योरप्पुदयस्थानयोरेकैकं सत्तास्थानं एको न नवतिः, विंशद्वंधकस्यापि द्वा-
योरप्पुदयस्थानयोरेकैकं सत्तास्थानं द्विनवतिः, एकविंशतबंधरूपस्या-
पि द्वायोरप्पुदयस्थानयोरेकैकं सत्तास्थानं त्रिनवतिः, यस्य द्वितीयं करमा-
हारकं वा सत्तानियमात्तद्व्याप्तिं तेन एकैकस्मिन् बंधे एकैकमेव सत्तास्था-
नं सर्वसंख्यया ज्ञेयं, संप्रत्यहं करणस्य बंधादीन् युच्यंते, पणगंगाया उद्गति-
ज्जातं करणस्य द्वायोरस्थानानि, तद्यथा अध्यात्रिंशति एको न विंशत्
विंशत् एकविंशत् एकद्वयनवापानि चत्वारि अप्रमत्तसंयतस्य रत्नद्वयानि
एको न पशः कीर्त्तिः मातृदेवगतिप्रायोग्या बंधस्याच्छेदे मानि रोदिनव्या

एकमुदयस्थानं विंशतिः अपत्रव्रजः पभनात्तसंहननयदसंस्थानमुत्तरा-
 दुःस्वामशस्तविहायोगानिः भंगाधतुर्विंशतिः अन्येवाचार्यानुवते
 आद्यसंहननप्रधान्यतमसंहननयुक्ताअप्पुशनभेतिप्रतिपद्यते, तन्म-
 तेनभंगाद्विंशतिः, एवमनिरुतिचादरमुद्गमपरापोपशांतमोहेष्वपिद-
 ह्यं, चत्वारिसत्तास्थानानि, यथाद्विनवतिः त्रिनवतिः एकोननव-
 निरुहाशीनिथसंमतिसेवउच्यते, अप्पुविंशत्ये कोनविंशत्त्रिंशदेक-
 विंशत्त्र्यंशकनांविंशदुदयेतत्तास्थानानिपथाक्रमंअप्पुशीतिरेकोनन-
 वतिः द्विनवतिस्त्रिनवतिथएकविधबंधकरयत्रिंशदुदयेचत्वार्यपिसत्ता-
 स्थानानिकथमितिचेदुच्यतेइहअप्पुविंशत्येकोनविंशत्त्रिंशत् एक-
 विंशद्वंधकाः प्रत्येकंदेवगतिमायोग्यबंधव्यवच्छेदेस्त्येकविधबंधका-
 भवन्ति, अप्पुविंशत्यादिबंधकनांचस्थानानियथाक्रममप्पुशीत्यादी-
 निसत्तास्थानानि, ततएकविधबंधेचत्वार्यपिसत्तास्थानानिप्राप्यते सं-
 प्रत्यनिरुतिचादरस्यबंधस्थानादीन्युच्यन्ते ॥ ९७ ॥

ट्यार्यः—मिष्यात्त्र गुणटोणे नामकर्मना छ बंधयानक,
 नव उदयस्थानक, छ सत्ताना थानक पानीये. तात्सादन गुण-
 टोणे तीन बंधयानक, सात उदयथानक ए वे सत्ताना थानक
 गामीये. निथ गुणटोणे वे बंधयानक, तीन उदयथानक वे
 सत्ताना थानक छे. समकित गुणटोणे तीन बंधयानक, वे
 उदयथानक, च्यार सत्ताना थानक छे. देशविरति गुणटोणे वे
 थानक, च्यार उदयथानक, च्यार सत्ताना थानक छे. प्रमते
 बंधयानक, पांच उदयथानक, च्यार सत्ताना थानक छे.
 मवे च्यार बंधयानक, वे उदयथानक, च्यार सत्ताना था-
 नक अर्धकरणे पांच बंधयानक, एक उदयथानक च्यार सत्ता-
 नामकर्मनी नवमे गुणटोणे ॥ ९७ ॥

एगेगमद्वएगेगमद्व, छउमत्थकेवलजिणाणं ।

एगंचउएगंचउ, अद्वचउदुछकमुदयंसा ॥ ९८

टीका—एगेगमद्वृत्ति । अनिवृत्तिवादस्य एकबंधस्थानं
कीर्तिः एकमुदयस्थानं विंशत्, अष्टौसत्तास्थानानि तद्यथा त्रि-
वृत्तिः द्विनवतिरेकोननवतिरष्टाशीतिरशीतिरेकोनाशीतिः षड-
सतिः पंचसप्ततिश्चतत्राद्यानि चत्वार्युपशमश्रेण्यां वाक्षपकश्रेण्यां वा
वन्नामत्रयोदशकं नक्षीयते त्रयोदशसु यथाक्रमं त्रिनवत्यादेः क्षीणे
परितनानि चत्वारिसत्तास्थानानि बंधोदयस्थानभेदेन भेदाभावात् ऽ
नसंबंधो भवति इति नाभिधीयते, मूक्षमसंपरायस्य एकबंधस्थानं
कीर्तिः एकमुदयस्थानं विंशत् अष्टौसत्तास्थानानि तानि वानिवृत्ति-
वादस्यैव वेदितव्यानि तत्राद्यानि चत्वार्युपशमश्रेण्यामेव उपरितनानि
तुक्षपकश्रेण्यां छउमत्थकेवलजिणाणं इत्यादि छद्मस्थजिनाः
पशांतमोहाः क्षीणमोहाश्च केवलजिनाः सयोगिकेवलिनोऽयोगिके-
वलिनश्च तेषां यथाक्रममुदयसत्तास्थानानि ए गंचउ इत्यादि तत्रो-
पशांतमोहस्य एकमुदयस्थानं विंशत्, चत्वारिसत्तास्थानानि तद्य-
था त्रिनवतिः द्विनवतिः एकोननवतिः अष्टाशीतिश्च क्षीणकपाय-
स्य एकमुदयस्थानं विंशत् अवभंगाधत्तुविंशतिरेव वज्रपंभनाराचसंह-
ननपुक्तस्यैव क्षपकश्रेण्यां संभवात् तत्रापि तीर्थकरसत्कर्मणः क्षीणमो-
हस्य सर्वस्थानादिप्रशस्तमित्येकएव भंगः चत्वारिसत्तास्थानानि तद्य-
था अशीतिः एकोनाशीतिः षडसप्ततिः पंचसप्ततिश्च एकोनाशीति-
पंचसप्ततिः, अतीर्थकरसत्कर्मणो वेदितव्ये, अशीतिः, षडसप्ततिः,
तीर्थकरसत्कर्मणः सयोगिकेवलिनोऽष्टावुदयस्थानानि तद्यथा विं-
शतिः, एकाविंशतिः, षडविंशतिः, सप्तविंशतिः, अष्टाविंशतिः,

[illegible][illegible]

स्तिनास्तिताभेदाभेदरक्तव्यावृत्तव्यपरिणतानां गुणप्रयाप्यपरिणि-
 तानां अप्रयाप्यपरिज्ञानं जिनोक्ततत्त्वविरुद्धभाषणं भावप्र-
 वादः, आत्मनः स्वरूपग्रहणताशक्तिमतः स्वरूपाप्राप्तौ परभाव-
 ग्रहणतापरिणतिः अभिसंघिवीर्यादिनाभावादत्तादानं, तस्यचप्रगति-
 बाहुल्येन परंणलोभोदयानुस्यार्तः कृतानां वन्यवान्यादीनां ग्रहणं द्रव्य-
 दत्तादानं, स्वरूपानंतज्ञानानंदादिस्तद्धर्मभोक्तुः जीवस्य स्वरूपभोग-
 प्राप्तौ परभावानां रागादीनां वर्णादीनां संयोगीकृतानां भोगः आस्वादनं
 भावभैरुनं तस्यैव अत्यंतपरिणतोऽइन्द्रियायतचेतनायायावैषादिकप-
 रिणतिस्तया इन्द्रियविषयग्रहणं द्रव्यभैरुनं, स्वभावानां चिदानंदादीनां
 गुणानां स्वामीपातिः ईश्वरआत्मातेषां चावरणेन वर्णादिगुणपरिणता-
 नां पुद्गलस्कंधानां चिदानंदादीनां गुणानां स्वामित्वेनाधिपत्यरूपा परि-
 णतिः भावपरिग्रहः, तत्प्रायल्येन धनवान्यादीनां स्वामिस्वरक्षणता-
 परिणतिः द्रव्यपरिग्रहः, इत्यादि स्वरूपधर्मसंग्रहणीतो ज्ञेयं योगाः
 परार्थतत्त्ववैर्यपरिणतिरूपाः कर्मग्रहणहेतवः भावयोगाः परिणामलं-
 घनादिरूपाः द्रव्ययोगास्तदवष्टंभकपुद्गलपरिणामानोवाक्तापरूपापुवं
 सप्तदशक्रियाः पंचविंशतयस्तत्रचतुरविंशतिः सांपरायिकीक्रियाः
 सांपरायिकीनामसंपरायेण कषायेण सहपरिणता सांपरायिकीक्रिया १-
 काइर्यापधिकीतत्रसंपरायेण कषायेण सहपरिणतानां जीवानां वशयो-
 गानां प्रवृत्तिः सा सांपरायिकीक्रिया चतुर्विंशतिविधाकायेन निरृता-
 कायिकाकायव्यापाररूपाक्रियाकायिरीक्रिया १ अधिहरणं भावतो-
 गुणवातनं द्रव्यतो गणवातनं कारणं अधिकरणं तत्प्रगतिरूपाक्रिया-
 अधिकरणिकीक्रिया २ प्रकृष्टोद्वेगः परजीवेदुःखदानरूपामनोयोन-
 परिणतिः प्राद्वेषिकीक्रिया ३ परेषां तापनरूपापरिणतिः पारिताप-
 निकी ४ प्राणानां द्रव्यभावरूपाणां अतिपातः प्राणातिपातः तद्रूपा-
 क्रियाप्राणातिपातिकी ५ परप्राणावातेन जीवानां इतस्तत् प्रचालन-

परावर्तनरूपा आरंभिकी क्रिया रागद्वेषपरिणाममुख्यत्वेन प्रमादाद-
नुपयोगतः चापत्वेन या क्रिया भवति सा आरंभिकी क्रिया ॥ ६ ॥ उपक-
रणानि धनधान्यदयः शरीराणि आहारिकादीनि कर्मयशः सातादितद-
भित्तापरूपा अनेकोपायोपसर्जनसंरक्षणइच्छामृच्छादिरूपा परिग्रहिकी-
क्रिया ॥ ७ ॥ मायाप्रत्ययिकीति—मायाशब्देन चतुर्णामपिकयाया-
णां परिग्रहः क्रोधादिपरिणतौ प्रवृत्तस्य यावीर्यप्रशस्तिः तथा या क्रिया सा-
मायाप्रत्ययिकी भगवती इति तां मायाकापट्यंतेन निर्वृत्ता मायाप्रत्ययिकी
अप्रशस्ता विषयकया यार्धप्रशस्ना आचार्योपात्पायादीनां उद्धाहादिगो-
पनं ॥ ८ ॥ तथा मिथ्यादर्शनप्रत्ययिकी मिथ्यात्वविषयस्तदर्शनं प्र-
तीतिः तत्त्वार्थध्वानलक्षणासाविविधा अभिगृहीतानभिगृहीतसंश-
यतस्तदाऽभिगृहीताप्रमाणानि पट्यधिकानां प्रवादिशतानां अनभि-
गृहीतं अतभ्युपगतदेवतत्त्वगुरुत्त्वधर्मतत्त्वस्वरूपाणां संदिग्धमि-
थ्यात्वं प्रवचनोक्तमक्षरमर्थपदेवास्तो कमप्यध्वधानस्य भावतो भवति ।
तत्प्रवृत्तिकुदेवनमनादिरूपा तन्निमित्ता क्रिया मिथ्यात्विकी क्रिया, अ-
प्रत्याख्यानकी क्रिया प्रत्याख्यान आत्मधर्मवाचकपरिणामप्रवृत्तित-
द्देहेतुकुदेवादि धनस्वजनविषयादीनां त्यागः अकरणरूपा प्रवृत्तिः न-
प्रत्याख्यानं अप्रत्याख्यानं तेन अप्रत्याख्यानं तेन निर्वृत्ता अप्रत्याख्यान-
की क्रिया, दृष्टिर्दर्शनं अवलोकनं जीवाजीवादिवस्तुनां नृपनिर्माणप्रवेश-
स्कंधावारसंनिवेशनटनर्चनमहृमेषपृषयुद्धाद्यालोकनादिविषयादृष्टि-
की क्रिया देवकुलसभाप्रपोदकावलोकनरूपा क्रिया दृष्टिकी क्रिया, तथा-
स्पृष्टिकी क्रिया स्पृष्टिः स्पर्शनं तत्प्रत्यया क्रिया स्पर्शनकी क्रिया द्विधा-
जीवाजीवभेदात्, तत्र जीवस्पर्शनीयो पितृरूपनपुंसकांगस्पर्शन-
लक्षणा रागद्वेषमोहवत जीवस्य अजीवस्पर्शनक्रिया मृगचर्मकुतत्र-
पटशादकतृल्युपध्यादिविषया स्पर्शनप्रत्यया क्रिया पादुमीयति-
प्रातीत्यकी क्रिया, भाजनादि प्रतीत्यया क्रिया तैलवृतादि भाजना-

नां अनादृतानां जंतुघातादिनिवृत्ताक्रियाप्रातीत्यकीक्रिया, अथवा पर-
कृतारंभादिगृहाणां प्रशंसनंतत्प्रातीत्यकीक्रिया, सामंतोपनिपातिकी-
क्रिया समंतात् अनुप्राप्तो सामंतोपनीपातः स्त्रीपुरुषनपुंसकपशुसं-
पातान् उज्जनीयवस्तुत्यागः साचगृहस्थानां भवति, तच्चार्थवृत्तौ तु-
प्रमत्तसंयतानां भक्तपानादिअनादृते अवश्यस्याज्ये समंतादनुपातो-
भवति, संपातिमसत्त्वानामिति नेसत्थित्तिदेशीभाषा परहस्त-
कृतजंतुघातादिनाक्रिया नेसत्थिकीक्रिया अथवानेसर्गिकक्रियापि-
रकालप्रवृत्तपददर्शितपापार्थभावानां यदनुज्ञानं सानिसर्गक्रियाइति त-
च्चार्थवृत्तौ आणवणीति क्षेत्रांतरानुस्वेप्सितवस्तुआनयनरूपाक्रिया
विदारणकी विदारणं जीवार्जवानां द्वैधीरुणं तत्प्रायोग्यकीक्रिया
अथवा विदारणं पराचरित प्रकाशनीयसावद्यप्रकाशीकरणं विदारणं
तत्प्रत्ययाक्रिया अथवा विदारणक्रियाइत्यपि तच्चार्थभाष्यपाठात्
भाषाद्वयमिज्ञः पुरुषोऽयैकं वितारयति अर्हत्प्रणीताज्ञोलंबनेन स्व-
मनीषिकृपाजीवादिपदार्थप्ररूपणं स्वयंनयनक्रिया अन्यैर्वानयनं स्वच्छं-
दतो नयनक्रियास्याद्वादानपेक्षितकायकारणोपयोगमंतरेण स्वच्छंदोप-
देशरूपाइति स्थानांगवृत्तौ अनाभोगः अज्ञानं तत्प्रत्ययाक्रिया
अथवा अनाभोगः अप्रत्यवेक्षिताप्रमाजिते देशे शरीरोपकरणनिश्रेयः
अनवकांक्षिकीक्रिया, आज्ञाप्रयोगिकीक्रिया आज्ञाबलानुसारेण आ-
देशः तत्प्रभुं जनारूपानृपामात्यादीनां भवति, समुदायचि समुदाय-
रूपाचौरादिमारणे झटितितदास्वकार्यं यत्र जामङ्ग्यादिसंस्तदयोत्था-
सामुदायिकीक्रिया, पेशति प्रेमरागः अभिध्वंगरूपः प्रीतिपरिणाम-
गन्धप्रत्यया प्रेमक्रिया, दोषाति द्वेषः द्विष्टनाशनमिध्वंगरूपोऽप्रीति-
परिणामः तत्प्रत्ययिकीक्रियाइति प्रामेना क्रिया सांपरायेण स्या-
येगमद्वयत्तमानस्य जावस्य व्यापाररूपा क्रियाः ता अपि प्रशान्ताप्र-
शस्ननेदान् नवमिव्याख्याप्रत्याख्यानानाभोगरूपा क्रिया अप्रमत्त

स्ताअवशेषास्तुप्रशस्ताःपुण्यव्यवहारिण्योऽप्रशस्ताः पापव्यवहारिण्यः
उभयपिबन्धकारगत्वात् आस्रवरूपाएवेतिताअपितीव्रमंदज्ञाता-
ज्ञातभाववीर्याधिकरणकारणविशेषेस्युस्तद्विशेषः उक्तः, सांपरा-
यिकीभेदाश्चतुर्विंशतिः, ईर्यापथिकीच ईरणंकंपनंचलवीर्यत्वेनविष-
यकषायरहितएकरुः योगव्यापारस्तत्प्रत्ययिकीक्रिया प्रदेशप्रकृति-
बंधकारणरूपाइर्यापथिकीक्रिया साअकषायमुनीनामेव, उमशांतमो-
हक्षीणमोहसयोमिकेवल्लिचरमसमयंयावत् भवति, एवमुक्ताआस्र-
वभेदाः तान्चगुणस्थानेषुविभज्याह ॥ आस्रवत्तिरुइत्यादि ९९ ॥
आस्रवाअमिनव कर्मग्रहणहेतवः तिसु इतित्रिषुमिध्यात्वसास्वादन-
मिध्रलक्षणेपुगुणेषु इगचत्ता एकचत्वारिंशद्भेदाः प्राप्यंते तत्रमि-
ध्रदृष्टौमिध्यात्वभावेपिसम्पग्दर्शनाभावात्मिध्यात्विकीक्रियासद्भाव-
एवउक्तंचभगवत्यां नैरयियाणंभंतेसवेसमकिरिया गो० नोतिणद्वे-
समद्वेसेकेणद्वेणंगो० नेरुईआतिविहापन्नत्तासम्मदिद्वीमिच्छादिद्वी-
सम्मामिच्छादिद्वी तत्त्यणं जेतेसम्मदिद्वीतेसिणंचत्तारिकियाओपन्न-
त्ताओ तंआरंमियापरिग्गहियामायावत्तिआपघस्काणीया तत्त्यणं जे
ते मिच्छादिद्वीतेसिणंपंधकिरियाओपन्नताओ तंआरंमिया परि-
ग्गहिया जावमिच्छादंसणवत्तीआ एवंसम्मामिच्छादिद्वीणंपिअव-
मानिकपर्यंतंभूनालपकइतितेनमिध्रगुणस्थानकेपिमिध्यात्विकीक्रिया
सद्भावः एवं एकचत्वारिंशद्भेदाः इरियावहिहीणं ईर्यापथिकीक्रिया
हीनाचि रहितालभ्यंते चत्तइतिचत्वारिंशत्आस्रवभेदाः सम्मत्तेइति
सम्पग्दर्शनलक्षणेगुणस्थानके पूर्वोक्ताइर्यापथिकीक्रिया मिध्या-
त्त्विकीक्रियांविनाभवति, देसि देशविरती गुणचत्त एकोनचत्वा-
रिंशद्भेदाः अप्रत्याख्यानिकीक्रियारहिताआस्रवाणामिति अत्रसा-
विरतिरेवनास्ति शेषापृक्कादशविरतयः संत्येवताहिंकयंसर्वअविरते-
रभावः अत्रस्थावरादिअविरतिसद्भावेपिसापेक्षत्वेनतसलोहपदधृति-

સંનિભંદ્વિવિષયસેવત્ત્વેનનાપ્રત્યાસ્થાનકીક્રિયાઈતિ અથવા પરિ-
મિતાશ્રવત્ત્વેનનાપ્રત્યાસ્થાનકીઈતિ સુજઈતિ સુઈતિ શોભનઃ યતિઃ
સુયતિઃ પ્રમત્તમુનિઃ ગુણસ્થાને પંચવિંશતિરાસ્રવભેદાભવંતિ ॥૯૯॥

ટિપ્પણ્યઃ—આશ્રવતત્ત્વના ૪૨ ભેદ છે. ઇન્દ્રિય ૫ કષાય
૪ અરત ૫ યોગ ૩ કિરિયા ૨૫ ઘટ્ટ ૪૨ છે. इनमत्वे
મિથ્યાત્વ સાસ્વાદન મિશ્ર ૫ ત્રીન ગુણટાણે રૂક્તાલીસ આશ્રવ
છે, રિયાવહી ક્રિયા નથી, તે અરુણાય તેહવે તેણે સકલાપી
સ્થાનકે ૫ નથી. સમક્ષિત ગુણટાણે વ્યાલીસ આશ્રવ છે. પુરુ
રિયાવહી કિરિયા નીકલી હતી. વલી મિથ્યાત્વકી કિરિયા
નીકલી પૂનઃ વ્યાલીસ છે. દેશવિરતિ ગુણટાણે વ્યાલીસ આ-
શ્રવ છે. અપચરકાણકી કિરિયા નથી. સુયતિ—છટ્ટે ગુણટાણે
પચ્ચીસ આશ્રવ છે. ॥ ૯૯ ॥

પાળાદ્વાયપરિગ્રહ, મિચ્છાઅપચરકઆણપાઓગી ।
પાંદુચીઅસામંતો, વળીઅનેસત્થીસાહસ્થી ॥૧૦૦॥

ટિપ્પણ્યઃ—પ્રાણાતિપાતિકીક્રિયા ૧ પરિગ્રહિકીક્રિયા ૨ મિ-
ચ્છાત્વકીક્રિયા ૩ અપચરકાણકીક્રિયા આજ્ઞાપ્રયોગિકીક્રિયા
પ્રાદુર્ભાવિકીક્રિયા પ્રાતિત્યકીક્રિયા સામંતોપનિપાતિકીક્રિયા નેસ્થીકીક્રિયા
સાહસ્થીકીક્રિયા ॥૧૦૦॥

ટિપ્પણ્યઃ—પ્રાણાતિપાતિકી ક્રિયા ૧ પરિગ્રહિકી ક્રિયા ૨
મિચ્છાત્વકી ક્રિયા ૩ અપચરકાણકી ક્રિયા ૪ આજ્ઞાપ્રયોગિકી
ક્રિયા ૫ પ્રાદુર્ભાવિકી ક્રિયા ૬ સામંતોપનિપાતિકી ક્રિયા ૭ નેસ્થી
ક્રિયા ૮ સાહસ્થીકી ક્રિયા ॥૧૦૦॥

આણવળીસમુદાળી, ઇરિયાવહીળઅવયવિહિળા ।
અન્નેઙ્દીયહીળા, વીસંછટ્ઠેગુળઠાળે ॥૧૦૧॥

ટીકા—આણવળતિ આણવળીક્રિયા સામુદાયિકીક્રિયા
ઙ્દીયપધિકીક્રિયા તથાઅવ્રતપંચવિહીનાશેષાઃ પંચવિંશતિરાસ્રવભેદાઃ
પ્રમત્તેપ્રાપ્યંતે તેચેમેઙ્દ્રિયાણિપંચકપાયાશ્ચત્વારઃ યોગાસ્ત્રયઃ
ક્રિયાસ્ત્રયોદશૈવંપંચવિંશતિઃ અથવાઅન્યેઆચાર્યાઃ પંચઙ્દ્રિયહીના-
વીસંનામવિંશતિઃ આસ્રવા.પદ્ધેગુળસ્થાનકેલભ્યંતે, ભાવધર્મગ્યાહ્યા-
નાધિકારિણઃ આત્મોપયોગસ્યવિષયાસત્તત્ત્વેનસ્વરૂપૈકસ્ત્વપરિણામાત્-
ઙ્દ્રિયગ્રહીતવિષયગ્રહણેનાપિનૈવપધિકતાતેનઙ્દ્રિયાશ્ચત્વાભાવઃ ૧૦૧

ટિપ્પણ—આણવળિ ક્રિયા ૧૦ સમુદાયિકી ક્રિયા ૧૧
ઇરિયાવહીકી ક્રિયા ૧૨ ઇ વાર ક્રિયા હીળ કહેતાં કાર્ડીયે
ઇ પાંચ અવ્રત કાર્ડીયે તેવારે પંચવીસ છે, અને કોઈક આચાર્ય
કહે પાંચ ઙ્દ્રિય પણ કાર્ડીયે તો વીસભેદ આશ્રવના છે, છટે
ગુળઠાળે છે ઇહાં હરિભદ્રની ગ્યાહ્યાયે કિટ્ઠલિક પ્રસ્તતી છતી
માને છે તે ગુન્ય પ્રકૃતિ જાંવે ઙ્મ કમું છે ॥૧૦૧॥

આરંભહીળસત્તમ્મિ, માયાવિચીવિહીળઅડનવમે ।
દોસવિહીળાદસમે, સેસેઙ્દ્રિયાવહીયેગા ॥૧૦૨॥

ટીકા—આરંભહીળઙ્દ્યાદિસત્તમ્મિ સસમેગુળસ્થાનેઆરંભિકી-
ક્રિયાહીનાપ્રકોનાવિંશતિરાસ્રવભેદાઃ અપ્રમત્તેપ્રાપ્યંતે, તથાપ્રમેન-
વમેગુળસ્થાનેમાયાપ્રત્યયિકીક્રિયા વિહીનતિરહિતાઅઘાદશભેદાઃ
આસ્રવાણાંપ્રાપ્યંતે, તત્ત્વમતાંતરેમાયાક્રપાયોદયંયાવત્માયાપ્રત્યયિકી-
ક્રિયાતદ્વાયનવિવક્ષિતં, દોસચિ દ્વેષિકીક્રિયારહિતાઃ દસમેસૂક્ષ્મસં-

परायेनवआस्रवाः प्राप्यन्ते, इत्यनेनलोभकपाययोगत्रिकक्रियाकीदृष्टि-
कीस्पृष्टिकीअनाभोगिकीरागप्रत्ययिकीइतिनवःस्रवभेदादशमेप्राप्यन्ते
दोसविहीणति द्वेषाभावकथनेनअधिरुणप्रोद्वेषिकीपारितापनिकाप्र-
मुखाः सर्वाअपिक्रियानिरस्ताभवन्ति, शेषेउपशान्तमोहक्षीणमोहसयो-
गिकेवल्लिलक्षणेगुणस्थानत्रिकेईर्यापथिकीक्रिया १ योगत्रिकंचएते-
चत्वारआस्रवभेदाः प्राप्यन्ते, अयोगीनिराश्रवइतिश्रीप्रज्ञापनायांलो-
भस्यरागांशत्वात् रागिकीक्रियादशमेप्राप्यते, इतिउक्ताआस्रवभेदाः
॥ १०२ ॥

टिप्पण्यः—ते मत्वेयी आरंभकी क्रिया हीण करीये तेवारे
सातमे गुणटाणे ओगणीस आश्रव छे, माया प्रत्ययिकी क्रिया
विना आठमे नवमे गुणटाणे अद्वार आश्रव छे, दशमे गुणटाणे
द्वेष प्रत्ययिकी क्रिया नयी, लोभ ते मुख्यरुते रागमां गण्यो
छे, पन्नवणानी टीका मत्वे शेष इग्यारमे चारमे तेरमे गुणटाणे
एक इरियावहीकी क्रिया रूप एक आश्रव योग छे, चऊदमे
गुणटाणे आश्रवतत्त्वनो भेद नयी ॥१०२॥

अजयदुगियारभावण, दुपमत्तेपंचवन्नअदुचरणा ।

चउपन्नापुव्वदुगे, तेवन्नाखीणमोहंजा ॥१०३॥

टीका—अयसंसारभेदानुगुणस्थानेपुहययताह तवसरभेदाः सप्त-
पंचाशत्, तवअयंशोक्तः आश्रवः पौरुषेय. सच कदाचिन् केनचिन् अ-
त्यंतमुच्छिद्यतेऽपिपुमासमाससादितानुच्छेदसाधनारपतिकंशुपमा-
द्यते तवभूतः सज्जिन हंमंजावविच्छेदायनपसोनिअंसयेतिइयति, अ-
भिन्नरहमोचयनियारणायमंसरनेयता इदं याम आस्रवनिरोध. तसः
आस्रवोसमदादतेयैः कमांशुह(मिति) जास्रवाः कर्मणांप्रवेशगीयसः
इतिइहयापाइयः तेषानिगेयः संस. आरमनः कमांशुहानरेपुमा-

परिणामाभावः संवरः सचमर्चदेशानुद्धिद्या चादरमृद्धमयोगेश्वरकाले-
सर्वसंवरः शेषकालेचरणप्रतिपत्तेरगम्यदेशसंवरः सत्संवरः केनोपाये-
नकर्तव्यः इत्युपायदर्शनाभिनवायोजनं सगृप्तिमिति धर्मांनुपेक्षा-
परीपहजयचारित्र्यैः त्रिपंचदशद्वन्द्वद्विद्वान्तिभेदयथाक्रममप-
चाशन्भवन्ति, तत्रसम्यग्प्रशस्तममश्लोयोगनिघटो गृप्तिः, आत्मसं-
रक्षणयोगः मनोवाक्कायलक्षणाग्नेपानिघटो निगृहीति प्रवचन-
विधिनामार्गव्यवस्थापनं उन्मार्गगमननिवारणं सत्यग आगमोक्तानुगा-
रेणरक्तद्विष्टपरिणनिसहचरिणो मनोवाक्कायव्यापारनिर्घोषापातनागृनि-
त्रिप्रकारा मनः सत्यरूपपरत्तयगोपनं मनोगृप्तिः, यावत्कृत्वादि-
भेदात्तरयगोपनं यागृप्तिः, कायः चलनारूपयोगस्य आहारिकादेः गो-
पनं कायगृप्तिः, योगानामप्रगति अथवासासन पंचासनोपसंरा-
सिध्यर्थमिमाः पंचद्वयं भाषणादाननिश्चयोत्सर्गाः समितयः तत्रद्व-
रणद्वयं गतिपरिणामः आचर्य शार्थ आगमोदिने विहारजिनमन्त्रा-
हारेगोवरीविहारः पंडित्यंशामानमगमनचर्यादिकार्यं आगमो-
क्तविधिनामार्गद्वयानुवृत्तादिभेदं नरंति, सगनाराधय्येनगमनद्वयं सा-
मितिः, आहव उपयोगोघोनालनमार्गं रित्तिभिर्द्वेधरतः सूत्रो-
दितेनविधिनामनीर्थासमिति नरया १ आत्मनेपरमार्हिनमापत्या-
मुपकारकं मुखरसनायादिनरयनीनिघटप्रयोजनमाश्रयाय क निरुसं-
दिग्यं सूत्रोक्तमर्थवर्णनं निघटोपानसदेहकारनिरवधार्यमनुपानर-
ण्यांजीरकायानां पंचादिधनियमितचतुर्दशभाषणं भाषासमितिः, अ-
हपत्यरत्नानुतादिदोषं सत्यमसत्प्रावृत्तनिरवयं सवाच्यविधिवदो-
भाषासमितिर्भवेत्तत्तायो ॥ १ ॥ अथैषणमाह आहारचतुर्ने-
दुपकरणानिरजोदृष्टमुरदसन्नपत्रिपोलरुद्धिचतुर्दशपराशरित्थ-
विराजत्पजिनरत्नसोन्धोपधि आहारद्वयं चतुर्भेदवत्पदं सत्य-
नार्थपाशविचननायाहारमहत्कार्यं पृथगराधादादिनिर्भेदवत्त-

परायेनवआस्रवाः प्राप्यन्ते, इत्यनेनलोभकषाययोगात्रिकक्रियायिकीदृष्टि-
कोस्पृष्टिकीअनाभोगिकीरागप्रत्ययिकीइतिनवआस्रवभेदादशमेप्राप्यन्ते
दोसविहीणान्ति द्वेषाभावकृत्यनेनअधिऋणप्रोदेषिस्त्रीधारिनापनिकाप्र-
मुखाः सर्वाअपिक्रियानिगृह्यताभवति, जेयेउपशान्तमोदृश्याणमोहसयो-
गिकेवलिलक्षणेगुणस्यानारिकेडयांपथिकीक्रिया १ योगात्रिकचण्ड-
चत्वारआस्रवभेदाः प्राप्यन्ते, अयोगीनिराश्रयइतिश्रीप्रज्ञापनायांलो-
भस्यरागांशत्वात् रागिकीक्रियादशमेप्राप्यते, इतिउक्ताआस्रवभेदाः
॥ १०२ ॥

टिप्पण्यः—ते मल्लेयी आरंभकी क्रिया हीण करीये तेवारे
सातमे गुणटाणे ओगणीस आश्रव छे, माया प्रत्ययिकी क्रिया
विना आठमे नवमे गुणटाणे अठार आश्रव छे, दशमे गुणटाणे
द्वेष प्रत्ययिकी क्रिया नयी, लोभ ते मुख्यवृत्ते रागमां गण्यो
छे, पन्नवणानी टीका मल्ले शेष इग्यारमे चारमे तेरमे गुणटाणे
एक इरियावहीकी क्रिया रूप एक आश्रव योग छे, चऊदमे
गुणटाणे आश्रवतत्त्वनो भेद नयी ॥१०२॥

अजयदुगिवारभावण, दुपमत्तेपंचवन्नअदुचरणा ।

चउपन्नापुव्वदुगे, तेवन्नाखीणमोहंजा ॥१०३॥

टीका—अयसंवरभेदान्गुणस्यानेपुकथयन्नाह तत्रसंवरभेदाः सप्त-
पंचाशत्, तत्रअयंपूर्वोक्तः आश्रवः पौरुषेयः सचकदाचित् केनचित् अ-
त्यंतमुच्छिद्यतेऽपिपुंसासमाससादिततदुच्छेदसाधनात्यंतिकंक्षयमाप-
द्यते तत्रपूर्वोपाजितकर्मजालविच्छेदायतपसोनिर्जसचेतिवक्ष्यति, अ-
मिन्नवर्कमोपचयनिवारणायसंवरमेवतावन्नक्ष्याम आस्रवनिरोधः संवरः
आस्रयतेसमादीयतेयैः कर्माष्टक(मिति)आस्रवाः कर्मणांप्रवेशवीययः
इंद्रियकषायादयः तेषांनिरोधः संवरः आत्मनः कर्मोपादानहेतुभूत-

परिणामाभावः संवरः सचसर्वदेशानुद्धिधा आदरमृश्मयोगरोचकाढे-
सर्वसंवरः शेषकालेचरणप्रतिपत्तेरात्म्यदेशसंवरः ससंवरः केनोपाये-
नकर्तव्यः इत्युपायदर्शनार्थतत्त्वार्थोक्तसूत्रं संगृह्णतिमितिधर्मातुमेषा-
परीषहजयचारित्रैः त्रिपंचदशद्वादशद्वाविंशतिभेदेयथाक्रमसंस्तप-
चादानुभवन्ति, तत्रसम्यग्प्रज्ञास्तममशोभोगानियहोगृप्तिः, आत्मसं-
रक्षणयोगाः मनोवाक्कायलक्षणा स्तेषानियहो निगृहीतिः प्रवचन-
विधिनामार्गव्यवस्थापनंउन्मार्गगमननिवारणसम्यग्आगमोक्तानुसा-
रेणरक्तद्विष्टपरिणनिसहचरिणो. मनोवाक्कायव्यापारनिर्व्यापारतागृप्तिः
त्रिप्रकारा मनः संकल्परूपस्नस्यगोपनं मनोगृप्तिः, वारुत्तयादि-
भेदातस्यगोपनंवागृप्तिः, कायः चलत्तारूपयोगस्यऔदारिक्रदेः गो-
पनंकायगृप्तिः, योगानामप्रवृत्तिः अयश्चसंसरतः चेष्टावतोपिसंवत्-
सिध्ययेमिमाः पंचईर्षाभाषणादाननिक्षेपोत्तर्गाः समितयः तत्रई-
रणईर्षागतिपरिणामः आवश्यककार्यआगमोदिते विहारेजिनसन्नान्-
द्वारोगोचरीविहा. थंडिल्यथामानुमगमनंचइत्यादिकार्यैः आगमो-
क्तविधिनारागंइषावृत्तादिमंतरणनिः संगतासाध्यत्वेनगमनंईर्षात-
मितिः, आहच उपयोगोथोनालंघनमार्गविशुद्धिनिर्देष्टव्यतः भूतो-
दितेनविधिनाभवतीयांसमितिरनवद्या १ आत्मनेपरस्मैदितनास्त-
मुपकारकंमुखवसनावाहितस्पर्शानिबहुप्रयोजनमावसाधकं निजने-
दिग्यंभूतोक्तमयंवर्णप्रतिपत्तौवानसंदेहकारिनिखदायमनुचरानुक्तं
ष्णांजीवकायानांपुंविधिनियमितचसर्वदेवभाषणं भाषतानिति, अ-
हचत्पस्त्वानृतादिदोषसत्यमसत्त्वानृतंचनित्वं नृवत्त्वविकृत्यो
भाषासमितिभवतिसाधोः ॥ १ ॥ अथैकपलाह अहत्तत्तुने-
दंउपकरणानिरजोहरणमुखवसनपदंचोलनृदेचुर्दैनवगमित्य-
विरक्त्वजिनकल्पयोगोपधिः औपदेकचंचुत्तनंचरंचंचंताव-
नार्यपात्रानियतनाथाहास्यहृणार्थं सुखंनृत्ताल्पादिनिमित्तं

वृत्तिः साचपरकीयवस्तुग्रहणार्थमभवति परवस्तुग्रहणं च ममनसं-
 ज्यते नाहंपरभोगीतेनमायांकः करोति अतोमायात्याग आर्जवंमम-
 धर्मइति ३ अलोभ शौचलक्षणंलोभस्तुभावतः परमार्यतोऽमिष्वंगः
 चेतनाचेतनमिध्रवस्तुविषयः लोभदोषाघक्रोधमानमायाहिसानृतस्ते
 याग्रद्वपरिग्रहार्जनमलजाठेनोपचीयमानः आत्माभवति अशुचिः,
 तेनभावविशुद्धिः ममत्वाभावो निःसंगता अपरदोहणात्माऽर्धांशुश-
 नंनिःकल्मपतानिर्मलताभावसाधनमात्रंरजोहरणादिपविगतमूर्ध्निःशुनिः
 शुचिः तेनपतंशौचं अपरनामप्रुत्तिइत्यादि ४ विद्यमानेअर्थेभवं-
 सत्यंसंतोजीवादिपदार्थाः तेनहितंअनेकांतनयप्रमाणसप्तभंगेनिक्षे-
 पानुगतंसत्यं श्रुताम्यासपूर्वकंअविसंवादिअहंच्छासनानुगतंज्ञानं
 सत्यंतदुपयुक्तंवाच्यमपिसत्यंतदात्मनः धर्मः आत्मादियथार्थोपयो-
 गीयथार्थोपयोविनोममधर्मोपयोपयोगितापुवसत्यं तदनुगतंअपरुषं-
 असंघातंरागद्वेषविमुक्तंश्रोतुः धर्मप्रापकंद्रव्यभावाहिसामूढंवाक्यं
 तदपिधर्मः ॥ ५ ॥ असमंजसयोगनिग्रहः संयमः सचसप्तदशविधः
 स्थावरपंचव्रतचतुष्कावाधकरूपः योगत्रयगुणसंरक्षणमवर्तनबंधानु-
 यायिप्रवृत्तिवारणरूपः योगसंयमः प्रेक्ष्यचक्षुषादृष्ट्वास्थंडिलादित्वरू-
 प्रवर्तनादिकरणेप्रेक्षासंयमः यत औदयिकभाववास्थादिग्रहस्यात्ग्र-
 हणंतइअपेक्षुर्जादासीन्यंभजतः अपेक्षासंयमोभवति अपहृत्यपरि-
 वरपंपुपकरणादीनांलाघवंकुर्वतः संयमोभवति तदपहृत्यसंयमः
 भक्तपानाद्यर्पपधिगच्छतः सवित्तरजोनुरजितचरणस्यस्थंडिलाद्-
 स्थंडिलंसंक्रामतः प्रमार्जनसंयमः उपकरणसंयमः अयवाज-
 जीवकायसंयमः अजीवकायानांपुस्तकादीनांअन्यतरेपुरागद्वेषरूप
 परिणामत्यागअजीवकायसंयमः इतिसप्तदशविधसंयमजात्मनः धर्मो-
 भवति यतः परभावानुयायिप्रवर्तनंअधर्मः तत्परित्यागोधर्मः इति-
 संयमव्यपारूपातः तपोधर्मः तत्रतपतितापयतिइतितपः तपतिइति-

स्वयंउद्दिशोभवतिसंयोगजसुखात् तापयतिआत्मप्रदेशेस्थितान् कर्मदलिकानितितपः शरीरेंद्रियतापात् कर्मदहनाद्यतपः भावतअनंतज्ञानानंदादितत्त्वेस्वस्वरूपेभोगतोआनंदेनस्वरूपैकाग्र्यंसंवरतपः परभावत्यागः परभावानमिलापस्तत्संकोचादिरूपंनिर्जरातपः तच्चद्रादशविधं बाह्याभ्यांतरभेदात्तच्चनिर्जराधिकारतोज्ञेयंत्यागस्वरूपंतुआत्मनः शरीरोपध्याहारोपाश्रयादिषुअमिष्वंगहेतुमूतंआत्मनः परभावानुगत्वरूपोभावदोषः तस्यत्यागपरिणामः आत्मनः धर्मोभवतिआकिंचन्यंतुस्वात्मनः सत्तारूपंस्याद्वादपरिणतिपरिपाठ्यास्यात् अस्तिपक्षगृहीतात्मभावस्यआत्मत्वेनोपादेयतयाकृत्वाशेषंस्यान्नास्तितापक्षमूतंपरव्यूहं तत्रनिर्ममत्वंआकिंचन्ययत्नमदीयसत्तातोअन्यत्नाहंअहंतुस्वस्वभावगुणपर्यायवान्चिदानंदस्वरूपस्यकर्ताभोक्ताविलसितान्यभावानारागद्वेषादीनांअभोक्ताअतस्तद्भावकत्वमवेक्ष्य । तत्रनिर्ममत्वंआकिंचन्यं ॥ ९ ॥ ब्रह्मचर्यस्वरूपंतुबृंहत्वादात्माब्रह्मतत्वावृत्तिः आत्मनिउपयोगरमणभोगतयावर्तनंब्रह्मचर्यंब्रह्मणिआत्मनिचरणं एकीभावेनअवस्थानं ब्रह्मचर्यतद्रक्षणाय परभावाभोगात्मकंभावमैषुनं स्त्रीशरीरस्पर्शादिद्रव्यमैषुनंत्याज्यं आत्मस्वरूपैकत्वरूपब्रह्मचर्यरूपदृढीकरणार्थं गुरुकुलवासेवसितव्यं गुरुशुद्धात्मतत्त्वज्ञापकात्मतत्त्वरमणता संरक्षणकोपयोगदाता स्वयमपिस्वतत्त्वविलासी न पुद्गलाशी गुरु स्तस्यांतेवासित्वं परमात्मतत्त्वप्राग्भावहेतुत्वात् यावज्जावंसेव्यं आचार्योपाध्यायादीनांसंसर्गः तत्त्वोपदेशकारणमितिब्रह्मचर्यस्यैर्यार्थस्त्रीसंसक्तवसत्यादित्यागरूपाभावनाश्रीउत्तराध्ययनोक्ताः श्रयंतिनिग्रंथाः एवंविधंब्रह्मचर्यंआत्मधर्मएवंव्याख्यातं दशविधोयतिधर्म स्तद्दृढीकरणार्थंभावनाभावनीया ताश्चद्वादशअनित्याअशरणाद्या इतितत्रसर्वसंयोगाअनित्याः संयोगोवियोगयुक्तएवअत्रस्तत्र कोरागद्वत्यादिअनुपेक्षाअशरणोऽयं आत्मा-

संसारेनहिधनस्यजनादयोस्वात्मगुणरक्षकाः शरणेस्वरूपरुचिपरि-
णतेः । स्वरूपज्ञातास्वरूपपरमणीआत्माएवनिमित्तास्तुअर्हत्सिद्धा-
चार्यादिनिर्गथाः यमालंब्यआत्मास्वरूपविभ्रामीभवति अत्यंतानंद-
भोगीभवति एवजन्मादितः समुद्रमूलेन दुःखेनालीडस्यजन्मवतः
शरणंतास्ति इत्यालोचयतः सर्वदाहमशरणं इतिनित्यमेवभीतस्य-
सांसारिकेषुभावेषुमनुजसुरमुखेषु हस्त्यश्वादिषुद्विरण्यसुवर्णादिषु-
घनामिध्वंगोनर्मातिर्भवति किंतुपरमर्षिप्रणीतशासनामिहितएव-
विधौज्ञानाचवरणादिषुप्रवर्ततेभावार्थः अहंममशरणंनान्येआत्मायां-
पासनेनममसुखंइतिसंसारेसंसारतः अनंतपुद्गलपरावर्त्तपरिवर्त्तनेन-
भ्रांतस्यममकाकावस्थानप्राप्ता ध्यवहारसंक्षिप्तासातनंनकालस्य केन-
सहनसंबन्धः कृतइति अत्रसंसरतो नगुखं सुखंतुममस्वरूपोपयो-
गकृत्वपरिणमनेनएकतागुमेक्षुएकएवाहंनाहं परसंगी वीतराग-
द्वेषस्वभावस्यमम कः संगी ॥ ४ ॥ अन्यस्वभावनातुसर्वमपि-
धर्मास्तिक्वायादिअजीवद्रव्यसमृद्धमतोअन्यजीवाः । सर्वमतोभि-
न्नाइतिअशुचिभावनातुसर्वेपिपुद्गलाः एकैकेनजीवेनअनंतवारंलु-
पवास्तेनात्यंतगुणयः तदस्त्वत्वेनाहमपित्वंस्यु १ शुचिअतः अशु-
चित्यक्त्वाशुचिरूपोचिद्रूपेणमममिति ६ आस्रवभावनामिध्या-
त्वाविरतिकषाययोगाः आस्रवास्तेष्वत्याज्याः नाहंआस्रवस्यकर्षा
नाप्यास्रवोममस्वभावइति ज्ञानदर्शनच.रिचरूपोपरिणामः संसरः
संसरश्चममधर्मः संसरीचाहं इतिनिर्जरापूर्वब्रह्मकर्मक्षपणरूपानिर्ज-
रास्वरूपमुच्यते नममगृहीतामिनवकर्मणः तन्क्षपणायकृत्वाय
इति लोकरभवाधस्तालोक्तपरीक्षाअजावाडकृत्यत्वेनानंतवारंरुता-
अतोलोकपरिभ्रमणेनममधर्मोमदीयलोकधातंरूपेयमदेशानंतज्ञानपरि-
णतिपरिणामः तद्यथायैत्पाद्व्ययग्रैव्यसंकरसहकारसहजइत्या-
भवनंलोकः सपममधर्मइति ॥ १० ॥ बोधिसत्त्वस्यस्वरूप-

येप्रतीतिरूपंतत्त्वभ्रद्वासाचदुर्लभा लम्भइसुरसामित्तलम्भइपद्वुत्त-
 णनसंदेहो इक्कोनवरिनलम्भइ जिणंदवरदेसिओधम्मो ।१। वमं
 आत्मस्वभावरूपस्तत्कारणरूपवर्मः श्रुतचारित्ररूपंतस्यसाधकानि-
 ग्रंथादयोतदर्हायोग्यादेशविरतादयोभावाः परिणामादुर्लभा इतिद्वादश-
 भावना आत्मधर्मसाधनकारणत्वात् धर्मरूपाः संवरभेदादितिसंप्रति-
 परीषहान्वक्ष्यामः प्रतिजानातेमार्गाअच्यवनार्थनिर्जरार्थपरिषोड्याः
 परीषहसहनासमर्थमार्गात् च्यवतेमार्गार्थोपरिषहजये एवमवर्त्ततेते-
 परीषहाः कर्मोदयविपाकाः तेषुअनाकुलत्वेनरागद्वेषरहितरूपोजय
 रूपवसंवरः तेचश्रुत्पिपासाशीतदंशमशकस्त्यरतिस्त्रीचर्यानिषद्या-
 शय्याआक्रोशः वधः याचनंअलाभरोगतृणस्पर्शमलसत्कारप्रज्ञाअ-
 ज्ञानंदर्शनंइतिद्वाविंशतिः उदयंप्राप्ताः सहनीयाः सहनंचसमपरि-
 णामः अनाकुलत्वेनआत्मनश्चसाधनपरिणामो जयः ४ यथाश्रुत्-
 परिषहोदयेमुनिश्चितयति असद्वेदनीयोदयेनश्रुदुदयः साचश्रुतव्या-
 ततृक्षमेनिर्जरातर्हितदुपशमनायकः स्वाध्यायाध्ययनादिकं परित्य-
 ज्यआहारार्थप्रयतते शुद्धात्मसाधनक्रियांविमुच्य अनंतकालंपुनः
 पुनः ग्रहणेनआहारार्थकः स्वीयवीर्यप्रवर्त्तयति अतोनाहंममकार्य-
 आहारश्चम्रांतिः कोहिपुद्गलग्रहणायप्रवर्त्तते इत्यादिभावनयापरीषह-
 क्षमणाययतितव्यं इति चारित्रभेदाः सामयिकछेदोपस्थापनीयप-
 रिहारविशुद्धिसूक्ष्मसंपराययथारूपातरूपाः पूर्वव्यावर्णिताः तेचसंवर-
 भेदाः सप्तपंचाशत्गुणस्थानेषुविभजन्नाह तत्र आद्येषुषिषुगुणस्था-
 नेषुसंवरभेदानसंभवंति सिध्याश्रद्धावतः नस्वरूपग्राहकत्वं इति
 तथा अजयदुग्निइत्यादि ४ अजयदुग्निअविरतदेशविरतलक्षणेगु-
 णस्थानद्वये द्वादशभावना एवप्राप्यते शेषभेदानांतुसर्वविरतौ ए-
 वप्राप्यमाणत्वात् तेननात्रसंगृहीता दुपमत्ते प्रमत्ताप्रमत्तलक्षणेपंच-
 पंचाशत्भेदाः अदुचरणाइतिसूक्ष्मसंपराययथारूपातरूपचारित्रद्वय-

रहिता नद्या पुबुदुगेति अपूर्वकरणानिश्चितिकरणलक्षणेगुणस्थान-
द्वये परिहारादिचारित्ररहिताश्चतुष्पंचाशत्भेदाः संवत्सयउपशांतमो-
हक्षीणमोहलक्षणेगुणस्थानद्वये एकस्ययथारूपातस्यैवसंभवात्त्रिप-
धाग्रेदा. संवत्सयेति ॥ १०३ ॥

टिप्पण्यः—द्वये संवत्सयना भेद गुणगणे कहे छे. मिथ्यात्व
१ सास्वादन २ मिश्र ए गुणगणे संवत्सयनो भेद कोई नया.
अविरति समकित तथा देशविरति गुणगणे बार भावना कोइक
जीवने कोइक बेलाइं होइं ठे माटे १२ भेद छे. प्रमत्त तथा
अप्रमत्त गुणगणे संवत्सय पंचाशत् भेद छे. मुख्य संपराय १
यथारूपात २ ए बे चारित्र विना अपूर्वकरण अनिश्चितिकरण
ए बे गुणगणे परिहार विधुद विना घोषत्त संवत्सय भेद छे
अने मुख्यसंपराये शेष चारित्र विना शेषत्त संवत्सय भेद छे.
इयारमे चारमे गुणगणे एक यथारूपात चारित्र छे, शेष चार
चारित्र छे नही ॥ १०३ ॥

सेसेनुपकखायग, चरणखवगत्तणेणनोअन्ने ॥

परिसहजयोअसंवर, तेणंसव्वथ्यतेगहीया ॥ १०४ ॥

टीका—सेसेगुणगखायग ४ शेषेषुसयोमिकेवल्ययोमिकेवलि-
लक्षणेएकंक्षायिकंयथारूपातचारित्रसंवत्सयभेदेषुमाप्यते शेषापदपंचा-
शद्भेदाः क्षयोपशमरूपानप्राप्यते यद्यपिक्षायिकत्वेपरीपहजयः
संभाव्यते तथापिर्वीर्यानिंतत्वात्सहजविकल्पाभावात्नापेक्षते अत्र-
चपरिपहोदयस्तुगुणस्थानेषुअल्पोनास्ति तथापिपरीपहजयस्तुसर्व-
गुणस्थानेषुअस्तित्वेनसर्वत्रतेपरीपहजयरूपाद्वाविंशतिभेदाः गृहीताः
इत्युक्ताः संवत्सयभेदागुणस्थानेषु ॥ १०४ ॥

ટિપ્પણ્ય:—તેણે ત્રેપત્ત મેદ છે શેષ કહેતાં શેષ રહ્યો જે તેરમો તથા ચઠ્ઠમો ગુણટાળો તેહને વિષે એક યથાસ્થાન ચારિત્ર છે. ચીજા સંવરના મેદ સર્વ ક્ષયોપશમી છે તે તેરમે ચઠ્ઠમે ગુણટાળે ક્ષયોપશમી ભાવ નથી તે માટે ક્ષાયિક ચારિત્ર છે, અન્યભાવ નથી તે માટે મુમતિ ગુપતિશાયિક ચારિત્રમાંજ ગણેથી છે. ચાવીસ પરિસહ તેતો ઉપરલે ગુણટાળે નથી, પરં ચાવીસ પરિપહનો જીપવો તે સંવર છે પરિસહ તો કર્મના ઉદયથી છે તે માટે હંમ કહ્યો છે ॥૧૦૪॥

પદમતિગુણેઅકામા, સમ્મત્તાઓસકામછઢાઓ ।

■ ધારવિહનિજ્જરાઓ, ઝ્ઞાણદુગંચરિમદુગુણુમ્મિ ॥૧૦૫॥

ટીકા—અથગુણસ્થાનકેણિર્જરાભેદાઠ્ઠ્યંતે તેચતપોમેદા-
દ્વાદશપદ્માહ્યતપોમેદાઅનશનઅવમોદયવૃત્તિસંક્ષેપસત્યાગકાપક્લેશ-
સંહીનતાલક્ષણાઃ બાહ્યત્વંતુયત્તપોદશનેનલોકાઅપિપ્રમોદંતે આશ્ચર્ય-
લભંતે નવાહ્યા અમ્યંતરાશ્વપ્રાયશ્ચિત્તવિનયવૈયાદ્યસ્વાધ્યાયધ્યાન-
કાપોત્સર્ગલક્ષણાસ્તેનિર્જરાહેતુત્વાત્ નિર્જરાભેદાઃ વસ્તુતોનિર્જરામે-
દોદ્વૈ સકામાકામામ્યાંત્રસકામાનિર્જરાધર્મિનાં અકામાતુનિર્જરામિલા-
પરહિતાનાં તત્રપદમતિગુણેસુદૃત્યાદિ પ્રથમેષુત્રિષુગુણસ્થાનેષુઅકા-
માએવનિર્જરાપ્રાપ્યંતે અકામતપ્પહાણઅકામછઢાણ અકામસેયમહ-
દૃત્યાદિ આગમપાઠાત્જ્ઞેયાસમ્યક્ત્વાદિગુણસ્થાનંતઃ અયોનિપર્યંતં
સકામાનિર્જરાપ્રાપ્યંતે છટાઓત્તિ પઠાત્ગુણસ્થાનાત્આરમ્યદ્વાદશ-
નિર્જરાભેદાઃ પ્રાપ્યંતે ચરમગુણસ્થાનદ્વયેધ્યાનદ્વયંસુશ્મક્રિયાઅપ્રતિ-
પાતિ ઉદ્ધિહ્નક્રિયાલક્ષણંપૂર્વવર્ણિતસ્વરૂપંભવતિ ॥૧૦૫॥

ટિપ્પણ્ય—નિર્જરાત્ત્વ જાણ્યથી પ્રદિહે ત્રીન ગુણટાળે અ-

कामनिर्जरा छे सकाममणाना अभावधी समकित गुणटाणार्थी
सकाम निर्जरा छे. उठा गुणटाणार्थी चारमा परेत चार भेद
निर्जराना छे. ए रीते तेरमे गुणटाणे एक शुद्धव्याननो तीजो
पायो छे अने चऊदमे गुणटाणे शुद्धव्यानना बे छेहा पाया
छे. निर्जरा स्वरूप कह्यो ॥१०५॥

आसुहुमंचउबंधो, उवसमतिसुपगईपपसबंधुगं ।
मुफाजीवाभेया, गुणटाणेषु नसंभवई ॥१०६॥

टीका—अध्वयनत्त्वस्वरूपंगुणस्थानेषुविभजताह बंधश्चतुर्धा
प्रकृतिबंधः स्थितिबंधः रसबंधः प्रदेशबंधइति तत्रप्रदेशादीनांसमु-
दायः स्वस्वविपाकस्वभावः प्रकृतिबंधः स्थितिः कालावधारणंप्रत-
समयापट्टाप्रकृतिः इत्यन्कालंयावदभुज्यतेइतिनिर्धारणात्मिकास्थितिः
अनुभागोमेदवीर्यादिविपाकदेतुमूलोरसः आद्रताकषायप्रत्ययोत्पन्नाप-
कद्विविधतुः रस्यनरूपातरयाबंधः अनुभागबंधः प्रदेशाः पुद्गल-
परमाणुनिधयरूपास्तेषाबंधः प्रदेशबंधः कर्मणवर्गणायोग्यपुद्गलद्र-
व्यसमूहः तस्यबंधः प्रदेशबंधः ऊक्तंच ठिडंबंधोदलसटिडं पपुस-
बंधोपपुसंगहणं जंताणरसोअणुभागो तस्समुदाजोपगइबंधो ? वि-
स्तारस्तुंशतक्रादितोऽवसेयइति आमुहाति ६ आइतिपावेत्संश्रमसं-
परापगुणस्थानकंतावत्चतुर्विधोपिबंधः प्रकृतिप्रदेशोयोगहेतुकौस्थि-
तिरसौतुकषायप्रत्ययौअभयोरपिसदृभावात्उपशांतमोहात्उपरिगुण-
स्थानत्रिकेषुप्रकृतिबंधप्रदेशबंधौपूवयोगप्रत्ययत्वात् योगानांचतन-
सत्वातुइत्युक्तः संक्षेपेणबंधः तीव्रमंदादिविस्तारस्तुकर्मप्रकृत्यादितो-
शेयइतिकृत्स्नप्रकर्मक्षयोमोक्षः सचसर्वगुणस्थानावीतत्वात्गुणस्था-
नेषुनसंभवतिअर्जावमेदाश्चतुर्दश धर्मास्तिकायस्कंधादयस्तेपिगुण-
स्थानेषुनसंभवन्ति अतोनोक्ताः ॥१०६॥

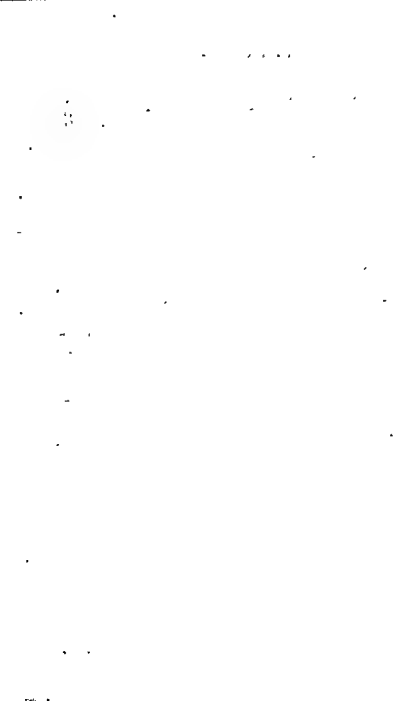
द्वयार्थः—सूक्ष्म संप्रसारण गुणठाणा पर्यंत च्यार बंध छे । स्थितिबंध २ रसबंध ३ प्रदेशबंध ४ च्यार बंध छे. उपशांत प्रमुख तीन गुणठाणे प्रकृतिबंध प्रदेशबंध ए वे बंध छे. मोक्ष-तत्त्वना भेद तथा अजीव तत्त्वना भेद गुणठाणे संभवे नहींज ॥ १०६ ॥

भंगासंवेहाओ, गुणठाणसयंचदेवचंदेण ।

भणियंविणयावणय, संतिदासस्सवयणेणं ॥१०७॥

टीका—भंगासंवेहाओ इत्यादि १०० मोहादिकर्मणांभंगास्तेषांक्रमस्तुसंवेहाओति कर्मसंवेचनामनास्वकृतपुवग्रंथस्तस्मादवसेया स्तत्रसविस्तरेकथितत्वेनविचारसारप्रकरणेनोक्ताः इतिइदंशु-गंस्थानशतंपद्यपि अष्टाद्याधिकमपिशतमेवेतिरूप्यातिः श्रीमत्सधर्मप्रभृतिवाचकवंशावच्छिन्नपरंपरायातसंवेगशालादिग्रंथेनोद्धारिता-नेकभट्टसंवातस्तपदप्ररूपणावलेनप्राप्तस्वरतरविरुद्ध श्रीमज्जिनेश्वर-सुरिवंशपूर्वाचलभानुस्वरूपश्रीमदभयदेवसुरिः नवांगउपपातिकपंचाशकादिवृत्तिप्रकाशकपरंपरयाश्रीमत् स्वरतरान्वयेश्रीजिनचंद्र-सुरिशिष्यश्रीमत्पाठकपुण्यप्रधानाच्छिष्याः पाठकाः श्रीसुमतितागराः धितामणिटिप्पनादिग्रंथकरणप्राप्तन्यायभारतीअवदाताः तच्छिष्या-वाचका बहुत्कल्पादिछेदग्रंथलबुभाष्यादिटिप्पनकरणाविमलावदाताः श्रीसावुंगाः तच्छिष्यानेकतीर्यप्रतिष्ठादिकृतगुभाचाराः पाठकाराञ्ज-सारास्तच्छिष्याः पाठकाः श्रीज्ञानवर्मास्तच्छिष्याः पाठकाः श्रीशुं-जयेसमवसरणभेरुमुस्तानेकतीर्यराजनगरादिषुसहस्रश्रृङ्गादिप्रतिष्ठा-करणकृतशासनोद्दीपनाः श्रीमद्वृद्धीपचंद्रास्तेषांशिष्येनजैनागमाभ्यासरसिकेनगुणस्थानकेषुद्वाराभिधानपुर्वकंरचितगुणस्थानशनकं । श्रीमद्रायनपुस्त्रास्तम्यः विनयेनअवनतः नमः शान्तिदासइति भावः

पतनासाधकरणं तु न भूलुब्धनां व्यामोहनिवृत्त्यर्थं अवप्रमादादिदोष-
 मुपेन मेक्ष्यः संतोहि गुणज्ञाभवति ॥ इति श्री विचारसारप्रकरणे
 देवचंद्रगणिविरचिते रोपज्ञगुणस्थानशतके स्वोपज्ञाटीका लिखि-
 भीमनि १ वीरनंदतात्परावद्वोरजिनवाणीनमः श्रीपदमानाय गौत-
 मुवर्मणे वाचकोत्तरमवंशावसिद्धाय गुणशालिने ॥ १ ॥ तदंशे-
 गच्छे कुले वांशे गुणाक्ताः र्थलिनचंद्रवरीशः समभूवन्मुनि-
 ः ॥ २ ॥ तदन्वयाच्च तद्वृत्ताराजसाराद्धरायः १ः ज्ञान-
 यचंद्राक्षं दोज्ज्वलगुणो ज्ज्वालाः ॥ ३ ॥ जगज्जनिन बोधा तंते-
 पक्षिणां विनेयाः समजः यंत देवचंद्राः शुभालयाः ॥ ४ ॥ स्वा-
 काराय १ देवचंद्रेण भीमता १ गुणस्थानशतेटीका १ चक्रे-
 शका ॥ ५ ॥ तद्वचपंतुसंज्ञयाः ज्ञानस्वादपरायणाः
 रसिका भवंतु भविकाः सदा ॥ ६ ॥ इति श्री विचारप्रकरणे-
 तटीका संपूर्णा ॥ शुभं भवतु ॥ कल्याणमस्तु ॥

॥ अथ श्री विचारसार प्रकरणसटीक ॥

नमिउं वीरजिणंदं, मग्गणठाणेनु पुवभणोयाइं ।
दाराइंचउनवई, भणानि गियपरविबोहत्थं ॥१॥

टीका—भीवर्द्धमानमानस्य केवलज्ञानभास्वरं जीराजीवादि-
भाषानां सर्ववर्मप्रकाशकं ॥ १ ॥ नत्वावाचकवंशं गुरुन् सिद्धां-
ततत्त्वकल्पद्वन् । गत्यादिमार्गानां कृतोमिस्थोपज्ञसद्बुद्धिर्ति ॥२॥
इहादिपूर्वगुणस्थानेषु पूर्वोक्तद्वारविभजनाकृता । तदनंतरंमार्गणा-
भेदेषुतान्येवद्वाराणिविभजन्प्रथममिष्टदेवनमस्कारपूर्वकं अमिधेयादि-
प्रकाशनार्थं प्रथमांगाध्यामाह ॥ नमिउंवीरजिणंदं इत्यादि नमिउं-
इति नत्वा वीरजिनेद्रमार्गणास्थानेषु पूर्वभणितानि * चतुर्नवति
द्वाराणिभणामिरूपयामि इतिसंबन्धः । नत्वानमस्कृत्यवीरंचतुर्विंश-
तितमंवीर्यनाथं श्रीइंद्रभूत्यादिचतुर्दशसहस्रं भ्रमणचंदनादिषट्त्रिंश-
त्सहस्रसंपत्तीशे महातकादिपृकलक्षैकोनपाष्टिभ्रमणोपासकमुल्लसारेव-
त्यापिअष्टादशसहस्राधिकविलक्षुभ्रमणोपासकरूपसंघस्यपार्यारत्न-
त्रयीरूपात्मवर्मदेशनामृतशयकं रागद्वेषमोहादिकवारेवैरिवारेजेतृ-
त्वात्जिनाः वीतरागाः क्षीणमोहादयस्ते-इंद्रः परमाहंन्त्यमहिमालं-
कृतत्वात् तंतत्वाइतिनमस्कृत्यमार्गणास्थानेषुमूलोत्तरबंधादिद्वारकद-

* अहि मूळ गाथाने अनुसार “चतुर्नवतिद्वाराणि” पाठ
शुद्ध संभवे छे. अने पूर्वार्धनी तथा उत्तरार्धनी टीकायां “एकवृत्त-
द्वाराणि” एवो पाठ हस्तलिखित प्रतयां छे ते मूळ गाथाने अनुसार
संभवतो नथी.

वक्तुं अमिधेयं भणामि कथयामि त्यर्थः प्रयोजनं च नियमपरिविबोद्धृत्य-
निजः आत्मा परायणार्थभावजिज्ञासासिकासम्यग्दृष्टिदेशविरत-
सर्वविरतादिजीवारतेषां विशिष्टो बोधः ज्ञानं विबोधस्तदेव अर्थः प्रयो-
जनं यस्य स तं निजपरविबोधार्य आत्मनो ज्ञाननिर्मलाय परस्मा-
दि श्रोतुः ज्ञानप्रकाशाय ॥ १ ॥

टिप्पणी—नमस्कार करीने वीस्वर्द्धमानजिनेंद्र सामान्य के-
वलीमां इंद्रसमान तेह प्रत्ये मार्गणास्थानकने विषे पूर्व कथा
जे बंधादिकद्वार चोरांगुं ते भणामि क० कहुं छुं निज आत्माने
तथा परने प्रति बोधवाने ज्ञान जाणवा प्रकाशने हेतु अर्थ
करीने ॥ १ ॥

गईइंद्रिपकाए, जोएयेएकसायनाणेसु ।

संयमदंसणलेसा, भविसम्मसन्निआहारे ॥ २ ॥

टीका—मार्गणानामभिधायिकां गाथामाह । गईइंद्रिपकाए
इत्यादि ॥ २ ॥ गम्यते तथा विधिरुमसच्चिर्वर्जीवेः प्राप्पते इति
गतिः इन्द्रनादः तद्मार्गणां प्रकाशः एकैन्द्रियं त्रिन्द्रियं चतुर्द्रियं पंचन्द्रियं
दानुपंशया चीत्तेषां योगमार्गणारितिरुचयः तद्वत् जीवाः
जायाः दृष्टव्यं तेनोपायुवनस्य तिस्रभेदानुपोष ॥ ६ ॥ युग्य-
ते प्रपृग्दंते ते योगामनोवाह्यापलक्षणांस्ततो जीवापृग्दृष्टाः येन-
ते अहंभूते इन्द्रियोद्वयमुत्पन्नमेनेति वेद युग्यते इन्द्रियं त्रिन्द्रियं
चिद्विद्यः कथं विज्ञातव्यं साक्षात् इति दंडकथातुः कथ्यते हि सते अ-
स्मिन् परस्परप्रतिनिः इति कथः तस्य जायोलभः वेदोदकाया

क्रोधमानमापादोभारुयाः चत्वारः ज्ञप्तिज्ञानं यद्वाज्ञायतेपरिच्छिद्य-
 तेवस्तुअनेनेतिज्ञानंसामान्यविशेषात्मकेवस्तुनिर्विशेषधर्मग्रहणात्म-
 कोबोधः ज्ञानमतिश्रुतावधिमनःपर्यायकेवलभेदात् पंचमकारं तदेव-
 ज्ञानंमिथ्यात्वसहकारेणविपर्यस्तंमत्यज्ञानश्रुताज्ञानविभंगभेदात् नि-
 प्रकारमज्ञानं विशेषस्यपर्यायाधिकत्वादेकान्तरूपेणकुग्रह्यस्तानांन-
 तादृक् बोधस्तेनअज्ञानं ज्ञानाज्ञानयोरुभयोरपिविशेषमाहकृत्वात्
 ज्ञानावरणीयक्षुपोपशमोभूमूतत्वादात्मनः ज्ञानरूपस्यस्वपर्यायस्व-
 भावस्यप्रवृत्तिशक्तिरूपत्वात् अष्टानामपिज्ञानमार्गणायांसंग्रहः॥८॥
 संसाम्यग्न्यकारेणयमनं उपरमणंसावद्ययोगादितिसयमः यद्वासंगम्यते
 नियम्यते आत्मापापव्यापारसंभारादनेनेतिसंयमः । अपवा शुशो-
 भनायमाःप्राणातिपाताविरमणा आरिमात्रेतिसंपमश्चारिंतामामिकछे-
 दोपरपापनीयपरिहारविशुद्धिगूक्ष्मसंपरायपधारुयातलक्षणंपंचधा ।
 विरतिसाम्यात्देशविरतिः ग्रहणं विरतधर्मस्यप्रतिपक्षमूतत्वाद्विर-
 तिस्तस्याऽपिग्रहणं एवं सप्तधासंयममार्गणा दृश्यते अनेनेतिद-
 र्शनं यदिवाट्टिर्दर्शनं सामान्यविशेषात्मकेवस्तुनिसामान्यतमबोधोः
 दर्शनइत्यर्थः तद्यत्तुर्विधंधुरचधुरवाधिकेयलदर्शनभेदात् अयदर्शन-
 इयसामान्यबोधरूपत्वात् सामान्यबोधस्यपिडरूपयस्तुयाहकृत्वात् ।
 नदिपिडरूपयस्तुनिर्विपर्यासः तेनदर्शनोपयोगेनविपर्यतापरिणतिः
 इति ऽलदयतेदिलप्यते कर्मणासहआत्माअनयाइतिछेदया वृत्त्यानीत-
 यपोततेजःपद्मदृक्भेदात्षोढा तत्रभावछेदया परिणतिरूपायोग-
 वीर्यसहकारिपेतनायावाअप्रशस्ताप्रशस्तापरिणतिः । बलवीर्यवतः
 प्रशस्ताप्रशस्तकार्षपरिणामप्रवर्तनरूपाभावछेदया द्रव्यछेदयातुत्रे-
 क्रिपशरीरधारिणोतत्तत्त्वर्णादिपुद्गलपरिणमनरूपा नोदशरिकायांमि-
 तिउत्तराव्ययने शांतिवादिहृतसहस्रतौ । भवति परमपदयोग्यता-
 भासाधयतिइतिभग्न्यः सिद्धिगमनयोग्ये भग्न्यः नभग्न्यः नहिदग-

મનયોગ્યઃ અમલ્યઃ ઇતિસમ્પતિસમ્યગ્પ્રશસ્તાર્યઃ અવિરુદ્ધા
 સમ્યગ્જીવસ્તદ્ભાવઃ સમ્યક્ત્વંમોક્ષામિલાયરૂપા યાં આ
 પરિણતિઃ તત્ત્વેતત્ત્વનિર્દ્વારરૂપપરિણમનંસમ્યક્ત્વં તન્નિવિ
 ઉપશમશ્ચયોપશમશ્ચાયિક્ષમેદાત્ સાસ્વાદનસ્યોપશમાંતર્ભાવાત્
 મિથ્રસ્યશ્ચયોપશમસહચારાત્ મિથ્યાત્વસ્યતત્પ્રતિબંધકત્વાત્ સમ્ય
 ક્ત્વમાર્ગગાયાંઅંતર્ભાવઃ અનંતાનુબંધિયતુલ્યસ્ય દર્શનંમોહનંપ્રતિ
 કસ્યવિપાકપ્રાપ્તસ્ય ક્ષયંગતસ્ય ઉદયયોગ્યસ્ય પ્રદેશવિપાકતોડુતિ
 તસ્ય ઉપશાંતસ્ય ચન્દર્શનં ઉપશમ્દર્શનં સત્ત્વકસ્યવિપાકપ્રાપ્તસ્ય
 ક્ષયંગતસ્ય ઉદયયોગ્યસ્ય વિપાકતોઉપશાંતસ્ય પ્રદેશતઃ ઉદયત
 યાવેદ્યમાનસ્ય દર્શનંશ્ચયોપશમસમ્યગ્દર્શનં સમ્યક્ત્વસ્ય દીનય
 સ્ય ? વિપાકોદયેપિ મિથ્યાત્વપ્રદેશત્વાત્ પ્રદેશગ્રહણં દર્શનસત્ત્વક
 સત્તાતઃસર્વથા ક્ષીણસ્યનિર્મલં નિરતિચારં અપ્રતિપાતિદર્શનં ક્ષાયિ
 કસમ્યગ્દર્શનં ઇતિ મિથ્યાત્વાદયોગુણસ્થાનાધિકારેવ્યાખ્યાતાપુ
 ॥૧૨॥ સન્નિત્તિ સંજ્ઞાનંસંજ્ઞામૂતભવદ્વાવિભાવસ્વસ્વભાવપર્યાલોચન
 સા સંજ્ઞાવિચયતેયેષાંતેતંજિ ૧ઃ મનોવિજ્ઞાનયુક્તાદીર્વકાલિકીસંજ્ઞા
 યુક્તાસંજ્ઞિનઃ તદિતરાઅસંજ્ઞિન ઇતિ ॥૧૨॥ ઓજોલોમકાવલિ
 કાદિઆહારાણાં અન્યતમાહારયુક્તાઆહારકાઃ તદ્રહિતાઅનાહારકાઃ
 તેવિગ્રહગતિસમાપન્નાઃકેવલિસમુદ્ધાત અયોગીકેવલિનઃ સિદ્ધાઅના
 હારકાઃ શેષાઆહારકાઃ एतेचतुर्दशमूलमार्गणाउत्तराद्विषष्टिमार्गणा
 રૂપામેદાઉક્તાઃ ॥ ૨ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—હવે ૬૨ માર્ગના નામ કહે છે. વેદ ૩ કષાય
 ૪ મતિ ૪ ઇન્દ્રી ૫ કાય ૬ યોગ ૩ જ્ઞાન ૮ જ્ઞાન ૫-ત્રીન
 અજ્ઞાનમાંહે ગણ્યા માટે માર્ગના તે સર્વે જીવની વિચારના
 તેમાટે ૭ પ્રકૃતિ ગણી છે. સંયમ ૭ પાંચ ચારિત્ર ૫ દેશ

विरति ६ अविरति ७ दर्शन ४ चञ्चुआदिक, छेदया ६ कृष्णादि,
भय्य तथा ५ भय्य २ समकित ६ उपशम १ क्षयोपशम २ ह्या-
यक ३ मिथ्यात्व ४ सात्वादन ५ मित्र ६ संज्ञी तथा ५ संज्ञी
२ तथा आहारक तथा अनाहारक य ६२ मार्गणा जाणवी ॥२॥

पणतिरिचउमुरनिरये, नरसंघिपणेंदिभवतसिसवे ।
इगपिगलभूदगवणे, दुदुणंगंगईतसिअभवे ॥ ३ ॥

टीका—अथनामुमार्गणागुगुणारवानानिकयपरशाह ॥ पण-
तिरि ह्यादि ३ ॥ निरिति निर्वगनिमिषये पणति मिथ्यायनः देश-
विरतिपर्यन्तपणगुणारवानानि चउटनिमुग्गनानरवगने मिथ्यायन-
त्वादनमिध्रअविनसमयकदर्शनभ्या ५ सागे गुणरधानवाप्राप्यने
नरइतिमनुपगमनी संज्ञिभार्गणायां पंथेद्वियमार्गणायां भूयभार्गणाया
वसहावभार्गणायां भूयभार्गणायां तंतिसेमिथ्यायनः अयोकि-
पर्यताभनृदगुणारवानना. प्राप्यते इगति एवंदिषेपुसामान्यन. वि-
गलति त्रिकले गुद्विचयत्तांसेपुगुवि पविरी रावेपु उदकतिअपुका-
येपु पणति वनरपनिवायेपु दुदुणंगंगईमिथ्यायनसात्वादनलक्षणेगुणरधा-
नयेभवतः तथमिथ्यायनसंभवात्सात्वादनपुवत्तणपदीपपापदीभवेपु-
पुर्वभवेपुर्वदण्णेद्वियाद्यागुः उपशममाप्यपु १ प्रमातः सात्वादन-
एत्वापूर्वेद्वियादिपुअपद्यतेतरयरापदीक्षाअवापांसात्वादानेनरतिपुके-
भादनीय पुगंगईतसिति ग-दावताः गतिवसतेजोरापुकापट्टायाः
तेपुपूर्वनिष्पापगुणरधानलक्षणाप्राप्यने ॥ ३ ॥

टिप्पणी—निर्दयगतिभवे पांथ पट्टला गुणराण्य छे. देश-
गति नरकगतिने दिवे ४ निष्पा ३ १ सात्वादन २ मिथ ३
अविरति ४ य ४ गुणरधाना छे. भूयभार्गणा १ संज्ञिभार्गणा २

चारित्र्ये चरमाजंत्या घउत्तिचत्वारगुणस्थानका उपशांतमोहस
मोहसयोषिकेवल्लिजयोगीकेवल्लिरूपाभवंति एषुकयापोदयाभा
दिति ॥ ४ ॥

टिप्पणः—वेद तीन, क्रोध मान माया ए ६ मार्गणाने वि
मिष्यात्वथी मांटी अनिग्रतिरूप पर्यंत नव गुणग्राणा छे. लोभने
विषे मिष्यात्वथी मूढमसंपराय पर्यंत १० गुणग्राणक छे. अविगनि-
मार्गणा विषे मिष्यात्व १ सास्वादन २ मिथ ३ अविगनि ४ ए
४ गुणग्राणा छे. अज्ञान तीन मार्गणाने विषे वे अथवा निन
गुणग्राणा छे. परंकोइ जीव समकितगुणग्राणाथी पढनो मिथ
आप्यो वेहने नजिक अम्पासे तथा मिथना अल्पकाल मात्र
ज्ञान पल्टे नही निजे ज्ञान कहीये इत्यर्थ अथशुदर्शन ?
तथा यशुदर्शनविषे मिष्यात्वथी मांटी गीणमोह पर्यंत १२
गुणग्राणा पानीये छे. यथारूपानचारित्र्ये चरिमक० छेहला ॥ १२ ॥
१२।१३।१४। ए ४ गुणग्राणा छे. ॥ ४ ॥

मणनाणसगजयाइ, सामाइयछेयचउदुक्षिपरिहारे ।
केवलदुगिदोचरमा, जयाईनयमईसुओहिदुगे ॥ ५ ॥

टीका—मणनाणसगजयाइ । इत्यादि मन. पर्यंतज्ञाने सगति-
सप्तपतिनामनिर्गमस्तशरीनिइत्यनेननमत्तामनतापुर्वकृत्यानिर्गति-
कारणमूढमसंपरायोपशांतमोहशीगमोहलक्षणानि सप्तगुणस्थानानि-
भवंति. सामासि गृहे दोषस्या मनेच चारेव चादीनिमनतामनतापुर्व-
कृत्यानिर्गतिचादशगीत्यर्थः दुःखिति द्वेनमत्तामनतरूपेचरिहारविशु-
द्धचारित्र्ये प्राप्येते मोतरानिपरिहारस्पददीनक्रियानिर्वाहणविरूप-
गान्भेलिमातेहः केवलद्विकेकेवलज्ञानकेवलदर्शनलक्षणे मार्गे-

ળાદ્વિકે દ્વૌચરમૌત્રયોદશચતુર્દશમલક્ષણૌગુણસ્થાનકૌભવતઃ. અજ-
 યાદિતિઅયતાદિઅવિસ્તસમ્યગ્ગુણસ્થાનતઃ ક્ષીણમોહપર્યંતંનવગુણ-
 સ્થાનકાનિપ્રાપ્યંતે મતિજ્ઞાનશ્રુતજ્ઞાને ઓહિદુગેતિઅવધિદ્વિકે
 અવધિજ્ઞાનઅવધિદર્શને પ્રાપ્યેતે । નશેષાણિતયાહિ મતિજ્ઞાનશ્રુત-
 જ્ઞાનાવધિજ્ઞાનાનિ મિથ્યાદૃષ્ટિસાસ્વાદનમિત્રેષુનભવંતિ તદ્ભાવેજ્ઞાન-
 ત્વસ્થૈવાપોગાત્ યત્તુઅવધિદર્શનંતત્કુલ્તશ્ચિદમિપ્રાયાદ્વિશિષ્ટશ્રુતવિદો
 મિથ્યાદૃષ્ટાનાંનેચ્છંતિતન્મતમાશ્રિત્યાસ્માભિરપિતત્તેષાંનમણિતં અથ-
 ચસૂત્રેમિથ્યાદૃષ્ટ્યાદીનામપ્યવધિદર્શનંપ્રતિપાદયતે ॥ યદાહ ॥ શ્રીસુ-
 ધર્માસ્વામી પંચમાંગે “ ઓહિદંસળઅળગારોવડત્તાણંભંતેક્કિનાણી ?
 અન્નાણીગોયમા નાણીવિ અન્નાણી વિ જર્ડનાણીતોઅત્યેગડ્યાતિનાણી-
 અત્યેગડ્યાચડનાણીજેતિનાણીતેઆમિણિચોહીપનાણી સુઅનાણી ઓ-
 હિનાણીજેચડનાણીતેઆમિણિચોહિનાણી સુપનાણી ઓહીનાણી મળપ-
 જ્ઞવનાણી જેઅન્નાણીતેનિયમડમઅન્નાણી સુઅઅન્નાણી વિભંગનાણી”
 इत्यादिअवहित्येअज्ञानिनस्तेमिथ्यादृष्टयएवेतिमिथ्यादृष्ट्यादीनामप्य-
 वधिदर्शनंसाक्षादत्रसूत्रेप्रतिपादितंचएवंविभंगज्ञानी यः सास्वादन-
 मित्रेवर्तते तत्रापितदानीमवधिदर्शनंप्राप्यतेइति ॥ ५ ॥

ટ્યાર્થઃ—મનઃપર્યાયજ્ઞાનને વિષે યતિ આદિક સાત ગુણ-
 ટાણા છે. છઠ્ઠાથી ચારમા પર્યંત છે. સામાયિકચારિત્ર તથા છેદો-
 પસ્માપનીય ચારિત્રને વિષે છટો, સાતમો, આઠમો, નવમો, ૫
 વ્યાસ ગુણટાણા છે. પરિહારવિશુદ્ધિ ગુણટાણાને વિષે છટો સા-
 તમો ૫ વે ગુણટાણા છે. કેવલજ્ઞાનને વિષે ॥ ૧૩ । ૧૪ મો
 ૫ વે ગુણટાણા પામીયે. અજતક૦ અવિરતિથી માંડી ચારમા
 પર્યંત નવ ગુણટાણા છે. મતિજ્ઞાન ? તથા શ્રુતજ્ઞાન ૨ અવધિ-
 દર્શન. અવધિજ્ઞાન ૫ ૪ માર્ગણામે પામીયે છે ॥ ૫ ॥

अद्वयसंमिचउचैयगि. स्वर्णद्वकारमिच्छतिगवेसे।
मुहमिसद्वाणंतैरस. पांगआठारमुक्ताए ॥ ६ ॥

[illegible]

ટકાર્થ.—ઉપશમસમક્તિને ત્રિપે આઠ ગુણટાણા છે. પાં-
ચારી માંઢી હ્યારામા પર્યન હુષોપશમસમક્તિમલ્યે ચોવો, પાં-
ચમો, છટો, સાતનો, પૃ ૪ ગુણટાણા, હાચિકસમક્તિવે ચોધારી
પાંદમા પર્યત હ્યાર ગુણટાણા કે. મિધ્યાત્વ ૧ સાર્વાદન ૨
મિશ્ર ૩ પૃ ત્રીનને ત્રિપે તથા દેશવિરતિને ત્રિપે તથા મૃદ્ધ-
સંપરાયને ત્રિપે સટાણંક૦ પોતાના નામનાજ ગુણટાણા છે.
મિધ્યાત્વને ત્રિપે, મિધ્યાત્વ, સાર્વાદનને ત્રિપે સાર્વાદન મિશ્રને ત્રિપે
મિશ્ર, દેશવિરતિને ત્રિપે દેશવિરતિ, તુક્ષ્ણસંપરાયને ત્રિપે મૃદ્ધ-
સંપરાય છે. ત્રીન યોગને ત્રિપે આહારકનાર્મણને ત્રિપે શુદ્ધતે-
શ્યાને ત્રિપે લેર ગુણટાણા છે. ॥ ૬ ॥

असंज्ञिसु पढमदुगं, पढमतिलेसासु छच्चदुसुसत्त ।
पढमंतिमदुगअजया, अणहारेमग्गणासुगुणा ॥७॥

टीका—असंज्ञिसुपढमदुगं । इत्यादि ॥ असंज्ञिपुसंज्ञिव्य-
तिरिक्तेषु प्रथमद्विकं मिथ्यात्वसांस्वाद्गुणलक्षणं गुणस्थानद्वयंप्राप्यते
प्रथमलेइयात्रयेमिथ्यादृष्ट्यादीनिप्रमत्तांतानि षड्गुणस्थानानि भवं-
तिच कृष्णनीलक्रापोतलेइयानां हि प्रत्येकं संख्येयलोकाकाशप्रदेश
प्रमाणान्यव्यवसायस्थानानि ततोमंदसंज्ञेशेषु तदव्यवसायस्थानेषु
तथाविधसम्यक्त्वदेशविरतिसर्वविरतीनामपि सद्भावो न विरुध्यते ॥
उक्तंच ॥ सम्यक्त्वदेशविरतसर्वविरतीनां प्रतिपत्तिकालेशु भलेइया-
त्रयमेव भवति उत्तरकालेतु सर्वा अपि लेइयाः परावर्तते इति श्रीमदा-
राध्यापादाअप्पाहुः “सम्मत्तसुअंसवासु ल्हइसुद्धासु तिसुअचरितं-
पुषपडिबन्नओपुण अन्नयरीए छ लेसाए ” ॥ १ ॥ श्रीभगवत्यांच
“ सामाइयसंजएणंभंतेकइलेसासुहोज्जा गो० । छसुलेसासुहोज्जाए-
वंछेओवट्ठावणीयेसंजयाएवि ” इत्यादि तथा तेजोपद्मलेइययोः
सप्तगुणस्थानानि भवंति अप्रमत्तांतानाम् मिथ्यादृष्ट्यादीनां अप्रमत्तानां
तेजोपद्मलेइयास्तारतम्येन भवंति तथा अनाहारके पंचगुणस्थानानि भ-
वंति कमित्याह प्रथमांतिमद्विकायतानि इति द्विकायतानि इति द्विक-
शब्दस्य प्रत्येकयोगात् प्रथमद्विकं मिथ्यादृष्टिसास्वादनं अंतिमद्विकं
सयोगिकेवल्ययोगिकेवलिलक्षणं अयतइति अविरतिसम्यग्दृष्टिश्चेति
तत्र मिथ्यात्वसास्वादनं अविरतसम्यग्दृष्टिलक्षणं गुणस्थानत्रयं अना-
हारके विग्रहगती प्राप्यते सयोगिकेवल्लिगुणस्थानं त्वनाहारके समु-
द्भातावस्थापांतृतीयचतुर्थपंचमसमवेदृष्ट्यं । अयोगिकेवल्यवस्था-
पांतुयोगरहितत्वेनौदारिकादिशरीरपरिपोषकपुद्गलग्रहणाभावादनादा-

रक्तं औदारिकवैक्रियाहारकशरीरपरिपोषकस्तुपुद्रलोपादानमाहारकद्वितीयांशु गुणागुणस्थानकाउक्ताः ॥ ७ ॥

ट्वायः—असंज्ञिमार्गणाने विषे मिथ्यात्वसास्वादन ए वे गुणटाणा छे. कृष्ण १ नील १ कापोत १ ए छेइयामार्गणाने विषे छ गुणटाणा छे. तेजो १ पद्म १ ए वे छेइयाने विषे पहिल्ला सात गुणटाणा छे । १ । २ । ३ । ४ । ५ । ७ । पदमंदुगमिथ्यात्व १ सास्वादन २ अंतिमदुग तेरमो चउदमो अजयाक० अविरातिक० समकित ए पांच गुणटाणा छे. अनाहारकमार्गणाने तेमले पहिलो बीजो चोपो ए तीन गुणटाणे विग्रहगति वर्धमान जीवने अनाहारकपणो पामीये. तेरमे गुणटाणे केवलीसमुद्वातकरतांअनाहारक छे. चउदमो अशरीरी छे तिजे अनाहारी छे ॥ ७ ॥

नरगईपणेंदितसयोग, नाणचउतिदससुक्कभविसंन्नी।
खायगदारेचउठाण, अणहारेसत्तइगबंध ॥ ८ ॥

टीका—अथमार्गणास्थानेषु मूलव्यवस्थानानि वेदयन्नाह ॥ नरगईपणेंदि ॥ नरगतिः, पंचेन्द्रियजातिः, नसक्तयः, योगत्रयं, मत्पादिज्ञानचतुष्टयं, चक्षुरचक्षुस्त्रयधिरूपदर्शकं, शुक्लतेदया १ भव्यः संज्ञा, क्षायिकसम्यग्दर्शनी आहारकः एतासु, अष्टदशमार्गणासुमूलतःचत्वारिंशव्यवस्थानानि सप्तविधव्यवकाजपि एतेअष्टविधव्यवकाजपि एतेपद्विधव्यवकाजपि एकव्यवकाजपि एतेएवंचत्वारिंशव्यवस्थानकानि तत्रसर्वभवायुर्वर्जसप्तकर्मव्यवकाजस्तेएवायुर्व्यवकाजलेअष्टविधव्यवकाजले एकसुक्ष्मसंपरायमाप्ता मोहायुर्वर्जाः पञ्चविधव्यवकाः तेचसातवेदनीयव्यवकाजलेएकविधव्यवकाः एवंचत्वारिंशव्यवस्थानानिप्राप्यंते अनाहारकमार्गणापांसु. एकरूपेद्वैव्यमूलस्थाने ॥ ८ ॥

ट्यार्यः—मनुष्यगति १ पंचेन्द्रिानि २ तमद्यप
तीनयोगमनस्सहसा पां ३ ज्ञान ४ मति १ युत २ अम
३ मनसपं ४ दर्शन ३ यत्तु १ अयत्तु २ आधिदर्शन
गुणलेश्या १ भयसंज्ञी शायिकसमक्तिन १ आहारक १ ए अज
मार्गगाने विने वपार बंधस्थानक सात । आड । उ । पृस्तो छे

इगविणुलोभेअडविणु, उवसमिकेवलदुगेअहक्त्वा
० एगापयडोबंधे, सेसेसुसगठबंधाई ॥ ९ ॥

टीका—इगविणुलोभेइत्यादि । लोभकषायमार्गणायां इग-
विणु एकविधबंधरूपं विनासप्रअष्टौपदलक्षणानि विविधबंधस्थानानि
अत्रप्रथमगुणस्थदेशकत्वात् उपशमसम्यक्त्वमार्गणायां अष्टविधबंध-
रूपं विनासप्रष्टौपदलक्षणानि विविधबंधस्थानानि परमुवसमिवदंता-
आउनबंधेतिइत्यायुषः अबंधरूपात् केवलदुमि केवलज्ञान केवल-
दर्शनलक्षणे मार्गणाद्वये यथारूपातचारित्र्ये एका सातावेदनीपा-
रूपाप्रकृतिर्विध्यते इत्यनेनएकविधबंधकः मूक्षमसंपरायेषद्विवधबंधः
मिश्रसत्त्वबंधेप्राप्यते शेषा उक्तशेषाः पश्चिंशत्मार्गणा गति-
त्रिकुण्ड्रियचतुष्ककायपंचकवेदत्रिककषायत्रिक अज्ञानत्रिक सं-
यमलेश्यापंचअभव्यक्षयोपशमसास्वादनपंचनिष्यात्वअसंज्ञिलक्षणाः
सप्तअष्टौपदेद्विवंधस्थानेप्राप्यंते इत्येवंउक्तमार्गणासुमूलप्रतिबंध-
भेदाः ॥ ९ ॥

ट्यार्यः—लोभकषाये एकनो थानक नया ८ नो ७ नो
६ नो ए तीन बंधथानक छे. उपशमसमकितमार्गगाने विषे

* पाठान्तरं

“ एगासुहमिच्छमीसे, सगसेसासत्तअडबंधा ”

आठनो बंधयानक नयी. ७।६।१। नो छे. परमुत्रसमिवहंता-
आउनबंधतिइतिवचनात् केवलज्ञान, केवलदर्शन, यथारूपातचारित्र
ए चीन 'मार्गणाने' विषे एक सतावेदनी प्रकृति बांधे शेष ३९
मार्गणाने विषे सातनो तथा आठनो बंधयानक छे. हवे मार्ग-
णाने बंध स्वामी कहे छे ॥ ९ ॥

इगसत्तरवीसचउअहिय, सयंनरगाइगइचउकेसु
जाइंचउतिन्निधावरि, नवसयसयपंचतेउटुगे॥१०॥

टीका—इगसत्तरवीसचउअहियाइत्यादि । अधमार्गणामुत्त-
रबंधरवामित्वंकयपत्ताह एक चिकंशतंनरकेओधबंधः तवसुरादिकं,
वैक्रियदिकं, आहारकादिकं, देवायुः नरकादिकं, विकलादिकं, सूक्ष्म-
निकं, एकेन्द्रियस्थावरं, आतपं, एताः एकोनविंशतयः नैरयिकाः
न बज्जंति यतः नैरयिकाः मृत्त्वानैरयिकेषुनोत्पद्यंते तेनननरक-
निकबंधः देवत्रेपिनःत्पादाः तेननदेवविकः वैक्रियदिकबंधः आ-
हारकादिकस्पृशुनिः बंधः तेननबंधः एकेन्द्रियादिचतुर्षुउत्पादा-
भावात् नयंस्तदुदयाः प्रकृतीरपिनबज्जंति अतएकचिकंशतं
ज्ञानावरणपंचकं, दर्शनावरणनवकं, वेदनीयदिकं, मोहनीयस्य पद्-
विंशतिः, आयुषः, द्वयं नाम्नः पंचाशत, गोत्रद्वयं, अंतरायपंचकं,
एवं एकचिकं शतंरत्नप्रभादिषुत्रिषुबध्यते पंचकादिषुत्रिषुजिननाम-
रहितं एकशतंबध्यते तमतमायांजिननाममनुष्यापुरहितानवनशक्ति-
बध्यते तत्ररत्नप्रभादिषुत्रिषुजोवतः एकचिकंशतं मिष्यात्वेजिन-
नामरहितं शतंबध्यते सास्वादनेनपुंसकवेद, मिष्यात्वमोहनीयं,
हुंडकसंस्थानं, सेवातं, एवं चतुष्टयंवर्जयित्वापण्यवतिः बध्यते
तेषुअनंतानुबंधिचतुष्टयं मध्यसंस्थानचतुष्टयं मध्यसंज्ञनचतुष्टयं
कुस्वगतिः 'नीधैर्गोत्रं स्त्रीवेदं दुभगाधिकं स्थानादिभिकं उद्योतनामं

तिर्यग्द्विकं तिर्यगायुर्नरायुः एतद्विषद्विंशतिरहितासप्ततिः मिश्रेन
रयिकावल्नन्ति, अविरत सम्यग्दर्शने जिननामनरायुर्पुक्ताद्विःसप्त
तिःबध्यते एवंसर्वत्रयथायोग्यंयोज्यं सप्तमपृथिव्यान्वनवतिओघः ।
जिननाम्नःसंक्लेशत्वेअब्रंवातमनुष्यापुस्तुसप्तम्याउद्भूतः तिर्यगुसमु
त्पद्यवेइतिनियमान्नबन्धः . नरद्विकउच्चैर्गोत्रमंतरेणमिध्यात्वेपण्णवतिः
सास्वादनेतिर्यगायुः नपुंसकचतुष्कवर्जएकनवतिः मिश्रेअनंतानुबन्ध
व्यादिचतुर्विंशतिरहितानरद्विके उच्चैर्गोत्रयुक्तासप्ततिर्ब्रूयाति एवं
सम्यक्त्वेऽपि अत्रमिश्रावितानरायु स्तावन्नबध्यते तथापिनरद्विकं
उच्चैर्गोत्रंबध्यते तेनसप्ततिर्बध्यते अपमर्थः नरद्विकस्यनरायुया सा
स्वादनायइयंप्रतिबन्धः आयुर्वन्धमंतरेणापिगत्यानुपूर्वोपेयोभरति ।

तिअंतमुहूर्तान्तरउदयेपुप्रां.

॥ नरगाइतिनरकादिनरक-
तिर्पङ्गमनुष्यदेवगतिचतुष्टयेयथातुक्रमयोग्यः तन्नरकगतौपुन-
धिकंशतंओयः त्रिपङ्गमनौसप्तदशाधिकंशतंओयः चण्डरमनुष्यगता-
चतुरधिकंशतंओयतः चण्डः

सप्तदशाधिकं औचित्यं यथो-
 भवति तदा ह्यारकमुनिस्त्वाभावात् जिननामधस्यपिसम्पत्त्वे तथा
 विधिविवेचकस्तुदिमन्तरेण अर्हं भूयसादिषु पृथ्वा संभवात्तथः वि-
 ध्यात्वेऽपि सप्तदशाधिकं साध्यादनेषु साधिकाधिकं न नरकादिषु दश-
 प्रकृत्यर्थान् ततः अणमक्षोगइसंख्यया कुस्वगइनियइति य एदे-
 गर्वाणनिगं उज्झोयनिरिदुगंनिर नराउरउरलनुगारिताहं ॥ इति
 ग्रायोक्तं ॥ एकविंशतगुणयुः इति द्वाविंशतगुणो नममनिः निमे-
 रं दोभवति । तदायनर्थः आगुर्ध्वानुनिध्रेनास्ति अनन्तानुध्वि-
 पंचविंशतिः स्वभासादेशनिध्रेनास्ति निध्रेणमिध्रेणमिध्रेणमस्यधिकं
 प्रकृत्यर्थान् नगदिदौदार्किकदिदौदार्क्यभनागध्वंवाभावः साध-

कोनस्ततिः सुराणुः सदिनात्म्यस्त्वेतन्ततिर्भवति सा समातिर्द्विती-
 वपारम्यारूपानन्वेधमानमापाद्येभैर्विनापदपट्टिदेशविरतिगुणरप-
 नेनप्यते इतिनिर्गन्गानिबन्धस्वामित्व मनुष्यगतीओषतोविशो-
 तारभनंसारवादाने एकोत्तरातन्निभेअनन्तातन्निधिममूर्त्यैकबेशन्नु-
 राणुः एनद्राविशन्नुबन्धाभावेएकनेनसमनिः साणुरजिननामसुराणुःस-
 दिताएकस्ततिः सा वाङ्मयारूपानयतुष्टपदार्जादेशेसमपट्टिः प्रमत्ते-
 निपाटिः अममत्तादिकंओषवन्नुत्तये देवगतीधतुराधिकंशतंबंधेयः
 भवति तन्नरकमापोन्य एकाधिकंशतमानेएकेन्द्रियनामरपावनाम
 आतपमक्षेपेचतुराधिकंशतंबंधेभवति यतः भवनपतिव्यंतरज्योतिष-
 सौधभेदानपयतंमिथ्यात्वोदयोत्पन्नमरूपणादिनाएकेन्द्रियत्वंरप्रति ।
 तेनैवज्ञेयं मिथ्यात्वे जिननामवर्जंभुत्तराशनंसास्वादानेनपुंसकयतु-
 र्केकेन्द्रियरथागतापमरुत्तितमरुदिनापण्यवतिः मिभेअनतातु-
 यधिपट्टविशवी रदितासमतिः सम्यक्त्वे सा एवनराणुजिननाम-
 तदिताद्वास्ततनिः बंधेभवति सौधभेदानरूपेएवंवाच्यं भवनपति-
 व्यंतरज्योतिषापट्टयोमित्वात् न तादृक् शासनभनयादिषु पाणिम-
 नावृत्तीर्थकरनामकर्णः बंधेनभवति तेनओषेविध्यात्वेभ्युत्तरातं-
 भवति सास्वादानेपण्यवतिः मिभेस्ततिः सम्यक्त्वे जिननामबंधा-
 भावाद् एकस्ततिः बंधेभवति सनरकुमारदीनां एकाधिकंशतं ।
 यतः आनतादीनांतिर्गन्गतीगमनाभावान् तिर्गन्गुपिकस्यउपोत-
 रपनबंधः शेषरत्नमभावद् आनतादिषुउद्योतनामतिर्गन्गुपिकस्य-
 बंधाभावेओषतः पण्यवतिर्भवति पंचउत्तरेनूर्यगुणस्थानवर्तित्वात्
 द्वास्ततनिबंधः शेषपुर्ववन् देवगानिबन्धस्वामित्वंज्ञेयं जाड्यजचि जा-
 तिचतुष्केपृथिवीअप्वनस्पतिटक्षणास्थावरत्रिके एवं सप्तमार्गणा-
 नंजिननामसुरादिक २ वैक्यद्विक २ आहारकद्विक २ देवाणु
 नरकत्रिकादि एकादशप्रकृतिवर्जनवाधिकं शतंओषतः भवति

नाणतिगओहिदंसण, सम्मदुगे इगुणसीइवंधंति ।
उवसमगेसगसयरि, केवलहरकायगे एगा ॥ ११ ॥

टीका—नाणतिगइत्यादि ज्ञानत्रिकमार्गणायां अवधिदर्शने-
सम्पत्त्वद्विकेश्योपशमदर्शनेज्ञापि कसम्पत्त्वे एकोनशीतिः ओघे बंधो-
भवति तत्र सप्तसप्ततिः अविरतसम्यग्दर्शनगुणस्थानबंधप्रायोग्या-
आहारकद्विकंच अप्रमत्ते गतः च द्वाति तेन एकोनाशीतिर्बंधे भवति सा ए-
कोनाशीतिः आहारकद्विकरहिता सप्तसप्ततिः अविरतसम्यग्दर्शने भवति
देशविरतौ सप्तपष्टिः प्रमत्ते विपष्टिः अप्रमत्ते एकोनपष्टिः अपूर्वकरणे-
अष्टपंचाशत् अनिवृत्ति करणे द्वाविंशतिः सूक्ष्मसंपराये सप्तदश उप-
शांतमोहशीणमोहे एकां द्वाति उपशमदर्शने सा एकाशीतिः मनुष्यायु-
तथा देवायुर्वर्जा भवति ओवतः उपशमस्यायुर्वधमेव न भवति तत्र-
अविरते पंचसप्ततिः देशविरतैः पष्टिः प्रमत्ते द्वापष्टिः अप्रमत्ते अष्ट-
पंचाशत् अनिवृत्तैः द्वाविंशतिः सूक्ष्मसंपराये सप्तदश उपशांतमोहे
एकबंधे भवति केवल द्विकेय्माख्यातचारित्र्ये एकासातावेदनीयकृपा-
बंधे भवति एवं मार्गणादशके क्रमः उक्तः ॥ ११ ॥

ट्वार्यः—मतिज्ञान १ धृतज्ञान २ अवधिज्ञान ३ अव-
धिदर्शन ४ क्षयोपशमसमकित ५ ह्यायिक समकित ६ ए छ
मार्गणाए इगुण्यासी प्रकृति बांधे ते ७७ सत्तहत्तरि समकित
गुणटाने छे ते अने आहारक २ अप्रमत्तगुणटाने जइने बांधस्वे
ते सर्व मिली ओघे एगुण्यासीनो छे. उपशमसमकितने विषे मनु-
ष्यायु तथा देवायुनो बंध नयी तिणे सत्तहत्तरि प्रकृतिनो ओघे
बंध छे. केवलदुगण्याख्यातचारित्र्ये विषे एक प्रकृतिनो बंध
छे बीजा नयी. ॥ ११ ॥

शनंओषःप्राप्यते ततः पंगुणस्यानोववतज्ञेयं तथा अजयति
अविरतमार्गणायांतिष्ठेत्तेनिकृष्णनीलकापोतच्छेद्यायां आहारकद्विक-
रदितं अष्टादशाधिकंदातंओषेभयति जिननामरहितंसप्तदशाधिकं-
शतंमिष्यात्वे सास्वादनेएकोत्तरदात मिश्रेयतुः सप्ततिः एवं प्रमते-
विषष्टियायनूरक्तच्ये, तेओषेद्यायांनरकत्रिकसूक्ष्मत्रिकविकटत्रिक-
दितं एकादशोत्तरपंधायःप्राप्यते तद्यमिष्यात्वे अष्टोत्तरंशतं सा-
स्वादनेएकाधिकंदातंयावन् अममतेएकेनपाष्टितावज्ज्ञेयं तथापद्य-
छेद्यामार्गणायां नरकत्रिकसूक्ष्मत्रिक विकटत्रिकैकेन्द्रियातपस्याव-
ष्टिद्वादशाऽपंधेअष्टाधिकंदातंओषः प्राप्यते, मिष्यात्वेपंधोनरशतं
सास्वादनेएकाधिकंदातं एवंयावन् अममतेएकेनपाष्टिः शुक्लछेद्या-
यांनरकत्रिकसूक्ष्मत्रिकविकटत्रिक एकेन्द्रियस्थावरातपोद्यततिर्पग-
निकमितिपोडशरहितंयतुरधिकंशतं ओषेप्राप्यतेमिष्यात्वेजिनाह-
रकद्विकंदितं एकाधिकंदातंभयतिसास्वादनेनपुंसकचतुष्कापगमेसप्त-
नवतिः मिश्रेअनंतानुपंधाद्येकविंशतिः नरामरायुश्चएवंनयोविंशति-
विंगमेयतुःसप्ततिः एवंयावन् सयोपिगुणस्थानंतावज्ज्ञेयं ॥ १३ ॥

ट्वार्यः—अविरतिमार्गणाये कृष्ण १ नील २ कापोत ३ ए
मार्गणाये ११८ नो ओष छे. एकसोसत्तर मिष्यात्व गुणटाणे
यांवे ते एक जिननाम एवं ११८ नो छे. तेओषेद्याये नरक-
त्रिक ३ सूक्ष्म ३ विगठ ३ नव ए बांधे एकसोअगीपारनो
ओष छे. पद्मछेद्या ३ सूक्ष्म २ विगठ ३ एकेन्द्रि १ थावर
१ आतप १ ए वार विना एकसोआठ १०८ नो ओष छे.
नरक तथा ए वार उद्योत ४ ए सोल विना शुक्लछेद्या ए
१०४ एकसो च्यानो ओष छे ॥ १३ ॥

वारसयमणाहारे, सेसासुअवीसअहियसयपयडी ।
बंधुत्तरपयडीणं, ओहो एसोसमासेणं ॥ १४ ॥

टीका—वारसयमणाहारे इत्यादि । अनाहारेअनाहारकमा-
 र्गणायांआहारकद्विकदेवायुर्नरकविकतिर्यगायुः मनुष्यायुः इत्यष्टौ-
 विनाद्वादशाधिकंशतंओषः प्राप्यते मिथ्य त्वेजिननामरहितं एका-
 दशाधिकंशतंप्राप्यते सास्वादनेजातिचतुष्क स्यावरचतुष्कद्वंडातप-
 सेवार्तनपुंसकत्वेदमिथ्यात्वप्रकृतीनांबंधाभावेअष्टनवतिः सम्यक्त्वे-
 पंचसप्ततिः सयोगिकेवल्लिगुणस्थानेएकाद्वितिवंधः शेषासुपंचेन्द्रिय
 १ असः १ योगविकत्वेदत्रिककषायचतुष्क ४ चक्षुरचक्षुदर्शनभग्य-
 संज्ञिआहारकलक्षणासुसप्तदशमार्गणासुविंशोत्तरशतंवंधेप्राप्यते गुण-
 स्थानक्रमश्चओषबंधाधिकारवत्वक्तव्यं बंधोत्तरप्रकृतीनांपृषओषः
 समासेनेतिसंक्षेपेणउक्तः ॥ १४ ॥

ट्यार्थः—अनाहारकमार्गणाए एकसो वारनो ओष छे. शेष
 मार्गणा १८ नरगति १ पंचेद्रीजाति २ असकाय ३ योग ३ वेद
 ३ कषाय ४ चक्षुदर्शन अचक्षुदर्शन २ भग्य १ संज्ञीआहारक-
 मार्गणाये एकसोवीस १२० प्रकृतिनो बंध छे सर्वमार्गणाए
 जेटला कह्या तेटले गुणठाणे बंधप्रकृति कहेवी. बंधनी उत्तर-
 प्रकृतिनो ओष संक्षेपे कह्यो ॥ हवे बंधस्वामीपणोकर्मनो
 कहे छे ॥ १४ ॥

केवलदुग्गअहस्कायग, रहियावंधंतिनाणविग्धाई ।
 तेउससुहमासायं, सेसादुगवेयणीकुणमा ॥ १५ ॥

टीका—अथमार्गणासु ज्ञानावरणादिकर्मप्रकृतीःविभजन्नाह ॥
 केवलदुग्गत्यादि केवलद्विकयथाख्यातचारित्रमार्गणारहिताएकोनपष्ठि
 मार्गणाः नाणविग्धाइइतिज्ञानावरणपंचकअंतरायपंधकरूपाः दश-
 प्रकृतीः नियमेनबंधंतिबंधंकुर्वन्ति वेदनीयेकर्मणिकेवलद्विकयथाख्या-

તલક્ષણાપૂર્વોક્તાસ્તિષ્ઠો માર્ગણાઃ સૂક્ષ્મસંપરાયમાર્ગણાસદિતાશ્ચતસ્રઃ
 એકંસાતવેદનીયંબંધંકુર્વતિશેષાઃ અષ્ટપંચાશત્માર્ગણાઃ વેદનીયદ્વિ-
 કસ્ય કુળગાઃ વેદનીયત્રિકબંધવર્ત્તાઃ ॥ ૧૫ ॥

ટિપ્પણ્ય—કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન યથારૂપાત્થારિવ એ ત્રીજા
 માર્ગણા વિના સર્વમાર્ગણાઈ જ્ઞાનાવરણી ૫ અંતરાય ૫ દાનલાભ
 ભોગઉપભોગ વીર્યાતરાય એવં ૫ નો બંધ છે. તથાકેવલદુગ્ધપા-
 રૂપાત્સૂક્ષ્મસંપરાય એ ચાર માર્ગણાએ એકસાતા વેદની બાંધે. શેષ
 અઘ્રવત્તમાર્ગણા સાતા તથા અસાતાવેદની બાંધે છે ॥૧૫॥

નાળચડાઓહિદંસળ, ચરણતિગેદેસસમ્મતિગમીસે ।
 દંસળછગંચબંધઈ, કેવલહૃક્સ્વાયમે નત્થિ ॥ ૧૬ ॥

ટીકા—અવદર્શનાવરણીયંમાર્ગણાસુવિભજનાહ ॥ જ્ઞાનચતુષ્કં
 અવધિદર્શને. ચરણાધિકે દેશવિરતિમાર્ગણાયાં સમ્યક્ત્રિકમાર્ગણાયાં
 મિશ્રદ્વિરૂપાયાં પ્રસાદશમાર્ગણાયાં દર્શનાવરણીયપદકલ્યાણદ્વિ-
 વિકરદિતંબંધેમાપ્યતે પંચત્રિકાયથારૂપાત્થારિયાંમાર્ગણાયાં દર્શ-
 નાવરણીયંબંધેનાગિતિ લેગુણસ્થાનેષુતદ્બંધાભાવાન્ ॥૧૬॥

ટિપ્પણ્ય—હવે દર્શનાવરણીકર્મનો માર્ગણાએ બંધ કહે છે.
 જ્ઞાન ૪ અવધિદર્શન, સામાયિક; છેશેપસ્થાપનીય, પરિહારવિશુદ્ધિ,
 દેશવિરતિ, સમક્તિ ત્રીજા ઉપશમ ૧ ક્ષયોપશમ ૧ ક્ષાયિક ૧
 તથા મિશ્રમાર્ગણા પૂતલી માર્ગણાએ દર્શનાવરણીકર્મની છ પ્રકૃતિ
 બાંધે, યોગદ્વાર્ત્રીજા ન બાંધે, કેવલ દુગ્ધ તથા યથારૂપાત્થારિયે
 દર્શનાવરણીકર્મનો બંધ નથી ॥ ૧૬ ॥

સુહમેદંસળચડગં, સેસાનવચંધગાયગોયંમ્મિ ।
 તેડવાડનીયં, સમ્મત્તપરાડડચંચ ॥ ૧૭ ॥

टीका—सुहमेइत्यादि ॥ सूक्ष्मसंपरायचारित्रे दर्शनावरणीय
चतुष्कंबंधेभवति शेषाःपंचचत्वारिंशन्मार्गणाः दर्शनावरणीयनवान्
बंधकानवबंधकाः ज्ञातव्याः इतिगोत्राख्येकर्मणितेजस्कायवायुकाय
रूपेद्वेमार्गणेएकंनीचैर्गोत्रबंधेकुर्वति सम्मतपराउउच्चंइति सम्य
क्त्वतः पराःसम्यगसहिताः मार्गणाज्ञानचतुष्कसंयमचतुष्कदेशवि
रतावधिदर्शनसम्यग्दर्शनत्रिकमिश्रलक्षणामु चतुर्दशमार्गणासु उच्चै
र्गोत्रैरेवबंधेभवति ॥ केवलइकयथाख्यातेअबंधः ॥ १७ ॥

टिप्पण्यः—सूक्ष्मसंपरायगुणठाणे दर्शनावरणी ४ बंधाये. शेष
मार्गणा ४५ ते दर्शनावरणीनी नव प्रकृति बंधे. हवे गोत्रने
बंध कहे छे. तेउकाय तथा वाउकाय एकनीच गोत्रनो बंध कहे.
सम्यक्त्व उपरली मार्गणाओ ज्ञान ४ अवधिदर्शन ६ संयम
समकित तीन मिश्रमार्गणाए एक उच्चगोत्रने बंधे छे ॥ १७ ॥

सेसादुविहंबंधइ, मोहेतिगनाणओहिदंसेसु ।

सम्मतियेगुणवीसंति, चरणमणनाणइकारा ॥१८॥

टीका—सेसादुविहंइत्यादि ॥ शेषाः मार्गणाः त्रिचत्वारिं
शन्मार्गणाः द्विविधंउच्चैर्गोत्रंनीचैर्गोत्रद्वयबंधंकुर्वति मोहंमोहनी-
याख्येकर्मणिज्ञानस्यात्रिके अवधिदर्शने सम्यक्त्वत्रिकमोहनीयस्य-
एकोनविंशतिबंधेभवति अनंतानुबंधिचतुष्टयं मिथ्यात्वमोहनीयं
नपुंसकवेदस्त्रीवेदइतिसप्तनबंधेभवति तिचरणाति सामायिकछेदोप-
स्थापनीयपरिहारविशुद्धिरूपे चारित्र्यत्रिके मनःपर्यवज्ञानमार्गणायां
मोहनीयस्यएकादशप्रकृतिः बंधेभवति ताश्चेमाःसंज्वलनचतुष्टयंहा-
स्यादिषट्कं पुरुषवेदः एवंएकादशबंधेभवति शेषाः द्वादशकषाय-
स्त्रीनपुंसकवेदामिथ्यात्वलक्षणाः पंधदशबंधेनभवति ॥ १८ ॥

ट्कार्यः—मेमाक० रोपमार्गणाए उंचगोत्र १ नीचगोत्र २
 चे प्रकृति बांधे मोहनीकर्मनी ३ गुणटाने कहे छे, जान
 अरुधिदर्शन नम्यकर ३ उपशमक्षयोपशम २ क्षाधिक ३ ए
 मार्गणाए मोहनीकर्मनी १९ प्रकृति बांधे. अनंतानुबंधी ४
 म्यान्मोहनी, नपुंसकवेद, स्त्रीवेद ए साननो बंध नयी. सामा-
 क छेदोपरस्थापनीय, परिहृतविगुटि, मनःपर्यवज्ञान एङ्गी मार्ग-
 णामोहनीनी ११ प्रकृति बांधे. चार कथाय, २ वेद मिष्यात्त्व १
 पन्नर न बांधे ॥ १८ ॥

केवलदुगेहरवाए, सुहमेनोबंधईउमोहस्स ।
 नासणमीसेदेसे, नीअठाणठीआओपयडीओ॥१९॥

केवलदुगेहरवाए इत्यादि । केवलद्विके केवलज्ञान केवल-
 नलक्षणे न
 यस्यकर्मणः
 छेदात् बंधइउगुहमंडनिवाक्यान् सास्वादेने तथा मिथे तथा
 देदेगविस्तारूपे मार्गणास्थाने नियटाणठीयाओइति निजस्या-
 नन्नामगुणरधानंतवस्थिताः प्रकृतयः बंधेभवन्ति सास्वादेनेमि-
 ष्यात्त्वमोहनपुंसकवेदविनाचतुर्विंशतिः बंधेप्राप्यते मिथेएकोन-
 विंशतिः प्राप्यते अनंतानुबंधिर्ज्ञानपुंसकवेदमिष्यात्त्वमोहरदिताः
 शविर्त्ता अनंतानुबंधिचतुष्टयअमत्याख्यानचतुष्टयस्त्रीनिपुंसकवेदमि-
 ष्यात्त्वमोहरदिताः पंचदशबंधेप्राप्यंते ॥ १९ ॥

ट्कार्यः—केवलदुगयथाख्यातचारित्रे सुक्ष्मसंपरायचारित्रे मो-
 कर्मनी प्रकृतिनो बंध नयी. सास्वादन गुणटाने २४ बांधे.
 मिथे इगुणीस बांधे १९ देगविस्ते १५ प्रकृति बांधे ए पोताने
 जानकनी प्रकृति जाणवी ॥ १९ ॥

सेसासुमग्गणासु, छवीसपयडीओमोहकम्मस्स
गुणठाणसंभवाओ, आउभेया य नायदा ॥ २०

टीका—सेसासुइत्यादि । शेषासु चतुःचत्वारिंशत्सामागणा
पञ्चविंशतिः प्रकृतयः मोहकर्मणः कोप्राप्त्यो समुदायहंशुं प
हस्यजीरस्यसरासापरासायतिशेषान् गृह्णाधि हंजीरमंदस्य त्रुतयः क
भंति गुणठाणसमगाओ गुणस्थानगतहे यथागुणस्थाने उत्त
मश्यामार्गणास्थानेपि आयुगः भेदाः ज्ञाताप्या तत्र नरकगतीरेम
तिर्यग्मनुष्यरूपेरेआयुषां कोभानः मनुष्यगतौतिर्यग्गती परोक्ष
वसकाये योगाये देवये क्वाययनुष्ये जज्ञानाये आरतिना
गंगाया दशनये लेख्याया जायतिहे भयामययिहे भिष्य
सीमामाया आह्वारकामायायां पुराणतासुभायुः यनुष्यमपि को
प्राणयो नया पृथेन्द्रिययिहकेन्द्रियपृथिव्यस्वरूपतिष्ठतायायु
यगमनुष्यकगीहीनायुर्भेदीभानः । तेजराक्षसायुहायमार्गणा
पृथतिर्यगायुर्देवकोभानि जानानिहमृच्छदेवयाद्योगशमश्रावि
मह्यकवदशणासु सामायासु मनुष्यदेवकगीहीनायुर्भेदीभाये
नया मनवर्गज्ञानसामायायिह छीरोपवापनीयविह्वारिगुर्देव
जगतिश्रणासु पृथरायुर्देवकोभानिहंज्ञानहंज्ञानज्ञानवर्ग
जगवदशानायापानमह्यगदशनभिन्नन्याद्वारकासु सीपुर्दे
नर्गन्तु ननवदशनायापानकायगुतिर्यग्मनुष्यदेवका
कदनायुर्देव देवनायि पृथरायुर्देव ॥ नयानावकृतिनायगे
नयनहृदयनयन ॥ २० ॥

उच्यते—एषा च सामायाया न योमज्ञानो देवदेव
देवदेव ननवदशनाय मोहकर्मणो ननवदशनाय ननवदशनाय
ननवदशनाय ननवदशनाय ननवदशनाय ननवदशनाय

विकलेन्द्रि ने पंचेन्द्रि ४ पृथिवी अप्सवनस्पतीने ३ तेउवाउने
४ योग २ वेद ३ कषाय ४ ए च्यार आउखा बांधे. तीन
ज्ञानदेवता मनुष्यना २ आउखा बांधे मनपर्यव ज्ञानदेवतानो
आउखो बांधे केवलज्ञानको आउखो न बांधे. तीन अज्ञान
४ आयु बांधे सामायिक छेदोपस्थापनीय, परिहार विशुद्धि एक
देवायु बांधे. सूक्ष्मसंपराय यथाख्यात ए कोई आउखो न बांधे.
देशविरति देवायु बांधे अविरति तीन दर्शन ४ आयु बांधे.
केवलदर्शन न बांधे. तीन छेदया ४ आयु बांधे. तेजोपद्म ३
आयु बांधे. शुक्लछेदी २ आयु बांधे. भय अभाव्य ४ आयु
बांधे. उपशमी न बांधे मिश्र न बांधे. क्षायिक क्षयोपशमी २
आयु बांधे सास्यादन ३ आयु बांधे. सिध्दात्वी संज्ञीअसंज्ञी
आहारी ४ आयु बांधे. अनाहारी न बांधे एवं प्रकारे आयुः
कर्मनो बंध मार्गणाये जाणजो. मार्गणाये जे गुणटाणे ते प्रमाण
छेवा ॥ २० ॥

पद्मासाचउद्गृही, सगसहोतिपद्मनिरयमाईसु;
अडवद्माचउजाईसु, थावरतिसुलपद्मतेउदुगे ॥२१॥

टीका—पद्मासाचउसती इत्यादि । तन्निरयमाईसुति न।
कादिषु, घतुर्ग गतिषु यथाक्रमंयोज्यं नरकगतौपंचाशद्नाममरु-
तिर्यच्यते सुरैर्विष्णुहाराक्तरकद्विकसूक्ष्मविकलविकएकेन्द्रियस्थाव-
रातपलक्षणाःसप्तदशनबंधेभवन्ति तिर्यग्गतौजिननामाहारकद्विक-
रहिताचतुःषष्टिः बंधे लभ्यते मनुष्यैसप्तषष्टिः देवगतांपंचाशन्नरक-
प्रायोग्याएकेन्द्रियस्थावरातपसहिताविपंचाशद्देवगतांबंधेप्राप्यते ।
तथा जिननामसुराद्विकैर्विष्णुद्विकआहारकद्विकत्तरकद्विकलक्षणानव-
नबध्यते शेषाअष्टपंचाशद्नाममरुतिएकेन्द्रियादिजातिचतुष्कपृथि-

દર્શન ક્ષયોપશમ ક્ષાયિકં સમ્યક્ત્વ ઇ માર્ગણાયે ૩૧ ઓગળ-
ધારીસ પ્રકૃતિ વાંધે. તેર પ્રકૃતિ સાસ્ત્રાદન આવતાં તથા ૧૫
નિબ્ર આવતાં તે ન વાંધે. ઉપશમ સમક્રિતી આહારક ૨ ન
વાંધે અને લે ચારિત્ર પ્રત્યક્ષી માર્ગણા મનઃપર્વથ સામાયિક
છેદોપરધાનનીય પરિહાર ઇ ૪ માર્ગણાયે થોતી પ્રકૃતિ છઠી
સાતમી પ્રત્યક્ષી છે તે વાંધે મિધ્યાત્વ પ્રત્યક્ષી માર્ગણા મિધ્યા-
ત્વ ૧ અજ્ઞાન ત્રિક અભવ્ય અસંજ્ઞી ઇ માર્ગણાયે જિનનામ
કર્મ આહારક વિના ૬૪ નો વંધ છે નામ કર્મથી પ્રકૃ-
તિનો ॥૨૨॥

સપમત્તસંજુઆમગ્ગણ, જાવવંધઈપંચસઠીયો;
અળહારેતેસઠી. કેવલહ્રવાયનોજયઈ ॥ ૨૩ ॥

ટીકા—સપમત્તસંજુઆદ્યાદિ ॥૨૩॥ મિધ્યાત્વતઃ પ્રમ-
ત્તપર્પતંગુણસ્થાનાયાસુમાર્ગણાસુપ્રાપ્યતે કૃષ્ણાદિલેદ્યાવયેઆહારક-
દ્વિકરહિતાપંચપટ્ટિઃ વંધેપ્રાપ્યતે તૂંચંગુણસ્થાનાત્જિનનામયુક્તાપંચ-
પટ્ટિઃ વંધેભવતિ અનાહારકેઆહારકદ્વિકનરકદ્વિકાવંધેત્રિપટ્ટિનામ-
પ્રકૃતપઃ વંધેભવંતિ । કેવલદ્વિકમય્યાત્યાતઃ નામપ્રકૃતિઃ ન
અજયતિ । નવંધતિદ્વિત્યર્થઃ ॥૨૩॥

ટીકાર્થઃ—પ્રમત્ત ગુણટાણા પર્યત લે માર્ગણા છે. કૃષ્ણની-
લક્ષ્મીપોતાદિ તે પાંસઠી પ્રકૃતિ પર્યત વાંધે આહારક ૨ ન
વાંધે અવિરતિ માર્ગણા પળ આહારક ન વાંધે ઇ ભાવના પદ
છે પ્રમત્તયા અર્વાક્ છે પાંસઠિ વાંધે. અનાહારક માર્ગણાયે
આહારક ૨ નરક લે વિના ૬૩ પ્રકૃતિ વંધાય છે કેવલજ્ઞાન
માર્ગણાયે તથા યથારૂપાત ચારિત્ર માર્ગણા નામકર્મની પ્રકૃતિ
ન ઉપાજે ન વાંધે ॥૨૩॥

મિચ્છતિગદેસસુહમ્મે, ઠાણભવાસેસયાસુસગસઠ્ઠે
અવિરટ્ઠતિલેસપણસઠ્ઠી, નવચ્છતિગપન્નતેઉતિગે । ૨

ટાંકા—મિચ્છતિગદ્વિત્યાદિ ॥૨૪॥ મિથ્યાત્વત્રિકે મિથ્યાત્વ
સાસ્વાદનમિશ્રલક્ષણે દેશવિરતૌમૂક્ષ્મસંપરાયચારિત્રે સ્થાનભવાપ્રવૃ
ત્તિઃ વંધેભવતિ મિથ્યાત્વેચતુઃપષ્ટિઃ સાસ્વાદનેએકપંચાશત્ મિથ્રેષ
ત્રિંશત્ દેશવિરતૌદ્વાત્રિંશત્ મૂક્ષ્મસંપરાયેએકાનામપ્રકૃતિઃ વંધેપ્રાપ્ય
શેષાપંચેન્દિયત્રયસયોગત્રિકવેદત્રિકકયાયચતુષ્ટયદર્શનદ્વયમભ્યસંજ્ઞી
આહારકલક્ષણાસુમાર્ગણાસુસપ્તપષ્ટિઃ નામપ્રકૃતિર્વંધેપ્રાપ્યતે અવિરતિ
કુષ્ઠનીલકાપોતલક્ષણાસુમાર્ગણાસુઆહારકદ્વિકમાર્ગણાશતકંવિના
પંચપષ્ટિઃ વ્યવ્યતે તેજોલેશ્યાયાંનવાધિકાપંચાશત્ઇત્યનેનએકોનપષ્ટિ
પદ્મલેશ્યાયાંષડધિકાપંચાશત્ શુક્લલેશ્યાયાંત્રિપંચાશત્નામપ્રકૃતિ
વંધેભવતિ ઇત્યેવંનામકર્મપ્રકૃતિઃ માર્ગણાસુવિભક્તા તદેવંવિભક્તા
અપ્રકર્મવંધવપ્રકૃતયઃ ઇત્યનેનમાર્ગણાસુઉત્તંવંધસ્વામિત્વં અપમાર્ગ
ણાસુઉદયસ્વામિત્વંકથયન્પ્રથમંદ્વિપષ્ટિમાર્ગણાસુ મૂલઉદયસ્થાનાનિ
કથયિતુમાહ । મૂલકર્માણિત્રીણિ ઉદયસ્થાનાનિતાન્યાહ ॥૨૪॥

ટંકાર્થઃ—મિથ્યાત્વ ગુણઠાણે ચોસઠિ સાસ્વાદને એકાવત
૫૧ મિથ્રે છત્તીસ ૩૬ દેશવિરતે ૩૨ મૂક્ષ્મ સંપરાયે એક ઠાણે
જે ગુણઠાણો તિહાં ઔપન્યા જે તે પ્રકૃતિ વાંધે શેષ માર્ગણા
પંચેદ્વી ત્રયસકાય ૧ યોગ ત્રીનવેદ ૩ કયાય ૪ દર્શન ૨
મભ્ય ૧ સંજ્ઞી ૧ આહારક ૧ પૃટ્લી માર્ગણાતે સત્તસઠિ ૬૭
પ્રકૃતિ વાંધે. અવિરતિ માર્ગણા તયા ત્રીન લેશ્યા માર્ગણાને વિષે
આહારક દ્વિક વિના ૬૫ વાંધે તે જો લેશ્યા ૫૧ ગુણસઠિ

બાંધે પદ્મલેદયા ૫૬ બાંધે શુક્લેદયાવે વ્રેપન બાંધે ૫ માર્ગ-
ણાવે નામ પ્રકૃતિ વેદર્શને કહી ॥૨૪॥

અઠસગચરુદયા, નરપણતસયોગસુકમવેસુ;
ચવગાહારગસંપ્રિસુ, અઠચરુઅણહારગેરુદયા ॥૨૫॥

ટીકા—અઠસગચરુદયાદિત્યાદિ । તત્તજ્ઞાનાવરણાદિસર્વ-
કર્મણાંઉદયવેદ્યરૂપઃ અઘ્રાનાંસમકાલંત્રિપાક્ત્વાન્ અષ્ટોદયરૂપંપ્રથમ-
સ્થાનં તતઃ સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્રપ્રાપ્તઃ પરમાચારોચકસ્વભાવા-
નુભવઃ તદંકાયતાદિનસ્વપરિણત્યાસકલપરભાવેષ્વાનાસત્તોપયોગઃ
અસ્તદ્દિશ્તયાસર્વવિભાવંત્યજન્સ્વભાવરમણાનુભવે સ્ત્રવેનપ્રાપ્તશુક્લધ્યા-
નઃ ઉપશમભ્રેણિ ક્ષપકભ્રેણિવાગતઃ ઉપશાંતમોહરૂપંપૃકાદશમં-
ક્ષીણમોહરૂપંદ્વાદશમંશુણસ્થાનમધિરુદઃ આત્મામોહોદયરહિતોભવતિ
તદાસત્કર્મરૂપંદ્વિતીયંસ્થાનકંભવતિ સપ્તશ્રીણમોહીપુક્તવધિનર્કઅ-
પ્રવિચારરૂપંશુદ્ધધ્યાનંચાચનુજ્ઞાનાવરણદર્શનાવરણાંતરાયરૂપં કર્મ-
યપં સર્વયાજ્ઞયં કૃત્વા પ્રાપ્તસર્વભાવાવભાસરૂપં કેવલજ્ઞાનદર્શનાન્ત-
ર્વીયંશેષમયાતિકર્મચતુષ્ટેયેદયતિ તસ્યચતુઃકર્મોદયરૂપંચિતપંસ્થાન-
કંભવતિત્રયમાર્ગણામુ માર્ગવેતેનરહિતિપંચેન્દ્રિયજાતા યસકાપમાર્ગ-
ણાપાંયોગત્રિકશુક્લેદયાભવ્યશાયિકાહારકસંજ્ઞાલક્ષણાઃ માર્ગણાઃ
અઠસગચરુદયાદિતિસંબંધઃ । સ્ત્રવેનપ્રાપ્તમાર્ગણામુઅષ્ટસત્ચતુઃ-
રૂપાણિ યાંણિ સ્થાનાનિપ્રાપ્યંતે અનાદ્યારકમાર્ગણાઉપશાંતમોહક્ષી-
ણમોહગુણસ્થાનાભાવાન્ સસોદયસ્થસ્થાનાભાવાન્ અષ્ટચતુઃ રૂપો-
દ્વૈસ્થાનકૌપ્રાપ્યેતે ॥૨૫॥

ટિપ્પણ—દુવે માર્ગણાવે ઉદયસ્થાનક કહે છે. આટનો
ઉદય તથા સાતનો ઉદય મોહ વિના તથા ધનવાલીકર્મ રહે
ધ્યારનો ઉદય ૫ ૩ યાનક છે. મનુષ્યગાનિપંચેન્દ્રિય જાનિ

यसकाययोग ३ गुरु लक्ष्याने विने क्षायिक समझितीने आह
मार्गणाचे संज्ञा मार्गणाचे पृथ्वी मार्गणाचे ८।७।४ नो उ
छे अनाहारक मार्गणाचे आठ तथा व्याप ए वे घातक
॥ २५ ॥

उत्समदंसणतियगे, नाणचउकेसुअठसगउवपो
सगनउरअहग्नाण, केवलिनउअठसेसासु ॥ २१ ॥

श्रीराम—उत्तममङ्गल इत्यादि । ततोपशमसम्यक्ते कथु
भुक्तिसिद्धये दर्शनविधे मर्यादिमन्तव्याये ते शान्तभुक्तये अ
सम्पत्तौ श्रीऽऽयम्भानोऽनन्तर्यस्येकालिनः समस्तान् यथाव्ययान्
विदेयान् श्रीऽऽयम्भान् उपशान्त मोहादिभिर्यथाव्यय
स्यममस्तु कुरुऽऽन कुरुऽऽनमार्गमाया भवति यत्कुरुऽऽन
उदयम्भान् नरोत्तममङ्गलमस्तु अथमुपशान्तमस्तु अथमु
भवेत् ॥ श्रीऽऽयम्भानोऽनन्तर्यस्येकालिनः ॥ २३ ॥

ક્રમથી. — પ્રાગમતમાર્ગ-ક-૧૨મોન ૨ જાન ૪ મુદતો વિશે ૨૦
જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ ને, ૫-માર્ગવાલ-માર્ગ-૨૫માર્ગ-માર્ગ-૨૬
જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ ને, ૬-માર્ગવાલ-માર્ગ-૨૭માર્ગ-માર્ગ-૨૮
જાન્યુઆરી ૧૯૧૧ ને, ૭-માર્ગવાલ-માર્ગ-૨૯માર્ગ-માર્ગ-૩૦

निगदगुणमोऽदो, दे। नुदमोऽमोऽपुमिदि ।
निगिद्वन इअदीने-द, मणपु-रऽअदो नमपऽरमोऽ

한글로 된 문헌은 한글로 된 문헌에 비해 상대적으로 적은 편이다. 그러나 한글로 된 문헌은 한글로 된 문헌에 비해 상대적으로 적은 편이다.

त्वंओघतः भवति ताश्चइमा ज्ञानावरणीयपंचकं दर्शनावरणनवकं वेद-
नीयद्विकं मोहनीयपद्विंशतिः स्त्रीपुंवेदस्योदयाभावात्नरकायुःनीचै
गोत्रंअंतरायपंचकं एवंसप्तकर्मणांएकोनपंचाशत् नामस्तुनरकगति
१ नरकानुपूर्वोद्विकं पंचेन्द्रियजातिः १ वैक्रियांगोपांगद्वयं तेजस-
कर्मणशरीरद्वयंहुंडकसंस्थानवर्णादिचतुष्कं ४ अशुभविहायोगतिः १
उच्छ्वासः निर्माणः अगुरुलघुः उपघातः ऋसद्वादरपर्याप्तं ३ प्रायेक १
स्थिर २ शुभरूपाः अपर्याप्तास्थिरपदरूपाविंशतिस्तिस्रस्तः एकोना-
शीतिः ओघोदयः तद्यसिद्धांतापेक्षया कर्मग्रंथप्रेक्षयातुअपर्या-
प्तनामोदयनारकाणांनेच्छन्ति पराघातंवेच्छन्ति तथापि एकोनाशीतिः
ओघोदयः मिथ्यात्वेचसम्यक्त्वमोहमिश्रमोहंविनासप्तसप्ततिरुदयेभवति
सास्वादनेमिथ्यात्वापर्याप्तनरकानुपूर्वोरूपाणांप्रवृत्तीनांअनुदयेचतुः
सप्ततिः उदयेभवति मिश्रेअनंतानुबंधिचतुष्टयापगमेमिश्रमोहनीउद-
येचएकसप्ततिरुदयेप्राप्यते एवमिश्रमोहनीयापगमेसम्यग्मोहनीय
नरकानुपूर्वोमीलनेद्वासप्तति अविरतसम्यग्गुणस्थानेप्राप्यते इति
नरकगतिउदयस्त्रामित्वं देवेसिदेवगतिविषयेपुनूलसीतिचतुरधिक-
शीतिचतुरशीतिः उदयेओघः प्राप्यते ज्ञानावरणीयपंचकंदर्शना-
वरणीयनवकं वेदनीयद्वयं नपुंसकवेदंविनासप्तविंशतिः मोहनीदं-
देवायुः गोत्रद्वयेउभेगोत्रंयद्यपिकिल्बिषादीनांनीचैगोत्रंतुषानिच्छि-
ष्टत्वाद्यभावात्तापेक्षितं । अंतरायपंचकंप्रवसप्तकर्मणांपंचाशत् नाम्न-
स्तुदेवगतिदेवानुपूर्वोद्वयंपंचेन्द्रियजातिः १ वैक्रियद्विकं तद्वत्कर्मणं
समचतुस्त्रसंस्थानवर्णादिचतुष्कं ४ शुभविहायोगतिः स्वात-
नाम १ उद्योतनाम १ अगुरुलघुनाम १ निर्माणनाम १ उप-
घातनाम १ ऋसदशकं अस्थिर १ अशुभदुर्ग १ अनादय १
अपशः इतिचतुस्त्रिंशत्नाम्नः सर्वमीलिनेचतुर्दशान्ते प्राप्यते ।
केचित्तुःस्वरापर्याप्तरूपोदयइच्छन्ति नदतिच्छन्देनाविहितं नोद-

प्यशीतिरेव सास्वादानेसूक्ष्मविक्रमिध्यात्वात्तपानुदयेपंचसप्ततिरुदये
 भवति गुणस्थानद्वयस्यैवसंभवात् तिर्यग्गतिविषयेनवाधिकंशतंउदये-
 भवति ज्ञानावरणपंचकं दर्शनावरणनवकं वेदनीयद्विकं मोहनीया-
 द्वाविंशतिः तिर्यग्गायुः नीचैर्गोत्रं १ अंतरायपंचकं एवंएकपंचाशत्
 सप्तकर्मणानाम्नः अष्टपंचाशत् तिर्यग्द्विकं २ जातिपंचकं शरीर-
 माहारकमंतरेणचतुःशोदारिकैर्वक्रियोपांगद्वयं संहननपदकं संस्था-
 नपदकं खगतिद्वयं जिननामविनामप्रत्येकसप्तकं वर्णादिचतुष्टयं प्रस-
 दशकं स्थावरदशकमिति अष्टपंचाशत्उभयमीलनेनवाधिकंशतंओघे
 मिध्यात्वेसम्यग्मोहमिश्रमोहविनासप्राधिकंशतं । सास्वादानेसूक्ष्म-
 त्रिकातापमिध्यात्वंविनाद्याधिकंशतं मिश्रेजातिचतुष्कं अनंतानु-
 बंधिचतुष्कंस्थावरनाम १ तिर्यगानुपूर्वीमंतरेणमिश्रमोहोदयेनत्रिन-
 वतिरुदयेभवति अविरतसम्यग्दर्शनेमिश्रमोहापहारेसम्यग्मोहनीय-
 तिर्यग्गानुपूर्वीउदयेचतुरशीतिः देशविरतौअप्रत्यारूपानचतुष्टयंवे-
 क्रियद्विकडुर्भगानादेयायदाः तिर्यगानुपूर्वीलक्षणदशप्रकृत्यपगमेच-
 तुरशीतिः उदयेप्राप्यते सप्ततिग्रंथेअनादेयोदयः विवक्षितोपि
 " आद्भुज्जासश्चलोगमिऊवउ " वाग्योगप्रत्ययोदयत्वेनयोगरोध-
 काटेगृहीतत्वात् वाग्योगरहितानभवति सप्ततिवाक्याशयोपूज्यपूर्वं
 जानंति मणुपुत्तिमनुष्यगतौचतुराधिकंशतंउदयेभवति तत्रज्ञानाव-
 रणादिसप्तकर्ममुतिर्यग्गनरकदेवापुस्तरेणद्विपंचाशत् नाम्नस्तुनरा-
 त्पानुपूर्वीलक्षणद्वयंपंचेन्द्रियजातिः शरीरपंचकं उपांगत्रयंसंहननपदकं
 वर्णादिचतुष्टयं खगतिद्विकं जातपस्पृथिवीकापोदपात् उद्योत-
 स्यतिर्यग्प्रत्ययत्वात् तयोरभावेप्रत्येकपदकं प्रसदशकंस्थावरसूक्ष्म-
 साधारणवर्जप्रकृतिसप्तकं एवंद्विपंचाशत्उभयमीलनेचतुराधिकंशतं
 उदयेओघः संभाष्यते तत्रमिध्यात्वे आहारकद्विकजिननाममिश्र-
 मोहसम्यग्मोहाभावेनवनवतिरुदयेभवति सास्वादानेमिध्यात्वापर्याप्तं

विनासप्तनवतिरुदयेभवति मिश्रेअनंतानुबंधिचतुष्टयमनुष्ठ्यानुपूर्व
मिश्रोदयेनचत्रिनवतिरुदयेभवति सम्यक्त्वेमिश्रभावेसम्यग्मोहम
ध्यानुपूर्व्यांयुक्तेचतुर्नवतिरुदयेभवति देशविस्तेद्वितीयकषायचतु
मनुष्ठ्यानुपूर्व्यां ? वैकियद्विकंदुर्भगानादेयायशलक्षणंदुर्भगविकं ए
१० दशप्रकृत्यपगमेचतुरशीतिरुदयेभवति प्रमत्तेतृतीयकषायच
तुष्कं नीचैर्गोत्रंइतिपंचकापगमेआहारकद्विकोदयेचएकाशीतिः उदय
प्राप्यते अप्रमत्तेषदसप्ततिः अपूर्वेद्वासप्ततिः अनिवृत्तौषड्षष्टिः पूर्वं
यावत्अयोगिगुणेद्वादशओवोदयवत्भावनीयं ॥ २७ ॥

टिप्पण्यः—नारकीनीमार्गणाए इगुण्याएसीनो उदय छे देव
गतिमार्गणाये चोरासीनो उदय छे, एकंद्रीयमार्गणाये असीप्रकृ
तिनो उदय छे, तिर्यचगतिमार्गणाये एकसोसातनो उदय छे
मनुष्यगते एकसोवेनो उदय छे. ॥ २७ ॥

विगलेदुसईचउदससयं, पंचेदिएसुपुढविवणे । ७
गुणसीईतेउदुगे, सगसयरिजलंमिअडसयरी ॥२८॥

टीका—विगलेदुसीइ इत्यादि । विगलेद्विनिचतुरिन्द्रियलं
क्षणेमार्गणायेद्वाशीतिरुदयेओचः भवति ज्ञानावरणपंचकंदर्शन
वरणनवकं वेदनीयद्विकंमोहनीयस्यचतुर्विंशतिः सम्यग्मोहमिश्र
मोहपुरुषस्त्रीवेदलक्षणप्रकृतिचतुष्टयवर्जातिर्यगायुः नीचैर्गोत्रंअंत
रायपंचकंनामस्तुतिर्यंश्चद्विकंद्रीयजातिऔदारिकर्तजसकामणल
णंशरीरत्रिकंऔदारिकोपांग सेवार्चहुंडकसंस्थानअशुभविहायोगतिः

• पाठांतरे

गणसीदगीसयरिगइतसिसयंमिसगसयरि

शरीरादिचतुष्टयं उच्यते रागोद्योगागुरुत्वादिनिर्माणोपपातपदाधानपदकं गु-
भमे आदेयमनरेणपदापदकस्यावरसुः ससाधारण्यवचिनास्थावरमसुः
मिनिषादिशरीरमीलनेद्वाशीतिः ओद्योदयः प्राप्यते अत्रमिध्यात्वे-
द्वपशीतिः सास्वादेनेमिध्यात्वापर्याप्तद्वयं विनाअशीतिः पूर्वशीति-
सेतुशीतिपञ्चातिः चतुरिन्द्रियेचतुरिन्द्रियज्ञानिद्वहणेनशेष द्वी-
न्द्रियवन्दाप्य चउदयसयपंधेन्द्रियेमुत्तिपंधेन्द्रियमार्गणाया चतुर्द-
शाधिब्रह्मातउदयेभवति तप्तसप्तकर्मणां पंचपञ्चाशन्नाम्नस्तु एकेन्द्रि-
यादिज्ञातिचतुष्टयाभावेस्यावरसुः ससाधारणातपाभावेपदोपरीनपहि-
रुदयेमाप्यते तदुभयमीलनेचतुर्दशाधिरक्षणभवतिओद्यतः मि-
ध्यात्वेआहारकद्विभिमोहसम्पग्मोह जिननामलक्षणप्रकृतिपं-
चश्रमविनयाधिकंज्ञानसास्वादेनेमिध्यात्वापर्याप्तनरक्षानुपूर्वीलक्षण-
प्रकृतिवचमनरेणपदाधिरक्षणंभवतिमिधेतुअनंतानुबंधिचतुष्टयानुप-
र्धीप्रकृतिपगमेमिधमोहमीलनेचतुष्टयेवोदयेमाप्यते अविरतिसम्पग्-
दर्शनंचतुरधिकक्षणदेशविरहेसप्ताशीतिः पुरंसर्वगुणस्यानकेषुओद्यो-
दयद्वयाप्य पुष्टविशेषगुणसाई तप्तपूर्वाक्यमार्गणायां एकोना-
शीति ज्ञानारण्यापपंचकंदर्शनावरण्यापनवकं पेदनीयद्विकमोहनीय-
चतुर्विंशतिः तिर्यगायुः नीर्धर्गोअंतरायपंचकं नामकर्मणः निर्व-
गद्विकं एवेन्द्रियज्ञातिः १ शरीरधिकंदुष्टकसंस्थानंशरीरादिचतुष्टयं
मत्येकसप्तकंयसगुरवादेयंविशेषपदकं साधारणदुस्वरंविनास्थावरसुः न-
पूर्वद्वविंशन् अत्रपदातोदयांगीरस्तु कर्ममयज्ञापपेक्षयाज्ञेयं ।
यणेत्तिवनरपतिव्यपेपिपृक्षानाशीतिरेवोदयस्तथाप्ययंभेदः सप्तक-
र्मणासप्तचत्वारिंशन्नामागुआतपोदयाभावेसाधारणोदयेचद्वविंशन् ।
आतपोदयः पृथिव्यामेवभवति मिध्यात्वेएकोनाशीतिः सास्वादेने-
मूक्षमअपर्याप्तमिध्यात्वाभावेपंचसप्तातिः प्राप्यते अत्रापर्याप्ताभा-
वरस्तुल्यपर्याप्तापेक्षं आतपोदयस्तुपर्याप्तानांततुपर्याप्तत्वं सास्वा-

दनेन भवति तेन तस्यापगमः वनस्पतिकायप्रत्यये एकोनाशीतीति
 ध्यात्वे एकोनाशीतिः सास्वादने मूक्षमत्रिकमिध्यात्वाभावे पंचसप्तति
 एवं गुणस्थानद्वयं तु प्रत्येकं वनस्पत्यां साधारणवनस्पत्यां तु मिध्यात्वेन
 च भवति सयरी अपकाये सगसयरत्ति सप्तसप्तति रुदये भवति तत्र सप्त
 कर्मणां सप्तचत्वारिंशत्नाम्नस्तु तिर्यग्द्रिकं एकेन्द्रियजातिशरीरविव
 हुंडकं संस्थानं वर्णादिचतुष्टयं प्रत्येकं षट्कं त्रससुस्वरसुमगादयं
 विनाशेषं षट्कं साधारणदुस्वरत्रिकविनाशेषसप्तकं एवं एकत्रिंशत्सप्त
 मीलने सुसप्ततिः मिध्यात्वे सप्तसप्ततिः सास्वादने सूक्ष्मापयोमिध्या

रशुभलक्षणपंचकं साधारणदुःस्वरं विनाशेषं स्थावरषट्कपुत्रउभयमील
 ने षट्सप्तति मिध्यात्वे तु षट्सप्ततिः अनिलत्तिवायुकायलक्षणानां गणा
 यां वैक्रियशरीरोदयगणनैकोनत्रिंशत्सप्तसप्ततिः प्राप्यते ॥ २८ ॥

द्वयार्थः—विकलेन्द्रिनो ह्यासीनो उदय छे. पंचेन्द्रिमार्ग
 णाये एकसौचौदनो उदय छे. पृथ्वीकाय तथा वनस्पतिकायने
 इगुण्यासीनो उदय छे. तेउकाय वायुकायने सतहत्तरिप्रकृतिनो
 उदय छे. अपकाये अठहत्तरिप्रकृतिनो उदय छे. ॥ २८ ॥

सत्तरससयंतसंमि, इगलाअभवदुअणाणंमि । ७

मणयोगकसाएसु, विभंगचसूनुनवगसयं ॥ २९ ॥

* (पाठांतरे)

अभववअज्ञाणसत्तरअहिअसयं ।

टीका—सत्तरससयं इत्यादि । प्रसक्तयलक्षणमार्गणायांसप्त-
दशाधिकंशतं प्रकृतिनां ओघोऽदयो भवति तत्र सप्तकर्मणां पंचाशत्तना-
म्नस्तु एकेन्द्रियजाति आतपस्थावरभूक्ष्यसाधारणलक्षणं प्रकृतिपंचकं
नास्ति शेषाद्वापष्टिः उभयमीलने सप्तदशाधिकंशतं उदये ओघतः प्रा-
प्यते तत्र मिथ्यात्वे जिननामाहारकद्विकमिथसम्यग्मोहाख्यप्रकृतिपंच-
कं विना द्वादशाधिकंशतं सास्वादने तु मिथ्यात्वापर्याप्तनरकात्पूर्वोल-
क्षणनयमंतरेण न वा अधिकंशतं उदये भवति मिथे अनंतानुबधिचतुष्टयातु-
पूर्वाजिकाविकल्पिकाभावे मिथमोहनीयप्रक्षेपे च प्रकृतीनां शतं उदये-
प्राप्यते अविरतसम्यग्दर्शने चतुरधिकंशतं देशविरते सप्ताशीतिः एव-
ओघोदयवत्पावद् योगगुणस्थानकं तावज्ज्ञेयं अभव्यमार्गणायां अज्ञा-
नार्थिकमार्गणायां सप्तदशाधिकंशतं ओघोऽदयो भवति मिथमोहसम्य-
ग्मोहजिननामाहारकद्विकं विना सप्तदशाधिकंशतं उदये प्राप्यते मण-
योगतिमनोयोगमार्गणायां एकेन्द्रियादिजातिचतुष्क रथावरचतुष्क
आनुपूर्वी चतुःशतफलक्षणत्रयोदशं विना न वा अधिकंशतं ओघोदये भ-
वति मिथ्यात्वे जिननामाहारकद्विकमिथसम्यग्मोहं विना चतुरधिकं-
शतं भवति सास्वादने मिथ्यात्वं विना अधिकंशतं भवति मिथेत्वनं-
तानुबधिचतुष्क विना मिथमोहनीयप्रक्षेपे च शतं उदये भवति सम्यग्गुणे-
तु मिथमोहानुदये सम्यग्मोहोदये शतमेव देशविरते तु जपत्पारुष्यानच-
तुष्टयनरकगति नरकायुर्देवगति देवायुर्बुभगाने योषशोलक्षणप्रकृति
स्त्रयोदशकमंतरेण सप्ताशीते रुदयो भवति प्रमत्तेत्वे साशीतिः अप्रमत्ते-
पदसप्तति एव पावत्सयोमिगुणस्थानके द्विधत्वं त्रिंशदुदये प्राप्यते ।
इति । कषायचतुष्टये तु क्रोधरूपवेगमानचतुष्क लोभचतुष्क जिन-
नामलक्षणप्रकृतित्रयोदशाभावेन वा अधिकंशतं मिथ्यात्वे आहारादिक-
मिथसम्यग्मोहं विना पंचाधिकंशतं सास्वादने सप्तमित्रिकतपमिथ्यात्व-
नरकात्पूर्वोलक्षणनवनवतिः प्राप्यते एवं गुणस्थानकेषु अनिशति-

बादर्यावत्त्वक्तव्यमानकषायेप्येयंमायाकषायेप्येवंगुणस्थानदशकं
 वत्वाच्यं स्वनामकषायतो अन्येनिवार्यातेचक्षुदर्शनमार्गणायांचजा
 तिचतुष्क स्थावरचतुष्कानुपूर्व्याचतुष्कातपं जिननाममंतरेणचक्षु
 दर्शनेनवाधिकंशतं मिथ्यात्वेआहारकद्विकसम्यक्त्वमोहनीयमंतरेण
 चाधिकंशतंसास्वादनेमिथ्यात्वंविनाचतुराधिकंशतं मिश्रेअनंतानुबंध
 चतुष्टयचतुरिन्द्रियजातिलक्षणपंचकापहारेमिश्रमोहक्षेपेशतं सम्यग्
 दर्शनेमिश्राभावेसम्यग्मोहनीयउदयेशतं देशेसप्ताशीतिः एवं क्षीण
 मोहंयावत्वाच्यं विभंगज्ञानेसम्यग्मोहनीयजातिचतुष्क स्थावरच
 तुष्काहारकद्विकातपजिननामरूपप्रकृतित्रयोदशविनानवाधिकंशतं
 ओघेभगवत्यांमनुष्यतिर्यंगानुपूर्व्याउदयकालेविभंगप्रतिपेधः कर्म
 ग्रंथेतुऔदारिकमिश्रयोगोदयज्ञानेनअत्रविवक्षितं मिथ्यात्वेमिश्रमोह
 नीयंविनाअष्टाधिकंशतं मिथ्यात्वनरकानुपूर्व्याविनापडविकंशतं मि
 श्रेअनंतानुबंधीचतुष्टयानुपूर्व्यात्रयाभावे मिध्रमोहनीयक्षेपेशतंउदय
 भवति ॥ २९ ॥

टिप्पणीः—एकसो सत्तरनो उदय वसने विषे एकेंद्रियजातप
 थावर सूक्ष्म साधारण विना एकसो सत्तरनो उदय छे, वसकाय
 मिथ्यात्व अभिप्रायमार्गणाये वे अज्ञानमार्गणाये एकसो सत्तरनो
 उदय छे, मिश्रमोहनी ? सम्यक्त्वमोहनी २ जिननाम ? आ
 हारक ? आहारकमिश्र २ ए पांच नयी. मनोयोगने विषे
 कषाय ४ ने. विषे विभंगने विषे चक्षुदर्शनने विषे पद्मछेदने
 विषे एकसो नवनो उदय छे. तिहां मनोयोगमे जाति ४ थावर
 ४ आनुपूर्व्या ४ आतप ए तेरनो उदय नयी, कषाय ४ मे
 अत्र वार कषाय जिननाम विना विभंगने चक्षुदर्शननो पद्म
 दपने जाति ४ थावर ४ आनुपूर्व्या ४ आतप विना ॥ २९ ॥

साएवमिश्रमोहापगमेसम्यग्मोहानुपूर्वविपोदयेचनवनवतिः
 गदर्शनेसाएवाप्रत्याख्यानचतुष्टयदेवत्रिकदुर्भगात्रिकवैक्रियद्विक
 र्यंगानुपूर्वांलक्षणचतुर्दशापगमेपंचाशीतिः देशविरतिगुणस
 केउदयोभवति । साएवप्रत्याख्यानचतुष्कनीचैर्गोत्रोद्योततिपं
 तिर्यगाद्युल्लक्षणाष्टकानुदयेसप्तसप्ततिः प्राप्यते, अप्रमत्तेस्स्यान्
 काभावात्चतुःसप्ततिः अपूर्वकरणेअंतिमसंहननत्रिकसम्यग्मोह
 पगमेसप्ततिः, अनिश्रुतिवादरेहास्यपदकाभावात्चतुःषष्टिरु
 वति ततः परंवेदाभावेत्वष्टसप्तति स्तथा ज्ञानात्रिकावधिदर्शन
 पशमक्षायिकमार्गणासुजातिचतुष्कस्थावरचतुष्कातपजिननाम
 नुबंधिमिध्यात्वमिश्रलक्षणषोडशाभावेषडधिकंशतंओघोदयः
 रतसम्यग्दर्शनेआहारकद्विकाभावेचतुरधिकशतं, देशेसप्तद
 वात्सप्ताशीनिः, एवंक्षीणमोहंयावत्वाच्यं क्षयोपशमेअप्रम
 वत्, क्षायिकेतुजिननामक्षेपेसम्यग्मोहनीयवर्जनेषडधिकशतं
 गिगुणंयावत्वाच्यम् ॥ उपशमेउपशमसम्यग्मार्गणायांक्षयो
 प्रायोग्यपडधिकशतेआहारकद्विकसम्यग्मोहनीयाभावेअधिकश
 धेप्राप्यते, देशेऽशीतिः प्रमत्तेतनस्स्यान्द्वित्रिकापगमेपंचा
 एवंउपशांतमोहंयावत्वाच्यम् ॥ ३० ॥

टिपण्यः—वचनयोगे एकसोचानो उदय जातिपूर्वो
 धावर ४ आनुपूर्वांआतप एहनो उदय नवी. स्वीदेने वि
 २ जानि ४ आहारक २ आनुपूर्वी ४ धावरसूक्ष्म ता
 ३ आनय एवं १६ प्रकृति विना एकसोचानो उदय छे.
 ज्ञान, अवधिदर्शन, क्षयोपशमसमस्तिन १ पृथ्वी मार्गणावे
 ४ धावरसूक्ष्म अणुपाननाम साधारण ३ आनय १ जिनना
 ११ अन्नानुबंधि ४ मिध्यात्व १ मिश्रण १६ विना १०६

उदय छे. इहां अपर्याप्तपणो काढीए ते लब्धिअपर्याप्तो-
 छे. उपशम समकित एकसोछ मध्येयी स्त्रीवेद ? आ-
 दिक २ ए तीन काढीये तेवारे एकसोतीननो १०२ नो
 छे. ॥ ३० ॥

छतिगिदेससुहमे, सठाणुदओअपुरिसिअद्वसयं०
 नाणेइगसीई, केवलजुअलेवयालीस ॥ ३१ ॥

टीका--मिच्छतिग इत्यादि ॥ मिथ्यात्वेसम्यग् मिश्रमोह-
 हारकाद्विकोदयाभावेसप्तदश॥धिकशतंउदयेप्राप्यते, सास्वादने-
 शाधिकशतंउदयेप्राप्यते, मिश्रेशतंप्राप्यते देशेसप्ताशीतिः उद-
 यते, सूक्ष्मसंपरायेषष्टिरुदयेप्राप्यते, सगतिस्त्रिकइतिस्वस्वगुण-
 प्रायोग्योदयाः प्राप्यते, पंढेनपुंसकवेदलक्षणेसोलइतिषोडशा-
 तंउदयेओवः प्राप्यते, देवत्रिकं वेदत्रिकं जिननामोदयरहितं
 , मिथ्यात्वेसम्यग्मिश्रमोहाहारकाद्विकरहितंद्वादशाधिकं शतं-
 ते, तदेवसूक्ष्मविकातपमिथ्यात्वनरकानुपूर्वीविनापडाधिकशतं-
 दनेप्राप्यते, अनंतानुबंधिस्पावरेकेन्द्रियादिजातिचतुष्कानु-
 तैर्यगानुपूर्वीत्रिकानुदयेमिश्रमोहोदयेपंचनवतिः साएवमिश्र-
 उदये सम्यग्मोहोदये आनुपूर्वीप्रक्षेपेचअष्टनवनवतिःप्राप्यते
 प्रकपायमनुष्यानुपूर्वीतिर्यगानुपूर्वी नरकत्रिकैक्यद्विकदुर्भ-
 उभावेचतुरशीतिःप्राप्यते एवंप्रमत्तेएकोनाशीतिः अममत्ते-
 : अपूर्वेएकोनसप्ततिः अनिवृत्तौतुषष्टिः एववाच्यं पुरिसिति-
 त्मार्गणायां जातिचतुष्कस्थात्रसूक्ष्मसाधारणातपनरकत्रिक-

* (पाठांतरे)

सगसंदेसोलपुरिसेअ ।

टीका—परिहारेअडसयरित्यादि परिहारविशुद्धिचारित्रेअष्ट-
सप्ततिस्तत्रप्रमत्तयतिप्रायोग्यैकाशीतिनः स्त्रीवेदाहारकद्विकापगमे-
अष्टसप्ततिः साएवस्त्यानद्वित्रिकाभावेचसप्ततिरप्रमत्तेभवति, सामा-
इयछेएसुत्ति सामायिकेछेदोपस्थापनीयचारित्रद्वयेएकाशीतिः प्रमत्त-
यतिप्रायोग्याउदयेभवतिओषः प्रमत्तेचअप्रमत्तादौओघोदयवत् स-
ह्वाओइतिययाख्यातचारित्रेषष्टिप्रकृतीनामुदयेओषः तत्रएकोनपष्टि-
रुपशांतमोहप्रायोग्याजिननामयुक्ताषष्टिर्भवतिओषेतत्रोपशांतमोहे-
एकोनपष्टिः क्षीणमोहेसप्तपंचाशन् सयोमिकेवलिगुणेद्वाचत्वारिंशत्
अयोमिगुणेद्वादशउदयेभवन्ति अचक्षुर्दर्शनेजिननामाभावात् एक-
विंशत्यधिकशतं ओषः उदयेभवतिमिथ्यात्वादारम्यक्षीणमोहपर्यंत-
ओघोदयवद्भावनीयम् ॥ ३२ ॥

ट्बार्थः—छटा गुणटाणाप्रत्ययी ८? इक्यासी प्रकृतिनो
छे ते मन्वे स्त्रीवेद ? आहारक काढीए तेवारे परिहारविशुद्धि-
चारित्रमे अटहत्तरि प्रकृतिनो उदय छे, सामायिक ? छेदोप-
स्थापनीयचारित्रे छटा गुणटाणावालाने इक्यासीनो उदय छे,
यथाख्यातचारित्रे साठ प्रकृतिनो उदय छे, इगुणसह्वा इग्यारमे
उदय छे, ते मन्वे एक जिननाम मेळिये तेवारे साठ धाई,
अचक्षुदर्शनमे जिणनामकर्म विना एकसो एकवीसनो उदय छे
॥ ३२ ॥

अजए इगुणीससयं, आइतिलेसेगवीसयुअसयगं ।
एगारनवयदसहिय, सयंचतेउतिगेनेयं ॥ ३३ ॥

टीका—अजएइगुणीससयंइत्यादि अजयेअविरतिमार्गणायां-
आहारकद्विकजिननामोदयरहिताः एकोनविंशत्यधिकशतंप्रकृतयः

ઓવોદયેભવંતિ, મિધ્યાત્વેમિશ્રમોહસમ્યગ્મોહંવિનાસતદશાધિકં-
 સાસ્વાદને ૧૧૧ મિથ્રે ૧૦૦ અવિરતે ૧૦૪ ભવંતિ આદિલેશ્યા-
 ત્રયેકૃષ્ણનીલકાપોતલશ્ણેજિનનામોદયાભાવાત્ એકવિંશત્યધિક-
 શતપ્રકૃતીનાંઓવઃ એવંપ્રમતંપાવત્ત્વાચ્યંપુગારેત્યાદિતેજસ્વિફેતેજો-
 લેશ્યામાર્ગેણાપાંનરકાયુઃ વિનાચતુઃપંચાશત્સત્કર્મપ્રકૃતયઃ નામ્ન-
 સ્તુનરકાદિકવિકલવિકાપર્યાસમૂશ્મસાધારણાતપજિનનામરહિતાઃસત્-
 પંચાશત્ત્વભયમીલનેપ્રકાદશાધિકંશતંઓવોદયઃ મિધ્યાત્વેમિશ્રમો-
 હસમ્યગ્મોહાહારકંધિનાસસાધિકંશતંસાસ્વાદનેમિધ્યાત્વંવિનાપદધિ-
 કંશતંમિથ્રે અનંતાનુબંધિયતુષ્કાનુપૃષ્ઠીત્રિકૈકેન્દ્રિયજાતિસ્થાવરનામા-
 ભાયેમિશ્રોદયેયઅશ્નવતિઃ અપતેમિશ્રમોહાત્તુદયેસમ્યગ્મોહાનુપૃ-
 થીકમીલનેપ્રકાધિકંશતં દેશચિરતૌચતુર્દશાપગમેસસાશીતિઃ પ્રમતે-
 પ્રકાશીતિરપ્રમતેષ્ઠસમતિરિતિજ્ઞેયં પદ્મલેશ્યાપાંતેજોલેશ્યાપ્રાપોર્થે-
 પ્રકાદશાધિકશતપ્રકૃતીપ્રકેન્દ્રિયજાતિસ્થાવરનામાભાયેનવાધિકંશતંઓ-
 ધેમિધ્યાત્વેપદ્યાધિકંસાસ્વાદનેયતુરધિકશતંમિથ્રેઅશ્નવતિઃ અરિ-
 ત્નમમ્યગ્દર્શનેપ્રકાધિકશતંદેશચિરતેસસાશીતિઃ પ્રમતેપ્રકાશીતિઃ
 અપ્રમતેષ્ઠસમતિઃ इतिवाच्यं शुक्रलेखायां दशाधिकं शतं ओवयः ३६
 यो भवन्ति जानियतुः कस्याश्चतुष्कान्तरकविकरिनाश्चोत्तरांश-
 जोर्ध्वमिध्यात्वे सम्यग्मिश्रमोहाहार कविकजिननामोयनापंथोत्तरां-
 सास्वा दनेमिध्यात्वं विनाचतुर्ध्वधिकं शतं मिथ्रे अनंतानुबंधियमुष्का-
 नुपृष्ठी विद्याभावेन मिश्रमोहोदयोऽनश्नवन्ति भस्ति सम्यग्दर्शने मिश्रमोहा-
 भावे सम्यग्नो हानुपृष्ठी विद्युत्प्रेष-
 णाधिकं दशान्तरांश-
 चतुर्दश-
 षोडश-
 वेन्द्राश-
 ॥ प्रमते प्रकाश-
 ॥ प्रमयो विगुण-
 ॥ ३३ ॥

અર્થઃ—અરિગ્નિયાગંગારે પૃથ્વો ઓગ્ળામનો ઉદય છે,
 અદ્યુગ્ધજિન નામ વિના પૃથ્વિના વિના આદિ નામ લેશ્યાને
 વિરે જિન નામ કિન્ના પૃથ્વો વામ્નો ઉદય છે, નરક ૩ ૬૧૩

३ मूक्ष्म ३ आतप १ जिन नाम ८ विना तेजोलेश्यामे एकसो
इग्यारनो उदय ए इग्यार तथा पूर्वद्रीधावर १ ए विना एकसो
नवनो उदय छे, शुक्ललेश्याने द्विपे जाति च्यार थावर ४ आतप
१ नरक ३ ए बार विना एकसो दसनो उदय छे. ॥३३॥

चउदससयंचसन्निनु, अट्टारसअहीयसयंतुआहारे ।
तणुभविदुवोससयं, अणहारेअसीईनवअहीया ७ ३४॥

टीका—चउदससयंचसन्निनुइत्यादि संज्ञिमार्गणायांपूर्वेंद्रि-
यादिजातिचतुष्करथावरसूक्ष्मसाधारणातपलक्षणाष्टकोदयविनाचतुर्द-
शाधिकंशतंओघेभवति मिथ्यात्वेपंचक्रमंतरेणनवाधिकंशतंसास्वादने
अपर्याप्तमिथ्यात्वनरकानुपूर्वोविनापडाधिकंशतंमिश्रेअनंतानुबंध्यानु-
पूर्वोत्रिकाभावेमिश्रेपेचशतंउदयेभवतिततः अयोगिपर्यंतंओघो-
दयवत्भावनीपंसंज्ञिमार्गणायांअपर्याप्तोदयग्रहणंतु मुक्तासंज्ञीसुसन्नि-
दुगं इत्याशयातुक् । अट्टारसत्तिआहारक्रमार्गणायां आनुपूर्वोचतुष्टयो-
दयाभावात् अष्टादशंशतंउदयेभवति मिथ्यात्वेपंचक्रमाभावात् त्रयो-
दशाधिकंशतंसास्वादनेसूक्ष्मात्रिकातपमिथ्यात्वाभावात् अष्टाधिकश-
तंमिश्रेअनंतानुबंधिजातिचतुष्करथावरसभावेमिश्रेपेचशतंसम्पत्त्वे-
मिश्रेवानुदयेसम्यग्मोहोदयेचशतमेवेतिततः त्रयोदशाभावेसप्ताशीतिः
पुत्रप्रमत्तादिपुत्रयोगिपर्यंतपुत्राच्यं तणुत्ति तनुयोगःकाययोगः भव्य-
त्ति भवसिद्धिकलक्षणेमार्गणाद्वयेद्वाविशत्यधिकंशतं ओघेभवतिमि-
थ्यात्वादिपुत्रोघोदयवत् अनाहारक्रमार्गणायांजीदारिकवैक्रियाहार-
कशरीरोपांगसंहननसंस्थानविद्यायोगतिपरावातोच्छ्वासातपोद्योतो-

* (पाठांतरं)

नवहिअदुग

पचात्सुस्वरदुःस्वरप्रत्येकसाधारणमिथमोहलक्षुणं प्रकृतित्रिंशदुदये-
 द्विनवतिःओघेउदयः संभाव्यतेआदेयानादेयोदयस्तुस्वरोदयेप्रोक्त-
 वाक्यस्यपरेश्रुतस्यादेयताभवतिवक्तव्यकालेतुआहारकत्वंपश्चात्सम-
 यांतरे अनाहारकत्वंप्रपन्नस्यादेयतानादेयताचोदयेभवति अयोमि-
 गुणस्यानके च स्वरनामोदयाभावेप्यादेयनामोदयउक्तइतिनिदर्शनात्
 मिथ्यात्वेसम्यग्मोत्तिन्ननामानन्दयेनवतिर्भवति, सास्वादनेसुभाष-
 र्याप्तमिथ्यात्वनरव

मनुष्यगतिअयोमिगुणद्वादशपचादयथा॥ त १ १११ १००
 ध्रुवोदयीद्वादशजिननामवेदनीयद्वयंउच्चैर्गोत्रंमनुष्यायुः एवंपंचविंशति
 ॥ ३४ ॥

ट्वार्थः—संज्ञीमार्गणां जाति ४ थावर ३ आतप ५ आ-
 विना एकसो चौदनो उदय छे, च्यार आनुपूर्वीं विना एकसो
 अन्नरनो उदय छे, आहारकमार्गणामे काययोगभक्ष्यमार्गणामे
 एकसो बावीसनो उदय छे, आहारकमार्गणामे काययोग भक्ष्य
 मार्गणामे- एकसोबावीसनो उदय छे. अनाहारकमार्गणां गुणनि-
 वेनो (जाणुनो) उदय छे. शरीर ३ उपांग ३ संवयण ६ संस्या
 ६ वर्णादि ४ वययोगति १ पराघात १ उच्छ्वास १ आत
 १ उद्योत १ उपघात १ सुस्वर १ दुस्वर १ ए विना ॥३४॥

चउन्नवईअसंज्ञिसु, उदयसामित्तमग्गणाठाणे ।
 केवलदुग्गवज्झासु, सधासुनाणविग्गुदयो ॥३५॥

टीका—चउन्नवईअसंज्ञिसु इत्यादि । असंज्ञीमार्गणायांज्ञ-
 नावरणीयपंचकंदर्शनावरणीयनवकं वेदनीयद्विकंसम्यग्मोहमिथमो-
 पुरुषवेदस्त्रीवेदोदयंविनाचतुर्विंशतिः नरकायुर्देवायुर्द्वयंविनाआयुर्द्व-

नीधैर्गोत्रं अंतरायपंचकं एवं अष्टचत्वारिंशत्नामस्तु तिर्यग्मनुष्यग-
त्यानुपूर्वाद्यनुष्टुपं जातिपंचकं त्रैक्रियाहारं विनाशरीरं औदारिकोपांग
भ्रमं सेवार्त ? तुंडकं वर्णादिचतुष्कं अशुभविहायोगतिः सप्तकं तीर्थ-
करं विनामत्येकवसस्थावरदशकं एवं पंचचत्वारिंशत् वैक्रियशरीरे च गृ-
हीतेष्वनुवतिः असंज्ञिमार्गणायां मिथ्यात्वेऽपि चतुर्नवतिः सूक्ष्मत्रि-
कातपमिथ्यात्वं विना एकोननवतिः सास्वादाने प्राप्यते इति प्रोक्तं-
उदयस्वामित्वं मार्गणास्थाने, मार्गणासुकर्मोदयं विष्वक्ताहकेवलदुर्गति-
केवलज्ञानकेवलमार्गणावर्जयित्वा शेषासुषष्टिमार्गणासु ज्ञानावरणी-
यांतरायदशकस्योदयः प्राप्यते ॥ ३५ ॥

टिप्पणः—चउनवर्द्धं चोराणुं नो उदय छे, असंज्ञिमार्गणामे
उदय छे, समकितमोहनी ? मिश्रमोहनी ? पुरुषवेद ? स्त्रीवेद
? नरकायु ? देवायु ? नरकगति ? देवगति ? आहारक २
संचयण ५ संस्थान ५ देवानुपूर्व्वि ? नरकानुपूर्व्वि ? शुभवि-
हायोगति ? पराघात ? तिर्यक्करनाम १० तथा ए मार्गणाप
स्वामी वक्ष्यो, केवलज्ञान ? केवलदर्शन २ मार्गणामे ज्ञानाव-
रणी ५ अंतराय ५ नो उदय नयी शेष सर्व मार्गणाप ज्ञाना-
वरणी ५ अंतराय ५ ए दश प्रकृतिनो उदय छे ॥ ३५ ॥

दंसणरोहंकम्मं, सुहुमाहस्कायगेसुल्लगुदओ ।
केवलदुर्गे अभावो, सेसासुनवेवउदयंमि ॥ ३६ ॥

टीका—दंसणरोहं इत्यादि दर्शने सामान्योपयोगरूपं गुणं रोध-
यतीत्येवंशीलं दर्शनरोधं दर्शनावरणीयकर्म सुहुमाहस्कायगे सूक्ष्म-
संपराययधारुयातलक्षणमार्गणाद्वये दर्शनावरणीयचतुष्कं निद्राप्रच-
टाद्वयं प्रकृतिपदकं उदये प्राप्यते केवलदुर्गे केवलज्ञानकेवलदर्शनल-

मणनाणकेवलदुगि, संजमपणगेसुउच्चउदयोत्ति ।
सेसासुगोयजुअलं, देसअसन्नोसुआउदुगं ॥ ३८ ॥

टीका—मणनाण इत्यादि मनःपर्यवज्ञानकेलद्विकसंयमपंचक-
लक्षणासुमार्गणासुउच्चैर्गोत्रोदयः नीचैर्गोत्रोदयस्यपंचमेगुणस्थाने
प्राप्यतेसर्वधैवनिवृत्तत्वात् शेषासुद्विचत्वारिंशत्मार्गणासुगोत्रयुगलं-
उच्चैर्गोत्रनीचैर्गोत्रलक्षणं प्रकृतिद्वयं उदयेप्राप्यते इति आयुःकर्मविषये तु
देशविरतिमार्गणा असंज्ञिमार्गणासुआउदुगंतिर्यग्मनुष्यायूरूपं आयु-
द्विकं उदयेप्राप्यते ॥ ३८ ॥

टिप्पण्यः—मनःपर्यवज्ञान ? केवलज्ञान ? केवलदर्शन पांच
संयम एटली मार्गणाए एक उच्चगोत्रनो उदय छे एवं १९ शेष
मार्गणाइं उच्चगोत्र नीचगोत्र बे कर्मनो उदय छे, देशविरति
मार्गणाइं तथा असंज्ञिमार्गणाइं आऊखा २ नो उदय छे, एक
तिर्यचनो एक मनुष्यनो ए बे आऊषानो उदय छे ॥ ३८ ॥

गईजाईचउसुथावरि, संयममणनाणकेवलदुगंमि ।
एगंतेउतिगेसु, वेयतिगेतिन्निउदयाई ॥ ३९ ॥

टीका—गईजाईचउसु इत्यादि गतिनरकादिस्तत्रएकैकं आयुः
उदयेप्राप्यते, तन्नरकगतौनरकायुः तिर्यग्गतौतिर्यगायुः मनुष्यगतौ-
मनुष्यायुः देवगतौदेवायुः उदयेप्राप्यते जातिषुएकैन्द्रिय द्वीन्द्रियत्री-
न्द्रिय चतुरिन्द्रियलक्षणामुचतसृषुथावरित्तिपृथ्व्यादिपंचस्थावरकायमा-
र्गणामु एकैकंतिर्यगायुः उदयेप्राप्यते, संयमपंचकेसामायिकादिकेमनःप-

મોહમાર્ગણા કહે છે. તિરિગતિ મનુષ્યગતિ પંચેન્દ્રિ માર્ગણાયે
ત્રીન યોગ પ્રસન્નમાર્ગણાને વિષે અવિરતિમાર્ગણાં ધ્યુ ?
અધ્યુદરશનમાર્ગણાં આહારક્રમાર્ગણાયે લેશ્યા ૬ ને વિષે મમ્ય-
માર્ગણાયે પુરુષવેદે સંજ્ઞીમાર્ગણાં મોહનીકર્મની અટાવીત પ્ર-
કૃતીનો ઉદય છે. ॥ ૪૦ ॥

નપુવિણુદેવગર્દેષ, નિરપ્પુરસિત્થિહીણદ્વગવિગલે ।
ધાવરઅસંછિપ્પસુ, અસમ્મમીસાયચ્ચઽવીસં ॥૪૧॥

ટીકા—નપુવિણુ इत्यादि ॥ દેવગતૌનપુંસકવેદં વિનાસત-
વિશતિર્મોહમૃત્યુયઃ ઉદયેપ્રાપ્યન્તે નિરપ્તિનરકગતૌપુરુષવેદસ્ત્રીવેદ-
વિનાપદ્વિંશતિઃ ઉદયેદ્વગાગેદ્કેન્દ્રિય વિકલેન્દ્રિય સ્થાવરપંચકા-
સંજ્ઞિલક્ષણાસુદશાસુનાર્મણાસુપુરુષસ્ત્રીવેદંવિનાપદ્વિંશતિઃ અસમ્મતિ-
સમ્યગ્મોહમિધમોહંવિનાષતુવિંશતિઃ ઉદયેપ્રાપ્યન્તે ॥ ૪૧ ॥

ટીકા—દેવગતિમાર્ગણાયે નપુંસકવેદનો ઉદય નથી. નરક-
મર્ત્યે પુરુષવેદ ? સ્ત્રીવેદવિના ૨૬ પ્રકૃતિનો ઉદય છે, મોહ-
નિનો એકેન્દ્રિય ? વિકલ ૩ યાવર ૫ અસંજ્ઞીમાર્ગણાયે નપું-
સકવેદનો ઉદય છે, સ્ત્રીવેદ પુરુષવેદ ૫ વે વેદનો ઉદય છે
નહી, અને સમક્રીતમોહની ? મિન્નમોહની ? ૫ ૪ વિના ધોવીસ
પ્રકૃતિમોહનીનો ઉદય છે. ॥ ૪૧ ॥

વેણ્ણુવેઅહીણા, અવારકસાચાકસાપચ્ચઽગેસુ ।
મળનાણદુસામર્દેય, ચ્ચઽદસથીહીણપરિહારે ॥૪૨॥

ટીકા—વેણ્ણુવેઅહીણા इत्यादि ॥ વેદત્રિકેવેદદ્વયહીનાતત્ર-
પુરુષવેદેસ્ત્રીનપુંસકવેદંવિનાપદ્વિંશતિઃ સ્ત્રીવેદેપુરુષસ્ત્રીવેદંવિનાપદ-

विंशतिः नपुंसकवेदपुरुषमूर्त्तिं विना विंशतिः उदयेन
सापचउगेतिकषायग्रन्थेषु क्रोधमानमायालोभद्वन्द्वे
बंधिकषायद्वादशविनागोदशउदयेप्राप्यन्ते मनःपर्यवज्ञानत
छेदोपस्थापनीयचारित्र्यसंज्वलनचतुष्टयास्यदक्षवेदविकस
लक्षणचतुर्दशप्रकृतयः उदयेप्राप्यन्ते परिहारविशुद्धी
एवमयोदशभवन्ति ॥ ४२ ॥

टिप्पण्यः—पुरुषवेदमन्त्रे स्त्रीवेद नपुंसकवेदनी २६
छे. स्त्रीवेदमन्त्रे पुरुष नपुंसक विना २६ नो उदय छे.
वेदमन्त्रे स्त्रीवेद पुरुषवेद विना २६ नो उदय छे. क्रो
मन्त्रे मान ४ माया ४ लोभ ४ ए वार विना १६
छे. मानमन्त्रे क्रोध ४ माया ४ लोभ ४ ए वार वि
नो उदय छे. इम मायामन्त्रे १६ उदय इम लोभमन्त्रे
उदय छे. मनःपर्यव ज्ञानमन्त्रे सामायिकना मेद जाण
उदय छे परिहार विशुद्धिमन्त्रे स्त्रीवेद विना १४ उदय छे
नाणतिगओहिदंसे, वेअगसम्मेअमिच्छअण
सम्मविणुदुसम्मत्ते, मीसंजुआतेउमीत्संमि

टीका—तथाज्ञानत्रिकेवधिदर्शनेवेदगतिवेदकेक्षायोप
दर्शने अमिच्छाचिनविद्यन्ते मिथ्यात्वानंतानुबंधिमिश्राः इत्य
ध्यात्वेमोहनीयअनंतानुबंधिचतुष्टयमिश्रमोहंविनाद्वाविंशतिः
प्यन्ते, दुसम्मत्तेइतिद्विसम्यक्त्वेक्षायिकोपशमलक्षणेसम्यक्त्वा
विणुइतिसम्यग्मोहनीयंविनाइत्यनेनवेदकसम्यग्प्रायोग्याद्वा
सम्यग्मोहनीयरहिताएकविंशतिः उदयेप्राप्यन्ते उभयोरपिनि
रित्वात् आतिचारिताचक्षुषोपशमगुणवत्एवभवति मिसंजु

तेजतिनापूरुविशतिमिश्रमोहोदयेनयुक्ताद्वाविशनिर्मोहस्यउदयःमिश्रे-
प्राप्यते ॥ ४३ ॥

टिप्पणीः—मतिज्ञान १ धृजज्ञान १ अविज्ञान अवधिदर्शन
वेदक समकिन ए मागेणाप नि १ २ ? अनन्तानुबंधि ४ मिश्र-
मोहनी विना बावीस प्रकृतिना उदय १, ये समकिनमत्वे उप-
शम तथा क्षायिकमत्वे समकिनमोहनी विना २१ प्रकृति मोह-
कर्मनी उदय छे. मिश्रदृष्टिमागेणाप मिश्रमोहनी भेळीइं तेवारे
बावीसनी उदय छे. ॥ ४३ ॥

केवलिदुग्हरकाण, उदयाभावोअनाणतिगेसु । ७
छगसगवीसदेसे, अट्टारसगवीसमणहारे ॥४४॥

टीका—णोकेवलिहकरवाप इत्यादि केवलतिकेवलज्ञान-
केवलदर्शनयथाख्याचारिविणोनमोहोदयः उपशान्तमोहगुणस्थाने
यथाख्यानचारिद्वयोः ॥ नोहोदयः सर्वोपशान्तत्वात्प्रतिपातश्च-
स्तिरत्यद्वास्तवकारणनसत्तास्थितत्वेनपुनः प्रादुर्भावः शीणमोहादिषु-
मोहस्यबंधोदयोर्दीर्घसत्तायाः सर्वथाअभावान्नप्रतिपातः इति सुह-
मिगलोभोति, सधर्मसंपरायचारिब्रेद्गतिएकपूत्रसंज्वलनलक्षणस्य-
टोभस्यउदयः, अज्ञानविकेछगसगवीसतिषड्विंशतिः सप्तविंशति-
र्वाउदयेभवन्ति, तत्रयेषांमतेमिश्रेज्ञानमिच्छतितन्मतेसम्यग्मोहमि-
श्रमोहोदयविनाषड्विंशतिः, येचमिश्रेअज्ञानमिच्छंतितन्मतेमिश्रेस-
म्यग्मोहविनासप्तविंशतिः उदयेभवन्ति, देसोत्तिदेशविरतौअनन्तानु-

* पाठांतरे

णोकेवलिहरकाण सुहमिगलोभोअनाणतिगेसु ।

વંધ્યપ્રત્યાખ્યાનદ્વયકષાયાષ્ટકમિશ્રમિધ્યાત્વોદયવિનાશોષાઃ અષ્ટદશ
શુદયેભવંતિ, સગવીસત્તિ, અનાહારકમાર્ગણાયાં મિશ્રમોહોદય
વિનાસપ્તવિંશતિઃ ઉદયેભવંતિ ॥ ૪૪ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—કેવલજ્ઞાન ? કેવલદર્શન ? યથાખ્યાતચારિત્ર
મોહનીકર્મના ઉદયનો અમાય છે, અજ્ઞાનતીનને વિષે કેટલાપ્રકાર
આચાર્યમતે સમકિતમોહની ? મિશ્રમોહની ? ૫ જે વિના છર્વા-
સનો ઉદય છે, કેટલાપ્રકાર આચાર્ય મિશ્રગુણઠાણે અજ્ઞાન, તીન
માને તેહને સમકિતમોહની વિના સત્તાવીસનો ઉદય છે, અજ્ઞા-
સગદેસવિરતિમધ્યે અદારનો ઉદય છે, અનંતાનુબંધિ ૪ અપર્યા-
ખ્યાની ૪ સમકિતમોહની ? મિશ્રમોહની ૫ ૧૦ ઉદય નથી
તિણે ૧૮ નો ઉદય છે, અનાહારકમાર્ગણાયે મિશ્રમોહની વિના
સત્તાવીસનો ઉદય છે. ॥ ૪૪ ॥

સાસાણેપણવીસં અભવમિચ્છેસમિચ્છછવીસં ।

નામસ્તપયડીઓ, ગુણઠાણધિહીડનાયઘા ॥ ૬૫ ॥

ટીકા—સાસાણે इत्यादि સાસ્વાદને દર્શનમોહનીપત્રપોર-
વિનાપંચવિંશતિઃ ઉદયેભવન્તિ, સાસ્વાદનસ્યોપશાંતાદ્વાંશસ્વા-
અનંતાનુબંધુદયેદર્શનમોહત્રિકાનુદયેચસાસ્વાદનપ્રાપત્તિઃ । અમર-
માર્ગણાયાંમિધ્યાત્વોદયસહિતાઃ પદવિંશતિઃ મિધ્યાદર્શનમાર્ગણાયાં
મિધ્યાત્વોદયસહિતાઃ પદવિંશતિઃ इत्युक्तंમાર્ગણાસુઉદયસ્વામિધ્યા-
મોહસ્ય, સાંપ્રતંનામવક્રતીઃ માર્ગણાસુઉદયત્વેનવિભજ્યતાઈ ॥૪૫॥

ટિપ્પણ્યઃ—દર્શનમોહની તીન વિના સાસ્વાદનગુણઠાણે ૨૫
પંચવીસનો ઉદય છે, દર્શનમોહની અભવ્યમાર્ગણાયે તથા મિધ્યા-

ત્વમાર્ગણાયે મિથ્યાત્વમોહની મેલીયે તેવારે ૨૬ નો ઉદય છે, હવે નામકર્મની યાસઠી માર્ગણાયે ઉદયની પ્રકૃતિ કહે છે, ગદ્ગદિય ઇ ગાથાને અનુક્રમે ત્રીસ છપ્પત્રપત્રાસ ઇગાથા જોડીને અર્થ કરવો. ॥ ૪૫ ॥

ત્રીસઅડદુપત્રાસા, દુસુતીત્રીસં(ચતુતિગતીસં)તિગે-
સુપણત્રીસં ।

ગુણસઠ્ઠીદુગતીસં, ઇગતીસંદોસુતીસંચ ॥૪૬॥

ટીકા—ત્રીસઅડતિ ॥૪૭॥

ટિપ્પણ્ય:—નરકગતિય ત્રીસ પ્રકૃતિનો ઉદય છે. તિર્પચગતિય અઘ્ઘાવન નામકર્મનો ઉદય છે. મનુષ્યને પંચાશ નામપ્રકૃતિનો ઉદય છે, દેવગતિય તેત્રીસ પ્રકૃતિનો ઉદય છે. ચેન્દ્રી, તેન્દ્રી, ચોરેન્દ્રીય ઇ ત્રીસ માર્ગણા ૩૫ પ્રકૃતિનો ઉદય છે. પંચેન્દ્રિને ગુણસઠિનો ઉદય છે. પૃથ્વીકાયને ઘત્રીસનો ઉદય છે, અપકાયને ઇગતીસનો ઉદય છે. તેત્રકાયને ચાત્રકાયને ત્રીસ પ્રકૃતિનો ઉદય છે. ॥ ૪૬ ॥

ઘત્રીસા(દુગતીસા)યાસઠ્ઠી, ચત્રસગસઠ્ઠી(પદ્મા)ત-
હેચસગસઠ્ઠી ।

છપદ્માચત્રપદ્મા, ચત્રસઠ્ઠીચત્રસુઠાસઠ્ઠી ॥૪૭॥

ટીકા—દુગતીસા ॥ ૪૭ ॥

ટિપ્પણ્ય:—વનરપત્રીકાયમધ્યે ઘત્રીસ પ્રકૃતિનો ઉદય છે, વન-કાયને યાસઠી પ્રકૃતિનો ઉદય છે, મનોયોગમધ્યે ચત્રપદ્મનો

ઉદય છે. વચનપોમે સત્તાવનનો ઉદય છે. તિમજ કાયપોમે
સડસડીનો ઉદય છે, પુરુષવેદને હળનનો ઉદય છે. સ્ત્રીવેદને
ચોપનનો ઉદય છે, નપુંસકવેદને ચોસડીનો ઉદય છે. કળા
૪ ને ઢાસડીનો ઉદય છે. ॥ ૪૭ ॥

તિસુસગવન્નાચોયાલ, અડતીસંદોસુહંતિચોસટ્ટી ।
પળપન્નદુચડચત્તા, વાયાલીદોસુગુણચત્તા ॥૪૮॥

ટીકા--તિસુસગવન્ના ॥ ૪૮ ॥

ટ્વાર્થ:—મતિજ્ઞાન ૧ શ્રુતજ્ઞાન ૨ અવધિ ૩ એ ત્રીન
માર્ગજ્ઞાને વિષે સત્તાવનનો ઉદય છે. મન:પર્યવજ્ઞાને ૪૪ નો
ઉદય છે. કેવલજ્ઞાને ૩૮ નો ઉદય છે. મતિજ્ઞાન ૧ શ્રુત-
જ્ઞાન ૧ વે માર્ગજ્ઞાને ચોસડીનો ઉદય છે. વિભંગે પંચાવનનો
ઉદય છે. ચારિત્ર વેમલ્યે સામાઙ્ક છેદોપસ્થાપનીયમલ્યે ચૌમા-
લીસ પ્રકૃતિનો ઉદય છે. પરિહાર વિશુદ્ધિમલ્યે ૪૨ પ્રકૃતિનો
ઉદય છે. સૂક્ષ્મસંપરાય ૧ યથારૂપાત એ વેમલ્યે ૩૮ નો ઉ-
દય છે. ॥ ૪૮ ॥

ચોયાલાચોસટ્ટી, ચડપન્નછસઢિસત્તપન્નાય ।
અડતીસતિલેસાસુ, ચડસઢિછસઢિભયળાણ ॥૪૯॥

ટીકા—ચોયાલાચો ઇત્યાદિ ॥ ૪૯ ॥

ટ્વાર્થ:—દેશવિસ્તે ચૌમાલીસનો ઉદય છે. અવિરતિમલ્યે
ચોસડીનો ઉદય છે. ચક્ષુર્દર્શને ચોપનનો ઉદય છે. અચક્ષુર્દર્શને
ઢાસડીનો ઉદય છે. અવધિર્દર્શનમલ્યે સત્તાવનનો ઉદય છે.

केवलदर्शनमन्त्रे अद्वीतनो उदय छे. कृष्णनीलकापोत ए तीन
लेदयामन्त्रे ध्यार गुणटाणा मानिये तो आहारक २ जिन विना
घोसठीनो उदय छे. अपवा छ गुणटाणा मानिये तो जिननाम
विना छासठीनो उदय छे. एभजना जाणवी. ॥ ४९ ॥

सगपणछपन्नासा, सगचउसद्धीतहेवपणपन्ना ।
दुसुसग(सगअडवन्ना)वन्नाइगपन्न, गुणवन्ना(सद्धी)
तहयचउसद्धी ॥ ५० ॥

टीका—सगपणछपन्नासा इत्यादि ॥ ५० ॥

ट्यार्यः—सेजोलेइयाए सत्तावननो उदय छे, पद्मलेइयाए
५५ नो शुक्ललेइयाए ५६ प्रकृति नामकर्मनो उदय छे. भव्यने
सडसठीनो उदय छे. अभव्यने चोसठीनो उदय छे. उपशमने
पंचावन्ननो उदय छे. क्षाधिकने क्षयोपशमने सत्तावननो उदय
छे. सास्वादन गुणे इगुण पंचासनो उदय छे. तिम वळी मि-
ध्यात्व गुणटाणे चोसठीनो उदय छे. ॥ ५० ॥

अडवन्नाछायाला, तिसद्धीपण(अड)तिसनामकम्मस्सा
उदओमग्गणठाणे, गईआईकमेणणेयवो ॥ ५१ ॥

टीका—अडवन्ना इत्यादि । एवं गाथापट्कस्यसमुदिताएव-
ध्याख्या तत्रनरकगतौनाम्नस्त्रिंशत्, तिर्यग्गतौअष्टपंचाशत्, मनु-
ष्यगतौद्विपंचाशत्, देवगतौचतुस्त्रिंशत्, एकेन्द्रियेत्रयस्त्रिंशत्,
विकल्पविकेपंधविंशत्, पंचेन्द्रियेएकोनषष्टिः पृथ्व्यांद्वात्रिंशत्,
अप्कायेएकत्रिंशत्, अग्निक्वायेएकोनविंशत्, वायुक्वायेत्रिंशत्,

वनस्पतिकायेद्वाविंशत्, त्रयोद्विषष्टिः मनोयोगेचतुःपञ्चाशत्, वन-
 नयोगेसप्तपञ्चाशत्, काययोगेसप्तषष्टिः पुरुषवेदेषट्पञ्चाशत्, स्त्री-
 वेदेचतुःपञ्चाशत्, नपुंसकवेदेचतुःषष्टिः, कायचतुष्केषट्षष्टिः
 विषुमत्यादिज्ञानेषुसप्तपञ्चाशत्, मनःपर्यवज्ञानेचतुश्चत्वारिंशत्,
 केवलज्ञानेअष्टविंशत्, दोसुचि, द्वयोर्मतिज्ञानश्रुतज्ञानयोश्चतुःषष्टिः
 विभंगेपञ्चपञ्चाशत्, बुद्धितिसामायिकच्छेदोपस्थापनीयेप्रत्येकं चतु-
 श्चत्वारिंशत्परिहारेद्विचत्वारिंशत्, सूक्ष्मसंप्रसाययथारूपातयोः एको-
 नचत्वारिंशत्, चत्वारिंशच्चदेशविरतौचतुश्चत्वारिंशत्, अविरतौचतु-
 षष्टिः चक्षुर्दर्शनेचतुःषष्टिः, अचक्षुर्दर्शनेषट्षष्टिः अवधिदर्शनेसप्त-
 पञ्चाशत्, केवलदर्शनेअष्टविंशत्, तिलेसासुत्तिकृष्णनीलकापोत-
 लक्षणासुतिसृष्टुलेइयासुपदिगुणस्थानचतुष्टयमङ्गीक्रियते तदाजिन-
 नामाहारकद्विकोदयंविनाचतुःषष्टिः अथवाप्रमत्तयावत् पद्मगुणस्था-
 नकानिमग्न्यन्तेतदा जिननामविनाषट्षष्टिः एवंभजनाभवति, अव-
 येचतुष्टयंइच्छन्ति वेप्रतिपद्यमानकायलेइया धयंतुगुणस्थानचतुष्टये-
 भवति, पूर्वप्रतिपन्नाद्यलेइयात्रयंतुप्रमत्तयावत्प्राप्यते, यद्यपिवि-
 शुद्धिवशताहीयमानाप्रतन्वीतयापिसत्त्वेनगृहीतव्याइतिपूर्वप्रतिष्ठा-
 पेक्षया “ छिज्जमाणेछिन्ने ” एतद्वचनापेक्षयागत्वरत्वात्नाङ्गी-
 कारः, यथासास्वादनेस्वाज्ञानंकर्मग्रंथिकानामिति, भावनयापेक्षया
 तुसूक्ष्मांशस्यापिसतः अग्रहणेदोषः तेनग्रहणंयथासिद्धांतेसास्वादे
 ज्ञानंइति तेजोलेइयायांसप्तपञ्चाशत् पद्मलेइयायांपञ्चपञ्चाशत्, शुक्ल-
 लेइयायांपट्पञ्चाशत्, भव्येसप्तषष्टिः, अभव्येचतुःषष्टिः उपशमे-
 सम्पग्दर्शनेपञ्चपञ्चाशत्, वेदकेसप्तपञ्चाशत्, क्षायिकेअष्टपञ्चाशत्,
 मिथ्येएकपञ्चाशत् सास्वादानेएकोनषष्टिः मिथ्यात्वेचतुःषष्टिः संशि-
 मार्गणायांअष्टपञ्चाशत्, असंशिमार्गणायांपट्चत्वारिंशत्, आह-
 रकेत्रिषष्टिः अनाहारकेअष्टविंशत्, एवंनामकर्मणः उदयः मार्गणा-

स्थानकेगत्यादिक्रमेणज्ञातव्यः इत्युक्तमुदयस्वानित्वमार्गणासु, सां-
प्रतमुदीरणास्वरूपंनिदर्शयन्नाह ॥ ५१ ॥

व्याख्यः—संज्ञानेजाति ४ आनुपूर्वी ४ आतपविना अटा-
वननो उदय छे, असंज्ञाने छेतालीसनो उदय छे, आहारकने
ब्रह्मनो उदय छे, अनाहारकने, पांत्रीसनामकर्मनी प्रकृतिनो
उदय छे, उदयनि प्रकृतिमार्गणाने विषे गति आदिकने अनुक्रमे
जाणवी ठे समजी छेज्यो. ॥ ५१ ॥

मूलोदीरणठाणा, सडअडछपंचदुस्तिनेयद्या ।

उत्तरउदीरणाए, उदयसमापयडिसंखाय ॥ ५२ ॥

टीका—मूलोदीरण इत्यादि तत्रमूलोदीरणास्थानानिपंच, प्र-
थमं सप्तकर्मोदीरणारूपं तत्रयेजीवाभवान्तेषुकावळिकाशेषेप्रांतमा-
सस्यप्रथममुदीरितस्योदयात् शेषस्याभावात् नउदीरणातेनआयुर्व-
र्जसप्तकर्मोदीरणारूपं प्रथमंस्थानंसर्वसंसारिणांसर्वमपिभवंपावत् अ-
द्यानां उदीरणातत्रअमिनवायुरुदयेतुउदीरणोदयधैकमेवसमयंसम-
यांतरंयद्यप्यप्रमत्ताभिधानेगुणस्थानेप्राप्तस्तद्विशिष्टमात्रत्वेनवेद-
नीयायुषः नोदीरणा, तेनपण्णामेवोदीरणा, सुभ्रमसंपरापेतुसंज्वल-
नढोभस्यधरमयासोदयात् तेनवेदनीयायुर्भोहनीयोदीरणाभावान्,
पंचानामेवोदीरकः क्षीणमोहस्यप्रथमांतरूपेयसमयंयावत् पंचाना-
मुदीरणाक्षीणमोहस्यावळिकाशेषे सतिज्ञानावर्णीयदर्शनावर्णीयां-
तरायस्योदीरणाप्युच्छिन्ना, तेननामगोत्रयोर्द्वयोर्दोदीरणाभवति, मा-
र्गणासुउदीरणास्थानानिगुणस्थानरुवत्भावनीयानि, तत्रमनुपपन्न-
तीपंचेद्विषेप्रसक्तयेयोगत्रयेमत्पादिज्ञानचतुष्टये दर्शनत्रिकेगुरुडे-
दयायांभयक्षयिकाहारकसंश्लक्षणासुअद्याससुसर्वाण्युदीरणा-

स्थानकेगत्यादिकमेणज्ञातव्यः इत्युक्तमुदयस्वामित्वंमार्गणासु, सां-
प्रतमुदीरणास्वरूपंनिदर्शयन्नाह ॥ ५१ ॥

टिप्पणः—संज्ञिनेजाति ४ आनुपूर्वी ४ आतपविना अठा-
वननो उदय छे, असंज्ञिने छेतालीसनो उदय छे, आहारकने
बेसठीनो उदय छे, अनाहारकने, पांत्रीसनाभकर्मनी प्रकृतिनो
उदय छे, उदयनि प्रकृतिमार्गणाने विषे गति आदिकने अनुक्रमे
जाणवी ते समजी छेज्यो. ॥ ५१ ॥

मूलोदीरणाठाणा, सडअडछपंचदुस्त्रिनेयथा ।

उत्तरउदीरणाए, उदयसमापयडिसंखाय ॥ ५२ ॥

टीका—मूलोदीरण इत्यादि तत्रमूलोदीरणास्थानानिपंच, प्र-
थमंसप्तकर्मोदीरणारूपं तत्रयेर्जीवाभवान्तेष्कावल्लिकाशेषेमांतमा-
सरयप्रथममुदीरितस्योदयात् शेषस्याभावात् नउदीरणातेनआयुर्व-
र्जसप्तकर्मोदीरणारूपं प्रथमंस्थानंसर्वसंसारिणांसर्वमपिभवंयावत् अ-
द्यानां उदीरणातत्रअमिनवायुरुदयेतुउदीरणोदयक्षैकमेवसमयंसम-
यांतरंयदाचअप्रमत्तामिवानेगुणस्थानेप्राप्तस्तदाविशुद्धिमावल्पेनवेद-
नीयायुषः नोदीरणा, तेनपण्णामेवोदीरणा, सूक्ष्मसंपरापेतुसंज्वल-
नलोभस्यचरमप्राप्तोदयात् तेनवेदनीयायुर्मोहनीयोदीरणाभावात्,
पंचानामेवोदीरकः क्षीणमोहस्यप्रथमासंख्येयसमयंयावत् पंचाना-
मुदीरणाक्षीणमोहस्यावल्लिकाशेषे सतिज्ञानावरणीयदर्शनावरणीयां-
तरायस्योदीरणाव्युच्छिन्ना, तेननामगोत्रयोर्द्वयोरुदीरणाभवति, मा-
र्गणासुउदीरणास्थानानिगुणस्थानकवत्भावनीयानि, तत्रमनुष्यग-
तौपंचेन्द्रियेवसकायेयोगत्रयेमत्पादिज्ञानचतुष्टये दर्शनत्रिकेशुश्रुते-
श्यायांभय्यज्ञायिकाहारकसंज्ञितशुणामुजघादशसुसर्वाण्यप्युदीरणा-

स्थानानि, नरकादिगतित्रिकद्वन्द्वियचतुष्ककायपञ्चकअज्ञानत्रिकदे-
शविरताविरतिलेइयात्रिकमाद्यमभ्यसास्वादनमिथ्यात्वासंश्लिष्टा-
सुसप्तअष्टौद्वेउदीरणास्थानेवेदत्रिककषायत्रिकसामायिकद्वेदोपस्थाप-
नीयतेजःपद्मवेदकमार्गणासुसप्तअष्टौषट् इति त्रीणिउदीरणास्थानानि,
संज्वलनलोमेसप्तअष्टौषट्पञ्च, परिहारेअष्टौषट्, सूक्ष्मसंपरापेष्टपञ्च,
यथाख्यातेपञ्चद्वेउपशमेअष्टौपञ्चषट्, मिश्रेअष्टौ, अनाहारेद्वेकेवल-
द्विकेद्वयोरेवंउदीरणास्थानानिउत्तरोदीरणायाः संक्षिपन्नाह ॥ ५२ ॥

ट्कार्थः—उदीरणानां मूलधानकं ५ छे सातनो आऊखा
विना आऊखा सहीत आठनी उदीरणा आऊखावेदनी विना
सातमे गुणठाणे आठमे नवमे गुणठाणे ६ नी उदीरणा छे,
मोहनी विना दशमे इग्यारमे चारमाने प्रथमभाग पर्यंत पांचनी
उदीरणा, ज्ञानावरणीय १ दर्शनावरणीय २ अंतराय विना वेनी
उदीरणा तेरमे गुणठाणे छे, प्रकृति उत्तर तेहनी संख्या १२२
नी उदयनी रीते जाणवी. ॥ ५२ ॥

मणुआउवेयणीयं, अपमत्ताओपरंतुनोदीरइ ।
चारसअयोगिपयडिनो, दीरइअकरणोविरीओ ॥ ५३ ॥

टीका—मणुआऊ इत्यादि मनुष्यापुर्वेदनीपद्वयंअप्रमत्ता
परंतुपरिनउदीरयति, अप्रमत्तादिपुविशुद्धवीर्यत्वात्स्यानाद्याटंबक-
त्वाच्चपूर्वस्वतएवोदयावलिक्काक्षितंवेदनीयं तथा मनुष्यायुः उदये-
लभ्यतेनोदीरणाकरणेन तथा द्वादशअयोगिगुणस्थानस्थाःप्रकृत-
उदयेसंतिनोदीरणायां येनकरणवीर्येणनामचलवीर्येणोदीरणाभवति,
अयोगिगुणस्थानकेकरणवीर्यस्याभावात् अकरणवीर्यत्वेनोदीरणा-
इति तथाचभस्मग्रासत्त्वान्नोदीरणाभवति ॥ ५३ ॥

ट्यार्थः—मनुष्यआयुवेदनी २ प्रमत्तगुणटाणा सुधी उदीरे, अप्रमत्तयी पछी उदीरे नही, अयोविगुणटाणे बार प्रकृतिनो उदय छे तेमाटे उदीरणा नयी. ॥ ५३ ॥

सेसासवापयडी, आवलियसेसगाओउदयंमि ।
नोदीरइअपडीनाही, पडिग्गहोउदयतुल्लाओ ॥५४॥

टीका—सेसासवा इत्यादि । शेषाः सर्वाः सप्ताधिकशतरूपाः प्रकृतयः यावत् क्षयकाटान् आवलीभोगयोग्यादलिकाः अवशेषा-
उदयरूपेभवंति तदानोदीरणाधरमयासत्वात्इतिताः काः अपतद्ग्रा-
हिण्यः अपतद्ग्राहित्वंतुयासांप्रकृतीनांचरमोशः अन्यप्रकृतिपुनसं-
क्रमतिताअपतद्ग्राहिण्यः संज्वलनलोभप्रमुखाः पुनः यासांप्रकृ-
तीनांचरमोशः अस्यासुप्रकृतिपुसंक्रम्यक्षपयति, पुरिसोकोहेकोहं-
माणेचमाणंमायापुमायंलोभेपूतद्वरूपेणताः प्रकृतयः पतद्ग्राहिण्य-
इत्युच्यते, ता गांचरमोशासः अन्यसंक्रमणेनअन्यप्रकृतिवंपाप्यउदय-
त्वेनावलिकातेपेउदीरणाऽभावः किंतुउदयोदीरणायाः समकालमे-
वाभावः अतः अपतद्ग्राहीचरमावलिकायाउदयः भवतिपरंतुउदी-
रणाभवतिपाः पतद्ग्राहिण्यः तासांउदयोदीरणा समकालंप्रव्युच्छि-
द्यते, पृथंउतरोदीरणास्वामित्वंस्वतः उदयस्वामित्ववत्भाष्ये अथ-
मार्गेणासुप्रतुरर्थीतिलक्षणेनिसंख्यांविभज्याह ॥ ५४ ॥

ट्यार्थः—शेष जे प्रकृति रही ते जेवारे उदयमव्ये पूक
आवली शेष रहे तेवारे उदयपणे छे, परंतुउदीरणा नयी, जे ते
काळे सत्तामध्ये अनुदितदल रह्या नयी जे उदीरे तेमाटे आव-
लीका शेषकाळे उदीरणा पण नयी, अपडिगाहि (अप्रतिग्राही)
प्रकृतिते प रीते छे जे अपडिगाहीनो छेहलो अंश कोई मे न-

સંક્રમે તેમાટે ઇંમ છે, અને પડિગાદિપ્રકૃતિને તો ઉદય તથા
 ઉદીરણા મેલીજ છે. ઉદયનો અનંતમો માગ સઘલી પ્રકૃતિને
 મેલી રખાવે છે તેમાટે હવે ચોરાસીલાખ જીવાજોનીનું સ્વરૂપ
 કહે છે. ॥ ૫૪ ॥

પુઢવાઈસુપત્તેયં, સગવળપત્તેયણંતદસચ્ચડદ ।
 વિગલેસુદુદુસુરનારય, તિરિચઉચ્ચડવસનરેસુ ॥૫૫॥

ટીકા—પુઢવાઈસુપત્તેયં इत्यादिपूर्वव्याख्याताएव ॥૫૫॥

ટ્યાર્થ:—પૃથિવીકાયની સાતલાખ યોનિ છે, અપ્કાયની
 સાતલાખ યોનિ છે, તેડકાયની સાતલાખ યોનિ છે, વાડક-
 યની સાતલાખ યોનિ છે, વનસ્પતિકાયમત્તે પ્રત્યેક વનસ્પતિની
 ૧૦ લાખ યોનિ છે, સાધારણ વનસ્પતિની ૧૪ લાખ જીવા-
 યોનિ છે, વેન્દ્રી, તેન્દ્રી, ચૌરેન્દ્રી પૃહની પ્રત્યેકે વે વે લાખ
 યોનિ છે, દેવતાને ચ્યાર લાખ, નારકીને ચ્યાર લાખ, તિરિયંચને
 ૪ લાખ તથા મનુષ્યને ૧૪ લાખ યોનિ છે. તે મિલ્યાંપકાં
 ચોરાસી લાખ જીવાયોનિ છે. ગતિચ્યારમાંહે ૨૬ લાખ જીવા-
 યોનિ ઇન્દ્રીમાર્ગણાયે સઘલી લામે. કાય ૬ માંહે સઘલી લામે.
 મનોયોગે ૨૬ લાખ, વચનયોગે ૩૨ લાખ, કાયયોગે સઘ
 લામે, પુરુષવેદે ૨૨ લાખ લામે, સ્ત્રીવેદે ૨૨ લાખ લામે,
 નપુંસકવેદે ૮ લાખ લામે, કષાય ૪ માંહે સઘ લામે. ॥૫૫॥

एगिंदिएसुपंचसु, वारसगतिसत्तअट्टवीसाय ।
 विगलेसुसत्तअडनव, जलखहचउपयउरगभुयगे ५६॥

ટીકા—एगिंदिएसुइत्यादि अपकुलकोटिमानमाह, पूर्वव्याख

पंचसुपृथिव्यादिषुपृथिवीकायेद्वादशलक्षाः कुलकोटीनां, आप्कयेसप्त-
लक्षाः कुलकोटीनां, अग्निकायेत्रयोऽलक्षावापुकायेसप्तलक्षाः वनस्पति-
कायेअष्टाविंशतिलक्षाः विगलेति, द्वीन्द्रियादीन्द्रियेसप्तलक्षाः श्रोत्रि-
येअष्टौलक्षाः चतुरिन्द्रियेनवलक्षाः कुलकोटीनां जलचरेसार्द्धद्वादशलक्षाः,
खचरस्यद्वादशलक्षाश्चतुष्पदस्यदशलक्षाः कुलकोटीनां भवन्ति, उरः
परिसर्पस्यदशलक्षा भुजपरिसर्पस्यनवलक्षाः अमरस्यपद्मविंशतिलक्षाः
नारकस्यपंचाविंशतिलक्षाः कुलकोटीनां भवन्ति सर्वतः एकाकोटिः
सप्तनवतिलक्षाः पंचाशत्सहस्राणिकुलानां भवन्ति, एवंगाथाद्वयं-
वाच्यम् ॥ ५६ ॥

ट्यार्यः—हवे कुल कोडी कहे छे, एकेन्द्रिमे पृथिवी
बारलाख कुल कोडी, अपकायने सातलाख कुल कोडी, तेज-
कायनी तीनलाख कुल कोडी, वायुकायने सातलाख कुल कोडी,
वनस्पतिने अष्टावीसलाख कुल कोडी, ऐन्द्रीने सातलाख कुल
कोडी, तेन्द्रिने आठलाख कुल कोडी, चोरेन्द्रिने नवलख कुल
कोडी, जलचरमे साढीबारलाख कुल कोडी, खेचरने बारलाख
कुल कोडी जाणवी. ॥ ५६ ॥

अष्टतेरसचारस, दसदसनवगंनरामरेनिरप ।

चारसछवीसपणवीस, हुंतिकुलकोडिलरकाइं ॥५७॥

टीका—अभिमार्गणासुयोनिं संख्यामाह । नरकगतीचत्वारो-
लक्षामनुष्पगतीचतुर्दशलक्षा, देवगतीचतस्रस्तियगंगाद्वापष्टिः यो-
नयः, एकेन्द्रियाणां द्विपंचाशत्, द्वीन्द्रियेद्वे, श्रोत्रिन्द्रियेद्वे, चतुरिन्द्रियेद्वे,
पंचेन्द्रिये पद्मविंशतिः, पृथिव्यादिषुचतुर्षु सप्तसप्त, वनस्पत्यांचतु-
र्विंशतिः, असेद्वाविंशत्, मनोयोगेपद्मविंशतिः, वचनयोगेद्वाविंशत्,

સંક્રમે તેમણે રૂપ છે, અને વાંઘાણિપદ્ધતિને તો આ તરફ
 ઝડપણા મેલીય છે. જ્યારનો અન્તમો માગ મળી પદ્ધતિને
 મેલી ગયો છે તેમણે હો જોગસીજારા ઝીંઝારોનોંડુ લખ્ય
 કહે છે. ॥ ૫૪ ॥

पुढवाईसुपत्तेयं, समवणपत्तेयणंतवसचउव ।

विगलेसुदुसुरनारप, तिरिचउचउदसनरेसु ॥५५॥

टीका—गन्वाइसुपत्तेयं इत्यादिद्विभ्याख्यात्तापः ॥२३॥

અન્યાર્થઃ—૧૫થી ૨૦ની સાતલાખ યોનિ છે, જરૂરનો
સાતલાખ યોનિ છે, તેજશ્વપની સાતલાખ યોનિ છે, વાયુ-
શ્વપની સાતલાખ યોનિ છે, ચન્ડ્રિકાશ્વપમર્ગે પ્રત્યેક ચન્ડ્રિકાની
૧૦ લાખ યોનિ છે, સાધારણ ચન્ડ્રિકાની ૧૪ લાખ અંશ
યોનિ છે, શ્રેષ્ઠી, તેન્દ્રી, પોરેન્દ્રી પદ્ધતી પ્રત્યેકે ૩ લાખ
યોનિ છે, દેવનાને બ્યાર લાખ, નારકીને બ્યાર લાખ, ત્રિલોકને
૪ લાખ તથા મનુષ્યને ૧૪ લાખ યોનિ છે. તે નિલ્યાંપક
ચોરાસી લાખ જીવાયોનિ છે. ગતિબ્યારમાંહે ૨૬ લાખ અંશ-
યોનિ હંદ્રીમાર્ગણાયે સવલી લામે. કાપ ૬ માંહે સવળી લામે.
મનોયોગે ૨૬ લાખ, વચનયોગે ૩૨ લાખ, કાપયોગે સત્ર
લામે, પુરુષવેદે ૨૨ લાખ લામે, સ્ત્રીવેદે ૨૨ લાખ લામે,
નપુંસકવેદે ૮ લાખ લામે, કાપાય ૪ માંહે સત્ર લામે..॥૫૫॥

एगिदिपसुपंचसु, वारसगतिसत्तअठ्ठवीसाय ।

विगलेसुसत्तअडनव, जलखहचउपयउरगभुयगे ५६॥

टीका—एगिदिपसइत्यादि अथकुलकोटिमानमाह, एकेदिनेषु

पंचतृपृथिव्यादिपुपृथिवीकायेद्वादशलक्षाः कुलकोटीनां, आपकये सप्त-
लक्षाः कुलकोटीनां, अमिकाये त्रयोऽलक्षाः प्राणकये सप्तलक्षाः वनस्पति-
काये अष्टाविंशतिः लक्षाः विगतेति, द्वीदिपादौ द्वीद्रिये सप्तलक्षाः प्रीति-
ये अष्टौ लक्षाः चतुर्दिद्रिये नवलक्षाः कुलकोटीनां जलचरे सा द्व्यंशदशलक्षाः,
खपस्यद्वादशलक्षाश्चतुष्पदस्य दशलक्षाः कुलकोटीनां भवन्ति, उरः
परिसरस्य दशलक्षा भुजपरिसरस्य नवलक्षाः अमरस्य षड्विंशतिः लक्षाः
नारकस्य पञ्चविंशतिः लक्षाः कुलकोटीनां भवन्ति सर्वतः एकाकोटिः
सप्तनवतिः लक्षाः पञ्चाशत्सहस्राणि कुलानां भवन्ति, पृथगाद्या द्वपे-
षाच्यम् ॥ ५६ ॥

ट्यायः—हवे कुल कोडी कहे छे, एकेन्द्रिमे पृथिवीनी
चारलाख कुल कोडी, अपकायने सातलाख कुल कोडी, तेज-
कायनी तीनलाख कुल कोडी, वायुकायने सातलाख कुल कोडी,
वनस्पतिने अष्टावीसलाख कुल कोडी, घेन्द्राने सातलाख कुल
कोडी, तेन्द्राने आठलाख कुल कोडी, चोरेन्द्राने नवलाख कुल
कोडी, जलचरमे साठवीसलाख कुल कोडी, खेचरने चारलाख
कुल कोडी जाणवी. ॥ ५६ ॥

अद्भुतेरसधारस, दसदसनवगंनरामरेनिरप ।

धारसछद्मोसपणवीस, हुंतिकुलकोडिलरकाई ॥५७॥

टीका—अथ मार्गणासुपोनिसंख्यामाह । नरकगतीचत्वारो-
लक्षामनुपगतीचतुर्दशलक्षा, देवगतीचतस्रस्ति यगंतीद्वापष्टिः यो-
नयः, एकेन्द्रियाणां द्विपञ्चाशत्, द्वीन्द्रिये द्वे, त्रीन्द्रिये द्वे, चतुरिन्द्रिये द्वे,
पंचेन्द्रिये षड्विंशतिः, पृथिव्यादिपुचतुर्षु सप्तसप्त, वनस्पत्यांचतु-
र्विंशतिः, प्रसेद्वाविंशत्, मनोयोगे षड्विंशतिः, वचनयोगे द्वाविंशत्,

टीका—अयमार्गजासुतत्ताद्वारं मूलोत्तरभेदेन कथयन्नाह, अत्र-
तत्ताद्वारस्य प्रथमं चत्तव्येऽपि यो निकुटकोटिद्वारे पूर्ववर्णिते तद्वीकृत्य-
हृन्वायेन च पृच्छकस्याशयप्रभेदेति ॥ ५८ ॥

अर्थः—यदि तदा कुल कोटी मागणास्थानके जे जिहां
 जिन संभवे ते तिहां तिन कहेवा सामान्ये विरोध एहना पंचकयी
 जोड ठेवा ॥ ५८ ॥

तत्सनरपणिंदियोगे, हरकाणसुकभयसन्नीतु ।
आहारेतिगसंता, दुगसंतानाणदंसेतु ॥ ५९ ॥

टीका—“तसनर” इत्यादि प्रसन्नमनुष्यगतिपंचेन्द्रियजा-
तिदोगमय यथास्थानशुद्धदेहमाभ्युक्षयिकसंज्ञिआहारकडक्षणा-
तिगसत्ता श्रीनिसत्तास्थानानि, अर्थात्प्रातःभोहंयान् क्षपकधे-
यौशुभमसंपरायपर्यतेमोहस्यतर्जयाक्षयात्, क्षीणमोहेतत्तत्कर्मणांसत्ता
सयोमि अयोमिगुणस्थाने अदानिधनुष्यसत्ता, दुर्गसन्ताद्विज्ञान-
धनुष्केमत्यादिकेददाननिकेदेतत्तास्थाने, अर्थात्तथासत्त नधनुष्यासा-
यकेदलिनांआतांयत्तत्तानांनानानांउद(उग्र)स्थत्वात् ॥ ५९ ॥

સ્વાર્થઃ—વસત્યાયનકુદયગતિ પંચન્દ્રિજાતિયોગ રે યથા-
 રૂપાત ધારિત્વગુહ્યેદયન ૫ ૧ ત્વજ્ઞાનર્મયસ્ય આદ્યારકભાગ-
 નામે લીન સત્તાદ્યાનક ઉ ૮ તન્મ નોદ્ધ વિન્તા ૭ તથા ધાનિ
 વિન્તા ૪ ની સત્તા છે. જ્ઞાન ૪ દર્શન રે ને વિશે ૮ તથા ૭
 યે સત્તાદ્યાનક છે. ॥ ૫૯ ॥

अद्वयजगन्नाथे, केवलदुर्गाय नमः ।
निरुद्धदेवाय नमः, तिरुवङ्गिणाय नमः ॥६०॥

टीका—अभिमार्गणासुसत्ताद्वारं मूलोत्तरमेदेनरुधयत्नाद्, अव-
सत्ताद्वारस्यप्रथमं वक्तव्येऽपियोनिकुलकोटिद्वारे पूर्ववर्णिते सूचीकटा-
हन्यायेन च पृच्छकस्याशयक्रमेणैवेति ॥ ५८ ॥

ट्यार्थः—योनि तथा कुल कोटी मार्गणास्थानके जे जिहां
जिम संभवे ते तिहां तिम कहेवा सामान्ये विशेष एहना यंत्रकयी
जोइ ठेवा ॥ ५८ ॥

तत्तनरपणिंदियोगे, हस्काएसुकभवसन्नीसु ।

आहारेतिगसंता, दुगसंतानाणदंसेसु ॥ ५९ ॥

टीका—“तत्तनर” इत्यादि त्रसकायमनुष्यगतिपंचेन्द्रियजा-
तियोगत्रय यथारूपातशुद्धदेवान्भव्यशायिकसंज्ञिआहारकलक्षणासु-
तिगसत्ता त्रीणिसत्तास्थानानि, अष्टौउपशांतमोहंयावत् क्षपकधे-
णौमूक्षमसंपरायपर्यतेमोहस्यसर्वथाक्षयात्, क्षीणमोहेतत्तत्कर्मणांसत्ता
सयोमि अयोगिगुणस्थाने अवातिचतुष्टयसत्ता, दुगसन्ताइतिज्ञान-
चतुष्केमत्यादिकेदर्शनविकेदेतत्तास्थाने, अष्टौतथासप्त नचतूरूपाता-
द्यकेवळिनांआसांयत्तत्तानांनागणानांछेद(छद्म)स्पत्वात् ॥ ५९ ॥

ट्यार्थः—त्रसकायमनुष्यगति पंचेन्द्रिजातियोग ३ यथा-
रूपात चारित्रशुद्ध, छेदयानन्व १ तंज्ञानमार्गणाये आहारकमार्ग-
णाये तीन सत्तास्थानक छे ८ तथा मोह विना ७ तथा घाति
विना ४ नी सत्ता छे. ज्ञान ४ दर्शन ३ ने त्रिपे ८ तथा ७
वे सत्तास्थानक छे. ॥ ५९ ॥

अष्टचउअणहारे, केवलदुगिचउरसेसअडसंता ।

निरएदेवाउविणा, तिरिएजिणहीणसंताओ ॥ ६० ॥

टीका—अथ मार्गणासु सत्ताद्वारं मूलोत्तरनेदेन कथयताह, अत्र सत्ताद्वारस्य प्रथमं वक्तव्येऽपि यो नि कुलकोटिद्वारे पूर्ववर्णिते सूचीकृत-
हन्त्यायेन च पृच्छकस्याशयमनेनेति ॥ ५८ ॥

टिप्पणी—योनि तदा कुल कोटी मार्गणास्थानके जे जिहां
जिम संभवे ते तिहां तिम कहेवा सामान्ये विशेष एहना संबन्धी
जोइ छेवा ॥ ५८ ॥

तत्सनरपणिंदियोगे, हस्कापसुखभटसतीसु ।
आहारेतिगसंता, दुगसंतानाणदंसेसु ॥ ५९ ॥

टीका—“तत्सनर” इत्यादि प्रत्ययानुसंगतिपक्षेऽपि यथा-
तिपोगवय यथारूपातगुह, देखाभयक्षायिकसंक्षिआद्वारकलक्षणागु-
तिगसत्ता श्रीणिसत्तारयानानि, अष्टाउपशांतभोहंयारन क्षपकभे-
णौगुभमसंपरापर्यतेभोइत्यतर्वभाक्षयात्, क्षीणमोदेसप्रकर्मणांसत्ता
सयोवि अपोनिगुणस्थाने अशानिधनुहयसत्ता, दुगसन्ताइतिशान-
धनुहमेत्यदिकेदर्शनविकेदेसत्तारयाने, अष्टातथासप्त नधरूपासा-
धयेरदिनां जातां यत्तानां नानायांतेद(उग्र)रथयात् ॥ ५९ ॥

टिप्पणी—प्रत्ययानुसंगतिपक्षेऽपि यथा-
रूपात धारितगुह, देखाभयक्षायिकसंक्षिआद्वारकलक्षणागु-
णाये वीन सत्तारयानक छे ८ तत्ता नोइ विना ७ तदा धानि
विना ४ नी सत्ता छे. शान ४ दर्शन ३ ने विने ८ तदा ७
वे सत्तायानक छे. ॥ ५९ ॥

अष्टचउअणहारे, केरलदुगिचउरसेसअइसंता ।
निरपदेवाउविणा, तिरिपजिणहीणसंताओ ॥ ६० ॥

टीका—अद्वय उ इत्यादि । अनाहारकमार्गणायां द्वे सत्तास्थाने तत्र अष्टानां सत्ता अन्तरालगतिकानां चतसृणां सत्ता, केवलसमुद्घा-
तायोगिगुणौ प्रतीत्य केवलदुग्धि, केवलज्ञान केवलदर्शनलक्षणासु-
मार्गणासु अवातिचतसृणां सत्ता, शेषासु मार्गणासु अष्टौ सत्ता, इत्युक्त-
मूलसत्ता, अधोत्तरसत्तास्थानान्याह, निरपु नरकगतौ नैरयिकाणां दे-
वापरहिताः सप्तचत्वारिंशत्शतं सत्तायां प्रकृतयः भवन्ति इति संबन्धः ।
तिर्यग्गतौ जिनहीनति, जिननामरहिताः सप्तचत्वारिंशच्छतं सत्तायां-
प्राप्यन्ते, भवस्वभावादेव न हि जिननामसत्ताकः तिर्यग्गता बुत्पद्यते ।
॥ ६० ॥

ट्वार्यः—अनाहारकिमार्गणाए आठ तथा ४ ए २ सत्ता-
थानक छे. केवलज्ञान १ केवलदर्शनमार्गणाये ४ सत्ता छे.
शेषमार्गणाये सर्वने आठनी सत्ता छे. नरकगतिमध्ये देवताना
आउखानी सत्ता नयी. शेष १४७ नी सत्ता तिरियंगगतिमध्ये
जिननाम सत्ता नयी शेष १४७ नी सत्ता छे. ॥ ६० ॥

निरयाउविणादेवे, थावरतिगिजाईचउसुअजिणाय।
देवनिरयाउहीणा, तेउजुयलेनराउविणा ॥ ६१ ॥

टीका—निरयाउविणादेवे इत्यादि ॥ निरयाउविणादेवे नरकायु-
र्विनाससप्तचत्वारिंशत्शतं देवगतौ सत्ता प्राप्यते, स्थावरनिके पृथ्वी अपर-
नरपतिरूपे जातिचतुष्टये एकेन्द्रियादिलक्षणे अजिणाय इति जिननाम-
रहिताच पुनः देवनरकायुर्होनापंचचत्वारिंशत्शतं सत्तायां भवति, तेउ-
जुअले तेजोवायुऋष्यलक्षणे नरायुविणा इति मनुष्यायुर्विनाचतुष्टय-
गिंशत्शतं सत्तायां प्राप्यते, अत्र देवदिकनरकद्विकमनुष्यद्विकवैकिपच-
तुष्काद्वारकचतुष्कजिननाम इति पंचदशनाम प्रकृतीनां आयुःप्रियमि-

असम्पग्मोहयत्ता तेजोवायुकायेनारित तथापिकर्मप्रकृतीसंकमप्रदे-
शसत्ताकस्यचित्अक्षुषितकर्माशस्यसंभवति तेनोक्तापिप्रवाहव्या-
ख्यायांतुअष्टाविंशत्युत्तरशतंसत्तायांप्राप्यते गदतसिवेउबिहारन-
हीणातत्रवैकिपोपलक्षितंदेवत्रिकनरकत्रिकेवेक्रियचतुष्कंआहारकच-
तुष्कंमनुष्यत्रिकंउपलक्षणेनउच्चैर्गोत्रमित्यादियहणम् ॥ ६१ ॥

ट्यार्थः—देवगतिमध्ये नरकायु विना १४७ नी सत्ता छे,
थान २३ पृथिवी १ अप २ वनस्पतिमध्ये जिननाम विना
देवायु १ नरकायु विना एकसोपिस्तालीसनी सत्ता छे । तेउ-
कायवाउकायमध्ये देवतानो आऊखो १ नरकायु १ मनुष्यायु १
जिननाम एट्टानी सत्ता नवी १४४ नी सत्ता छे ॥ ६२ ॥

सासणमीसअसंज्ञिसु, जिणविणुआहारसम्मीसविणा॥
अभवेरकायगसम्मे, सत्तविणु हुंति इगच्चत्ता ॥६२॥

टीका—सास्वादने तथा मिथेअसंज्ञिसु जिननामविनासत्त-
यत्वारिशतशतंअभ्येजिननामाहारकचतुष्कसम्पग्मोहंविनाएकच-
त्वारिशतशतंसत्तायांप्राप्यते स्वत्रगेति क्षायिकसम्पग्दर्शनेसत्तविणु-
अनंतानुबंधियतुष्कदर्शनमोहनिकलक्षणसत्तकंविनाएकचत्वारिशतश-
तंसत्तायांप्राप्यतेइति ॥ ६२ ॥

ट्यार्थः—सास्वादन १ मिथ्र १ तथाअसंज्ञिनेत्रिपेजिननाम-
विना १४७ नी सत्ता छे । आहारक ४ समकितमोहनी विना
अभ्यमार्गणायै एकसो एकतालीसनी सत्ता छे । क्षायिकसम-
कितमध्येअनंतानुबंधी ४ मिथ्यात्यमोहनी १ मिथमोहनी १ सम-
कितमोहनी १ ए सात विना एकसो एकतालीसनी सत्ता छे॥६२॥

કેવલદુગિપણસીઈ, સ્વગસુદુમેદુસયહક્ષાણ ।
 પગસયંસેસાસુઝ, અહ્યાલસયંચસંતંસા ॥ ૬૩ ॥

ટીકા—કેવલદુગિત્યાદિ કેવલજ્ઞાનકેવલદર્શનપંચાર્શ્વે
 સત્તાપાંપ્રાપ્યતે પ્રયોદશગુણસ્થાનપ્રાયોગ્યા સૂક્ષ્મસંપરાયચારિત્રેષુ
 કબ્રેણિગતસૂક્ષ્મસંપરાયસ્યષ્ઠાધિકંશતં સત્તાપાંપ્રાપ્યતેઓપશમિષ્ઠ
 મસંપરાયસ્યઅષ્ટચત્વારિંશત્શતંસત્તાપાંપ્રાપ્યતે તથાહક્ષાણપ્રાપ્ય
 રૂપાતચારિત્રે ક્ષુપકબ્રેણિગતસ્યપૃકાધિકંશતં ઓપશમિ રૂપયારૂપ
 સ્યઅષ્ટચત્વારિંશત્શતં સેસાસુઝ શેપારુમાર્ગણારુઅષ્ટચત્વારિંશત્શતં
 સત્તાપાંભવતિ ॥ ૬૩ ॥

અર્થ—કેવલજ્ઞાન ૧ કેવલદર્શન ૧ મત્તે પંચાર્શ્વે
 સત્તા છે, ક્ષુપકબ્રેણિ સૂક્ષ્મસંપરાયને પૃકસોરોપ ૧૦૨ ની સત્તા
 છે, ઓપશમબ્રેણિ સૂક્ષ્મસંપરાયને પૃકસો અદ્વિતાલીસની સત્તા છે,
 રૂપયારૂપાતચારિત્રેષુકબ્રેણિને પૃકસો પૃકની સત્તા છે, ઓપશમ
 બ્રેણિને પૃકસો અદ્વિતાલીસની સત્તા છે, શેપમાર્ગણારૂ પૃકસો અ
 દ્વિતાલીસની સત્તા છે ॥ ૬૩ ॥

સદામુગોયવેયળીય, કેવલદુગિણનાણવિધ્યાણ ।
 ચોપકમ્મે પદં, નદં ઓ સં ॥ નદં સ્વપ્ણ ॥ ૬૪ ॥

ટીકા—સદામુગોયવેયળીય સંયત્નજ્ઞાન સમાધિદર્શન
 મુક્તિમાર્ગનામુખ્યનિયમસંયત્ન ૧ મત્તે પંચાર્શ્વે સદામુગોય
 વિદ્યુત્પ્રગટ્થાગેનુના સંયત્નપ્રગટ્થાગેનુના સંયત્નપ્રગટ્થાગે
 ઓપકમ્મે પદં, નદં ઓ સં ॥ નદં સ્વપ્ણ ॥ ૬૪ ॥

रणीयं अंतरायंसत्तायांप्राप्यते केवलद्विके नप्राप्यते ॥ बीएकम्मे-
एवंबीएत्ति द्वितीयेकर्मणिदर्शनावरणीयेएवंज्ञानावरणीयवत्नवरंयथा-
ख्याते औपशमिकयथाख्याते दर्शनावरणीयनवकस्यसत्ताक्षपकय-
थाख्याते दर्शनावरणीयस्यस्त्यानद्वित्रिहरहितापदप्रकृतिसत्ताएवंसु-
क्ष्मसंपरायेऽपि ॥ ६४ ॥

ટ્યાર્ય:—કર્મની નિઃશિત્ત નસા વહે છે. ગોચકર્મ ૧
વેદનાંકર્મની સત્તા સર્વે માર્ગના રિપે છે. કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શન-
મત્તે જ્ઞાનાવરણીય ૨ અંતરાયની નસા નથા, યીજી સર્વે માર્ગ-
ણાયે ઇ વે કર્મની સત્તા છે. યીજો કમ્મંદર્શનાવરણીયની સત્તા
પિણ કેવલદુગમત્તે તથા ચત્તારુપાનચારિત્રમત્તે ઉપશમથેગિને
નવની સત્તા છે ॥ ૬૪ ॥

केवलदुर्गिहस्वाय, स्त्रीणेनोसंतमोहकम्मस्स ।

सुहृमेअ० मय, डगंचअभ० अष्टवीसं ॥ ६५ ॥

टीका—अथ यद्वाह । न तदुद्दिष्ट्यादि केवल-
ज्ञानकेवलदर्शने तथ, यथाख्यातेखीर्णतः सत्त्वोद्भूतसत्त्वानभवति
औपशान्तिकेययाख्यातेअष्टाविंशतिः सत्कर्मा "उहुमे" सूक्ष्मसंपरायेवा-
इतिपक्षांतरेअष्टाविंशतिसत्कर्मा उपशमध्रेणिमपेक्ष्यक्षपकमूक्ष्मसंपरा-
येएकः संज्वलनलोभः सत्तायांप्राप्यते जगत्वेय अभव्येसम्पग्मोहमि-
श्रमोहंविनाषड्विंशतिसत्तायतः त्रिपुंजकर्णेकृतेअष्टाविंशति सत्कर्मा-
भवति तच्चभव्यानामेवभवति अभव्यस्यानाद्यनतंमिथ्यात्वंभवति-
ययामवृत्तिकरणंयवन् नअपूर्वकमादि-सत्त्वविभेदः अमिन्नग्रंथिक-
एवअभव्याः अतः षड्विंशतिरेवमन्त-भवति ॥ ६५ ॥

ट्वार्यः—केवलदुग्ने विपे केवलज्ञान १ केवलदर्शन ए

કેવલદુગિપણસીઝ, સ્વગસુદુમેદુસયહક્ષાણ ।
 ઇગસયંસેસાસુજ, અડયાલસયંચસંતંસા ॥ ૬૩ ॥

ટીકા—કેવલદુગિહ્યાદિ કેવલજ્ઞાનકેવલદર્શનપંચાશીતિ
 સત્તાયાંપ્રાપ્યતે ત્રયોદશગુણસ્થાનપ્રાયોગ્યા મુક્તમસંપરાયચારિત્રેષુ
 કશ્રેણિગતમુક્તમસંપરાયસ્યદ્વિકંશતં સત્તાયાંપ્રાપ્યતેઓપશમિક્ષ
 મસંપરાયસ્યઅષ્ટચત્વારિંશત્શતંસત્તાયાંપ્રાપ્યતે તથાહક્ષાણપ્રતિપ
 સત્તાયાંભવતિ ॥ ૬૩ ॥

ટ્યાર્થ:—કેવલજ્ઞાન ૧ કેવલદર્શન ૧ મત્તે પંચાશીતિ
 સત્તા છે, ક્ષપકશ્રેણિ મુક્તમસંપરાયને એકસોદોય ૧૦૨ ની સત્તા
 છે, ઉપશમશ્રેણિ મુક્તમસંપરાયને એકસો અડતાલીસની સત્તા છે,
 યથારૂપાત્તચારિત્રેષુપ્રકશ્રેણીને એકસો એકની સત્તા છે, ઉપશમ
 શ્રેણીને એકસો અડતાલીસની સત્તા છે, શેષમાર્ગણાયે એકસો અ
 ડતાલીસની સત્તા છે ॥ ૬૩ ॥

સવાસુગોયવેયનીય, કેવલદુગિહીણનાણવિંધાણ
 ધીએકમ્મે ઇં, નચ છ સંતામદ્વક્ષાણ ॥ ૬૪ ॥

ટીકા—ઇત્યુક્તાસર્વમાર્ગામુસત્તા સાંપ્રતંજ્ઞાનાવરણાદિકમં
 સનામાર્ગામુવિભજ્યદર્શયત્તાદ્ । સવાસુગોયદ્યાદિ સર્વામુદ્વિ
 ણિલક્ષણામુમાર્ગામુગોત્રવેદનોયસ્યદ્વંદ્રયંસત્તાયાંપ્રાપ્યતે ઠેજોશડ
 કારેનીચૈર્ગોંપ્રકાપ્રકત્તાપ્રાપ્યતેગાયાપાનુક્તમપિ સત્તિ રાનોમ
 કેવલદિપ્તિ કેવલજ્ઞાનદર્શનદ્વયરહિતામુસેવામુપશ્ચિમાર્ગામુજ્ઞાના

કેવલદ્વિક તથા ક્ષપકશ્રેણિ યયાહ્યાતમે મોહનીકર્મની સત્તા નથી, સૂક્ષ્મસંપરાય ઉપશમશ્રેણિને મોહનીકર્મની અટાવીસત્તા સત્તા છે, ક્ષપકસૂક્ષ્મસંપરાયને એક લોભસંજ્વલનની સત્તા છે, અભવ્યને છવીસની સત્તા છે, જે કારણે ગ્રંધિમેદી થઈ ત્રિપુંજીકર્મ કર્યા પછી મિશ્રમોહની ? સમકિનમોહની ? એ બેની સત્તા થાયે તેતો ગ્રંથીમેદ તો ભવ્યનેજ થાયે, અભવ્યને અનાદિઅનંત સિદ્ધ્યાત્વ છે તિણે છવીસની સત્તા છે. સમકિતમોહની મિશ્રમોહનીની સત્તા નથી ॥ ૬૫ ॥

સેસાસુઅઢવીસં, ઇગવીસતિસંતનિરયદેવેસુ ।

પર્ગિંદિયવિગલેસુ, ધાવરતિગિતિરિયનરસંતા ॥૬૬॥

ટીકા—સેસાસુઆદિ શેષાસુમાર્ગણાસુઅષ્ટાવિંશતિઃ મોહસ્યસત્તાભવતિ, ક્ષાયિકેસમ્યક્સ્વેપ્કાવિંશતિર્મોહસત્તાભવતિ, આશુઃપ્રિકંનરકગતૌનરકતિર્પંચમનુષ્યાયુર્લક્ષણસત્તાયાંભવતિ, દેવગતૌદેવાયુસ્તિર્પંચાનુષ્યાયુર્લક્ષણસત્તાયાંભવતે, પૃથ્વીમાર્ગણાયાંવિક્રમિકમાર્ગણાયાંપૃથ્વીઅપ્વનસ્પતિરૂપેસ્થાવરાત્રિકેતિર્પંચાસુઃનરાયુર્લક્ષણઆયુર્દયંસત્તાયાંપ્રાપ્યતે ॥ ૬૬ ॥

ટ્યાર્પઃ—શેષમાર્ગણા જે રહી તેહને વિષે અટાવીસની સત્તા છે. આયુલાકર્મની નરકગતિ તથા દેવગતિભવ્યે ત્રીન આઠસાની સત્તા છે. નરકને દેવાયુ સત્તા નથી. દેવનાને નરકાયુ સત્તા નથી. કિમ જો નરકથી નીતપોં દેવતા ન થાયે અને દેવતાથી નીતપોં નારકી ન થાય તિણે નરકગતિભવ્યે ને દેવગતિભવ્યે ત્રીન આઠસાની સત્તા છે, એક જે દેવગતિમાં દેવાયુ, નરાયુ, ત્રિર્પંચાયુ પ ૨ ડાને નરકગતિભવ્યે નરકાયુ, નરાયુ, ત્રિર્પંચાયુ પ ૨ ડાને

કેવલદ્વિક તથા ક્ષપકત્રેણિ યથારૂપાતમે મોહનીકર્મની સત્તા નથી, સૂક્ષ્મસંપરાય ઉપશમત્રેણિને મોહનીકર્મની અઠાવીસની સત્તા છે, ક્ષપકસૂક્ષ્મસંપરાયને એક લોભસંજ્વલનની સત્તા છે, અમ્બ્યને છવીસની સત્તા છે, જે કારણે ગ્રંધિમેદી ચર્દ પ્રિપુંજીકર્ય કર્યા પછી મિશ્રમોહની ? સમક્તિમોહનો ? પૂરેની સત્તા થાય તેતો ગ્રંથીમેદ તો અમ્બ્યનેજ થાયે, અમ્બ્યને અનાદિઅનંત સિદ્ધ્યાત્વ છે તિણે છવીસની સત્તા છે. સમક્તિમોહની મિશ્રમોહનીની સત્તા નથી ॥ ૬૫ ॥

સેસાસુઅઠ્ઠવીસં, ઇગવીસતિસંતનિરયદેવેસુ ।
યર્ગિંદિયવિગલેસુ, શ્રાવરતિગિતિરિયનરસંતા ॥૬૬॥

મોહ-
સ્પસર- આયુઃ
ત્રિકંનરકગતૌનરકતિર્ષ્મનુગ્યાયુર્લક્ષણસત્તાયાંભવતિ, દેવગતૌદે-
વાયુસ્તિર્ષ્મનુગ્યાયુર્લક્ષણસત્તાયાંભવતે, એકેન્દ્રિયમાર્ગણાયાંવિકલ-
ત્રિકમાર્ગણાયાંપૃથિવીઅપ્વનસ્પતિરૂપેસ્થાવરાત્રિકેતિર્ષ્મનુગ્યાયુઃનરાયુર્લ-
ક્ષણંઆયુર્દ્વયંસત્તાયાંપ્રાપ્યતે ॥ ૬૬ ॥

ટ્યાર્થ:—શેષમાર્ગણા જે રહી તેહને વિષે અઠાવીસની સત્તા છે. આયુસ્વાકર્મની નરકગતિ તથા દેવગતિમધ્યે ત્રીન આઝરવાની સત્તા છે. નરકને દેવાયુ સત્તા નથી. દેવતાને નરકાયુ સત્તા નથી. કિમ જો નરકથી નીસર્યો દેવતા ન થાયે અને દેવતાથી નીસર્યો નારકી ન થાય તિણે નરકગતિમધ્યે ને દેવગતિમધ્યે ત્રીન આઝરવાની સત્તા છે, એક જે દેવગતિમાં દેવાયુ, નરાયુ, તિર્ષ્મનુગ્યાયુ પ ૩ લાખે નરકગતિમધ્યે નરકાયુ, નરાયુ, તિર્ષ્મનુગ્યાયુ પ ૩ લાખે

टीका—अथनामकर्मणः सत्तामार्गणासुविभजन्नाह ॥ नाने
तिरि इत्यादि नामेइतिनामकर्मणः तिर्यग्गतीजातिषु चतसृषुस्थान
रेषु पृथ्वीअपतेजोवायुवनस्पतिलक्षणासु । असंज्ञिमार्गणायां
नवतिः जिननामरहितासत्तायांप्राप्यते, आहारसत्तगंडा सबगुणे
इतिवचनात् जिननामसत्ताचतिर्यग्गतीनभवत्येव सास्वादननिश्च
योरपिजिननामसत्ताभवति सेसासुशेषासुमार्गणासुविनवतिः नाम
कर्मणः सत्ताभवति ॥ ६८ ॥

ट्यार्यः—नामकर्मणी सत्ता विचारतां तिर्यग्गतिजाति
तेमव्ये थावर ५ मिश्रदृष्टिमव्ये तथा सास्वादनमव्ये तिम अ
संज्ञी मार्गणामव्ये त्राणुनी सत्ता छे. जिननामविना शेषमार्गणा
त्राणुनी सत्ता छे. ॥ ६८ ॥

अडसीई अभवेसु, हारगजिणहीणकेवलदुगंमि ।
सुहुमदुगेखवगाणं, असोइतिरिनिरययोगविणा ॥ ६९ ॥

टीका—अडसीईअभव्वेसु-इत्यादि अभव्यमार्गणासुअड
शीतिः सत्तायांप्राप्यते, आहारकचतुष्कजिननामरहिताअडशीति
प्राप्यते, केवलदुगम्मि इत्यादि केवलज्ञानकेवलदर्शनमार्गणायां
सुहुमदुगे सूक्ष्मसंपराययथाख्यातचारित्रलक्षणमार्गणासुक्षपकधेभि
गतासु अशीतिः सत्तायांप्राप्यते, तिर्यग्गतिनरकगतिप्रायोग्यान्
योदशनवमगुणस्यानेद्वितीयभागेशीणत्वात् अशीतिः सत्तायां
प्राप्यते, उपशांतसूक्ष्मसंपराये तथा यथाख्यातेजिनवतिरेवसत्तायां
प्राप्यते ॥ ६९ ॥

ट्यार्यः—अभव्यने आहारक ४ जिननाम विना अडशीति
मकृतीनी सत्ता छे, आहारक १ आहारकांगोपांग २ आहारक

बंधन ३ आहारकसंचात ४ केवलज्ञान १ केवलदर्शनमव्ये तथा क्षपकश्रेणि मूक्षमसंपराय यथाख्यातचारित्र्यमव्ये ऐसीनी सत्ता छे तेरनी नयी. तिर्यच तथा नारकीयोगे प्रकृति नीकली धावर १ मूक्षम १ साधारणजाति ४ तिरि २ नरक २ आतप १ उद्योत ए तेर नयी, ए सत्ताऽधिकार संपूर्ण. ॥ ६९ ॥

चउदसजिआणं भेया, सुरनरविभंगमईसुओहिदुगे।
सम्मत्ततिगेपम्हा, सुफासंनिसुसन्निदुगं ॥७०॥

टीका—इत्युक्तं सत्तारवरूपं, अथमार्गणासुजीवभेदान्दर्शय-
न्नाह ॥ चउदसजिआणंभेआइत्यादि ॥ तत्रजीवभेदाः चतुर्द-
शपुर्केन्द्रियमूक्षमपुर्केन्द्रियवादर्द्रीन्द्रियत्रीन्द्रियचतुरिन्द्रिय असंज्ञिपंचे-
न्द्रियसंज्ञिपंचेन्द्रियपर्याप्तापर्याप्तभेदात् चतुर्दश तत्रसुरनरत्ति ॥
सुरगर्तानरकगतौचसंज्ञिद्विकं पर्याप्तापर्याप्तलक्षणंभवति अपर्याप्त-
श्चेहकरणापर्याप्तोऽगृह्यतेनलब्धपर्याप्तस्तस्यदेवनरकगतौउत्पादाभावात्
विभंगेविभंगजानेनोमतिज्ञानेश्रुतज्ञानेओहिदुगात्ति अवधिद्विके
अवधिज्ञानदर्शनलक्षणे सम्यक्त्वत्रिकेश्रुयोपशमिक क्षायिकउपशम
लक्षणेपद्मभेदयायां शुक्लभेदयायां सज्जिनिचसंज्ञिद्विकमपर्याप्त पर्या-
प्तलक्षणंभवति नरोपाणिजीवस्यःनानितेषुमिथ्यात्वादिकारणतोमति-
ज्ञानादीनामसंभवात्, अतएवचहे गोरिहापर्याप्तकः करणापर्याप्तको-
गृह्यतेनलब्धपर्याप्तस्तस्य मिथ्याद्वेषशुभभेदयाक्त्वादसंज्ञित्वाद्येति
आह क्षायिकक्षायोपशमोपशमिकेषु कथंसंज्ञिअपर्याप्तकोल-
म्यते उच्यतेइहयः कश्चित्पूर्ववद्वायुष्कः क्षपकश्रेणिमारम्भानंतानु-
बन्धिदर्शनत्रिकरूपं सप्तकक्षयंमृत्वाक्षायिकसम्यक्त्वमुत्पाद्यदिगति-
चतुष्टयस्यान्यतरस्यांगतावुत्पद्यते तदासौऽपर्याप्तकः क्षायिकसम्य-

क्त्वेप्राप्यते, क्षायोपशमिकयुक्तश्चदेवादिभवेभ्योऽनन्तरमिहोत्पद्य-
 मानस्तीर्थकरादिरपर्याप्तकः सुप्रतीतः एवंपशमिकंसम्यक्त्वंनु-
 रपर्याप्तावस्थायामनुत्तरसुरस्यदृष्ट्यं, इहोपशमिकस्य सम्यक्त्वमं-
 पर्याप्तस्यकेचिन्नेच्छन्ति नथाचतेप्राहुः नतावदस्यामेवापर्याप्तावस्था-
 यामिदंसम्यक्त्वमुपजायते तदानस्यतयाविवविशुद्ध्यभावात् अयं-
 त्विदानीमोहोदयंतुपारभविकं तद्वतुकेनतन्निवार्यते इतिमन्वेधाः
 तदपिनयुक्तियुक्तमुत्पश्यामः यतोयोमिध्यादृष्टि स्तत्प्रथमतयासम्य-
 क्त्वमौपशमिकमवाप्नोतिसनावत्तद्वावमापन्नः सन्कालंनकरोत्येवयदु-
 क्तमागमे अणवंधोदयमाउगवंधंकालंचसासणंकुण्डुवसम्मसम्मदि-
 ष्टिचउद्धमि ? कालंनोकुण्ड ? उपशमश्रेणेर्मृत्वाऽनुत्तरसुरेषूपन्नस्या-
 पर्याप्तकस्येननूलभ्यतेइति चेन्नत्वेतदपिनबहुमन्यामहेतस्यप्रथमतया
 एवसम्यक्त्वमोहपुद्गलोदयात् क्षायिकौपशमिकंसम्यक्त्वंभवति नत्वौ-
 पशमिकम् ॥ उक्तंच ॥ शनकवृहच्चूर्णौ जोउवसमसम्मदिष्टौ उप-
 समसेढीएकालंकरेइ सोपडमसमएचेवसम्मत्तपुंजंउदयावलिक्काए पड-
 णसम्मत्तपुग्गले वेअइ तेणनउवसम्मदिष्टौ अपज्जत्तगोलम्भई इत्यादि
 तस्मात्पर्याप्तसंज्ञिलक्षणमेकमेवजीवस्थानमग्रप्राप्यते इतिस्थितंअ-
 परेपुनराहुर्भवत्येवापर्याप्तावस्थायामप्यौपशमिकंसम्यक्त्वंसप्ततिचूर्ण-
 दिपु तथासिधानात् सप्ततिचूर्णोहि गुणस्थानकेषुनामकर्मणोबंधो-
 दयादिमार्गणावसरेऽविरतिसम्यग्दृष्टेरुदयस्थानचितायां पंचविंशत्पु-
 यथ देवनारकानधिकृत्योक्तंतन्नारकाः क्षायिकवेदकसम्यग्दृष्टयः ।
 देवेषुत्रिविधसम्यग्दृष्टयोपितयाच तद्व्यंथः पणवीसत्तवीसोदयो-
 देवनेरइए पडच्चनेरइगोखवगसम्मदिष्टावेयगसम्मदिष्टा देवोतिविह-
 सम्मदिष्टा तथापंचसंग्रहेऽपिमार्गणास्थानेषु जीवस्थानचितायांऔ-
 पशमिकस्यजीवभेदद्विकं उवसम्ममिसम्मिसत्ता इत्यनेनग्रंथेनसंज्ञि-
 द्विकमुक्तंततः सप्ततिचूर्णिअमिप्रायेणपंचसंग्रहकथंग्रंथामिप्रायेण

रमाभिरपि उपशममभ्यसन्वेसंश्लिष्टिकमुक्तं न च त्वत्तु केवलिनो विस्तिष्ठन्नु-
श्रुताया विदंति ॥ ७० ॥

टिप्पणी:—हृदे चोद भेदे जीव भागेणा कहे छे. सूक्ष्म एकेंद्री
१ पादरएकेंद्री २ घेंद्री ३ नेद्री ४ चोदेंद्री ५ संश्लिष्टपेंद्री ६
असंश्लिष्टपेंद्री ७ अपर्यामा ए मान पर्यामा ७ हृदे ६२ मार्ग-
णाद् भेद कहे छे. देवगति १ नरकगति २ विभंगअज्ञान ३
मतिज्ञान ४ धुनज्ञान ५ अविज्ञान ६ अविधिज्ञान ७ उप-
शम ८ क्षाया ९ क्षयोपशम १० ए तीन समकित पद्मवेदपा-
दश्लेष्टेया १२ संश्लिष्ट १३ ए तेर मार्गणाने विषे संश्लिष्टपेंद्री
पर्यामो अने संश्लिष्टपेंद्री अपर्यामा ए ये जीव स्थानक लामे
बीजा नही ॥ ७० ॥

तमसस्त्रिअपञ्चअं, नरेसयायरअपञ्चतेऊए ।
धावरद्विगिदिपदमा, चउवारअसंश्लिष्टदुदुविगले ॥ ७१ ॥

टीका—तमसस्त्रिअपञ्चदि ॥ तत्पूर्वोक्तसंश्लिष्टिकं अपर्यामासंश्लि-
ष्टुतं नरमनुप्यगति मार्गणायां लभ्यते, इदमेव ननुप्यागर्भजारेतेषु संश्लिष्टिकं-
लभ्यते ये तु वानपितादिषु संमूर्छितेऽन्तर्मुहूर्तायुषः असंश्लिष्टो लब्धप-
र्यामाकाश्चदृष्ट्याः यदाहुः श्रीमद्वार्यपादाः प्रज्ञापनायां कदिणं भंते-
समुच्छिद्यममसुखासंमुच्छंति गोयमा, अंतोमणुरसखितस्सपणयाजीसा-
एजोयणसपसहरसेअद्वाइजेसुदीवसमुदेसु पत्तरससुकम्ममूमिसु ती-
साए अकम्ममूमिसुउप्पणाए अंतर्दीवेसुगाम्भवकंतिपमणुरसाणं चे-
वउघारेसु पासवणेसुवा खेलेसुवा सिचाणेसुवावंतेसुवापित्तिसुवाधुक्केसु-
वासोणीएसुवासुक्कपुग्गलेसुवासुक्कपुग्गलेपरिसाडेसुवाविगयकळेवरेसु-
वायीपुरुससंयोगेसुवा नगरनिद्धमणेसुवासज्जेसुवेवअसुदगणेसु इत्थ-

मण्डुकायाम् अंगुलस्त असंखनागमित्तप ओगाह-
त्रेमिच्छदिष्टा। अन्नागीसच्चाहिपज्जत्तोहि अपज्जत्ताअंत-
वेवकालंकरेति तित्ति तात्त समूर्द्धिममनुष्यानाश्रित्यतृतीयमप्य-
उक्षणंजीवस्थानंप्राप्यते, इतिसवायरात्ति तदेवपूर्वोक्तंसंशि-
रापर्याप्तेनवर्त्तते इतिसवादरपर्याप्तंतेजोलेइयापांलभ्यतेए-
तेतेजोलेइयापांत्रीणिजीवस्थानानिभवन्ति, संज्ञपर्याप्ताप-
र्केन्द्रियापर्याप्तश्चवादरोऽपर्याप्तः कथमवाप्यते इतिचेतुः-
वनपतिष्यंतरज्योतिष्कसौधमेंशानदेवाः पृथिवीजलवन-
उत्पद्यंते, यदाहुः दुःखमांचकारनिमग्नजिनप्रवचनप्र-
नजिनभद्रगणिक्षणाश्रमणः पुढ्वीआउवणस्सइज्जेपज्जत्त
ग्गबुआणंवासोमेसायडिसेहीयाट्टाणा ? तेचतेजोलेइया-
णि किण्हानीटाक्काऊतेउलेस्साभवणवंतरीयाजोइससोह-
तेउलेस्सामुणेयव्वा यल्लेइयोप्रियतेतल्लेइयएवअग्नेऽपिस-
त्तेसेमरई तल्लेसुउववज्जईइतिवचनात्, अतस्तेजोलेइयावा-
वस्थायांकियत्कालमवाप्यते, स्थावरपंचकमार्गणासुप्रथ-
जीवस्थानानिसूक्ष्मैर्केन्द्रियापर्याप्तसूक्ष्मैर्केन्द्रिपर्याप्तवाद-
सपर्याप्तलक्षणानिभवन्ति । । ज्ञेनिसंक्षिप्यतिरिक्तेको-
प्यायेन्नपमशब्दः १ ४ ५ ६ नांनजादिमानिद्वादश-
नेसर्वेषामपिविशिष्टमनाविकल्पतयासंक्षिप्रतिपक्षत्वादसं-
देश्यते, बुदुविगलतिविकल्पे द्वीन्द्रियत्रीन्द्रियचतुरिन्द्रि-
यानेभवतः तत्रद्वीन्द्रियोऽपर्याप्तः पर्याप्तः इतिद्वीन्द्रियेषु
त्रीन्द्रियोऽपर्याप्तः पर्याप्तः चतुरिन्द्रियेषुचतुरिन्द्रियोऽप-
र्याप्तः इति ॥ ७१ ॥

—अने मनुष्य-गतिमार्ग-गामे होय तेव्हाच असंज्ञी-

तिर्य्यगगति ३ काययोग ४ कयाय ४ मार्गणामे ८ मतिअज्ञान
 ९ श्रुतअज्ञानमे १० कृष्णलेदया ११ नीललेदया ११ रूपो-
 लेदया १३ भव्यमार्गणामे १४ अभव्यमार्गणा १५ अचक्षुदर्शन-
 मार्गणा १६ नपुंसकवेदमार्गणा १७ मिथ्यात्वमार्गणा १८ ए
 अक्षरमार्गणामे सर्व १४ जीवस्थानक छे ॥ ७२ ॥

पञ्जसंज्ञिकेवलदुग, संजममणनाणदेसमणमीसे ।
 पणचरमपज्जवयणे, तिअछचपज्जीयरचक्खुम्मि ॥ ७३ ॥

टीका—पञ्जसंज्ञी इत्यादि । पर्याप्तसंज्ञिलक्षणमेकमेवजीव-
 स्थानंभवति ॥ इदृत्याह ॥ केवलद्विके केवलज्ञान केवलदर्शने
 संयमपंचके मनःपर्यवज्ञानदेशविरते च एकंजीवस्थानंसंज्ञिपर्याप्त-
 लक्षणंजीवस्थानंभवतिनान्यत्, तथापंचजीवस्थानानि चरमाणि-
 अंतिमानिपर्याप्तपर्याप्तानि द्वीन्द्रियपर्याप्तत्रीन्द्रियपर्याप्तचतुरिन्द्रिय-
 पर्याप्तसंज्ञिपंचेन्द्रियपर्याप्तसंज्ञिपंचेन्द्रियपर्याप्तलक्षणानि पंचस्थाना-
 निप्राप्यंते, वयणति वचनयोगेकुत्रचित् एषुअपर्याप्तेष्वपिवचन-
 योगसंभवः भाविनिमूतोपचारात् इतिन्यायात् तेषांमतेदर्शजीवभेदाः
 प्राप्यंते ॥ तीयछचपज्जायरत्तिचक्खुम्मि चक्षुदर्शनेअनुसूत्रादिनप-
 क्रमेणत्रीणि चतुरिन्द्रियपर्याप्तसंज्ञिपर्याप्तसंज्ञिपर्याप्तलक्षणानित्रयो
 जीवभेदामतांतरेनैगमनयापेक्षयाछचषट्जीवस्थानानिनान्येवचतुरि-
 द्रियादीनि त्रीणिपर्याप्तापर्याप्तलक्षणानिचक्षुदर्शनेभवन्ति ॥ ७३ ॥

ट्यार्थः—केवलज्ञान १ केवलदर्शन २ मार्गणामे सामायिक
 १ छेदोपस्थापनीय २ परिहाराविशुद्धि ३ मूश्मसंपराय यथारूपात-
 चारित्र एवं ५ संयममे मनःपर्यवज्ञानमे देशविरतिमे १ मनो-
 योगमे १ मिश्रदृष्टिमे ए ११ मार्गणामे १ पर्याप्तासंज्ञी जीव-

स्थानलाभे, वचनयोग छेदलां पांच पर्याप्ता जीवस्थानलाभे, चेन्द्रा १ तेन्द्रा २ चौरेंद्रा ३ असंज्ञीपंचेन्द्रा ४ संज्ञीपंचेन्द्रा ५ पर्याप्तो ए पांचमे भाषा छे. भाषापर्याप्त कीधा पछी चक्षु-दर्शनमे तीन अथवा छ जीवस्थान छे. चौरें- १ असंज्ञीपंचेन्द्रा २ संज्ञीपंचेन्द्रा ३ ए तीन पर्याप्ता छे. अथवा एहिज तीन अपर्याप्ता अने पर्याप्ता ए ६ पण जीवस्थानलाभे चक्षु-दर्शनमे ॥ ७३ ॥

धीनरपाणिदिचरमा, चउअणहारेदुसन्निछअपज्जा ।
तेसुहुमअपज्जविणा, सासणगुणठाणपुर्विव ॥७४॥

टीका—धीनरपाणि इत्यादि। र्त्विदे तथा पुरुषवेदे पंचेन्द्रिय-प्रायोग्यानिचरमाणिचत्वारिजीवस्थानानि भवति, यद्यपिचसिद्धांतेअसंज्ञिपर्याप्तोऽपर्याप्तश्चएकांतेनपुंसकएवउक्तः तथोचोक्तंभगवत्यांते-णंभंतेअसंज्ञिपंचेन्द्रियतिरस्वयोणीयाकिं इत्थिवेयगापुरिसवेयगानपुंसगवेयगा? नोइत्थिवेयगानोपुरिसवेयगानपुंसगवेयगाइति तथापिइह-स्त्रीपुंसलिङ्गाकारमानमंगीकृत्यर्त्त्विदेपुरुषवेदेनिर्दिष्टः लिङ्गाकारग्रह-णंद्रव्यनिक्षेपतः अमिलापरूपंतुभावनिक्षेपापेक्षयाभावनीयम्, अनाहारके दुसन्निछअपज्जत्ति अनाहारकेद्विविधः संज्ञिपर्याप्तापर्याप्तलक्षणः पदअपर्याप्ताः अपर्याप्तमूक्षमैर्केन्द्रियः अपर्याप्तमादैर्केन्द्रियः अपर्याप्त-द्वौन्द्रियः अपर्याप्तत्रीन्द्रियः अपर्याप्तचतुरिन्द्रियः अपर्याप्तसंज्ञिपंचेन्द्रियः पुस्तान्यष्टौप्राप्यंते तत्रसप्तपर्याप्तकानिअन्तरालगतानिचसंज्ञिपर्याप्तलक्षणः केवलिसमुद्घातकाटेतृतीयचतुर्थपंचमसमयेएवकर्मणयोनिनः एव-भ्यतेसुहुमअपज्जविणासासण, तान्वेवपूर्वोक्तानिपदअपर्याप्तपर्याप्तमं-ज्ञिद्विकलक्षणान्यष्टौजीवस्थानानिमूक्षमापर्याप्तं - विनासप्तभवन्ति ।

एतदुक्तं भवति यत्सूक्ष्मैर्कोट्रियापर्याप्तलक्षणजीवस्थानं सास्वादने सम्य-
क्त्वेन भवति, सास्वादनस्य शुभपरिणामत्वात् सूक्ष्मस्य महासंक्रिष्टस्य
परिणामस्य सूक्ष्मैर्कोट्रियमव्येज्यत्वात् । अतः वादरापर्याप्तद्वीद्रिया-
पर्याप्तत्रीद्रियापर्याप्तचतुर्दिद्रियापर्याप्तअसंज्ञिपंचेन्द्रियापर्याप्त संज्ञिपंचे-
न्द्रियापर्याप्तभेदान् सप्तजीवस्थानानि प्राप्यन्ते इत्युक्तानि मार्गणास्था-
नेषु जीवस्थानानि गुणस्थानानि तु पूर्वमेवोक्तत्वात् तत एव ज्ञातव्यानि
गुणस्थानानि मार्गणासु पूर्ववत् ज्ञातव्यानि ॥ ७४ ॥

टिप्पणः—स्त्रीवेदमे १ पुरुषवेदमे १ पंचेन्द्रिमे १ छेदक्या ४
जीवस्थान छे, असंज्ञिपंचेन्द्रा अपर्याप्तोपर्याप्तो २ संज्ञिअपर्याप्तो-
पर्याप्तो ए ४ छे. स्त्रीवेदमे, पुरुषवेदमे, असंज्ञिमे न जाइ, असंज्ञिमे
न पुंसकवेद छे, परं इहां मान्यो छे, ते अमिमाय आचार्य जाणे.
अनाहारकमार्गणाये संज्ञिअपर्याप्तो १ पर्याप्तो २ सूक्ष्मअपर्याप्तो ३
चेंद्रीअपर्याप्तो ४ तेंद्रीअप० ५ चौरेंद्रीअप० ६ असंज्ञिअप० ७
वादरअप० ८ ए आठ जीवस्थानक छे । ए आठमे सूक्ष्म-
अपर्याप्तो काठ्ठीए जेवारे सास्वादने सात जीवस्थानक छे ।
वादरअपर्याप्तो १ चेंद्रीअप० २ तेंद्रीअप० ३ चौरेंद्रीअप० ४
असंज्ञिअप० ५ संज्ञिअपर्याप्तो ६ संज्ञिअप० ७ ए सात प्रहारे
जीवस्थानक गर्भाये. गुणस्थानामार्गणाए १० कथा ते रिते गुण-
स्थाना कहिवा ॥ ७४ ॥

सद्येपरमोस असद्यमोस, मणवयविउविआहारा ।

उरलंमोमाकम्मण, इययोगाकम्मअणहारे ॥ ७५ ॥

टी टि—मनेयगति पंचेन्द्रयोगाविनायि कम्मअ ॥ इहयोग-
कम्मअयमोसमोसः सुकपे कम्मअअनेनेविदोग. अह ॥ ७५ ॥

योगः घटरीपरयर्जादयि हातुपायिप्रवर्तनयोगः अमिनवकर्मग्रहण-
हेतुः इति न च मनोयोगश्चतुर्धा तस्य सत्यमनोयोगः असत्यमनोयोगः
मृष्यामनोयोगः असत्यामृष्यामनोयोगः न त्रसंतो मुनयः पदार्था-
ज्ञातेषु यथामंसं मुक्तिपदमापन्त्येन यथावस्थितं तत्प्रचितनेन च हितः
सत्यः यथा अस्तिर्जाय. अस्तिनाग्निपरिणामः कायप्रमाणः लोकप्रमा-
णसत्येयप्रदेशात्मकः यथावस्थितवस्तुविकल्परूपः सत्यमनोयोगः
नथा असत्यः विपरीतः अयथार्थः नास्तिर्जाय इत्याद्युत्पन्नचित्त-
नरूपः असत्यमनोयोगः नथामिथः सत्यासत्यमनोयोगः यथा इह-
धरवदिरपलाशादिभिर्भेषु प्रदुष्यशोकरश्चेषु अशोकरने मेवेदं इति पदा-
विकल्पयति तत्राशोकराणां सत्त्वाभावः सत्यः अन्येषामपि धरवदिरप-
लाशादीनां तत्र सद्भावादसत्यः इति सत्यासत्यविकल्परूपः, मिश्रम-
नोयोगः इति ध्वजारनयमनापेक्षया परमार्थतस्तु पुनरयमसत्यं-
एव यथाविकल्पितार्थयोगान् न विद्यते सत्यं परम असत्यः न विद्यते-
मृष्यायमममृषः असत्यध्वार्सा अमृषः अनादिभिर्भैरितिकर्मधारयः
असत्यामृष्यामनोयोगश्च असत्यामृष्यामनोयोगः अत्र स्याद्वादा-
नं कान्तनयनिश्चेषविना पदलोकापारूपं वदपदादिचित्तनं तत्तद्व्यय-
हस्तो मृषापिनपरमार्थतः आगमोपयोगरहितत्वात् सत्यमपि न इह मृ-
विकल्परूपः असत्यमृष्यामनोयोगः मुनीनां च आहारादियाचने आहारा-
रपाचनरूपं पदहारतो न मृषापरमार्थतः आहारमकार्षं (१) मिति विकल्प-
रहितत्वानूनसत्यः अत्र समिश्रमनोयोगः असत्यामृष्यामनोयोगयोः कः
प्रतिविशेषः तत्रोच्यते मिश्रमनोयोगवतो अशोकरने अशोकरस्य एकां-
नग्रहः धरवदिराणां ग्रहणे च्छापिनतेन मिश्रत्वं अस्य तु अर्पितानां अर्पित-
तया सापेक्षतयापि कारणाभावात् अगृहीतत्वात् तेन सर्वथा न असत्यः
इति न सत्यः न मृषा इति व्यपदिश्यते एवं वाग्योगोपि चतुर्विधः अच-
तृतीयचतुर्थीतुपरिचयव्यवहारनयमतेन दृष्टव्यानिश्चयनेन रयाद्वाद-

एतदुक्तं भवति यत् सूक्ष्मे केंद्रिया पर्याप्तलक्षण जीवस्थानं सास्वादनसम्य-
क्त्वेन भवति, सास्वादनस्य शुभपरिणामत्वात् सूक्ष्मस्य महासंक्लिष्टस्य-
परिणामस्य सूक्ष्मे केंद्रियमव्ये उत्पादात् । अतः वादरा पर्याप्तद्वीन्द्रिया-
पर्याप्तत्रीन्द्रिया पर्याप्तचतुरिन्द्रिया पर्याप्तअसंज्ञिपंचेंद्रिया पर्याप्त संज्ञिपंचें-
द्रिया पर्याप्तभेदात् सप्तजीवस्थानानि प्राप्यन्ते इत्युक्तानि मार्गणास्या-
नेषु जीवस्थानानि गुणस्थानानि तु पूर्वमेवोक्तत्वात् तत एव ज्ञातव्यानि
गुणस्थानानि मार्गणासु पूर्ववत् ज्ञातव्यानि ॥ ७४ ॥

અર્થઃ—સ્ત્રીવેદમે ૧ પુરુષવેદમે ૧ પંચેન્દ્રિમે ૧ છેદહલ્યા ૪
જીવસ્થાન છે, અસંજ્ઞીપંચેન્દ્રી અપર્યાપ્તોપર્યાપ્તો ૨ સંજ્ઞીઅપર્યાપ્તો-
પર્યાપ્તો ૫ ૪ છે. સ્ત્રીવેદમે, પુરુષવેદમે, અસંજ્ઞીમે નજાઈ, અસંજ્ઞીમે
નપુંસકવેદ છે, પરં ઇહાં માન્યો છે, તે અમિપ્રાય આચાર્ય જાણે.
અનાદ્યારકમાર્ગણાયે સંજ્ઞીઅપર્યાપ્તો ૧ પર્યાપ્તો ૨ સૂક્ષ્મઅપર્યાપ્તો ૩
ચેન્દ્રીઅપર્યાપ્તો ૪ તેન્દ્રીઅપ૦ ૫ ચૌત્તેન્દ્રીઅપ૦ ૬ અસંજ્ઞીઅપ૦ ૭
વાદરઅપ૦ ૮ ૯ આઠ જીવસ્થાનક છે । ૯ આઠમે સૂક્ષ્મ-
અપર્યાપ્તો કાઢી ૯ જેવારે સાસ્વાદને સાત જીવસ્થાનક છે ।
વાદરઅપર્યાપ્તો ૧ ચેન્દ્રીઅપ૦ ૨ તેન્દ્રીઅપ૦ ૩ ચૌત્તેન્દ્રીઅપ૦ ૪
અસંજ્ઞીઅપ૦ ૫ સંજ્ઞીપર્યાપ્તો ૬ સંજ્ઞીઅપ૦ ૭ ૯ સાત પ્રકારે
જીવસ્થાનક પામીયે. ગુણટાણામાર્ગણા ૯ પૂર્વે કહ્યા તે રિતે ગુણ-
ટાણા કહિયા ॥ ૭૪ ॥

सद्येयमीसअसचमोस, मणवयविउविआहारा ।
उरलंमीमाकम्मण, इययोगाकम्मअणहारे ॥७५॥

શી છ—મનેદર્શન પંચદશયોગાનિવાદિદાગ્યાયા ॥ ૬૬યોગ
સલ્લસ્યયર્થમર્થઃ યુગ્ધતેદર્શનમનેનંતિયોગઃ અદ્યત્યયત્તમનં

मस्त्वल्पप्रदेशोपचितत्वाच्चाडेभवत्स्थूलवर्गणानिष्पन्नत्वान् श्रीपूज्या-
अप्याहुः तत्प्योदारमुराष्टं उरालमद्वयमहङ्गतेण उरालापतिपडमंपडुघ-
तित्वेसरसरीरं ॥ १ ॥

भण्डयतहोराल, विथरवंतं वणरसद् पप्प ।
पयईनत्थिअत्तं, इहमिचं विसालंति ॥ २ ॥
उरलं पेव पप्पुत्तो, वचियं पिमहल्लगं जहामिहुं ।
मंसाद्विपुहारुवद्धं, उरालं समयपरिभासा ॥ ३ ॥

उदारेण भवं औदारिकं औदारिककाम्ययोगः तथा औदारिकं मिधं य-
कर्मणो नेति गम्यते स औदारिकमिधः उत्पत्तिदेशो हि पूर्वभवादन्तर-
भागतो जीवः प्रथमसमये कर्मणेनैव केवलेनाहारपतिततः परं औदा-
रिकस्याप्यारब्धकत्वादौदारिकेण कर्मणामिधेण यावच्छरीरस्य निष्पत्तिः
यदा हसकलधुतांभो निधिपारदवाविध्वातुग्रहकाम्ययानिर्मितानेक-
शास्त्रसंदर्भः श्रीभद्रबादुस्वामी जोएण कम्मएणं आहारेइअणं तरं
जीवोवेण परं मीत्तेणं जावुसरिस्स निष्पत्ती ॥ १ ॥ तथा केवलसि-
मुवृत्ता वास्थायां द्विवीर्यपटसप्तमसमयेषु कर्मणेन मिधमौदारिकं
प्रवीतमेव औदारिकमिधकाम्ययोगः तथा कर्मणो विकारः कर्मण-
कर्मैव कर्मणं कर्मपरमाणवः एवात्मप्रदेशैः सह शरीरान्तरदन्धोन्मा-
नुगताः संतः कर्मणं शरीरं उक्तं च कम्मविगारो कम्म कम्मपदमह-

शरीरं न खलु आमूलमुच्छिजे भवप्रपंचमरोहणी जन्मूते कर्मणे चतुषि-
षशरीरमाहुर्भावसंभज्जं च कर्मणं शरीरं जंतोर्गत्त्यनंतरं संसारांसाधकत्वं
करणं तथा हि कर्मणेनैव चतुषोपरिकरितो जंतुर्मरणदेशमपहापोत्पत्ति-
देशमुपसर्पति ननु यदि कर्मण्येषु परिकरितो गत्यनंतरं संस्रामति तर्हि-

मरत्रल्पप्रदेशोपचितत्वाच्चर्द्धिभवतूरधूलवर्गणानिष्पन्नत्वात् श्रीपूज्या-
अप्याहुः तत्पयोदारमुराटं उरालमद्वयमहल्लगतेण उरालायत्तिपदमंपडुच्च-
त्रित्पेसरसरीरं ॥ १ ॥

भणइयतहोराल, चित्थरवंतं वणस्सइ पप्प ।
पयईईनत्थिअन्नं, इहमिचविसालंति ॥ २ ॥
उरलंपेवपएत्तो, वचियंमिमहल्लगंजहामिहं ।
मंसट्टिएहारुचद्धं, उरालंसमयपरिभासा ॥ ३ ॥

उदारेण भवं औदारिकं औदारिककाययोगः तथा औदारिकमिश्रं य-
कर्मणोनेति गम्यते स औदारिकमिश्रः उत्पत्तिदेशे हि पूर्वभवादन्तर-
भागतो जीवः प्रथमसमये कर्मणेनैव केवलेनाहारयतिततः परं औदा-
रिकस्याप्यास्थवत्त्वाद् औदारिकेण कर्मणामिधेण यावच्छरीरस्य निष्पत्तिः
यदा ह्यसकलधृतांभो निधिपारद्वयाविश्वानुग्रहकाम्ययानिर्मितानेक-
शास्त्रसंदर्भः श्रीभद्रबाहुस्वामी जोएण कम्मएणं आहारेईअणंतं
जीवोत्तेण परं मीसेण जावसरीरस्स निष्पत्ती ॥ १ ॥ तथा केवलसि-
मुद्धवातावस्थायां द्वितीयपट्टसप्तमसमयेषु कर्मणेन मिश्रमौदारिकं
प्रतीतमेव औदारिकमिश्रकाययोगः तथा कर्मणो विकारः कर्मण-
कर्मवकर्मणं कर्मपरमाणवः एवात्मप्रदेशैः सह क्षीरनीरवदन्योन्या-
लुगताः संतः कर्मणं शरीर उक्तं च कम्मविगारो कम्म कम्मणमह-
विहविचित्तकम्म निष्पन्नं सल्लेसं सरीराणं कारणमूयं मुजेयवं अरसल्ले-

गच्छन्करमात्नोपलभ्यते? कर्मपुद्गलानामतिसूक्ष्मत्वात् नोपलक्ष्यते-
 निष्कामन्प्रविशन्कर्मणमेवकाययोगः कर्मणकाययोगः कर्मणश-
 रीरकर्मणकर्मसमुदयरूपयोःकः प्रतिविशेषः यच्चआहरोदयवलेनगृही-
 ताःकर्मणवर्गणादलिकाः कर्मणशरीस्त्वेनपरिणमन्तिचेचअशुद्धवीर्य-
 परानुयायिचेतनायायोगवीर्येणगृहीताकर्मणवर्गणाःकर्मत्वेनपरिणमति

चरित्त्वात् तथा पूर्वगृहीतपुद्गलानांपरिपाकहेतुत्वात् अमिनवपु-
 द्गलमाहकशक्तेरभावात्नयोगत्वं इतिअयमार्गणासुयोगान्विभज-
 न्नाह॥कम्ममणहारेत्ति व्यवच्छेदफलं हिवाक्यमतोऽवश्यमवधारयित-
 व्यंतच्चावधारणमिहैवं कर्मणमेवैकमनाहारकेनशेषयोगाअसंभवादि-
 तिनपुनरेवं कर्मणमनाहारकेष्वेवेतिआहारकेष्वपिउत्पत्तिप्रथमसम-
 येकर्मणयोगसंभवात् “जोएणकम्मएणं आहारेइअणंतरंजीवो”इति-
 परममुनिवचनप्रामाण्यात्नापिकर्मणमनाहारेषु भवत्येवेत्यवधारण-
 माधेयंअयोगिकेवल्यवस्थायामनाहारकस्यापिकर्मणकाययोगाभावा-
 त् गययोगोउअजोगी इतिवचनात् एवमन्यत्रापियंयासंभवमवधा-
 रणविधिरनुसरणीयः इति ॥ ७५ ॥

ट्वार्थः—हवे १५ योग कहे छे. सत्यमनोयोग १ अस-
 त्यामृषामनोयोग ४ सत्यवचनयोग ५ असत्यवचनयोग ६ मिश्र-
 वचनयोग ७ असत्याअमृषावचनयोग ८ वैक्रियकाययोग ९
 आहारककाययोग १० औदारिककाययोग ११ वैक्रियमिथयोग
 १२ आहारकमिथयोग १३ औदारिकमिथयोग १४ कर्मण-
 काययोग १५ ए १५ योगना नाम कदां, अनाहारकमार्गणामे
 कर्मणकाययोग छे. ॥ ७५ ॥

नरगइंपणंदितसतणू, अचक्खुनरनपुकसायसम्मदुगे।
सन्निछलेसाहारग, भवमइसुओहिदुगिसवे ॥ ७६ ॥

टीका—नरगइंपणंदि इत्यादि ॥ नरगतोपंचेन्द्रियेवसकाये-
तनुयोगेअचक्षुदर्शनेनरेपुरुषवेदेनपुंसकवेदेकपायेषु क्रोधमानमाया-
लोभेषुसम्यक्त्वद्विकेक्षायोपशमेक्षायिकेसंज्ञिनिपट्स्वपिलेक्ष्यासुआ-
हारकेमतिज्ञानेश्रुतज्ञानेअवधिद्विकेअवधिज्ञानावधिदर्शनेसर्वेपंचद-
शापियोगाभवन्ति एतेषुसर्वेष्वपिमार्गणास्थानेषुयथासंभवंसर्वयोगाः
पंचदशभवन्ति ॥ ७६ ॥

टवार्थः—मनुष्यगति १ पंचेन्द्र २ वसकाय ३ अचक्षुदर्शन
पुरुषवेद नपुंसकवेद कपाय ४ क्रोध मान माया लोभ। क्षायिकस-
मकित १ क्षयोपशमसमकित १ संज्ञामार्गणामे १ लेख्या ६ कृ-
ष्णनीलकापोत तेजोपद्मशुक्ल ६ लेख्या आहारक १ भव्य १ मति-
ज्ञान १ धृतरा २ अवधिज्ञान ३ अवधिदर्शन पट्टली मार्ग-
णामे सर्वे पञ्च योग पार्ष्वे छे. ॥ ७६ ॥

तिरिइत्थिअजयसासणि, अनाणउवसमअभवमिच्छेसु
तेराहारदुगुणा, तेउरलादुगुणसुरनिरण ॥ ७७ ॥

टीका—तिरिइत्थि इत्यादि ॥ तिरित्तितिर्यग्गार्तास्त्रीयांस्त्रीवेदे-
अयतंविरतिर्हीनेसास्वादनसम्यक्त्वेअज्ञानत्रिकेउपशमसम्यक्त्वेअभ-
व्येनिध्यादृष्टीययोदशयोगाः भवन्तिआहारकद्विकहीनाइत्यर्थः आ-
हारकद्विकंसर्वविरतोचतुर्दशपूर्वधरस्यापिकस्यचित्तुलब्धिमतोभवति ।
यद्यपिस्त्रीवेदेसर्वविरतिसद्भावेऽपिस्त्रीपूर्वधरत्वाभावात् । यदाह। भाष्य-
मुयानिधिः तुच्छागारखवहुलाचलेंदीयादुब्बलाधिइएयइयअइसेसज्ज-

सामान्यतएकेंद्रियेपद्मेवायुकायेचतत्रकर्मणोदारिकद्विकलक्षणयोग-
प्रयभावनाप्राग्भूतत्वंक्रियद्विकभावनात्वेवं इहकिलचतुर्विधावायवो-
पांतितद्यथासूक्ष्माद्यादराः पर्याप्ताः अपर्याप्तकाक्षतत्रादरवायुकाय-
पर्याप्तानांकेपांचिद्वैक्रियलब्धिसंभवोऽस्तितानधिभूतयैक्रियमिध्रंल-
लभ्यते ननुकथमुच्यतेकेपांचिद्वैक्रियलब्धिसंभवोऽस्तिपावतासर्वेऽपि-
चादरपर्याप्तावायवः सर्वैक्रियापुत्रअवैक्रियाणांचेष्टाष्टाप्रवृत्तेः उत्तंच-
कक्षणंभंतेसर्वेवेउच्चियावायावायंति ? अविउच्चिपाणंचिद्धाचेवनपवत्त-
इतितदयुक्तसम्पग्सिद्धांतापरिज्ञानात्अवैक्रियाणामपितेषांस्वभाव-
तपुत्रचेष्टोपपत्तेः यदाहभगवान्धर्माहरिभद्रसूरिपूज्योऽनुयोगद्वारडी-
कायां वाउकाइयाचउच्चिहामूहमापज्जता अपज्जतायादरापज्जताअप-
ज्जतानत्यतिमिरासीपतेयं असंखिज्जलोगप्पमाणप्पगुसरासिपमाण-
मिताजेपुणयादरापज्जता तेपयरासंखेज्जइभागमिता तत्थनावतिण्हंरा-
सीणंवेउच्चियलद्विचेवनत्थियायरपज्जताणंपिअसंखेज्जइभागमित्ताण-
अत्थिजेसिंपिटाद्विअत्थितउविपलिओवमासंखिज्जंभागसमयमित्तासं-
पयंपुच्छासमपुवेउच्चियवत्तिणो तपाजेणसर्वेसुचेवउहलोगाइसुच-
लावायवोविज्जांति तम्हाअविउच्चिआविवायावायंति । वित्तत्वंस-
भावेणतेसियायव्वंतिवानाद्वापुरितिकृत्वातिण्हंरासीणंप्रयाणांराशीनां-
पर्याप्तापर्याप्तासूक्ष्माद्यादरापर्याप्तवायुकायिकानांतथातेपुत्रपूर्वोक्ताः पं-
चकर्मणोदारिकद्विकवैक्रियद्विकलक्षणयोगाश्चरमाचतुर्थी असत्या-
मृषारूपावाक्वचनयोगाश्चरमवास्तयायुक्ताः पद्मयोगाः भवंतिक्-
इत्याह । असंशिनिसंशिव्यतिरिक्तेजीवेतत्रकर्मणमपांतरालगतायु-
त्पत्तिप्रथमतमयेचओदारिकमिश्रमपर्याप्तावस्थायांपर्याप्तावस्थायांओ-
दारिकवादरपर्याप्तवायुकायिकानांवैक्रियद्विकंचरमभवोचरमःवाययोगः
असत्यामृषालक्षणः तेनयुक्तवैक्रियद्विकेनऊनाहीनाधत्वारोभवन्ति-
॥ चेत्तथाहविकलेषुद्रान्द्रिपत्रीदिपचनुरिद्रियेषुकोऽर्थः तत्रकर्मणोदारिक-

यणामुवादानेनइत्यौणं ॥ १ ॥ तेननाहारकः पृथग्भावर्नायं तथा-
तेष्वययोदशपूर्वोक्तायोगाऔदारिकद्विकोना औदारिककाययोगऔ-
दारिकमिश्रकाययोगहिताएकादशयोगाः सुरत्तिदेवगतौनिरत्तिनर-
कगतौप्राप्यन्ते. मनसःचत्वारोवचनस्यचत्वारोवैक्रियद्वयंकर्मणंचपुं-
एकादशतत्रकर्मणमपांतरालगतौ तथा प्रथमसमयोत्पद्यमानस्यवैक्रि-
यमिश्रंअपर्याप्तावस्थायां वैक्रियंमनोवाग्योगौपर्याप्तावस्थायांसर्वावु-
यावत् ॥ ७७ ॥

ट्यार्थः—तिर्य्यगगति ? स्त्रीवेद ? अविरति ? सास्वादन
? अज्ञान ? कुमतिकुश्रुतिभंगरूप एहनी मार्गणामे उपशम-
सम्पत्त्वमार्गणामे ? अभव्यमार्गणामे ? मिथ्यात्वमार्गणामे ?
पुटली मार्गणामे ? योग पामीये । आहारकशरीर ? आहा-
रकमिश्र २ ए काढीइं तेवारे इण तेरमांहे औदारिकद्विक, औदा-
रिकशरीर, औदारिकमिश्र ए दोय काढीइं तेवारे देवगति ? नर-
कगति ? ए मार्गणामे ?? योग छे ॥ ७७ ॥

कस्मुरलदुगंथावरि, तेसविउवदुगपंचइगपवणे ।
छअसंन्निचरमवयजुअ, तेविउविदुगुणचउविगले७८॥

टीका—कस्मुरलदुगइत्यादि ॥ स्थावरचतुष्टयेपृथिव्यप्तेजो-
धनस्पतिलक्ष्णेषु कर्मणंऔदारिकद्विकंऔदारिककाययोग औदारिक-
मिश्रकाययोगलक्षणयोगत्रयंप्राप्यते, तत्रभावना। थावरंति स्थावरे-
पृथ्वीकायाप्राकायतेजोवनस्पतिकायरूपेपूर्वोक्तयोगत्रयंभवतिकर्मण-
मंतरालगतौ औदारिकमिश्रंअपर्याप्तकालेपर्याप्तकालेऔदारिकंतेपूर्वो-
क्तास्त्रयः योगाः सवैक्रियद्विकाः सद्वैक्रियद्विकेनवैक्रियवैक्रियमिश्र-
लक्षणेनवर्तन्तेइतिसवैक्रियद्विकाः संतः पंचभवंतिकेइत्याह इगति-

द्विकभावनाप्राग्वत् असत्यामृषाभाषाशंखादीनां भवति । शेषाणां विगले असत्त्वमोसत्रयइति ॥ ७८ ॥

टिप्पण्यः—पृथ्वीकाय, अप्काय, तेउकाय ३ वनस्पतिकाय ४ ए ४ धावरमार्गणामे कर्मण १ औदारिक २ औदारिकमिश्र ३ वैक्रिय ४ वैक्रियमिश्र ५ ए पांच योग छे । असंज्ञीमार्गणामे चरमवचन योग १ असत्याअमृषा भेलीजे तेवारे पांच योग तेहीज एवं ६ योग छे । ए ६ योगमांहे वैक्रिय १ वैक्रियमिश्र २ ए द्विक काठीए तेवारे कर्मण १ औदारिक २ औदारिकमिश्र ३ असत्याअमृषाभाषा ए ४ योग छे, विकल्पेद्री १ तेंद्री २ चौ-रेद्री ३ ॥ ७८ ॥

कम्मुरलमीसविणुमण, वयसमईछेयचक्खुमणनाणे ।
उरलदुगकम्मपढमं, तिममणवयकेवलदुगंमि ॥ ७९ ॥

टीका—कम्मुरलमीसइत्यादि ॥ कर्मणमौदारिकमिश्रविना-
शेषास्त्रयोदशयोगाभवन्ति क्वइत्याहमनोयोगेसामायिकच्छेदोपस्थाप-
नीयसंयमेचक्षुर्दर्शनेमनःपर्यवज्ञानेत्रयोदशयोगा भावनामुक्तैरवयौतु-
कर्मणौदारिकमिश्रौतौतेषुसर्वधानसंभवतएवतयोरपर्याप्तावस्थायांभा-
वात् मनोयोगादिमार्गणायांतु तस्यामवस्थायामसंभवात् तथा उरल-
दुगसि औदारिकद्विककर्मणं प्रथमं तथा अंतिमं मनोयोगद्वयं एवं
वचनयोगद्वयं एवंयोगसप्तकं केवलज्ञानकेवलदर्शनलक्षणमार्गणायां-
प्राप्यते तत्रभावनाऔदारिकमिश्रकर्मणयोगौसयोगिकेवलिसमुद्घात
गतस्यभवति मनोयोगौतुअविकलसकलविमलकेवलज्ञानकेवलदर्शन-
विलोकितनिखिललोकालोकस्यभगवतः मनःपर्यवविज्ञानिनोऽनुत्तरसु-
रादिमिर्वा मनसापृष्टस्यसतोमनसवदेशनात्तेहिभगवत्प्रयुक्तानिमना-
द्रध्यानिमनःपर्यवज्ञानेनपश्यन्तिवाग्योगस्तुदेशनावसरेभवति॥७९॥

उपार्थः—कर्मण १ औदारिकमिध्र २ ए दोषं विना बाकी
१३ योग छे, मनयोगमांहे १३ वचनयोगमांहे १३ सामायिकमे
१३ छेदोपस्थापनायमां १३ चक्षुदर्शनीयमे १३ मनःपर्याप्तज्ञा-
नमे १३ ए ३ मार्गणामे १३ योग लाभे छे, उरलदुग औदा-
रिक २ कर्मण १ पहिलो अंतिममनोयोग १ असत्यमनो-
योग २ पेहलो अंतिमवचन १ सत्यवचनयोग १ असत्यवच-
नयोग १ ए ७ योग छे, केवलज्ञान केवलदर्शनमे सात योग
छे ॥ ७९ ॥

मणवयउरलापरिहार, सुहुमेनवतेउमीसिसविउबा ।
देसेसविउधिदुगा, सकम्मुुरलमीसअहस्काए ॥८०॥

टीका—मणवयइत्यादि ॥ परिहारविशुद्धिकेसुखमसंपरायेच
नवयोगाः केवेइत्याहमनोग्रोगश्चतुर्धावाग्योगश्चतुर्धाऔदारिकंचेति
आहारकद्विकंचतुर्दशपूर्वविदः लब्धिप्रारंभकाळेभवतितच्चावनभवति
वैक्रियद्विकमपिलब्धिमतः तदप्यवनभवतिऔदारिकमिध्रकर्मणंच-
गृहगतिमंतरेणासंभवात् तेनतावपिनभवतः असत्यवाग्योगमनोयो-
गत्वंतुउन्मार्गापेक्षयापरालंबनचेतनापरिणामेनवक्ष्ये तेषुनः पूर्वा-
ज्ञानवयोगाः सवैक्रियाःसहवैक्रियेणवर्ततइतिसवैक्रियावैक्रियसहिताः
संतोदशयोगामिश्रेसम्यग्मिध्यादष्टौभवन्ति,तत्रवैक्रियं देवनास्कापेक्ष-
यापचतुर्त्रैवादाप्यतेतस्यापर्याप्तावस्थायांभावित्वात् मिध्रभावस्यच-
नसम्ममिच्छोकुण्डकालमिति वचनप्रामाण्यादपर्याप्तावस्थायामसंभवात्
स्यादेववैक्रियलब्धिमतांमनुष्यतिश्चांसम्यग्मिध्यादृशांसतांवैक्रियारंभ-
संभवेन कथंवैक्रियमिध्रनावाप्यते इतिउच्यते तेषांवैक्रियारंभासंभ-
वात्अन्यतोवाकुतधित्कारणात्पूर्वाचार्यैस्तन्नाम्नुपगम्यतेइतिसम्य-
ग्अवगच्छामस्तथाविधसंप्रदायाभावादतोऽस्माभिरपितवेष्टमितिदेशे-

देशविरतेसैवक्रियद्विकाः वैक्रियैवक्रियमिश्रसहिताः संतः पृक्कादशयोगाः
 भवन्ति देशविरतानामंत्रडादीनां वैक्रियलब्धिमतां वैक्रियद्विकसंभवात् ।
 तथातेषु नवपूर्वोक्ताः सकर्मणोदारिकमिश्राः सहकर्मणोदारिक-
 मिश्राभ्यां वर्तन्ते इति सकर्मणोदारिकमिश्राः संतः पृक्कादशयोगाय पा-
 र्यातसंयमे भवन्ति अयमर्थः मनोयोगचतुष्टयवाग्योगचतुष्टयका-
 र्मणोदारिकद्विकलक्षणा पृक्कादशयोगाय पार्यातसंयमे भवन्ति तत्र मनो-
 वाग्यचतुष्टकोदारिकयोगास्तु ज्ञाने एव कर्मणोदारिकमिश्रं तु यथाख्या-
 तसंयमं आकुलस्य गृहस्य भगवतः केवलिनः संभवन्ति तस्य हि ससु-
 बूधातस्पृतीयचतुर्थपंचमसमयेषु कर्मणं कर्मणः शरीरयोगी चतुर्थपं-
 चमे तृतीये चेति वचनात् द्वितीयपञ्चमसमयेषु औदारिकमिश्रं मि-
 श्रोदारिकयोक्ता सप्तमपञ्चद्वितीये च्चितिवचनादवाप्यते इति यथाख्या-
 तसंयमे द्वयोरपि संभवान् इति प्रोक्ता मार्गणास्थाने योगाः सांप्रतं मा-
 र्गणासु उपयोगस्वरूपनिरूपणपूर्वकमुपयोगानामेधित्सुराह ॥८०॥

टिप्पण्यः—मनोयोगना भेद ४ वचनयोगना ४ भेद औदा-
 रिककाययोग ए नव योग परिहारविशुद्धिसंयममे ९ सूक्ष्मसं-
 परायसंयममे नव योग छे, ते हि जमनना ४ वचनना ४ औदारिक
 १ अने एक वैक्रियकाययोग भेलीइएने ए १० योग छे. मिश्र-
 द्रष्टिमे देशविरतिमे नव योग छे. ते ही जवैक्रिय २ भेली जे ए
 ११ योग छे. यथाख्यातचारित्र्यमे ९ योग छे. नव ते ते ही ज-
 कर्मण ३ औदारिकमिश्र २ ए २ भेली जे ते वारे ११ योग छे.
 यथाख्यातमे ए बासठी मार्गणामे योग कह्या. ॥ ८० ॥

तियनाणनाणपणचउ, दंसणवारजिअलखणुवओगा।
 विणुमणनाणदुकेवल, नवसुरतिरिनिरयअजएसु८१॥

टीका—तिजनाणनाण इत्यादि ॥ पाँच्यज्ञानानिमित्तज्ञान-
श्रुताज्ञानविभंरूपाणिज्ञानानिमतिश्रुतावधिमनःपर्यवकेवललक्षणानि
पंचएतत्स्वरूपंविशेषावश्यकभाष्यविवरणतोज्ञेयं चत्वारिदर्शनानि-
चक्षुरचक्षुरवधिकेवलदर्शनलक्षणानित्येवं द्वादशोपयोगाः जियलर-
कणति जीवस्यात्मनोलक्षणलक्ष्यतेज्ञापतेतदन्यतावच्छेदेनेतिलक्षण-
मसाधारणस्वरूपं अनएवोक्तमन्यत्रापिउपयोगलक्षणोजीवः इतिवेच-
द्विधासाकाराअनाकाराश्चतनपंचज्ञानानिर्वाण्यज्ञानानीत्यष्टाउपयोगाः
साकाराः चत्वारिदर्शनान्यनाकाराउपयोगाः यदाहप्रवचनार्थसार्थसर-
ससरोरुहसमृद्धप्रकाशनसहस्रभानुधूमदार्पयामःप्रज्ञापनायांउपयो-
गपदेकतिविहेणंभंतेउवओगेपन्नते ॥तंजहा॥ आमिणिग्रोहियनाणे-
सागरोवओगे सुअनाणेसागरोवओगे ओहिनाणेसागरोवओगे मण-
पज्झवनाणेसागरोवओगे केवलनाणेसागरोवओगे मइअन्नाणेसागरो-
वओगे सुअअन्नाणेसागरोवओगे विभंगनाणेसागरोवओगे अणागारो-
वओगेणंभंवेकतिविहपन्नतेगोयमाचअविहेपन्नतेनंजहा घरकुदंसण-
अणागारोवओगे अघरकुदंसणअणागारोवओगे ओहिदंसण अणा-
गारोवओगे केवलदंसणअणागारोवओगे ॥ इत्यादि अज्ञानरस-
मिथ्यात्वोपहतपेतनाविपर्यासेनअज्ञानत्वंभवति नदर्शनरसपनः
दर्शनरससामान्यग्राहकत्वेनपदार्पसामान्यावरोधरूपात्ताविपर्यासतावे
नकुदर्शनत्वभेदाः नभवंति । मणनाणेति विनामनःपर्यवज्ञानंकेवल-
द्विकंच केवलज्ञान केवलदर्शन लक्षणशेषानशोपयोगाभवति, सुरे-
सुरगतां तिरित्ति, तिर्यग्गतानिरयात्ति नरकगतां अवयत्तिअविरत्ति-
मार्गणायांभवन्ति । एतेइहितंइतित्यसंभवेनमनः पर्यवज्ञानंकेवल-
द्विकंचेति ॥ ८१ ॥

ट्यार्थः—हवे चार उपयोग कहे छे. ३ अज्ञानमतिअ-
ज्ञान १ धुनअज्ञान २ विभंगअज्ञान ३ पाँच्यज्ञानमतिज्ञान

देशविरतेसंवैक्रियद्विकाः वैक्रियवैक्रियमिश्रसहिताः संतः एकादशयोगाः
 भवंति देशविरतानामेवडादीनांवैक्रियलब्धिमतांवैक्रियद्विकसंभवात् ।
 तथातेष्वनवपूर्वोक्ताः सकर्मणोदारिकमिश्राः सहकर्मणोदारिक-
 मिश्राम्यांवर्तन्ते इतिसकर्मणोदारिकमिश्राः संतः एकादशयोगायवा-
 रूपातसंयमेभवन्ति अयमर्थः मनोयोगचतुष्टयवाग्ययोगचतुष्टयका-
 र्मणोदारिकद्विकलक्षणाएकादशयोगायवारूपातसंयमेभवन्ति तत्रमनो-
 वाग्यचतुष्कौदारिकयोगास्तुज्ञानेएवकार्मणमोदारिकमिश्रतुयवारूपा-
 तसंयमंआकुलस्यगृहस्यभगवतः केवलिनः संभवन्ति तस्यद्विसमु-
 द्घातस्यतृतीयचतुर्थपंचमसमयेषु कार्मणंकार्मणशरीरयोगीचतुर्थेपं-
 चमेतृतीयेचेतिवचनात् द्वितीयषष्ठसप्तमसमयेषु औदारिकमिश्रमि-
 श्रौदारिकयोक्तासप्तमषष्ठद्वितीयेचितिवचनादवाप्यते इतिपथारूपा-
 तसंयमेद्वयोरपिसंभवात् इतिप्रोक्तामार्गणास्थानेयोगाः सांप्रतंमा-
 र्गणासुउपयोगस्वरूपनिरूपणपूर्वकमुपयोगानसिधित्सुराह ॥८०॥

- ट्यार्थः—मनोयोगना भेद ४ वचनयोगना ४ भेद औदा-
 रिककाययोग ए नव योग परिहारविशुद्धिसंयममे ९ सूक्ष्मसं-
 परायसंयममे नव योग छे, तेहिजमनना ४ वचनना ४ औदारिक
 १. अने एक वैक्रियकाययोग मेलीइंएने ए १० योग छे. मिश्र-
 द्रष्टिमे देशविरतिमे नव योग छे. तेहीजवैक्रिय २ भेली जे ए-
 ११ योग छे. यथारूपातचारित्रमे ९ योग छे. नव ते तेहीज-
 कार्मण ३ औदारिकमिश्र २ ए २ भेलीजे तेवारे ११ योग छे.
 यथारूपातमे ए वासठीमार्गणामे योग कहा. ॥ ८० ॥

तियनाणनाणपणचउ, दंसणवारजिअलखणुवओगा
 विणुमणनाणदुकेवल, नवसुरतिरिनिरयअजएसु८१।

टीका—तिअनाजनाण इत्यादि ॥ त्रौण्यज्ञानानिमित्तज्ञान-
श्रुताज्ञानविभंरूपाणिज्ञानानिमित्तश्रुतावधिमनःपर्यवकेवललक्षणानि
पंचपूततत्त्वरूपंविशेषावश्यकभाष्यविवरणतोज्ञेयं चत्वारिदर्शनानि-
चक्षुरचक्षुरवधिकेवलदर्शनलक्षणानिइत्येवं द्वादशोपयोगाः त्रियल-
कणात्तिजीवस्यात्मनोऽक्षणंलक्ष्यतेज्ञायतेनदन्यनावच्छेदेनेनिलक्षण-
मसाधारणस्वरूपं अतएवोक्तमन्यत्रापिउपयोगलक्षणोजीव इतिउच्य-
द्विधासाकाराअनाकाराश्चनवपंचज्ञानानिर्वाण्यज्ञानानाम्यष्टाउपयोगाः
साकाराः चत्वारिदर्शनान्यनाकाराउपयोगाः यदाहप्रवचनार्थसार्थसर-
ससरोरुद्धसमूहप्रकाशनसहस्रभातुध्रीमदार्थदयामःप्रजापनायांउपयो-
गपदेकानिविहेणभंतेउवओगेपत्रत्ते ॥तंजहा॥ आभिणिघोहियनाणे-
सागरोवओगे सुअनाणेसागरोवओगे ओहिनाणेसागरोवओगे मण-
पज्झवनाणेसागरोवओगे केवलनाणेसागरोवओगे मइअजाणेसागरो-
वओगे सुअजजाणेसागरोवओगे विभंगनाणेसागरोवओगे अणागरो-
वओगेणभंवेकतिविहपन्नत्तेगोयमाथउश्विहेपन्नचेतंजहा चरकुदंसण-
अणागरोवओगे अचरकुदंसणअणागरोवओगे ओहिदंसण अणा-
गरोवओगे केवलदंसणअणागरोवओगे ॥ इत्यादि अज्ञानरस्य-
मिष्यात्वोपहृतचेतनाविपर्यासेनअज्ञानत्वंभयति नदर्शनस्ययनः
दर्शनस्यसामान्यग्राहकत्वेनपदार्थसामान्यावशोधकत्वात्ताविपर्यासतावे-
नकुदर्शनत्वनेदाःनभवंति । मणनाणेत्ति विनामनःपर्यवज्ञानकेवल-
द्विकंच केवलज्ञान केवलदर्शन लक्षणशेषानवोपयोगाभवति, सुर-
सुरगती निरिति, तिर्यग्गनानिरस्यात्ति नरकगती अजयतिअविगति-
मार्गणायांभवंति । एतेपुहिमंसिरित्यसंभवेनमनः पर्यवज्ञानकेवल-
द्विकंचेति ॥ ८१ ॥

ट्यार्थः—हवे चार उपयोग कहे छे. ३ अज्ञानमतिअ-
ज्ञान ? श्रुतअज्ञान २ विभंगअज्ञान ३ पांचज्ञानमतिज्ञान

શવિરતેસૌંક્રિયદ્વિકાઃ વૈક્રિયૈવક્રિયમિશ્રસદ્ધિતાઃ સંતઃ એકાદશયોગાઃ
 વંતિદેશવિરતાનામંધડાંદીનાં વૈક્રિયલઘ્વિમતાં વૈક્રિયદ્વિકસંભવાત્ ।
 યાતેપુર્વનવપૂર્વોક્તાઃ સકાર્મણૌદારિકમિશ્રાઃ સહકાર્મણૌદારિક-
 શ્રામ્યાંવર્તતે इतिसकर्मणौदारिकमिश्राः संतः एकादशयोगायया-
 पातसंयमेभवन्ति अयमर्थः मनोयोगचतुष्टयवाग्ययोगचतुष्टयका-
 गौदारिकद्विकलक्षणाएकादशयोगाययाख्यातसंयमेभवन्ति तत्रमनो-
 गचतुष्कोदारिकयोगास्तुज्ञानेपुत्रकर्मणमौदारिकमिश्रंतुययाख्या-
 संयमंआकुलस्यगृहस्यभगवतः केवलिनः संभवन्ति तस्यद्विसमु-
 चातस्यतृतीयचतुर्थपंचमसमयेषु कर्मणंकर्मणशरीरयोगीचतुर्थपं-
 मेतृतीयेचेतिवचनात् द्वितीयषष्ठसप्तमसमयेषु औदारिकमिश्रमि-
 णदारिकयोक्तासप्तमषष्ठद्वितीयेष्वितिવचनाદવાપ્યતે इतिपयाख्या-
 संयમેद्वયોરપિસંભવાત્ इतिप्रोक्तामार्गणास्थानेयोगाः सांप्रतमा-
 गासुउपयोगस्वरूपनिरूपणपूर्वकमुपयोगानामिधित्सुराह ॥८०॥

- ટ્યાર્થઃ—મનોયોગના મેદ ૪ વચનયોગના ૪ મેદ ઔદા-
 કકાયયોગ ૫ નવ યોગ પરિહારવિશુદ્ધિસંયમને ૯ મૂશ્મસં-
 યયસંયમને નવ યોગ છે, તેહિજમનના ૪ વચનના ૪ ઔદારિક
 અને એક વૈક્રિયકાયયોગ મેલીઙ્ગને ૫ ૧૦ યોગ છે. મિશ્ર-
 ણેમે દેશવિરતિમે નવ યોગ છે. તેહીજવૈક્રિય ૨ મેલી જે ૫
 ૧ યોગ છે. યયાખ્યાતચારિત્રમે ૯ યોગ છે. નવ તે તેહીજ-
 મર્મણ ૩ ઔદારિકમિશ્ર ૨ ૫ ૨ મેલીજે તેવારે ૧૧ યોગ છે.
 યાખ્યાતમે ૫ વાસઠીમાર્ગણમે યોગ કહ્યા. ॥ ૮૦ ॥

યનાણનાણપણચડ, દંસણવારજિઅલખણુવઓગા
 ણુમંણનાણંદુકેવલ, નવસુરતિરિનિરયઅજપસુ૮૧॥

टीका—तिजनापनाण इत्यादि ॥ प्राण्यज्ञानानिमित्तज्ञान-
 धृताज्ञानविभंरूपाणिज्ञानानिमतिधृतावधिमनःपर्यवकेवललक्षणानि
 पंचपुतस्वरूपंविशेषावदयकभाष्यविवरणतोज्ञेयं चत्वारिदर्शनानि-
 चक्षुरचक्षुराधिकेवलदर्शनलक्षणानिइत्येवं द्वादशोपयोगाः जियल-
 कणात्तिजीवस्यात्मनोलक्षणंलक्ष्यतेज्ञायतेतदन्यनावच्छेदेनेतिलक्षण-
 मसाधारणस्वरूपं अतएवोक्तमन्यत्रापिउपयोगलक्षणोर्जावः इतिवेष-
 द्विधासाकाराजनाकाराश्चनवपंचज्ञानानिप्राण्यज्ञानानीत्यष्टाउपयोगाः
 साकाराः चत्वारिदर्शनान्यनाकाराउपयोगाः यदाहमवचनार्थसार्थसर-
 ससरोरुहसमूहमकाशसहस्रभानुधामदार्पदयामःप्रज्ञापनायांउपयो-
 गपदेकतिविहेणंभवेउवओमेपन्नते ॥तंजहा॥ आभिणिबोहियनाणे-
 गागरोवओगे सुअनाणेसागरोवओगे ओहिनाणेसागरोवओगे मण-
 ज्जवनाणेसागरोवओगे केवलनाणेसागरोवओगे मण-
 ओगे सुअअनाणेसागरोवओगे विभंगनाणेसागरोवओगे अणागरो-
 ओगेणंभवेकतिविहपन्नतेगोयमाचउच्चिहेपन्नचेतंजहा चरकुदंसण-
 गागरोवओगे अचरकुदंसणअणागरोवओगे ओहिदंसण अणा-
 रोवओगे केवलदंसणअणागरोवओगे ॥ इत्यादि अवज्ञानस्य-
 पत्त्वोपहतचेतनाविपर्यासेनअज्ञानत्वंभवति नदर्शनस्यपतः
 स्यसामान्यमाहक्त्वेनपदार्थसामान्यावबोयक्त्वान्नाविपर्यासतावे-
 शनत्वभेदाः नभवंति । मणनाणेति विनामनःपर्यवज्ञानंकेवल-
 केवलज्ञान केवलदर्शन लक्षणशोधनवोपयोगाभवंति, सुरे-
 ति रिति, विर्यगनौनिर्यात्ति नरकगतौ अजयत्तिअविरति-
 यांभवंति । एतेषुद्विसंविस्त्यसंभवेनमनः पर्यवज्ञानंकेवल-
 ति ॥ ८१ ॥

अर्थः—हवे चार उपयोग कहे छे. ३ अज्ञानमतिजं-
 धृतअज्ञान २ विभंगअज्ञान ३ पांचज्ञानमतिज्ञान

देशविरतेसवैक्रियद्विकाःवैक्रियवैक्रियमिश्रसहिताःसंतः एकादशयोगाः
 भवन्तिदेशविरतानामंबडादीनांवैक्रियलब्धिमतांवैक्रियद्विकसंभवात् ।
 तथातेएवमवपूर्वोक्ताः सकर्मणौदारिकमिश्राः सहकर्मणौदारिक-
 मिश्राभ्यांवर्तते इतिसकर्मणौदारिकमिश्राः संतःएकादशयोगायथा-
 रूपातसंयमेभवन्ति अयमर्थः मनोयोगचतुष्टयवाग्योगचतुष्टयका-
 र्मणौदारिकद्विकलक्षणाएकादशयोगायथारूपातसंयमेभवन्ति तत्रमनो-
 वाग्यचतुष्कौदारिकयोगास्तुज्ञानेएवकार्मणमौदारिकमिश्रंतुयथारूपा-
 तसंयमंआकुलस्यगृहस्यभगवतः केवलिनः संभवन्ति तस्यहिसमु-
 द्भवातस्यतृतीयचतुर्थपंचमसमयेषु कर्मणंकर्मणशरीरयोगीचतुर्थपं-
 चमेतृतीयेचेतिवचनात् द्वितीयषष्ठसप्तमसमयेषु औदारिकमिश्रंमि-
 श्रौदारिकयोक्तासप्तमषष्ठितीयेच्चितिवचनादवाप्यते इतिथारूपा-
 तसंयमेद्वयोरपिसंभवान् इतिप्रोक्तामार्गणास्थानेयोगाः सांप्रतंमा-
 र्गणासुउपयोगस्वरूपनिरूपणपूर्वकमुपयोग्यनामिधित्युराह ॥८०॥

टिप्पणीः—मनोयोगना भेद ४ वचनयोगना ४ भेद औदा-
 रिककाययोग ए नव योग परिहारविशुद्धिसंयममे ९ गूक्ष्मसं-
 परासंयममे नव योग छे, तेहिजमनना ४ वचनना ४ औदारिक
 १ अने एक वैक्रियकाययोग भेळीइएने ए १० योग छे. मिश्र-
 द्रष्टिमे देशविरनिमे नव योग छे. तेहीजवैक्रिय २ भेळी जे ए
 ११ योग छे. यथारूपातचारित्र्यमे ९ योग छे. नव ते तेहीज-
 कर्मण ३ औदारिकमिश्र २ ए २ भेळी जे तेवारे ११ योग छे.
 यथारूपातमे ए वासुकीमार्गणामे योग कथा. ॥ ८० ॥

तियनाणनाणपणचउ, वंसणधारजिअलम्वणुवओग
 विणुमणनाणदुकेवल, नवमुरतिरिनिरयअजणमु८१

चउरिदिअसंझिदुअज्ञाण, दंसइगवित्तिथावरिअचक्खू
तिअनाणदंसणदुगं, अज्ञाणतिगभवमिच्छदुगे ॥८३॥

टीका—चउरिदिअसंझिइत्यादि चतुरिद्वयेअसंझिनिचत्वार-
उपयोगाभवंतिकेतइत्याह अज्ञानदशेचेद्वेअज्ञानेमत्यज्ञानश्रुताज्ञान-
रूपेद्वेदर्शनेअधुदर्शनाअधुदर्शनलक्षणइत्यर्थः तथातएवपूर्वोक्ताश्च-
त्वारउपयोगाअचक्खुत्तिअधुदर्शनरहिताः संतः त्रयोभवंतिके-
ष्वित्याह ॥ इगत्तिसामान्यतः एकैद्वयेषुद्वीद्वयेषु त्रीद्वयेषुस्थाव-
रेषुमत्यज्ञानश्रुताज्ञानेअचधुदर्शनेचेतित्रयउपयोगाः भवंतिनशेषाः
विभंगंतुनभवप्रत्ययनः शेषास्तुसम्यक्त्वादिअभावात् नप्राप्यतेअज्ञान-
नान्निकंचधुरचधुरूपंदर्शनद्वयं एवंपंचोपयोगाभवंतिअज्ञानत्रिकेअ-
भयमार्गणायांमिथ्यात्वद्विकेमिथ्यात्वसास्वादनेपंचोपयोगाः अज्ञान-
त्रिकदर्शनद्विकरूपानशेषाः अवदातसम्यक्त्वं वित्यभावादितियच्चा-
ज्ञानत्रिकेअवधिदर्शनेपूर्वाचार्यैः कृन्श्चित्कारणान्नेप्पतेतन्नसम्यगवग-
च्छामः इतिद्वेदंमृत्वाक्यम् ॥ ८३ ॥

टिप्पणः—चउरिदिअसंझिमे ? असंझिमे ? मतिअज्ञान ? श्रुतअ-
ज्ञान ? पृ २ अज्ञान अधुदर्शन ? अधुदर्शन २ पृ दोष
दर्शनमे ४ उपयोग छे । एकैद्वीमे द्वेद्वीमे तैद्वीमे पांच यावरमे
पृ ८ मार्गणामे २ अज्ञान ? अधुदर्शन पृ ३ उपयोग छे,
अधुदर्शन विना तीन अज्ञान मतिअज्ञान ? श्रुतअज्ञान २
विभंगअज्ञान ३ दोष दर्शन अधुदर्शन ? अधुदर्शन २ पृ ५
उपयोग छे । पृ मार्गणामे तीन अज्ञानमे ३ अभयमेमिच्छ-
द्विकमे मिथ्यात्व ? सास्वादनेमे सर्वे कछा ते पांच उपयोग
छे ॥ ८३ ॥

૧-શ્રુતજ્ઞાન ૨ અવાધિજ્ઞાન ૩ મનઃપર્યવજ્ઞાન ૪ કેવલજ્ઞાન ૫
 ચાર દર્શન ૪. ચક્ષુર્દર્શન ૧ અચક્ષુર્દર્શન ૨ અવધિદર્શન ૩
 કેવલદર્શન ૪ એ ચારે જીવ લક્ષણઉપયોગ છે. મનઃપર્યવજ્ઞાન
 ૧ કેવલજ્ઞાન ૨ કેવલદર્શન ૩ એ ત્રીન વિના ચાકી ત્રીન જ્ઞાન
 ત્રીન અજ્ઞાન ત્રીન દર્શન એ ૧ ઉપયોગ છે. દેવગતિ ૧ તિરિ-
 ગતિ ૨ નરકગતિ ૩ ત્રિક કહીજે અવિરતિ ૪ એ ચાર માર્ગ-
 ગામે નવ ઉપયોગ છે ૧ ॥ ૮૧ ॥

તસયોઅવેઅસુકા, હારનરપણિંદિસન્નિભવિસથે ।
 નયણેયરપણલેસા, કસાયદસકેવલદુગૂણા ॥૮૨॥

ટીકા—તસયોઅ इत्यादि ॥ યસેપુયોગેપુમનોવાક્યાપરુપે-
 વેદેપુદ્રવ્યાકારલક્ષણસ્ત્રીપુંનપુત્રકલક્ષણેપુ શુક્લેશ્યાયાંઆહારકે-
 નરગતૌપંચેન્દ્રિયેપુસંક્ષિપ્તભ્યેપુસર્વેદ્વાદશાપ્યુપયોગાઃ સંભવંતિ ।
 વેદેષ્વમિલાપરુપેપુકેવલદ્વિકહીનાદશોપયોગાઃ લિંગાકારમાનેપુદ્ર-
 વ્યવેદેપુદ્વાદશોપયોગાઃ કલ્પ્યંતે નયણેતિ નયણેચક્ષુર્દર્શનેદ્વિપરતિ इतरे
 અચક્ષુર્દર્શનેપંચમુલેદયાયુચતુર્પુરુષાયેપુ ક્રોધમાનમાયાલોભેપુ કેવલ-
 દ્વિકેનઝનાદશાઉપયોગાઃભવંતિ નતુકેવલદ્વિકંચક્ષુર્દર્શનાદિસન્નાયે-
 અનુત્પાદાત્તસ્ય ॥ ૮૨ ॥

ટિપ્પણ:—યસકાપ ૧ ત્રીનયોગ ૩ મનોયોગ ૧ યજ્ઞનયોગ
 ૨ કાપયોગ ૩ વેદ ૩ પુરુષવેદ ૧ સ્ત્રીવેદ ૨ નપુંસકવેદ ૩
 શુક્લેશ્યા આહારક ૧ મનુષ્યગતિ ૨ પંચેન્દ્રિ ૧ સંક્ષો ૧ ભવ
 ૧ એ ૧૩ માર્ગગામે સર્વ ૧૨ ઉપયોગ છે. ચક્ષુર્દર્શનમે ૧
 અચક્ષુર્દર્શનમે ૧ યાંચ લેદયામે કૃણ ૧ નીત ૨ દાયોન ૩
 વેદો ૪ પદ્મ ૫ કૃણાયમે ૧૦ ઉપયોગ છે. કેવલજ્ઞાન ૧
 કેવલદર્શન ૨ એ દોનું ઓઝાધિજે દૂત્યયઃ ॥ ૮૨ ॥

चउरिदिअसंज्ञिदुअज्ञाण, दंसइगवितिथावरिअचक्खू
तिअनाणदंसणदुगं, अज्ञाणतिगभवमिच्छदुगे ॥८३॥

टीका—चउरिदिअसंज्ञिइत्यादि चतुरिदिवेअसंज्ञिनिचत्वार-
उपयोगाभवंतिकेतइत्याह चक्षुजानदशेद्वेअज्ञानेमत्यज्ञानधुताज्ञान-
रूपेद्वेदर्शनेचक्षुदर्शनाचक्षुदर्शनलक्षणइत्यर्थः तथाप्यपूर्वोक्ताक्ष-
त्वारउपयोगाअचक्खुत्तिचक्षुदर्शनरहिता. संनः त्रयोभवंतिके-
प्पित्याह ॥ इगत्तिसामान्यतः एकंद्विपेपुट्टीद्विपेषु त्रीद्विपेषुस्थाव-
रेषुमत्यज्ञानधुताज्ञानेअचक्षुदर्शनेचेतित्रयउपयोगाः भवंतिनशेषाः
विभंगंतुतभवप्रत्यमनः शेषास्तुसम्पक्त्वादिअभावात् नप्राप्यंतेअज्ञान-
नविकंचक्षुषक्षुरूपंदर्शनद्वयं एवंपंचोपयोगाभवंतिअज्ञानविकेअ-
भयमार्गणायांमिध्यात्वद्विकेमिध्यात्वसास्त्रादनेपंचोपयोगाः अज्ञान-
विकदर्शनाद्विकरूपानशेषाः अवदातमस्यक्त्व वित्त्यभावादितिपञ्चा-
ज्ञानविकेअवधिदर्शनेपूर्वाचार्यैः कृताश्चित्कारणादेष्यतेतत्तसम्यग्गव-
च्छामः इतित्रैवंत्रश्रुतिवाक्यम् ॥ ८३ ॥

टिप्पणी—चैरेंदामे ? असंज्ञिमे ? मतिअज्ञान ? धुतअ-
ज्ञान ? ए २ अज्ञान चक्षुदर्शन ? अचक्षुदर्शन २ ए दोय
दर्शनमे ४ उपयोग छे । एकेंदामे तेंदामे तेंदामे पांच पावरमे
ए ८ मार्गणामे २ अज्ञान ? अचक्षुदर्शन ए ३ उपयोग छे,
चक्षुदर्शन विना तीन अज्ञान मतिअज्ञान ? धुतअज्ञान २
विभंगअज्ञान ३ दोय दर्शन चक्षुदर्शन ? अचक्षुदर्शन २ ए ५
उपयोग छे । ए मार्गणामे तीन अज्ञानमे ३ अभयमेमिच्छ-
द्विकमे मिध्यात्व ? सास्त्रादनमे सर्वे वय्या ते पांच उपयोग
छे ॥ ८३ ॥

केवलदुगेनियदुगं, नानिअज्ञाणविणुत्तइअअज्ञाण
दंसणनाणनिगंदेसि, मिसिअज्ञाणमीसंतं ॥ ८३ ॥

टीका—केवलदुगेनियदुग इत्यादि ॥ केवलदुगे केवल-
ज्ञानदर्शनलक्षणेनियदुगं किं? अज्ञानोऽज्ञानरूपं भगवन्निर्देशात्
अत्रतत्त्वप्रयोगस्याप्येवम् ॥ केवलज्ञानदर्शनोत्पादः ननुमिच्छाउ-
त्पन्नानां केवलनाणोउत्तराज्ज्ञानिरचनात् इतिव्यवहारनयमन्ति-
धयनयेन आगमनाशये आगम्यग्राह्येनियमान् तथापि केवलज्ञान-
काशमन्यादीनामप्रयोगानातयांनभांरान् यथासंविनुःप्रकाशेता-
दीनांसद्भावेऽपित्प्रकाशदर्शनात् पुरंतंनशेषादतिनयतिअज्ञाण-
विगुअज्ञानाविगुविनाशेपानत्रोपयोगाः शायिकसम्यक्त्वेयवाल्यानुया-
यिषेप्राप्यते अज्ञानाविगुम्यामिष्यान्वसद्भावेभावात् नअनयोति ॥
तथादेसिइतिदेशविरतां ज्ञानाविक्रमतिभुतअवधिलक्षणेदर्शनविक्र-
धुरचक्षुस्त्रिदशंनरूपंप्राप्यते । नशेषास्तज्ञानाविक्रममिष्यात्प्र-
त्यपात्नाप्रमनःपर्यवकेवलदिकं सर्ववित्यभावात्तत्रमिभेनदेवदकं
अज्ञानमिश्रितंभवति तत्रसम्यक्त्वात् पतितस्यमिश्रभावांगनस्यज्ञा-
नविकदर्शनविकरूपंउपयोगपदकंप्राप्यते मिष्यात्वात् मिश्रमार्गगत-
स्यअज्ञानविकदर्शनविकरूपंउपयोगपदकंप्राप्यते अत्रावधिदर्शनमा-
र्गणाऽमिप्रायेणोच्यते इति ॥ ८४ ॥

टिप्पणी—केवलदुगे केवलज्ञान ? केवलदर्शनमे आप-

आपणाएहीज केवलज्ञान केवलदर्शन ए वे उपयोग छे.
तीन अज्ञान विना वाही नव उपयोग पांच ज्ञान च्यार दर्शन
ए संमीलने नव उपयोग छे. शायिकसमकितमे यथारूपातवा-
रित्रमे दर्शन ३ चक्षु ? अचक्षु २ अवधिदर्शन ३ तीन ज्ञान

मतिज्ञान श्रुतज्ञान अवधिज्ञान ए ६ उपयोग छे, देशविरतिमे
अने पृहीज ६ उपयोगज्ञानसुमिश्र न कीजे ज्ञान काटीजे एटले
२ अने दर्शन ३ अज्ञान ए ६ उपयोग मिथमे छे. ॥८४॥

मणनाणचरचुवज्जा, अणहारेतित्रिदंसचउनाणा ।
चउनाणसंजमोवसम, येअगेओहिदंसेअ ॥८५॥

टीका—मणनाणचरचुवज्जा इत्यादि ॥ मनःपर्यायज्ञानश्रु-
दर्शनवर्जाः शेषादशोपयोगाननाहारके भवन्ति, यन्मनःपर्यायज्ञानेश-
धुदर्शनंतन्मानाहारकेन संभवति अनाहारको विषयद्वगति केवलसिद्ध-
धाता योगिसिद्धादशेषाणं च न जानयोः संभवः तथा त्रिणिदर्शनानि
श्रुतश्रुतवधिदर्शनरूपाणि च श्रुतज्ञानानि मतिश्रुतारधिमनःपर्या-
यलक्षणानि तेषां शोपयोगा भवन्ति, चतुर्पुंजानेषु मतिश्रुतारधिमनः-
पर्यायलक्षणे तु तथा चतुर्पुंसंयमेषु सामायिकपक्षे शोपरथापनीयपरि-
हारविशुद्धिकगूक्षमसंपरायेषु आपशमिके सम्यक्त्वे तथा पेशके शा-
योपशमिके अवधिदर्शने च समुद्येन शेषाद्वाप्यवधिदर्शने मयज्ञा-
नाद्युपयोगप्रतिषेधो बहुधा चार्थमिप्रायापेक्षया द्रष्टव्यं इति मार्गणा-
मुपोक्त उपयोगाः मनांतरे आपेक्षिकप्रतिपादिकां गाथाभाह ॥

शेतेस्तेरचारसमणेकमा, अट्टुघउयउरयणे ।

चउदुपणतिनिकरू, जीअगुणयोगोवओगेते ॥१॥

अत्र मुरूपरवरयमतापेक्षयामित्योगमुख्यत्वरूपारूप्यागाधारानो-
ध्याख्येया इति सांप्रतं मार्गणासु डेह्या निरूपयताह ॥ ८५ ॥

टिप्पणी—मनःपर्यायज्ञान, श्रुतदर्शन ए शेष काटीजे अना-
हारकमे १० उपयोग छे. तीन दर्शन ३ श्रुत १ अचक्षु २ अवधि
प्यार ज्ञान ४ मतिज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यायज्ञान,

૫ ૪ ઉપયોગ છે. ચાર જ્ઞાનમે સંજમમે ઉપશમસમકિતમે ક્ષયો-
પશમ સમકિતમે અવધિદર્શનમે ૫ ઇગ્યાર માર્ગણામે સાત ઉપ-
યોગ છે. ॥ ૮૫ ॥

છસુલેસાસુસદ્ધાણં, ઇર્ગિંદિઅસંન્નિભૂદગવણેસુ ।
પદમાચરોતિન્નિઉ, નારયવિગલાગ્ગિપવણેસુ ॥ ૮૬ ॥

ટીકા—છસુલેસાસુસદ્ધાણં इत्यादि ॥ પરસુલેશ્યાસુસ્વસ્થાનં
સ્વાઃસ્વાઃલેશ્યાભવંતિ यथाकृष्णलेश्यायां कृष्णलेश्यानीललेश्यायां
નીલલેશ્યા इत्यादि सामान्यतः एकेन्द्रियेषुअसंज्ञिभूदकवनेषुपृथि-
व्यंबुवनस्पतिषुप्रथमाः कृष्णनीलकापोततेजोलेश्याश्चतस्रःभवन्ति
ભવનપતિવ્યંતરજ્યોતિષ્કસૌધર્મેશાનદેવાહિસ્વસ્વભવચ્યુનાપૃતેષુમચ્ચે-
સમુત્પદ્યંતે તેચતેજોલેશ્યાવંતઃ સમુત્પદ્યંતે નારકેષુ વિકલેન્દ્રિયેષુ
(દ્વીન્દ્રિયેષુ ધ્રોન્દ્રિયેષુ ચતુરિન્દ્રિયેષુ) અગ્નિષુ વાયુકાયિકેષુ
પ્રથમાસ્તિસ્રઃ કૃષ્ણનીલકાપોતલેશ્યાભવંતિ નાન્યાપ્રાયોઽમીયામ-
પ્રશસ્તાધ્યવસાયસ્થાનોપેતચ્ચાત્ ॥ ૮૬ ॥

ટ્યાર્થઃ—દિવેચાસઠ માર્ગણામે લેશ્યા કહે છે, તિહાં છ
લેશ્યામે આપઆપણી લેશ્યા છે. કૃષ્ણલેશ્યામે કૃષ્ણ છે. નીલ-
લેશ્યામે નીલ છે, તેજોમે તેજો. કાપોતમે કાપોત. એકેન્દ્રીમે
અસંજ્ઞીમે ૨ પૃથિવીકાય અપકાય વનસ્પતિકાય ૫ પાંચ મા-
ર્ગણામે પદિહી કૃષ્ણ નીલ કાપોત તેજો ૫ ચાર લેશ્યા છે.
નારકીગાનિમે વેન્દ્રીમે તેન્દ્રીમે ચૌરેન્દ્રીમે અગ્નિકાયમે વાયુકાયમે
૫ છ માર્ગણામે પદિહી ત્રીન લેશ્યા છે. ॥ ૮૬ ॥

અહરકાયસુહુમ્મિકેવલ, દુગિસુકાછાવિસેસઠાણેસુ।
ચંધાચરોસવત્થવિ, અકસાપ્પગડ્ડલવંધો ॥ ૮૭ ॥

टीका—अहकारपुसुद्धि इत्यादि ॥ यथाख्यातसंयमे-
क्ष्मसंपरायसंयमे केवलद्विके केवलज्ञान केवलदर्शनरूपेशुक्लेदया-
एव न शेषाः एतासु अत्यंतविशुद्धपरिणामत्वात्, शेषासु मार्गणासु ए-
कचत्वारिंशत् संख्यासु षडपि लेदयाः प्राप्यन्ते ॥ उक्ता मार्गणासु लेदयाः
संप्रतिबंधतत्त्वं विभजन्नाह ॥ बंधाद्यसंख्यवि इत्यादि मिथ्यात्वादि-
हेतुभिः अत्मप्रदेशे कर्मपुद्गलानां लोलीकरणबंधः सचतुर्द्वामकृतिबंधः
स्थितिबंधः रसबंधः प्रदेशबंधः तत्र योगापयडिपपुंसंठिइअणुभाग-
कसायाओइति वचनात् प्रकृतिप्रदेशबंधो योगानुभवतः स्थितिबंध-
रसबंधौ कषायानुभवतः, तद्यतत्त्वार्यतो शेषं ज्ञानेषु त्रिषु अज्ञानेषु पद-
मुसंयमेषु त्रिषु दर्शनेषु पदमुलेदयासु भव्याभ्येषु पदमुसंयम्यक्त्वेषु
संज्ञि असंज्ञि मार्गणासु आहारकानाहारकमार्गणासु चतुर्विधोऽपि ऽबंधः
तेन सर्वत्रापि सर्वास्वपि मार्गणासु बंधभेदाश्चत्वारोऽपि प्राप्यन्ते अकसाए-
कपापरहितासु केवलद्विकं यथाख्यातलक्षणासु त्रिषु मार्गणासु षड-
इति प्रकृतिबंधः तथा दलति प्रदेशसमुदयोदलः प्रदेशबंधः इति-
बंधद्वयं प्राप्यते योगरूपस्य हेतोः सद्भावात् द्वारायातयन्धकमसंक्षे-
पार्थः ॥ ८७ ॥

टिप्पणी—यथाख्यातचारित्र्यमे क्ष्मसंपरायचारित्र्यमे केवल-
ज्ञानमे केवलदर्शनमे एक शुक्लेदया छे । बीजी मार्गणा १३
गतितेंद्री १ वस १ योग ३ वेद ३ कषाय ४ ज्ञान ७ संजम
५ दर्शन ३ भव्यसमकित ६ संज्ञी १ आहारक २ इच्छादीप्त
मार्गणामे ६ लेदया छे । बंधना ४ भेद छे, सर्वमार्गणाये चार
प्रकारनो बंध छे, जिहां कषायोदय नही तिहां प्रकृतिबंध तथा
प्रदेशबंध छे ॥ ८७ ॥

पणतसनरयोपसु, कसायलेसाअचक्खुभवेसु ।

चउमूलउत्तरापुण, सगवन्नाहेयवोभणिया ॥ ८८ ॥

૫ ૪ ઉપયોગ છે. ચાર જ્ઞાનમે સંજમમે ઉપશમસમકિતમે ક્ષયો-
પશમ સમકિતમે અવધિદર્શનમે ૫ દગ્યાર માર્ગનામે સાત ઉપ-
યોગ છે. ॥ ૮૫ ॥

હસુલેસાસુસદ્ધાણં, ઇર્ગિંદિઅસંન્નિભૂદગવણેસુ ।
પદમાચરોતિન્નિઊ, નારયવિગલગ્ગિપવણેસુ ॥૮૬॥

ટીકા—હસુલેસાસુસદ્ધાણં इत्यादि ॥ पदसुलेदयासुस्वस्थानं
स्वाःस्वाःलेदयाभवंति यथाकृष्णलेदयायां कृष्णलेदयानीललेदयायां-
नीललेदया इत्यादि सामान्यतः एकेन्द्रियेषुअसंज्ञिभूदकवनेषुपृथि-
व्यंबुवनस्पतिषुप्रथमाः कृष्णनीलकापोततेजोलेदयाश्चतस्रःभवंति
भवनपतिव्यंतरज्योतिष्कसौधर्मेशानदेवाहिस्वस्वभवच्युताएतेषुमव्ये-
समुत्पद्यंते तेचतेजोलेदयावंतः समुत्पद्यंते नारकेषु विकलेन्द्रियेषु
(द्वीन्द्रियेषु त्रीन्द्रियेषु चतुरिन्द्रियेषु) अग्निषु वायुकायिकेषु
प्रथमास्तिस्त्रः कृष्णनीलकापोतलेदयाभवंति नान्याप्रायोऽमीषाम-
प्रशस्ताध्यवसायस्थानोपेतच्चात् ॥ ८६ ॥

ટર્કાર્થઃ—હિવેવાસઠ માર્ગનામે લેદયા કહે છે, તિહાં હ
લેદયામે આપઆપની લેદયા છે. કૃષ્ણલેદયામે કૃષ્ણ છે. નીલ-
લેદયામે નીલ છે, તેજોમે તેજો. કાપોતમે કાપોત. એકેન્દ્રીમે
અસંજીમે ૨ પૃથિવીકાય અપકાય વનસ્પતિકાય ૫ પાંચ મા-
ર્ગનામે પહિલી કૃષ્ણ નીલ કાપોત તેજો ૫ ચાર લેદયા છે.
નારકીગતિમે વેન્દ્રીમે તેન્દ્રીમે ચૌરેન્દ્રીમે આગ્નિકાયમે વાયુકાયમે
૫ હ માર્ગનામે પહિલી ત્રીન લેદયા છે. ॥ ૮૬ ॥

અહરકાયસુહુમ્મિકેવલ, દુગિસુકાછાવિસેસઠાણેસુ।
ચંધાચરસવત્થવિ, અકસાપ્પગઈદલવંધો ॥૮૭॥

टीका—अहकारएसुद्रुमि इत्यादि ॥ यथाख्यातसंयमेसु-
क्ष्मसंपरायसंयमे केवलद्विके केवलज्ञान केवलदर्शनरूपेशुक्ललेदया-
एवमशेषाः एतासुअत्यंतविशुद्धपरिणामत्वात्, शेषासुमार्गणासु ए
कचत्वारिंशत् संख्यासुषडपिलेदयाःप्राप्यन्ते ॥ उक्तामार्गणासुलेदयाः
संप्रतिबंधतत्त्वंविभजन्नाह॥ बंधाद्यउसवन्त्यवि इत्यादि मिथ्यात्वादि-
हेतुभिः आत्मप्रदेशेकर्मपुद्गलानांलोर्लंकरणबंध. सचतुर्द्वामकृतिबंधः
स्थितिबंधः रसबंधः प्रदेशबंधः तत्रयोगापयडिपएसंठिइअणुभाग-
कसायाओइतिवचनात् प्रकृतिप्रदेशबंधोयोगात्भवतः स्थितिबंध-
रसबंधौकपायानुभवतः, तच्चतत्त्वार्थतोशेषं ज्ञानेषु त्रिषुअज्ञानेषु षट्-
सुसंयमेषु त्रिषुदर्शनेषु षट्सुलेदयासुभव्याभ्येषु षट्सुसम्यक्त्वेषु
संज्ञि असंज्ञि मार्गणासु आहारकानाहारकमार्गणासु चतुर्विधोपिऽबंधः
तेनसर्वत्रापिसर्वास्वपिमार्गणासु बंधभेदाश्चत्वारोपिप्राप्यन्ते अकसाए
कपायरहितासुकेवलद्विकंयथाख्यातलक्षणासुत्रिषुमार्गणासु षड्
इतिप्रकृतिबंधः तथा दलति प्रदेशसमुदयोदलः प्रदेशबंधः इति-
बंधद्वयंप्राप्यन्ते योगरूपस्पष्टेतोःसद्रुभावात् द्वारायातबन्धकमसंक्षे-
पार्थः ॥ ८७ ॥

ट्वार्थः—यथाख्यातचारित्र्यमे सूक्ष्मसंपरायचारित्र्यमे केवल-
ज्ञानमे केवलदर्शनमे एक शुक्ललेदया छे । धीजी मार्गणा १ रे
गतिर्तेद्री १ वत्त १ योग २ वेद २ कपाय ४ ज्ञान ७ संजम
५ दर्शन ३ भव्यसमकित ६ संज्ञी १ आहारक २ इक्तालीस
मार्गणामे ६ लेदया छे । बंधना ४ भेद छे, सर्वमार्गणाये च्यार
प्रकारनो बंध छे, जिहां कपायोदय नही तिहां प्रकृतिबंध तथा
प्रदेशबंध छे ॥ ८७ ॥

पणतसनरयोएसु, कसायलेसाअचक्खुभवेसु ।

चउमूलउत्तरापुण, सगवन्नाहेयवोभणिया ॥ ८८ ॥

[illegible][illegible]

निनिगदुंमभ्यागनिने, म नममनोमिदिअमदास ।
 ओददुंमदोमा, मादासगुमिमंईम ॥ ८३ ॥

[illegible]

साहाराआहारकद्विकसहिताः पंचपंचाशत्हेतवः पुरुषवेदेनपुंसक-
वेदेचप्राप्यन्ते अन्यतरवेदद्वयहीनाभवंतिपुरुषवेदेस्त्रीनपुंसकेनस्त्रीपु-
रुषेनइतिहेतवोहि उदयरूपाज्ञेयाःउदयरूपाःपरिणामविशोधिसंक्लेशहे-
तवोज्ञेयाः ॥ ८९ ॥

टिप्पण्यः—तिरिगति १ अज्ञानतीन अविरति १ अभव्य १
मिथ्यात्व ए सात मार्गणाने विषे आहारक २ विना ५५ बंध
हेतु छे मूल ४ छे, स्त्रीवेदमार्गणाये पुरुषवेद तथा नपुंसकवेद
ए विना ५३ हेतु छे, ते तेषनमध्ये पुरुषवेद तथा नपुंसकवेद-
मध्ये आहारक वे भेळीये तेवारे ५५ हेतु छे ॥ ८८ ॥

देवेउरलाहारग, संढविणानारगेअथीपुरिसा ।

संढयुआयगिंदिसु, चउछत्तोसंचमूलियरा ॥ ९० ॥

टीका—देवेउरलाइत्यादि ॥ देवगतिविषये औदारिकद्विका-
द्वारकसंज्ञतिनपुंसकवेदविनाद्विपंचाशत्बंधहेतवोभवंति । भवप्रत्य-
मादेवनसंभवः नारकेनारकगतौस्त्रीवेदपुरुषवेदविनातेएवदेवप्रत्यया
एकपंचाशत्बंधहेतवोभवंति पंड्युआइतिपंडनपुंसकवेदमुक्ताइत्यनेन
नरकगतीनपुंसकवेदएवउदयेप्राप्यते एवेन्द्रियेपुमूलहेतवः घउत्ताप-
त्वारइतरेउत्तरभेदाःछत्तीस इतिपदविशतूभेदाःतेचअमेतनगाथोक्ताः
ज्ञेयाः ॥ ९० ॥

टिप्पण्यः—देवगतिमध्ये औदारिक २ आहारक २ नपुंसकवेद
१ ए पांच विना ५२ बंधहेतु छे । नरकगतिमध्ये आहारक २
औदारिक २ स्त्रीवेद १ पुरुषवेद ए ६ विना ५१ हेतु छे ।
एक नपुंसकवेद भेळीये एकेन्द्रियमध्ये मूल चार उत्तर छत्तीस
बंधहेतु छे, ते सर्व आगजी गाथाये कहे छे ॥ ९० ॥

इगमिच्छसत्तअविरय, कसायतेवीसपंचयोगाय ।
पवणेवंचउथावरि, अविउद्वाहेउचउत्तीसं ॥ ९१ ॥

टीका—तेचउच्यंते ॥ इगमिच्छइत्यादि ॥ तत्रपूर्वेन्द्रियेषुमि
थ्यात्वंअनाभोगंप्रकंअविरतयःसप्त तत्रपद्कायवयस्पर्शनेन्द्रियविषय
रूपाःसप्तअविरतयः कषायाः त्रयोविंशतिः स्त्रीपुरुषवेदहीनायोगाः
औदारिकद्विकैवैक्रियद्विककर्मणयोगलक्षणाः पंचपवनेत्रायुकायेष्वेवं
षट्त्रिंशत्मेदाः प्राप्यंतेचउथावरिस्थावरचतुष्केपृथिव्यपवनस्पति
तेजोलक्षणासुचतसृषु अविउन्वित्तिवैक्रियद्विकहीनाश्चतुःत्रिंशत्हेतवः
प्राप्यंते पृथिव्यादिषुवैक्रियद्विकंसंभवति ॥ ९१ ॥

ट्वार्यः—एक अनाभोगमिथ्यात्व १ उक्ताय ६ फरसनेन्द्रि
यनी अविरति ए सात अविरतिकषाय वे वेद विना तेवीस
योगा पांच योग औदारिक २ वैक्रिय २ कर्मण १ ए पांच
बंधहेतु छे । वायुकायमव्ये ३६ बंधहेतु छे । पृथिवी १ अप २
तेज ३ वनस्पति ४ थावरमव्ये वैक्रिय २ विना ३४ बंधहेतु
छे ॥ ९१ ॥

विगलेइन्दिअबुद्धी, वयणयुआछसत्तअट्टतीसाय ।
नाणतिगओहिदंसे, वेअगखवगेसुअडचत्ता ॥ ९२ ॥

टीका—विगलेइन्दिअबुद्धी इत्यादि ॥ विगले द्वादशिय त्राद्विष
चतुरिन्द्रियलक्षणमार्गणात्रिकेइन्द्रियाणां द्वान्द्विये रसनेन्द्रियद्विः
श्रीन्द्रिये घ्राणेन्द्रियद्विः चतुरिन्द्रिये चक्षुरिन्द्रियद्विः वयणात्तिवचनं
... तेनयुताइत्यनेन येष्वोक्ताः पृथिव्यादिषुचतुस्त्रिं-
... उइतिपद-

नप्रायोग्याः त्रिचत्वारिंशत् देशविरतीदेशविरतिगुणस्थानप्रायोग्या
एकोनचत्वारिंशत्हेतवःप्राप्यन्ते ॥ ९३ ॥

ट्वार्पः—मिथ्यात्व ५ अनंतानुबंधि ४ ए नव विना उप-
शमसमकितमल्ये आहारक २ ते अडतालीसयी काडीये त्वारे
छेतालीस बंधहेतु छे. सास्वादनगुणठाणे मिथ्यात्व ५ आहारक
२ ए ७ विना पंचास बंधहेतु छे. मिश्रे त्वेतालीस तथा देश-
विरते इगुणच्यालीस बंधहेतु छे. जे गुणठाणे कही ते. ॥९३॥

केवलदुगिसगयोगा, जोगाइकारशुद्धचरणंसि ।

नवयोगिककसाओ, सुहुमेदसहेयबोभणिया ॥९४॥

टीका—केवलदुगिसगयोगाइत्यादि ॥ केवलद्विकेकेवलज्ञान-
दर्शनलक्षणेसत्तयोगाः प्रथमांतिममनोवाग्योगरूपाः औदारिकद्वि-
कंकार्मणकाययोगरूपाः प्राप्यन्तेमोहोदयाभावात् मिथ्यात्वाविरति-
कषायभेदानामनुदयः शुद्धचारित्रत्वात्असत्यमिश्रमनोवाग्योगाभावः
निर्मोहत्वात्संशयवाक्यादिकरणाभावात् नैवक्रियाहारकौइति मनो-
योगवाग्योगाहकंऔदारिककाययोगंप्रतेनवयोगाउपशांतयथाख्यातस्य
तथाक्षीणमोहस्यभवंतिऔदारिकमिश्रकाययोगकार्मणयोगौतुकेवछि-
समुष्वातावस्थायांयथाख्यातचारित्रवतोभवतः एवंएकादशयोगाः
भवंति सुहुमेसूक्ष्मसंपरायचारित्रेनवयोगाः चत्वारोमनोयोगाः चत्वा-
रोवाग्योगाः औदारिककाययोगलक्षणाः एकमूक्ष्मसंज्वलनलोभरूपः
कषायः । एवंदशहेतवःभवंतिशेषकषायाणांउदयाभावात्तन्मावेवा-
विस्तेरप्यभावः मिथ्यात्वोदयस्तुप्रथमं एवगुणस्थानकंयावत्नपारंतेन-
नप्राप्यते ॥ ९६ ॥

ट्वार्पः—केवलज्ञान १ केवलदर्शन एने विषे सात. योग

छे । मनना ४ वधनना ४ औदारिक २ कर्मण ए ११ योग-
बंधेतु, स्यात्स्थानधारिणे विषे मनना ४ वधनना ४ औदा-
रिक १ नत्र योग तदा एक संजलन लोभ ए दश बंधेतु
छे ॥ ९४ ॥

संजलननोक्तसाया, कम्मणओरालमीसपिणुयोगा।
सामाइयछेएअण, हारप्पीविउविपरिहारे ॥९५॥

टीका—संजलननोक्तसाया इत्यादि ॥ तत्रसामाधिक्यारिपे-
छेदोपस्थापनीयधारिषेष्टविंशतिः हेनवःप्राप्यंते तत्रद्वादशकपाया-
नुदयेसंशिरतिप्रादुर्भवंतः संशिरतिप्राकट्येयमिष्यत्वाविरातिचंस-
एवअतः संजलनचतुष्टयननोक्तसायाः एवंदयोदशकपायभेदाः
कर्मण्यौदारिकमिधयोगाभावेदोषास्त्रयोदशयोगाः एवंपञ्चविंशतिबंध-
हेतवःप्राप्यंते, सामाधिक्येछेदोपस्थापनीयेप्राप्यन्ते तथापरिहारेविगु-
द्विधारिषेस्त्रयोदशदिनाद्वादशकपाया मनोयोगवाग्ययोगाहकौदारिक-
येनिनययोगाः एतेनययोगाएवंपञ्चविंशतिहेनवःप्राप्यंते वैक्रिया-
हारकलम्भीय वनवासित्वान् अमिगृहीतनपोविशेषयुक्तत्वान्नभवतः
॥ ९५ ॥

ट्वार्थः—संजलनना ४ नोक्तपाय नत्र कर्मण २ औदा-
रिकमिध ए ये विना १३ योग छवीस बंधेतु छे. सामाधिक्य
छेदोपस्थापनीय धारिणे विषे आहारक २ स्त्रीवेद २३ बंध
हेतु छे. ॥ ९५ ॥

तेरसकसायजोगा, मणनाणेविंतिकेइमणवयणे ।
योगातेरसतेहिं, उज्जुमुअनयविहीगहिआ ॥९६॥

१ तामंतोवणी १ आणवणी १ आज्ञाप्रत्ययकी १ ए वचन-
योगनी क्रिया नयी. ॥ ९८ ॥

इरियावहीअभावो, वेइंदिसुरसणवयणसंजुत्तं ।
तेइंदिपनुनासा, चउरिंदिसुचक्खुदिहीअ ॥९९॥

टीका—इरियावहीअभावो इत्यादि ॥ इंदियेपुतेपुत्रिशत्-
भेदा रसनेन्द्रियवचनयोगसंपुक्ताः द्वाविंशन्योगाः भवन्ति, ननुवच-
नयोगोदयेषादोषा इत्यादिकाक्रियाकर्पणं तत्रोच्यते पादोर्ध्वान्मुक्त-
क्रियापूर्वापरकालंयावन्नुवाक्यस्मरणवत् भवतिस्मरणं च दीर्घकालि-
संज्ञाधारकस्य दीर्घकालिकी संज्ञा तु समनस्कस्य च तेन ह्येन्द्रियादीनां न-
भवति ॥ त्रींदियेपुरसनेन्द्रियघ्राणेन्द्रिययोगात्तु यस्मिंश्चान् आस्रवनेऽ-
संभवन्ति । चतुरिंदियेषु च घ्राणिंद्रिये तथादिष्टि इति दृष्टिक्रिया रसने-
र्मांलनेपंचविंशन् आस्रवा भवन्ति । अत्र एकैन्द्रियविकलेन्द्रियेऽप्यस्य-
अत्रताः वचनयोगादिअभावेकपंप्राप्यन्ते तत्रोच्यते इत्युक्तं इत्यु-
त्तररूपं भावास्त्रयोद्यास्त्रयत्वं तस्मात्तज्ज्ञानाभावान् सर्वे तद्वत्तद्वत्त-
व अशुद्धविभावपरिणतिपरिणमनेनात्मनः परस्मैपदानां च-
णाविपातः १ जीवाजीवादिपदार्थानां सत्त्वगुणरसस्पर्शस्पर्श-
रिणामोमृपावादः सारबुद्ध्यापुद्गलशाहकत्वात् तद्वत्तद्वत्त-
द्रष्टिकवर्णादीनां अनुभूतिः भावमपुनः, इत्युक्तं इत्यु-
परिग्रहः इत्यनेन परभावकर्तृताद्विभक्तिरिति चेन्न इत्युक्तं इत्यु-
हक्तादत्तादानं परभावास्वादनं मनुन इत्युक्तं इत्यु-
वास्त्रवाः सर्वज्ञावेष्टविरतेषु सदानां च-
विरतेषु सदानां च-
विरतेषु सदानां च-

टिप्पणी—इरियावहीअभावो इत्यादि ॥ इंदियेपुतेपुत्रिशत्-
क्रिया छे मील्या तीस अक्षर छे इति चेन्न

वचनयोग ए वे मेलीये तेवारे ३२ आश्रव छे, तेंद्रियने एक नासिका इंद्रि मेलीये तेवारे तेतीस आश्रव छे, चौंन्द्रिय ते चक्षुदर्शन एकमे दृष्टिकी मेलीये तेवारे ३५ आश्रव भेद छे ९९॥

पाणाइवायपरिगहंसि, छछअपचरकतहरिआवहिया
इंदियअवयहीणा, मणनाणेचरणतिअगेअ ॥१००॥

टीका—पाणाइवायपरिगहंसि इत्यादि ॥ तत्र मनःपंच-
ज्ञानेचारित्रिकेसामायिकच्छेदोस्थापनीयपरिहारविशुद्धिक्षणेप्राणा-
तिपातिकीक्रिया ? परिग्रहिकीक्रिया, मिथ्यात्विकीक्रिया, अप्रत्या-
ख्यानिकी, तथार्थ्यापधिकीक्रियाहीना, शेषाविंशतिः क्रियाः का-
यिक्यादिकाः प्रशस्ताः, अर्हत्भक्त्यादौशासनव्याघातवारणेविष्णु-
कुमारादीनामिवविंशतिः क्रियाः सामायिकचारित्रेप्राप्यंते, प्रश-
स्तप्रवृत्तिरिवप्रशस्तापिप्रवर्ततेएवमनुपदिप्रशस्ताप्राद्वैषिक्यादिक्रि-
यामुनीनांगृह्यतेतथाप्रशस्ताप्राणातिपातिक्यपिकथंनसंगृह्यते, तं
तत्राह ॥ प्राणातिपातास्रवस्यसर्वथाप्रत्याख्यातत्वात्तदेतुमूत्रा-
दशकयापोदयाभावात्नभवति, योगचापल्यादिवेपरागादिपरिणाम-
सत्त्वात्, अप्रशस्ततावारणेनप्रशस्तताप्रवृत्तिरूपालम्ब्यते, ननुकि-
यायाः आस्रवमेदत्वात् प्रशस्तादिक्रियाः प्रशस्तगुण्याद्यास्रव-
कारणत्वेनकथंनिर्ग्रथः नश्यजति, निःकर्मन साध्यरुधिपरिणतस्य-
कर्महेतुक्रियाप्रवृत्तौकिंप्रयोजनं तत्राह ॥ निःसाधिनरुद्रसंज्यहन-
कयापयोगानामवश्योदितत्वात् यपोदयभोग्येयाशुभसंयप्राप्तगुणवि-
नाशकत्वेनपरावृत्तौदोषशुभः ज्ञानादीनांथाद्विः शुभहर्षः कथं
सुमतिवत् अदयोदयत्वेनाभाषणेचनिर्गमनभवतितेनयथाप्योप-
शान्तिस्वाग्यायकरनेनिर्गमउक्ता एवंप्रशस्तक्रियापिजेया । इति५

पंचकाऽव्रतपंचकहीनाः सप्तविंशतिरास्त्रवभेदाः प्राप्यन्ते, इंद्रियोप-
योगे सत्यपिमैषुनास्त्रवस्याभावात्तन्नेन्द्रियविषयतावेनेन्द्रियास्त्रवाभावः ॥

॥ १०० ॥

ट्यार्थः—प्राणातिपातिकी क्रिया ? परिग्रहिकी क्रिया ?
मिथ्यात्विकी क्रिया ? अपचरकणी क्रिया ? तथा इरियावही
क्रिया ? ए पांच क्रिया विना २० क्रिया इंद्रिय ५ विना
अव्रत ५ विना एट्ठे कपाय ४ योग ३ क्रिया २० ए
सत्तावीस आश्रव भेद छे, मनःपर्याय ज्ञान ? तथा सामायिक
? छेदोपस्थापनीय ? परिहार विशुद्धि ? ए तीन चारित्रने
विषे सत्तावीस आश्रव भेद छे ॥ १०० ॥

नाणतिगओहिदंसे, अमिच्छदेसिमिच्छइरिअहीणाय;
मणइरिअविणाअमणे, अणहारेहुंतितिचीसं ॥ १०० ॥

टीका—ना । अणोदंसे इत्यादि ज्ञानविकेमतिधुतावधि-
लक्षणे अवधिदर्शने भाग, नाचतुष्टये अमिच्छति मिथ्यात्विकीक्रियारहिता-
एकचत्वारिंशत् आश्रवभेदाः प्राप्यन्ते अविरतिसद्भावात्, देसिति दे-
शविरतिमार्गणायां अमिच्छइरिपत्ति मिथ्यात्विकीतथाईर्पापधिकीक्रिया-
रहिताश्चत्वारिंशत् आश्रवभेदाः प्राप्यन्ते, मिथ्यात्वोदपस्यचतुर्यगुण-
स्थाने एवगतत्वात् ईर्पापधिकीतु अकपायस्य भवति देशविरतस्य कपाया-
ष्टकोदयेवर्त्तमानत्वात्, तथाननुदेशविरतस्य ब्रह्मिहानिष्टावपिस्थान-
वरहितासद्भावे प्राणातिपातिकीसद्भावः इच्छापरिमाणादिक्रुते लोक-
प्रमाणाविरतिनिश्चितिरितिसिद्धांताशयेऽपि एकादेशविरतिर्बालपंडितवी-
र्यसद्भावात्, अप्रत्याख्यानिकीक्रियासद्भावस्तेन चत्वारिंशदाश्रवाः
मणइरिअविणा अमणेति असंश्लिष्टमनोयोगीयां पृथिकीक्रियां विना-

अमणे असंशितमार्गणायांचत्वारिंशद्वेदाः प्राप्यंते तत्प्रत्ययस्य तत्र सत्त्वा
 वात्, अणहारे चि अनाहारकमार्गणायांचत्वारिंशत् आस्रवाः तत्रेन्द्रिय
 पंचकं तु भावेन्द्रियसद्भावे ग्राह्यं तथा च भगवत्यां जीवेण भंते गम्भं यं कुंतेरे
 स इंद्रिये अणिदीये वक्रमंति १ गो० स इंद्रिये वक्रमतिसेणं कति इंद्रिये वक्रम
 ति पंचेन्द्रिये वक्रमति इति यथात् इंद्रियपंचकं अतः पंचकं कृत्वा यत्तु इयं
 नो योगसाग्यो गदित पुरुः काययोगस्तथा पंचांशति क्रियापारं वि
 क्षिप्यान भवति, यद्यपि पंचेन्द्रियस्याविग्रहगतिरूपयधुर्गिन्द्रियादावस्त-
 ज्ञातेऽपि रणां विग्रहणरूपलक्षितमंतरेण न दृष्टि की क्रिया, पादो घीया सा-
 भंतो रणीया तु वीर्ये कालि कंज्ञा पुक्तस्य यथन योगवतः भवति तेन ना-
 नाद्वार रूप नेमत्वी साहचर्यी तु औदारि कदिष्णू लशरीरमापारतः भ-
 वति, भाण रणी भाडा मायोगि रयणि यथन योगवत्तस्य हाया दिष्मा पा-
 नो भवति, दिशग्नि रयणि भा रारि कौ क्रिय शरीरमांशस्य भवति, इत्य-
 र्था कया गदना. सातदश क्रियाः कायि रया दिक्षाः प्राप्यन्ते काययोग-
 रयमज्ञासां अणि कृत्वा दिक्ता रयमगुणघातादिपरिणत्या विशेषं पृथो-
 नानाद्वार कमार्गणायांचत्वारिंशत् आस्रवाः प्राप्यते ॥१०१॥

द्वयाये—मतिज्ञान १ भुनज्ञान १ अविज्ञान अवविज्ञान
 १ ने पुरुषात्तम भिव्यात्विक्ता क्रिया विना देशाति मार्गणा
 विव्यात्विक्ता क्रिया १ तथा इत्यादि विक्ता क्रिया पृ ३ विना
 अज्ञात्विक्ता क्रिया १ नेद छ, मनोयोग १ इत्यादि २ पृ ३
 विना ३० नात्विक्ता नेद अज्ञात्विक्ता विक्ता छ, अनाद्वार मा-
 र्गणा ३० नात्विक्ता छ, इत्यादि १ पादो घी २ भाभंतो रणी
 १ मन्त्रात्तमज्ञा १ अज्ञात्विक्ता १ विव्यात्विक्ता १ नात्विक्ता
 विक्ता १ पृ ३ विना मनोयोग १ अज्ञात्विक्ता १ पृ ३ नात्विक्ता
 नात्विक्ता १ पृ ३ छ ॥१०१॥

वेयगियमिच्छइरिया, उवसमखवगेतेइरीअजुत्ता;
सुहमेयोगतिलोहो, काइयअणभोगपिज्जाय ॥१०२॥

टीका—वेयगियमिच्छा । वेदकेशपोपशमेसम्यक्त्वे मिथ्या-
त्विकीक्रियाईर्यापयिकीक्रियारहिताश्चत्वारिंशदस्रवभेदाः प्राप्यंते, अ-
वितादिदोषसद्भावात् मिथ्यात्वास्रवविगमेसम्यक्त्वदर्शनप्रादुर्भावः
तथाउपशमसम्यक्त्वेश्चायिकेसम्यक्त्वेतेचत्वारिंशतईर्यापयिकीक्रिया-
मुक्ता एकचत्वारिंशदस्रवाभवन्ति, मिथ्यात्विकीक्रियायाअभावः ।
सूक्ष्मसंपरायचारित्रे योगतित्ति, योगामनोवाक्यायरूपास्त्रयः लोहोत्ति
लोभः संज्वलनलोभः कायिकीक्रिया, अनाभोगिकीक्रिया साचज्ञान-
वरणकर्मोदयसत्त्वात् यावत् ज्ञानाप्रणंतावत् किंचित्अज्ञानंपदार्थ-
जातमस्त्येवेतितेनअनाभोगिकीक्रियासंभवः इति पिज्जति रागप्रत्यं-
यिकीक्रियालोभस्परगांगत्वात् क्रोधोदयाभावात् नद्वेषिकीक्रिया-
अवइत्येवं सप्त आस्रवाः प्राप्यंते, केचित् ॥१०२॥

टिप्पण्यः—वेदग कहेतां क्षयोपशम समकितने विषे मिथ्या-
त्विकी तथा इरियावहीक्रिया विना घ्यालीस भेद आश्रव ना
पामीये, उपशम समकित तथा क्षायिक समकित मार्गणाये इरि-
यावही क्रिया भेळीये पट्टे ४१ आश्रव छे, सूक्ष्मसंपराय च-
रित्रे योग तीन, लोभ कपाय तथा कायिके क्रिया अनाभो-
गिकी क्रिया तथा रागकी क्रिया पट्टा सान आश्रव पामीये
सूक्ष्मसंपराय मळ्ये ॥१०२॥

अहिगरणदुग्गुआ नव, केइभन्नंतिसेसेइगुयाला;
इरियावहीविहीणा, चरकूअचरकूम्मिवायाला॥१०३

टीका—अहिगण इत्यादि ॥ अधिकरणीपाउसीइतिक्रिय
 द्वयंवदंतितत्रापिप्राद्वेष्यातुनसंभवति, तथापिप्रज्ञापनाटीकायांच
 णामपिकषायाणांरागद्वेषोभयरूपत्वात् प्राद्वेषिकीक्रियाभवति ? इ
 त्याशयभेदात्नवआश्रवभेदालभ्यंते (इति) केइनवभ्रंति, सेस
 तिंशेषमार्गणायांमनुष्यंविनागतित्रिकंवेदत्रिकंकषायचतुष्टयंअज्ञान
 त्रिकंलेइयापंचकं अभव्यत्वंमिथ्यात्वंसास्वादनंमिश्रं अविरतिधेति
 त्रयोविंशतिमार्गणासु “इरियावहीविहिणत्ति” ईर्यापथिकीक्रियारहित
 एकचत्वारिंशत्आश्रवाः प्राप्यंते, एताश्चमार्गणानियमात्सकषायापव
 भवंति, तेनसांपरायिकीक्रिया प्राप्यतेनेर्यापथिकी, चक्षुर्दर्शनेअचक्षु
 र्दर्शनेद्विचत्वारिंशदाश्रवाः लभ्यंतेइत्युक्ताः आश्रवामार्गणास्थाने
 पुसांप्रतमार्गणासुसंवरभेदान्दर्शयन्नाह ॥ तेच

समिद्धगुत्तिपरीसह, जइधम्मोभावणाचरित्तानि,
 पणतिगडुवीसदसचार, पंचमेण्हि नायवा ॥१॥

तेचगुणस्थानशतकटीकायांव्याख्याताएवज्ञातव्याः ॥१०३॥
 ट्यार्यः—केइक आचार्यो नय भेदे अधिकरणी क्रियो तथा
 पाउसी क्रिया वे संशुक्त करी नव आश्रव भेद माने छे. ६-
 क्षमसंपराय मध्ये शेष थाकती रही जे २५ मार्गणा मनुष्य
 विना तीनगति वेद ३ कषाय ४ अज्ञान ३ लेइया ५ अ-
 भव्य ? मिथ्यात्व ? सास्वादन ? मिश्र ? ए सर्व मार्गणाये
 इरियावही विना ४ ? आश्रव भेद पामीये, एट्ठे चासडी मा-
 र्गणाये आश्रवना भेद कब्बा ॥१०४॥

नरतसपणिंदिजोण, नाणंचउगेतिदंससुफासु;
 भवेउवसमिखायग, सन्निआहारेसुसयेवि ॥१०४॥

टीका—नरतस इत्यादि नराचिमनुष्यगतावसकाये पञ्चेन्द्रि-
येमनोवाक्कायरूपेयोगत्रयेमतिश्रुतावधिमनः पर्यवलक्षणेज्ञानचतुष्के
तिदंसाति चक्षुरचक्षुरवधिलक्षणेदर्शननिकेसुकाइतिशुक्लेदयायांभवति-
भव्ये भव्येउवसमेति उपशमश्चाविकलक्षणेसम्पत्त्यद्वयेसंज्ञिमार्गणा-
यांआहारकमार्गणायांपंचकोनविंशतिमार्गणासुसर्वेसमपंचाशत्संवर
भेदाः प्राप्यंते चारित्र्यभेदानांसर्वेषांसत्त्वान् तत्सत्त्वेचसंवरभेदाः
सर्वेऽपिप्राप्यंते इति ॥१०४॥

ट्वार्पः—हवे वासठि मार्गणाने विषे संवरतत्त्वना भेद कहे
छे, मनुष्य गति ? वसकाय ? पंचेन्द्रिय ? योग ३ ज्ञान ४
ए चार दर्शन तीन चक्षु ? अचक्षु २ अवधिदर्शन ३ शु-
क्लेदयाने विषे भव्य मार्गणाने विषे उपशम समकित संज्ञा
मार्गणाये आहारक मार्गणाये ? ९ मार्गणा वेने विषे सर्व भेद
संवरना सत्त्वान पामीये ॥१०४॥

वेयतिकस्तापलेसा, वेअगिहरकायसुहमजईहीणा;
लोभेतेउससुहमा, चउचरणविणायचरणंमि॥१०५॥

टीका—वेयतिकस्तापलेसा इत्यादि ॥ तिइतिइमत्कमनि-
न्यायेनोभयपासंबंधः वेदविके, तिकस्तापति कषादविकेऽत्रोद्यमान-
मायालक्षणे छेसाइति कृष्णादिछेदयापंचके वेयवि, वेदकेक्षसोपशमे
सम्पत्त्येयदाख्यातपारित्र्य सुश्रमसंपरायचारित्र्यलक्ष्यभेदद्वयाभावात्
पंचपंचाशत्संवरभेदाःप्राप्यंते, सम्पददर्शनतः सर्वचारित्र्यपर्यंतंएतेषु
प्राप्यमाप्त्वात् स्ववेदेपरिहासहिताक्षतुः पंचाशत्संवरभेदाः लोभे
द्योभक्याये समुहमासुश्रमसंपरायचारित्र्यसहिताः पश्चपंचाशत्संवर-
भेदाःप्राप्यंते, चारित्र्यपंचकेचारित्र्यमार्गणायां सामान्येकचारित्र्येछेदो-

टीका—अहिगण इत्यादि ॥ अधिकरणीपाउसीइतिक्रिया-
द्वयंवदंतितत्रापिप्राद्वेध्यातुनसंभवति, तथापिप्रज्ञापनाटीकायांचतु-
र्णामपिकयायाणांरागद्वेषोभयरूपत्वात् प्राद्वेषिकीक्रियाभवति ? इ-
त्याशयभेदात्नवआश्रवभेदालभ्यंते (इति) केइनवभ्रंति, सेस-
त्तिशेषमार्गणायामनुष्यंविनागतिविकंवेदविकंकषायचतुष्टयंअज्ञान-
विकंलेइयापंचकं अभव्यत्वंमिध्यात्वंसास्वादनंमिश्रं अविरतिश्चेति-
प्रयोविंशतिमार्गणासु “इरियावहीविहिणत्ति” इर्यापधिकीक्रियारहिता
एकचत्वारिंशत्आश्रवाः प्राप्यंते, एताश्चमार्गणानियमात्सकषायाएव-
भवन्ति, तेनसांपरायिकीक्रिया प्राप्यतेनेर्यापधिकी, चक्षुर्दशनेअचक्षु-
र्दशनेद्विचत्वारिंशदाश्रवाः लभ्यंतेइत्युक्ताः आश्रवामार्गणास्थाने-
षुसांप्रतमार्गणासुसंवरभेदान्दर्शयन्नाह ॥ तेच

समिद्धगुत्तिपरीसह, जइयम्भोभावणाचरित्ताणि,
पणातिगहुवीसदसचार, पंचमेएहि नायवा ॥१॥

तेचगुणस्थानशतकटीकायांव्याख्याताएवज्ञातव्याः ॥१०३॥

टिप्पण्यः—केइक आचार्यो नय भेदे अधिकरणी क्रिया तथा
पाउसी क्रिया ये संयुक्त करी नव आश्रव भेद माने छे. ५-
श्मसंपराय मव्ये शेष थाकती रही जे २५ मार्गणा मनुष्य
विना तीनगति वेद ३ कषाय ४ अज्ञान ३ लेइया ५ अ-
भव्य ? मिध्यात्व ? सास्वादन ? मिश्र ? ए सर्वे मार्गणावे
इरियावही विना ४१ आश्रव भेद पामीये, एउछे वासटी मा-
र्गणाये आश्रवना भेद कइया ॥१०४॥

रतसपणिदिजोए, नाणंचउगेतिदंससुफासु;
मवेउवसमिखायग, सन्निआहारेसुसवेवि ॥१०४॥

टीका—नरतस इत्यादि नराचिमनुष्यगतावसकाये पञ्चेन्द्रिये मनोवाक्कायरूपे योगत्रये मतिश्रुतावधि मनः पर्यवलक्षणे ज्ञानचतुष्के तिदं सति चक्षुरचक्षुरवधिलक्षणे दर्शनत्रिके सुक्ता इति शुक्लछेदयायां भवति भवे भवे उवसमेति उपशमश्चायिकलक्षणे सम्यक्त्वद्वये संज्ञिमार्गणायां आहारकमार्गणायां एवं एकोनविंशतिमार्गणासु सर्वे सप्तपंचाशत्संवरभेदाः प्राप्यन्ते चारित्रभेदानां सर्वेषां सत्त्वात् तत्सत्त्वे च संवरभेदाः सर्वेऽपि प्राप्यन्ते इति ॥१०४॥

ट्वार्थः—हवे वासति मार्गणाने विषे संवरतत्त्वना भेद कहे छे, मनुष्य गति ? वसकाय ? पंचेन्द्रिय ? योग ३ ज्ञान ४ ए चार दर्शन तीन चक्षु ? अचक्षु २ अवधिदर्शन ३ शुक्लछेदयाने विषे भव्य मार्गणाने विषे उपशम समकित संज्ञा मार्गणाये आहारक मार्गणाये १९ मार्गणा तेने विषे सर्वे भेद संवरना सत्तावन पामीये ॥१०४॥

वेयतिकसायलेसा, वेअगिहरकायसुहमजईहीणा;
लोभेतेउससुहमा, चउचरणविणायचरणंमि॥१०५॥

टीका—वेयतिकसायलेसा इत्यादि ॥ तिदिति डमरुक्रमणिन्यायेनोभयपासंबंधः वेदत्रिके, तिकसायति कषायत्रिके क्रोधमानमापालक्षणे लेसा इति कृष्णादिछेदयापंचके वेयगि, वेदके क्षयोपशमे सम्यक्त्वे यथारूपात् चारित्र सुक्ष्मसंपरायचारित्रलक्षणभेदद्वयाभावात् पंचपंचाशत्संवरभेदाः प्राप्यन्ते, सम्यग्दर्शनतः सर्वचारित्रपर्यंतं एतेषु प्राप्यमाणत्वात् स्त्रीवेदेपरिहाररहिताश्चतुः पंचाशत्संवरभेदाः लोभे लोभकषाये समुहमासुक्ष्मसंपरायचारित्रसहिताः परपंचाशत्संवरभेदाः प्राप्यन्ते, चारित्रपंचके चारित्रमार्गणायां सामायिकचारित्रे छेदो-

टीका—केवलदुगेअणहारे इत्यादि ॥ केवलज्ञानकेवल-
दर्शनलक्षणे मार्गणाद्वयेसामायिकच्छेदोपस्थापनीयपरिहारविशुद्धिसू-
क्ष्मसंपरायचारिविरहिताद्वादशभावनारहिताएकचत्वारिंशत्संवरभेदाः-
प्राप्यंते, समितिगुप्तिस्थितवर्मपरीपहजयादिपरिणामानांशायिकत्वा-
वस्थाप्राप्ताइतिगम्यंसर्वेषामपिसाधनधर्माणांसंपूर्णत्वेनभवनात् ॥
तथा अनाहारकमार्गणायां सामायिकादिचारित्र्यचतुष्काभावः द्वा-
दशभावनाअपिनभवंतियतः अन्तरालगतौक्षयोपशमचारिवाणांभा-
वनानांचनसंभवः केवलिसमुद्घातावस्थायांतुएतेषांपोडशभेदानाम-
संभवएव समित्यादीनांतुकेवलिसमुद्घातकालेशायिकत्वेनसंगृही-
तत्वात् ॥ तथा नरकतिर्पंगुदेवगतौअविरतिमार्गणायां देशविरतौ-
द्वादशभावनाएवसंभवंतिनशेषाः सर्वविरत्यभावात्, ननुदेशविरतस्य-
पौषधादिकालेशमित्युप्यादयोभवंति ताः कर्पनगृहीताः तत्रोच्यते
देशविरतस्यसमित्यादयोऽभ्यासरूपाः नक्षयोपशमरूपा अनवस्था-
यित्वेनमधृतिरूपत्वात्नानुमोदना दोषस्यसर्वतोनिवृत्तेन समित्या-
दयोगुणाःभावकस्य इति ॥ सेतासु शेषासुजातिचतुष्कस्थावरपंच-
काज्ञानत्रिकाऽभ्यमिध्यात्वसास्वादनमिश्रासंश्लिष्टक्षणासुसप्तदशमा-
र्गणासुसंवरस्याभावएवसम्यक्दर्शनगुणमाग्रावमंतरेणनसंवरभावः
तेनसंवरोनास्ति इतिदर्शितसंवरतत्त्वस्वरूपं मार्गणासु सांप्रतंनिर्ज-
रातत्त्वंविभजन्नाह ॥ १०६ ॥

टिप्पणी—केवलज्ञान केवलदर्शन अनाहारक मार्गणानेविषे
च्यार चारित्र्यभावना बार ए सोल विना ४१ संवरना भेद पा-
मीये छे. तीन गतिनरक १ तिर्यच २ देवगति ३ अविरति
१ देशविरति मार्गणाये १२ भावनाना बार भेद छे. शेषमा-
र्गणाये संवरनो भेद नवी. वासठि मार्गणाये संवरना भेद कछा.
॥ १०६ ॥

तपोगुणेनिर्जराक्षणेऽपि गृहीतमिनिव्याख्यातानिर्जरा, सांप्रतं मार्ग-
णासु अल्पबहुत्वं दर्शयन्नाह ॥ नरनिर्येत्यादि । इह यथा संख्येन योजना-
कर्तव्या सार्धं च निरूपयेवतिर्यग्योनिकेभ्यः सत्ताशाननरामनुष्याः स्तो-
काः यतः द्विविधानराः संदर्जजाः गर्भजाश्चतसन्मूर्च्छजाः क-
दाचिन्न भवन्ति यतः एषां त्रिहो जन्मनः समपमुत्कृष्टतः चतुर्विंश-
तिमुहूर्त्ताः तेनोत्पन्नानां जन्मनः उत्कृष्टतश्चांतमुहूर्त्तस्थितिकृत्वे-
न परतः सर्वेषां निर्लेपात् यदा तु भवति नरा जन्मनः एको द्वौ त्रयो वा-
ज्ज्कृष्टतस्तु संख्याता असंख्यानां गङ्गा नरे तु सर्वदेवसंख्येया भवन्ति ।
तमसंख्येयकस्य संख्या न भेदत्वात् ज्ञापयेदपि संख्येयकं तदुच्यते-
इह पष्ठः वर्गः पंचमवर्गेण यदा गुणितो भवति तदा गर्भजमनुष्यसं-
ख्या भवति तद्वयोस्तु वर्गश्चत्वारो भवन्ति एष प्रथमः वर्गः (४) च-
तुर्णां वर्गः षोडश इति द्वितीयो वर्गः (१६) षोडशानां वर्गो द्विशते-
षु पंचाशदधिके (२५६) अस्पर्शाशेर्बर्गः पंचषष्टिसहस्राणि पंच-
शानि गृह्येतादधिकं निचतुर्थो वर्गः (६५५३६) अस्पर्शाशेर्बर्गः
सार्धगायमा प्रोच्यते । चत्वारिंशकोडिसया उणातिसंघट्टितिकोडीओअ-
उणावन्नंलरकासत्ताष्टिचैव सहस्रा ॥ १ ॥ दोसयल्लनुयापंचमवर्गोऽमो-
विनिदिष्टो ॥ अंकरपापना ॥ ४२९४९६७२९६ अस्यापिराशे-
वर्गो गायानयेन प्रतिपाद्यते । लरककोडाकोडीचउरासीइह भवेसह-
स्राइ, चत्वारिंशत्तद्धुंतिसयाकोडीकोडीण ॥ १ ॥ चोयाणंलरकाइ-
कोडीणं सत्तचैव सहस्रीतितीयसयायसपरी कोडीणं हुंतिनायवा
॥ २ ॥ पंचाणल्लरकाएगावन्नं भवेसहस्राइल्लसोल्लुत्तरसयापूसोल्लो-
हवड्वगो ॥ ३ ॥ १८४४६७४४८७३७८९५५१६१६ तदय-
पष्टो वर्गः पूर्वोक्तेन पंचमवर्गेण गुण्यते तथा च सति या संख्या भवति तस्यां-
जन्मपदिनो गर्भजमनुष्यावत्तैसाचैयं ७९२२१६२५१४२६-
४३३७५९३५४३४५३३६ जयंचराक्षिनिधयार्थगाथाद्वयं लग-

તિન્નિતિન્નિસુત્રંપંચેવનવયતિન્નિચત્તારિપંચેવયતિન્નિનવપંચપંચસગતિઃ
 નેવતિન્નેવ ॥૧॥ ચઉચ્છદોચઉક્ષોપણદોષકિક્કગોયઅદ્વેવદોષોત-
 વસત્તેવય અંકઠાણાપરાહુંતિ । તદેવમેતેષુઅંકસ્થાનેધુગર્ભજમનુષ્યાઃ
 ભવંતિ । ઉત્કૃષ્ટપદેમનુષ્યાઅસંસ્થ્યેયોત્સર્પિણ્યવસર્પિણીભિઃ ભવંતિ
 इत्यादि अनुयोगद्वारतो ज्ञेयं नरेभ्यः नैरयिकाअसंस्थ्येयगुणा उत्तं चातु-
 योगद्वारे नेरइयाणं भंते केवइयावेउધિયશરીરાપવ્રત્તાગોયમા, દુવિહાચ્છલ-
 યામુકેલ્લપાતત્થળંજેતેચદ્વિલ્લિપાતેણંઅસંલિજ્ઞા । અસંલિજ્ઞાદિઓ-
 સર્પિણીદિઅવસર્પિણીદિઅવહીરાંતિ સેત્તઓઅસંલેજ્ઞાઓસેઢીઓ-
 પયરસઅસંલેજ્ઞોભાગોનાસેણંસેઢીણંવિરકંભમૂર્દંઅંગુલપટ્ટમવગમૂલં-
 ધીજવગમૂલંપટ્ટિપુત્તંइत्यादिप्रमाणाः नारकाः नरेभ्यः असंस्थ्यातगु-
 णानारकाः तेभ्यः देवाः असंस्थ्यातगुणाअवसकलभुवनपर्यादिसमुत्ता-
 यापेक्षयाचित्यमानादेवानारकेभ्योऽसंस्थ्यातगुणाएव । तेभ्योऽपि च-
 तेभ्यस्तिर्ययोऽनंतगुणाः तन्मानंतसंस्थ्योपेतस्यवनस्पतिकापरस्पन्ना-
 वात् उत्तं च पृષ્ઠિણં ભંતે નેરइयाणંतिरिस्कજોનિયાણંમણુરસાણંદેવાણંતિ-
 દ્ધાણપકપરેકપરે દિતો અણ્ણાચાચડુઆવાતુલ્લાવાવિસેસાદિ ॥૧૦૭॥
 સર્વયોદામણુરસાનેરइयाअसंलેજ્ઞગુણાદેવાઅસંલિજ્ઞગુણગુણાસિદ્ધા-
 અણંતગુણાનિરિસ્કજોનિયાઅણંતગુણા । સાંપ્રતામિદ્રિપદારેકાપદાર-
 દેનદમિધિનુગાહ ॥૧૦૭॥

અર્થઃ—નિર્જંગ તે કર્મનું પરિણામન અવસા કર્મનું
 તે નિર્જંગના મૂલ ૨ ભેદ છે, એક સદામ નિર્જંગ તપા વીઠી
 બ્રહ્મ નિર્જંગ છે, તિહાં જેદરી સમક્તિ સદિત મારંગા મતિ
 જાનાદિક નિગમાંદે સદામ નિર્જંગ અને જનાપાદિક તેદને
 કનક ૦ બ્રહ્મ નિર્જંગ છે, જે મારંગા મત્તે સમક્તિ નવા
 નિબ્યાન્ત્ર જે ભેદ છે તે મારંગા મત્તે બ્રહ્મ સદામ જે નિર્જંગ

छे. निर्जराणा १२ मेद तपना छे ते बार मेद तो जे जीव
देशविरति तथा सर्वविरति परिगम्या हवे तेहने चारित्र बिना
तपनी आगममन्त्रे ना कही छे. तिणे देशविरति तथा सर्वविर-
तिने छे. तथा भगवतीमुखे प्रायश्चित्त १ विनय २ वैषावध ३
तथा सज्जाय ए च्यार तप, समकृतिने कछा छे. देवता सम-
कृतिने अधिकारे इम आगमयी जाणवो. हवे अल्पबहुत्व कहे
छे, मनुष्य थोडा छे, संख्याता छे, उत्कृष्ट २९ आंख्याइ छे
मनुष्ययी नारकी असंख्यात गुणा छे. नारकीयी देवता असंख्यात
गुणा छे. देवतायी तिर्यच अनंत गुणा छे, जे सूक्ष्मशरीर प-
केन्द्रिय सर्वमांदि गणवा तेवारे पाय ॥ १०७ ॥

प्रणवउतिदुर्गिदि, धोवातिन्निहीअअणंतगुणा ।
वसथोवअसंखग्गी, भूजलनिलअहीअवणणंता ॥१०८

टीका—प्रणवउतिदुर्गिदि ॥ इत्यादि ॥ इन्द्रियप्रार्णवायां
सर्वस्तोक्ताः पंचेन्द्रिमास्तेभ्यश्चतुरिन्द्रियाविशेषाधिकाः तेभ्यस्त्री-
न्द्रियाविशेषाधिकाः तेभ्योद्वीन्द्रियाविशेषाधिकाः यद्यपिचनीकृतस्य-
लोकस्यउर्द्धाधगायताएकप्रादेशिभ्यः श्रेणयोऽसंख्याता असंख्या-
तयोजनकोटाकोटीप्रमाणाद्यशप्रदेशमृषिगतप्रदेशराशिप्रमाणास्ता-
सांयावान्प्रदेशराशिः तावत्प्रमाणाद्वीन्द्रियत्रीन्द्रियचतुरिन्द्रियाः पंचे-
न्द्रिया अविशेषेणमुनेनिर्दिष्टाः तेभ्यः एकेन्द्रियाः अनंतगुणावन-
स्पतिकायजीवराशेरनंतगुणाः एतन्निजभंते एगिदिय रैदिय तेदिय
चउतिदिय पंचेदियाभ्य कवरेकवरेहेतो अप्पारा चहुअवागोयमा-
सवत्योवापंचेदिया चउतिदिया विसेसादिया तेदिया विसेउदिया
वेदिया विसेसादिया एगिदिया अणंतगुणा इत्यादि वयमार्ग-

णांऽल्पबहुत्वेस्तोकास्त्रयाः द्वीन्द्रियादयः पूर्वनिर्दिष्टास्तेभ्योऽस्तेभ्यः
 ऽसंख्यातगुणाः अग्निति अग्निकायिकाः सूक्ष्मवादरमेदमित्रानां
 असंख्येयलोकाकाशप्रदेशराशिप्रमाणत्वात्, तेभ्योभूति पृथिवीकायि-
 काविशेषाधिकास्तेभ्योजलति अपकायिकाविशेषाधिकास्तेभ्योऽनि-
 लतिवायुकायिकाविशेषाधिकाः तेभ्यः अकायिकाः सिद्धाअनंतगु-
 णास्तेभ्योपिवनस्पतिकायिकाअनंतगुणाः । यद्यपिचपृथगपिपृ-
 थिवीकायिकादीनामसंख्येयलोकाकाशप्रदेशराशिप्रमाणतयामूत्रेऽवि-
 शेषेणनिर्देशः कृतः तथापिलोकानामसंख्यातचस्यानेकमेदमित्रत्वात्
 इहविशेषाधिकत्वं अन्यच्चतुर्णांस्यावराणां सूक्ष्माणां सर्वलोकः
 व्याप्यत्वात् अवगाहनायाः सूक्ष्मत्वेजीवानांविशेषाधिकत्वं अग्नि-
 कायेतुवादराराशेरत्यंतमल्पत्वात् स्तोक्तत्वमितिशेषः पृथेषां चसर्वेषां
 असंख्येयत्वात्, अकायिकानांतुअतीतकालसमयेभ्यः संख्येयगुणः
 त्वात् तेभ्यः वनस्पतिकायिकाअनंतगुणाः यतः एकस्मिन्निगोदः
 शरीरे अतीतानागतकालसिद्धेभ्योऽनंतगुणत्वात् तादृग्निगोदा-
 नामसंख्येयत्वात् उक्तं श्रीप्रज्ञापनायां, एप्सिणंभवे तसकाइयाणं
 पुढविकाइयाणं आउकाइयाणं तेउकाइयाणं वाउकाइयाणं वणस्त-
 इकाइयाणं अपकाइयाणं कयरेऽहितो अप्पावा च्चुआवा तुल्लावा-
 विसेसाहियावागोममासव्वत्थोवातसकाइया तेउकाइया असंखिज्ज-
 गुणा पुढविकाइयाइयाविसेसाहिया अपकाइयाविसेसाहिया वा-
 च्चकाउकाइयाविसेसाहीया अकाइयाअणंतगुणा वणस्तइकाइया-
 अणंतगुणा ॥ १०८ ॥

टिप्पण्यः—सर्वयी पंचेन्द्री योडा, पंचेन्द्रीयी चौरेंद्री अ-
 धिका, तेद्वयी तेरिन्द्री अधिका, तेद्वयी वेन्द्री अधिका, पेन्द्रीयी
 एकेन्द्री अनंतगुणा छे. एवं पंचेन्द्री जाणरा. वसराप योडा

छे. तिष्ठसु अमिक्काय असंख्यातगुणा, अमिक्कायदी पृथिवी-
कायना जीव अधिका, पृथिवीकायसु अपकायना जीव अधिका,
अपकायसु वाउकाय अधिका, वाउकायसु वनस्पतिकाय अधिका
॥ १०८ ॥

मणवयणकाययोगा, धोवाअसंखगुणअणंतगुणा ।
पुरिस्ताधोवाइत्थी, संखगुणाणंतगुणकीवा ॥ १०९ ॥

टीका—मणवयण इत्यादि ॥ मनोयोगिनः स्तोकाः संशि-
पेधेन्द्रियाणामेवमनोयोगित्वात्तेभ्यः वागयोगिनोऽसंख्येयगुणा द्वीन्द्रि-
यादीनामक्षेपात्, तेभ्योऽपिक्काययोगिनोऽनंतगुणाः स्थावरणां तत्र-
क्षेपात् । आह्वयप्रज्ञापनायां एएसिणंभतेजांवाणं मणयोगीणं वा-
गयोगीणं काययोगीणं अयोगीणंयरुपरेऽर्हितो अप्पावा बहुआवा-
तुल्लावाविसेसाहियावा गो० सत्त्वोच्चाननयोगीवययोगीअसंखिज-
गुणा, अयोगीअणंतगुणा, काययोगीअणंतगुणा, सयोगीविसेसा-
हिया इत्यादि वेदमार्गणायां अल्पबहुत्वेसर्वतः पुरिस्तापुरुषवेदाः
स्तोकाः तेभ्यः स्त्रियः संख्यानगुणाः ॥ उक्तंच ॥ तिगुणातिरुव
अहियातिरीयाणं इत्थियाभुजेयटा सत्तावीसगुणा पुणसत्तावीस-
हीआनराणंच ॥ १ ॥ न्नीनगुणावनीसखअहिआउतहयदेवाणं-
देवीओपन्नता जिणे टंजि नगगदोसेहि ॥ २ ॥ खीम्वः ह्वीवाः
नपुंसकाअनंतगुणा अनंतगुणाच वनस्पेत्तयादृष्ट्या ॥ उक्तंच
प्रज्ञापनायां एएसिणं भतेजांवाणं सवेयगाणं इत्थीवेयगाणं पु-
रुषवेयगाणं नपुंसकवेयगाणं अवेयगाणरुपरेरुपरेर्हितो अप्पावा-
बहुआवातुल्लावाविसेसाहिया ॥ गो० ॥ सत्त्वोच्चार्जवापुरित्त-
वेयगा इत्थीवेयगातंसिज्जगुणा अवेयगाअणंतगुणा नपुंसकवेयगा-
अणंतगुणा सवेयगाविसेसाहिया ॥ १०९ ॥

ટકાર્થ:—મનયોગી થોડા છે, સંજ્ઞી જીવ ગ્રહ્યા છે. વચન-યોગી અસંખ્યાતગુણા છે. વેન્દ્રિયાદિક સર્વ જીવ ગ્રહ્યા છે. વચનયોગીયી કાયયોગી અનંતગુણા છે. એકેન્દ્રિય સર્વવળા તે-માટે પુરુષવેદી થોડા છે. પુરુષવેદીયી સ્ત્રીવેદી સંખ્યાતગુણા છે. તિર્યચમે ત્રિગુણા છે. ત્રીને વલ્લિ અધિકા મનુષ્યમે ૨૭ ગુણા છે ૨૭ વલી અધિકા છે. દેવતામે ૩૨ ગુણા ૩૨ અધિકા છે, સ્ત્રીવેદીયી નપુંસકવેદી અનંતગુણા છે. એકેન્દ્રિયાદિક સર્વ લીલા. ॥ ૧૦૯ ॥

માણીકોહીમાઈ, લોભીઅહિયમળનાણિનોથોવા ।
ઓહિઅસંલામડસુઅ, અહીઅસમઅસંલવિભંગા ૧૧૦ ॥

ટીકા—માણીકોહી. ઇત્યાદિ કષાયમાર્ગણાયાં સર્વસ્તોકામાનિન; માનપરિણામકાલસ્યક્રોધાદિપરિણામકાલાપેક્ષ્યા સર્વસ્તોકસ્વાત્, તેમ્બ્યઃ ક્રોધિનોવિશેષાધિકાઃ ક્રોધપરિણામસ્યમાનપરિણામકાલાપેક્ષ્યાવિશેષાધિકત્વાત્, તેમ્બ્યોઽપિમાયિનોવિશેષાધિકાઃ તદ્વભૂયસ્ત્વેન-

નભવનાન્ લોભસ્યઅંકારણેકારણેઽપિવર્તમાનત્વાત્ ॥ ઉક્તંચ ॥ પ્રપ્તિ-
સિણંમંતેજીવાણં સકસાઈણં કોહકસાઈણં માળકસાઈણં માયાકસાઈ-
ઈણં લોભકસાઈણં અક્સાઈણયકયરેકયરે અપ્પાવા ચદુઆવા તુલ્લી-

સેસાહીયા સકસાઈવિસેસાહીયા ઇત્યાદિ જ્ઞાનમાર્ગણાયાં મળનાણિના-
મનઃપર્યવજ્ઞાનિનઃ સર્વસ્તોકાઃ તદ્વિગર્ભજમનુષ્યાણાંતનાઽપિસંપ-

तानां विविधामयौषध्यादिलक्षयिषुक्तानां उपजायते ॥ उक्तंच ॥ तत्स-
जयस्ससञ्चप्पमायरहीयस्स विविहरिद्धिमइअस्स इत्यादि वेचस्तो-
कापवसंख्यातत्वात्, तेभ्योऽसंख्येयगुणा अवधिज्ञानिनः सम्पद्यदृष्टि-
देवादीनामप्यवधिज्ञानभाजां तेभ्योऽसंख्येयगुणत्वात्, ततोऽवधिज्ञा-
निभ्यो मतिज्ञानभुतज्ञानिनो विशेषाऽधिक्यं अवधिज्ञानरहितसम्पद्-
दृष्टिनारतिर्यक्मक्षेप्रात्, अतौचमतिज्ञानिभुतज्ञानिनो स्वस्थानेचित्य-
मानौदात्रपित्तमैतुल्यो मतिज्ञानभुतज्ञानयोर्नंतरायकत्वात् यदाहुर्न-
यांदेवर्द्धिवाचकः जत्यमर्दनाप्यंतरत्यमुअनाणं जत्यमुअनाणंतरत्यमर्द-
नाणंदोविप्याइ अन्तममणुगयाइति । तेभ्यो मतिभुतज्ञानिभ्यो वि-
भंगज्ञानिनो असंख्यातगुणाः सिध्यादृष्टिगुरादीनां विभंगज्ञानवतां ते-
भ्योऽसंख्येयगुणत्वात् ॥ ७ ॥ ११०

टिप्पण्यः—कपायमे मान कपाई थोडा छे, मान कपापवी-
कोषी अधिका छे, कोषी यीमायाकपडी अधिका छे, माया
कपडी यी लोमी अधिका छे, मनः पर्यवज्ञानी थोडा छे, जे
मनः पर्यवज्ञान मानुष्य साधुसेज होवे, मनः पर्यवज्ञानी यी अ-
वधिज्ञानी असंख्यात गुणा जे चार गतिमे समक्षिणी जीव
कर्ता छे, अवधिज्ञानी यी मतिज्ञानी भुतज्ञानी अधिका छे, जे
चार गतिमे समक्षितो सर्व छे, अने मतिभुति वेइ बराबर
छे, तिगयी विभंग ज्ञानी असंख्यात गुणा छे, सिध्यात्वे दे-
वता प्रीजा मित्र तिणे यही ॥ ११० ॥

केवलिणोऽन्तगुणा, मइसुअअद्याणन्तगुणतुहा ।
सुहमाथोवापरिहार, संखअहरकायसंखगुणा ॥ १११ ॥

टीका—केवलिणोऽन्तगुणा इत्यादि तेभ्यो विभंगेभ्यः केव-
लिनः अन्तगुणत्वात् सिद्धानां तेभ्योऽन्तगुणत्वात् तेषां च केव-

જ્ઞાનયુક્તત્યાન્ તેમ્યોડિનિગતોન્જ્ઞાનિમ્યોક્ત્યજ્ઞાનયુત્તાજ્ઞાનિનઃ
 અનંતગુણાઃ સિદ્ધેમ્યોડિનિનર્યાનિ તાપિ સ્તનાં અનંતગુણત્યાન્ તેમ્યો
 ધમિમ્યાદશિતપામ્તગજ્ઞાનયુત્તાજ્ઞાનયુક્તત્યાન્, પૃથ્વોમપેડિનિનઃ
 જ્ઞાનિનઃ શ્રુતાજ્ઞાનિનઃ સસ્યાનેરિત્યમાનાસ્તુત્યાઃ મત્યજ્ઞાનયુત્તા
 જ્ઞાનયોઃ પરસ્પરમરિનાભાવિત્યાન્ ॥ ઉક્તંચ ॥ ણ્ણસિગંત્વેર્જ-
 યાણં આમિગી ધોદીઅનાગીણં મુઅનાગીણં ઓદિનાગીણં મમ-
 જ્ઞપનાગીણં કેરતનાગીણં મદ્જનાગીણં મુઅજનાગીણં વિભંગના-
 ગીણંપરુપરેરુપરે ટિંનોઅણાગા ચદુઆયાતુલ્લાયાવિસેસાદીયા ગોપ-
 મા સમ્યત્તયોવામણપજ્જવનાગી ઓદિનાગી અસંલિજ્જગુણાઆમિનિ-
 ધોદીઅનાગીમુઅજનાગીરોવિતુલ્લાયિસેસાદીઆવિભંગનાગી અસંલિ-
 જ્જગુણાકેવલનાગી અગંતગુણાઅજનાગી મુઅજનાગીયરોવિતુલ્લાય-
 અગંતગુણા ઇત્યાદિ । સંયમમાર્ગણાયાંસુહમાયોવા મુશ્મસંપરાયસંપ-
 મિનઃ સર્વસ્તોકાઃ શતાપૃથક્ત્વમાસંભવાન્, તેમ્યઃ પરિહારાવિશુ-
 દ્ધિકાઃ સંખ્યાતગુણાઃ ઉત્કર્ષતઃ સહસ્ત્રપૃથક્ત્વસંભવાન્, તેમ્યોડિનિ
 ધયાખ્યાતચારિત્રિણઃ સંખ્યાતગુણાઃ કોટિપૃથક્ત્વેનપ્રાપ્યમાણત્વાન્
 ઇતિ ॥૧૧૧॥

ત્ત્વાર્થઃ—કેવલિ અનંત ગુણ છે, જે સિદ્ધ ભગવંત માંદિ
 ગણ્યા તેવારે તિળયી મતિ અજ્ઞાની શ્રુત અજ્ઞાની અનંત ગુણ
 છે, એકેદીય આદિક સર્વ લેવા માંદોમાંદિ શરાચરી છે, સુશ્મ-
 સંપરાય ચારિત્રીયા થોડાવળા ઉત્કૃષ્ટા એકસો બાસઠી છે, પરિ-
 હાર વિશુદ્ધિ સંખ્ય ગુણ છે, ઉત્કૃષ્ટા નવસો છે, યથા ર્યાત
 ચારિત્રીયા સંખ્યાત ગુણા ઉત્કૃષ્ટા નવકોડિ છે તે માટે ॥૧૧૧॥

છેઅસમર્થ્યસંખા. દેસઅસંખગુણઅગંતગુણઅજયા ।
 થોવાઅસંખદુઅગંતા, ઓદિનયળકેવલિઅચરકુ ॥૧૨॥

ટીકા—છે અસમદ્સંગવા દુન્યાદિ તેમ્યોયથારૂપાતથારિત્રિમ્યઃ
 છે દોષરૂપાપનીયચારિત્રિયઃ સરુચેયગુણાઃ કોટિશનપદસ્ત્વેનલ્પ-
 માનત્વાત, તેમ્યોડુપિમામાચિકર્મયમિનઃ સંચેયગુણાઃ કોટિમદ્સપ્-
 થસ્ત્વેનવાપ્યમાણત્વાત્ દુનિતેમ્યોડુપિદેશિતાઅસંસ્થાનગુણાઅસં-
 સ્થાતાનાંનિરર્થદેશિરનસંભવાત્, તેમ્યોઅચનાઅચિન્તાઅનંતગુણાઃ
 સંધમહીનાગુણગ્ધાનકચનુદ્વયર્ત્તેનઃ દુન્યર્ચઃ મિષ્ટ્યાદશામનંતાનં-
 નત્વાત્ દર્શનમાર્ગશાયાયથાક્રમંપદયોજના સ્તોકાઅવધિદર્શનિનઃ
 અધુદર્શનિનઃ અસંસ્થાનગુણાઃ અનુરિદ્રિયપંધેદ્રિયાણાંતત્સંભવાત્,
 તેમ્યઃ કેવલદર્શનિનઃ અનંતગુણાઃ સિદ્ધાનામનંતત્વાત્, તેમ્યઃ
 અધુદર્શનિનઃ અનંતગુણાઃ સર્વસંસારિર્જીવાનાંસિદ્ધેમ્યોઅનંતગુ-
 ણત્વાત્ તેષાંધનિયમાદધુદર્શનોપેતત્વાત્ યદાદુઃ પરમમુનયઃ, પુ-
 સિજં મંતેર્જીરાણં ધરકુદંતર્ગણં અપરકુદંતર્ગણં ઓદિદસર્ગીણં
 કેવલદંતર્ગીણં કપરેરુપરોદિનો અપ્પયા ચદુઝાદા । ગોયમાસચ્ચત્થો-
 વાઓદિ, સગીધત્તુ, સર્ગી અસલિજ્જગુણાકેવલદંતર્ગી અનંતગુણા
 અપરકુદંતર્ગી ॥ ૧૧૨ ॥

ટિપ્પણ—તિગ્ગ છે દોષરૂપાપનીય સંસ્થાતગુણા ઉત્કૃષ્ટા નવ
 કોટીસો છે, સામાયિક સંસ્થાતગુણા છે, નવસહસ્ર કોટી છે.
 દેશચિત્તિ અસંસ્થગુણા તિર્વેચગતિના મેલિયે અચિત્તિ અનંત-
 ગુણા છે, દર્શન વ્યારનો અલ્પચદુત્ત્વ કહે છે. અવધિદર્શની
 ધોઢા છે, ટિણસુ અધુદર્શની અસંસ્થાતગુણા છે, કેવલદર્શની
 અનંતગુણા છે. અધુદર્શની અનંતગુણા છે. એકેન્દ્રિય તર્વ છેવાં
 સેવારે અનંતગુણા યાદ્. ॥ ૧૧૨ ॥

પચ્છાણુપુલ્લેસા, થોવાદોસંસ્થાનંતદોઅહીયા ।

અભવિઅરથોવણંતા, સાસણિથોવોવસમસંસ્થા ॥ ૧૧૩ ॥

टीका—पच्छाणुपुच्छितेसा इत्यादि ॥ छेदयाद्वारेपश्चात्पूर्वा-
 छेदयावाच्याः तद्यथाशुक्लछेदयावतः सर्वस्तोत्राः निर्मलपरिणामत्वात्
 मुख्यत्वेनैवमानिकलांतकादिष्वनुत्तरसुरपर्यवसानेषु केषुचिदेवैकैक-
 मिजेषु मनुष्यस्त्रीपुंसेषु तिर्यग्स्त्रीपुंसेषु । केषुचित्संख्यात-
 वर्षायुष्केषु शुक्लछेदयासंभवात् । ततः संख्यातगुणाः पद्मछेदयावतः
 सनत्कुमारमाहेंद्रजलोकेषु देवेषु पूर्वोक्तेषु मनुष्यतिर्यग्पक्ष-
 छेदयासंभवात् सनत्कुमारादिदेवानांचलांतकादिदेवेभ्यः संख्येयगुण-
 त्वात्, तेभ्योऽपि तेजोछेदयावतः संख्येयगुणत्वात् सौधभेदानादिवै-
 येषु केषुचित्तिर्यग्मनुष्येषु तेजोछेदयासंभवात् तेषांच सत्त्वपक्ष-
 छेदयासहितप्राणिगणापेक्षया संख्येयत्वात्, ततः कापोतछेदयावतः
 अनंतगुणा अनंतकायिकेष्वपि कापोतछेदयासंभवात् ततोऽसिद्धिरेव
 धिकानीलछेदयावतो नारकादीनांतल्लेदयावतोऽवप्रक्षेपात्, ततः क-
 ण्णछेदयावतो विरोधाधिकाः मूयसांतल्लेदयासंभवात्, यदभ्यधावि-
 परमगुरुणा, पृषसिं १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥
 काउळेसाणं पउमळेसाणं १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥
 प्पादा वादूआशातुल्लावाविसेसादीयावा गोपमा सव्यत्थोराजीयाशु-
 लेसा पउमळेसा संखिज्जगुणातेजोळेसासंखिज्जगुणा अळेसाअणेतगुणा
 काउळेसाअणंतगुणा नीलळेसाविसेसादीया किहळेसाविसेसादीया क-
 लेसाविसेसादीया भय्यद्वारेअभय्यारतोरा स्तेषांरहयमाणस्वप्प-
 पण्यपुत्ताऽनंततुल्यत्वात् तेभ्योमय्याः सिद्धिगमनाहंअनेतगुणा
 आदृष पृषसिं भंतेजीवाणं भवसिद्धीआणं अमयसिद्धीयाणं
 नोमन्तोअमयसिद्धीयाणं कपरेकपरेविंनो अणत्ता पण्यपुत्ता-
 दनासव्यत्थोराअमयसिद्धिआणोभवानोअमयअणेतगुणा भवसिद्धि-
 आअणंतगुणा सम्पत्तमागणा नानासम्पत्तमागणा स्तोत्रा-
 पदाविहसम्पत्तमागणा स्तोत्राविहसम्पत्तमागणा स्तोत्राविहसम्पत्तमागणा
 स्तोत्राविहसम्पत्तमागणा स्तोत्राविहसम्पत्तमागणा स्तोत्राविहसम्पत्तमागणा

अर्थः—लेदयानो अल्प बहुत्व पश्चात्पूर्वो कहीये, शुक्ल-
लेशी थोडा છે તેવી પદ્મલેદયામે असंख्य गुणा છે, તેજોલેશી
असंख्य गुणा છે, તેવી कापोत लेदया असंख्यगुणा, नीललेशी
अधिका, તેવી कृष्णलेशી अधिका, अभव्य थोडा, भव्य अनंत-
गुणा છે, सास्वादन सम्पत्स्वी थोडा तिणधर्की उपशम सम-
ક્તિતી સંख्याતગુણ છે, તિણસુ મિશ્રઅસંખ્યાતગુણ છે ॥૧૧૩॥

મીસાસંસ્વાવેઅગ, અસંસ્વગુણત્વૈઅમિચ્છદુર્ણતા ।
સંન્નિયરથોવર્ણતા, અળહારેથોવિઅરઅસંસ્વા ॥૧૧૪॥

ટીકા—મીસાસંસ્વાવેઅગ इत्यादि ॥ औपशमिकसम्पद्दृष्टि-
भ्यः मिश्राः संख्यातगुणास्तेभ्यः क्षायोपशमिकसम्पद्दृष्टयः
असंख्यातगुणास्तेभ्यः क्षायिकसम्पद्दृष्टयः अनंतगुणाः, क्षायिकस-
म्पद्वत्त्ववतांसिद्धानामानंत्यातेभ्योऽपिमिध्यादृष्टयोऽनंतगुणाः सिद्धे-
भ्योऽपिवनस्पतिजीवानामनंतगुणत्वान्, संशिमार्गणायांसंशिनोजीवाः
स्तोकाः, देवनारकसमनस्कपंचेन्द्रियतिषंगमनुष्याणामेवसंशित्वात्,
तेभ्यइतरेअસંશિનોऽનंतगुणाः एकेंद्रियाद्यसंशिपंचेंद्रियान्तजीवाना-
मानन्त्यान् । यदागमेन्यगादि । एएसिणंभंवे जीवाणं सत्राणं
असंत्राणं नोसंत्राणं नोअसंत्राणं य कयरेकपरे हितो अप्पाचाबहु-
आवातुल्हावावितेसाहीया गोयमा सबत्थोवाजीवासंतानો असंतानો
असंશી अनंतगुणा तथाआहारकमार्गणायांअनाहारकाः. स्तोकाः
विग्रहगत्पापन्नसमुद्घातेकेवलसिद्धिमुद्घाततावस्थायां अयोगिकेव-
छिनांसिद्धानांअनाहारकत्वात्, तेभ्यः इतरेआहारकाअसंख्यातगु-
णा, ननुसिद्धेभ्योअनंतगुणाः संसारिजीवारतेचमायः आहारस्ततः
कथंअसंख्यातगुणाः अनाहारकेभ्यः आहारकाइतिनैवशेषः यतः प्र-

તિસમયંપૃકૈકસ્યનિગોદસ્યઅસંખ્યેયતમભાગસ્યસર્વદાપિવિગ્રહગત્યા-
સમાપન્નત્વેનપ્રાપ્યમાણત્વાત્, અતઃ અનાહારકેભ્યઃ આહારકાંઞ-
સંખ્યેયગુણાઃ ઇતિચિંતિતંગત્યાદિષ્વલ્પવદ્ભુત્વંદ્વદાર્નીમાર્ગણાસુમૂલભા-
વાન્વિભજન્નાહ ॥૧૧૪॥

ટિપ્પણ—તિણસુ ક્ષુયોપશમ સમકિતી અસંખ્યાત ગુણા
છે, તિણસુ ક્ષાયિકસમકિતી અનંતગુણા છે, તિણસુ મિષ્પાત્વી
અનંતગુણા છે, સંજ્ઞી થોડા, અસંજ્ઞી અનંતગુણા છે, અના-
હારક થોડા છે. આહારક અસંખ્યાતગુણા માર્ગણાયે અલ્પવદ્ભુત
કણો. નિગોદનો અસંખ્યાતમો ભાગ સદા વિગ્રહગતિમે છે
તિણે ॥ ૧૧૪ ॥

ગદ્ગપંચિંદિતસંમિ, જોળ્યેષ્વકસાયચડનાળે ।
સંયમતિવંસલેસા, ભવલ્યાયગસંઘિહારદુગે ॥૧૧૫॥

ટીકા—ગદ્ગપંચિંદિત્યાદિ ॥ ગતિચતુષ્કેપધેશ્વિષ્ણુપ્રજાતીરસ-
કાયે યોગત્રયે વેદત્રયે કયાપચતુષ્કે મતિશ્રુતાર્થિમન.વર્ણવશણે
જ્ઞાનચતુષ્ટયે સંયમગત્રકે ચતુરશ્ચતુરશ્ચિંદ્રાણે કેશ્યાપદકે મધ્યેશ્વ-
વિક્રમમ્બસ્યે સર્વિષ્વેન્દ્રિયે આહારકે અનાહારકે પૃષ્ઠકશ્ચક્ર-
તિશ્નુમાર્ગણાયાં વ્યભાસાશ્નિમુક્રમાસાગ્રશમશ્ચાપિ ક્ષુયોપશમમો-
દયિક્ષારિણાનિકટશણાઃ વ્યભાસા પ્રાપ્યન્તે મોક્ષતિતેષે
॥ ૧૧૫ ॥

ટિપ્પણ—ગતિ ૪ વ્યેન્દ્રિયાણો ૧ રમકાય ૧ યોગ ૩
વેદ ૩ કયાપ ૪ જ્ઞાન ૪ સંયમ ૨ વર્ણવ ૩ લેશ્યા ૧ મધ્ય
૧ આદિકૃતમંદુક ૧ સર્ગ ૧ આહારક ૧ અનાહારક ૩
૫૬ માર્ગણા ૬૨ ॥ ૧૧૫ ॥

સમગે, સ્વદગવિનાસેસઆસુસમહીના ।

દય, સ્વયપરિણામભાવાય ॥ ૧૧૬ ॥

જ્ઞાનભાવા ઇતિ ઉપશમસમ્યક્ત્વેક્ષાયિકભાવમંતરેણ-
પ્રાપ્યંતે, ઉપશાંતદર્શનસ્યક્ષાયિકભાવનેદોનભવતિ,
તુષ્કે સ્થાવરપંચકે, અજ્ઞાનત્રિકે, અભવ્યમાર્ગણાયાં
ત્વેનિષ્પાત્વેસાસ્વાદનેમિશ્રેઅસંજિલક્ષણાસુઅષ્ટાદશ-
ઉપશમરૂપભાવરૂપરહિતાઃ ક્ષયોપશમૌદયિકપારિ-
ણાયઃ ભાવાભવંતિ, કેવલજ્ઞાનકેવલદર્શનલક્ષણાસુ-
યિકપારિણામિકક્ષાયિકલક્ષણાસ્ત્રયોભાવાભવંતિ ।
જ્ઞાનાસુ મૂળભાવાઉક્તાઃ ॥ ૧૧૬ ॥ સાંપ્રતંમાર્ગણા-
પન્નાહ ।

પ્રાસતાલીસ માર્ગણાયે પાંચ ભાવ છે, ઉપશમ-
ત્તભાવ વિના ૪ ભાવ છે, શેષમાર્ગણાદ્વિન્દ્રિ ૪
અજ્ઞાન ૩ અભવ્ય ૧ ક્ષયોપશમસમક્રિત ૧
સાસ્વાદન ૧ મિશ્ર ૧ અસંજી ૫ ૧૮ માર્ગણાયે
ઉપશમ ૧ ૫ થે વિના યજ્ઞ ભાવ છે, કેવલજ્ઞાન
૧ ૫ થે માર્ગણાયે ઔદયિક ૧ ક્ષાયિક ૧,
૫ ત્રીન ભાવ છે. ઇત્થે વાસઠિ માર્ગણાયે મૂળ
૧૧૬ ॥

યતસ, જોયસંત્રીતહેવઆહારે ।

ના, ભવેમણુપતિગઈહીના ॥૧૧૭॥

સરભાવાપણતસ ઇત્યાદિ ॥ પંચેન્દ્રિયમાર્ગણાયાં

पणभावाउपसमगं, खट्वविणासंमआमुसमहीणा ।
केवलदुगिउदय, खट्वपरिणामभावाय ॥ ११६ ॥

टीका—पणभावा इति उपशमसम्पत्त्येक्षादिकभावापतरेण-
पत्वारोभावाः प्राप्यते, उपशमदर्शनस्येक्षादिकभावापतरेणभवति,
क्षयोपशमसम्पत्त्येक्षिते सारसादनमिभेअसंश्लिष्टधुणासुअष्टादश-
मार्गणासुक्षादिकउपशमरूपभावापतरेणः क्षयोपशमोदयिकपारि-
णामिकलक्षणास्त्व भावाभवति, केवलज्ञानकेवलदर्शनलक्षणासु-
मार्गणासु औदयिकपारिणामिकक्षादिकलक्षणास्त्वयोभावाभवति ।
इत्येवंद्विषयमार्गणासु मूलभावाउत्तमः ॥ ११६ ॥ सांप्रतमार्गणा-
सुउत्तरभावापतरेणः ॥

टीका—सांप्रतमार्गणासु पांच भाव छे, उपशम-
समपत्तिवै क्षादिकभावा विना ४ भाव छे, क्षयोपशमसम्पत्ति ४
धावर ५ तीन अज्ञान वै अभव्य १ क्षयोपशमसमपत्ति १,
विध्यात् १ सारसादन १ निम्न १ असंश्लिष्ट ए १८ मार्गणावे
क्षादिक १ उपशम १ ए वे विना प्रण भाव छे, केवलज्ञान
१ केवलदर्शन १ ए वे मार्गणावे औदयिक १ क्षादिक १,
पारिणामिक १ ए तीन भाव छे. इत्येवं सांप्रतमार्गणावे मूल
भाव कळा. ॥ ११६ ॥

उत्तरभावापणतस, जाणसंश्लिष्टहेवआहारे ।
सर्वेअभवहीणा, भवेमणुपतिगईहीणा ॥११७॥

टीका—उत्तरभावापणतस इत्यादि ॥ पंचेन्द्रियमार्गणासु
१२९

असकायमार्गणायां, योगनिकमार्गणायां, संज्ञिमार्गणायां, आहारक-
मार्गणायां, सर्वत्रिपंचाशन्भेदाभावानां भवन्ति । चतुर्गतिषु सर्वभा-
वानां प्राप्यमाणत्वात् पंचेन्द्रियादिभावानां सर्वगतिषु सद्भावात्, तथा
अभ्यस्यमार्गणायां अभ्यस्यत्तद्दीनाद्विपंचाशन्भेदाः प्राप्यन्ते, तथाम-
ण्यपत्ति, मनुष्यगतौ, तिग्महीणाति, तिस्रः गतयः नारकामरति-
र्यग्लक्षणानप्राप्यन्ते, शेषाः पंचाशन्भेदाभावानां प्राप्यन्ते, औद-
यिकस्य अष्टादश शेषाः सर्वेऽपि अत्र प्रदेशोदयसंक्रातोदयत्वं नापेक्षि-
तं मुख्यत्वेन मनुष्यत्वमेवापितमिति ॥ ११७ ॥

टिप्पण्यः—हृवे वासठिमार्गणाये उत्तरभाव कहे छे । पंच-
न्द्रिने असकायने योग ३ ने संज्ञिमार्गणाये तिमहीज आहारक
मार्गणाए सर्वभाव ५३ छे, अभ्यस्य विना ५२ भाव छे, अभ्य-
स्यमार्गणा विषे मनुष्यगतिमार्गणाये तीन अन्यगति विना ५०
भाव छे ॥ ११७ ॥

उवसममीसंचरणं, मणपज्जवदेसचक्खुदिट्ठिअ ।
अहहारेएहिंविणा, स्वायगसगहीणचक्खुदुगे ॥ ११८ ॥

टीका—उवसममीसंज्ञित्यादि ॥ अनाहारकमार्गणायां सप्त-
त्वारिंशत्भेदाः प्राप्यन्ते, उपशमसम्यक्त्वे आयुर्ज्वाभावात् न मरणमपि,
मरणाभावे विग्रहगतित्वमपि न इति हरिभद्राशयस्तन्मते सप्तचत्वारिंशत्
कर्मग्रंथिकास्तु उपशमसम्यग्गतः संज्ञिद्वयलक्षणजीवभेदां गीकारे-

भेदोलभ्यते, तदपेक्षया विग्रहगतौ उपशमसम्यक्दर्शनं भवति, तना-
द्यत्वारिंशत्भेदा भवन्ति, उपशमचारिवन्तु पर्याप्तकस्य, मीसं नामश-

योपशमचारित्रमपिपर्याप्तकस्यमनःपर्यवज्ञानस्यापिपर्याप्ताऽवस्थाया-
मेवदेशविरतरस्यापिपर्याप्ताऽवस्थायांचक्षुर्दर्शनमपिमुख्यतया पर्याप्त-
र्येव तेनएभिर्भावेर्विनाअष्टचत्वारिंशत्भेदाभवंति । क्षायिकभेदाः
केवलसमुद्घातावस्थायांअनाहारकत्वेप्राप्यन्ते । क्षयोपशमभेदेषु-
ज्ञानत्रिकदर्शनद्विकअज्ञानत्रिकलब्धिपंचकक्षयोपशमसम्यक्त्वस्यवि-
ग्रहगतौप्राप्यमाणत्वान् । औदयिकपारिणामिकानामपिविग्रहगतौ-
प्राप्यमाणत्वान्प्राप्यन्तेअनाहारकेपूतेभावाभवंति । उपशमंचमि-
श्रंचघरणंच उपशममिश्रघरणंइतिसमासः अथवा उपशमंचमिश्रंच
उपशममिश्रंतदेवघरणंइत्यनेनउपशमंचरणमिश्रक्षयोपशमंचरणंचेति-
व्याख्याभेदेनोभयमतदर्शनंकृतमितिशेषं । चक्षुर्दर्शनेअचक्षुर्दर्शने
खायगसगहीणन्ति, क्षायिकभावस्यलब्धिपंचककेवलज्ञानकेवलदर्शन-
लक्षणभेदसप्तकमंतरेणषट्चत्वारिंशत्भेदाभावानांप्राप्यन्ते, क्षीणमोह-
गुणस्थानंयावत् चक्षुरचक्षुर्दर्शनद्वयंभवति, क्षीणमोहेचक्षायिकसम्य-
क्त्वचारित्र्येभवतः, शेषाः क्षायिकस्यसप्तभेदाः घनघातिक्षयेतयो-
गिगुणस्थानादिष्वेवभवंति । अतश्चक्षुरचक्षुर्लक्षणेदर्शनद्वयेपूतेभेदान-
संति ॥ ११८ ॥

टिप्पण्यः—उपशमसमकितमिध चारित्रक्षयोपशमचारित्र विना
मनःपर्यवज्ञान विना देशविरति विना चक्षुर्दर्शन विना अनाहा-
रकमार्गणा ४८ भाव छे, क्षायिकना सात भेद ५ लब्धिकेवल-
ज्ञान ? केवलदर्शन ? ए सात विना चक्षुर्दर्शन ? अचक्षुर्दर्शन
? ए वेने ४६ भाव छे ॥ ११८ ॥

वेअकसायेतिउदय, अडखायगहीणनाणुवहिदंसे ।
विणुखायसगअन्नाणं, मिच्छाभवत्तअन्नाणा ॥११९॥

टीका—वेयकसायइत्यादि वेदत्रिके औदयिकभावस्यतिइति
 कभेदाः क्षायिकस्यलब्धपंचककेवलज्ञानकेवलदर्शनक्षायिकय
 ख्यातचारित्ररहिताद्विचत्वारिंशत्भावभेदाः प्राप्यन्ते । तनपुरुषवेदे
 स्त्रीवेदेनपुंसकवेदेनरकगतिलक्ष्ण औदयिकत्रिकरहिताः पूर्वोक्तक्षा
 यिकाष्टकरहिताद्विचत्वारिंशत्भेदाः, स्त्रीवेदेपुरुषवेदेनपुंसकवेदेनर
 कगतिरहिता द्विचत्वारिंशत्, नपुंसकवेदेपुरुषवेदेस्त्रीवेदेदेवगतिरहिता
 द्विचत्वारिंशत्, क्रोधेक्रोधकषायलक्ष्णायांमार्गणायांमानमायालोभ
 रहिता अष्टादश औदयिकाःशेषाःपूर्वोक्ताद्विचत्वारिंशत्, एवंमाने
 क्रोधमायालोभरहिता मायायांक्रोधमानलोभरहिता लोभेक्रोधमान
 मायरहिता द्विचत्वारिंशत्भेदाभावानांप्रत्येकं वाच्याःक्रोधानांचतु
 र्णामध्ये अन्यतमस्यएकस्यैवोदयात् नान्येषामिति, नाणत्तिज्ञानवित
 यमार्गणायांअवधिदर्शनमार्गणायां क्षायिकस्यसप्तभेदाः सपौनिकेवष्टि
 प्रत्ययानभवन्ति । एतासांक्षीणमोहंयावदेवसत्त्वात्, अज्ञानत्रिक
 मिध्यात्वमभ्रव्यत्वंअज्ञानं औदयिकभावस्यप्रथमंभेदरूपंएवंत्रयोदश
 भावरहिताः शेषाउपशमस्यद्वेक्षायिकदर्शनंक्षायिकचारित्र्यचेतिद्वौ
 क्षयोपशमिकाःपंचदश, औदयिकाः एकोनविंशतिः, पारिणामिकौद्वौ
 भेदौ एवंचत्वारिंशत्भेदाभवन्ति । अत्रस्वायगसगत्तिसमासेविण्इति
 पदंसंयोज्यंप्रतेत्रयोदशमिर्विनाइत्यर्थः ॥ ११९ ॥

टिप्पणी—वेद तीनने विषे कषाय ४ मे ४२ भाव छे,
 तीन औदयिकना ८ क्षायिकना तेहना भावना जे पुरुषवेद
 मध्ये स्त्रीवेद नपुंसकवेद नरकगति ए तीन नयी । स्त्रीवेदमध्ये,
 पुरुषवेद नपुंसकवेद नरकगति नयी । नपुंसकवेदमध्ये, पुरुषवेद
 स्त्रीवेदेदेवगति नयी । कषाय ४ मध्ये क्रोधमध्ये मानादि ३ नयी,
 मानमध्ये, क्रोधादि ३ नयी । मायामध्ये, बीजा तीन कषाय

नयी । लोभमध्ये, अन्य तीन कषाय नयी । तथा क्षायिक-
सम्यक्त्व छे, शेष अन्य नयी ए अगीयार विना ४२ भाव
॥ । क्षायिकना सात भेद, पांचलब्धि केवल २ अज्ञान ?
मिथ्यात्व ? अभव्यपणो अज्ञान ३ एतले १३ भाव विना ४०
भाव छे ॥ ११९ ॥

साभवातेअजएतेमिच्छ, तिगिदेसिसुहमेगुणप्पभवा ।
अइखायगपणलेसा, समचरणविणातिलेसासु १२०॥

टीका—साभवातेअजए इत्यादि॥ अजएअविरतिमार्गणायां
उपशमस्यएकः क्षायिकस्यएकः देशसर्वविरतिमनः पर्यंविना पंच-
दशक्षापोपशमिका औदयिकाः सर्वेपारिणामिकस्यनयइति, साभवा-
अभ्यपत्वलक्षणेनपारिणामिकभेदेनयुक्ताएकचत्वारिंशन्भेदाः भा-
वानामविरतिमार्गणायांप्राप्यंते इति, मिच्छतिमि मिथ्यात्वमिमे-
म्यात्वसास्वादनमिभलक्षणेगुणरथानयवेदेशविरतिमार्गणायां सह-
स्रि स्रमसंपरापलक्षणेपंचमार्गणारथानेगुणप्रभवारतनामगुणरथान-
कस्याभावाः भवंति । इत्यनेनमिथ्यात्वेधमुखिशत्, सास्वादनेद्वावि-
शत्, मिमेद्वाविशत्, देशविरतौघतुलिशन्, स्रमसंपरापेद्वाविशतिः,
एवंज्ञातव्यं तथातिलेसासु इतिलेदयानये वृष्णनीलकपोतलक्षणे-
अष्टौशायिकभेदाः क्षायिकसम्यग्वाजिनाः रथनामलेदयातोअन्याः
पंचलेदयास्तथासमदाप्तेनउपशमधारिध एवंचतुर्दशभेदान्मुक्त्वा-
शेषाएकानेनप्रवारितात्भेदाः भावानांकृष्णादिप्रथमलेदयामयेभवंति ।
॥ १२० ॥

टिप्पणी—अविरतिमार्गणाये अभव्य भेदाये तेशारे ४१ भाव
पामीये, मिथ्यात्वे ३४ सास्वादने ३२ मिमे ३२ देशविदे

चोत्रीस छे. सूक्ष्मसंपराये २२ गुणटाणे जे कद्यो ते भाव ज
णवा. आठ भेद क्षायिकना पांच लेइया जे गवेपीये तेह
धीजी उपशमचारित्र ए १४ भाव विना ३९ भाव पामी
तिन लेइयाने विषे. ॥ १२० ॥

तेनिरयविणुतेउदुगे, सुकाएनिरयलेसपणहीणा ।
मणनाणेपणतीसं, केवलदुगितेरभावाय ॥ १२१ ॥

टीका—तेनिरयविणु इत्यादि । तेपूर्वोक्ताएकोनचत्वारिंश
नरकगतिलक्षणेनऔदयिकभेदेनरहिताअष्टाविंशत् भावभेदास्तेजोले
इयायांतथापद्मलेश्यायांप्राप्यंते, सुकएइतिशुक्ललेश्यायांत्रिपंचाशत्
भावानांमल्ये अन्याः पंचलेश्यानरकगतिलक्षणाः षडौदयिकभेदा
षड्यंतेततः शेषाः सप्तचत्वारिंशत्भेदालभ्यंते, मागनाणेमनःपर्यव
ज्ञानेपञ्चविंशद्भेदाभवंतितेचअर्मीउपशमस्यद्वौक्षायिकस्यद्वौदेशवि
तिअज्ञानविकरहिताश्चतुर्दशक्षयोपशमस्यअज्ञानाऽसंयममिथ्यात्वन
रकतिपर्यग्देवगतिरहिताः । पंचदशऔदयिकाः अभव्यत्वरहिताः
पारिणामिकस्यद्वौएवंपंचविंशत्भावाः मनःपर्यायज्ञानेभवन्ति । केव
लदुगि, केवलज्ञान केवलदर्शनमार्गणायांतेइतित्रयोदशभावाभवन्ति,
नवक्षायिकस्य मनुष्यगति शुक्ललेश्याअसिद्धत्वरूपास्त्रयऔदयिक
भेदा, एकः पारिणामिकभेदः एवंत्रयोदशभवन्ति ॥ १२१ ॥

ट्यार्यः—तेओगणचालीमल्येयी नरकगति ? काढीये तेनारे
३८ भाव पामीये, तेजोलेइया तथा पद्मलेश्याने विषे तथा
शुक्ललेश्याने विषे नरकगति ? लेइया ५ विना सडतालीस भाव
छे. मनःपर्यवज्ञाने २ उपशम २ क्षायिक १४ सयोपशम १५
औदयिक २ पारिणामिक ३५ भाव छे. केवल २ ने विषे

नय ९ क्षायिक ३ औदयिक १ पारिणामिकनाए १३ भाव
छे. ॥ १२१ ॥

पणलद्धिअज्ञाणदुगं, अचक्खुउदयेदुवेअतिगईओ ।
लेसदुहीणापरणामियाय, धावरइगिंदिठाणेसु १२२॥

टीका—पणलद्धिइत्यादि ॥ क्षयोपशमभावस्यलब्धिपंचकं-
अज्ञाणदुगंति मत्पज्ञानधुनाज्ञानलक्षणं अज्ञानद्वयं अचक्षुर्दर्शनं
एतेअष्टौऔदयिके, पुरुषवेदस्त्रीवेदेगतित्रयंनरकामरनरलक्षणंलेइया-
द्विकं पद्मशुद्धेइतिसप्तभेदाभावशेषाश्चतुर्दशऔदयिकाः पारिणामिकाः
प्रयोऽपि एवंपंचविंशतिभेदाभावानांम्यावगत्रिकेपृथिव्यप्वनस्पतिल-
क्षणेनधापृकेंद्रियमार्गणायांप्राप्यंते ॥ शेषानभवन्ति ॥ पंचेंद्रियादी-
नत्सत्त्वात् ॥ १२२ ॥

द्वयार्थ—पांचलब्धि २ अज्ञान २ अचक्षुदर्शन ए ८ क्षयो-
पशमना उदयना मत्वे पुरुषवेद २ स्त्रीवेद २ मनुष्य १ देवता
१ नारकी १ ए ३ गति पद्मशुद्धेइया २ ए सात विना १४
उदयनी पारिणामिकना ३ ए ७ क्षयोपशमना ८ उदयनी १४
पारिणामिक ए २५ भाव छे, धावर ३ एगेंद्रियमार्गणा विषे १२२॥

तेतेउलेसहीणा, गइतसवितिइंदियसुचक्खुजुआ ।
चउरिंदिसुनाणदुगं, विगलेसुमुएसमक्खायं ॥१२३॥

टीका—तेतेउलेसहीणा इत्यादि । तेपूर्वोक्ताः पंचविंशतौ
तेजोलेइयाहीनाःक्रियन्तेतदाचतुर्विंशतिभावभेदाः गतित्रसेतेजोवा-
युकायलक्षणमार्गणायां विद्वादिषेति श्रीद्विषे एवंमार्गणाचतुष्के चतु-

વિંશતિભાવાઃ ભવંતિ, દેવાનાંણ્વેષ્વનાગમનાન્, તૈવચશ્ચુર્દર્શનયુ
 ચતુરિન્દ્રિયમાર્ગણાયાં પંચવિંશતિભાવાભવંતિ । નાણદુર્ગજ્ઞાનદ્વિ
 સાસ્વાદનકાલેવિકલનાંમૂષ્ણુતેભગવત્યાદૌસમાહ્યાતં યદાહ સુ
 માંસ્વામી-વેન્દીયાણંભંતે કિંનાળી કિંઅન્નાળીગોયમાનાળીવિઅ
 ણીવિજેસિણંનાળીતે આમિણિવોહીઅનાળીસુઅનાળીજેઅન્નાળીતેમ
 અન્નાળીસુઅઅન્નાળી સૂત્રવાક્યપ્રમાણ્યાત્ અત્રામ્નાયઃ સૂક્ષ્મક્ર
 મૂપસ્યસમયમાત્રસ્યગ્રાહકત્વાત્ વર્તમાનકાલેસાસ્વાદનસ્થસ્યમિધ્યા
 ત્યસ્યઅતુદયાત્ ઉપશાંતાદ્વાગતાવલિકાયાંવર્તમાનત્વાત્ જ્ઞાનવપ્
 પ્રોક્તંકાર્મગ્રંથિકૈસ્તુકડેમાણેકડેઙ્ગિતિ ભગવન્વાક્યાતુગમનેનામિધ્યા
 ત્વોદયસન્મુક્તિમૂતપરિણામત્વાત્ નિયતમજ્ઞાનત્વેનભવનાત્ અજ્ઞાન
 મેવેતિઅંગીકૃતમ્ ॥ ૧૨૩ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—તેમણે તેજોલેડયા ગતિવસકૃ૦ તેડકાપ ૧ વાડ
 કાપ ૧ વેન્દ્રિ ૧ તેન્દ્રિ ૧ પુહને ગિને ૨૪ ભાગ છે. શો
 રિન્દ્રિમાર્ગણામણ્યે ચશ્ચુર્દર્શન મેડીયે પુડ્ડે ભાગ ૨૫ પાર્મીયે
 તથા ભગવતીમૂતે વિહ્લેન્દ્રિને ૨ જ્ઞાન માન્યાં છે, વેન્દીયાણંભં
 તેનાળીઅન્નાળી ગો૦ નાળીવિઅન્નાળીગિહ્નિચનાત્ ૫ સુરવજ
 પ્ણ પ્રમાણ છે. ॥ ૧૨૩ ॥

સમ્મદરસવચિરદ્, અવહિર્દસણનાણચઉહોણા ।
 અન્નાણેચઉત્તીસં, ભાવાનિગભાવપચ્ચદ્ધયા ॥ ૧૨૪ ॥

ટીપ્પણ્ય—સમ્મદરસપદ્ધિ ॥ સમ્મેનિત્તપોપદાયમધ્યગદર્શન
 રદ્ધિદ્ધિનસવચ્છેડુચ્ચયઃ ક્ષેપકરણિ. રસાગ્નિ સમ્પિપ્પિ.
 ઉપોપદાયપદ્ધિવં નામિદર્શન ? જ્ઞાનવતુદ્ધવજ્ઞાનાત્તેપાદાયકો
 વજ્રમેઘઃ, નૌદયેશ્વરપદ્ધિર્જ્ઞાન, વાચનાદિ ૧૧: ૪૫, ૫૦૫૩

स्त्रिंशन्भावाअन्नाणेअज्ञाननिकमार्गणायांप्राप्यंते । भावामृलापेक्ष-
यानिकभावप्रत्ययिकाज्ञेयाः, उपशमक्षायिकभावानामत्रासंभवात् ते-
पांसम्यस्त्वमूलत्वान् ॥ १२४ ॥

टिप्पणीः—समकित १ देशविरति १ सर्वविरति १ अवधि-
दर्शन १ ज्ञान ४ विना शेषक्षयोपशमना १० उदयना २१
पारिणामिकता ३ ए चोतीसभाव छे, अज्ञान ३ मध्ये मूल तीन
भाव मांदियी जे भेद संभवे ते कहिवा ॥ १२४ ॥

दोउवसमखयसम्मं, मीसेअन्नाणदेसविणुउदय ।
तिगईअन्नाणअजई, मिच्छविणुदोन्नीपरिणामी ॥ १२५ ॥

टीका—दोउवसमइत्यादि ॥

टिप्पणीः—उपशमना भेद २ क्षायिकसमकिननामिधना १४
भेद विना अज्ञान ३ देशविरति विना उदयना १५ तीन गति-
सिध्यात्वव्रित्तिअज्ञाण १ असंयम १ ना शेष १५ पारिणामिक
२ जीवत्व १ भव्यत्व ॥ १२५ ॥

सामाद्दुगेपरिहारगेअ, सम्मचरणइध्विवेयपिणा ।
हक्खापउवसमखय, मीसेलज्जीसुउवओगा ॥ १२६ ॥

टीका—सामाद्दुगेइत्यादि गाथाद्वयस्यसंबन्धः तत्रसामायिक-
द्विकेसामायिकच्छेदोपस्थापनीयलक्षणेचास्तिनद्विकेदोउवसमत्तिर्द्वाभे-
दावुपशमभावस्य, क्षायिकभावस्यएवंक्षायिकसम्यक्संनदामिधेना-
मक्षयोपशमेभावस्यज्ञाननिकदेशविरतिविशुचिरहिता.शेषाः चतुर्दश-
उदयेर्आदयिकेभावेनरक्षमरतिर्दग्गनिलक्षणेविके. अज्ञानविरतिमि-

शुक्ललेइयाइतित्रयोभेदाभ्यपत्वं जीवत्वंचपारिणामिका एवंअष्टाविंशतिभावभेदायद्याख्यातचारित्रेअष्टाविंशतिभावभेदाःप्राप्यन्ते । अभ्येसुअभ्यमार्गणायांमीसाक्षयोपशमरयदश द्विद्वौपारिणामिकौअभ्यपत्वजीवस्वरूपौ ॥ १२७ ॥

टिप्पणः—औदयिकना ३ असिद्धपणे मनुष्यगति १ शुक्ललेइया १ भ्यपणो जीवपणो ए २ पारिणामिक सर्व मित्यां २८ भाव छे, यथाख्यातचारित्रे अभ्यमार्गणाए क्षयोपशमना १० पारिणामिकना २ अभ्यपणो जीवपणो ॥ १२७ ॥

उदयाउवसमसम्मं, खयअज्ञाणंचमीससम्मविणा ।
उदयेअमिच्छावोहा, भवजीयत्तेणसगतीसं ॥१२८॥

टीका—उदयाउवसमसम्मैइत्यादि उदयाऔदयिकाः सर्वेभेदाः इतिनपस्त्रिशान्भावभेदाअभ्यमार्गणायांभवन्ति ॥ उपशमसम्यक्त्वेखपविणत्तिक्षायिकभावभेदानभवन्ति । अज्ञाणधमीससम्मविणाइति अज्ञाननिकं क्षयोपशमसम्यक्त्वंविनाचतुर्दशउदयेऔदयिकेअमिच्छावोहा मिथ्यात्वअज्ञानरहिताएकोनविंशतिभेदाः भ्यपत्वंचजीवत्वंचपूर्वसमाप्रिशत्भावभेदाः उपशमसम्यक्त्वेप्राप्यन्ते । उपशमभेर्णातुउपशमचारित्रेक्षायिकदर्शनंभवतिनोपशमदर्शनेक्षायिकदर्शनादिकंतभवति ॥ १२८ ॥

टिप्पणः—औदयिकना २१ पृष्ठे तेवीस भाव छे. भ्यपने विषे उपशमसमकित्त मार्गणाने विषे क्षायिकनो भेद कोई नयी. क्षयोपशमना अज्ञान ३ क्षयोपशमसमकित्त विना १४१५ छ-विज्ञान ४ दर्शन २ देशविरति सर्वविरति औदयिकना मिथ्यात्व

१ अज्ञान विना ११ पारिणामिकनने मन्वन्तो जीवन्तो
ए तं भीष्माया योग भाव ३॥ १२८ ॥

स्वर्गं व्यापगनुत्ता, समश्चिद्विष्णायमिसर्गसम्मे ।
उपसमस्वयिष्णुमीसग, मम्मनुआदुतिच्छनीसं १२९

श्री ३॥—स्वर्गं व्यापगनुत्ता ॥ स्वर्गेति—शायिके सम्यक् दृष्टं
मार्गणायां शायिके कृत्यत्वात्पूरेणैकताः पारिशिवन शायिके स
संपुत्तस्तोयशमः उपशमदृष्टिः दर्शनं दिनाप्यश्वत्वारिशतभावा
स्वरोपशमं पारिणामिकं कथा म्यन उपशमसमस्यत्तु दर्शनं औदयिक
रूपे होना विशति पारिणामिकं द्व्यद्वैतं पश्यत्वारिशतभावानां भेदः
भवंति, मीसर्गसम्यक् उपशमसमस्यदर्शने उपशमभावविना शायि-
कभावंति विना इत्यनेन पश्यत्तु पश्यत्वारिशतः उपशमचारिष्य शायिक
नवापगमे पंचाशति, मीसर्गसम्यक् अनुआदुतिमिश्रं क्षयोपशमसम्यक्
दर्शनं तेन पुनाः संयुक्ताः पारिशिवन भवंति, इत्यनेन क्षयोपशमस्य
पंचदश औदयिक रस्य कोन विशतिः पारिणामिकस्य द्वापुर्वद्विंशतभावा
क्षयोपशमदर्शने प्राप्यंते, क्षयोपशमे शायिकोपशमदर्शनाऽभावः पुर
॥ १२९ ॥

टिप्पणीः—शायिकसमक्तिन मार्गणामत्ये शायिकना नव उप-
शमसमक्ति विना एतले उपशमचारिष्य १ शायिकना ९ क्षयो-
पशमना १४ औदयिकना १९ पारिणामिकना २ ॥ ४५ भाव
छे, क्षयोपशमसमक्ति तेहना उपशमनो भेद नयी. शायिकनो
भेद नयी. क्षयोपशमना १४ भेद छे, क्षयोपशमना १४ भेद
छे, तेमत्ये क्षयोपशमसमक्ति भेळीये एतले १५ क्षयोपशमना
१९ औदयिकना २ पारिणामिकना ॥ ३६ भेद पामीये ॥ १२९

उवसमखयगेपुगं, मोसिमणनाणदेममवविणा ।

उदएतिगइतिलेसा, दुवेयविणुमेसयानिरण॥१३०॥

टीका—उवसमखयगेपुगं इत्यादि ॥ निग्ये नखयतिमन्ने
उपशमदशनलक्षणं एकमुपशमयद्वारिक इत्यत्र उच्यते यत्पुनस्तद्वि-
रूपमीसे सयोपशमे मनःपर्यवसानं दर्शयितुं नान्यद्विधानं न-
मिदं विनापंचदश, आदयिकभावे तु मनुष्यानिर्वाणनगतिविशेष विना-
वेजःपद्मगुह्येदस्यालक्षणदेव्यानि ॥ विनादशदि ॥ स्त्रीनपुमवत्तद्वि-
विनाययोदशपरिणाभिवाग्नयः पुरुषयस्त्रिदशनभासानामेता नान्य-
गतीनारकाणांमाप्यते ॥ १३० ॥

टिपार्थः—नखयतिमन्ने उपशमयमदि १ १ आदयिकमपकि १
तु २ मिभभाशना १८ भेद छि, तेषां ये मनःपर्यवसान १ देश-
विरति १ सर्वविरति विना दोष १५ आदयिकना २१ मन्ने
लीन गति तीन तेषां पुरुषयेद १ नखयतिद दश विना
२३ भाव छि नान्यगतिमाये ॥ १३० ॥

देवेतिलेसभीपुंस, संयुजासंदरातिराईआ ।

गइगुणटाणप्पभवा, भग्गणटाणेनु नेयदा ॥१३१॥

टीका—देवेतिलेसभी इत्यादि ॥ इत्यादि देवता गुणपञ्च-
भागुवेजःपद्मगुह्येदस्यालक्षणं स्त्रीयेद पुरुषयेदमनुष्यो जन्म-पञ्च-
वेदशक्तिताः सप्तविंशत्यभासानामेता नान्य-
भाभाभाणांमुत्तमायाः साप्तविंशत्यभासानामेता नान्य-
इत्यादिमभवागुणस्थानमभवादेवदकार्त्तकामदेवदारा २५ उप-
पोगः विभज्यव्याप्य तद्व्याप्यता १३० ॥ १३१ ॥
पुरुषपरसंनविआवेमाप्यव्याप्यता १३१, वेदपञ्चमदेवपञ्च १ १ १

नरकगतौदेवगतौनिर्योगतौप्रत्येकंरीणिर्वाणिक्षयोपशमपारिणामिकौ-
 दयिकलक्षणः प्रथमः एषएवउपशमयुक्तः चतुष्कसंयोगः द्वितीयः
 सएवक्षायिकदर्शनयुक्तः इतितृतीयः मनुष्यगतौसिद्धप्रत्ययक्षायि-
 कपारिणामिकलक्षणभंगैकरहिताः पंचभंगाः प्राप्यंते एकेन्द्रिय
 द्वौन्द्रियर्वान्द्रियचतुरिन्द्रियम्यावगम्यंचकमार्गगायांक्षयोपशमपारिणा-
 मिकौदयिकलक्षणः एकभंगः पंचेन्द्रियवसकाययोगविकेभ्यो-
 संशयाहारकलक्षणासुचतुर्दशभंगाःसिद्धप्रत्ययिकभंगासत्त्वात् कषाय-
 चतुष्टये मत्यादिज्ञानचतुष्टये दर्शनत्रिके केवलिप्रत्यय सिद्धप्रत्य-
 यभंगद्वयाभावात् शेषाभंगाः केवलद्विकेक्षायिकौदयिकपारिणामिक-
 स्तथाक्षायिकपारिणामिकलक्षणः एताद्वौभंगौअज्ञानत्रयेमूलतः विक-
 संयोगिकः एकभंगःस एवगनिचतुष्टयेनचत्वारोभंगाः सामायिक-
 च्छेदोस्थापनीयचारित्र्यद्वयेक्षयोपशमपारिणामिकौदयरूपः एकः क्षयो-
 पशमदर्शनचारित्र्यवतां क्षयोपशमपारिणामिकौदयिकोपशमलक्षणः
 उपशमदर्शनोपशमचारित्र्यवतांअथवोपशमदर्शनक्षयोपशमचारित्र्यवतां
 मपिभवति । इतिद्वितीयः क्षयोपशमक्षायिकपारिणामिकौदयिकलक्षणः
 दर्शनक्षायिकक्षयोपशमोपशमचारित्र्यवतांभवति, पंचभावसंयोगप्र-
 त्ययैः पंचमःक्षायिकदर्शनोपशमचारित्र्यवतस्य एवं चत्वारोभंगाभवन्ति,
 परिहारेत्रयोभंगाः एकःक्षयोपशमपारिणामिकौदयिकलक्षणः एष-
 एवोपशमयुक्तः द्वितीयः एषएवक्षायिकयुक्तस्तृतीयःमूलतस्त्रयः
 उत्तरतइतिसूक्ष्मसंपरायेत्रयोभंगाः चतुष्कसंयोगाद्वैपंचसंयोगलक्षणः
 एकः यथाख्यातेक्षयोपशमपारिणामिकौदयिकलक्षणवर्जिताः पंच-
 भंगास्तत्रद्वौउपशमश्रेणिसंभवौ, एकः क्षपकश्रेणिप्रायोग्यः, एकः
 केवलिभवस्वप्रायोग्यः, एकः सिद्धप्रायोग्यः, देशविरतोपदभंगा,
 गतिद्वयेएवप्राप्यमाणत्वात् । अविरतोद्वादशभंगाद्यतुर्गतिकालभ्यंते,
 लेश्यापंचकेद्वादश,शुद्धेदश, अभव्येक्षयोपशमपारिणामिकौदयिकलक्ष-

ળચતુર્ગતિરુચ્ચેનચત્વારોભંગાઃ ક્ષયોપશમદર્શનેક્ષયોપશમ પારિણામિકૌદયિકલક્ષણેકપ્વઉપશમદર્શનેક્ષયોપશમપારિણામિકૌદયિકોપશમલક્ષણેકઃ ક્ષાયિકેચત્વારોભંગાઃ ક્ષયોપશમપારિણામિકૌદયિકકક્ષાયિકલક્ષણઃ પ્રથમઃ પંચકસયોગઃ દ્વિતીયઃ કેવલિગયોનિમત્તપ્થ તૃતીયઃ, સિદ્ધપ્રત્યયચતુર્યઃ મિધ્યાત્વસાત્ત્વાદનમિશ્રમાર્ગણાગૃક્ષયોપશમપારિણામિકૌદયિકલક્ષણઃ, ચતુર્ગતિરુચ્ચત્વારઃ, અમણિપૃક્ષયોપશમપારિણામિકૌદયિકલક્ષણેકઃ નરતિર્યગૃગતિરુચ્ચનોર્દોભંગો અનાહારકેપંચકસયોગલક્ષણેકભંગવર્જનાનુમુલત.પથ ઉત્તગધતુરેશભંગાઃ ભવંતિ, તત્ત્વદ્વાદશવિઘ્નહઘ્ન્યપેશયાપ્કઃ કેવલસમુદ્ધાનાદુચ્ચથઃ પુકઃ સિદ્ધાડપેશયાપ્કસર્વમાર્ગણાગુભાવનાશાધ્યા ॥૧૬૧॥

ટિપ્પણ:—દેવગનિમત્તે ઉપાદી ત્રીન લેડયા શ્રીરેદ પુ ૫ યત મેહીયે તેવારે સદ્ધીસભાવના મેદ છે. સંનિપાતિકભાવના માગા ૨૬ છે, ગતિના ગુણટાળે પૂર્વે થકા છે તે અનુસાર માર્ગણાંવે પણ જાણવા લેમથ્થે સંનિપાતિકભાવના સંભવી માંગા ૬ છે તે માંહિલા લેડયો, નરવગતિદેવગનિમત્તેનિરિયંપગતિમથ્થે ૩ માગા ડોદયિક ૧ પારિણામિક ૧ પુ પુક તથા પુ મથ્થે ઉપશમ મેહીયે પુ ધીઓ અથવા ક્ષાયિક મેહીયે પુ થીઓ મનુષ્યગનિમત્તે ૬ સંભવામાદિયી પુક સિદ્ધનો ક્ષાયિક પારિણામિક ૧ માંગો નવી ધીજા સર્વ ૫ છે, ધ્યાર દંદી પાંચ ધ્યાર મથ્થે ૧ વિકલ્પોગીભંગ છે, પંપેદી ૧ ધસકાથ ૧ યોગ ૨ ત્રીન દુષ્ટ મેદયા ૧ મથ્થ ૧ સંશી ૧ આદારી ૧ અનાહારી ૧ પુડા માર્ગણાંવે ૧૪ માંગા ૫ સિદ્ધપ્રત્યયી માગો નવી ॥ ૧૬૧ ॥

પણસયતેસદ્ધિયા, જીઅમેઆઉત્તરાગુણટાળે ।

અહતહમગ્ગણટાળે, લોગેનિયણુત્તરીસમ્મે ॥૧૬૨॥

टीका—अथमार्गणासु उत्तरजीवभेदान् दर्शयन्नाह ॥ पणसयते-
 सद्यीया इत्यादि ॥ तत्र जीवभेदाः पंचशतत्रिंशद्विंशतिगुणस्था-
 नशतके दर्शिता एव उत्तराजयिगुणस्थाने उक्तास्तथा मार्गणास्थाने ज्ञा-
 तव्यास्तत्र लोकान्तिकभेदाः अनुत्तरभेदाः सम्मेतिसम्पत्त्वे प्राप्यन्ते तत्र-
 लोकांतिकानां अधिपतयः एवं व्याख्या अनुत्तरास्तु सर्वेऽपि सम्पत्तयश्च
 तथा नरकगती चतुर्दश तिर्यग्गतौ अष्टौ चत्वारिंशत्, मनुष्यगतौ त्रीणि-
 शतानि अधिकानि देवगतौ अष्टनवत्यधिकं शतं एकेन्द्रिये द्वाविंशतिः
 द्वित्रिचतुरिन्द्रियाणां द्वौ द्वौ जीवभेदौ स्वनामकौ पंचेन्द्रियाणां पंचशतं पंच-
 विंशदधिकं, पृथिव्यादिषु चतुर्पुंचत्वारो भेदाः, वनस्पतिकायेषु भेदाः
 षसे पंचशतं एकचत्वारिंशदधिकं, मनोयोगे सज्जि मार्गणायां पर्याप्ताऽपे-
 क्षया द्वादशाधिकं द्विशतं, अपर्याप्तगणने चतुर्विंशत्यधिकं त्रिंश-
 तानि भवन्ति, यद्यनयोगे पर्याप्ताऽपेक्षया त्रिंशत्यधिकं द्विशतं, अपर्याप्ताऽ-
 पेक्षया एकचत्वारिंशदधिकं चतुः शतं काययोगे सर्वेऽपि, पुरुषयोगे नार-
 केन्द्रियविकल्पाऽसंशितिर्यग्मनुष्यवर्जिता शेयाः ४१०, द्यावेदेतेषु-
 धसनत्कुमारादिदेवभेदवर्जिताः ३४०, नपुंसकेषु गलमनुष्यदेवभेदव-
 र्जिताः १९३, कषायचतुष्टये सर्वमन्यादिज्ञानप्रवेगमप्यन्यगुणस्थान-
 प्रत्ययाः २३, अवधिद्विकेतिर्यग्गणयोगानानि पेनपुनः पर्याप्तके-
 लज्ञानकेवलदर्शने पंचदशकर्मभूमिजा १५१ अज्ञानविकल्पोऽंश-
 काऽनुत्तरगुरुभेदगहिताः ५३५, छन्दोपस्थापनीयपरिवारयोर्भेदे गन्त-
 पर्याप्तैकदश, सामायिकमृद्धमसगगय यथाख्यातानां पञ्चदशकर्मभ-
 निजाऽपर्याप्तैकाः देशविस्तीर्णशक्तिः, सज्जिनिवेगकर्मभूमिना पर्या-
 म्भ्याः अविनीमोरे, यद्गुरुदर्शनेषु कर्मादिषु त्रिंशद्विंशतिः ५३७,
 अमंशिमनुष्याणां पंचेन्द्रियमन्वान् न यद्गुरुदर्शने सर्वे न शक्तिदर्शनप्रतिज्ञा-
 नरककेवलदर्शने केवलज्ञानवत् तृण्यादि उदयादेनां का ५६ निवेग-
 नरककादिषु कारिणमात्राः सर्वदेवभेदा निवेगवृत्तकादिषु

धिकंशतंवेजोलेश्यायांवादरपृथिव्यपवनस्पतिवादराख्यः संज्ञितिर्यग्-
प्रत्ययाः १० मानुष्यप्रायोग्याद्यधिकंदिशतंदेवमेदाईशानंयावत्
अष्टाविंशत्यधिकंशतं, पद्मलेश्यायांसंज्ञितिर्यगपंचेन्द्रियादश, मानुष्या-
भेदाः देवभेदसनत्कुमारमाहेंद्रमद्मलोकांतिकत्रिसागरासुः किल्बिषि-
काः पर्यासाऽपर्यासकमेदात्पद्मविंशतिः, शुक्लेश्यायांतिर्यग्मनुष्याः
पद्मलेश्यावत् देवभेदास्तुलोकांतसर्वायंसिद्धपर्यंतत्रयोदशसागरासुः
किल्बिषिकाः पर्यासाऽपर्यासभेदात्चतुश्चत्वारिंशत्, भव्येसर्वे अभव्येलो-
कांतिकानुत्तरभेदरहिताः पंचशतपंचत्रिंशन्तुल्लाभात्रपराधार्मिकाः कर्म-
भूमिनराणां अभव्यत्वमतिपेधः कुत्रचित्दृष्टोपि भगवत्यादीतत्प्रागद-
र्शनात्तुनांगीकृतइतिउपशमेसंज्ञिभेदेपुनारकतिर्यग्मनुष्यभेदाः सर्वे-
सम्यक्त्वस्थाः देवभेदेषुलोकांतिकाऽनुत्तरभेदरहिता भवन्ति । एतेषुपूर्व-
ग्रंथिभेदात्तुनात्रोपशमसम्यग्दर्शनाभावः, क्षायिकेतुनारकाः पदतिर्य-
ग्प्रत्ययादशपूर्वब्रह्माऽपेक्षयाकेचित्तिर्यग्क्षायिकेनेच्छन्तिमनुष्यभेदे-
षुभवन्ति । तच्चयुगलिकानांतुपूर्वकर्ममूत्रोचदयुगलासुः पश्चात्पुग-
लैषुआगच्छतिततः देवेषूपद्यततः मनुष्यत्वमापन्नः सिद्ध्यतिउक्तं-
चकर्मग्रंथटीकायां, तंसिपतईयचउत्वेभवंमिसिज्जतिखइयसम्मते, सु-
रनारययुगलसुगइयंतुजिणकाळिपनराणं इतिवचनात् एतदूगाथा-
प्रमाणतिर्यग्गतीनसंभवः युगलसुगइयंदातिवचनान्यतः जंतरद्वीप-
काः क्षायिकानभवन्तितेनमानुष्याभेदास्त्रिंशत्कर्मभूमिजाः पट्टिरकर्म-
भूमिजाः एवंनवतिर्मानुष्याभेदाः पदनैरयिकाः किल्बिषवर्जितात्रिंसा-
निकाः सप्ततिः एवंवाच्यं ॥ क्षयोपशमेतुचतुर्थगुणस्थानप्रत्ययाः
केचित्सर्वार्थसिद्धौक्षायिकंसम्यक्त्वमेवदृच्छन्ति तथाप्येतत्प्रापिक-
मिवभासतेइतिज्ञेयं॥ मिथे १९८ सास्वादने ४०० मिथ्यात्वे ५३५
गुणस्थानोक्तभेदाः वाच्याः संज्ञिमार्गणायांमनोयोगवत् असंज्ञि-
षुअष्टत्रिंशत् तिर्यग्प्रत्ययाएकाधिकंशतं (मनुष्याणां) मायन्ते ।

आहारकस्य सर्वे अनाहारकस्य ते नैरपिकाः सप्ताऽपर्याप्तकास्तिर्यग्योनि-
जाश्चतुर्विंशतिरपर्याप्तकादेव भेदाः नवनवतिरपर्याप्तकाः मनुष्यभेदाः
असंज्ञिप्रत्यया एकाधिकं शतमपर्याप्तसंज्ञिमनुष्याः एकाधिकं शतं पर्या-
प्तकाः केवलसमुद्घाते च पंचदशकर्ममूमिजा अप्यनाहारकालभ्यंते-
अतः त्रीणि शतानि सप्तचत्वारिंशत् अधिकानि प्राप्यंते ॥ इत्युक्त्वा वि-
स्तारतः जीवभेदा मार्गणासु ॥ १३२ ॥ सांप्रतं मार्गणासु समुद्घात-
भेदान् दर्शयन्नाह ॥

टिप्पण्यः—पांचसे तेसठ जीवभेद छे । उत्तर गुणठाणे जिम
छे ते मार्गणाये जाणवो, तेमव्ये लोकांतिकना भेद अनुत्तर देव-
ताना भेद ए समक्कितीनेज होय. नरकगति १४, तिर्य्यगगति
४८, मनुष्यने ३०३, देवतागति १९८, पंचेद्रीयने २२, विकलने
पोताना २ ना पंचेद्रीयने ५३५, पृथिवीकायने ४, अपृकायने ४,
तेउकायने ४, वाउकायने ४, वनस्पतिने ६, यसने ५४१, मनो-
योगे २१२, अपर्याप्ता गिणतां ४२४, वचनयोगे ४४१, काय-
योगे ५६३ इत्यादिक सर्वयंत्रयी जाणवो. एकलोकांतिक तथा
अनुत्तर विमानना भेद सर्वसमक्कितीने होय, ए रीते जाणवो ॥
॥ १३२ ॥

मणुएसगसमुद्घाया, देवेतिरएअपंचचउनिरए ।
सेसासुमग्गणासु, गुणठाणविहीओनेयवा ॥ १३३ ॥

टीका—मणुएसगसमुद्घाया इत्यादि ॥ मनुष्यगतीसगति-
समसमुद्घाताः प्राप्यंते वेदनादयः देवगतीनि पर्यगती वेशना ।
कयायमरण ? वैक्कियतजस ? लक्षणाः पंचसमुद्घाताः चउनि-
येनारहगती वेदनाकयायमरणवैक्कियलक्षणाश्चत्वारः समुद्घाताः शेषा-

शुभार्गणासु गुणस्थानविधिवत्ज्ञातव्याः । प्रसक्तायेयोगप्रयेऽमु-
 तेऽपायांभ्यश्चेक्षायिकसम्पगदर्शनेसंस्थाहारकपंचेन्द्रियलक्षणासुदश-
 भार्गणासुसतसमुद्घाताभवंति, पुरुषनपुंसकवेदे कपायचतुष्टये-
 ज्ञानचतुष्टयेदर्शनत्रिकेसामायिकच्छेदोपस्थापनीयचारिषद्वयेऽप्येष्टपापं-
 चकेक्षयोपशमसम्यक्त्वलक्षणेएकविंशतिभार्गणासुकेवलिसमुद्घाता-
 ऽभावात्पदसमुद्घाताभवन्ति, स्त्रीवेदअज्ञानप्रयभिरितिदेशविरति
 अभ्योपशमसास्वादनमिध्यात्वलक्षणासुदशभार्गणासु आहारक-
 केवलिवर्जाः पंचसमुद्घाताः भवंति । एकेन्द्रियवायुकायअसंशि-
 अनाहारकभार्गणासुवेदनाकपायमरणवैक्रियलक्षणाश्चत्वारःसमुद्घा-
 ताः, विकलात्रिकस्यावाचतुष्कभार्गणासुवेदनाकपायमरणलक्षणास्त्रयः
 समुद्घाताः, परिहारविशुद्धिमिश्रभार्गणासुवेदनाकपायरूपौद्वौसमु-
 द्घातौ, सूक्ष्मसंप्रदाये नसमुद्घातः, मरणेऽपिसमुद्घातमंतरेणैवके-
 वलद्विकेपधारुयातचारिषेचैकंकेवलिसमुद्घातलक्षणंभवति इत्यु-
 क्ताभार्गणासुसमुद्घाताः ॥ १३३ ॥ अथभार्गणासुव्यानान्याह ॥

टिप्पण्यः—हवे समुद्घात कहे छे, भार्गणाये मनुष्यगति
 भार्गणाये सात समुद्घात हवे, देवगति तिर्यग्गतौ पांच समु-
 द्घात छे । वेदना कपाय मरण वैक्रिय तैजस ए पांच समुद्घात
 छे । नारकीने ४ समुद्घात छे । वेदना कपाय मरण वैक्रिय ॥
 ४ शेषभार्गणाये समुद्घात गुणग्रणाने अनुक्रमे भार्गणाये पिण
 जाणवो ॥ १३३ ॥

इगविगलयावरेसु; असंज्ञोऽसुनज्ञाणममणत्ता ।
 नरत्तसपणिदिखवगे, सबेजोऽसुफाए ॥ १३४ ॥

टीका—इगविगलयावरेसु इत्यादि ॥ एकेन्द्रियविकलेन्द्रिय-

स्थावरपंचकमार्गणासु असंज्ञितक्षणासु नव्यानं अमनस्कत्वात् मनो-
रहितत्वात्, अंतोमुद्धतमित्तंचित्तावत्याणपुगवत्युम्भि छुत्तमत्याण-
ज्ञाणं इतिवचनात् अतः मनोरहितत्वात् नव्यानसद्भावः नरत्तिमनु-
ष्यगतौ वसकाये पंचेन्द्रियमार्गणायां क्षायिके सम्यग्दर्शने सर्वे आर्तरीद्र-
धर्मशुक्लक्षणा निचत्वारि ध्यानानिते पांषोडशापि पादालभ्यन्ते सर्वगु-
णस्थानकसंभवात्, गुणस्थानकाऽपेक्षया ध्यानभेदावक्तव्याः योग-
त्रिकेशुक्ललेखायां ॥ १३४ ॥

टिप्पण्यः—एकेन्द्रियमार्गणाये विकलेन्द्रियमार्गणाये धावरमा-
र्गणाये असंज्ञीमार्गणाये ध्यान नयी. स्वेमाटे जे पृच्छी मार्ग-
णाये मन नयी. मनविना ध्यान धाय नही. ध्यान ४ प्रकारनां
छे, आर्तध्यान १ रौद्रध्यान २ धर्मध्यान ३ शुक्लध्यान ४ ए
४ ध्यान छे. तेमज्ये आर्तध्यानना पाया ४ इष्टवियोग १ अ-
निष्टसंयोग १ रोगचिंता १ निदान १ ए ४ रौद्रध्यानना पाया छे
४ ह्यास्यानंद १ मृपानंद २ चोर्यानंद ३ परिग्रहक्षुण्णानंद ४
धर्मध्यानना पाया ४ आज्ञाविचय १ अपायविचय ३ विपाक-
विचय ३ संस्थानविचय ४ शुक्लध्यानना पाया ४ पृथक्स्ववि-
तर्कसंप्रवीचार १ एकत्ववितर्कअप्रविचार २ गृहमक्रिया प्रति-
पाति ३ पृथक्क्रिया निवृत्ति ४ सर्व १६ भेद धया, मनुष्यगति
१ प्रसक्त्य १ पंचेन्द्री १ क्षायिकसमकित ४ ए चार मार्गणाये
ध्यानना १६ भेद छे. योग ३ शुक्ललेखा तथा ॥ १३४ ॥

आहारेचरमस्स, सुकस्सविणाकसायवेएसु ।

उवसमिति सुकहीणा, तिनाणदंसेसमणभवे ॥ १३५ ॥

टीका—आहारकमार्गणायां चरमं शुक्लं युगलक्रियद्वयं ३-

नापंचदशध्यानभेदाः प्राप्यन्ते । अस्यायोगिकालेप्राप्यमाणत्वात्
अयोगित्वंतुआसु मार्गणासुनास्ति तथा कषायमार्गणासु चतसृषु-
वेदत्रिकमार्गणासु उपशमसम्यग्मार्गणासु, तिसृष्वहीणा, इतित्रयः
शुक्लापकत्ववितर्काऽप्रविचार १ मूक्षभाकिपाद्युपरत २ उच्छिन्न-
क्रियाऽनुवृत्ति ३ क्रियालक्षणाणां क्षीणमोहादिषुप्राप्यमाणत्वात्
तेनैतासुनभवति, तिनान्नदंसेसमणभवे मत्यादिज्ञानत्रिके यद्युरादि-
दर्शनत्रिकेसमप्राप्ति समनस्कानां सज्जिनांभव्येभ्यमार्गणायां अग्ने-
तनगाधागताध्यानभेदाः वाच्याः ॥ १३५ ॥

टिप्पण्यः—आहारकमार्गणाये शुक्लध्याननो चरम छेहलो पायो
नयी. ते शुक्लनो चोथो पायो अयोगी गुणटाणे छे तेमाटे नयी.
कषायमार्गणाये उपशमसमकिनमार्गणाये वेद तीन ३ मार्गणाये
आर्तना ४ रुदना ४ धर्मना ४ शुक्लनो १ एवं १३ भेद छे.
तीन शुक्ल ते क्षीणमोह गुणटाणे पर्छी पाये तेमाटे नयी.
तीन ज्ञान ३ ती १ दर्शनसंज्ञी एवं ७ भव्य मार्गणाने विवे
छे. ॥ १३५ ॥

चरमदुसुकविहीणा, अणहारदुकेरलेसुदोचरिमा ।
पणलेसवेयगेसु, असुकपरिणामभेयणं ॥ १३६ ॥

टीका—एतासुमार्गणासुक्षीणमोहपर्यंतं गुणस्थानकप्रारम्भाच्चतु-
र्दशध्यानभेदाः भवंति चरमोद्गोशुक्लमूक्षभाक्रियव्युपरतक्रियाताम्या-
हीनाभवन्ति । अनाहारकमार्गणायां विमहगतौत्तिज्ञानांभ्यानाभा-
वात्, अयोगिस्थानाद्वारकयतुधरमोद्गोशुक्लमाप्येते, तथाकेवलदि-
केऽपिचरमोद्गोशुक्लभेदोप्राप्येते तथा पचसुअन्त्यासुवेदयासु तथा
क्षयोपशमेसम्यग्दर्शनेअसुक्ल, शुक्लध्यानरहिताद्वादशभेदाभवन्ति ।
अप्रमत्तपर्यंतगुणस्थानकानांतदभावात् । शुक्लस्यअपूर्वकारणादी-

પ્રાપ્યમાણત્વાત્ નાત્રસર્વવધ્યાનભેદાઃ યેઉક્તાઃ તેસર્વેપરિણામભેદેન-
ભવંતિ । અત્યંતવિશુદ્ધીવિશુદ્ધાઃ અત્યંતસંક્લેશેસંક્લિષ્ટાઃ સર્વજી-
વાનાંપ્રાયોધ્યાનકાલશ્રાલ્પઃ સ્મૃતિર્ચિંતાભાવનાકાલસ્તુપદ્ધતરિતિ ॥
॥ ૧૩૬ ॥

ટિપ્પણ—છેહલા શુદ્ધધ્યાનના ૨ પાયાવિના ચરુદે પાયા
છે. ૫ અંત્યે ૨ પાયા તે અયોગી ગુણટાણે છે. તેમાટે ઓછા
ગણ્યા છે. અનાહારકમાર્ગણાયે કેવલ ૨ ને વિષે શુદ્ધધ્યાનના
છેહલા ૨ પાયા છે. પાંચ ભેદયાને ક્ષયોપશમસમક્રિતને વિષે
શુદ્ધધ્યાન વિના ૩ ધ્યાનના ૧૨ પાયા છે. જે કારણે પરિ-
ણામને ભેદે આટમા ગુણટાણા પછી શુદ્ધધ્યાન હોવે ૫ માર્ગણા
૭ ગુણટાણા સીમ છે. ॥ ૧૩૬ ॥

સુદુમેપદમંસુકં, હરકાપસુકચરુરપરિહારે ।

અદતિગધમ્મચરુગં, ઇગસુકયુઅંદુસ્તામર્દપ ॥૧૩૭॥

ટીકા—સુદુમેપદમંસુકં હત્યાદિ ॥ સૂક્ષ્મસંપરાપેચારિત્રેમ-
ધમંઆદ્યં શુદ્ધપૃથક્ત્વવિતર્કસપ્રવીચારલક્ષણંપૂર્વશુદ્ધધ્યાનંલભ્યમ્
હરકાપેયથારુપાતધારિત્રેશુકચરુરશુદ્ધધ્યાનસ્યચત્વારોભેદાઃ ભવંતિ
તત્ર ઉપશાંતમોહેપૃથક્ત્વં ક્ષીણમોહેપૃથક્ત્વંસપોગેમૂક્ષમક્રિયાલક્ષણં
અયોગિકેવલિગુણસ્થાનેય્યુપરતક્રિયાલક્ષણં પરિહારવિશુદ્ધીઆત્મ-
વિકં નિદાનાત્તરહિતંમુનીનાંભવતિ । આચાર્યાદિદ્વિશ્વવિયોગારોગ-
ધિનાદિકારણેચઆત્મત્રયસંભવાન્, સ્વાધ્યાયાદૌતુચમધ્યાનયતુરુપ-
સદ્ભાવાન્ પ્રમત્તાનપ્રમત્તગુણસ્થાનપ્રાયોગ્યત્વાત્ । હુસામર્દપતિ, સા-
માપિક્ષેદોપસ્થાપનીયલક્ષણેચારિત્રદ્રવ્યેપૂર્વપ્રથમંશુદ્ધધ્યાનંપૃથક્ત-
વિતર્કલક્ષણેનપુત્તંરૂપેનનપ્રમતેઆત્મવિકલમંચતુરુપસદ્ભાવાન્ ।

प्रमत्तेधर्मध्यानचतुष्टयसद्भावात् । अपूर्वाऽनिरुतौप्रथमंशुक्लंचारित्र-
द्वयेप्रमत्तादिअनिवृत्तिपर्यंतं गुणस्थानसद्भावात् ॥ १३७ ॥

ट्यार्थः—मूढमत्तंपरायचारित्रे पहिलो शुद्धध्याननो पायो
छे. यथारूपात्तचारित्रमन्वे शुद्धध्यानना ४ पाया छे. परिहार
विशुद्धिमन्वे आर्तध्यानना तीन भेद धर्मध्यानना ४ भेद छे.
सामायिक छेदोपस्थापनीय विषे आर्तध्यानना तीन भेद धर्मना
४ भेद शुक्लनो १ भेद पहिलो ए भेद छे. ॥ १३७ ॥

सुदुसुकंमणनाणे, सेसेसुअट्ठरुइझाणाइ ।

दंडगतेरसदेवे. नवतिरियेइगेगनरनिरए ॥ १३८ ॥

टीका—सुदुसुकंमणनाणे इत्यादि ॥ मनःपर्यवज्ञानेप्रमत्तनः
क्षीणमोहंयावन्गुणस्थानसत्त्वे आर्चनिकधर्मचतुष्कशुक्लद्वयसद्भा-
वान् मनःपर्यवज्ञाने नवध्यानभेदाः भवन्ति शेषासुगतित्रिकअज्ञान-
त्रिक अविरतिदेशविरति अभव्यमिध्यास्व सास्वादनमिश्रलक्षणा-
गुद्वादशमार्गणासु आर्तरीदं झाणाइ ध्यानभेदानुसक्तत्वं प्राकृतत्वात्-
अष्टौ भवन्ति । इत्युक्ताध्यानभेदाः मार्गणासु, सांप्रतंचतुर्विंशति-
दंडकानुमार्गणासु दर्शयन्नाह देवेदेवगतीत्रयोदशदंडकाभुवनपतिदश-
व्यंतरजपोतिष्क वैमानिकलक्षणाः प्राप्यन्ते, नवति, दंडकाः स्यावर-
पंधकविकलत्रिकतिर्यगपंचेन्द्रियलक्षणानवदंडकास्तिर्यगतिमार्गणा-
यां एकोनरगति लक्षणः नरगती एकोनैरयिकगति लक्षणः नरकगती-
भवति ॥ १३८ ॥

ट्यार्थः—मनःपर्यवज्ञानमन्वे आर्चना ३ भेद धर्मना ४
शुक्लना २ पट्टहा भेद छे । शेषमार्गणाये आर्तध्यानना रुदना

૪ ભેદ પાંમીણ, ૫ માર્ગણાણ ધ્યાનના ભેદ કહ્યા, હવે ૨૪ દંડક વાસઠ માર્ગણાયે કહે છે. તેર દંડક દેવતાની ગતિમલ્લે છે, ત્રીસ ગતિમલ્લે નવ દંડક છે. નાસ્ત્રીને એક દંડક છે, મનુષ્યને દસ દંડક છે ॥ ૧૩૮ ॥

પણણિંદિયવિગલે, થાવરપણમેનિયંચમણયોગે ।
પંચેંદિસુતિગનાણે, વિભંગેઓહિદંસેય ॥ ૧૩૯ ॥

ટીકા—પણણિંદિયવિગલે ઇત્યાદિ ॥ એકેન્દ્રિયમાર્ગણાયાં પાંચ પદો તિ પંચ પૃથિવ્યપ્તેજોવાયુવનસ્પતિલક્ષણાઃ પંચદંડકાઃ ભવંતિ, વિકલેસ્વકાઃ સ્વનામકાદંડકાભવંતિ । પૃથિવ્યાદિપુપંચમુસ્વનામકાઃ એવદંડકાઃ, તથામનોયોગેપંચેંદ્રિયમાર્ગણાયાં જ્ઞાનત્રિકેમત્યાદિકેવિભંગેઅવધિદર્શનેચશબ્દઃ સમુચ્ચયાર્થઃ ॥ ૧૩૯ ॥

ટિપ્પણ—એકેન્દ્રિયમાર્ગણાયે પાંચ દંડક છે. પૃથિવીઅપ્તેજોવાયુવનસ્પતિ એવં ૫ વિકલનેત્રિપે પોતાના દંડક વેંદ્રીને વેંદ્રી, તેંદ્રીને તેંદ્રી ચૌરિંદ્રીયને ચૌરિંદ્રીનો દંડક છે, થાવર પાંચમલ્લે થાવરના દંડક પોતાના જાણવા । પૃથિવીકાયમલ્લે પૃથિવીનો દંડક, અપ્કાયમલ્લે અપકાયનો દંડક, તેજકાયમલ્લે તેજનો દંડક, વાયકાયમે વાયનો દંડક, વનસ્પતિકાયમે વનસ્પતિનો દંડક છે । મનોયોગ વચનયોગ ? પાંચેંદ્રિય માર્ગણાયે ? મતિજ્ઞાન ? મુક્તજ્ઞાન ૨ અવધિજ્ઞાન ૩ તથા વિભંગજ્ઞાન તથા અવધિદર્શનેત્રિપે ॥ ૧૩૯ ॥

સંમ્મતિગેમીસંમિ, સંઘિસુસાલસંયમેપણમે ।
મણનાણકેવલદુગે, ણગંનરદંડગંહોડ ॥ ૧૪૦ ॥

टीका—सम्यक्त्वविके उपशमक्षयोपशमक्षायिकेमिश्रसंज्ञि-
मार्गणापांसोलचि षोडशदंडकानात्कैकदेवप्रत्ययास्त्रयोदशतिर्यग्मनु-
ष्याः एते भवन्ति संयमपंचकेमनःपर्यवज्ञाने केवलज्ञाने केवलदर्शने
एकमनुष्यगतिलक्षणादंडकं भवति, वचनयोगे विकलविकसंज्ञिषोडश-
मुक्ताएकोनविंशतिदंडका भवन्ति ॥ १४० ॥

ट्यार्यः—उपशम १ क्षयोपशम २ क्षायिक १ मिश्रदृष्टि
ते संज्ञीमार्गणाए सोल दंडक छे, देवताना १३ नारकीनो १
तिर्यचपंचेंद्रीय १ ए सोल छे, पांच संयममनःपर्यवज्ञान १ केव-
लज्ञान १ केवलदर्शन १ पटली मार्गणाए एक मनुष्यनो दंडक
होवे, ए मनुष्य बिना न पामीये ॥ १४० ॥

इगुणिसतसेपुरिसे, धीयेएपनरसंसंढिइफारा ।

वेसेतिरिमणअदुगं, चरकुसुइगिविति विणासत्तर १४१॥

टीका—इगुणिसतसेइत्यादि ते एव एकोनविंशतिदंडकाः वस-
कापेपुरिसे पुरुषवेदे तपार्खावेदे नारकवर्जाः पंचदशसंज्ञिदंडकाः सं-
द्धिपुंसकवेदे नारकरथात्र विकलतिर्यग्मनुष्यलक्षणा एकादशदंडका भ-
वन्ति । देशविरतिमार्गणापांसोतिर्यग्गतिमनुष्यगतिलक्षणी द्वौ दंडकौ च-
क्षुदर्शने एकैन्द्रियाः पंच, विति द्वौन्द्रियाः श्रीन्द्रियादंडकसप्तकां बिना सप्त-
दशदंडकाः भवन्ति ॥ १४१ ॥

ट्यार्यः—वसकायमार्गणाये विकल ३ देवता १३ नारकी १
तिर्यचपंचेंद्रीय १ मनुष्यपंचेंद्रीय १९ दंडक छे, पुरुषवेदे र्खावेदे
देवताना १३ तिर्यचपंचेंद्रीय १ मनुष्यपंचेंद्रीय १ ए १५ दंडक
छे । पुंसकवेदमत्वे नारकी १ भार ५ विकल ३ तिर्यचपंच-

चेंद्रीय मनुष्यपंचेंद्रीय ए ११ दंडक छे । देशविरातिमव्ये तिर्यच
१- मनुष्य १ ए वे दंडक छे । चक्षुदर्शनमव्ये एर्केद्राना ५ दंडक
छे, चेंद्रीयो १ तेंद्रीयो १ ए सात विना शेष १७ दंडक पामीये
छीए. ॥ १४१ ॥

बावीसकिण्हतिगे, अठ्ठारस तेउएअ पउमदुगे ।
तिंगदसगंचअसन्नी, सासाणेहुंतिबावीसं ॥ १४२ ॥

टीका—बावीसकिण्हतिगे इत्यादि कृष्णनीलकापोतलक्षणा-
सुलेइयासुज्योतिष्कवैमानिकवर्जाः द्वाविंशतिदंडकाः तेजोलेइयायां-
नारकतेजस्कायवायुकायविकलत्रिकवर्जाअष्टादशदंडकाभवन्ति ॥ पउ-
मदुगेपद्मशुक्लेइयाद्वयेतिर्यगपंचेंद्रियमनुष्यपंचेंद्रियगर्भजवैमानिकाः
त्रयोदंडकाभवन्ति । दसगंच असन्ना, असंक्षिमागर्गणायांस्थावरविकल-
तिर्यगमनुष्यलक्षणाः दशदंडकाः भवन्ति, तथासास्वादनमार्गणायां
तेजोवायुकायरहिताद्वाविंशतिदंडकाः लभ्यन्ते ॥ १४२ ॥

ट्वार्थः—कृष्णलेइया १ नीललेइया २ कापोतलेइया ३
ए तीनने विपे ज्योतिपी १ वैमानिकविना बावीस दंडक छे.
तेजोलेइयाने विपे नारकी १ विकल ३ तेउकाय वायुकाय विना
१८ दंडक पामीये छे. पद्म तथा शुक्लेइयाने विपे ३ दंडक
छे. एक वैमानिकनो १ एक तिर्यचनो १ एक पंचेंद्रि मनु-
ष्यनो १ एवं ३ छे, तथा असंक्षिमागर्गणाये १० दंडक छे.
थावर ५ विकल ३ तिर्यचसंक्षी १ मनुष्यजसंक्षी १ एवं
१० दंडक लाभे सास्वादनमां २२ दंडक छे, तेउकाय वाउकाय
नयी. ॥ १४२ ॥

सेसासुमग्गणासु, चउविसदंडगानिरयविगले ।

धावरिइगिनपुंसो, देवाधीपुरिसवेआय ॥१४३॥

टीका—सेसासुमग्गणासु इत्यादि ॥ शेषासुमार्गणासु काय-
योगकषायचतुष्कअज्ञानद्वयाविरति अचक्षुर्दर्शनभग्याऽभग्यमिग्या-
त्वाहारकानाऽहारकलक्षणासु चतुर्विंशतिदंडकाः भवन्ति । निरयवि-
गलेति, नरकगतिविकलधिकारयावरपंचकपुकेन्द्रियलक्षणासु एकः
नपुंसकवेदलक्षणेवेदः भवति । देवगतीस्त्रीवेदपुरुषवेदोपपद्येते ॥
॥ १४३ ॥

ट्यार्थः—शेषमार्गणाये काययोगे कषाय ४ अज्ञान ३ अ-
विरति चक्षुर्दर्शन १ भग्य १ अभग्य १ मिग्यात्व १ आहारी
१ अनाहारी १ पृट्ठी मार्गणाये २४ दंडक छे. हवे बासठ
मार्गणाये कहे छे. वेद तीन वखाणे छे, नारकीनी मार्गणाये
विकल ३ पावर ५ एकेन्द्रिय १ पृट्ठाने नपुंसक वेद छे.
तथा देवगतिमव्ये स्त्रीवेद पुरुषवेद ए वे वेद पामीये छे. ॥१४३॥

सुहमअहरकायदुकेवलि, वेअरहीआनपुंसगाअमणा।
परिहारगादुवेया, सेस तिवेया मुणोयदा ॥ १४४ ॥

टीका—सुहमअह इत्यादि ॥ सुहमचित्सूक्ष्मसंपरापचात्तिथे-
यथारूपातचारिथे केवलिद्विकेयताः मार्गणावेदरहिताज्ञातग्याः ॥
अमणाअसंज्ञिनः नपुंसकवेदाभवति । परिहारविशदिकाः पुरुषवेद-
नपुंसकवेदाभवन्ति । अवनपुंसकाः कृत्रिमापवयाह्याः भगवत्यांपव-
विंशतितमशतकान्त्येयं । सेसाशेषाः सर्वमार्गणास्त्रिवेदकाः भवन्ति ।

ઇત્યુક્તંમાર્ગંગાસુવેદદ્વારં ॥ ૧૪૪ ॥ સાંપ્રતંમાર્ગંગાસુદ્રુવંધિદ્વારં
દર્શયન્નાહ ॥

ટિપ્પણી:—સૂક્ષ્મસંપ્રસાય ? યથારૂપાતચારિત્ર ? કેવલજ્ઞાન
? કેવલદર્શન ? પૃથ્વી માર્ગંગાએ કોઈ વેદ નથી. કર્મગ્રંથ-
મધ્યે કેવલજ્ઞાનોપયોગે વેદ ૩ ને કહ્યો છે, તે આકારરૂપવેદ
ગવેષ્યા છે, પરંવિકારરૂપ નથી ગવેષ્યો, અસંજ્ઞાને એક નપુંસકવેદ
છે. પરિહારવિશુદ્ધિને પુરુષ તથા નપુંસકવેદ છે. શેષ જે માર્ગંગા
રહી તે સર્વને ત્રીણ વેદ લામે છે. ॥ ૧૪૪ ॥

ચત્રચત્તેઅકમ્મા, ગુરુલહુનિમિણોવધાયભયકુચ્છા ।
મિચ્છકસાયાવરણા, વિગ્ધાધુવંધિસગચ્છા ॥૧૪૫॥

ટીકા—ચત્રચત્તેઅકમ્મા इत्यादि ॥ ગાથા: પ્રાગ્ધ્યારૂપા-
તા: ષર્ણાદીનાંદ્રુવંધિત્ત્વંસ્વસ્વજાતિષુ એકત્યાવશ્યવંધાત્ । નહિ-
ત્ત્વંસ્વજાત્યન્યતમગ્રંથેદ્રુવંધિત્ત્વંતર્હિંસાતાસાતયોરન્યતમસ્યાવશ્યવં-
ધાત્દ્રુવંધિત્ત્વમાપ્નોતિ, તન્નાહ સાતાસાતયોર્હેતુમેદોષર્ણાદીનાંતુ-
સપુવહેતુ: તેનદ્રુવંધિત્ત્વમિતિપુવંગત્યાદિષ્વપિહેતુમેદવંધાત્ અદ્રુ-
વંતાક્ષેયા ॥ ૧૪૫ ॥

ટિપ્પણી:—હવેદ્રુવંધી કહે છે. વર્ણ ૪ તૈજસ ? કાર્મણ
? અગુરુલહુ ? નિર્માણ નામકર્મ ? ઉપવાત ? ભય ? હુગંઢા
? મિથ્યાત્વ ? કષાય ? ૬ આવરણ ? ૪ જ્ઞાનાવરણી ? ૫ દર્શ-
નાવરણી ? ૯ એવં ૧૪ આવરણઅંતરાય ? ૯ એ દ્રુવંધીની સડ-
તાલીસ પ્રકૃતિ જાણવી. ॥ ૧૪૫ ॥

અણમિચ્છયોણતિગ, વિણનાણતિગઓહિદંસસમ્મતિગે
મોસેદેસવિરણ, અવીઅકસાયાયધુવવંધી ॥ ૧૪૬ ॥

टीका—तत्रमार्गणासुजनंतानुबंधिचतुष्टयमिध्यात्वमोहनीय
स्त्यानद्विनिकलक्षणाष्टकप्रकृतिवर्जाः शेषाण्येकोनचत्वारिंशद्व्युत्पत्ति-
न्यः मत्पादिज्ञानविक्रयविदर्शनउपदामक्षयोपशमक्षायिकलक्षणा-
भ्यस्त्वधिकेभिश्चेवन्ति ॥ तादृशैस्तद्वितीयकयापरादिनाः पञ्च-
विंशद्देशविरताः संख्यान्ति ॥ १४६ ॥

ट्यार्यः—अनंतानुबंधि ४ मिध्यात्व १ धीणद्धी ३ ए
आठ विना ज्ञान ३ अवधिदर्शन १ समकिन तीनने विषे एटली
मार्गणाये इगुणचालीस ध्रुवबंधी. मिथदृष्टिनेविने ३९ चालीस
ध्रुवबंधी छे, देशविरतिनेविने ए ३९ चालीसमध्ये कयाप
पीजानी चोकडी काडीये तेवारे पांयास ध्रुवबंधी छे. ॥१४६॥

तीअकसायविणाते, मणपज्जयनाणचरणतिगसुद्धमे।
चउदससासापेते, मिच्छत्रिणाछचत्तधुवबंधी॥१४७॥

टीका—ती

इत्यादि॥ तादृशैस्तद्वितीयकयाप-
पतुष्टपरदिनापुनर्विशत, मनःपर्यवज्ञानेसामाविरुद्धेदोषरथापनीय-
परिहारविशुद्धिलक्षणेपारिषयिकेवर्णानि । हेतुभारनापपूर्ववत् ।
नथासुद्धमे सूक्ष्मतं परायपारिषेज्ञानागणीयपंचकंदर्शनारणीय चतु-
ष्टयं अनंतरायपंचकं एवं चतुर्दशध्रुवबंधिन्यः संधेभवंति । तथा मा-
वाशने, तेइति, तादृशबंधिन्यः मिध्यात्वंविनापदृशत्वादिशब्द-
वेप्राप्यंते मिध्यात्वस्यमिध्यात्वेपरमंशतु ॥ १४७ ॥

ट्यार्यः—ते पांयास मांदिपी तीजी चोकडी विना इक-
ध्रुवबंधी संधे । मनःपर्यवज्ञानी तानादिक, छेदोत्तरभापनीय
रिहाविशुद्धिने विने ३९ ध्रुवबंधी मळाने छे । सूक्ष्मतं-
१५७

मिथ्यात्वेऽसत्ततिः, संश्लिमागणायां तिसप्ततिः । असंश्लिमागणायां सप्ततिः । आहारके तिसप्ततिः अनाहारके ६५ पंचपष्टिः, अनुबन्धिन्यः भवेति ॥ १४८ ॥

टिप्पणः—केवलज्ञान १ केवलदर्शन २ ने विषे यथारूपात्-
चारित्र्ये विषे ध्रुवबंधी प्रकृतिबंधीय नही शेष ले मार्गणा
घोशालीसते ध्रुवबंधी सर्व ४७ सुडनालीस बांधे ध्रुवबंधी काढीये
शेष रहे ते अनुबन्धी प्रकृतिनो बंध छे । नारकीने ५४ ति-
र्य्यने ७० मनुष्येने ७३ देवगतिने ५७ एकैर्द्राविकलैर्द्रावे ६२
पंचैर्द्रावे ७३ पृथ्वीअपूतेउवनस्पतिने ६२ तेउवाऊने ५८ अस-
योग ३ वेद ३ कपाय ४ ने ७३ ज्ञान ३ ने ४० मनःपर्य-
वज्ञानने ३४ केवलज्ञानने १ तेष्या ३ ने ७१ तेजो ६४
पद्म ६१ शुद्ध ५७ भव्य ७३ अभव्य ७० उपशम ३८ क्षायिक
४० क्षयोपशमे ४० मिश्रे ३५ सास्वादने ५५ मिथ्यात्वे ७०
संज्ञा ७३ असंज्ञा ७० आहारीने ७३ अनाहारीने ६५ अनुब-
न्धीनो बंध छे ॥ १४८ ॥

निमिणधिरअधिरअगुरुअ, सुहअसुहतेअकम्मचउवच्चा।
नाणंतरायदंसण, मिच्छंधुवउदयसगवीसां ॥१४९॥

टीका—निमिणधिरअधिर इत्यादि गाथा प्राग्व्याख्याताअय-
ध्रुवोदयिनीः प्रकृतीः मार्गणायुविभजयन्नाह ॥ १४९ ॥

टिप्पणः—ध्रुवोदयी २७ छे, निर्माण १ धिर १ अधिर १
अगुरुत्वं १ शुभ १ अशुभ १ तेजस १ कर्मण १ वर्णा-
दिक ४ ए १२ नामकर्मनी ज्ञानावरणी ५ अंतराय ५ दर्शना-

વર્ણી ૪ મિથ્યાત્વ ? એ સત્તાવીસ ધ્રુવોદયી જાણવી. પ્રકૃતિ સ્વરૂપ એ રીતે છે. ॥ ૧૪૯ ॥

નામધ્રુવોદયકેવલિ, સમ્મત્તપરાસુમગ્ગણાસુચ ।
મિચ્છવિનાસેસાસુ, સગત્રીસંહુંનિધ્રુવોદયા ॥૧૫૦॥

ટીકા—નામધ્રુવોદયકેવલિ ઇત્યાદિ । કેવલિત્તિ મીમોમીમ-
સેનહિતિન્યાયાન્ કેવલજ્ઞાન કેવલદર્શનમાર્ગણાદ્રયેનામકર્મપ્રત્યયા-
ધ્રુવોદયિન્યોદ્વાદશપ્રકૃતયઃ પ્રાપ્યતે, તથા સમ્મત્તપરાસુ સમ્પ-
ક્ત્વસહિતાસુ માર્ગણાસુમત્યાદિજ્ઞાનચતુષ્ટયેઅવધિદર્શનેસંયમષદ્કે
ઉપશમાદિસમ્પક્ત્વત્રયેચશબ્દાત્સાસ્વાદનેમિથ્રેમિથ્વાત્વોદયંવિનાષદ-
વિંશતિધ્રુવોદયાઃ ભવંતિ, શેષપ્રમુમાર્ગણાસુમપ્રવિશતિઃ ધ્રુવોદયાઃ પ્રા-
પ્યંતે, ભાવનાગુણસ્થાનાધિકારવત્ત્રેયા ॥ ૧૫૦ ॥ અધ્રુવોદયિ-
પ્રકૃતિદર્શનાર્યમાહ ॥

અર્થ—કેવલજ્ઞાન ? કેવલદર્શનમધ્યે નામકર્મની ?
ધ્રુવોદયી ઉદય છે. સમક્તિસહિત જે માર્ગણાજ્ઞાન ૪ અવધિ-
દર્શનસમક્તિ ત્રીન ઇત્યાદિક માર્ગણાયે મિથ્યાત્વ વિના ૨૬
ધ્રુવોદયી ઉદય છે, શેષમાર્ગણાયે સત્તાવીસ ધ્રુવોદયી છે. ॥૧૫૦॥

ધ્રુવોદયહીણોદયોહ, સેસા(સંખ્યા)અધ્રુવોદયાણનેયદ્વા
ધ્રુવસંતાકેવલદુગિ, ચતુસત્તરિસેસસત્ત્વાઓ ॥૧૫૧॥

ટીકા—ધ્રુવોદયહીણોદયોહ ઇત્યાદિ । ઉદયેમાર્ગણાસુઉદયસ્યય-
ઓષઃ સધ્રુવોદયહીનઃ શેષોદયોચસંખ્યાસાઅધ્રુવોદયસંખ્યાજ્ઞાતમ્યા,
નરકગતૌ ઇકોનાશીતિઃ ઉદયસંખ્યા તત્સત્તરિંશતિધ્રુવોદયાઃ શેષા-

द्विपंचाशत् अद्भुतोदयाज्ञातव्याः एवं सर्ववभाष्यं, विचारसारपंचकं-
रवोपसंततः ज्ञातव्या इति ॥ अयद्भुवसत्ताविंशदधिकशतमानासा-
चसत् (अष्ट) १ पंचाशदधिकशतप्रकृत्यपेक्षया गृहीता तदपेक्षया केवल-
ज्ञान केवलदर्शनमार्गणायांचतुस्सप्ततिः द्रुवसत्ता लभ्यते शेषा सुषष्टि-
मार्गणतुसुसर्वा अपि द्रुवसत्ताः लभ्यन्ते भावनायस्वतः ज्ञेया ॥ १५१ ॥
अद्भुवसत्तां दर्शयन्नाह ॥

व्याख्यं—द्रुव उदयणी हीन कानां उदयनो जे ओच छे ते
मन्वे ध्रुवोदयी काडनां रही जे प्रकृति तं अद्भुवोदयी जाणवी,
नरगती १९ प्रकृति उदय छे, तेमन्वे २७ ध्रुवोदयी ५२ अ-
द्भुवोदयी इमज सर्व यंत्रकयी जाणज्यो, हवे ध्रुव सचा कहे छे.
केवलज्ञान केवलदर्शनने विषे चिदुत्तरि ध्रुव सचा छे, शेष साठ
मार्गणाये सर्व एकसोतीसनी ध्रुव सत्ता छे. ॥ १५१ ॥

अधुवेतिरियाअजिणा, देवनिरयाइगाउविणुविगला ।
धावरइगअजिणाओ, दुगअतिगाउतेउदुगे ॥ १५२ ॥

टीका—अधुवेतिरियाअजिणा इत्यादि ॥ अद्भुवे अद्भुवसत्तायां
तिपंगुमोनिकानां अजिनाजिननामरहिताः सप्तविंशतिः अद्भुवसत्तायाः
लभ्यन्ते, देवगतवपिनरकापूरहिताः सप्तविंशतिरद्भुवसत्ताः नरक-
गतीदेवापूरहिता अधुवसत्ताः प्राप्यन्ते, विकलेन्द्रियत्रिके रक्षात्रात्रिके
पृथिव्यपवनरूपतिलक्षणे इगातिपूकेन्द्रियमार्गणायां जिननामदेवायुः
नरकायुः इति प्रकृतित्रयपूरहिताः पंचविंशतिः अद्भुवसत्ता भवन्ति ।
अतिगाउतिनरकदेवमनुष्यापूरहिता धनुर्विंशतिः अद्भुवसत्ता लभ्यन्ते,
एताधमनुपपत्तः आगतपतेजरापयकायुः पतञ्जलिनां भवति ।

તેજસ્કાયિહોદયેઆવલિજ્ઞાનનંમતુષ્યગાનિમનુષ્યાનુગ્રીં દેવગતિ
વાતુશીં નરકગતિનરકાનુગ્રીં વૈક્રિયસત્તાહારકમપ્રલક્ષણમતા
ઉદ્ભવિજિનનામસત્તાનુનામ્તેયેનિષ્ઠાવસ્થાદ્વયનકારઃ ॥૧૫૨॥

ટિપ્પણ:—અદ્વયસત્તામયે તિર્યચગતિમયે જિનનામની સત્તા
નથી શેષ ૨૭ ની સત્તા છે. દેવગતિમયે નરકનો આઝર
સત્તામયે નથી. નરકગતિમયે દેવાયુ નથી, વિકલ ૩ થાવર
પુંકેન્દ્રિયમાર્ગણાયે જિનનામ તથા દેવતાનારક્તીનો આઝર
કાઢીયે તેવારે ૨૫ અદ્વયસત્તા છે અને તેડકાય ? વાડકાય ?
ને મતુષ્યના આઝરવા વિના ૨૪ સત્તા છે. ॥ ૧૫૨ ॥

નરઅણુપુલ્લિ (વેડલિ) વિણાવા, કેવલદુગિમીસસમ્મ
નિરયદુગિ

તિગઆડહીણસંતા, સાંસણમીસેઅઅજિણાય ॥૧૫૩॥

ટીકા—નરઅણુપુલ્લિ (નરવેડલિ) વિણાવા इत्यादि ॥
અવનરોમતુષ્યઃ વૈક્રિયાહારકદેવનરકપ્રાયોગ્યપ્રકૃતિવિનાતેજસ્કાય-
વાયુકાય લક્ષણમાર્ગણાયાંભવંતિ વાડિતિપદેનસર્વકર્મપ્રકૃત્યાદિતોશેષ
શાસ્ત્રસંક્ષેપાર્પનોક્તં । કેવલદ્વિકંમિથસમ્યક્ત્વમોહનરકદ્વિકંઆયુ-
લ્લિકંદેવાયુઃ નરકાયુઃ તિર્યગાયુઃ इतिપ્રકૃતિસમ્પન્નવિનાયુકવિંશતિઃ
અદ્વયસત્તાકાલમ્બંતે ॥ સાસ્વાદનેમિશ્રેજિનનામરહિતાઃ સપ્તવિંશતિઃ
અદ્વયસત્તાકાઃ લમ્બંતે, વિજિણવાયતદ્વયइत्याદિવચનાત્ । एतद्भा-
वप्रप्तिः जिननामसत्तारहितानांअथवोद्वलितजिनसत्तावतांभवति
॥ १५३ ॥

ટિપ્પણ:—કેવલજ્ઞાન ? કેવલદર્શન ? ને વિષે મિશ્રમો-
હનીય ? સમકિતમોહનીય નરકતીનઆઝરદેવાયુ ? નરકાયુ-

विद्वा २१ अद्भुतसत्ता છે । કિહાં ઇક નરાનુપ્પર્વિવિના ૨૦ ની સત્તા છે । સારવાદન તથા નિબ્ધ ૫ વે મધ્યે જિનનામ સત્તા નવી શેષ ૨૭ અદ્ભુતસત્તા છે, શેષમાર્ગણા ૨૮ અદ્ભુતસત્તા છે ॥ ૧૫૩ ॥

સેસાસુસવસંતા, ચરણાપણમણુઅમગ્ગણાઠાણે । ૭
પંચવિંદિતિનરેસુ, દેસોઅજઓઅસવત્થ ॥ ૧૫૪ ॥

ટીકા—સેસાસુસવસંતાદિત્યાદિ ॥ શેષાસુમાર્ગણાસુઅદ્ભુતસત્તાઃ સર્વાઃપ્રાપ્યન્તેદિતિભાષ્યં ॥ ઇત્યુક્તં અદ્ભુતસત્તાદ્વારં સાંપ્રતંચારિત્રદ્વારં-માર્ગણાસુદર્શયન્નાહ ॥ નસ્તસદિત્યાદિગાથા પ્રથમંદર્શિતાસ્તિતથાપિ-પ્રક્ષેપત્વેનન્યસ્તાધ્યાત્મ્યાપતેનરગતૌ શ્રેયોગાત્રિકેમત્યાદિજ્ઞાનચતુ-દયે દર્શનત્રિકે શુદ્ધલેશ્યાયાંભયેઉપશમેક્ષાપિકેસંશ્લિષ્ટ આહારક-લક્ષણાસુમાર્ગણાસુસત્તચરણાશ્ચારિત્રાઃ પંચચારિત્રદેશવિરત્યવિરતિલ-ક્ષણાઃ પ્રાપ્યન્તે ॥ ૧૫૪ ॥

ટિપ્પણ્ય—મનુષ્યની માર્ગણાએ ૧ ચારિત્ર છે, સામાયિક ૧ છેદોપસ્થાપનીય ૨ પરિહારવિશુદ્ધિ ૩ સૂક્ષ્મસંપરાય ૪ યથારૂપાત્-ચારિત્ર ૫ પાંચ ચારિત્ર મનુષ્યમાર્ગણામધ્યે પામીએ । પંચેદોતિ-ર્યથ તથા મનુષ્યમધ્યે દેશવિરતિ પામીએ । અવિરતિસંયમસર્વમે પામીએ । इहां मार्गणाये संयमयंत्रकथी ओईलेज्यो एहनो यंत्र पिण ग्रंथकर्तानो कृत છે ॥ ૧૫૪ ॥

* (પાઠાન્તર)

સેસાસુસવસંતા, નરતસજોગનાણદસેસુ ।

સુદ્ધભવિસત્તલાયગ, સન્નીહારેસુસગચરણા ॥

लोभेअहक्खायविणा, तेसुहुमविणाकसायवेएसु
लेसपणवेयगंम्मि, केवलदुगिसुद्धचरणंच ॥१५५॥

टीका—लोभेअहइत्यादि ॥ लोभमार्गणायांयथाख्यातचारि-
विनापदभेदाः तेएवपदसूक्ष्मसंपरायंविनाकषायत्रिके । वेदविदे-
लेइयापंचकेक्षयोपशमसामायिकादिसप्तभेदेषुनिजकंचारित्रंसामायिक-
सामायिकंछेदेछेदंपरिहारेपरिहारं इत्यादिज्ञेयं देवादिअविरतावि-
हिता मार्गणासुसम्यक्त्वेपंचभेदाः भवन्ति । तथाकेवलद्विकेएकंशुद्धं
यथाख्यातलक्षणंचारित्रंप्राप्यते ॥ १५५ ॥

चरणेसुनायचरणं, देवाइअजयमग्गणेअजयं ।
तिरएसदेसविरइं, साहक्खायंअणाहारे ॥ १५६ ॥

टीका—एकेंद्रियेविकलेंद्रियेदेवगतोनरकगतौस्थावरपंचकेमि-
थ्यात्वसास्वादनमिश्रलक्षणेत्रिके अविरतिमार्गणायांअज्ञानत्रिके-
अभव्यमार्गणायांएकंअविरतिलक्षणंप्राप्यते । तिर्यग्गतौसदेसति-
देशव्यतिरिक्तौद्वौभेदौप्राप्येते । अविरतिदेशविरतंचेतिसाहस्वा-
यंतियथाख्यातसहितं इत्यनेनअविरति र्थथाख्यातंचण्डंचारित्र-
भेदद्वयं अनाहारकमार्गणायांभवति । तत्राऽविरतिविग्रहगतौयथा-
ख्यातं केवलसमुद्घाताऽयोगिकेवल्लिगुणाऽवस्थायांभवति ।
इत्युक्तंचारित्रद्वारंमार्गणामु, सांप्रतंसर्वघातिद्वारंदर्शयन्नाह ॥ १५६ ॥

सम्मत्तमग्गणासु, मीसेअणथीणमिच्छविणुघाई ।
संजईयमग्गणाए, सबघाईअचउपयडी ॥ १५७ ॥

टीका—सम्मत्तमग्गणासु इत्यादि॥ सम्पत्त्यमुद्घयार्थंभद्रा-

तपासहिता याः मार्गणाः मत्यादिज्ञानव्रितयदेशविरतिअवधिदर्शन
उपशमक्षयोपशमक्षयिकलक्षणासुमार्गणासु तथा मिश्रमार्गणासु ।
अणत्तिअनंतातुबंधिचतुष्टयस्त्यानर्द्धिविक्रमिध्यात्वंविनाद्वादशसर्व-
धातिन्यः बंधेभवन्ति । संजड्यासि संयतिसंयमसहिता याः मार्गणाः
मनःपर्यवज्ञानसामायिकादिचारित्रविक्रमार्गणासुसर्वधातिन्यः केव-
लज्ञानावरणीय केवलदर्शनावरणीयनिद्राद्विकरूपाथतस्त्रः भक्तयो-
बंधेप्राप्येतेभूक्षमसंपरायेच केवलज्ञानाऽऽवरणीयं केवलदर्शनावरणीयं
बंधेमाप्येते ॥ १५७ ॥

टिप्पणीः—हवे सर्वधाती प्रकृतिने बंधमार्गणाये कहे छे ।
समकित सहित मार्गणा प्रतिज्ञानादिक तेमत्वे अनंतातुबंधि ४
थोणद्धा तीन ३ मिध्यात्वमोहनीय ए आठ विना १२ सर्वधा-
तिनो बंध छे, संयममार्गणा मनःपर्यायादिक तेहने विपे सर्व-
धाति थ्यार प्रकृतिनो बंध छे । केवलज्ञानावरणी १ केवलदर्-
शनावरणी १ निद्रानिद्रा १ ए चार छे ॥ १५७ ॥

सेसासुसबघाईय, वीसकेवलदुगेनदेसेवि ।

सम्मत्तमग्गणासु, मोसेअदुवेयसासाणे ॥ १५९ ॥

टीका—सेसासुसबघाईय इत्यादि ॥ शेषासुमार्गणासु सर्व-
धातिन्यः विंशतिप्रकृतयः बंधेभवन्ति । चशब्दान् सास्वादनस्य-
मिध्यात्वंविनाएकोनविंशतिः सर्वधातिन्योबंधेभवन्ति इत्युक्ताः सर्व-
धातिन्यः । सांप्रतदेशधातिनीः दर्शयन्नाह ॥ नदेसेविइत्यादि अव-
डमुरकमणिन्यायेनकेवलद्विकेदेशधातिन्यः पंचविंशतिप्रकृतयः नइ-
तिबंधे तथा उदयेसत्तायांनभवन्ति । सम्मत्तमग्गणासुसम्यस्त्वंशुद्ध-
तत्त्वप्रतीतिलक्षणंतद्व्युक्तासुमार्गणासुपूर्वोक्तासु तथा मिश्रमार्ग-

रत्नोपि सप्ततिः, चक्षुरचक्षुर्दशनेपंचसप्ततिः, अवधिदर्शनेचतुश्चत्वारिंशत्, कृष्णादिलेदयात्रयेनिसप्ततिः, तेजोलेदयायांपदपाष्टिः, पद्म-
लेदयायांविपाष्टिः, शुक्लेदयायांपृकोनपाष्टिः, भक्ष्येसंक्षिआहारकेपंच-
सप्ततिः, अभक्ष्येद्विसप्ततिरुपशमेद्विचत्वारिंशत् । क्षयोपशमक्षायिके-
चतुश्चत्वारिंशत् । मिध्रेपृकोनचत्वारिंशत्, सास्वादनेअष्टपंचाशत् ।
आहारके(अनाहारके ?)सप्तपाष्टिः, अयानिनीप्रकृतिःबंधेभवति ।
इत्युक्तमार्गणासुअचातिद्वारम् ॥ १५९ ॥ अयपुण्यप्रकृतिद्वारमार्ग-
णासुदर्शयत्ताह ॥

उद्यार्थः—सास्वादनमन्व्ये नपुंसकवेद विना २४ भेद देश-
घाती छे. केवलज्ञान १ केवलदर्शन २ यथारूपानचारिभे देश-
घाती नयी. सूक्ष्मसंप्रगयचारिभे १२ देशघाती छे, शेषमार्गणाये
देशघाती २५ बंध छे. सर्ववाति तथा देशघाती कहीं ते बंध
प्रकृतिनी संख्यामांयी काटनां रखा ते अघातीनी संख्या छे ते
बंधयी जोई छेज्यो. ॥ १५९ ॥

नरपंचेदितसेसु, जोएवेएकसायचरकुदुगे ।

तेउभवेसंज्ञी, आहारेसबपुन्नस्स ॥ १६० ॥

टीका—नरपंचेदि इत्यादि गाथा । मनुष्यगतोपपंचेन्द्रियमार्ग-
णायां त्रसक्रोययोगनिकेवेदनयेकपायचतुष्टये तथा चक्षुरचक्षुरूप-
दर्शनद्वयेतेजोलेदयायांभक्ष्ये तथा संक्षिमार्गणायां आहारकमार्ग-
णायांपुन्नस्सइति पुण्यस्यसंभवइति द्वाचत्वारिंशत्प्रकृतयः बंधेप्रा-
प्यन्ते, प्रकृतिसंख्याच साउच्चगोयमण्डुगे इत्यादि गाथोक्तापूर्व-
गुणस्थानशतकेवर्णिताएव यथाबंधस्तथास्वभत्याउदयस्वामित्वाऽनु-
सारेणउदयेऽपिपुण्यप्रकृतिसंख्याज्ञातव्या ॥ १६० ॥

भवन्ति, तथा ज्ञानविक्रमतिश्रुतावधिलक्षणे तथा अवधिदर्शनेशुक्ल-
लेदयायां क्षायिकसम्यग्दर्शनेमीसेसम्मेदुनिमिश्रशब्देन क्षायोपशमस-
म्यग्दर्शनंतप्रतिर्पगायुः योगदुग्दिति उद्योतदिकेन हीना एकोनचत्वारिंशत्पुन्यभेदाः बंधे लभ्यन्ते, एतेषां भेदानां आद्यगुणस्थानत्रये तद्-
धात् ॥ १६२ ॥

टिप्पणी—असंज्ञी तेषां ३९ गुण चालीस पुण्यप्रकृति बांधे
छे । ज्ञान तिनने त्रिपे अवधिदर्शनशुक्ललेदयाने त्रिपे क्षायिक-
समकित कहेतां क्षायोपशम समकित ए तीनने त्रिपे तिर्पणनो
आऊखो तथा उद्योत ? आतप ? ए तीन विना ३९ गुण-
चालीसनो बंध छे ॥ १६२ ॥

जाइचउयायरतिगे, सुरतिगयेउधिहारदुअजिणा ।
जिणजुअआयावविणा, निरणदेवेसआयाया ॥१६३॥

टीका—जाइचउयायरतिगे इत्यादि ॥ एकेन्द्रियद्वीन्द्रियत्रीन्द्रिय-
चतुर्न्द्रियलक्षणे रथावगमिकेन्द्रिय्यपरनस्पतिलक्षणे मार्गणासपरे देव-
गतिदेवाशुपूर्वादेवाभूतपदेन्द्रियिक वेउबिहुमं वैत्रियंशरीरं वैशियोपांग-
मपंआहाररुद्विकंआहाररुदारीराऽऽहाररुगोपांगलक्षणजिननामवि-
नाइत्यनेन प्रकृत्यष्टकं विनाचतुस्त्रिंशत्पुण्यप्रकृतीनां बंधो भवति । नरके-
नरकगतौ अपि देवत्रिकं वैत्रियद्विकं आऽऽहाररुद्विकं विना जिननाममुक्ता
आतपं च विनाचतुस्त्रिंशत्प्रकृतयः बंधे भवन्ति । देवगता आतपनामसं-
योगात्पंचात्रिंशत्पुन्यभेदाः बंधे भवन्ति । देवानां पृथ्वीरूपत्वेन भव-
नात् ॥ १६३ ॥

टिप्पणी—जानि ४ एकंद्री ? चेद्री २ त्रेद्री ३ चोद्री ४

તથા થાવર ત્રીન પૃથ્વી ? અપ ૨ વનસ્પતિ ૩ પૃથ્વી માર્ગ-
 ણાયે દેવત્રિક દેવગતિ ? દેવાનુપૃષ્ઠા ? દેવાયુ ૩ વૈક્રિય ૨
 આહારક ૨ જિનનામ વિના ૮ ચોવીસ પુણ્યપ્રકૃતિનો વંધ છે ।
 તથા નરકગતિ માર્ગણાને વિષે જિનનામ મેલીયે અનં આતપ
 નામ કાઢીં પૃથ્લે ૫ પિણ ૩૪ પુણ્યપ્રકૃતિ વાંધે, નારત્રી દેવ-
 ગતે આતપ મેલીયે ૩૫ પ્રકૃતિ પુણ્યની વાંધે છે, જે કારણ
 દેવતા મરી પૃથ્વિકાયમધ્યે જાય તે માટે આતપનો વંધ છે ॥ ૧૬૩ ॥
 સુરનરતિગહારદુગં, વિઝવિદુગઝજિણવિણાતીસં ।
 ગઙ્ગતસેસુહમેદેસે, મિચ્છતિગેનીયગુણપયડી ॥ ૧૬૪ ॥

ટીકા—સુરનરતિગહારદુગંદિત્યાદિ ॥ ગઙ્ગતસે, ગતિવસેતેજો-
 વાયુલક્ષણેમાર્ગણાદ્વયેદેવત્રિકનરત્રિકાઽહારકદ્વિકોષ્ઠગોત્ર જિનનામ-
 વિનાત્રિંશતપુણ્યપ્રકૃતીનાંવંધોભવતિ । તથામૂક્ષ્મસંપરાયચારિત્રેતથા-
 દેશવિરતિમાર્ગણાયાંસાસ્વાદનેમિશ્રમાર્ગણાયાંનિજગુણાઃ સ્વસ્વગુણ-
 સ્થાનેતત્રસૂક્ષ્મસંપરાયેતિત્ત્વઃપ્રકૃતયઃ દેશવિરતૌપૃકત્રિંશતસાસ્વાદને-
 અષ્ટત્રિંશતમિશ્રેચતુશ્ચિંશત્ત્વિતિસ્વસ્વગુણસ્થાનપ્રત્યયાઃ પ્રકૃતયઃવંધે-
 ભવન્તિ ॥ ૧૬૪ ॥

ટ્યાર્થઃ—દેવત્રિક, મનુષ્યત્રિક, આહારક ૨ વૈક્રિય ૨ ઊંચ-
 ગોત્ર ? જિનનામ ૫ ? ૨ વિના ૩૦ પ્રકૃતિ પુણ્યની વાંધે.
 ગતિવસ કહેતાં તેઝકાય ? તથા વાઝકાય માર્ગણાયે સૂક્ષ્મસં-
 પરાય ? દેશવિરતિ ? મિથ્યાત્વ ? સાસ્વાદન ? મિશ્ર ?
 પૃથ્લી માર્ગણામધ્યે તે ગુણટાણાની પ્રકૃતિ વાંધે. દેશવિરતિ ૩ ?
 વાંધે. મિથ્યાત્વે ૩૯ સાસ્વાદને ૩૮ મિશ્રે ૩૪ પુણ્યની પ્રકૃતિ
 વાંધે છે. ॥ ૧૬૪ ॥

● સાસણમીસેસુનિયગુણાદિતિપાઠાન્તરમ્

आउतिगहारहीणा, अणहारगिजोयदुगतिआउविणा।
सगतीसंवंधंति, उवसमिमणनाणत्तिगंचरणे ॥१६५॥

टीका—आउतिगहारहीणा इत्यादि॥ तत्र देवायुः मनुष्यायुः
तिर्यगायुः आहारकाद्विकहीनाः सप्ताविशन् पुण्यप्रकृतयः अनाहा-
रकाबंधे कुर्वन्ति, तथा उपसमिद्धिउपशमेसम्पत्त्वे सगती संबंधंति ।
सप्ताविशन्भेदाः बंधे भवंति, द्विचत्वारिंशत्पुण्यप्रकृतीनां मध्ये उद्यो-
तातपदेवायुः नरायुः तिर्यगायुर्विनासमन्विशत्बंधे भवंति, ततो मनः
पर्यवज्ञाने चारित्र्यविके सामायिकच्छेदोपस्थापनीयपरिहारविशुद्धौ अग्ने-
तनगाधोक्ताः प्रकृतयः अपहीयंते तत्क्षेपा भवंति इत्यनेन त्रयस्त्रिंशत्-
पुण्यभेदाः लभ्यन्ते ॥ १६५ ॥

टिप्पण्यः—आउत्वा ३ देवतानो १ मनुष्यायु २ तिर्यचायु
३ ए ३ विना पुण्यमे तीनज छे. तेमाटे आहारक २ ए पांच
प्रकृति विना अनाहारक मार्गणाये शेष-पुण्यप्रकृति ३७ बांधे
तथा उद्योत १ आतप १ तीन शुभायु ३ ए पांच विना ३७
बांधे छे. पुण्यनी उपशमसमकितीने तथा मनःपर्यायज्ञानने विपे
चारित्र्य तीनने विपे ॥ १६५ ॥

नरउरलयोयदुगवयर, आउदुगहीणसुद्धचरणंमि ।
केवलदुगिसायेगं, सेसाबंधोहपावस्स ॥ १६६ ॥

टीका—नरउरलसयोयदुगवयर इत्यादि ॥ तत्र पूर्वगायो-
क्तासुमार्गणासुमनःपर्यवज्ञानसामायिकादिचारित्र्यविकलक्षणानुनरदु-
गति नरगतिनरानुपूर्वोक्तलक्षणनरद्विकं औदारिकक्षरीरौदारिकगोपां-
गलक्षणं औदारिकाद्विकं तथा उद्योतातपलक्षणं उद्योताद्विकं वज्र-

क्रयभनाराचसंहननं आयुर्द्विकं मनुष्यायुः तिर्यगायूरूपं प्रकृतिनवकं
 त्यज्यते तदात्रयस्त्रिंशत्शेषाभेदाः ब्रंवे भवन्ति । शुद्धचरणं मिदिति शब्दं
 अकपायचरणं चारित्र्यं शुद्धचारित्र्यं यथाख्यातलक्षणं तथा केवलदुषि
 केवलज्ञानदर्शने पुण्यप्रकृतिसंबन्धिनीपृकासाताएव ब्रंवे भवति । इ-
 त्युक्तं पुण्यप्रकृतिद्वारं सेसांबन्धोऽतिशेषांबन्धो मार्गणासु ब्रंवे भवामित्वे ।
 पुण्यप्रकृतितः शेषा उद्धरितसंख्यासापापस्य संख्याज्ञेया, नरकगतौ पुण्य-
 स्य चतुस्त्रिंशत्पापस्य एकसप्ततिः उभयमीलने जातं पंचोत्तरशतं अ-
 त्रनरकस्य बंधोऽयः एकोत्तरशतं तत्किमित्याह अत्र वर्णादिचतुष्कं
 पुण्यपापयोर्मध्ये उभयग्रहणात् जीवभेदे चतद्व्यसत्त्वात् पंचोत्तरशतं
 भवति । एवं सर्वत्र ज्ञेयं तिर्यग्गतौ मनुष्यगतौ पंचोन्त्रिये ब्रसकाये
 योगत्रये वेदत्रये कपायचतुष्टये मत्याद्यज्ञानत्रये अविरतौ चक्षु-
 चक्षुर्दर्शने कृष्णादिलेदयात्रये भव्ये अभव्ये मिथ्यात्वे संश्लि असांश्लि-
 आहारकलक्षणासु मार्गणासु द्वयशीतिः पापस्य, देवगतौ तेजोले-
 श्यायां त्रिसप्ततिः, जातिचतुष्टये स्थावरपंचके एकोनाशीतिः, मत्या-
 दिज्ञानत्रये अवधिदर्शने उपशमादिसम्यक्त्वत्रिके मिश्रे चतुश्चत्वारिं-
 शत्, मनःपर्ववज्ञाने सामायिकादिचारित्र्यत्रये पद्दविंशत्, सूक्ष्म-
 संपराये चतुर्दश, केवलज्ञान केवलदर्शनयथाख्यातेन, देशविरतौ-
 चत्वारिंशत्, पद्मलेदयायां एकोनसप्ततिः, शुक्ललेदयायां एकोनसप्ततिः,
 सास्वादने सप्तपष्टिः, अनाहारके एकोनाशीतिः, इति वाच्यं इत्युक्तं
 पापप्रकृतिद्वारम् ॥ १६६ ॥

टिप्पण्यः—मनुष्य २ औदारिक २ उद्योत २ वज्ररूपभ-
 नाराचसंययण १ मनुष्य तथा तिर्यचनो आऊखो एट्टला विना
 ३३ नो ब्रंवे छे. शुद्धचारित्र्ययथाख्यात तथा केवलदुगने विषे
 एक सातानो ब्रंवे छे. शेष पुण्यप्रकृति जे मार्गणा कही तेहयी

शेष रही जे मार्गणाना बंधनी प्रकृति ते पापप्रकृति मार्गणावे
जाणवी ते सर्व येवक्यी जोज्यो. ॥ १६६ ॥

अपरियत्तापयडी, सुहमेचउदसतहाअहरकाण् ।
केवलदुगेअभावो, सासणमोसेअजिणमिच्छा ॥ १६७ ॥

अपरियत्तापयडी इत्यादि ॥ ज्ञानावरणीपंचक्रान्तरापंच-
कदर्शनावरणीपंचतुष्टयरूपाः सूक्ष्मसंपरायेचतुर्दश, तथा यथाख्याते
केवलद्विके अपरावर्त्तानव्यंते । तथा सास्वादनेमिभेअजिणमि-
च्छाजिननाममिध्यात्वंविनासमविशतिः अपरावर्त्तावधेभवंति ॥ १६७

ट्कार्यः—हृये परावर्त्तमानप्रकृति कहे छे. परावर्त्तमानप्र-
कृति १४ छे, सूक्ष्मसंपराय गुणटाणे ज्ञानावरणी ५ दर्शनावरणी
५ अंतराय ५ तथा यथाख्यातधारित्रि केवलज्ञाने केवलदर्शने
परावर्त्तमान १५ नवी. सास्वादन गुणटाणे मित्र गुणटाणे
जिननाम २३ विना २७ परावर्त्तमाननो बंध छे.
॥ १६७ ॥

तिरिजाइचउमुधावरि, अस्माणअभयेअसंघिमिच्छेसु
जिणविणुनाणचउक्के, ओहिदंसेतिसम्मम्मि ॥ १६८ ॥

टीका—तिरिजाइचउमुधावरि इत्यादि ॥ निर्दग्गर्जाजानि-
यत्तुके स्थावरपंचके अज्ञानाधिके अभयेअसंघिमार्गणायां निष्पा-
त्वेज्जीणारिण, जिननामविनाअष्टाविशतिः बंधेभवंति । नायचउक्के
ज्ञानयत्तुके मत्तादिके अरुधिदर्शनेउपशमादिसम्यक्दर्शने ॥ १६८

ट्कार्यः—निर्दग्गति १ जानि ४ एवेदिच १ देश २ तेरी

૩ ચૌદ્વિંશી ૪ થાવર તે માર્ગળાયે અજ્ઞાન ૩ માર્ગળાયે અમર્ય
માર્ગળાયે અસંજ્ઞામાર્ગળાયે મિથ્યાત્વમાર્ગળાયે જિનનામ વિના
૨૮ અપરાવર્તમાનનો બંધ છે, જ્ઞાન ૪ માર્ગળાયે અવધિદર્શન
માર્ગળાયે ઉપશમ ૧ ક્ષયોપશમ ૨ ક્ષાયિક ૩ ૫ ત્રીન સમક્તિ
માર્ગળાયે ચારિત્ર ૩ સામાયિકાદિ ॥ ૧૬૮ ॥

ચરણતિગદેસચિરણ, મિચ્છવિળાસેસણસુગુણતીસં ।
અપરિયત્તસેસયાઓ, પરાવત્તાઓબંધંતિ ॥ ૧૬૯ ॥

ટીકા—ચરણતિગદેસચિરણ ॥ ચારિત્રચિકે સામાયિકાદિલ-
ક્ષણેદેશચિરતૌ મિથ્યાત્વવિનાઅણવિંશતિઃ અપરાવર્તમાનાઃ બંધેભ-
વંતિ । સેસયાસુદ્વિતિશેષકાસુ અનુક્તમાર્ગળામુ ઇકોનાવિંશન્અપ-
રાવર્તમાનાઃબંધેભવંતિ અપરિપત્તિસેસાઓદ્વિતિઅપરાવર્તમાનતઃ શેષાઃ
પરાવર્તમાનાઃબંધેભવંતિ ઇતિજ્ઞેયં ॥ અધવિપાકચતુષ્ટયેકૃષ્ણાદિલક્ષણં
પૂર્વધ્યાલ્યાતસ્વરૂપંતદેવમાર્ગળાસુવિભજ્ઞાહ ॥ તત્રપ્રથમક્ષેત્રવિ-
પાકિનીરાતુપૂર્વ્વીશ્વતસ્રોદર્શયતિ ॥ ૧૬૯ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—દેશચિરતિ ૧ ઇટલી માર્ગળાયે મિથ્યાત્વ વિના
૨૮ પરાવર્તમાનપ્રકૃતિ બાંધે છે. શેષમાર્ગળાયે ૨૯ પરાવર્તમાન-
પ્રકૃતિ બાંધે. ૫ પરાવર્તમાન કહી છે, તેહથી શેષ રહી જે
બંધની પ્રકૃતિ તે પરાવર્તમાન જાણવી. તે યંત્રકયી જોઈ લેજ્યો.
તે યંત્રકમે સર્વે લાભે છે. ॥ ૧૬૯ ॥

મળવયળકેવલદુગે, મળનાળેચરણલક્ષિચરકુમ્મિ ।
મીસાહારિપુલ્લિ, ઉદઓનોદુન્નિઅમળેસુ ॥ ૧૭૦ ॥

ટીકા—મળવયળકેવલદુગે ઇત્યાદિ ॥ મનોયોગમાર્ગળાયાં

वचनयोगमार्गणायां केवलज्ञाने केवलदर्शने तथा मनःपर्यवज्ञाने सामायिकादिदेशविरतिपर्यवेचारित्रपदके चक्षुर्दर्शनेमिश्रेआहारकमार्गणायां पूर्वोदयोनोदयतिनास्तिपूतद्वामार्गणासु पर्याप्ताऽवस्थायां प्राप्यमाणत्वान्, अमणेषु असंज्ञिमार्गणायां दुर्निद्वेतिर्यग्मनुष्यरूपे-
आनुपूर्व्यांउदयेप्राप्येते गतिद्वयेष्वामनस्कन्धान् ॥ १७० ॥

टिप्पण्यः—हवे कर्मना विपाक ४ क्षेत्रविपाक २ चार आनुपूर्व्यं तेहना उदय ६२ मार्गणाये कहे छे. मनयोग १ तथा वचनयोग २ तथा केवलद्विक १ केवलदर्शन २ मनः-पर्यवज्ञान १ चारित्रपदक ६ सामायिक १ छेदोपस्थापनीय २ परिहार ३ सूक्ष्मसंपराय ४ यथारूपात ५ देशविरति ६ चक्षु-दर्शन १ मिश्रदृष्टि १ आहारक १ मार्गणाये एट्टली मार्गणाये आनुपूर्व्यो नो उदय नयी, ले कारणे आनुपूर्व्यो नो उदय अंत-रालगति बहनां ते होवे, ते अंतरालगतिमे ए मार्गणा न होवे, असंज्ञिमार्गणाये बे आनुपूर्व्यो नो तिर्यचातुपूर्व्यो १ तथा मनु-ष्यातुपूर्व्यो नो उदय छे. ॥ १७० ॥

वेपतेउतिगंभि, सासणिपुब्वितिगंचचउजाई ।

गईथावरसुएगा, सेसासुपुब्विचउउदओ ॥ १७१ ॥

टीका—वेपतेउ इत्यादि ॥ वेदत्रये आनुपूर्व्यात्रिकंउदये-भवति । तत्रपुरुषवेदे र्खावेदे नरकातुपूर्व्याः अनुदयेशेषास्तिस्त्रः, नपुंसकवेदेदेवातुपूर्व्येनुदयेशेषास्तिस्त्रः आनुपूर्व्यः उदयेभवति तेउ-तिगंइतिवेजः पञ्चगुह्यलक्षणावृत्तिसुपुल्लेख्यासु तथा सास्वादनेच-नरकातुपूर्व्याः अभावे आनुपूर्व्यात्रिकंउदयेप्राप्यते चशब्दः पूर्व-परामर्शार्थः एकेन्द्रियादिजातिवतुष्ये स्यावरपंचकेएकाअनुपूर्व्यो-

उदयेभवति । तत्रजातिचतुष्के स्थावरपंचके एकातिर्यगानुपूर्वी-
प्राप्यते । गतिचतुष्टयेतुनरकेनरकानुपूर्वीं देवेदेवानुपूर्वीं मनुष्ये-
मनुष्यानुपूर्वीं तिरश्चितिर्यगानुपूर्वीं उदयेभवति, शेषासु मार्गणामु-
पुष्पिचउदओपूर्व्यं श्रतस्तः अपिउदयेप्राप्यंते ॥ इत्युक्तंक्षेत्रवि-
पाकीद्वारं ॥ १७१ ॥ अथभवविपाकिआयुश्चतुष्टयमार्गणामुदर्श-
यन्नाह ॥

टिप्पण्यः—तीन वेदमन्त्रे तीन आनुपूर्व्विनो उदय छे, तिहां
पुरुषवेदे स्त्रीवेदे नरकानुपूर्व्विनो उदय नथी, नपुंसकवेदे देवानु-
पूर्व्विनो उदय नथी. तेजोलेइया १ पद्मलेइयाने विषे शुक्लले-
इयाने विषे नरकानुपूर्व्वि विना तीन आनुपूर्व्विनो उदय छे.
सास्वादनमन्त्रे पण नरकानुपूर्व्वि विना तीन आनुपूर्व्विनो उदय
छे. जाति ४ एकेन्द्रिपादी ४ तथा गति ४ मन्त्रे थावर पांच
मन्त्रे एक आनुपूर्व्विनो उदय छे. च्यार गतिमन्त्रे पोतानी गति
नेठामनो आनुपूर्व्विनो उदय जाणवो. बीजा सर्वने तिर्यंचानु-
पूर्व्विनो उदय छे. शेष मार्गणाने विषे आनुपूर्व्वि ४ नो उदय
छे. ॥ १७१ ॥

मणवयणेचउआउ, मणपञ्चवकेवल्लेयपुणचरणे ।
मणुआउदेसिसतिरि, सेसापुर्व्विंवाउआ ॥१७२॥

टीका—मणवयणे इत्यादि ॥ मनोयोगे वचनयोगे आयु-
श्चतुष्टयंउदयेभवति, चतुर्गतिपुमनोवाग्योगस्यसद्भावात् । तथा मनः
पंचज्ञानं केवलद्विके चारित्र्यपंचके मणुआउइति एकमनुष्यायुः
उदयेभवति । देर्मानामदेशविस्तीर्णसतिरित्तिदेवमनुज्यायुः तिर्यंगायु-
युक्तं आयुर्द्रयंउदयेप्राप्यते, शेषासुमार्गणामुपुष्पंचाशत्त्रुणामु-

पुर्व्वि, आनुपूर्वीवत् आशुर्वत् उदयेवक्तव्यं इत्युक्तं भवविपाकिद्वारं ॥
॥ १७२ ॥

टिप्पण्यः—मनोयोग तथा वचनयोगमध्ये चार आऊखानो उदय छे. मनःपर्यवज्ञानमध्ये केवलज्ञान १ केवलदर्शन २ चारिय पांचने विषे एक मनुष्यायुनो उदय छे. देशविरतिमध्ये मनुष्यायु १ तथा तिर्यचायुनो उदय छे. शेष मार्गणाये जिम आनुपूर्व्विनो उदय छे, तिमहीज आऊखानो उदय जाणवो ॥ १७१

जिअपुग्गलाविवागा, पयडीओउदयसंभवानेया ।

भंगाणंचपमाणं, नेयवंसंभवंपप्प ॥ १७३ ॥

टीका—जिअपुग्गलाविवागा इत्यादि ॥ जीवविपाका अष्ट-सप्ततिपुद्गलविपाका. पटविंशतुपकृतयः उदयसंभवाउदयस्यामित्य-संभवाज्ञेयाः साद्यमुखावशोधार्थल्लिख्यते तत्रजीवविपाकेनारकेपृक्को-नपटिस्तिराक्षिसप्ततिः इत्यादि पुद्गलविपाके अष्टादश तिराक्षि-सप्ततिः, देवगतीअष्टादश मनुष्येएकविंशत् इत्यादि योज्यं, उदय-स्वामित्वभोषतः ज्ञेयंअथमार्गणासुकर्माहकभंगान्दर्शयताह ॥ भंगा-णंचभंगकानांप्रमाणंज्ञातव्यंसंभवंप्राप्ययत्रमार्गणायांवेभंगकाः सभ-वंति तेषथायोगंश्रद्ध्याः ॥ १७३ ॥

टिप्पण्यः—जीवविपाकि तथा पुद्गलविपाकि प्रकृति सर्व उद-यीयी संभव पटे तिम जाणवो. जीवविपाकि ७८ छे, नारकीने ५२ तिर्यपमध्ये ७३ मनुष्यमध्ये ६९ देवनामध्ये इम सर्वव जोडी लेज्यो, १ पुद्गलविपाकि नारकीने १८ तिर्यचने ३२ मनुष्यने ३१ देवताने १८ इत्यादि यथासंभव जोई लेजो. हवे

वासठीमार्गणाये भंगानो प्रमाण जिह्वां जिम संभवे तिहां
कहेवा संवेधादिक ग्रंथयी विस्तारे जोई कहेवा. ॥ १७३ ॥

नाणंतरायदोदोभंगा, इकारदंसणावरणे ।

गोएसगवेयणीए, अडआउम्मिअअडवीसा ॥ १७४ ॥

टीका—नाणंतरायदोदोभंगा इत्यादि ॥ ज्ञानावरणीयेद्वौ
भंगौपंचानांबंधः पंचानांउदयः पंचानामेवसत्ताइतिप्रथमः, सूक्ष्म-
संपरायंयायत् पंचानांउदयः पंचानांसत्ताइतिद्वितीयः उपशांतमोह-
क्षीणमोहंयावत्प्राप्यतेएवमंतरायस्यापिद्वौभंगौ प्रथमभंगोअभय्या-
नांअनाद्यनन्तः भय्यानां अनादिसांतउपशांतमोहात् पतित-
नांसादिसांतः जघन्यतः अंतमुद्धृतउत्कर्षतः देशोनपुद्गलपरावर्त-
द्वितीयभंगः सादिसान्तोजघन्यतएकसमये उपशांतेगतस्य समयांतरे
आयुः क्षयात् पंचविधबंधकत्वेनभयनात्उत्कर्षतः अंतमुद्धृतइति-
दर्शनावरणीयस्यनवभंगाः तदर्शयन्नाहसप्ततिभाष्यकारः बंधस्सप-
संतस्सयपन्नइडाणाणितिन्निर्तुल्लाणि उदयठाणाणिदुवेचउपणगदंसनाव-
रणे ॥ १ ॥ व्याख्यापिश्रमिलयगिरिवाक्यात् दर्शनावरणीयाख्ये-
द्वितीयकर्मणिबंधस्यसत्तायां परस्परंतुल्यधानित्रीणिप्रकृतिस्थानानि-
तद्ययानवपद्यतस्त्रः तत्रसर्वप्रकृतितमुदायोनवस्थानद्विविकहीनाः
पदपूताश्चपदनिद्राप्रचलाहीनाश्चनस्त्रः तत्रनवप्रकृत्यात्मकबंधस्थान-
मिव्यात्वेसास्वादनेतद्यमिव्यात्वेअभय्यानांअनाद्यपर्यवसानं कदाचि-
दपिद्व्यवच्छेदाभावात्, भय्यानधिकृत्यानादिसपर्यवसानं कालान्तरे-
व्यवच्छेदसंभवात् सम्यक्त्वात् प्रतिपत्यमिव्यात्वंगनानांसादिस-
पर्यवसानंतच्चजघन्यतोअंतमुद्धृतकालंयायत्उत्कर्षतः अपादपुद्गल-
परावर्तपदप्रकृत्यात्मकं बंधस्थानंसम्यग्मिव्यादष्टिगुणस्थानकादा-

म्यापूर्वैर्करणसमयमंभागांयावत् तच्च जघन्यनोअंनमुहूर्तकालंअकर्मनो-
द्वेषदृष्टितागताणांसम्यक्त्वरयापांनसालेसम्यग्मिध्यात्वांतरिनस्येता-
वन्तंकालंतयारथानंसंभवावूनतः ऊर्द्धतुक्थितक्षुपकभेणिप्रतिपद्यते-
कश्चित्पुनर्भिध्यात्वेमिध्यात्येचप्रतिपत्तेमतिअवदयंनवप्रियोबंधः धनुः
प्रकृत्यात्मकंतुचंधरथानमपूर्येकतगाद्वितीयभागादासम्यग्मृदमसंपरायंया-
वत् जघन्येनंरंतामयंउत्कर्षनः अंनमुहूर्तपृक्तमयंयावत्कयंप्राप्यते-
इतिचेत्उच्यते । उपदामधेण्यामपूर्वैकतगाराद्वितीयभागः प्रथम-
समयेधनुर्विषयंयमारभतेअनंतरसमयेकश्चिन्कालरतोनि कालेधनुश्चा-
दिपंगतः तन्अविरतोभवति, अविरतत्वेनपदप्रियोबंधवत्पेकसाम्भ-
यिस्तीपत्तुविधरथाऽविरतिः । अंनमुहूर्तमुगुणरथानरमेणज्ञेये ।
तथानवप्रकृत्यात्मक सत्तारथानंदशेनाशरणायकाडमधिहृत्यद्विधा-
अनाद्यपर्यवसितं अभ्यथाना । अनादिसपर्यवसितं अभ्यानां,
सादिपर्यवसानंतुनभवति, नरप्रकृत्यात्मकसत्तारथानव्यवहारेदोदि-
क्षपकभेण्यांभवति, नधक्षुपकभेणितः प्रतिपत्तोभवति, एतच्चस-
त्तारथानमुपदामभेणिमधिहृत्योपशानमोहगुणरथानकपावदवाच्यते,
क्षपकभेणिमधिहृत्यपुनर्नरतिवादरसंपरायगुणरथानवरय प्रथम-
भागतथापदप्रकृत्यात्मकसत्तारथाने अधन्यनोद्वेषेणधनमुहूर्तमया-
णंतथानिरतिवादरसंपरायगुणरथानवरयद्वितीयभागादासम्यग्मो-
हगुणरथानवरयद्विधमसमयंयावत् अवसेय, धनुःप्रकृत्यात्मकवे-
कसामाविर्हीणकपायपरमसमयमाविर्वादितिउदयरथानेधुनर्भव-
तः । तद्वथाचनरयः पचचनरयस्सधनुर्दशेनाशरणायकाडशेनाश-
रणायधेदशेनाशरणकैरुदरंशेनाशरणकपाः एतासाधउदयोदुहोदयः
इति एकमृत्तिरथानएतामुपचनस्तुप्रमभेनिदाशना यंधनांमृत्ती-
नांमयादयचनरयामृत्तामक्षिमायांपेधविधः उदयः नष्टानेदादि-
निरूपसमकालउदयेभवति एकसमयंएकजीवरपएकएकनदाउदये-

भवति ॥ तदेवमुक्तानिदर्शनावरणीयस्यंबोदयसत्तास्थानानि ।
 भंगाद्भारदंसणावरणे, दर्शनावरणीयेकर्मणिपुकादशभंगाभवतित्त्वा-
 तिपादिकांगायामाह ॥ वीयावरणेनवबंधपुमुचउपंचउदयनवसंता-
 घउबंधेचैवचउबंधुदयेचलंसाय ॥ १ ॥ उवरयबंधचउपणनबंध-
 उरुदयलञ्चसंता ॥ द्वितीयावरणेदर्शनावरणेनवबंधकेपुनिध्यादृष्टि-
 सांस्वादनेपुचउपंचउदयत्तिउदयश्चतुर्विधः पंचविधोवातत्रचतुर्विधश्च-
 क्षुदर्शनावरणावधिदर्शनावरणकेवलदर्शनावरणरूपः सपुवनिद्रापंच-
 सत्कान्यतमप्रकृतिप्रक्षेपात्पंचविधः सत्तामधिकृत्यपुनः प्रकृति-
 स्थानंनवनवप्रकृत्यात्मकंतदेवंनवविधबंधकेपुद्वैविकल्पौदर्शितौतद्य-
 धानवविधोबंधः चतुर्विधः उदयः नवविधसत्ताएवविकल्पोनिद्रो-
 दयाभावेनिद्रोदयेतुनवविधोबंधः पंचविधः उदयः नवविधा-
 सत्तालञ्चउबंधेचेवंति, षड्विधबंधेचचतुर्विधबंधेचपुवंपूर्वोक्तप्रकारे-
 णउदयसत्तास्थानानिवेदितम्यानिद्रमुक्तंभवतिषेष्टविधबंधकाः स-
 म्यग्मिध्यादृष्ट्यविरतिसम्यग्दृष्टिदेशविरतिप्रमत्ताप्रमत्ताः क्रियत्का-
 लमपूर्वकरणाश्चतेषांचतुर्विधः पंचविधोवाउदयः नवविधासत्ताएतेन-
 द्वैविकल्पौदर्शितौतद्यथाषड्विधः बंधश्चतुर्विधः उदयोनवविधास-
 ताअथवाषड्विधोबंधः पंचविधोदयः नवविधासत्ता एतौचद्वैवि-
 कल्पौक्षपकमुक्त्वा ऽ न्यत्रसर्वत्रापिप्राप्यतेक्षपकेत्वेकएवविकल्पस्त-
 द्यथाषड्विधोबंधः चतुर्विधः उदयः नवविधासत्ताक्षपकस्यद्विजत्यं-
 तविशुद्धत्वेननिद्राप्रचलयोर्नोदयः संभवति तदुक्तंजिनवल्लभभूरिस-

श्रेणिप्रतीत्यचतुर्विधबंधः चतुर्विधः पंचविधोवाउदयः नवविधास-
 ताक्षपकश्रेणिमधिकृत्यपुनरुदयश्चतुर्विधः एवकारणमत्रप्रागेवोक्तं-
 केचित्पुनः क्षपकक्षीणमोहेष्वपिनिद्राप्रचलयोरुदयमिच्छंतितत्कर्म-

भावात्तद्वेसत्तास्थाने, द्वेएकंचउच्चनीचैर्गोत्रेसमुदितेद्वेतेजस्कायिक-
वायुकायिकबंधायांउच्चैर्गोत्रसत्तायाउद्बलितेएकंअथवाअयोगिद्विचरम-
समयेनीचैर्गोत्रसत्तायांक्षीणायांप्रकंउच्चैर्गोत्रं, संप्रतिसंवेधउच्यतेनी-
चैर्गोत्रस्यबंधः नीचैर्गोत्रस्योदयः नीचैर्गोत्रेसत्ताएषविकल्पः तेज-
स्कायिकवायुकायिकेषुलभ्यते, तद्वद्वाहृद्वतेपुवारीषर्जावेधेकाद्वि-
विचतुस्तिर्यगपंचेंद्रियेषुक्रियत्कालंनीचैर्गोत्रस्यबंधः नीचैर्गोत्रस्यो-
दयः उच्चैर्नीचगोत्रेसत्ताअथवानीचैर्गोत्रस्यबंधः उच्चैर्गोत्रस्योदयः
उच्चनीचैर्गोत्रेसत्ताएतौचद्वौविकल्पो निर्यादृष्टिपुसास्वादानेषुवानस-
म्यग्मिथ्यादृष्ट्यादिषुतेषांनीचैर्गोत्रबंधाभावात् इतथाउच्चैर्गोत्रस्यबंधः
नीचैर्गोत्रस्योदयः उभयस्मिन्सत्ताएषविकल्पः मिथ्यादृष्टिगुणस्या-
नकादारम्यदेशविरतिगुणस्थानकंयावत्प्राप्यतेनपरतः । परतोनी-
चैर्गोत्रस्योदयाऽभावात् तथा उच्चैर्गोत्रस्यबंधः उच्चनीचगोत्रेसत्ताएष-
विकल्पोमिथ्यास्वादारम्यसूक्ष्मसंपरायगुणस्थानंयावत् नपरतः परतो-
बंधाऽभावात्बंधाभावेतुउच्चैर्गोत्रस्योदयः उच्चनीचगोत्रेसत्ताएषविक-
ल्पः उपशांतमोहगुणस्थानकादारम्यायोगिकेवल्लिद्विचरमसमय-
यावदवसेयः उच्चैर्गोत्रस्योदयः उच्चैर्गोत्रेसत्ताएषविकल्पः अयोगि-
केवल्लिचरमसमयेभवतितदेवमेतेर्गोत्रस्यसर्वसंख्ययासप्तभंगाः ॥ अ-
थवेदनीयस्याष्टौभंगाः तत्रवेदनीयस्यसामान्येनैकंबंधस्थानंतद्यथासा-
तमसातंवाद्दयोः परस्परंविरुद्धत्वेनयुगपत्बंधाऽभावात् उदयस्थानम-
प्येकंतद्यथासातमसातंवाद्दयोर्युगपदुदयाऽभावात् । सत्तास्थानेद्वेतद्य-
थाद्वेएकंचयावत् अयोगिद्विचरमसमयादर्वाक द्वेएवसत्तेततः चरम-
समयेएकस्यां अन्यतरस्यांक्षीणायांप्रकंइति संप्रतिसंवेधः उच्यतेअ-
सातस्यबंधः असातस्यउदयः सातेऽयातेमत्ताअथवाअसातस्यबंधः
सातस्योदयः सातासातेसतीपुनोर्द्धाविकल्पोमिथ्यादृष्टिगुणस्थानका-
त्कमृतिप्रमत्तगुणस्थानकंयावत्प्राप्यतेनपरतः परतः असातस्यबंध-

माऽभावात् तथा सातस्यबंधः असातस्योदयः सातासावेसती अथवा
 सातस्यबंधः सातस्योदयः सातासावेसती एतौ द्वौ विकल्पौ मिथ्यात्वादा-
 र्थस्ययोगिकेवल्लिखरमसमयं यावत् प्राप्येतेन परतः एते बंधभंगाः, अबंध-
 भंगाः, असातस्योदयः सातासावेसती सातस्योदयः साताऽसावेसती ए-
 तौ द्वौ विकल्पौ अयोगिद्विचरमसमयं यावत् । तथा असातस्य उदयः असा-
 तस्य सत्तागजसुकुमालादीनामिव अयोगिचरमसमये भवति । अथवा
 सातस्योदयः सातस्य सत्ताएष विकल्पः तीर्थकरादीनां अयोगिचरमसमये
 एतौ द्वौ विकल्पौ अयोगिचरमसमये एकमेव तमयं भवति, सर्वसंख्यया वेद-
 नीयस्याष्टौ भंगास्तथा आयुषिसामान्येन एकबंधस्थानं उदयस्थानमप्येकं
 सत्तास्थाने द्वे तद्यथा द्वे एकंचतुरैकंचतुर्णामन्यतमन्यावदन्यतरपरभवा-
 युर्न बध्यते परभवायुषि च द्वेयावदन्यतर परभवेनोत्पद्यते तावद् द्वे सती-
 संप्रतिसंवेधः उच्यते तत्रायुषस्मिन्नः अवस्थास्तद्यथा परभवायुर्बंध-
 काळात् पूर्वावस्था परभवायुर्बंधकाळावस्था परभवायुर्बंधोत्तरकाळाव-
 स्था च तत्रैतरेयिकस्य परभवायुर्बंधकाळात् पूर्वनरकायुषः उदयो नरका-
 युषः सत्ताएष विकल्प आद्येषु चतुर्षु गुणस्थानकेषु शेषगुणस्थानकस्य
 नरकेष्वसंभवात् परभवायुर्बंधकाळेतिर्यगायुषोर्बंधो नरकायुष उदयो-
 नारकतिर्यगायुषः सत्ताएष विकल्पो मिथ्या द्वाष्टि सास्त्रादनयोर्द्वयोरेवा-
 द्यमोर्गुणस्थानकयोर्भवति । अत्रैवतिर्यगायुषोर्बंधसंभवात् । अथवा
 मनुष्यायुषोर्बंधो नारकायुषः उदयः नारकमनुष्यायुषः सत्ताएष वि-
 कल्पः मिथ्यात्वसास्त्रादनाऽविरतिसम्यग्दृष्टिर्बंधो चरकालं नरकायुषः
 उदयः नारकतिर्यगायुषः सत्ताएष विकल्पः . आद्येषु चतुर्ष्वपि गुण-
 स्थानकेषुतिर्यगायुर्बंधानंतरं कस्यापि सम्यक्त्वे सम्यग्मिथ्यात्वे वाग-
 मनात् । अथवा नारकायुषः उदयः मनुष्यनारकायुषः सत्ता इह-
 देवानारकायुर्भवप्रत्ययादेवनवज्जति ततोत्पत्त्यभवत् ॥ यदुक्तं ॥
 देवानेरुदयदेवेन नारके मुविभउवज्जति । अतस्तत्प्रत्ययविकल्पाभा-

वात् सर्वसंख्ययापंचैवविकल्पाभवंति । एवंदेवानामपिपंचविकल्पाः
तद्यथादेवायुषउदयः देवायुषः सत्ता इत्यादि ॥ तिर्यगायुषः उदयः
तिर्यगायुषः सत्ताएषविकल्पः आद्येषुपंचसुगुणस्थानकेषुशेषगुणस्था-
नकस्य तिर्यक्षुअसंभवात्पुषविकल्पः परमवायुर्बन्धकालेतुनारकायुषः
बन्धः तिर्यगायुषः उदयः नारकतिर्यगायुषः सत्ताएषविकल्पः मि-
थ्यादृष्टेरेवतिर्यगायुषः बन्धः तिर्यगायुषः उदयः तिर्यग्तिर्यग्आयुषः
सत्ता ॥ एषः विकल्पः मिथ्यात्वसास्वादनस्य अथवा मनुष्यायुषः
बन्धः तिर्यगायुषउदयः मनुष्यतिर्यगायुषः सत्ताएषविकल्पः मिथ्या-
दृष्टेः सास्वादनस्यवासम्यग्दृष्टेदेशविरतस्यातिरश्चः देवायुषएवबन्धात्,
अथवा देवायुषः बन्धस्तिर्यगायुषः उदयः देवतिर्यगायुषः सत्ताएष-
विकल्पोमिथ्यादृष्टेः सास्वादनस्यअविरक्तसम्यग्दृष्टेः देशविरतस्यवान-
सम्यग्मिथ्यादृष्टेः तस्यायुर्बन्धाभावात् ॥ बन्धानंतरंतिर्यगायुषः उदयः
नारकतिर्यगसत्ता इति प्रथमः । तिर्यगायुषः उदयस्तिर्यग्तिर्यगसत्ता
इतिद्वितीयः । तिर्यगायुषः उदयः मनुष्यतिर्यगायुषः सत्ता अथवा
तिर्यगायुषः उदयः देवतिर्यगायुषः सत्ताएषविकल्पः प्रथममिथ्या-
त्वादिषु आयुर्बन्धकृत्वाततः परंगुणस्थानकारोद्भवतां पंचमगुणस्था-
नकंयावत्भवति, सर्वसंख्ययातिरश्चानवविकल्पाश्चतसृषुगतिषु तिर-
श्चामुत्पादसंभवात् । तथा मनुष्यायुषउदयः मनुष्यायुषः सत्ताएष-
विकल्पः अयोगिकेवलिनंयावत् तथा नरकायुषोबन्धः मनुष्यायुषः
उदयः नारकमनुष्यायुः सत्ताएषविकल्पः मिथ्यादृष्टेर्भवति । तथा
तिर्यगायुषोबन्धः मनुष्यायुषः उदयः स्तिर्यग्मनुष्यायुषः सत्ताएष-
विकल्पः मिथ्यादृष्टेः सास्वादनस्य वा तथा मनुष्यायुषः बन्धोमनु-
ष्यायुषः उदयः मनुष्यमनुष्यायुषः सत्ताएषः विकल्पः मिथ्यादृष्टेः
सास्वादनस्यवादेवायुषः बन्धः मनुष्यायुषः उदयः देवमनुष्यायुषः
सत्ताएषविकल्पः अप्रमत्तगुणस्थानकंयावत् एतेचत्वारोविकल्पाः

तुषः उदयः तिर्यग्मनुष्यसत्तामनुध्यायुषः उदयः मनुष्य-
प्यायुषः सत्ताएवेव यो विकल्पाः अप्रमत्तगुणस्थानं यावत् । आ-
नंतं गुणस्थानारोहात् मनुष्यायुषः उदयः देवमनुष्यायुषः
एव विकल्पः उपशांतभोगं यावत् प्राप्नोते, देवायुषि वक्ष्ये पुरुषशम-
रोह संभवात् सर्वसंख्ययामनुध्यायां नवभंगास्तदेवं आयुषः
अष्टाविंशतिभंगाः ॥ इत्येवं गायत्र्या सुभंगकाः सप्ततिकतो-
ः ॥ १७४ ॥

स्यद्वैभंगौप्राप्येते । तथाकेवलद्विके केवलज्ञान केवलदर्शने ज्ञानावरणांतरायस्यभंगानभवंति, यथाख्यातेवेदनंउदयःसत्तासत्ताइत्यनेनपंचविधउदय पंचविधसत्तालक्ष्णः एकएवभंगः प्राप्यते, भंगभावनागुणस्थानकमतोज्ञेया ॥ १७५ ॥ अथदर्शनावर्णीयकर्मणः भंगान्मार्गणामुदर्शयन्नाह ॥

टिप्पण्यः—ज्ञानावरणीय तथा अंतरायकर्मनो पांचनो बंध, पांचनो उदयनी सत्ता एविकसंयोगी एकभंगो सर्वमार्गणाने विपे, केवलज्ञान ? केवलदर्शनने विपे ज्ञानावरणीय अंतरायनो भंग नयी, यथाख्यातचारित्रमव्ये ज्ञानावरणीय तथा अंतराय ए वे कर्मनो पांचनो उदय पांचनी सत्तानो एक भांगो छे ॥ १७५ ॥

नाणचउओहिदंसे, खायगसम्मयेदंसणावरणा ।

नवभंगपढमदुविणा, वेयकसाएसुसगभंगा ॥ १७६ ॥

टीका—नाणचउइत्यादि ॥ ज्ञानचतुष्टयेमत्यादिलक्षणेअवधिदर्शनेक्षायिकेसम्यक्त्वेदर्शनावर्णीयस्यनवभंगाः प्राप्यंते, प्रथमेद्वेनवविधबंधप्रत्ययेतेमिथ्यात्वसास्वादगुणस्थानकेसंभवात् । एतासुमार्गणासुतदसंभवात्नभवंति । षट्त्रिधबंधतः उपरिसर्वेभवंति । तथावेदत्रिकेकपायचतुष्टयेसप्तबंधभंगाः बन्धोपरताभंगाः चत्वारो नभवंतितेचउपशांतमोहेक्षीणमोहेभवंतितयोश्चतत्राभावात् ॥ १७६ ॥

टिप्पण्यः—ज्ञान च्यार मति, श्रुत, अवधि, मनःपर्याय, अवधिदर्शने क्षायिकसमकिते ए मार्गणाये दर्शनावरणियकर्मना नव भंगा पामीये । पहेला नव बंध पांच उदय नव सत्ता ? तथा नव बंध च्यार उदय नव सत्ता ए वे भांगा विना नव भंगा पामीये, वेद ३ कपाय ४ ए सात मार्गणाये सात भांगा छे, अवंधना च्यार भंगा नयी ॥ १७६ ॥

सामाइयछेएपण, परिहारेदुन्निकेवलेनस्थि ।

उवसमिछगहस्त्राए, चउसुहमेतिन्निदुगदेसे ॥ १७७ ॥

टीका—सामाइयछेएपण इत्यादि । सामायिकचारित्रेच्छेदो-
पस्थापनीयचारित्रेपदविधोबंधः प्रत्ययौद्वौचतुर्विधबंधः प्रत्ययास्त्रयः
एवंपंचभंगाः प्राप्यंते । तथापरिहारविशुद्धौपदविधबंधसंभवौद्वौकेव-
लद्विकेनस्तः दर्शनावरणीयभंगाः उपसमिछग इति उपशमसम्यग्दर्श-
नौद्वौअबंधप्रत्य-
यातेचत्वारोभंगा
अबंधसंभवाः, सूक्ष्मसंप्रायेचतुर्विधबंधप्रत्ययास्त्रयः दुगदेसे देशवि-
स्तौपदविधबंधसंभवौद्वौ ॥ १७७ ॥

ट्कार्यः—सामायिक १ छेदोपस्थापनीयने विषे पांच भांगा
छे । छविधबंधना २ च्यारविधबंधना २ च्यारविधबंध च्यारनो
उदय छनी सत्ताए एक एवं पांच भंगा छे, परिहारविशुद्धि ने
दर्शनावरणीयना २ भंगा छे, छनो बंध पांचनो उदय नवनी
स्ता तथा छनो बंध च्यारनो उदय छनी सत्ता ए २ भंगा
छे, केवल २ ने विषे दर्शनावरणीयनो भांगो नयी, उपशम-
मकितमव्ये ६ भंगा छे, छबंधना च्यारबंधना २ इग्यारमा अ-
धना २ एवं यथाख्यातचारित्रे अबंधना च्यार भंग छे । सूक्ष्म-
प्रायना तीन भंगा छे २ उपशमना १ क्षायिकनो देशविरति-
व्ये छविध बंधना २ भांगा छे ॥ १७७ ॥

पगेमीसेएवं, कायपणजाइचउअसंनिसु ।

छ्छेसासाणेपुण, अभविनवबंधगादुन्नि ॥ १७८ ॥

टीका—येषां एतत्प्रमाणतस्त इत्यादि ॥ वेदनीयस्य भंगाः
मनुष्यगर्भोपचेन्द्रिये प्रसक्तये ध्यायिकसम्पदशब्दे अनाहारे के अष्टौ-
भंगाः प्राप्स्यन्ते । केवलद्विकेषात्स्वयानुचितिषट् भंगान्तरद्वौ भंगा-
स्तातांच वसंभवाच्चत्वारो भंगा अव्ययप्रत्ययाः पूर्वपदभूमेस्तु मसं-
राये सातांच वसंभवाच्चत्वारौ भंगौ सेसिति शेषाद्युगतिविकृष्टं द्विषयानुष्टयक्य-
पंचरूपो गतिकवेद्विकमत्वादिज्ञानचतुष्टय अज्ञानादि कर्मण्यपंच-
कदर्शनविकलेदयापटकभट्ट्य अभट्ट्यशायि कर्मसम्पन्नपंचरूपेण उप-
श्लिष्टिकाद्वागकलक्षणानुविपंथाद्यनुमार्गानामुच्यत्वागो भंगा, तत्र द्वौ-
अज्ञानांच वसंभवाच्चत्वारौ भंगा भवन्ति, तत्रैव द्विष-
यने चतुष्टयन प्राप्तवत्त्वात्, शेषमार्गानामुभंगमं भवाभावेनामुक्तव्या-
प्तकृतो ज्ञेया ॥ ६७९ ॥ उक्ता येदनीयभंगा सांप्रतमायुर्भंगान्-
दर्शयताम् ॥

દર્શાર્થ:—વેદનીકર્મના ૮ ભાંગા છે, તેમજ મનુષ્યગતિ ૧
 પંચેન્દ્રિયગતિ ૧ વસકાષ ૧ ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વ ૧ અનાદ્યાક
 માર્ગગાયે પદના ૫ ૥ ૭ ભાંગા છે. કેવલજ્ઞાન ૧ કેવલદર્શન
 ૧ વચ્ચાલ્પાનવાતેયને ત્રિવે ૩ ભાંગા છે. સાતતાસંવત્તા ૨
 અને સ્વાત અસંવત્તા એ ૬ સુઃસપ્તસપ્તમજ્જે જે ૭ ભાંગા સાતતા
 સંવત્તા છે, તે ૧૧ રહી લે ૫૨ માર્ગના તેજને ત્રિવે ૪ ભાંગા છે.
 અસાત્તાસંવત્તા ૨ સાત્તાસંવત્તા ૨ એ ૪ ॥ ૧૭૧ ॥

निरतिरिदेषेमणुषसु, पणनवपणनवगजाइयउमेनु ।
तिगधायरेपणभंगा, मुरनारयभंग(निणतिरिया)र-
उसाय ॥ १८० ॥

टीका—निरतिरि इत्यादि ॥ नात्रादिनां स्वर्गादिभ्यस्तत्त्व-
नात्रगोप्यभंगादिभ्यस्तत्त्वनात्रभंगादेवगोप्यभंगादनुपपत्त्यादिभ्यः

ભંગા: પૂર્વોક્તાજ્ઞાતવ્યાઃ, એકેન્દ્રિયાદિજાતિચતુષ્કે પૃથિવ્યાદિસ્થા-
વત્રયેતિર્યગાયુરુદયરૂપા: પંચભંગા: । સુરનારયત્તિ દેવાયુર્બંધસંભવૌ-
દ્વૈનરકાયુ: સંભવૌદ્વૌપુતેચત્વારોર્વર્જનીયા: શેષા: પંચતિર્યગ્મત્પયા-
ભવન્તિ ॥ ૧૮૦ ॥

ટિપ્પણ:—આઠઠાના ૨૮ ભંગા છે, તેમજ નરકગતિ-
મંચે નરકાયુના ૫ ભંગા છે. તિર્યચગતિમંચે તિર્યચના ૧ ભંગા
છે, દેવગતિમંચે દેવાયુના ૫ ભંગા છે, મનુષ્યગતિમંચે મનુ-
ષ્યાયુના ૧ ભંગા છે, તથા જાતિ ૪ થાવર ૩ પૃથિવી અ-
વનસ્પતિમંચે પંચ ભંગા છે, તિર્યચાયુ ઉદય તિરિયંચાયુ સત્તાનો
૧ તિર્યચાયુબંધ તિરિયંચાયુ ઉદયેતિરિ ૨ આયુસત્તાનો મનુષ્યા-
યુબંધતિરિ આયુ ઉદયતિરિયમનુષ્યસત્તા ૩ તિરિઉદય તિરિતિરિ-
સત્તાતિરિ ઉદય મનુષ્યતિરિસત્તા इहां દેવતાના ૨ નારકીના ૨
પૂર્વ ૪ ભંગાવર્જિત કરવા. ॥ ૧૮૦ ॥

અનરાતેઉવાઝ, કેવલદુગિણગદેસવિરયંમ્મિ ।

ધારસમણસામાઈયતિગંમિ, છગરગઈપ્પભવા ॥૧૮૧॥

ટીકા—અનરાતેઉવાઝઆદિ ॥ તેષુપંચમુમત્વેનરાયુ: પ્રત્ય-
યૌર્દ્વાતૌવર્જ્યાં શેષાસ્ત્રયોભંગાસ્તેજઃ ક્ષાયવાયુક્ષાયમાર્ગણાયાંતિર્યગ્મ-
ત્પયા: ત્રયોભંગા: કેવલત્રિકેષુ દ્વૈનરાયુરુદય: નરાયુ:સત્તારૂપોભ-
વન્તિ દેશવિરયમ્મિદેશવિસ્તાયારસઈન્નિદ્વાદશભંગા: ભવંતિતેચપદતિર્ય-
ગ્ગતિપ્રત્યયાઃ, યદ્મનુષ્યાયુ: પ્રત્યયાઃ, નરકનિર્વગ્મનુષ્યાયુર્બંધ-
માનાસ્ત્રયસ્ત્રયોનપ્રાપ્યંતે । દેશવિસ્તાદેવાયુરેવમ્મત્તે । મન:પર્વજ્ઞા-
નેસામાયિ દ્વૈષ્ટેશેષમ્યાગનીવવરિદ્ધાગવિશુદ્ધા ડગતિ યદ્ભંગામનુષ્યા-
યુરુદયરૂપાનારકતિર્યગ્મનુષ્યાયુર્બંધગ્જો: નરાયુરુદય: નરાયુ:સત્તા-

દેવાયુર્વયઃ નરાયુરુદયઃ દેવનરાયુઃ સત્તાબંધાનંનરાધત્ત્વારોડપિર્વં-
પદમંતિ ॥ ૧૮૧ ॥

ટિપ્પણી—તેઝાઝકાણને મનુષ્યને જાતો નવી તેમાંહે ત્રીન
ભંગા છે. તિરિઉદય તિરિમત્તાતિરિચંચનિરિઉદયતિરિ ૨ સત્તા ૨
તિરિઉદયતિરિતિરિસત્તા ૩ છે, કેવલદુગને નરાયુડયનરાયુ
સત્તા ૫ પૂક ભંગો છે. દેશવિરતિમત્તે ૧૨ ભંગા છે. મનુ-
ષ્યના ૮ તિપ્પણના ૬ ભંગા છે. ચંચમત્તે દેવાયુર્વયે સામાયિક
૧ છેશેપરપાપનીય પરિહાર વિશુદ્ધિમત્તે આઝ્વાના ૬ ભંગા
છે. મનુષ્યાયુના દેવાયુર્વય છે. તેમાંહે મનુષ્યાયુડય મનુષ્યાયુ-
સત્તા ૨ દેવાયુર્વય મનુષ્યદેવાયુસત્તા ૨ મનુષ્યાયુડયનરક
મનુષ્યાયુસત્તા ૩ મનુષ્યાયુડય મનુષ્યમનુષ્યાયુસત્તા ૪ મનુષ્યાયુ-
ડય મનુષ્યમનુષ્યાયુસત્તા ૫ મનુષ્યાયુડય દેવમનુષ્યાયુસત્તા ૬
ભંગા છે. ॥ ૧૮૧ ॥

ગુહમાહસ્વાપદો, અણહારેચડઅવંધપચ્ચડ્યા ।
મીસેવસમેસાલસ, ચડદસઅસત્ત્રીપસુચ ॥૧૮૨॥

ટીકા—ગુહમાહસ્વાપદો રૂપાદિ ॥ મૂશ્મતંપરાયે તથા
યથાહ્યાનચારિત્રે ટ્રીભંગોનરાયુરુદય નરાયુઃ સત્તારૂપીશ્વપક્ત્ય-
નરાયુરુદયઃ નરાયુઃ સત્તાતથાપૂર્વચદ્વદેવાયુઃ યયુપશમથેણીઆરોહ-
વિત્તાનરાયુરુદયઃ દેવનરાયુઃ સત્તાપ્તોદ્દૌપશમથેણિગતમૂશ્મ-
તંપરાયયપારુયાતાનાંભવતઃ શેષગતિનિકમદ્વાયુઃ નોપશમથેણિમા-
રોહતિ અણહારેત્તિઅનાહારકમાર્ગણાયાં ચતુર્ગતિમત્યયાશ્વત્વારો-
અમદ્વાયૂરૂપાશ્વત્વારોભંગાલ્પ્યંતેયતઃ વિગ્રહગત્તાપ્તેચત્વારોભંગાપ્વ-
સ્વસ્વગતિસંભવાભવંતિ, કેવલિસમુદ્ધાતેડપિનરાયુરુદયઃ નરાયુઃ

सत्तारूपः पृथ्व्यभंगः सचप्रथमपृथ्वतयांतर्गतत्वात्नाधिकः तथा मि
तथा उपशमसम्यग्दर्शनेषोडशभंगाः भवन्ति, तत्रचतुर्गतिपुत्र
विंशतिभंगाः तेषुवद्व्यमानानुरूपाद्वादश द्वीनारकीर्त्तित्वायुःप्रत
यौचत्वारोमनुष्यायुः संभवाः चत्वारस्तिर्यगायुः संभवाः पृथ्व्याद
नभवन्ति, शेषाश्चत्वारोअक्रद्वायुषः द्वादशबंधनंतरसंभवाएवषोडश
प्राप्यन्ते ॥ असंज्ञिमार्गणायांचतुर्दशभंगास्तत्रनवतिर्यगायुः संभ
यतः असंज्ञितिरश्चः चतुर्गतिपुत्रगमनात् पंचनरायुः संभवास्तत्र
नरायुरुदयो नरायुःसत्ता तथा तिर्यगायुर्वधः नरायुरुदयः तिर्यग्
नरायुषः सत्तानरायुर्वधः नरायुरुदयः नरनरायुः सत्ता नरायुरुदय
तिर्यग्नरायुःसत्ता अथवा नरायुरुदयः नरनरायुषः सत्ताएवं पंच
मनुष्यायुः संभवाएवंचतुर्दश असंज्ञिमनुष्याणांनरकदेवेष्वगमनात्
॥ १८२ ॥

ट्वार्थः—सूक्ष्मसंपराये तथा यथाख्यातमध्ये २ भंगा, नरायु-
उदय नरायुसत्ता १ नरायुउदय देवनरायुसत्ता २, अनाहारकमा-
र्गणाए च्यार भंगा च्यारे गतिना अवंधना पामीये. मिश्रमध्ये
तथा उपशममध्ये १६ भंगा, इहां पिण नवा आऊखानो बंध
नयी तेमाटे बंधना भंगा १२ नयी. असंज्ञिमार्गणामध्ये १४
भंगा छे. तिहां तिर्यचना तो नव छे, मनुष्यना ५ छे. मनु-
ष्यअसंज्ञी भरी देवता नारकी थाय नही. तेमाटे ब्रह्ममान
तथा बंधी रद्धा पछीना च्यार नयी. ॥ १८२ ॥

सासाणेछवीसं, नाण तिगवेयगेअवहिदंसे ।

वीसंपुणसेसाणं, अडवीसंआउभंगाण० ॥१८३॥

* पाठान्तरम्

(वीसंतेउतिवेण, तिवीसअडवीससेसासु)

टीका—सात्त्विके उर्वीसं इत्यादि ॥ सात्त्वाद्नेपत्रविंशतिभंगाः, नरकायुर्वधरूपीभंगाद्वा नमाप्येते, सात्त्वाद्नेनरकायुषः संधाभावान् । तथा ज्ञानत्रिके मतिभूतावधिलक्षणेवेदकेक्षयोपशमसम्पत्त्येव-
धिदर्शनेक्षाधिकसम्पत्त्येव्यासंविशतिभंगाः, नरकगतीतिर्यंगायुर्वध-
रूपाः देवेषुतिर्यंगायुर्वधरूप. निर्यधुनारकतिर्यंगायुर्वधरूपीमनुष्ये
पुनारकतिर्यंगायुर्वधरूपाद्वाद्वा एवभगाः कहिनाविशतिभंगाभवंति ।
तेऽतिइति तेजः पञ्चशुद्धलक्षणासुनिसुषुप्तेदयामु तिवेए वेदत्रिके
तत्रप्रशान्नेदयात्रये पुरुषयेद स्त्रीयेदलक्षणेवेदत्रयेपंचनरकायुः संभ-
वान्भंगान् वर्जयित्वाशेषानिपंगनरदेवसंभवाः प्रयोविंशतिभंगाभ-
वन्ति । नपुंसकयेदेदेवायु संभवभगपंचकविनात्रयोविंशतिभंगाभ-
वंति । शेषासुपंचेन्द्रियत्रयसकाययोगत्रयरूपायचतुष्टय अज्ञानत्रिक
अविरतिचक्षुरपधुर्दर्शनद्विकप्रशान्नेदयात्रये भव्यअभव्यसिद्ध्यात्वा-
संज्ञि आहारकल्लक्षणासुप्रयोविंशतिमार्गणासु आयुःकर्मणः अष्टा-
विंशतिभंगाः भवंति । एनासांमार्गणानांचतुर्गतिपुत्राप्यमाणत्वात् ।
॥ इत्युक्ताआयुःकर्म भंगका मार्गणासु ॥ १८३ ॥

द्वयार्थः—सात्त्वाद्नेने उर्वीस भंगा छे. तिर्यच तथा मनु-
ष्यना नरकायु बंधना २ भंग नयी. ज्ञान ३ क्षयोपशमसंस्कित
अवधिदर्शनमन्त्रे समकित गुणटणावाला बीस भंगा छे. शेष
मार्गणा ले रही तिहां जाऊखाना २८ भंगा छे. ए आयुभंग
मार्गणाने कछा. ॥ १८३ ॥

गोप्सगनरपणतस, योगभविसमणहाररहीपसु ।
चख्वुरचख्वुसुका, हारगिछगकेवलेदुन्नि ॥१८४॥

टीका—गोप्सगनरपणइत्यादि ॥ गोत्रकर्मणःसप्तभंगाः नर-

बंधरहिते सप्तदशबंधरहिते पुरुषवेदबंधसंभवौ द्वौ भंगौ एवं अप्रत्यारूपान-
 बंधरहिते त्रयोदशबंधे द्वौ प्रत्यारूपानबंधरहितनवविधबंधे द्वौ ततः भय-
 जुगुप्सा अरति शो कर्वाजिते पंचविधबंधे पुरुषवेदरहिते चतुर्विधबंधे सैज्वल-
 नकोधरहिते विविधबंधे संज्वलनमानरहिते द्विविधबंधे संज्वलनमायार-
 हिते एकविधबंधे एकैकपुत्रभंगः, एवं एकबंधभंगा एकविंशतिः ते च-
 नरकगता देवगता द्वादशभिन्नगुणस्थानभंगद्वयस्य मित्रगणनात् चतु-
 र्विंशतिपंगतो चतुर्दशपोडशायामनुप्यगता सर्वे एको द्विपे विकटो द्विदेस्था-
 वरपंचकेदश, मत्स्यादिज्ञाने सम्यक्त्वादिपुनव, मनःपर्यवधारिणादि-
 मार्गणासु सप्त, मूश्मसंपराये एकः केवलद्विकेयधारूपावेन भवति ।
 ग्रंथाभावात् मनुष्यपंचेन्द्रियत्रयसयोगादिपुसर्वे, वेदत्रये कपायत्रये विं-
 शतिः, लोभे एकविंशतिः इत्यादि गुणस्थानक्रमतो ज्ञेयं उदयचतु-
 र्विंशतिका गुणस्थानशतके सविस्तरलिखितास्ता एव मार्गणासु विभज-
 यन्ताह ॥ १८५ ॥

उपसामगखवगेपुण, वीसंचोवीससत्तरभंगाय ।

वेयगिसोलसकेवल, दुगेअहस्स्वायगेनत्थि ॥ १८६ ॥

टीका—उपसामगखवगेपुण इत्यादि ॥ अत्र उपशमे क्षायिके-
 सम्यग्दर्शने वीसंति विंशतिश्चतुर्विंशतयः सम्यक्त्वमोहनीय उदयरहि-
 ता अविरतिसम्यक्त्वे च तस्यो देशविस्तीचतस्रः प्रमत्ते चतस्रः अमम-
 त्ते चतस्रः अपूर्वकरणे चतस्रः एवं विंशतिः सप्तदशभंगो द्विकेय-
 संभवाः प्राप्स्यंते । सप्तका उदये एव उपशमक्षायिकदर्शनलाभः इति
 वेदके क्षयोपशमे सम्यक्त्वे पोडशचतुर्विंशतयः सम्यक्त्वमोहनीयो-
 दययुक्ता तूरे गुणे चतस्रः पंधमे चतस्रः प्रमत्ते चतस्रः अममत्ते च-
 तस्रः एवं पोडश भवंति । तथा केवलद्विकेयधारूपावेन मोहनीयोदय-

भावात् भंगानभवंति । यथाख्याते उपशान्तापेक्षया अष्टाविंशतिः
चतुर्विंशतयः एकविंशतिरूपासचाभवति नक्षपकस्येति स्वयम्बुद्धम् ॥ १८६ ॥

ट्वार्यः—द्वे मोहनीकर्मना भांगा कहे छे । उपशमसम-
कित तथा क्षायिकसमकिते बीस चोवीस सत्तर भांगा छे २०।
२४। १७। तिहां समकितगुणटाणे उदये १ चोवीसी सात उदय
२ चोवीसी आठमे उदये एक चोवीसी इम पांचमे गुणटाणे
पांचने उदये एक चोवीसी ने २ चोवीसी ७ ने उदये एक
चोवीसी छ गुणटाणे च्यार उदये एक चोवीसी ५ उदये २
चोवीसी ६ उदये एक चोवीसी सातने पण च्यार चोवीसी
आठमे ४ चोवीसी इम चोवीसी थई ॥ क्षयोपशमसमकिते
सोल चोवीसी समकिनमोहनीना उदयसहितनी लेवी केवलदुग
यथाख्यातचारित्रते मोहनीनो भंगो नयी ॥ १८६ ॥

सुहमेगंसेसेसुअ, मग्गणठाणे सुगुणभवाभंगा ।
चउवीसगायभंगा, पयसंखाउदयपच्चईया ॥ १८७ ॥

टीका—सुहमेगंसेसेसुअइत्यादि ॥ सूक्ष्मसंपराये एकलोभोदय-
रूपं भंगं सेसेसुइति शेषेषु मार्गणास्थानेषु, गुणभवाय स्यां मार्गणायां-
यावन्त्यः चतुर्विंशतयः तस्यां तावन्त्यः चतुर्विंशतयोज्ञेयाः तथा
यस्यां मार्गणायां यावन्त्यः चतुर्विंशतयस्तावन्त्युर्विंशतिगुणिता भंगसं-
ख्या भंगानां संख्या भवति, भंगसंख्या च उदयस्थानसंख्या गणिता पद-
संख्या भवति । तत्र नरकगती निव्यात्वे अष्टौ अष्टकापतः नारकस्य-
नपुंसकवेदोदयात् नपुंसकवेदप्रत्यया अष्टौ भंगा भवंति । तेन नरकगती-
अष्टका एव तत्र सप्तोदये एकः अष्टोदये त्रयः नवोदये त्रयः दशोदये एकः
पूर्वाष्टौ अष्टकास्तस्य भंगाश्चतुःषष्टिः सास्वादाने सप्तोदये एकः अष्टो-

भावात् भंगानभवन्ति । यथाख्याते उपशांतापेक्षया अष्टाविंशतिः
चतुर्विंशतयः एकविंशतिरूपासत्ताभवति नक्षपकस्येति स्वयम्बुद्धम् १८६

ट्यार्थः—हवे मोहनीकर्मना भांगा कहे छे । उपशमसम-
कित तथा क्षायिकसमकिते बीस चोवीस सत्तर भांगा छे २०।
२४।१७। तिहां समकितगुणठाणे उदये १ चोवीसीसात उदय
२ चोवीसी आठमे उदये एक चोवीसी इम पांचमे गुणठाणे
पांचने उदये एक चोवीसी ने २ चोवीसी ७ ने उदये एक
चोवीसी छ गुणठाणे च्यार उदये एक चोवीसी ५ उदये २
चोवीसी ६ उदये एक चोवीसी सातने पण च्यार चोवीसी
आठमे ४ चोवीसी इम चोवीसी थई ॥ क्षयोपशमसमकिते
सोल चोवीसी समकितमोहनीना उदयसहितनी लेवी केवलदुग
यथाख्यातचारित्रते मोहनीनो भंगो नयी ॥ १८६ ॥

सुहमेगंसेसेसुअ, मग्गणठाणेसुगुणभवाभांगा ।

चउवीसगायभांगा, पयसंखाउदयपच्चईया ॥१८७॥

टीका—सुहमेगंसेसेसुअइत्यादि ॥ भूक्षमसंपराये एकलोभोदय-
रूपंभंगकं सेसेसुइतिशेषेपुमार्गणास्थानेषु, गुणभवायस्यामार्गणायां-
यावन्त्यः चतुर्विंशतयः तस्यांतावन्त्यः चतुर्विंशतयोज्ञेयाः तथा
यस्यामार्गणायांयावन्त्यः चतुर्विंशतयस्ताश्चतुर्विंशतिगुणिताभंगसं-
ख्याभंगानांसंख्याभवति, भंगसंख्यात्रउदयस्थानसंख्यागणितापद-
संख्याभवति । तन्ननस्कगतामिध्यात्वेअष्टौअष्टकापतः नाकस्य-
नपुंसकवेदोदयात्तनपुंसकवेदप्रत्ययाअष्टौभांगाभवति । तेननस्कगता-
अष्टकापवत्तत्रसप्तोदयेपुरुः अष्टोदयेत्रयः नवोदयेत्रयः दशोदयेपुरुः
पुनराष्टौअष्टकास्तस्यभंगावतुःषष्टिः सास्वादनेसप्तोदये एकःअष्टो-

द्वेद्वानवोदये एकश्चत्वारो अष्टकाः तस्य भंगाद्वाविंशत्, मिश्रसप्तोदये-
एकः अष्टोदये द्वौ नवोदये एकः एवं चत्वारो अष्टकास्तस्य भंगाद्वाविंशत्
अविरतसम्यक्त्वे पदद्वये एकः सप्तोदये नयः, अष्टोदये नयः नवोदये-
एक एवं अष्टौ अष्टकाः तस्य भंगाधत्तुः पष्टिः सर्वसंख्यया भंगा एकं शतं-
द्विनवत्यधिकं भंगानां पृथक् भंगकालोदयस्थानगुणिताः पदद्वंद्वसंख्या-
भवन्ति तदपदद्वये अष्टभंगाः पदगुणिता अष्टोचत्वारिंशत् पदद्वंद्वः
सप्तोदये अष्टोचत्वारिंशत् भंगाः ते च गमगुणिताः पञ्चविंशदधिकं विंश-
तं अष्टोदये अशीति भंगाः तेषां गुणिताः चत्वारिंशदधिकं पदशतं-
नवोदये अष्टोचत्वारिंशत् भंगास्ते च नवगुणिताश्चतुः शतं द्वाविंशदधिकं
पदशतानां भवन्ति । दशोदये अष्टाभगाः ते च दशगुणिता अशीतिः
पदद्वंद्वः भवन्ति, एवमसंख्यया पचदशशतानि पदविंशदधिकानि-
पदशतानां भवन्ति ॥ एवं सर्वत्र भावना कर्या ॥ १८७ ॥

टिप्पणी:—गृहमसंपरायमन्त्रे लोभनो उदयनो एक भंगो छे.
धीजी मार्गणा च ३५ त मार्गणाये गुणगुण प्रत्ययी थोवीसी.
जाणसी. जे मार्गणाने नेहरी थोवीसी होये तेहने थोवीस
गुणा करीये तेहारे भांगानी संख्या आवे, अने जे भंगा जे
उदयस्थानकना होये ते भागा ते स्थानक गुणा करीये तेहारे
पद संख्या आवे पृष्ठे दसने उदये थोवीसी १ तेहना भांगा
२४ तेहने दस गुणा करीये तेहारे २४० पद संख्या छे इस
सर्वत्र जोड़ी लेख्यो. ॥ १८७ ॥

वेपति उदयचउयोस, दुगितोलसगुणिअट्टभंगाय ।
कोहाइ सुउमसंखा, भंगागुणगुणसंखसना ॥ १८८ ॥
इति मोहोदयभंगाः

टीका—येयनिउदय इत्यादि ॥ यत्रमार्गणायांवेदप्रहरण
 दयस्तत्रचतुर्विंशतिभंगायत्रमार्गणायांशुनिइतिरेदिसोदयः तत्रये
 दशकाः भवन्ति यत्रमार्गणायांपृष्ठोदयमन्त्रमष्टकाभवंति । तत्र
 पृष्ठयचतुष्टयेचत्वारोभंगास्तेद्वाम्यगुगुत्तेनचत्वारोऽरनिशोक्तेनचत्वारः
 एवंअष्टौतेचपुरुषवेदेनएवंस्त्रीवेदेनअष्टौ पृं नपुंसकोदेनअष्टौ
 चतुर्विंशतिर्भवति । कोहाइसु इत्यादि कोद्यादिषु कोद्यमानमाया
 लोमेप्रत्येकंपदद्वयभंगाः भवन्ति यत्रः क्रोशोदयवेदत्रयान्यत्रवेदोदये
 तत्रयेभंगास्तेचगुगुत्तद्वयान्यत्रवेदयेगुणिताः पदद्वयक्रोशोदयेद्विप-
 चाशत्पदकाः भवन्ति । तस्यभंगास्त्रिशतंद्वादशाधिकंभवन्ति । त-
 र्वाष्टादशविंशतिः शतंविंशतिः पदद्वयद्विंशतिः पदद्वयद्विंशतिः
 ल्याएकविंशति शतंविंशतिदधिकंपदद्वयद्विंशतिः पदद्वयद्विंशतिः
 शेषं । सर्वास्वपिमार्गणासु मोहोदयभंगागुणस्थानभंगसंख्यासमास्तु-
 ल्याभवन्ति ॥ भावनाचनरक्कगतौचतुर्विंशति अष्टकास्तेषांभंगाद्विन-
 वत्यधिकं एकंशतं पदद्वयद्विंशतिः पंचदशशतपदविंशतिदधिकाः भवति, ति-
 र्यग्गतौमोहोदयचतुर्विंशतिकागुणस्थानकपंचकस्यद्वाविंशत्तस्यभं-
 गः सप्तशतानिअष्टपष्टयधिकानिपदद्वयचतुर्विंशतिका २४४ द्विशतं
 चतुश्चत्वारिंशदधिकंतेचचतुर्विंशतिगुणिताः पंचसहस्राणिअष्टौशतानि
 षट्पंचाशदधिकानिपदद्वयगणितंभवति ॥ एवंमनुष्यगतौपंचेन्द्रियेनस-
 तानिपंचपष्टिअधिकानिपदद्वयचतुर्विंशतिकात्रिंशतानिद्विपंचाश-
 दधिकानिचतुर्विंशतिगुणितचतुरशीतिशतान्यष्टचत्वारिंशत्तेचएको-
 नविंशतुमिळिताश्चतुशीतिशतसप्तसप्ततिः पदद्वयद्विंशतिः भवन्तिपुरुषादि-
 वेदत्रयेद्विपंचाशतुअष्टकाश्चत्वारोभंगाः एकैन्द्रियद्वौद्रियत्रीन्द्रियचतुरि-

द्विपृष्ठीकापञ्चकायवनस्पतिकषय असंशिमार्गणासुद्वादशाऽष्टकाः
 षण्णवतिभंगाअष्टशतानिपदद्वंद्वकाभवंति। तेजोवायुकायलक्षणासुमा-
 र्गणासुअष्टौअष्टकाएपुनपुंसकवेदएवोदयात् कषायचतुष्टयेद्विपंचाशत्-
 पदकाः पद्विंशतिरष्टविंशतिरेकोनविंशत्भंगालभ्यंते । मत्पादि-
 ज्ञानत्रयेअवधिदर्शनेषट्त्रिंशत् चतुर्विंशतिकाः सप्तदशभंगाभवंति ।
 मनःपर्यवज्ञानेसामायिकेच्छेदोपस्थापर्नीयेविंशतिचतुर्विंशतिकाः स-
 प्तदशभंगकास्तत्रप्रमत्तेअष्टौ अप्रमत्तेअष्टौ अदूर्वेचत्वारः एवंविंशतिः
 चतुर्विंशतिकाः नवमेदशमेसप्तदशभंगाभवंति ॥ अज्ञानत्रयेमि-
 ध्यात्वसास्वादनेमिध्मसंभवाः षोडशचतुर्विंशतयः परिहारविशुद्धी-
 प्रमत्ताप्रमत्तभवाः षोडशचतुर्विंशतयोमिध्यात्वेसास्वादानेमिध्मेदेश-
 विरतौअष्टौचतस्रश्चतस्रः अष्टौस्वस्वगुणस्थानसंभवाश्चतुर्विंशतयः
 अविरतिमार्गणायांमिध्यात्वादिअविरतसम्पद्दर्शनगुणारथानसंभवा-
 श्चतुर्विंशतिचतुर्विंशतयः कृष्णादिदेयात्रयेचत्वारिंशत्चतुर्विंशतिकाः
 तत्रमिध्यात्वेअष्टौसास्वादानेचत्वारोमिध्मेचत्वारः अविरतेअष्टौदेशवि-
 रतेअष्टौ प्रमत्तेअष्टौ एवंचत्वारिंशत्, तेजः पद्मदेयाद्वयेचत्वारिं-
 शत्पूर्वोक्ताअप्रमत्तसंभवाअष्टौएवंअष्टचत्वारिंशत्चतुर्विंशतयः अ-
 भव्येचतस्रः चतु० तत्रअनंतानुबंधिउदपरहितामिध्यात्वसंभवाअ-
 भव्यस्पनभवंतितेनअष्टोदयाएकान्नवोदयाद्वेदशोदयाएकप्राप्यते ।
 अनाहारकमार्गणायांविंशतिश्चतुर्विंशतयः तत्रमिध्यात्वेअष्टौसास्वा-
 दनेचतस्रः अविरतेअष्टौएवंभवंति सर्वासुमार्गणामुभंगाः पदद्वंद्व-
 संख्याःस्वतः करणानुसारेणउद्धाः इत्युक्तमोहोदयभंगामार्गणासु
 ॥ १८८ ॥ साप्रतंनामकर्मबंधभंगकान्दशयज्ञाह ॥

टिप्पण्यः—वेद तीन जिहां उदय होवे ते मार्गणाये चोवीस
 भंगा होये, जिहां २ वेद उदय होवे तिहां सोल भंगा होवे

जिहां एक वेद उदय होवे तिहां ८ भंगा होवे, जिहां
कषाय उदय होवे तिहां ७ भंगा होवे, चार कषाय होवे
२४ भंगा होवे. तथा नरकगति पांच थावरे असंजी प
मार्गणाये नपुंसकवेद १ उदय छे तेमाटे भंगाना अष्टक क
क्रोधकषाये वेद तीनना ३ भंगा ते हास्परतियी वली ३
अरती शोकयी इम जाणवा इम सर्वत्र संभाली लेवा ॥१८॥

तेवीसपन्नवीसा, छवीसाअठवीसगुणतीसा ।

तीसेगतीसमेगं, वंधठाणाणिनामस्स ॥ १८९ ॥

टीका—तेवीसपन्नवीसा इत्यादि ॥ नाम्नः अष्टौबन्धस्स
नानि ॥ तद्यथा ॥ त्रयोविंशतिः पंचविंशतिः षड्विंशतिः अष्ट
विंशतिः एकोनविंशत् त्रिंशत् एकविंशत् एकचत्वारिंशत्, अमूनि
गतिप्रायोग्यतया अनेकप्रकाराणिततस्तत्रैवोपदर्श्यतेतत्रतिपेगति
प्रायोग्यबन्धतः सामान्येनपंचस्थानानि ॥ तद्यथा ॥ त्रयोविंशतिः
पंचविंशतिः षड्विंशतिः एकोनविंशत्त्रिंशत् । तत्राऽप्येकेन्द्रियमा
योग्यबन्धतः त्रीणिवन्धस्थानानित्रयोविंशतिः पंचविंशतिः षड्विं
शतिः तत्रत्रयोविंशतिः तिरियंतिर्यग्विंशत्त्रिंशत्एकेन्द्रियजातिः औद
रिकतैजसकर्मणानिहुंडकसंस्थानंवर्णगंधरसस्पर्शचतुष्टयं अगुरुलघु
उपधातनामस्यावरनाममूक्षमवादरयोरेकतरद् अपर्याप्तनाममत्येकसा
धारणयोरेकतरद् आस्थिरअशुभदुर्भगअनादेयअयशः कीर्तिनामनि
र्माणनामएतासांत्रयोविंशतिप्रकृतीनांसमुदायएकं बन्धस्थानंएतच्चाप
र्याप्तप्रायोग्यबन्धतः मिथ्यादृष्टेरवसेयंअन्नभंगाश्चत्वारः तथाहियादस्
नाम्निबध्यमानेप्रत्येकेनसहएकः तथाचादरसाधारणेनसहएकः मू
क्षमप्रत्येकेनसहएकः सूक्ष्मसाधारणेनसहएकः सर्वसंख्ययाचतस्रः

त्रयोविंशतिः पराधातोच्छ्वाससहितापंचविंशतिः नवरं प्रकृति-
 तिर्यग्द्विकंपेक्षेद्विजातिः औदारिकीजसकर्मणानिहुंडकसं-
 नं वर्णादिचतुष्टयं अगुरुलघुनाम उपधातनाम पराधातनाम
 उच्छ्वासनाम स्थावरनाम पर्याप्तकं वादरमूक्ष्मयोरेकतत्त्वं प्रत्येकसा-
 नयोरेकतत्त्वं स्थिरास्थिरयोरेकतत्त्वं शुभाशुभयोरेकतत्त्वं यशःकीर्ति-
 शः कीर्त्योरेकतत्त्वं दुर्भगनामअनादेयनामनिर्मिणनामइतितासां-
 त्रिंशतिप्रकृतीनां समुदायः एकं यद्यप्यान्तश्च पर्याप्तकैकेन्द्रियमा-
 ग्यं च धृतो निष्पाद्येरेव गन्तव्यं अत्र भगाविंशतिः तत्र चादरपर्याप्त-
 येकेषु स्थिरास्थिरशुभाशुभयशः कीर्त्यं यशः कीर्तिपदैर्दृष्टाभंगास्त-
 चादरसाधारणतः सूक्ष्मप्रत्येकतः सूक्ष्मसाधारणतः चत्वारश्चत्वा-
 भंगाः यतः अत्र यशः कीर्तिनाम्न. यथा भावान् चत्वार एव भंगाः
 त्रयोविंशतिः पूर्वोक्तत्रयोविंशतिः येष्वस्थानेरथावरनामएकेन्द्रिय-
 तिरिति प्रकृतिद्वयं विनात्र सनामसेवाते संहृन्त औदारिकांगोपांगद्वी-
 द्रपादिषु एकाजातिः इति चतुष्टये क्षिमे पंचविंशतिः सायद्वाग्निद्रिपा-
 रजातिषु तुष्कान्यतरेण चत्वारो भंगाः एव तिर्यग्भातिप्रयोग्या चतु-
 रंशतिः तत्र चादरप्रत्येकप्रयोग्या एकभंगरूपा पंचविंशतिः देवति-
 र्गमनुष्याः बंधेषु र्वतिशेषा भंगाः षोडशतिर्यंगनरा एव बंधंति देवानां
 भागमनान्तिर्यग्पंचेन्द्रियप्रयोग्यपंचविंशतौ तिर्यग्द्विकं निष्कास्य वे-
 तुष्पद्विकं क्षिप्पते इत्येषा पंचविंशतिः मनुष्या पर्याप्तप्रयोग्या तिर्यग्-
 तुष्पास्तेजोवायुकायवर्जा बंधंति । इत्येषं पंचविंशतिः बंधे पंचविंश-
 तिभंगाः वादरप्रत्येकपंचविंशतिमव्ये आतपयुक्तां षड्विंशतिः बंधंति ।
 अथवा उद्योतयुक्ता षड्विंशतिः पूरेन्द्रियप्रयोग्या त्रिगानि रूपा निष्पा-
 द्यः बंधंति षोडशभंगाः तथा ध्रुवंधि नवरं त्रसचादरपर्याप्तप्रत्ये-
 करूपं चतुष्टयं पंचेन्द्रियजातिः पराधात उच्छ्वासनाम वाक्क्रियद्विकं देव-
 द्वेकं शुभविहायोगतिः १ समचतुरस्रं संस्थानं स्थिरास्थिरयो रन्यतरत्

जिहां एक वेद उदय होवे तिहां ८ भंगा होवे, जिहां एक कषाय उदय होवे तिहां छ भंगा होवे, चार कषाय होवे तिहां २४ भंगा होवे. तथा नस्कगति पांच थावरं असंज्ञी एवमार्गणाये नपुंसकवेद ? उदय छे तेमाटे भंगाना अष्टक कहेवा, क्रोधकषाये वेद तीनना ३ भंगा ते हास्यरतियी वली ३ भंगा अरती शोकयी इम जाणवा इम सर्वत्र संभाली लेवा ॥१८८॥

तेवीसपन्नवीसा, छवीसाअठ्ठवीसगुणतीसा ।

तीसेगतीसमेगं, बंधठाणाणिनामस्स ॥ १८९ ॥

टीका—तेवीसपन्नवीसा इत्यादि ॥ नाम्नः अष्टोबंधस्थानानि ॥ तद्यथा ॥ त्रयोविंशतिः पंचविंशतिः षड्विंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशत् त्रिंशत् एकविंशत् एकंचेत्यष्टौ, अमूनिचगतिप्रायोग्यतया अनेकप्रकाराणिततस्तत्रैवोपदर्श्यतेतत्रतिर्यंगतिप्रायोग्यंबध्नतः सामान्येनपंचस्थानानि ॥ तद्यथा ॥ त्रयोविंशतिः पंचविंशतिः षड्विंशतिः एकोनविंशत्त्रिंशत् । तत्राप्येकेन्द्रियप्रायोग्यंबध्नतः त्रीणिबंधस्थानानित्रयोविंशतिः पंचविंशतिः षड्विंशतिः तत्रत्रयोविंशतिः निरियंतिर्यग्द्रिकंप्रत्येकेन्द्रियजातिः औदारिकैजसकर्मणानिहुंडकसंस्थानंवर्णगंधरसस्पर्शचतुष्टयं अगुरुलघु-उपधातनामस्थावरनाममूक्ष्मबादरयोरेकतरद् अपर्याप्तनामप्रत्येकसाधारणयोरेकतरद् आस्थिरअशुभदुर्भगअनादेयअयशः कीर्तिनामनिर्माणनामएतासांत्रयोविंशतिप्रकृतीनांसमुद्रायएकबंधस्थानंप्रत्येकपर्याप्तप्रायोग्यंबध्नतः मिथ्यादृष्टेरवसेयंत्रभंगाश्चत्वारः तथाहिबादरनाम्निबध्यमानेप्रत्येकेनसहएकः तथाबादरसाधारणेनसहएकः मूक्ष्मप्रत्येकेनसहएकः सूक्ष्मसाधारणेनसहएकः सर्वसंख्यपाचतस्रः

त्रयोविंशतिः पराधानोच्चवाससदिनापंचविंशतिः नवरंप्रकृति-
मतिर्येगद्विकं एकं द्विपञ्चानिः औदारिकं तैजसकार्यणानि हुंडकसं-
नं वर्णादिचतुष्टयं अगुरुलघुनाम उपधातनाम पराधातनाम
उवासनाम स्थावरनाम पर्याप्तकं वादरमृक्षमयोरेकतरत् प्रत्येकसा-
णयोरेकतरत् स्थिरास्थिरयोरेकतरत् शुभाशुभयोरेकतरत् यशःकीर्ति-
शः कीर्त्योरेकतरत् दुर्भंगनाम अनादेयनाम निर्माणनाम इति तासां-
च विंशतिमकृतीनां समुदायः पृथक्स्थानतश्च पर्याप्तकैकेन्द्रियमा-
न्यं ब्रह्मतोमिध्याष्टद्वेरेव गन्तव्यं अवभंगाविंशतिः तत्र वादरपर्याप्त-
त्येकेषु स्थिरास्थिरशुभाशुभयशः कीर्त्ययशः कीर्तिपदैरष्टौ भंगास्त-
त्र वादरसाधारणतः सूक्ष्मप्रत्येकतः सूक्ष्मसाधारणतः चत्वारश्चत्वा-
रभंगाः यतः अवयवशः कीर्तिनाम्नः बंधाभावात् चत्वार एव भंगाः
एवं विंशतिः पूर्वोक्तत्रयोविंशतिः बंधस्थाने स्थावरनाम एकेन्द्रिय-
तातिरिति प्रकृतिद्वयं विनायसनाम सेवात्तं संहनन औदारिकांगोपांगद्वी-
न्द्रियादिषु एकाजातिः इति चतुष्टये क्षिप्ते पंचविंशतिः सा च द्वीन्द्रिया-
देजातिचतुष्कान्यतरं चत्वारो भंगाः एवेति र्यंगतिप्रायोग्याचतु-
र्विंशतिः तत्र वादरप्रत्येकप्रायोग्याष्टकभंगरूपा पंचविंशतिः देवति-
र्यन्मन्य्याः बंधे क्वचित् शेषा भंगाः षोडशतिर्येगुनरा एव भवन्ति देवानां

अथवा उद्योतयुक्तापचविंशतिः एकेन्द्रियप्रायोग्याग्निगतिकामिध्या-
दृष्टयः बध्न्ति षोडशभंगाः तथा ध्रुवबंधिनवकं त्रसत् वादरपर्याप्तप्रत्ये-
करूपं चतुष्टयं पंचेन्द्रियजातिः पराधात उच्चवासनाम र्वक्रियद्विकं देव-
द्विकं शुभविहायोगतिः ? समचतुरस्रं संस्थानं स्थिरास्थिरयोन्यतरत्

शुभाशुभयोरन्यतरत्यशः कीर्त्ययशः कीर्त्योरन्यतरत्सुभगसुस्वरादेय-
 चिकं एवंअष्टाविंशतिः देवगतिप्रायोग्यातत्राष्टभंगाः स्थिरास्थिर-
 शुभाशुभयशः अयशः प्रत्ययाअष्टौभंगामिथ्यात्वगुणस्यानक्तः
 अपूर्वकरणपर्यंतं द्विगतिकास्तत्रतिर्यचोदेशविरतितयावत् मनुष्याअपु-
 र्वकरणयावत्ब्रह्मन्ति । तथा ब्रुवनवकं पंचेन्द्रियजातित्रसचतुष्कंपरा-
 घातउच्छ्वाससंवेक्रियद्विकंनरकद्विकं अशुभविहायोगतिसेवार्त अ-
 स्थिपदकंडित्यष्टाविंशतिं । नरकगतिप्रायोग्यातिर्यगंपंचेन्द्रियसंज्ञसं-
 ज्ञिनः मनुष्यपंचेन्द्रियासंज्ञिनः ब्रह्मन्ति । विकलेन्द्रियप्रायोग्यपंच-
 विंशतौकुखगतिः पर्याप्तपरावातोच्छ्वाससुस्वरप्रक्षेपेअपर्याप्तनामअ-
 पहारे एकोनविंशततिर्यगंपंचेन्द्रियामनुष्याः ब्रह्मन्ति विकलप्रायोग्या-
 मिथ्यादृष्टयस्तत्रद्वीन्द्रियादिषुप्रत्येकमष्टौभंगाः एगद्व्यअद्व्यविगलाण-
 इगवणतिण्णपि । तिर्यग्गतिपंचेन्द्रियप्रायोग्यंब्रह्मतः त्रीणिब्रंवस्था-
 नानि । तद्यथा । पंचविंशतिः एकोनविंशत्विंशत्तत्रपंचविंशतिः
 पंचेन्द्रियजातियुक्तातत्रैकोभंगः एकोनविंशत्पुनरियंतिर्यगंपंचेन्द्रिय-
 जातिः औदारिकद्विकंतैजसकर्मणेषण्णांसंस्थानानांप्रकतरत्षण्णां-
 संहननानांप्रकतमत्संहननंवर्णादिचतुष्टयं अगुरुलघूपधातंपराघातं
 उच्छ्वासनामप्रशस्ताप्रशस्तविहायोगत्योरेकतरात्रसनामबादरनामप-
 र्याप्तनामप्रत्येकंस्थिरास्थिरयोरेकतरत्शुभाशुभयोरेकतरत्सुभगदुर्भ-
 गयोरेकतरत् सुस्वरदुःस्वरयोरेकतरत् आदेयानादेययोरेकतरत्त्यशः
 कीर्त्ययशः कीर्त्योरेकतरत्निर्माणमिति एकोनविंशत्प्रकृतीनामेकंब्रह्म-
 स्थानंप्रत्यक्षमिथ्यादृष्टिपर्याप्ततिर्यगंपंचेन्द्रियप्रायोग्यंब्रह्मतः वेदितव्यं-
 यदिपुनः सास्वादनेब्रंवकोभवतितर्हिपंचानांसंस्थानानांपंचानांसंह-
 ननानां अन्यतमत्संहननसंस्थानमिति वक्तव्यं । अस्यांचैकोनविं-
 शत्यांसामान्येनपद्भिः संस्थानैः पद्वेचसंहननैर्गुणिताषड्विंशत्
 वेचविहायोगतिद्वयेगुणिताद्वासप्ततिः वेचस्थिराद्विकगुणिताश्चत्वारि-

शच्छतंतेचशुभाशुभद्विकगुणितादिशती अष्टाशीत्यधिकामवन्तिवेच-
 शुभगदुर्भगद्विकगुणिताः पंचशतीषट्सप्ततिर्भवन्ति वेचसुस्वरदुःस्वर-
 गुणिताः एकादशशतद्विपंचादान्भंगाः भवन्ति वेचआदेयानादेया-
 म्यांगुणिताः त्रयोविंशतिशतानिचतुरधिकानि भवन्तिवेचयशः
 अपशोभ्यांगुणिताभंगा अष्टाधिकपदचत्वारिंशच्छतसंख्यावेदितभ्याः
 एषेवएकोनविंशदुद्योतसहिताविंशद्भवन्ति अत्रापिमिथ्यादृष्टीन्सा-
 स्वादनानधिभूत्यतथैवावगतभ्यो अत्रापिअष्टाधिकपदचत्वारिंशच्छ-
 तसंख्याभंगानांभवति ॥ उक्तंच ॥ गुणतासतोसेविषभंगाअष्ट-
 द्दीपाछपालसयापंचेदितिरियतिरिजोगापणवीसबंधेभंगिको ॥ १ ॥
 सर्वसंख्यपाद्विनवतिशतानिसप्तदशाधिकानि सर्वस्यांतिर्पगगतौसर्वसं-
 ख्यपाभंगाः विनवतिशतानिअष्टाधिकानि॥ मनुष्यगतिप्रायोग्यंपंच-
 विशतिसत्कभंगंएकंपूर्वाक्तंतिर्पगगतिप्रायोग्येकोनविंशतितिर्पगद्विक-
 पसारेनरद्विकक्षेपेअष्टाधिकपदचत्वारिंशच्छतसंख्याभंगाः भवन्ति ॥
 एतांमिथ्यादृष्टिः सास्वादनमिधाविरतसम्यग्दृष्टिर्वावधायति । तत्रसं-
 म्यग्दृष्टिमस्ययाएकोनविंशत् जिननामसहिताविंशत् अवयस्वि-
 रास्विरशुभाशुभयशः अपशोभ्यांअष्टौभंगाः अप्रजिननामबंधः सं-
 हननायशुभानामबंधकः एवसर्वसंख्ययामनुष्यगतिप्रायोग्यबंधस्था-
 नेषुभंगाःपदचत्वारिंशच्छतानिसप्तदशाधिकानि । उक्तंचपणवीसर्ष-
 भिङ्को ॥ छपालसयाद्योचराइगुणतीसे, मणुवीसेअद्वउसवेछायाळ-
 सयाउससरस ॥ १ ॥ तथादेवगतिप्रायोग्य अष्टाविंशतिस्थानके-
 अष्टौभंगापूर्वउक्ताः तत्रैवाष्टविंशतौजिननामप्रक्षेपेदेवगतिप्रायोग्यां
 एकोनविंशतंसम्यग्दृष्टिः मनुष्यः अविस्तसम्यग्दर्शनतः अपूर्वकर-
 णयावत्प्रवृत्तिर्अष्टौभंगाः देवगतिप्रायोग्याष्टाविंशतौआहारकद्विक-
 क्षेपेविंशत् । अत्रसर्वप्रशस्तप्रकृतिबंधात् एकएवभंगकस्तथाआहा-
 रकयुक्ताविंशत्जिननामयुक्ताएकविंशत्अत्रापिएकएवभंगकः एषां-

बंधकः सम्यग्दृष्टिः मनुष्योऽबंधकोभवति ॥ तथाचोक्तं ॥ अष्टद्वय-
केकभंगा अष्टारदेवजोगासु । तथानरकगतौअशुभाष्टाविंशतिप्रत्य-
यएकं एवभंगकमिध्यादृष्टिरेवब्रूयाति । नरकद्विकबंधस्तुमिध्यात्वे-
एवएकंतुबंधस्थानंयशःकीर्तिलक्षणंतच्चदेवगतिप्रायोग्यबंधेव्यवच्छि-
न्नेअपूर्वकरणादीनांत्रयाणांअवगंतव्यं ॥ संपत्तिकस्मिन्बंधस्थानके-
कतिभंगकारस्तन्निरूपणार्थंभाषामाह ॥ १८९ ॥

चउपणवीसासोलस, नववाणुईसयायवायाला ।

पयालुत्तछायाल, सयाइकिफबंधविही ॥ १९० ॥

टीका—चउपण

धमकारावेदिनव्याः

द्विप्रायोग्यमेवब्रूततोविज्ञेयाः नान्यत्रपंचविंशतिस्थानेपंचविंशति-
भंगाअनेकैर्द्विप्रायोग्यांपंचविंशतिब्रूतः विंशतिः अपर्याप्तकृद्दि-
विचतुरिद्विप्रातिपेगंपंचेद्विपमनुष्यप्रायोग्यां ब्रूतामेकैकद्वितिसं-
रूपयापंचविंशतिः षड्विंशतिबंधस्थानेषोडश तेचैकैर्द्विप्रायोग्यामे-
वब्रूतःअवसेयाः नान्यत्रअष्टाविंशतिबंधस्थानेभंगानवतत्रदेवगति-
प्रायोग्याअष्टोनरकगतांप्रायोग्यं एकंपृकोनविंशत्बंधस्थानेभंगाअ-
ष्टत्वारिंशदधिरानिद्विनवनिशतानितपाष्टोदाद्वियाणांअष्टोत्राद्वियाणां
अष्टाचतुरिद्वियाणांपदधत्वागिशच्छतं अष्टाधिकंतिपेगंपंचेद्विप्रायोग्यं
तथा पदचत्वारिंशच्छतं अष्टाधिकंद्वानं मनुष्यप्रायोग्यंअष्टोदस-
निप्रायोग्यं तथा विंशत्बंधस्थानेषुपृच्छत्वारिंशदधिरं पदधत्वागि-
शच्छतंभंगानांनवचतुरिंशतिः विद्वानांपदधत्वागिशच्छतं नव-
विंशतिपेगंपंचेद्विप्रायोग्यं अष्टोमनुष्यप्रायोग्याः पृच्छेदसनिप्रायोग्याः
तथापृच्छविंशत बंधेदेवगतिप्रायोग्यंपृच्छेदद्वितिसंखेपृच्छेदसनिप्रायोग्याः

सर्वबंधस्थानेषु भंगाः त्रयोदशसहस्राणि नवशतानि पञ्चचत्वारिंशद-
धेकानि भवन्ति, इत्युक्तानामकर्मणः बंधभंगाः, सांप्रतं नामकर्मणः
उदयभंगसंख्याप्रतिपादनार्थमाह ॥ १९० ॥

तीसिगवीसागचउवीसाय, एगाहोयाअइगतीसा ।

उदयठाणाणि भवे, नवअष्टपहुंतिनामस्स ॥ १९१ ॥

टीका—उदयस्थानानि द्वादश, तद्यथाविंशतिरेकविंशतिः चतु-
र्विंशतिः पञ्चविंशतिः षड्विंशतिः सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः ए-
कोनविंशतिर्विंशतिः तथा नवअष्टौचएनानि चक्रेन्द्रियाण्येक्षयानाना-
मकाराणि, इतितानां धर्म्यसांप्रतमुपदर्शयते इति नवचक्रेन्द्रियाणामुदय-
स्थानानि पञ्चतद्यथाएकविंशतिः चतुर्विंशतिः पञ्चविंशतिः षड्विंश-

तिः सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशतिः इति द्वादशसहस्राणि नवशतानि पञ्चचत्वारिंशदधेकानि भवन्ति, इत्युक्तानामकर्मणः बंधभंगाः, सांप्रतं नामकर्मणः उदयभंगसंख्याप्रतिपादनार्थमाह ॥ १९० ॥

अपशः इति तेन सहचत्वारः चादरपर्याप्तस्य यशसा सहपंचमः सूक्ष्म-
पर्याप्ताभ्यां सह यशः कीर्त्ते रुदयो न भवति । तेन न दशश्रिताविकल्पान-
भवन्ति । एषा चैकविंशतिरेकेन्द्रियस्थापानराज्यतावत्तेमानस्य वेदि-
तुष्यात्ततः शरीरस्थस्य औदारिकशरीरद्वडकसंस्थानं उपवातं मत्त्येक-
साधारणयोरेकतरादिति चरस्रः प्रक्षिप्यते । नियं गानुपूर्वाचापनीयते
ततश्चतुर्विंशतिर्भवति । अत्र च भंगादश ॥ तद्यथा ॥ चादरपर्याप्तस्य
मत्त्येकसाधारणयशः कीर्त्त्ययशः कीर्त्तिर्पदैश्चत्वारः अपर्याप्तचादरस्य म-
त्त्येकसाधारणाभ्यां अपशः कीर्त्त्या सह द्वा । सूक्ष्मपर्याप्त अपर्याप्तमत्त्ये-

कसाधारणयोरपशः कीर्त्यासहचत्वारः इतिदश बादर वायुः कस्यैकियं कुर्वतः औदारिकस्थाने वैक्रियं वक्तव्यं ततश्च तस्यापि विंशतिरुदये प्राप्यते । केवलमिह बादरपर्याप्तप्रत्येकअपशः कीर्तिपदैरेकपुत्रभंगः तेजस्कायिकवायुकायिकयोः साधारणपशः कीर्त्यापोनभवति तदाभिताविकल्पानप्राप्यते । सर्वसंख्ययाचमुनिः

संख्या.	२३	२५	२६	२८	२९	३०	३१	१
४० एकेन्द्रिय	४२०	१६						
१७ द्वीन्द्रिय	१				८	८		
१७ त्रीन्द्रिय	१				८	८		
१७ चतुर्न्द्रिय	१				८	८		
१२१० त्रिपुण्ड्रिन्द्रिय	१				४१०	४१०		
४११८ चतुष्पुण्ड्रिन्द्रिय	१				४१०	८		१
१८ देहा				८	८	१	१	
१ नाद				१				
११	४२०	१६	१२३८	४८४१		१	१	

तस्य दशभेदाः शरीरपर्याप्त्यापराधस्य पराधातेक्षिमेपंचविंशतिः अत्र भेदाः षट् तद्यथा वादरमत्येकसाधारणपदः कीर्त्तिअयशः कीर्त्तिपदैश्वर्यः सुक्ष्मस्यप्रत्येकसाधारणाभ्यांअयशः कीर्त्त्यासहृदं तथा वादरवायुकायिकस्यैकक्रियं कुर्वतः शरीरपर्याप्त्यापराधस्य पराधातेक्षिमेपंचविंशतिर्भवति अत्रचप्राग्वदेवैकपृष्ठभंगः सर्वमख्ययापचविंशतौसप्तभेदाः प्राणापानपर्याप्त्यापराधस्यउच्छ्वासतेक्षिमेपंचविंशतिः अत्रापिभेदाःषट् तद्यथावादरस्योद्योतेनसहितस्यप्रत्येकसाधारणपदः कीर्त्तिपदैश्वर्यः आनपसहितस्यप्रत्येकयशः अयशोभ्यांहीनवादरवायुकायिकस्यैकक्रियं कुर्वतः प्राणापानपर्याप्त्यापराधस्यउच्छ्वासतेक्षिमेप्रागुक्तापंचविंशतिः षड्विंशतिर्भवति तत्रापिप्राग्वदेकपृष्ठभंगः तेजस्कायिकवायुकायिकपोरानपोद्योतयशः कीर्त्तीनांउदयाभासान् तदाभिनाविकल्पानप्राप्यते सर्वसंख्ययापचविंशतीनयोदशभेदाः । तथाप्राणापानपर्याप्त्यापराधस्यउच्छ्वाससहितानांषड्विंशतीनांआनपोद्योतान्यतरसहितायांषडयः आतपसंभराख्यः उद्योतसंभराः सप्तविंशत्सुदयेषदसर्वसंख्ययाचैकेन्द्रियाणांभेदादिषट्कारिणः ॥ उक्तं च ॥ एगेन्द्रियउदयेषु पंचद्व्यकारसनतेरस्यउक्तं । कमसोभेदाः पाटाहोतिसवेवि ॥ १ ॥ द्वीन्द्रियाणामुदयरथानानिषट्पदप्रागुक्ताविंशतिः षड्विंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशतिः विंशतिः एकविंशतिः तत्रपुनोदयाद्वादशतिर्वैकृतीन्द्रियजातिः व्रतनामशास्त्रनामदुर्भगंअनादेयंपर्याप्त्यापराधस्योरेकतरङ्गयशः कीर्त्तयशः कीर्त्तयोरैकतरादितिनवमकृत्वासहृदपुक्त्रविंशतिः पूषापापांतराट्गर्जादत्तमानस्यद्वीन्द्रियस्यावाप्यते अत्रभेदाःषडयः तद्यथाअपराधकनाभोदयेवर्त्तमानस्यअयशः कीर्त्त्यासहृदपुक्त्रः पर्याप्तनाभोदयेवर्त्तमानस्ययशः कीर्त्तयशः कीर्त्तिभ्यांद्वाविनितरंयच्चशरीरस्थस्यआदातेकशरीरंआशरीरंगोपांगंहुंइकसंस्थानंतेवर्त्तसेहननंउपधानंमत्येकं इतिषट्-

प्रकृतयः प्रक्षिप्यन्तेतिर्यगानुपूर्वीचापनीयते जानापदविंशतिः अत्रा-
 पिभंगास्त्रयः तेचप्राग्विद्वद्भ्याः ततः शरीरपर्याप्त्यापर्याप्तस्य अप्र-
 शस्तविहायोगतिपराचातयोः प्रक्षिप्योरष्टाविंशतिः अत्रयशः
 कीर्त्ययशः कीर्त्तिभ्यांद्वौभंगौअपर्याप्तकप्रशस्तविहायोगत्योरगोदया-
 भावाद् । ततः प्राणापानपर्याप्त्यापर्याप्तस्यउच्छ्वासेक्षिप्तेपुकोन-
 विंशत्, अत्रापिनावेवद्वौभंगौ अथवा शरीरपर्याप्त्यापर्याप्तस्यउच्छ-
 वासेअनुदितेउद्योतनाम्निउदितेपुकोनविंशत्अत्रापिप्राग्विद्वद्भौभंगौ-
 सर्वेपुकोनविंशतिर्द्वान्द्रियस्यचत्वारोभंगाः ततोभावापर्याप्त्यापर्याप्त-
 स्यउच्छ्वाससहितायामेकोनविंशति, सुस्वरदुःस्वरयोरेकतरस्मिन्प्र-
 क्षिप्तेविंशत्भवति । अत्रमुस्वरदुःस्वरयशःकीर्त्ययशःकीर्त्तिपदैश्च-
 त्वारोभंगाः एवंसर्वसंख्ययाद्वान्द्रियाणांद्वाविंशतिभंगाः एवं त्री-
 न्द्रियाणांद्वाविंशतिर्त्रान्द्रियजातिः प्रक्षेप्या एवं चतुरिन्द्रियाणाम-
 पिद्वाविंशतिभंगाश्चतुरिन्द्रियजात्यावाच्याः इतिसर्वसंख्ययाविकले-
 न्द्रियाणांषदषष्टिःभंगाः तदुक्तं तिगतिगदुचउच्छ्वउविगल्लणउसङ्घि-
 होइतिण्हंपि प्राकृततिर्यगपंचेन्द्रियाणांउदयस्वानानिषद्नयथाएक-
 विंशतिः षड्विंशतिः अष्टाविंशतिः पुकोनविंशत्त्रिंशत् एकत्रि-
 शत्, तत्रतिर्यगतिस्तिर्यगानुपूर्वीपंचेन्द्रियजातिः त्रसनामत्रादरनाम-
 पर्याप्तापर्याप्तयोरेकतरत् सुभगदुर्भगयोरेकतरत् अनादेयआदेययोरे-
 कतरद्वयशः कीर्त्ययशः कीर्त्योरेकतरदिन्येतानवप्रकृतयोद्वादशसं-
 ख्यामिदुर्वोदयामिः सहएकविंशतिः एषाचापांतरालगतौवर्तमान-
 स्पतिर्यगपंचेन्द्रियस्यवेदितव्या, अत्रभंगानत्र, पर्याप्तकनामोदये-
 वर्तमानस्य सुभगदुर्भगाम्यांआदेयानादेयाम्यांयशःकीर्त्तिअयशः
 कीर्त्तिभ्यांचाष्टौभंगाः अपर्याप्तकनामोदयेवर्तमानस्यदुर्भगाद्यप्रश-
 स्तप्रकृत्यासहएकपुत्र, अन्येषुपुनः सुभगादेयंयुगपत्तदुर्भगानादेयं-
 युगपत्उदेतितदायशः अयशोभ्यांचत्वारोभंगाएकः अपर्याप्तस्य-

इत्येवंपंचभंगाभवंति । तद्भावनीयेततः शरीरस्थस्य आनुषङ्गोप-
नीय आदारिक आदारिकांगोपांगपण्णां संस्थानानां एकतमत्संस्थानं-
पण्णांसंहनननामेकंसंहननं उपपातं प्रत्येकमिति पदकं प्रक्षिप्यते ततो-
जातिपदकं प्रक्षिप्यते ततो जाताषड्विंशतिः अत्र भंगानां द्विशते एको-
ननवति अधिकेतत्र पर्याप्तस्पष्टमिः संस्थानैः पदते च पदमिः संह-
ननैर्गुणिताः पदत्रिंशत्तेषु सुभगलुभंगाभ्यां द्वादशसतिः आदेयाना-
देयान्यां चतुश्चत्वारिंशच्छतं तदेव यशः अपशोभ्यां द्विशते अष्टाशीत्य-
धिके भवतः, अपर्याप्तकस्य दुन्दुभसंस्थानसेवार्तदुर्भंगानादेयापशः
कीर्तिपदैरेकः इति अस्यामेव पदत्रिंशतो शरीरपर्याप्तपरापर्याप्तस्पष्ट-
घातप्रशस्तामशस्तविद्यायोगतिमन्ये अन्यतरगतौ चक्षिमायां अष्टाविं-
शतिः तत्र ये प्राक् पर्याप्तानां द्विशते अष्टाशीत्यधिके उक्ते ते अत्र वि-
द्यायोगतयोरन्यतरगत्या इति द्विगुणिते अत्र भंगानां पंचशतानि पदसप्तत्य-
धिकानि भवंति । ततः प्राणापानपर्याप्तपरापर्याप्तस्य उच्छ्वासे क्षि-
प्ते एकोनविंशद् अत्रापि भंगाः प्राप्तिरपंचशतानि पदसप्तत्यधि-
कानि अथवा शरीरपर्याप्तपरापर्याप्तस्य उच्छ्वासे अनुदिते उद्योतना-
म्नि उदिते एकोनविंशद् भवंति अत्रापि भंगाः पंचशतानि पदसप्तत्यधि-
कानि सर्वसंख्यया भंगानामेकोनविंशद्विपंचाशदधिकानि एकादश-
शतानि । ततो भाषापर्याप्तपरापर्याप्तस्य मुस्वरलुःस्वरयोरन्यतरात्तन्
प्रक्षिप्ते निशद् भवति, अन्ये प्रागुच्छ्वासेन पंचशतानि पदसप्तत्यधि-
कानि उक्तानि तान्येव स्वरद्विकेन गुण्यंते ततो जातानि द्विपंचाशदधिकानि ए-
कादशशतानि, अथवा प्राणापानपर्याप्तपरापर्याप्तस्य स्वररे अनुदिते उद्यो-
तनाम्नि उदिते विंशद् भवति । अत्रापि भंगानां प्राप्तिरपंचशतानि पद-
सप्तत्यधिकानि सर्वसंख्यया विंशतिभंगानां सप्तदशशतानि अष्टाविंशत्य-
धिकानि, ततः स्वरसहितायां विंशति उद्योतनाम्नि प्रक्षिप्ते एकविंश-
द् भवति । अन्ये प्राक् स्वरसहितायां विंशतिभंगा द्विपंचाशदधिक एका-

दशशतसंख्याउक्तास्तएवात्रापिद्रष्टव्याः सर्वसंख्ययाप्राकृततिर्यक्पुं-
 चेंद्रियाणांउदयभंगाएकोनपंचाशच्छतानिषडधिकानि, इदानींवैक्रिय-
 तिरश्चांउदयस्थानानि पंचतद्यथापंचविंशतिः सप्तविंशतिः अष्ट-
 विंशतिः एकोनविंशत् विंशत्, तत्रवैक्रियांगोपांगंसमचतुरस्रंउप-
 धत्तप्रत्येकमितिपंचप्रकृतयः प्रागुक्तायांतिर्यगुपंचेंद्रिययोग्यायामेक-
 विंशतौप्रक्षिप्यन्ते तिर्यगानुपूर्वांचापनीयतेततः पंचविंशतिर्भवति ।
 अत्रसुभगदुर्भगाभ्यामादेयानादेयाभ्यांपञ्चः अयशोभ्यांचाष्टौभंगाः,
 ततः शरीरपर्याप्त्यापर्याप्तस्यपराधातेप्रशस्तविहायोगतौचप्रक्षिप्तायां
 सप्तविंशतिः तत्रापिप्राग्विवाष्टौभंगाः ततः प्राणापानपर्याप्त्यापर्या-
 त्तस्यउच्छ्वासनाम्निप्रक्षिप्तेअष्टविंशतिर्भवतिअत्रापिप्राग्विवाष्टौभंगाः
 अपवा उच्छ्वासेअनुदितेउद्योतेउदितेप्राग्विवाष्टौभंगाः इतिषोडश-
 ततः भागापर्याप्त्यापर्याप्तस्यउच्छ्वाससहितायां अष्टविंशतौसुस्थरे-
 क्षिप्तेएकोनविंशत् अत्रापिप्राग्विवाष्टौभंगाः तस्यांउच्छ्वाससहितायां
 अष्टविंशतौस्थरेअनुदितेउद्योतनाम्निउदितेएकोनविंशत् सर्वसंख्य-
 याएकोनविंशतिषोडशततः समुद्ययेस्वरसहितायांएकोनविंशतिउद्यो-
 तेशिंसविंशत् अत्रापिप्राग्विवाष्टौभंगाः सर्वसंख्ययावैक्रियतिरश्चांपदप-
 चाशनुभंगाः सर्वेषांतिर्यगुपंचेंद्रियाणांसर्वसंख्यया एकोनपंचाशच्छ-
 तानिद्विषष्टधिकानिभंगानामयमेयानि, सामान्येनमनुष्याणामुदय-
 स्थानानिपंचतद्यथाएकविंशतिः षड्विंशतिः अष्टविंशतिः एकोन-
 विंशत् विंशत्, एतानिसर्वाण्यपियथाप्राकृतिर्यगुपंचेंद्रियाणां उक्तानि-
 त्रैववापिपित्तज्वरानिनरंतिर्यगानितिर्यगानुपूर्वांस्थाने मनुष्यगति-
 मनुष्याननुष्यविदित्वेणएकोनविंशत् विंशत्उद्योतनसहिताच्छब्दाः ।
 याद्वारकमंपतान्मुक्त्वाशेषमनुष्याणांउद्योनोदयाभासानन्त एकोन-
 विंशतिभंगानांपंचदशतानिषड्ममृत्यधिकानिविंशत्वेकः । अशतानिद्वि-
 पञ्चाशदधिकान्येवायमन्यथानिर्गमसंख्ययाप्राकृतमनुष्याणां । इति

निशतानिद्विस्त्राधिकानिभंगानां भवन्ति, त्रिक्रियमनुष्णाणामुदयस्थानानिपञ्चतयपञ्चविंशतिः सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशतिविंशति, तत्रमनुष्णगतिपञ्चद्विजगतिर्विक्रियं विक्रियांगोपांगसमघतु-
 रस्य उपयान्तं न सनामपर्याप्तनामप्रत्येकनामसुभगदुर्भगयोरेकतरदादे-
 यानादेययोरेकतरदृशः कीर्त्येवशः कीर्त्योरेकतर दितिययोदशप्र-
 कृतयोद्वाद्दशसंख्यानिर्भुरोदयानिः सप्तपञ्चविंशतिः अत्रसुभगदुर्भ-
 गानादेयानादेयवशः कीर्त्येवशः कीर्तिपरेष्टोभंगाः देशविस्तानां-
 संयतानां च विक्रियं कुर्वन्नां सर्वप्रदास्नापृक्भंगावेदितध्यास्ततः उत्तर-
 विक्रियशरीरपर्याप्पयापर्याप्तारयवरावेदशस्त्रविहायोगतैचप्रक्षिप्तायां
 सप्तविंशतिः अत्रापितृवाष्टभंगाः ततः प्राणापानपर्याप्पयापर्या-
 मरयउच्छ्वासेक्षितेअष्टाविंशतिः अत्रापिप्रामिवाष्टैभंगाः अथवा
 संयतानामुत्तरविक्रियं कुर्वन्नां शरीरपर्याप्पयापर्याप्तानां उच्छ्वासेअनुदिते-
 उद्योतनामिउदितेऽष्टाविंशतिः अत्रएकएवभंगः संयतानां दुर्भगा-
 नादेयवशः कीर्त्येवशः आवाह, सर्वसंख्ययाअष्टाविंशतैर्विक्रियवृत्तां-
 नवभंगाः ततोभापापर्याप्तापर्याप्पयउच्छ्वाससहितायां अष्टाविंश-
 तैस्तुत्तरक्षितेएकोनविंशद्भवति । अत्रापिप्रामिवाष्टैभंगाः अथवा
 संयतानां स्वरेअनुदिते उद्योतनामिउदितेएकोनविंशद्भवति अत्रापि
 मार्गिककएवभंगः सर्वसंख्ययाविक्रियएकोनविंशति भंगानवसुस्वर-
 सहितायां एकोनविंशतिसंयतानां उद्योतनामिउदितेविंशद्भवति, अ-
 त्रापिप्रामिवाष्टैभंगाः सर्वसंख्ययाविक्रियमनुष्णाणां भंगाः पञ्चविं-
 शत, आहारसंयतानां उदयस्थानानिचचारिभवन्ति । तद्यथा-
 पञ्चविंशतिः सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः एकोनविंशत्तत्रआहारक-
 चापनीयते ततोजातापञ्चविंशतिः केवलमिहपदानिसर्वाण्यपिप्रश-

हितासप्तविंशतिर्भवति एषातिर्थकरकेवलिनः औदारिकमिभकाप-
योगेवर्तमानस्यावसेया ॥ अत्रसंस्त्यानंतनचतुरस्रमेवावसेयं । ततः
कृत्वात्रभंगः सवपदविंशतिः परावातोच्छ्वातपदशस्ताऽप्यशस्तावि-
योगत्यन्तरविहायोगातिसुस्वरदुःस्वरात्यतरस्वरसहिताविंशन् एषा-
तीर्थकरकेवलिनः औदारिक कापयोगेवर्तमानस्यावगंत्याअ-
भंगाधतुविंशतिः जीवभेदानसंभवन्ति । तथापिनृप्यगृहीता-
दुष्पोदयेगृहीतत्वात् पृष्वविंशतुतीर्थकरनामसहिताएकविंशतुभ-
ति साधसमोपिकेवलिनस्तीर्थकरस्यौदारिकयोगेवर्तमानस्यावसेया,
पृष्वैकविंशतुवागयोगेनिरुद्धेविंशद्भवति उच्छ्वासेऽपिचनिरुद्धेऽप्यो-
विंशतुअतीर्थकरस्य केवलिनः प्रागुक्ताविंशतुवागयोगेनिरुद्धेतत्पे-
नेनविंशतुभवति । अथापिसंस्थानविहायोगस्याद्वादशभंगाभ-
ति, तंस्थानगण्यते कर्मप्रकृत्याशेनगृहीतत्वात् । तथाउच्छ्वासे-
निरुद्धेअष्टाविंशतिः अत्रापिभंगाः पंचवत् । तथामनुप्यगतिपंचे-
द्वयजातिषसत्रादप्यसंयुभगमादेपयशः कीर्तिस्तीर्थकरमितिचो-
पः एषधतीर्थकृतःऽनोमिकेः लिनः चरमसमयेवर्तमानस्याप्यते-
एवतीर्थकरनामसहितः अष्टादशः इहकेवलिनः उदयस्थानमप्ये-
शत्येकविंशतिसप्तविंशत्येकोनविंशतुविंशन् एकविंशतुवाष्टकपे-
दयस्थानेषुप्रत्येकं पृक्तोविशेषभंगः इत्यष्टौभंगाः तत्रविंशत्यष्ट-
योर्भगावतीर्थकरकृताशेषेषुपदसुदयस्थानेषुतीर्थकृतः पदभंगाः ।
विसंख्यपामनुप्यगणां उदयस्थानेषुपदविंशतिशतानिद्विपंचादश-
कानिदेवानां उदयस्थानानिषट्पञ्चधापुर्वविंशतिः पंचविंशतिः
सप्तविंशतिः अष्टाविंशतिः पृक्तोविंशतुविंशन् तत्रदेवगानिदेवानु-
र्वापंचेन्द्रियजातिषसत्रादप्यसंयुभगदुर्भगशोरेकतर दादेषाऽना-
पयोरेकतयशः अपयशसोरेकतर दितिनचमकृतपोद्वादशसंख्यामिः
शोदयामिः सहएकविंशतिः अत्रमुभगदुर्भगादेवानादेपयशः अपयशः

दयरूपः पूर्वाचार्यैर्गृहीतः ततः प्राणापानपर्याप्तस्य उच्छ्वासेक्षिते-
अष्टविंशतिस्ततः भाषापर्याप्त्या पर्याप्तस्य दुःस्वरोक्षिते एकोनविंशत् ।
अत्रापि एकपुत्रभंगः सर्वसंख्ययानैर्युक्त्याणां पंचभंगाः । सकलो-
दयस्थानभंगाः पुनः सप्तसप्तनिशानि प्रकृतवत्यधिकानि । संप्र-
तिकस्मिन् उदयस्थाने कतिभंगाः प्राप्यन्ते इति चिन्तायां न तिरूपणाय-
गह ॥ १९१ ॥

गवयालिकारस, तित्तोसाउसयाजितित्तोसा ।
रससत्तरससयाणि, हिगाणिविपंचसीइहिं ॥ १९२ ॥
उणत्तासिकारस, सयाणिहियसत्तरपंचसट्टीहिं ।
कगंचवीसा, वट्टुदयन्तेसुउदयविही ॥ १९३ ॥

टीका—एगवयालिकारस इत्यादि ॥ विशल्यादिअह्ययतेषु-
सुउदयस्थानेषु यथासंख्यं एकादिसंख्याउदयविधयउदयप्रकाशः
गाइत्यर्थः तत्रविंशतीएकोभंग. तथानीर्यकत्रकेवलिनः एक-
द्वयत्वारिंशत्तत्रएकेन्द्रियानधिष्ठयपंच, विक्रमेन्द्रियानधि-
ष्ठयैकः पंचेन्द्रियतिरक्षोऽधिष्ठयनव, मनुष्यानिधिष्ठयनव, तीर्थ-
तत्तुविंशतारेकादशतेषुएकेन्द्रियानधिष्ठयएकः इतिश-
स्त्रिशब्दभंगा., तत्रकेन्द्रियानधिष्ठयसप्तत्रिंशतिरक्षांअष्ट,
प्यानिधिष्ठयाष्ट, आहारकसंयमानाश्चैवएकः, देवान-
नरयिकानधिष्ठयैकः इतिवदस्त्रिशत्, पदविंशतीपदश-
नवत्यधिके, माहृतमनुष्याणांदेशतेएकोननवत्यधिके,
ते, सप्तविंशतीरपास्त्रिशत् नैवेन्द्रियाणां पञ्चैकिक-
२११

तिरथांअष्टौ वैक्रियमनुष्याणांअष्टौ आहारकमुनीनामेकः केवल
 मेकः देवानांअष्टौ नैरयिकाणांपृकः इतिवयस्त्रिंशत् । अष्टाविंश
 तौद्वयधिकानिद्वादशशतानि, तत्रविकलेन्द्रियानधिकृत्यपदप्राकृत
 रथांपंचशतानि षट्सप्तत्यधिकानि, वैक्रियतिरथांपोडश, प्राकृत
 मनुष्याणांपंचशतानि षट्सप्तत्यधिकानि, वैक्रियमनुष्याणां
 आहारकसंयतानांद्वौदेवानधिकृत्य पोडश, नारकानधिकृत्यपृकः इति
 एकोनविंशतिपंचाशीत्यधिकानि सप्तदशशतानि । तत्रविकलानि
 द्वादश, प्राकृततिरथांपंचेन्द्रियाणांद्विपंचाशदधिकानिपृकादशशतो
 वैक्रियतिरथांपंचेन्द्रियाणांपोडश, प्राकृतमनुष्याणांपंचशतानि ष
 सप्तत्यधिकानि, वैक्रियमनुष्याणांनवआहारकमुनीनांद्वौतीर्थकरा
 पृकः देवानांपोडश नैरयिकाणांपृकः इतित्रिंशतिपृकोनविंशत्यु
 निसप्तदशाधिकानि, तत्रविकलानांअष्टदश, प्राकृततिरथांसप्त
 दशशतानि अष्टाविंशत्यधिकानि । वैक्रियतिरथांअष्टौ, प्राकृतम
 नुष्याणां पृकादशशतानिद्विपंचाशदधिकानि, वैक्रियमनुष्याणां
 पृकः, आहारकाणांपृकः, केवलानांपृकोदेवानांअष्टौ इतिपृक
 विंशतिपृकादशशतानि पंचषष्ठ्यधिकानि, तत्रविकलानांत्रादश
 प्राकृततिरथांद्विपंचाशदधिकानिपृकादशशतानि, तीर्थकरमधिक
 र्येकः, एकोनत्रयोदशे, पृकः अष्टोदशे, सर्वोदयस्यानेषुभंगमरूपासप्त
 तिरथानि पृकनवरयधिकानिद्वयपुनस्तानिनाम कर्मणः उदयपानानि॥
 ॥ अथमार्गणशुद्धमंथ्यानापनायगामाह ॥ १९३ ॥

इगविगलथावरेसु, अजिणयेउवाअज्ञाणतिरीणसु ।

मिच्छिन्नसंश्रिअनये, अजिणाहागपजिणअनये ॥ १९४ ॥

शेष—इगविगल इत्यादि ॥ पृकः—१६ । विच्छिन्नं—१६ ।

इत्यदिरपः इत्यदिरपः इत्यदिरपः नवमार्गणासु अजिणांअजिणानांनवपुण्ये

प्रायोगोदय	२०	२१	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	१	८	
एकंदि.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
बेदी.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
तेंद्रा.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
चउंछी.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
मा. ति.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
वेति.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
मा. मनु.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
वे. मनु.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
अहा.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
केवली.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
देवता.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
नास्की.		५	११	७	१२	६	५७६	०	५	०			५२
सं. संख्या	१	४२	११	३३६००	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२	३३१२०२

येचंभंगाः वैक्रियोपलक्षिता इत्यनेन देवनासकप्रायोग्यायेभंगास्ते
प्राप्यंते अतः मनुष्यप्रायोग्याजिननामयुक्ताः नव, देवप्रायोग्या
ष्टादश, नैरयिकप्रायोग्यपृकः एवं अष्टाविंशतिर्भवन्ति शे
१३९१७ प्राप्यंते, तथा अज्ञानत्रयतिर्यग्गतिमिथ्यात्वअसंज्ञि
गणासु अभ्यलक्षणमार्गणासु जिननामाहारकरहिता इत्यनेन
मनुष्यप्रायोग्यानवदेवप्रायोग्याएकोनविंशत् प्रत्यया अष्टाविंशत्
त्ययपृकः एकविंशन्प्रत्यययोग्यपृकः एवं एकोनविंशतिवर्जाः शेषा
१३९२६ भंगा भवन्ति । अजये इत्यादि अविरतमार्गणायांसजिना
जिननामयुक्ता १३९३४ भंगा भवन्ति शेषादशानभवन्ति ॥ १९४ ॥

ट्यार्यः—हवे नामकर्मना भांगा कहे छे । एकेन्द्रिमार्गणाये
विकल ३ मार्गणाये जिननामना तथा वैक्रियना भांगा नैरय
बीजा सर्व छे ॥ १३९२७ भांगा छे ३ अज्ञानमार्गणाये
तिर्यचगति मिथ्यात्वे १ असंज्ञी १ अभव्ये जिननाम आहा
रकना भांगा नवी १३९२६ भांगा छे ॥ १९४ ॥

अविगल (इगतिरि) विउवित्तिरिया, समुच्छासम्भ
नाणुवहिदसे ।

चरणतिदेसेसुरजा, अहक्खायदुकेवलेणवा ॥ १९५ ॥

टीका—अविगलविउवित्तिरिया इत्यादि ॥ विकलप्रत्यया-
एकपंचाशत् उपलक्षणतः एकेन्द्रियप्रायोग्याश्चत्वारिंशत् नैरयिकपृकः
तिर्यग्प्रायोग्याद्विनवतिशतसप्तदशाधिकान् भंगान् वर्जयित्वा शेषाम-
नुष्यप्रायोग्यादेवप्रायोग्याः पदचत्वारिंशच्छतं पंचविंशदधिकं भंगानां
पदं समुच्छत्तिसम्यग्दर्शनगुणे गुणस्थाने ये उत्तिष्ठन्ति ते सम्यक्त्वविके-
ज्ञानत्रिके अवधिदर्शने प्राप्यंते । चारित्र्यवेदेशविरतो देवप्रायोग्या-
स्तत्र देशविरतो अष्टाविंशतिप्रत्यया अष्टौ एकोनविंशन्प्रत्यया अष्टौ एवं-

षोडशभंगाभवंति । परिहारविशुद्धौ अष्टविंशतिबंधे अष्टौ एकोनविंशतिबंधे अष्टौ, विशदबंधे एकः एकविंशद्वयं एकः एवं अष्टादशसामान्यिकछेदोपस्थापनीयेते एव एवोक्ता अष्टादश, एकविधबंधसंभव एक एवं एकोनविंशतिः भंगाप्राप्यंते । यथाख्यातचारित्र्ये केवल द्विके नामकर्मबंधाऽभावात्तन्नामबंधभंगाभवंति ॥ १९५ ॥

टिप्पण्यः—विकल्पप्रत्ययी भंगा वैकल्पना भंगा तिर्यचना भंगा टाळीये समकितना उपन्या भंगा ३५ पामीये, समकित ३ ज्ञा ३ अत्रधिदर्शनने विपे पामीये, चारित्र तीन देशविरतीने वि देवताप्रायोग्य १९ पामीये । यथाख्यातचारित्र्ये केवल २ ने वि नयी नामकर्मना बंधना अभावयी ॥ १९५ ॥

देवेपरित्तवायर, तिरिअनरासेसयासुठाणभवा ।
भंगामगणठाणे, नामबंधस्तणेयवा ॥ १९६ ॥

टीका—देवेपरित्तवायर इत्यादि ॥ देवगतीनादप्रत्येक एके द्विप्रायोग्याश्चतुर्विंशतिद्विनवतिशतषोडशतिर्यंगप्रत्ययाः षट्चत्वारिंशत्सप्तदशाधिकभंगाः प्राप्यंते त्रयोदशसहस्राष्टशतपञ्चाशत् प्राप्यंते । शेषासुमार्गणासुठाणभवां गुणस्थानभवा इत्यनेन गुणस्थानानि यस्यां मार्गणायां यावन्ति तस्यां मार्गणायां तावन्त एव भंगावाच्याः । नरकगती एके द्विप्रायोग्याश्चत्वारिंशत् विकल्पप्रायोग्या एकपञ्चाशत् तिर्यंगमनुष्यापर्याप्तप्रायोग्योपचविंशतिबंधसंभवौ द्वौ देवप्रायोग्या अष्टादश, नैरयिक एकः एकविधबंधसंभवः एकः इति एकशतत्रयोदश

संक्षि आहारकटक्षणासुसर्वनामबंधभंगाः प्राप्यंते कृष्णादितेदपावये

एकविधबंधसंभवौ द्वौ भंगौ न भवतः तेजःपद्मछेदयायां एकविधबंधसं
भवो भंगः एकः न प्राप्यते शेषाः प्राप्यन्ते ॥ १९६ ॥

ट्यार्यः—देवगतिने विषे प्रत्येक आदरएकेंद्रिय प्रायोग्य-
भंगा तथा तिर्यच प्रायोग्य मनुष्य प्रायोग्य १३८५४ भंगा
पामीये । शेष मार्गणाये गुणठाणे जिणे भंगा होवे जिणे मार्ग-
णाये जेटला गुणठाणा होवे तेटला भंगा जाणवा ॥ १९६ ॥

अणहारेनिरयभवा, आहारगतणुभवायनोभंगा ।

मणनाणेतसामईया, भंगाअहनामउदयस्स ॥ १९७ ॥

टीका—अणाहारेनिरयभवाइत्यादि ॥ अनाहारकमार्गणायां-
नरकभवः एकः आहारकबंधसंभवौ द्वौ एकविधबंधसंभवः एकइति-
भंगयतुष्टपंचजयित्वाशेषा १३९४१ भंगाः प्राप्यन्ते ॥ नारक-
प्रायोग्याआहारकद्विकप्रायोग्याभंगानभवन्ति, मनःपर्यवज्ञानेसामा-
यिकचारित्र्यसंभवाएकोनविंशतिभंगाः इत्युक्तामार्गणामुनामबंधभंगाः
अपनामकर्मणः उदयभंगामार्गणासु ॥ १९७ ॥

ट्यार्यः—अनाहारकमार्गणाए नारकी प्रायोग्य अहारकस-
र प्रायोग्य भंगा नयी, यीजा १३९४१ भंगा छे । मनःपर्या-
यज्ञानमव्ये सामायिकचारित्र्यमव्ये जे भंगा छे । हवे नामक-
र्मना उदयना भंगा कहे छे ॥ १९७ ॥

गुणठाणगउदयाओ, उदयसामित्तओयनेयवा ।

गोएविमग्गणाए, भंगागुणठाणपच्चईया ७ ॥ १९८ ॥

* पाठान्तरन.

कम्मसंवेहगंधाओ, भंगागुणठाणमग्गणेनेया ।

टीका—गुणद्वान्गुणउदयाजोड्यादि ॥ गुणस्थानकेषु उदया-
इति उदयस्थानानि तथा उदयस्वानित्वेयाप्रकृतिः यस्यां मार्गणायां-
उदये प्राप्ते तन्प्रकृतिसंभवाभंगाः तस्यां मार्गणायां ज्ञातव्यास्ते-
ष्वस्मत्कृतकर्मसंवेधग्रन्थतः गुणस्थानकेषु मार्गणास्थानकेषु ज्ञेयाः
तत्रोक्तत्वात् इह नोक्ताः तथापि विचारसारयंत्रकतो ज्ञेयाः अस्म-
यंत्रकं स्वोपज्ञमेवास्ति । विचारसारखण्डगाथा तथा मंदावबोधक्षिप्य-
जनोपकाराय द्रवार्थः तथा यंत्रकं सर्वद्वारसूचकं तच्चावृत्तिरितिसर्वा-
भ्यासः स्वोपज्ञएव ज्ञानम्यइति ॥ १९८ ॥

टिप्पणी—गुणद्वान्गुण उदयी तथा स्वामित्वयी उदयना
५ भांगा मार्गणाये जाणवा । गोत्रकर्मना ७ भांगा छे, तेपण
मार्गणाए गुणद्वान्गुणी रीते जाणवा. ए भंगसर्व ए धणीकृत सं-
वेध प्रकरणयी जाणज्यो ॥ १९८ ॥

वारस्पणमद्विसया, भंगामोहस्ततहयपयवन्ना ।

चुलसीसयसत्तुत्तरि, भेयापरिणामभेएणं ॥ १९९ ॥

टीका—वारस्पणमद्विसयाइत्यादि ॥

टिप्पणी—वारसे पांसठ मोहनीना भांगा छे. ५२ घोवीसी
तेने घोवीसगुणा करतां थया १२४८ तेमत्ये सत्तर भांगा
भेळीये तेवारे वारसेने पांसठ थाय । विमज पदवर्ण चोरासीसो
सत्योत्तहरि थाये, दसने उदवे घोवीसी १ भांगा २४ तेहने
दसगुणा करतां २४० पदवर्ण थाये । नत्ते उदवे घोवीसी ६
तेहना भांगा १४४ तेहने करतां १२९६ पदवर्ण
थाये ए रीते सर्वत्र छेज्यो. ए भंगा एट्ठा ले कछा ते स्पामादे

તે પરિણામને મેદે તે પરિણામનો તત્ત્વમયોગવંચ તોળિ ન-
તમવંચ તોળિ તત્ત્વમતા યાયે ॥ ૧૯૯ ॥

તેરસહસ્તાનવસય, પળયાલાનામવંધભંગાય ।

સત્તસહસ્તાસગસય, ઇગનવૈઉદયભંગાય ॥૨૦૦॥

ટીકા—તેરસહસ્તાનવસયઇત્યાદિ ગાધાત્રપંચુગમંશ્વર્ભંગાધિ-
કારણ્યારૂપાયાંઘ્યારૂપાનત્ત્વાન્ ઇહનઘ્યારૂપાત્ ॥ અવગ્રંથોપ-
સંહારાયે ભવ્યજીવાનાંયથાશ્યોગમપ્રતીતિચક્રમાનાર્થચાહ ॥૨૦૦॥

અર્થ:—નામકર્મની તેરહજાર નવમે પાંસનાલીસ નામક-
ર્મનાવંધના મંગા યાય છે ૨૩ ને વંચે ૪ મંગા ૨૫ વંચે ૨૫
મંગા ૨૬ ને વંચે સોલ મંગા ૨૮ ને વંચે નવ મંગા ૨૯ ને
વંચે ત્રાણસો અઢતીસ મંગા છે. ૩૦ વંચે ૪૬ સો ઇક્તનાલીસ
માંગા છે. ૩૧ વંચે એક મંગો છે, એકને વંચે એક મંગો છે,
તે મિલ્યા તેરહજાર નવસોપેતાલીસ મંગા છે, વંચના નામકર્મના
ઉદયના મંગા ૨૦॥૨૦ ને ઉદયે એક મંગો છે, ૨૧ ને ઉદયે
૪૨ મંગા છે, ૨૪ ને ઉદયે ઇગ્યાર માંગા છે, ૨૫ ને ઉદયે
તેશ્રીસ મંગા છે, છવીસને ઉદયે ૬૦૦ માંગા છે, ૨૭ ને ઉદયે
૩૩ માંગા છે, ૨૮ ને ઉદયે ૧૨૦૨ માંગા છે. ૨૯ ને ઉદયે
૧૮૮૫ માંગા છે, ૩૦ ને ઉદયે ૨૯૧૭ માંગા છે, ૩૧ ને
ઉદયે ૧૧૬૫ માંગા છે, નવમે ઉદયે ૧ માંગો છે. આઠને
ઉદયે ૧ માંગો છે, સર્વ મિલ્યાં સાતહજાર સાતસોનેઉં માંગા
ઉદયના છે. ॥ ૨૦૦ ॥

એવંસુઅઉદહીઓ, નેયવંસવવત્યુચિન્નાણં ।

જંનાઊણંસુવિહિઆ, સચ્ચંધમ્મંપયાસંતિ ॥૨૦૧॥

टीका—एवंगु अउदीओद्व्यादि ॥ एवममृताप्रकारेणवभा-
गदत्तित्वादेवतिष्ठानावबोधेदिनमरुतस्त्रानावचनप्रमाणेनभुतं आ-
धारांगादिगणितिकृतोकाहोकागतमवभाउयधार्थोपदेशःपरमनर-
भागेऽशनमदीपद्वयनिरुक्तिभाष्यार्थेटीकाउपदेष्टुमभरांगबोधगम्यं
मयनिर्लेपभंगगमाभाधुतःधिरियउदधि.भुतमेयोदधि. तामानुभुतो-
दधितः अशोपमाअसाजनेवांनयधार्थज्ञानजलभंगवसंतापेद्व्याति-
कपर्दातिनकोभयनष्टः अनेरोगमार्गपरादमार्गप्रवृत्तिप्रज्ञान.यान-
राष्ट्राप.रथादाशनंनगुणपर्यायद्वयानुयोगधर्मरक्षणानुयोगगणिनातु-
योगधर्मकषाणुयोगमहाकनडा अनेकमप्यादिज्ञानभुतज्ञाननयगम-
परिपाटीतापेक्षनदीमद्वाराश्रयस्थानसहितंय. अनेकाटापकणापो-
नित्युक्तिरेतुर्जायमहद्वयम् अस्मिन्नानवद्विगुडाव्ययसायोभ-
पंरुद्वयशैलः जीराजीरादिनयपशयगुणध्यानरत्नोमरवरूपाव-
भासनादुत्तरंयज्ञानाव्ययतापरुषावशिष्यनरास्तिस्थानमूनः भुतस-
मुद्रमस्मानुज्ञानप्रसव्यभुवर्मधर्माकाशमुद्रलजीवास्तिक्वापादिकंन-
र्याविज्ञानंविशिष्टनिर्मलेभुनयनयाभासादिशेषरहितंज्ञानंज्ञातुस्पृष्टि-
मयः, परस्वरूपनिर्यानिर्पराज्ञेकाग्निनास्तिनेराउमेद्व्यक्तव्यरूपं-
करणवर्षकर्षादिकरकसाधनसाध्यसाधकवाधकादिकं ज्ञात्वागुवि-
दिताः शुद्धकर्मसाधनोद्यतासम्यग्धर्मशुद्धमरुवभावसर्वजीवसत्तास्थि-
तंसम्यग्दर्शद्वेशवितप्रणिगणअद्रागृहीतंसाधुसाधुसाध्यंआधार्योपा-
ध्याययोग्यमानंअहंभूमिसत्वादितंसिद्धःसंपूर्ण प्राग्भूतंधर्ममकाशयंति
॥ २०१ ॥

टवार्थः—एवंगुकहितां पृ रीते भुतसमुद्रयी जाणवो, सर्व
वस्तुनो विज्ञान विशिष्टज्ञान ते विज्ञान, जे जाणीने गुविहित
उत्तम बहुभुतस्यपपार्थ धर्म जे वस्तुनो सभाव ते प्रकारे
उपदेश करे ॥ २०१ ॥

તત્જ્ઞાનં પ્રધાનતરંપતઃ આગમસ્પર્શવિષ્ણુપંચમાંગે અન્તાગમે અણ-
તરાગમે પરંપરાગમે અત્થઓઞરિહંતાણં અનાગમે નાણહરાણં
અણંતરાગમે ગણહરાસાસાણં પરંપરાગમે સુત્તઓગણહરાણં અન્તાગમે
ગણહરાસાસાણં અણંતરાગમે તસ્સસીસાણં પરંપરાગમે તઓસચ્ચે
સિંપરંપરાગમે एवं પરંપરા આચારપરંપરયાઆગતં જ્ઞાનંપ્રમાણં
હતિજ્ઞેયમ્ ॥ ૨૦૩ ॥

ટિપ્પણ:—હત્યાદિક કયું જે સર્વ પ્રમાણ છે. આમ્નાયવં-
તને આ ભાસનમલ્લે છે, થુતને વિબુધ જે દક્ષ તિણે જે થુત
પંચાગીમલ્લે કયું તે જે પંચાગી વિના આગમના અર્થ કહે તે
અજ્ઞાણ છે, ભગવત્તી તથા નદીસુષ્ણે કયું છે અને આગમના રૂ-
મેદ છે આત્માગમ, અનંતરાગમ, પરંપરાગમલ્લે જંઘૂસ્વામી તે
પછે સુષ્ણે પરંપરાગમ કહ્યો છે તે માટે જે પરંપરાયે જ્ઞાનવંત
થયા તેહનો જ્ઞાન પ્રધાનતર જ્ઞાણવો, યીજી સર્વના જ્ઞાન તે
અજ્ઞાન છે. ॥ ૨૦૩ ॥

નાણકિરિયાહિંમુક્કલો, તત્થવિનાણંપહાણતરંગંચ ।
તન્હાનાણંભાસો, કાયલોમુક્કલઅધ્ધોહિં ॥૨૦૪॥

ટીકા—નાણકિરિયાહિંમુક્કલો હત્યાદિ ॥ જ્ઞાનકિયામ્પાં-
યોજ્ઞઃ હત્યાગમરચન પ્રાપ્ત્યાજ્ઞાનં એકાંતેનનમોક્ષસાધકં પર-
જ્ઞાનં તદેવસમ્યં યદાબ્રહ્માગોચરં તથા પાવર્યસ્તિર્દુર્માજ-
હાલ્લોપદંશમાર ગાહી, ભાસસમાગીનદુસુગ્ગઈએ, એવ તુનાર્ગાચલે-
ણહીણો, નાણસમાગીનદુસુગ્ગઈએ(૧) હત્યાદિ કિયામુલ્લપવાક્યં તથાપિ
ર્ધદશવિકાલિકમ્ ૧ પદમેનાણંતઓદયાપ્તં ચિદ્દસચ્ચસંજયે અજ્ઞા-
નિકિગાહી કિંવા ગહીઉચ્છેયમીવંગા ॥ ૧ ॥ જીવોવિવિદાણ્ડ

લાદિશતશાસ્ત્રરચનાપ્રવળઃ શ્રીજિનેશ્વરમૂરિઃ પ્રાપ્તસ્વરત્તરવિરુદ્ધઃ
 તત્પટ્ટાનુક્રમાયાતઃ શ્રીજિનચંદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેનવાંગીરુત્તિઉપપાતિ-
 કોપાંગ પંચાશકાદિરુત્તિકરણપ્રાપ્તભાસ્કરાવદતઃ તતઃ સંવપટ્ટા-
 ધનેકકર્મયંપભાષ્યાદિરચનારચિતયથાર્યક્રિયામાર્ગઃ શ્રીમજ્જિન-
 વલ્લભમૂરિસ્તત્પટ્ટપૂર્વાચલભાનુકલ્પઃ ગણધરસાદ્શતકાદિ ધર્મ-
 રહસ્યાદિયંયવિરચનારચિતયથાર્યમાર્ગઃ શ્રીમદ્જ્જિનદત્તમૂરિઃ તત્પટ્ટે
 મણિધરઃ શ્રીજિનચંદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેસાઠિસોપકરણકારક શ્રીને-
 મિચંદ્રમટ્ટારકપુત્ર શ્રીવીતરાગમાર્ગયથાર્યપરીશ્વાકપોપલોપમાનઃ પદ-
 ત્રિંશત્ વાદસ્થલકારકશ્રીજિનપતિમૂરિઃ તત્પટ્ટેશ્રીજિનેશ્વરમૂરિસ્ત-
 ત્પટ્ટેશ્રીજિનપ્રબોધમૂરિઃ તત્પટ્ટેશ્રીજિનચંદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેશ્રીસિદ્ધાચલ-
 સ્વરત્તરવસાહિનેમિપ્રાસાદપ્રતિષ્ઠાપકશ્રીજિનકુશલમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિનપ-
 ઙ્ગમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિનલઙ્ઘિમૂરિઃ તત્પટ્ટેશ્રીજિનચંદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિ-
 નોદયમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિનરાજમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિનમદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિન-
 ચંદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિનસમુદ્રમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિનહંસમૂરિઃ તત્પટ્ટેજિ-
 નમાણિક્યમૂરિઃ તત્પટ્ટેત્યાદિદર્શયતિ ॥ ૨૦૬ ॥

ટિપ્પણ્યઃ—વિચારિ ચોર્યા કર્યા તેના અનુગ્રહને અરથે ગાથા
 રચી વિચારસારની આગમની રીતે જે શુદ્ધ તે ગુરુની ઘાળી
 પ્રમાણ છે. ॥ ૨૦૬-॥

સુવિહિયસ્વરત્તરગચ્છે, યુગવરજિનચંદ્રમૂરિસાહાય ।
 જિનવયણસારપવળા, ઉવજ્ઞાયારાજસારસ્કા ॥૧૦૭॥

ટીકા—સુવિહીયસ્વરત્તરગચ્છે इत्यादि ॥ શ્રીમત્વજ્રસ્વામિ-
 પરંપરાનુગતત્ત્વાત્સુવિહિતે શ્રીમદ્ચંદ્રકુલેવજ્રસ્વામિશાસ્ત્રાયાંકોટિ-
 ગણાન્વયેયંયાર્યમાર્ગપ્રકાશનૈત્યવાસવારણાત્ સંપ્રાપ્તસ્વરત્તરવિરુદ્ધ-

મસિદ્દેશ્રીચરતરગચ્છેજિનમાણિદ્યસરિપટ્ટપર્વાચલભાનુશ્રીશંકુજપા-
દનેકલીયંચૈત્યપ્રતિષ્ઠાપ્રાપ્તયુગપ્રધાનાભિધાનઃ તસ્યશાસ્ત્રાયાંધીમદ્-
પુણ્યોપાધ્યાયશિષ્યશ્રીસુમતિસાનરોપાધ્યાયશિષ્યવાચકોત્તમસાધુરંગ-
વાચકશિષ્ય જિનવચનસારેપ્રવણાદ્યપ્રવણાઉપાધ્યાયાઆવર્યકો-
દ્ધારાદિસદ્ મંથકૃતજાનેકૈત્યપ્રતિષ્ઠાસ્થાપિતાનેકજિનચિંતલયાઃ
શ્રીરાજસારારૂપાઃ ॥ ૨૦૭ ॥

ટિપ્પણ:—સુવિદિતપદ્યાર્થે જિનજાણાઅનુસારી સામાચારી
જેહની પદ્ધતિ રચતરગચ્છ છે, તિહાં યુગપ્રધાન શ્રીસદ્ગુરુ શ્રી
જિનચંદ્રસરિ થયા, તેહના શીષ્ય પંપરામત્તે શ્રીજિનચંદ્રમૂરિના
શિષ્ય મહોપાધ્યાય પુણ્યપ્રધાનજી, તેહના શિષ્ય શ્રીસુમતિસારજી
તેહના શિષ્ય વાચકમૂલ્ય શ્રીસાધુરંગજી તેહના શિષ્ય મૂલ્ય
શ્રીજિનવચનનો જે સાગ્રસ્થ તેહમે પ્રવણ ઉપાધ્યાય શ્રીરાજ-
સારજી પદ્ધતિ નામે થયા ॥ ૨૦૭ ॥

તસ્સીસનઃ (૧) ॥ ૨૦૮ ॥ ચારાસિરિનાથધમ્મનામેણ ।
તેસિંસીસાધીરા, દીપચદાઉવજ્જ્ઞાયા ॥ ૨૦૮ ॥

ટીકા—તસ્સીસા ઇત્યાદિ ॥ તત્શિષ્યાજ્ઞાનંતત્ત્વાવબોધઃ
ધર્મચારિત્રારૂપંતપોરાધારમૂતાઃ શ્રીમત્જ્ઞાનધર્મોપાધ્યાયાઃ તેષાં-
શિષ્યાઃ શ્રીશંકુજયેસમવસરણમેરુપ્રમુખાનેકૈત્યશ્રીરાજનગરેસહસ્ર
ફળાદિઅનેકસર્ત્તાર્થપ્રતિષ્ઠાકૃતાત્મસાધ્વ્યાઃ શ્રીદીપચંદ્રોપાધ્યાયાઃ
તેષાંશિષ્યેણદ્વિરચિતમિતિસંચંધઃ ॥ ૨૦૮ ॥

ટિપ્પણ:—તેહના શિષ્યજ્ઞાનધર્મ જે ચારિત્ર તેહના ઘરણ-
હાર શ્રીઉપાધ્યાયજ્ઞાનધર્મ પદ્ધતિ નામે થયા; તેહના શિષ્ય ધીર
ઉપાધ્યાય શ્રીદેવચંદ્રજી પદ્ધતિ નામે શીષ્ય થયા. ॥ ૨૦૮ ॥

तेसिंसीसोअज्जत्थ, तत्तरसवायगोजिणाणरुई ।
गणिदेवचंदनामा, तेणविहीयंइमंसुत्तं ॥ १०९ ॥

टीका—तेसिंसीसोअज्जत्थ इत्यादि ॥ तेषांशिष्यः अध्या-
त्मतत्त्वरसास्वादनरसिकजिनागमाम्याससंप्राप्तजिनाज्ञारुचिः गणि-
देवचंद्रइतिनाम्नातेनविहितंइदंस्त्वम् ॥ २०९ ॥

ट्यार्थः—अध्यात्मतत्त्वज्ञो रसिक जिनागम प्रमाणतत्त्व स्व-
रूपज्ञो कथक आगमसार १ ज्ञानसारतत्त्वावबोध प्रमुखज्ञो ग्रं-
थज्ञो रचयि आत्माने हित करतो जिनाज्ञारुचि देवचंद्रगणि
पृहवे नामे तिणे ए सूत्र रच्यो गाथा बंधभङ्गनी बने उपकार
काजे ॥ २०९ ॥

रसनिहिसंजमवरिसे, सिरिगोयमकेवलस्सवरदिवसे ।
आयत्थंउद्धरीयो, समयसमुदाओरुहाओ ॥ २१० ॥

टीका—रसनिहिसंजमवरिसे इत्यादि गाथागुगमा ॥ अथाव-
ग्रंथे मतिभ्यामोद्भातुंशब्दशोषेणक्रियितं नावगतं तत्पुण्यज्ञाः
स्वपंसंशोध्यकथयंतु इतिप्रार्थना ॥ तददर्शनार्थगाथांरचयति ॥ २१० ॥

ट्यार्थः—रस ६ निधि ९ संयम १७ इत्येते १७९६ सत्तासेष्ठमुपे-
वरसे श्रीगीतमकेवलज्ञान पाम्या ते दिवसे पृच्छे कार्तिरुगुरि
एकम दृष्टारसप्रीत्यर्थं दिवसे आत्मानो बोध काशने उपयो-
समय कहेनां सिद्धांत जे समुद्र वेदयी सिद्धांत समुद्रज्ञो पा-
पामवा दुर्लभपरं ए अम्यागेज कल्याण छे ॥ २१० ॥

जिणसासनसमयन्तू, भवंनिगुणगादिणोपसरेति ।
तेअपदंतिमुणंतिअ, लब्धंतिनाणलब्धीओ ॥ २११ ॥

टीका—जिणसासनसमयधू इत्यादि ॥ जिनशासनसमये-
आगमंतस्यज्ञाः वेदित्तेनागमरहस्यास्तेगुणयादिणः एव नरोपग्रह-
णरसिकाः इत्यनेनयत्किंचित्मदुबालचापत्यंतत्ते न प्रेक्ष्यते इतितेच-
जैनागमतत्त्वरसिकाः पटंतिइतिस्वयंपटंतिपरंपाटयंति शृण्वंतिचते
लभन्तेज्ञानलब्धिः इति तेनज्ञानार्थिनः विचारसाराख्यंप्रकरणंअस्या-
दरेणअभ्यस्यंतुइतिप्रार्थनाएव ॥ अधनमवेदंस्वमर्मापयाविलसितं-
क्तुपूर्वाचार्यपरंपराग्रंथाऽऽज्ञयातनउद्धृत्यआधुनिकजीवानांहिताप-
संगृहीतं इति दर्शयन्नाह ॥ २११ ॥

ट्यार्थः—जे जिनशासनना समय आगम तेहना जे जाण
छे तेह जीवसमूहो जोवना गुण गवेथे, परंछिद्रमाही न होवे,
गुणमाहीपणो ते आम्हाने दिन, ते जीव जे मळरी न हुवे ज्ञान
रसिया होस्ये, ए ग्रंथ भणस्ये नया सुणस्ये ते ज्ञानलब्धि
निरमल पामशे ॥ २११ ॥

कम्मपयडीअसंगह, सिवसम्मयसुजिणवल्लहोसूरी ।
देविंदसूरिपमुहाण, वयणंदहुणइयभणियं ॥२१२॥ .

टीका—कम्मपयडीअसंगह इत्यादि ॥ तथायाहणीयपूर्वात्-
उद्धृतं श्रीमत्भद्रबाहुस्वामिनाकम्मपयडीमूत्रं तच्चूर्णिश्चकृताश्रीदेव-
द्विगणिक्षमाश्रमणैस्तटीकाचकृताश्रीमन्मलयगिरिसुरिणा इतिसूक्ष्म-
भावप्रकाशनपटुश्री कम्मपयडीमूत्रं तथाचपुनः संगहत्तिपंचसं-
ग्रहाख्यंप्रकरणं श्रीचंदमहत्तराचार्यकृते तथा श्रीशिवशर्मगूरिकृ-
ताश्चहृत्कर्मस्तवादयोजीर्णकर्मग्रंथाः तथा श्रीजिनवज्रभगूरिकृत-
कर्मग्रंथाः तथा श्रीदेवेन्द्रगूरिकृतकर्मविपाकप्रमुखाः कर्मग्रंथाः
इत्यादि सन्मुनीनांवाक्यवचनंदृष्टादयइतिइदं विचारसाराख्यंभ-

નિતંકથિતંનસ્વમત્યાશ્રીમત્ભગવતીમજ્ઞાપનાદિસદાગમપરિપાટ્યા-
 નિવેદિતંસર્વત્રાપ્યાગમવાક્યંપ્રમાણં, આગમાનુસારિમતયઃ આરાધકાઃ
 શેષાણાંસ્વમતિકલ્પિતકલ્પનાવૃત્તિમતાંનાસ્ત્યારાધકત્વમ્ ॥ અતઃ
 વીતરાગાગમરહસ્યજ્ઞાનતત્ત્વભાવનામ્યાસતત્પરાભવંતુ ॥ સાંપ્રતં
 જિનાગમસ્યચિરકાલાઽવસ્થાયિત્વં ભવતુઙ્ગ્યાશીર્વાક્યપૂર્વકંઉપદિ-
 શન્નાહ ॥ ૨૧૨ ॥

અર્થઃ—કમ્મપયડી, અગ્રાહણીય પૂર્વનો ઉદાર છે. તથા
 પંચસંગ્રહ શ્રીચંદ્રમહાસરસ્વરિનો કીધો મહાગ્રંથ છે. તથા સિવ
 સ્મરિકૃતભાષ્ય છે. તથા શ્રીજિનવલ્લભસ્મરિકૃત કર્મગ્રંથ છે, તેહની
 ટીકા મલયગિરિસ્મરિકૃત છે. તથા દેવેન્દ્રસ્મરિકૃતકર્મગ્રંથ છે,
 તેહની ટીકા ગણ શ્રીદેવેન્દ્રસ્મરિકૃત છે ઇત્યાદિ પૂર્વસ્મરિના જે
 વચન તે સર્વ જોડને તેહને અનુસાર પુ વિચારસારગ્રંથ રચ્યો
 છે. ॥ ૨૧૨ ॥

જાજિણવાળીવિજયદ્, તાવધિરંચિદ્ઘડ્ઘમંચયણં ।
 નૂતણપુરમ્મિરદ્ધયં, દેવચંદેણનાણઠ્ઠં ॥ ૨૧૩ ॥

इतिश्रीविचारसारप्रकरणंसमाप्तम्

ટીકા—જાજિણવાળીવિજયદ્ કુળ્યાદિ ॥ યાગશ્રીનિરપ
 વીતરાગસ્યવાગોવચનપદ્ધતિ નિરપનિનારુદ્ધદેવનામિવાચેનનિ
 શ્વનુ શ્રીકુળ્યાદેદેવેનપુરનચનગરર્થેન જાનિતમસિ સ્તુત્યાપ ॥
 ચનાત્કુળનાપરિવર્તનાચમે કુવાનુમેશર્થે ॥ ૨૧૩ ॥ ૨૧૩ ॥
 ઉચ્ચદુલ્લસ્યાત્યાદાનુર્વરણાચર્મર્મયપદ્ધતિર્મર્મન્યઃ ॥ ૨૧૪ ॥ ૨૧૪ ॥
 યાગશ્રીનિરપવાગોવચનપદ્ધતિ ॥ ૨૧૪ ॥ ૨૧૪ ॥

अमिनवकर्माद्यग्रहणतापूर्वककर्मक्षयः ताम्यांचपरमसिद्धिः अध्यावा-
धमुखप्राप्तिः इति ॥ सवणेनाणिविज्ञाणेपध्मस्वणोसंयमे ॥ अण-
णह्वेतवेचेव । बोद्धानेअकिरीयासिद्धा ॥ १ ॥ इतिभगवतीसुव-
प्रमाणतथाश्रुताभ्यासः करणीयः सर्वेभ्य्येः, देवचंद्रेणज्ञानार्थ-
स्त्रपरावभासनार्थपंचमकालांचकारमुग्धजनप्रबोधनभानुश्रीदीपचंद्र-
सद्वगुरुचरणचंचरीकेणरचिनंगाथाश्वेनयंत्रकन्यासादिनाअक्षरविन्या-
सीकृतं, इतिश्रीदेवचंद्रगणिविरचितास्वोपश्लविचारसारीटीकासमाप्ता
॥ २१३ ॥

टिप्पण्यः—जासीमजिनवाणीजपवंतीवरतं, ता सीम थीरहो,
ए ग्रंथना वचननी रचना, ए ग्रंथनी पूरणता नूतनपुर नवानगर-
मन्वे पंडीत देवचंद्रगणि पोताने तथा परने पण ज्ञान विशेष-
श्रद्धिने अरथे करी. ॥ २१३ ॥

जपतात्समिदानंद-महोदयसमाभितः ।
वर्द्धमानजिनाधीशो, भव्येप्सितमहामणिः ॥ १ ॥
शुद्धोज्ज्वलपशः कीर्ति-मोज्ज्वलीकृतविष्टपः ।
लब्धिसिगुर्जगद्वंधुः पातुर्गौतमसद्वगुरुः ॥ २ ॥
भूमिस्तुधर्मस्वामी, अश्वप्रभवाद्योमुनिवरिष्ठः ।
यापकवंदाप्रभवा, भव्यानांभेषसेसंतु ॥ ३ ॥
क्रमात्सुखतरोगण्डे, शुद्धेधांद्रेणुणाकराः ।
श्रीजिनचंद्रवरीशः अमूर्तरमुनिनायरः ॥ ४ ॥
तदभ्यासिधिसद्गताः, राजसाराह्वायकाः ।
ज्ञानधर्मादीपचंद्राः चंद्रोज्ज्वलपशोपराः ॥ ५ ॥

जगज्जनितबोधानां, तेषांसंवेगपक्षिणाम् ।

विनेयाःसमजायन्त, देवचंद्राः श्रुतान्दयाः ॥ ६ ॥

खान्ययोरुपकाराय, देवचंद्रेणधीमता ।

विचारसारटीकेयं, मुखोपज्ञाविनिर्ममे ॥ ७ ॥

मतितत्नराजलाभाद्याः, धृताभ्यासपरायणाः ।

ज्ञानानूकूलसद्वाज, प्रमोदक्षिण्यावबोधाय ॥ ८ ॥

यद्वदितमल्पमतिना, सिद्धांतविरुद्धमिहकिमपिशस्त्रम् ।

विद्वद्भिस्तत्त्वज्ञैः, प्रसादमादायतद्विशोध्यम् ॥ ९ ॥

यत्प्रवृत्तिरचनां, कृत्वेमामयाजितंसुकृतम् ।

तेनधर्माजिनधर्मे, दृढचित्ताः संतुभ्यजनाः ॥ १० ॥

अर्हतोमंगलंसिद्धाः, साधबोधमेमार्हतम् ।

स्याद्वादसंवरस्थानं, कल्याणमुख्यमंगलम् ॥ ११ ॥

॥ इतिश्रीविचारसारप्रकरणटीकासमाप्ता ॥

अर्थः—इतिश्रीविचारसार मूल टीका द्वा साधे संपूर्ण
थयो. ॥ मुकाम पेथापुरमच्चे आचार्य माहाराज ॥ श्री. ५ ॥
बुद्धिसागरजी माहाराजना हस्तक हजूरमां इहीने -लख्यो छे.
ली० लहीया जेठालाल चुनिलाल संवत् १९७३ प्रथम भाद्रप
मास कृष्णपक्ष ९ दिने चंद्रवासरे संपूर्ण लिख्यो छे. ॥ श्लोक
संख्या ॥ ४५०० ॥

श्रीमद् देवचंद्र द्वितीय भाग अशुद्धि शुद्धि पत्रक.

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
१	३	चंडुदय	चंडुदयु
"	४	जिय	जीय
"	१९	१६	७
२	११	तिहंत्य	तिष्ठन्त्य
"	१४	शुद्धपकर्ष	शुद्धपकर्ष
३	६	निधे	निःधे
"	८	सहस्वा	सहआस्वा
"	११	वर्त्तत	सहवर्त्तत
"	१५	स्थाननं	स्थानं
"	"	सम्यग	सम्यग्
४	११	गंछि	गंछि
"	१९	दवालन	दवानल
"	२२	देशं	देशं
"	"	मिच्छस्त	मिच्छस्त
५	२	मुहूर्त्तक्या	मुहूर्त्तिक्या
"	३	विमिषे	विमीष
"	१८	समस्ती	समस्ति
६	२	इच्छंतो	इच्छंतो
"	४	दिठी	दिष्टी
"	११	संच्छयति	संयच्छति
"	१५	इत्यञ	इत्य

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
"	१९	विशुद्ध	विशुद्धय
७	४	पुनर्वि	पुनर्वि
"	६	तारित्य	तारित्य
"	२३	पत्तणां	पत्तणां
८	१	"	"
"	६	एतानि एतानि	एतानि
"	१२	निवृत्ति	निवृत्ति
९	२३	युगप	युगपद्
"	२४	माया	मायां
"	"	युगप	युगपद्
१०	२४	दसतनः	दतः
११	२०	तिस्र	तिस्रः
१२	९	सकाशा	सकाशा
"	१६	ध्यान	ध्यानं
"	२३	ध्याययन्	ध्यायन्
१३	१	शीलेशः	शीलेश
"	८	गच्छद्	गच्छन्
"	११	चूर्णो	चूर्णो
१४	११	हेतुद्वा	हेतुद्वा
१५	१०	ततं	तमः
"	"	चतुषष्टि	चतुःषष्टि
१६	१६	अपमत्तं तासत्तठ	अपमत्तं ता सत्तठ
"	१८	चवेत्ति	चेवेति
"	"	भेदाः	भेद

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
१६	१८	भेदाः	भेद
"	१९	"	"
"	२२	अभि	आभि
१७	२	निवेद्यते	निवेद्यन्ते
"	"	कर्मण	कर्मणाम्
"	३	जीव	जीवः
"	८	प्रमत्ताताः	प्रमत्तान्ता.
"	१२	मति	मति
१८	१३	सम्पन्न	सम्पक्त्वा
"	१६	षट्पाति	व्यत्ये
१९	७	संख्या	संख्याः
२०	२	ह्यसौ	ह्यसौ
"	३	दिष्टी	दिष्टी
"	३	इति	इति
"	४	नरायुदे	नरायुदे
"	१९	तिर्यष	तिर्यष
"	२३	सगदिष्ट	सगसहि
"	"	वेवहि	वेवहि
"	२४	वसां	वसा
२१	७	नरायुटक्ष्णं	नरायुटक्ष्णं
"	१६	एतावतेव	एतावतेव
२२	१	वेवठि	वेवहि
"	८	देवायुषाम्	देवायुषाम्
"	२३	वेजस	नैजस
२३	१४	प्रघटा	निशानिज्ञा

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
२३	१७	तेजसः	तेजसः
२४	१	भवति	भवति
२५	१५	उच्चैर्गोत्रं	उच्चैर्गोत्रं
२६	९	संप्रसाय	संप्रसाय
२७	१	नीचै	नीचै
२८	१८	तिग	तिगे
"	२३	आयुःकर्म	आयुःकर्म
३१	१९	जज्ञा	जा
"	२०	१६	१४
३२	१२	बन्ध्यते	बन्ध्यन्ते
३३	१	अट्टण्हं	अट्टणं
"	६	संभाष्यते	संभाष्यन्ते
३४	१३	द्विक	द्विकम्
"	१५	उदयोभवति	भवति
"	२३	पद्यन्ते	पद्यते
३५	२१	पद्यते	पद्यन्ते
३६	७	ग्रव्या	ग्रद्वा
"	"	चतुर्षु	चतसृषु
"	१०	मनुजापूर्वी	मनुजाऽनुपूर्वी
"	१२	दृष्ट्यान्तात्	दृष्ट्यन्तात्
३७	१	तस्तु	नास्तु
"	२	इग	सग
"	१९	सठि	सठि
"	"	सठा	सठो

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
३८	३	नीयते	नीयन्ते
"	७	तिर्षगति	तिर्षग्गति
"	२१	प्रमादायत्त्वान्	प्रमादायत्तस्त्वान्
३९	६	भवति	यति
"	१५	संज्वल	संज्वलन
४०	१९	"	"
४१	२२	पंचशीति	पंचाशीति
४२	१५	नवय	नव
४३	५	स्त्यानद्वयुदये	स्त्यानद्वयुदये
"	२१	अटार	अटार
४४	२२	साहाय्यान्	साहाय्याम्
"	२३	साहाय्यान्	"
४५	३	नव घ न	न घन
"	२१	वेपणीरसय	वेपणीपरस
४६	१	चतुर्ष्वपि	चतुर्ष्वपि
"	१७	सठी	सठ्ठी
"	"	"	"
"	१९	"	"
४८	८	देसि	देसे
"	१६	नाभोदयो	नाभुदयो
"	२१	नीर्ध	नार्ध
"	२२	"	"
"	२३	एव	एवं
"	२४	दीकादय	दीकादय

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
४९	१९	दीयते	दीयंते
५०	१०	वेदनी	वेदनीय
५१	१९	ओघन	ओघतो
"	२१	यीणद्वी	यीणद्वी
५२	१०	उपशान्त	उपशान्तः
"	"	अतुरया	अनुरया
"	११	कपावत्	मावत्
"	१५	चरिमद्विके	चरमद्विके
"	१६	युःनाम	युर्नाम
५३	१	शमनात्	शमनात्
"	१४	पुण	गुण
"	१५	सत्ता आठ कर्मनी छे	ॐ
५५	१	इगचत्तससय	इगचत्तसयं
"	७	चत्वारिंशशतं	चत्वारिंशच्छतं
"	१३	"	"
"	१५	बवायुः	अद्वायुः
"	१६	चत्वारिंशशतं	चत्वारिंशच्छतं
"	१७	कुल	कूल
"	"	माउ	मान
"	२१	क्षयोपसमकित	क्षयोपशमसमकित्ती
५६	३	वज्या	वज्या
५७	८	पट्क	पदकं
"	१२	क्षयणा	क्षपणा
"	१५	पंचासीति	पंचाशीति

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
५७	१६	पंचासीति	पञ्चाशीति
"	१७	सप्तति	सप्तति
५९	६	नवापि	नवानामपि
"	१०	मेव	मेव
६०	८	उपसप्त	उपशप्त
६१	१	टां णाणि	टाणाणि
"	२	सुदुमंज्ज	सुदुमंजा
"	१२	संज्वलनोमा	संज्वलनोमानखपावेतेवारे
६२	६	युत्रव	युरेव
"	७	माग्मिति	नामग्मिति
"	११	सत्ता	सत्ता
६३	७	केद्रिप	केन्द्रिप
"	१६	सार	सारस
"	१७	द्विधा	द्विधाः
६४	२	पर्याति	पर्यातिः
"	३	येघ	याघ
"	"	पुद्रट्टाः	पुद्रट्टान्
"	७	परिणामप्य	परिणामप्य
"	१०	पट	पट्
"	१५	सर्वानि	सर्वानि
"	१६	भवति	भवन्ति
"	"	बादरे	बादरे
"	२५	टप्पय	टप्पय
६६	३	विजेतर	विरोपतर

७.	१८.	संस्कृतं ३.	संस्कृतं ४.
११	१	संस्कृतं	संस्कृतं
१२	११	निजग	निजग
१३	२	संस्कृतं	संस्कृतं
१४	१	निजग	निजग
१५	१८	संस्कृतं	संस्कृतं
१६	२१	संस्कृतं	संस्कृतं
१७	२२	निजग	निजग
१८	३	संस्कृतं	संस्कृतं
१९	२	संस्कृतं	संस्कृतं
२०	१	संस्कृतं	संस्कृतं
२१	१७	संस्कृतं	संस्कृतं
२२	२२	निजग	निजग
२३	३	संस्कृतं	संस्कृतं
२४	१७	संस्कृतं	संस्कृतं
२५	१२	निजग	निजग
२६	१२	संस्कृतं	संस्कृतं
२७	१२	संस्कृतं	संस्कृतं
२८	८	संस्कृतं	संस्कृतं
२९	१६	संस्कृतं	संस्कृतं
३०	३	संस्कृतं	संस्कृतं
३१	५	संस्कृतं	संस्कृतं
३२	८	संस्कृतं	संस्कृतं
३३	१०	संस्कृतं	संस्कृतं
३४	१३	संस्कृतं	संस्कृतं

पृ.	पं.	अष्टादि.	छादि.
७२	"	केवली	केवलि
"	१६	मत्स्यादीनां	मत्स्यादीना
७३	२१	मारभते	मारभ्यन्ते
"	"	योषत्त्वारः	वध्नन्वारः
"	२३	ग्रहेण	ग्रहेण
७४	३	माप्यारधा	माप्यस्य
"	४	गोहा	गोहा
"	११	पदानं	पादानं
"	१४	कपः	कपस्य
७४	२०	हेतुन्	हेतून्
"	२२	घतुभि	घतुभि
७६	७	हेतु	हेतू
"	८	लक्षणं	लक्षण
"	९	द्वादशं	द्वादशकम्
७७	११	विंशतिर्वे	विंशतिर्वे
"	"	असत्या	असत्य
"	"	"	"
"	१९	दशमे	दशे
७९	१	मिच्छता	मिच्छता
"	८	स्ताव	स्तावत्
"	९	यावद्याग	यावद्योग
"	१५	अतिरति	अविरति
"	२१	कषाया	कषायान्
८०	१४	लोभाख्यं	लोभाख्यः

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
८१	७	दृष्टव्यः	द्रष्टव्यः
"	१९	नियदि	नियट्टि
"	२०	किलटा	किलट्टा
८२	१२	व्रजति	व्रजन्ति
८४	१०	समुल्लिङ्गा	समुल्लिङ्गा
८५	१६	कषाय	कसाय
"	१८	संगृहीत	संगृहीत
"	२०	युंषि	यूंषि
"	"	त्वास्यादि	द्धास्यादि
"	२३	पर्याप्तिनाम	पर्याप्तिनाम
८६	१	संगृहीत	संगृहीत
"	२	लेक्ष्या	लेसा
"	४	ग्रहणेन	ग्रहणेन
८८	१०	सगठ	सगट्ट
"	१५	चक्षुर्दर्शन	चक्षुर्दर्शन
८९	२२	भा	भाव
९४	२३	सम्यग	सम्यग्
९७	५	द्वादशमं	द्वादशं
९८	१०	ऊजय	अजय
"	१२	उपशांतमोह	उपशांशान्तमोहक्षीणमोह
९९	१६	अयते	अयते
"	"	सम्यग्	सम्यग्
१००	१०	तिग	तिगतिग
"	११	इग	इगइग

୫.	୬.	ଅର୍ଥାଟ.	ପୂର୍ବ
୧୦୦	୧୩	ସ.	ସଞ୍ଜ
୧୦୧	୧୪	ସୋମବି	ଶିବବିଜୟବିଜୟ
"	୧୫	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀ
"	୧୬	ଶ୍ରୀ	ଶ୍ରୀ
୧୦୨	୧୭	ଶ୍ରୀମତୀ ସ	ଶ୍ରୀମତୀ ସ
"	୧୮	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୩	୧୯	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୦	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୪	୨୧	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୨	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୩	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୪	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୫	୨୫	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୬	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୭	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୬	୨୮	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୨୯	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୩୦	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୭	୩୧	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୩୨	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୮	୩୩	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୩୪	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୦୯	୩୫	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୩୬	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୧୦	୩୭	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୩୮	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
୧୧୧	୩୯	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ
"	୪୦	ଶ୍ରୀମତୀ	ଶ୍ରୀମତୀ

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
११०	३	अंतमुह	अन्तर्मुह
"	७	शुक्ल	मुक्क
"	८	मह	मद्
"	२२	अदम्मि	अदम्मि
१११	१	"	"
"	११	शासो	सासो
"	१८	वैरग्	वैरग्ग
११२	३	दोष	दोस
११३	२०	देश	देस
"	२२	चउज्झेओ	चउम्मेओ
११४	२१	व्युच्छिन्न	व्युच्छिन्न
११५	१२	चतुर्विंशरपि	चतुर्विंशतिरपि
११६	१२	सामायेन	समायेन
"	१६	अदधतः	अदधतः
"	"	छेदा	छेदो
११७	१२	मोकृष्टं	मोत्कृष्टं
११८	२		
११९	६	ख्यातो	ख्यातः
"	१५	दडक	दंडक
१२१	८	दीनां	दीनां
"	१४	चतुशीति	चतुरशीति
"	१५	तेजो	तेजः
१२२	१	पंचेदि	पंचेदि
"	२	नराणां	नराणां

पृ.	पं.	अष्टदि.	शुद्धि.
१२३	५	कुटा	कुट्ट
"	१२	शन	शन
"	१३	"	"
१२४	४	गुट्टम्	गुट्टम्
"	२१	पञ्चाशत्	पञ्चाशत्
१२५	५	छत्रीत	छत्रीत
"	१८	गृदि	गृदी
१२७	१७	भावन	भावन
१२८	७	दीपतय	द्विपतय
"	१८	धुशपांषिमेपेति	धुशपांषिमेपेति
"	२१	द्वुजल	द्वुजल
१२९	४	नीच	नीच
"	"	दान	दान
"	१५	रूपो	रूपः
१३०	११	नामकर्मनी	नामकर्मनी दस
"	१२	४	१
"	"	१	७
१३१	७	शान	शान
१३२	४	दति	दति
१३४	७	ददा	ददा
१३५	६	द्वि द्वि	द्वि
"	१५	द्वि	द्वि
"	"	द्वि	द्वि
१३६	१	द्वि	द्वि

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
१३६	२४	त्तिगं	तिगं
१३७	१	विषये	विषये
"	२१	अनि त्ति	अनिवृत्ति
१४३	१४	रुकृष्टा	रुकृष्टा
१४४	१५	ग्रहणेन	ग्रहणेन
"	२०	योर्धुवो	योर्धुवो
१४७	१५	स्वगति	स्वगति
"	१९	ग्रह	ग्रह
१४९	२	मोऽहेपि	मोहेऽपि
"	१८	विरुण	विरुण्य
१५१	२०	अत्रेका	अत्रेका
१५२	१५	युगपत्प्रं	युगपत्प्र
१५३	२२	द्वयेक	द्वयेक
१५४	२	भंगकाम्	भंगकानाम्

"

भवति, } भवति, वेगुसप्तदशमीछनेपद्यप-
 } द्यधिका द्वादशशतीभवति, मि-
 } ध्यात्वेद्विनवत्यधिकं शतम्

"

१८

पदविंशतिः

पण्यतिः

"

"

"

"

"

२०

२४८

१२४८

१५७

२०

१

छनोऽथ

"

"

नयनानी

नयनी

१५९

२१

उन्ने

उन्ने

१६०

७

उन्नेनीने

उन्नेनीने

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
१६०	१०	गोत्रं	गोत्र
"	"	अय	अयं
"	१२	सत्ता	सत्ता
१६२	२४	प्राप्यते	प्राप्यन्ते
१६३	२५	वचार्थः	ट्यार्थ
१६७	३	द्वादशः	द्वादश
१६९	२१	द्विकृत्यधि	धिकृत्यपद्वि
१७०	१३	भवान्	ॐ
१७१	१६	तद्विषयो	तद्विषय
"	२०	अर्पासेषु	अपर्पासेषु
१७२	११	मुहूर्तं	मुहूर्तं
"	२१	द्वादशानि	द्वादशाधिकानि
"	१२	प्राप्यतः	प्राप्येते
१७३	२१	तिम	तिमं
१७४	२५	ततो	ततः
१७५	८	सम्प	साम्यम्
१७६	६	पष्टु	पष्टु
१७७	१४	बन्ध ने	बन्धस्थाने
"	१६	विशः	विशः
"	१७	वक्षिप	वक्षिप
१७९	११	मप्या	महा
१८३	१४	मुपा	मुपाश
"	१७	बलापु	बलापु
१८४	१	गुणवर्षावन्ध	गुणवर्षाव

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
"	५	धन्य	घन
"	१२	ग्रहः	ग्रहः
"	१४	परायन्त	परायत्त
"	१६	चतुरविंशतिः	चतुर्विंशतिः
"	१८	इयां	ईयां
"	१९	निश्चिता	निर्णता
"	२०	द्रव्यतो	द्रव्यतः
"	"	कारणं	करणं
१८६	२०	संकल्पयो	संरूपो
१८७	६	इयां	ईयां
"	"	उम	उप
"	२९	इयां	ईयां
१८८	७	सरुलापी	सरुपापी
"	१३	अपच	अपघ
"	१६	प्रयोगिनी	प्रायोगिनी
१९०	६	श्रव	स्रव
"	१९	"	"
"	२०	समासमादित	समासादिन
"	२३	आमूयते	आधूयते
१९१	४	नेदे	नेदे
"	१४	विदाग	विहातः
१९२	११	विहन्य	विहय
१९३	१०	भावा	भावाऽऽ
१९४	५	व्ययन्त	व्ययन्त

क्र.	सं.	पदार्थः	सं.
२०२	२३	श्रीः ११	श्रीः ११
२०३	२४	श्रीः १२	श्रीः १२
२०४	२५	श्रीः १३	श्रीः १३
२०५	२६	श्रीः १४	श्रीः १४
२०६	२७	श्रीः १५	श्रीः १५
२०७	२८	श्रीः १६	श्रीः १६
२०८	२९	श्रीः १७	श्रीः १७
२०९	३०	श्रीः १८	श्रीः १८
२१०	३१	श्रीः १९	श्रीः १९
२११	३२	श्रीः २०	श्रीः २०
२१२	३३	श्रीः २१	श्रीः २१
२१३	३४	श्रीः २२	श्रीः २२
२१४	३५	श्रीः २३	श्रीः २३
२१५	३६	श्रीः २४	श्रीः २४
२१६	३७	श्रीः २५	श्रीः २५
२१७	३८	श्रीः २६	श्रीः २६
२१८	३९	श्रीः २७	श्रीः २७
२१९	४०	श्रीः २८	श्रीः २८
२२०	४१	श्रीः २९	श्रीः २९
२२१	४२	श्रीः ३०	श्रीः ३०
२२२	४३	श्रीः ३१	श्रीः ३१
२२३	४४	श्रीः ३२	श्रीः ३२
२२४	४५	श्रीः ३३	श्रीः ३३
२२५	४६	श्रीः ३४	श्रीः ३४
२२६	४७	श्रीः ३५	श्रीः ३५
२२७	४८	श्रीः ३६	श्रीः ३६
२२८	४९	श्रीः ३७	श्रीः ३७
२२९	५०	श्रीः ३८	श्रीः ३८
२३०	५१	श्रीः ३९	श्रीः ३९
२३१	५२	श्रीः ४०	श्रीः ४०
२३२	५३	श्रीः ४१	श्रीः ४१
२३३	५४	श्रीः ४२	श्रीः ४२
२३४	५५	श्रीः ४३	श्रीः ४३
२३५	५६	श्रीः ४४	श्रीः ४४
२३६	५७	श्रीः ४५	श्रीः ४५
२३७	५८	श्रीः ४६	श्रीः ४६
२३८	५९	श्रीः ४७	श्रीः ४७
२३९	६०	श्रीः ४८	श्रीः ४८
२४०	६१	श्रीः ४९	श्रीः ४९
२४१	६२	श्रीः ५०	श्रीः ५०
२४२	६३	श्रीः ५१	श्रीः ५१
२४३	६४	श्रीः ५२	श्रीः ५२
२४४	६५	श्रीः ५३	श्रीः ५३
२४५	६६	श्रीः ५४	श्रीः ५४
२४६	६७	श्रीः ५५	श्रीः ५५
२४७	६८	श्रीः ५६	श्रीः ५६
२४८	६९	श्रीः ५७	श्रीः ५७
२४९	७०	श्रीः ५८	श्रीः ५८
२५०	७१	श्रीः ५९	श्रीः ५९
२५१	७२	श्रीः ६०	श्रीः ६०
२५२	७३	श्रीः ६१	श्रीः ६१
२५३	७४	श्रीः ६२	श्रीः ६२
२५४	७५	श्रीः ६३	श्रीः ६३
२५५	७६	श्रीः ६४	श्रीः ६४
२५६	७७	श्रीः ६५	श्रीः ६५
२५७	७८	श्रीः ६६	श्रीः ६६
२५८	७९	श्रीः ६७	श्रीः ६७
२५९	८०	श्रीः ६८	श्रीः ६८
२६०	८१	श्रीः ६९	श्रीः ६९
२६१	८२	श्रीः ७०	श्रीः ७०
२६२	८३	श्रीः ७१	श्रीः ७१
२६३	८४	श्रीः ७२	श्रीः ७२
२६४	८५	श्रीः ७३	श्रीः ७३
२६५	८६	श्रीः ७४	श्रीः ७४
२६६	८७	श्रीः ७५	श्रीः ७५
२६७	८८	श्रीः ७६	श्रीः ७६
२६८	८९	श्रीः ७७	श्रीः ७७
२६९	९०	श्रीः ७८	श्रीः ७८
२७०	९१	श्रीः ७९	श्रीः ७९
२७१	९२	श्रीः ८०	श्रीः ८०
२७२	९३	श्रीः ८१	श्रीः ८१
२७३	९४	श्रीः ८२	श्रीः ८२
२७४	९५	श्रीः ८३	श्रीः ८३
२७५	९६	श्रीः ८४	श्रीः ८४
२७६	९७	श्रीः ८५	श्रीः ८

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
"	२२	कप्पतेहिस्यते	कप्पन्तेहिस्यन्ते
२०५	२	विशेष	विशेष
"	१०	शुशोभना	सुशोभना
"	१३	विरतिः	विरति
"	१५	सामान्यतमको	सामान्यात्मको
"	१६	इत्यर्थः	मित्पर्यः
"	२२	छेद्यानु	छेद्यातु
"	२३	धारिणोत्तद	धारिणस्तत्तद्व
"	"	णांमिति	ण मिति
"	२५	योगे	योग्ये
"	२५	सिद्ध	सिद्धि
२०६	१	अविरुद्धापो	अविरुद्धार्थः
"	९	विपाकतो	विपाकत
"	१०	सम्यक्त्वात्सदीनय	सम्यक्त्वस्योदीपमानस्य
"	१६	युक्ता	युक्ताः
"	१८	अयोगी	अयोगि
२०७	१०	स्थानका	स्थानकाः
"	१६	मिथ्यात्व	मिथ्यात्वं
"	१९	प्रस	प्रसा
२०८	११	कंदश	दशकं
"	१२	अभय	अजय
"	१८	चक्षुदर्शने	चक्षुदर्शने
"	"	"	"
"	१९	पद	पदं

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
„	२१	अचक्षुचक्षुदर्शने	अचक्षुश्चक्षुर्दर्शने
२०९	२	अयोमी	अयोगि
„	१७	सगति	सगति
२१०	१	दशम	दश
२११	३	समि	संमि
„	१३	स्थानि	स्थानानि
२१२	११	आराव्या	आराव्य
„	१४	तेजो	तेजः
„	१६	„	„
„	१७	कमित्याह	कथमित्याह
२१३	६	५ ।	५ । ६ ।
„	७	अविरतिक०	अविरति
„	१२	दस	दंस
„	१३	दारे	आहारे
„	१६	दर्श	दर्शन
„	१७	संज्ञा	संज्ञी
२१४	९	त्रिणि	त्रीणि
२१५	९	एह	एहऽ
„	२४	नीध	नीधे
„	„	दुभग	दुर्भग
२१६	१	तागमति.	तांसमति
„	२५	रुपम	ऋपम
२१७	५	एन	एतइ
„	७	भुग	भुग

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
"	१२	ताप	ऽऽनप
"	१३	विशनी	विशति
२१९	४	ए कोन	एकोना
"	११	तथा	तथा
२२०	४	पष्टी	पष्टी
२२१	१	नोष	नोष
"	"	अजयति	अजयति
"	४	प्रमने	प्रमत्त
"	११	धन	द्योन
"	१३	टिकं	टिक
"	१५	विगमे	विगमे
"	२०	तेदषा	तेदषावे नाक
"	"	रे	रे
२२२	७	पञ्चदशन	पञ्चदशन
"	९	यत्तःप	यत्तःप.
"	२१	त्यादि	त्यादि
२२३	१	हृदया	हृदया.
"	३	गा.	गा
"	"	कलीति	कली.
२२४	४	पार्थ	पार्थ
"	५	तान्दम	तान्दम
"	१६	गोवन्ध	गोवन्ध
"	"	कोट	कोट
"	२६	मयुक्त	मयुक्त

१.	२.	अर्थाव.	शुद्धि.
२२५	९	हृत्पाप	हृत्पाप
"	११	"	"
२२६	६	समसाधो	समसाधो
"	७	देवगो	देवगो
"	११	देवगोपाः	देवगोपाः
"	२०	प्रकृति	प्रकृति
२२७	१७	सती	सती
"	१८	धनुषं	धनुषं
२२७	२४	व्यपते	व्यपन्ते
"	"	एके	रंके
२२८	१४	२१	२२
२२८	१५	मगाणा	मगाणा
"	२०	बंधन्ति	बद्धयते
"	"	मिच्छन्तिपियासु	मिच्छन्तिपियासु
२२९	५	स्थाननीय	स्थापनीय
"	८	आहारकर	आहारक २
"	११	हृत्पाप	हृत्पाप
"	१३	प्राप्यते	प्राप्यन्ते
"	१६	केवलद्विक	केवलद्विकं
"	"	प्रकृतिः	प्रकृति
"	१७	अजयति	अर्जयति
"	"	तंधति	वज्ज्नाति
२३०	७	संज्ञा	संज्ञि
२३१	१६	पंचेन्द्रिय	पञ्चेन्द्रिय

पृ.	पं.	अर्थाङ्.	शुद्धि.
"	१८	चउ	चउ
"	२०	चतु	चउ
२३३	३	नाम	नाम
"	८	प्रेक्षया	प्रेक्षया
"	१२	भोटनीउ	भोटनीयो
"	१४	गमति	गमति
"	२१	चतुस्र	चतुस्र
"	२५	दृष्टान्त	किं दृष्टान्त
२३४	४	अवीच	अवीच
"	"	पथना	पथना
"	"	"	"
"	"	रति	रति
"	२१	प्राज्ञदृष्ट	प्राज्ञदृष्ट
"	२३	अनीक	अनीक
"	२४	उद्ध	उद्ध
"	"	प्राज्ञाति	प्राज्ञाति
"	२५	पथ	पथ
२३५	६	भोट	भोट
"	१०	दृष्टान्त	दृष्टान्त
"	१७	दृष्ट	दृष्ट
"	१८	रति	रति
२३६	४	पथ	पथ
"	६	पथ	पथ
"	१६	दृष्ट	दृष्ट

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
२३६	१५	इत्यादि	इत्यादि
"	१६	द्वाशीति	द्वयशीति
"	२२	सयंमि	सयंमि
२३७	६	दश	दस
"	१९	षदकं	षदकं
"	"	दुस्वरं	दुःस्वरं
"	२०	गीरस्तु	गीकारस्तु
"	२१	एकाना	एकोना
२३८	४	मेच	मेव
"	"	अप	अप्
"	७	दुस्वारत्रिक	दुःस्वारत्रिकं
"	९	चतु	चतुः
"	"	लक्षणा	लक्षण
"	"	सप्तति	सप्ततिः
"	१३	षष्ट	षट्
"	"	लक्षणा	लक्षण
"	२०	चगू	चक्रू
२३९	११	नयिं	नारिं
"	१३	योगति	योगनि
"	१९	नेद्यो	नादेपाऽ
"	२२	सप्तति	सप्ततिः
२४०	१	लेयं	ऽप्ये
"	२	लेयभुः	लेयभुः
"	४	चभुः	चभुः

पृ.	पं.	अष्टादि.	शुद्धि.
२४०	५	बंघी	बन्धि
"	१३	"	"
२४३	९	पंच	पञ्चक
"	"	पडधिक	पडधिकं
"	१४	नीक्षे	नीचै
"	१९	पूर्व्या	पूर्वी
२४३	२०	एव	एवं
२४८	९३	आहार	ॐ
"	१४	मार्गणामे	मार्गणामे चार आनु-
		पूर्वना	११८ नो उदय छे.
२५०	१	सेषासु	शेषासु
"	१२	नीक्षे	नीचै
"	१७	"	"
२५१	४	दयः	दयः प्राप्पते
"	५	प्राप्पते	ॐ
"	२२	तेजो	तजो तेदया
२५४	२२	सम्प	सम्प
२५५	१६	रगति	इगति
२५६	८	अट्टार	अट्टार
"	९	देश	देश
"	१४	६५	४५
२५८	१४	३८	३९
२६१		सड	सग
२७४	३	लक्षणासु	लक्षणेपु

पृ.	पं.	अनुदि.	शुद्धि.
२७५	२९	लभ्यते	लभ्यते
२७६	१२	सम्पत्त्व	सम्पत्त्व
"	२५	कर्म	कर्म
२७७	१२	अपञ्जअं	अपञ्जनुअं
२७८	६	पर्याप्ता	पर्याप्त
"	९	यदाहुः	यदाह
२७९	१३	मवि	भवि
२८०	१६	चक्षुद	चक्षुर्द
२८२	२०	मोस	मोस
२८४	६	मृत्वा	मृत्वा
२८६	३	आहरो	आहारो
२८८	१	एव	एवं
२८९	१८	पर्याप्ता श्रुत्वा	पर्याप्त सूक्ष्म
"	२३	भवोचरमः	भवश्चरमः
२९०	२३	मनां	मनो
२९२	११	चित्ति	चित्ति
२९२	२२	जिअलख	जिअलक्ख
२९३	४	लक्क	लक्ख
२९४	१५	लेइयायु	लेइयासु
२९६	१	अदखोए	अहक्खाए
२९७	४	चखु	चक्खु
"	६	नाण	नाण
२९९	१	अहकार	अहक्खा
"	६	करण	करणं

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
२९९	१८	१	गति,
"	१९	गनितेंद्री	पश्चेदि जाति
"	२०	२	१ अनाहारक १
"	२०	भध्य	भध्य १ अभध्य १
३००	१	हेनवोमूलोत्तरा	हेनूमूलोत्तर
"	३	कषपा	कषायः
३०५	११	मिश्रं	मिश्र
"	१३	औदारिकं	मौदारिकं
"	१७	२	१
"	१८	उशीस	पृ उशीस
"	१९	विषे	विषे, पृ उशीस मांहेदी
"	"	स्त्रीवेद	स्त्रीवेद, १ वैक्रिय, २ विना
"	"	२३	२१
"	२०	छे.	छे. परिहारविशुद्धि पारिषमै
३०६	१२	छे.	छे. मनःपर्ययज्ञानमन्त्रे उग्र
			गुणटाणाराटा इहां वपन
			विरोध टाते छे.
"	१६	३	१३
"	२०	योगा	योग
३०७	२२	संपरा	सांपरा
३०८	१९	भार्यणा	भार्यणा
३१०	९	हीना	हीनाः
३१२	११	व्यापारतो	व्यापारवतो
"	"	सपुटी	नेकपुटी १

ક્ર.	ક્રં.	અગ્રદિ.	શુદ્ધિ.
૩૧૨	૧૧	સાહુચી	સાહુચી
"	"	તિતિયા	તિતિયા
૩૧૩	૧૨	જાન	જાન
૩૧૪	૧૩	પાડસી	પાડસી
૩૧૫	૧૪	માતી	"
૩૧૬	૧૫	ત્રકમ	ત્રકમ
૩૧૭	૧૬	પાંચમ	પાંચમ
"	૧૭	જા	જા
"	૧૮	ભા	ભા
"	૧૯	ત્રા	ત્રા
"	૨૦	જા	જા
૩૧૮	૨૧	જા	જા
૩૧૯	૨૨	જા	જા
૩૨૦	૨૩	જા	જા
૩૨૧	૨૪	જા	જા
૩૨૨	૨૫	જા	જા
૩૨૩	૨૬	જા	જા
૩૨૪	૨૭	જા	જા
૩૨૫	૨૮	જા	જા
૩૨૬	૨૯	જા	જા
૩૨૭	૩૦	જા	જા
૩૨૮	૩૧	જા	જા
૩૨૯	૩૨	જા	જા
૩૩૦	૩૩	જા	જા
૩૩૧	૩૪	જા	જા
૩૩૨	૩૫	જા	જા
૩૩૩	૩૬	જા	જા
૩૩૪	૩૭	જા	જા
૩૩૫	૩૮	જા	જા
૩૩૬	૩૯	જા	જા
૩૩૭	૪૦	જા	જા
૩૩૮	૪૧	જા	જા
૩૩૯	૪૨	જા	જા
૩૪૦	૪૩	જા	જા
૩૪૧	૪૪	જા	જા
૩૪૨	૪૫	જા	જા
૩૪૩	૪૬	જા	જા
૩૪૪	૪૭	જા	જા
૩૪૫	૪૮	જા	જા
૩૪૬	૪૯	જા	જા
૩૪૭	૫૦	જા	જા
૩૪૮	૫૧	જા	જા
૩૪૯	૫૨	જા	જા
૩૫૦	૫૩	જા	જા
૩૫૧	૫૪	જા	જા
૩૫૨	૫૫	જા	જા
૩૫૩	૫૬	જા	જા
૩૫૪	૫૭	જા	જા
૩૫૫	૫૮	જા	જા
૩૫૬	૫૯	જા	જા
૩૫૭	૬૦	જા	જા
૩૫૮	૬૧	જા	જા
૩૫૯	૬૨	જા	જા
૩૬૦	૬૩	જા	જા
૩૬૧	૬૪	જા	જા
૩૬૨	૬૫	જા	જા
૩૬૩	૬૬	જા	જા
૩૬૪	૬૭	જા	જા
૩૬૫	૬૮	જા	જા
૩૬૬	૬૯	જા	જા
૩૬૭	૭૦	જા	જા
૩૬૮	૭૧	જા	જા
૩૬૯	૭૨	જા	જા
૩૭૦	૭૩	જા	જા
૩૭૧	૭૪	જા	જા
૩૭૨	૭૫	જા	જા
૩૭૩	૭૬	જા	જા
૩૭૪	૭૭	જા	જા
૩૭૫	૭૮	જા	જા
૩૭૬	૭૯	જા	જા
૩૭૭	૮૦	જા	જા
૩૭૮	૮૧	જા	જા
૩૭૯	૮૨	જા	જા
૩૮૦	૮૩	જા	જા
૩૮૧	૮૪	જા	જા
૩૮૨	૮૫	જા	જા
૩૮૩	૮૬	જા	જા
૩૮૪	૮૭	જા	જા
૩૮૫	૮૮	જા	જા
૩૮૬	૮૯	જા	જા
૩૮૭	૯૦	જા	જા
૩૮૮	૯૧	જા	જા
૩૮૯	૯૨	જા	જા
૩૯૦	૯૩	જા	જા
૩૯૧	૯૪	જા	જા
૩૯૨	૯૫	જા	જા
૩૯૩	૯૬	જા	જા
૩૯૪	૯૭	જા	જા
૩૯૫	૯૮	જા	જા
૩૯૬	૯૯	જા	જા
૩૯૭	૧૦૦	જા	જા

पृ.	पं.	अशुद्धिः	शुद्धिः
३५३	८	अट्ट	अद्
३५५	२	कैक	कैको
"	८	पंचेद्रीय ?	पंचेद्रिय २
३५८	५	रूप	रूप
"	६	"	"
३६१	९	अस	अस
३६३	९	नरगतौ ? ९	नरकगतौ ७९
"	१६	विशतिः	विंशतिः
"	२२	भवति	भवन्ति
३६४	१५	भवन्ति	भवति
"	२३	नरक	नरक, ?
"	"	नरकायु	नरकायु, तिर्यगायु.
३६५	१	नरानु	नरकानु
३६७	२३	तत्त्व	तत्त्व
३७१	४	तद्वं	तद्वं
३७३	५	उप	उव
"	१९	उरलस	उरल
३७४	१३	दृष्यतीतिः	दृष्यतीतिः
३७८	१७	पुण	पण
३८०	१०	अन्तमु	अन्तमु
३८१	१	"	"
३८४	९	इतथा	तथा
३८६	१७	सर्व	सर्व
३९०	१७	पंचेद्रि	पञ्चेन्द्रिय

पृ.	पं.	अशुद्धि.	शुद्धि.
३९०	२१	भंगा	भंगा
३९४	१	मिधे	मिश्रे
३९७	८	सम्पक्त्वा	सम्पक्त्वा
"	१६	उम	उव
३९८	१०	घोवीवी	घोवीसी
४००	१०	देवे	दये
४०१	१२	गुणास्थान	गुणस्थान
४०३	८	बध्नतो	बध्नतो
"	२१	विशतिः	विशति
४०५	६	भवन्ति	भवति
"	७	गन्तव्यो	गन्तव्यो
"	१७	एव	एवं
"	२१	भंगा	भङ्गाः
४०६	१९	क्रम	क्रमं
४०९	१३	पर्याप्त्यस्य	पर्याप्तस्य
"	१६	सत	सं
"	१९	तिर्दे	तिर्दे
४११	३	संहननना	संहननाना
"	४	पदकं	पदकं
"	१७	विश	विशद
४१२	१२	पर्याप्तस्व	पर्याप्तस्य
४१३	७	दुर्भंगाना	दुर्भंगाऽऽ
४१४	४	दृष्ट्यामे	दृष्ट्यामे
"	७	भंगाः	भङ्गाः

पृ.	पं.	अनुद्धि.	शुद्धि.
४१५	१६	अष्टौ	अष्टो
४१६	८	पर्याप्त	पर्याप्त्य
४१८	२०	संख्यानायनायागा	संख्यानायगाथा
४२०	४	१७	२७
"	२०	प्रायोग्या	प्रायोग्यान्
४२१	४	भंगा	भङ्गाः
"	९	१९	२९
४२२	१५	अहारक	आहारक
४२३	१५	सद्धि	सद्धिसया
४२४	११	अडतीस	अडतालीस
"	१८	१८८५	१७८५
"	२०	नेउ	एकाणुं
४२५	११	अमि	अमि
"	१३	मू	मूतः
"	१४	धर्म	धर्माऽ
"	२२	सु	सुअ
"	१६	व्यक्त	वक्त
४२७	९	पंचागी	पंचांगी
"	२१	मागी	भागी
४२८	१८	चिट्ठ	चिट्ठ
"	२०	आत्मायी	आत्माधी
४३०	७	ने	ने
"	२१	दीप	दिय
४३१	२३	देव	दीप

